
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
1 D
15

DE CAPELLA REGIS UTRIUSQUE SICILIÆ ET ALIORUM PRINCIPUM LIBER UNUS

AUCTORE

JOSEPHO CARAFA C. R.

ROMÆ MDCCXLIX.

Ex Typographia Antonii de Rubeis in via Seminarii Romani.

SUPERIORUM PERMISSU.

CAROLO
REGI
UTRIUSQUE SICILIÆ &c.
VICTORI. PIO. AUGUSTO.
DIVTVRNVM IMPERIVM.

Atis hucuſque, Rex Gloriosissime, tot, tantiſque rebus præclariſ-

C A R O L O
R E G I
UTRIUSQUE SICILIÆ &c.
VICTORI. PIO. AUGUSTO.
DIVTVRNVM IMPERIVM.

Atis hucuſque, Rex Gloriosissime, tot, tantiſque rebus præclariſ-

rissime gestis domi forisque, pace belloque, Tui Nominis Majestas innotuit ubique. Jam nullus est mortalium, qui Te nesciat. Nulli quoque futuri erunt posteri, qui nesciant Tua. Neque gloriæ Tuæ quidquam addimus, cum de Tuis rebus scribimus; neque illi augendæ, quotquot de Te scribimus, pares sumus. Id unum intendimus, Te quibus possumus obsequiis omnibus colere; ac confidimus, obsequii nostri hæc signa clementissime Te fore excepturum. Hoc consilio, hac spe, Librum hunc edidi de Sacris Aulicis Rebus Tuis; scriptisque addo perennes preces, ut MAJESTATEM TUAM Deus Optimus Maximus ad Ecclesiæ, & Reipublicæ felicitatem servet diutissime.

CÆ-

CÆLESTINO GALIANO
ARCHIEPISCOPO THESSALONICENSI
AULICO SACRORUM ANTISTITI

JOSEPH CARAFA C. R.

Utuum eſt officium inter Regem & Civem, ANTISTES PRÆCLARISSIME, ut ille quidem, cui ad Populi felicitatem concredita eſt a Deo ſuprema adminiſtratio Reipublicæ, hujus bono, & utilitati perpetuo ſtudeat, conſulatque; Civis vero, quem ſublimioribus poteſtatibus ſubjectum Deus ipſe Optimus Maximus ſtatuit, omnem impendat operam Regiæ Dignitati ſervandæ, colendæ, amplificandæ. Niſi enim mutuo collata opera, Rex Civibus, Cives Regi ſuffragentur, nullum Reipublicæ commodum inferri, nullam Populis felicitatem procreari, aut procreatam ſervari, atque adeo neque hunc ipſum humanarum Legum, terrenique Principatus finem, ſcopumque a Deo ordinatum aſſequi

qui posse, compertum est. Jam vero probe nosti, quot, & quanta, etsi ab accepto nostrarum rerum imperio non ultra quindecim effluxerint anni, Serenissimus Rex Carolus Borbonius nobis contulerit beneficia. Civitas Regni Metropolis nobilissimis ornata ædificiis; portus tutissimus, atque amplissimus; navigatio secura, atque libera; negotiatio maritima legibus, privilegiis, fœderibus munita; peregrina opificia pretiosissima ad nos traducta; res Litteraria, Militaris, Maritima insigniter aucta; Provinciarum tributa æquiori distributione collata; Concordata inita inter Sacerdotium, & Imperium; Legiones e singulis Provinciis conscriptæ; nobiles plurimi adolescentes donati stipendiis Militiæ; Proceres Regni magnis honoribus aucti; artificum rebus juvandis opera data; salus, grassante lue; & tranquillitas, vigente bello, conservata Reipublicæ, & alia sexcenta benefacta, quæ longum esset enumerare. Quid itaque reliquum est, nisi ut Optimi Principis erga nos studio vices, quas possumus, rependamus; & quisque pro suo ingenio, & indole, alii armis, alii litteris, consilio alii, vel munerum administratione, universi in Regii Nominis gloriam, splendoremque

con-

contendamus. Quod ſane in nos ipſos, Patriamque recidit; ſiquidem Clementiſſimo Principi tam arcto fœdere conjuncta eſt Reſpublica, ut jam communis utriuſque ſit gloria, neque Regi inſervire, ac conſulere poſſumus, quin ſimul conſulamus dignitati Reipublicæ. Quæ cum ita ſint, quid ingenio, ac inſtituto meo (qui non publicis dumtaxat in Patriam effuſis, ſed & privatis in familiam meam beneficiis teneor) magis convenire exiſtimem, quam ut illuſtrandis Aulicis Sacris Rebus incumberem? Præſertim, quod eo conſilio, tum eccleſiaſticis diſciplinis, quarum partes ſunt Aulici ſacri ritus; tum Romanis Pontificibus, quorum erga Principes munificentia commendatur, ſervirem. Habes itaque, quid me potiſſimum in hanc rem impulerit; & quidem, ni fallor, opportuniſſime. Etſi enim, quavis regnante noſtrorum Principum Stirpe, Sacrum in Aula Miniſterium inſigni Religione, & Dignitate ſumma excelluerit; nunc tamen temporis quammaxime. Quod nempe CAROLO BORBONIO, & MARIA AMALIA Clementiſſimis Regibus imperantibus, iiſdemque in Aula Neapolitana degentibus, omnia ſive Militaria, ſive Politica, ſive Sacra ad cumulum gloriæ, ſplendoriſque per-

ve-

venerint. Quod etiam Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. ad Catholicæ Ecclesiæ utilitatem, & Sedis Apostolicæ gloriam natus, Sacrum Aulicum Ministerium eximiis, pluribusque complexus sit beneficiis. Quod denique, Tu, ANTISTES PRÆCLARISSIME, Regni, & Aulæ ornamentum splendidissimum, qui apud indigenas, exterosque; Romanum Pontificem, Regemque; Proceres Ecclesiæ, & Regni, cunctosque Ordines in summa versaris luce, gratia, & existimatione, Aulicis Sacris Rebus immineas. Ecqua igitur opportunior mihi obtingere potuit occasio scribendi de Capella Regis utriusque Siciliæ? Doleo tametsi id unum, me tenuis ingenii hominem, Aula absentem, aliisque implicatum curis, imparem fuisse huic explendo muneri pro rei dignitate. Sed me facem præferente, alii fortasse auspicatius, quibus major est ingenii vis, otiumque scribendi in eadem vestigia ingredientur. Interim, Tu PRÆSUL AMPLISSIME, meum hoc qualecumque studium Tuo Nomini consecratum, æqui, bonique accipias; meque Tui amantissimum, & officiosissimum, benevolentia tua, quam magni facio, complectaris rogo. Vale.

PRÆ-

PRÆFATIO.

Uod diu, quod continuis votis, vehementique ſtudio Majores noſtri, noſque ipſi exoptavimus, & a Deo Optimo Maximo expoſtulavimus, illud tandem ætate hac noſtra, nobis feliciſsimis datum eſt. Neapolitanum Regnum amplitudine, ubertate, opibus, incoliſque nobiliſsimum, ab annis ſupra biſcentum ſuorum Principum præſentia deſtitutum, & in Provinciarum conditionem, formamque redactum, CAROLUM BORBONIUM, *&* MARIAM AMALIAM *Reges accepit; quorum in Aula præſentia, omnibus rebus nova facies eſt comparata, & priſtinus Aulæ ſplendor reſtitutus. Præſertim vero Sacrum Aulæ Miniſterium olim ſub Normannis, Svevis, Andegavenſibus, Aragoniis Siciliæ Regibus inſigne, nedum veterem dignitatem recepit, ſed & longe majorem, ac ſplendidiorem, tum ex Optimorum Principum religione, tum ex Romani Pontificis munificentia. Quamobrem non incongruam, aut injucundam fore hujus rei tractationem exiſtimavi, quæ Principum in ſacris domeſticis ordinem, & jura a Romanis Pontificibus conceſſa complecteretur, hancque ec-*

ecclesiasticorum rituum partem illustraret, quam nulli hucusque data opera versarunt. Neque enim in sola nostrorum Principum Aula hæreo; sed ad sacra Imperatorum, Regum Galliæ, Hispaniæ, Lusitaniæ, Sardiniæ, & aliorum Christianorum Principum excurro; tum ut inde constet, quibus in rebus nostrorum Principum Aula cum cæteris consentiat, ac præstet; tum quia, cum plurima apud nos sacra, ob recentem Principis præsentiam, nondum certa lege, & norma definita sint, facile inde ordinari possint, perspecto aliorum Principum more; tum denique, ut omnibus, siquid valeo, consulerem. Hæc vero omnia brevissime expedio; & eam ob rem non mediocrem cum Lectore me inivisse gratiam censeo, quod plurima paucis complexus, omnes, aut insigniores sacras Aulicas cæremonias tradiderim. Fortasse aliquas memoratu dignas silentio præterii; sed id Scriptorum inopiæ, qui hasce cæremonias summatim indigitaverunt, haud vero fuse, accurateque descripserunt, tribuendum est. Sane Regum Coronationes, Baptismata, Connubia, Funera ab omnibus Historicis memorantur; sed omisso utplurimum ritu ipsius rei agendæ, cui se satis fecisse arbitrantur, cum ajunt Regio apparatu, ac pompa Sacra hæc Ministeria absoluta fuisse. At ne quis mihi vertat vi-

tio,

tio , quod minutissima quædam de loco , sede, pulvinari , tapeto , & aliis hujusmodi sæpe adnotaverim ; haud enim temere id a me factum; siquidem perspectum est in cæremoniis , sive civilibus , sive ecclesiasticis , sæpissime ob levissima quædam illius generis , turbas , quæstionesque excitari gravissimas , quæ nulla sane meliori ratione componi , ac definiri possunt , quam prolatis exemplis , vel ab antiquorum , vel ab exterorum moribus haustis . Porro in hisce cæremoniis describendis Latini sermonis elegantiam minime servari potuisse ; nonnullas quoque usurpandas fuisse voces , quæ Latinam puritatem minime sapiunt , æquus , & sapiens quisquis facile intelliget , veniamque dabit. Addo in hujus Operis calce indicem Majorum Capellanorum Regni Siciliæ ex tomo secundo Siciliæ Sacræ novissimæ editionis anni 1733. *excerptum: cui tamen nonnullos adjunxi Majores Capellanos in eo indice omissos. Hunc sequitur alter index Majorum Capellanorum Regni Neapolitani , quotquot e variis monumentis invenire potui , cum primus illorum seriem ediderim. Appendicem de Capella , Liturgia , aliisque cæremoniis Aulæ Lusitanæ subnectere operæ pretium duxi , quod expetitos diu Aulæ Lusitanæ ritus , nonnisi edito Libro in promptu habuerim. Atque hæc pauca præfari æquum duxi.*

INDEX CAPITUM

CAPUT I.

DE CAPELLA PALATINA.

CAPUT II.

DE CLERO PALATINO.

CA-

CAPUT III.

DE MAGNO CAPELLANO.

CAPUT IV.

DE PIRVILEGIIS CAPELLÆ REGIÆ, CLERI PALATINI, ET MAGNI CAPELLANI.

CAPUT V.

DE LITURGIA PALATINA.

 Li-

CAPUT VI.

DE CORONATIONE REGUM.

CAPUT VII.

DE BAPTISMO REGUM.

CAPUT VIII.

DE NUPTIIS REGUM.

III.

CAPUT IX.

DE RITU CONFERENDI EQUESTRES ORDINES.

CAPUT X.

DE RITU PRÆSTANDI SACRAMENTA.

IX.

CAPUT XI.

DE SACRIS QUIBUSDAM ALIIS CÆREMONIIS PALATINIS.

CAPUT XII.

DE REGUM FUNERE.

APPENDIX.

AP-

APPROBATIONES.

R. P. D. Josephi Carafæ C. R. Librum inscriptum *De Capella Regis utriusque Siciliæ* cum legissem, ut Reverendissimi P. D. Josephi Mariæ de Petio Cler. Reg. Præpositi Generalis jussa facerem, in eo observare nihil potui, aut sacris Fidei sanctionibus contradicens, aut rectis morum legibus repugnans: quinimo non sine animi mei voluptate illum inveni ita elucubratum, ut quæcumque ad originem Capellæ Regiæ attinent, vel ad Capellani ejusdem jurisdictionem, sive ad ritus omnes, qui in ea, vel olim, vel nostra hac ætate usurpantur, unico volumine erudite simul, ac nitide expendantur. Hinc idoneum esse statuo, ut Typographi arte in publicam lucem, communemque omnium utilitatem liber evulgetur. Datum in Ædibus S. Andreæ de Valle an. M. D. CC. XLIX.

Antonius Franciscus Vezzosi C. R.

Li-

LIbrum numeris omnibus absolutum *De Capella Regis utriusque Siciliæ* a D. Josepho Carafa C. R. summa diligentia, labore, & industria elucubratum, jussu Reverendissimi P. D. Joseph del Pezzo Præpositi Generalis Congregationis Clericorum Regularium cum attente perlegerim, & cum nihil a Catholica Fide alienum, verum sacras omnes Aulicas cæremonias studiose conquisitas complectatur, quibus juvari respublica litteraria plurimum possit, illum luce publica dignissimum censeo. Datum Romæ an. 1749.

D. Franciscus Palmieri C. R.

D. JO-

D. JOSEPH MARIA DEL PEZZO

Præpositus Generalis Clericorum Regularium.

HOc Opus inſcriptum *De Capella Regis utriuſque Siciliæ* a R. P. D. Joſepho Carafa noſtræ Congregationis Theologo compoſitum, & juxta aſſertionem Patrum, quibus id commiſimus approbatum, ut typis mandetur, quo ad nos ſpectat, facultatem concedimus. In quorum fidem præſentes literas manu propria ſubſcripſimus, & ſolito ſigillo firmavimus. Datum Romæ in Ædibus S. Sylveſtri Montis Quirinalis die 1. Martii 1749.

D. Paſchalis Dentice C. R. Secr.

Im-

CAPUT I.

DE CAPELLA PALATINA.

An Principes Ethnici, Judæique habuerint domestica Oratoria. II. *Hæc quam antiqua & usitata apud Christianos.* III. *De Oratorio Palatino Imperatorum Orientis.* IV. *Et Regum Francorum primæ stirpis.* V. *Capellæ vocabulum unde deductum.* VI. *De Capella Regum Galliæ.* VII. *Hispaniæ.* VIII. *Angliæ.* IX. *Lusitaniæ.* X. *Ducum Sabaudiæ.* XI. *De Capella Palatina Panormitana sub Normannis.* XII. *Suevis.* XIII. *Aragoniis & Austriacis Siciliæ Regibus.* XIV. *De Capella Palatina Neapolitana regnantibus Andegavensibus.* XV. *Aragoniis.* XVI. *Et Austriacis Neapolitanis Regibus.*

Hristianorum plurima instituta, cum Judæis Ethnicisque communia fuerunt, quin id vitio dari possit; ut enim optime ajebat Hieronymus contra Vigilantium exprobrantem cereorum usum tamquam ab Ethnicis desumptum: illud fiebat idolis, & idcirco detestandum; hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendum. In harum rerum numero recensent nonnulli domestica Oratoria, queis similia Ethnici habuere, ubi eorum Manes, & Dii, & Heroes colebantur: Lararia dicta, quod Diis Laribus; Sacraria, quod rebus sacris essent consecrata. Hæc nedum in privatorum domibus, sed & in Imperatoriis Ædibus extitisse, testatur Lampridius scribens de Alexandro Severo, hunc matutinis horis rem divinam fecisse in Larario suo, ubi Deorum, & Heroum effigies servabantur, quibus etiam addidit Abrahami, & Christi

ſimulacra. Svetonius memorat Auguſti Imperatoris Sacrarium: & enarrans Liviæ cum Tiberio diſſidium, refert illam deſumpſiſſe codicillos quoſdam e Sacrario Auguſti. Sacrarii autem nomine, etſi aliqui opinantur Secretarium denotari, ubi res ſecretæ recondebantur: tamen videtur aliis, idem plane fuiſſe Sacrarium cum Larario, locum nempe ædium a profanis uſibus ſejunctum, ſacris rebus dicatum, ubi imagines Deorum, & ſacra omnia ſervabantur. Sunt qui, præter domeſtica Oratoria, domeſticos quoque Sacerdotes iiſdem Imperatoribus adſcribunt, quos Palatinos Sacerdotes, antiqui Scriptores dixere: & Flamines Auguſtales, Trajanales, Flaviales autumant dictos, quod in Aula apud hoſce Imperatores ſacris operarentur. Sacerdotem etiam Palatualem, qui Palatuæ Deæ, cujus tutelæ commiſſum erat Palatium, ſacrificabat, arbitrantur ſacrum fuiſſe Aulæ miniſtrum. Verum enimvero Palatini Sacerdotes dicebantur, non ab Ædibus Imperatoriis, ſed ab ea Urbis regione, quæ mons Palatinus dicta eſt, ubi & Templum erat Apollinis Palatini: Flamines autem Auguſtales, Trajanales, Flaviales, non qui in horum ædibus ſacra faciebant; ſed qui his Imperatoribus, ceu Diis, fœdiſſima adulatione immolabant. Ad regionem quoque Palatinam ſpectat Dea Palatua, ſacrificium Palatual, Sacerdos Palatualis: cujus quidem meminit Varro libro ſexto de lingua Latina, quo tempore, nondum Cæſaris domus, Palatium dici cœperat; cum ab Auguſti imperio, qui primus in Palatinam Urbis regionem migravit, domus Imperatoris vocari cœpit Palatium. Non ita proinde conſtat, in Aula Cæſarum aliquos fuiſſe a ſacris domeſticis, quemadmodum conſtat ibidem Lararia extitiſſe. Neque id de Judæorum Regibus compertum eſt: quamvis libro quarto Regum, ubi Salomonis familia deſcribitur, inter cæteros Aulæ miniſtros enumerentur Sadoc & Abiathar Sacerdotes, Zabul filius Nathan Sacerdos & amicus Regis; qui e domeſticorum cœtu fuiſſe videntur, uti Ahia Scriba, Joſaphat Hiſtoriographus, Ahiſar Præpoſitus domus, aliique. At nullibi Scriptura indicat Sacerdotes, qui in Aula Regum ſacra facerent, quod minime ſilentio prætermiſiſſet: ibi vero Abiathar Sacerdos dicitur, quod eo munere olim fungeretur, in cujus locum, Salomo-

monis jussu, Sadoc fuerat subrogatus. Uterque non in Aula, sed in Templo sacris operabatur. Quoad Zabul attinet, hunc non Sacerdotem, sed filium Mathan Sacerdotis, legendum esse plurimi censent: aliis vero placet, Sacerdotis nomine juxta versionem Septuaginta, nonnisi Principem designari. Observat tamen ad hanc rem Turturetus lib. de Sacello Hispano cap. 2. Reges quidem Judæorum non habuisse in Aula domesticum Templum, cum in Republica Judaica nonnisi unicum esset Templum a Salomone constructum, neque fas esset alio in loco Deo immolare: attamen Regiam domum Templo propinquam fuisse, ut inde Regibus facile esset iter ad Templum. Cæterum loco Oratoriorum Judæis fuere Proseuchæ & Synagogæ, ubi extra Templum, ad preces conveniebant. Hanc vicinitatem Templi, & Aulæ comprobat locus, ubi necem subiit Athalia, nempe extra septa Templi, & in porta equorum Regiæ domus. Denique cum Salomon, peracta dedicatione Templi, Sacerdotes & Levitas in quasdam classes distributos, statuisset in orbem sacro ministerio vacare; si qui in Aula debuissent sacris operari, eo loci innuisset.

II. Apud Christianos domestici Oratorii originem adeo antiquam facit Gatticus in egregio libro de his Oratoriis nuper edito, ut ad Apostolorum referat ætatem, quum domi sæpe peracta sunt sacra Mysteria: & Lupus scribens in canones Trullanos, ad persequutionum tempora, quum mos erat Christianis, domi suæ Eucharistiam asservare. At sævientibus persequutionibus, etsi certum sit Eucharistiam in privatis domibus celebratam, & asservatam fuisse: attamen vix esse potuerunt Christianis domestica Oratoria fixa, & solis rebus divinis consecrata, ne se, & sacra facile Gentilibus proderent. Hinc Tertullianus monebat uxorem, ne sciret conjux infidelis, quid secreto ante omnem cibum gustaret: & Cyprianus memorat servatam Eucharistiam in arca. Cum tamen adhuc, diuque post pacatam Ecclesiam, perduraverit usus celebrandæ, asservandæ, & sumendæ domi Eucharistiæ; hinc domestica Oratoria invaluerunt, & longe lateque in usu recepta sunt. Sæculo sexto Justinianus Imperator Novella 58. vetuit in domesticis Oratoriis sacra Mysteria celebrari: permisit tamen illorum usum,

ſolius orationis gratia, dummodo non ibi ſacra fierent, utpote quæ in Eccleſiis ſolis eſſent peragenda. Et alia Novella ſua, quæ eſt 131, noluit ad hæc Oratoria Presbyteros, Clericoſque ordinari; ſed ex iis, qui jam ordinati erant ad Eccleſias publicas, juſſit delegari aliquos, qui in domeſticis Oratoriis ſacra miniſtrarent. Verum Trullani Patres can. 31. facultatem celebrandi ſacra, & baptizandi in hiſce Oratoriis fecere; dummodo tamen adeſſet conſenſus Epiſcopi loci. Deinde Leo ſapiens Imperator Novellis 4. & 15. cuicumque Sacerdoti liberum fecit, in domeſticis Oratoriis rem divinam facere; aſſerens jam non Optimates tantum, ſed & mediocris ſortis homines Oratoria ſuis in ædibus habere. Exinde, ut teſtatur Balſamon in commentariis ad canones Trullanos, non jam Græci requirebant Epiſcopi ſui conſenſum; rati implicitum adeſſe Epiſcopi conſenſum, quod in domeſticis Oratoriis ſacra Myſteria agerentur, modo in mappis ab Epiſcopo conſecratis. Tamque apud ipſos crevit Oratoriorum numerus, ut cum exinde negligerentur Parochiales Eccleſiæ, Alexis Patriarcha Conſtitutionem ediderit, quæ extat in Jure Orientali, ne Magnates ad Oratoria ſua turbas hominum admitterent, neve Baptiſmata & ſacra Myſteria ibi adminiſtrarentur, niſi feſtis diebus. Conjicit doctiſſimus Thomaſſinus de Benef. p. 1. lib. 2. cap. 96. hanc Oratoriorum frequentiam apud Græcos derivatam, quod apud eos olim nonniſi unum eſſet altare, & in uno altari nonniſi una Miſſa eodem die celebraretur. Qua de re, cum ex tanta hominum multitudine plures ſacrificio adeſſe non poſſent, excitabant ſibi Oratoria, ubi divinis rebus vacarent. Neque minus obvia occurrunt in Occidente. Gregorius Magnus in ſuis epiſtolis ſæpe memorat Oratoria, quæ ſuis in domibus Magnates conſtruxerant: & ep. 43. lib. 6. jubet Epiſcopum Syracuſanum ſacra facere in ædibus Venantii Patricii, ut cum eo rediret in gratiam. Concilium Aurelianenſe IV. ſexto ſæculo celebratum can. 26. diſerte memorat Eccleſias in Magnatum domibus conſtructas, quæ Parochiarum loco erant, & quarum miniſterio Clerici ſerviebant. Sequentibus ſæculis, cum neglectis jam publicis Eccleſiis, domeſtica Oratoria nimium frequentarentur; ſtatuit Carolus M. in ſuis Capitularibus,

bus, ut fas non esset ea adire Dominicis, festisque diebus; utque ne ibi sacra Mysteria conficerentur sine Episcopi auctoritate. Eo res venerat sæculo nono, ut in Gallia, nobilis fere quisque, suum apud se Presbyterum, Capellanumve haberet, qui sibi & Mysteria celebraret, & Divina recitaret Officia. Hujus rei testis est Agobardus Lugdunensis in tractatu de privilegiis & jure Sacerdotum, ubi graviter conqueritur, quod hi domestici Sacerdotes in humanis etiam officiis inservirent. Eodem sæculo Ticinense Concilium ægre tulit, ob nimiam domesticorum Oratoriorum frequentiam, nobiles personas rarius ad Ecclesiam accedere. Et in Germania mos erat apud nobiles viros donandi libertate quemdam e servis suis, eumque Presbyterum instituendi, ut in Oratorio suo divina ministraret: cujus moris meminit canon Concilii Altheimensis relatus Cap. *Nullus* de Servis non Ordinandis. Tandem in Neapolitano Regno, domestici Oratorii usum plurimum viguisse, indicat testimonium Hugonis II. Guidardii in Provinciali Synodo Beneventana anni 1374. tit. 12. cap. 8. ubi *Permittitur cuilibet privato habere Oratorium privatum in domo sua, & ibi orare; sicut habet communis harum Partium observantia : sed multum cavere deberent sic facientes, ne in cameris suis, aut locis, ubi tenent, & faciunt Oratoria, quidquam inhonestum, aut turpe exercerent. In talibus autem Oratoriis privatorum fidelium non debet Missa celebrari sine auctoritate Episcopi, & propter necessitatem, & tunc sine præjudicio juris Parochialis Ecclesiæ; nec in festis præcipuis, sed aliis diebus, & hoc debet continere licentia, quando conceditur a Diœcesano.*

III. Oratorii Palatini initia, a Constantini Magni piissimi Imperatoris Aula, sunt repetenda; quem habuisse in Palatio Ecclesiam, ubi scripturas meditabatur, & preces Deo fundebat, scribit in ejus vita Eusebius lib. 4. c. 17. *In Palatio quamdam veluti Ecclesiam Dei constituit .... Præibat cunctis, qui in Ecclesiam illam erant adscripti, & sacros Codices in manus sumens, oracula a Deo edita attento animo meditabatur, posthac solemnes preces cum Aulicorum cœtu recitabat.* Aderant sacri Ministri in ejus Aula: nam Eusebius lib. 4. cap. 18. testatur, Diaconos, atque Deo consecratos Ministros, vitæ gravi-

vitate, & reliquis virtutibus ornatos totius domus custodes constituisse. Addit Sozomenus lib. 1. cap. 8. Oratorium quoque portatile, religiosissimum Principem ad castra deferre solitum; Sacerdotes etiam, qui rem divinam facerent, quos in bellicis expeditionibus volebat comites sibi adhærere. *In Palatio extruxit Oratorium, & Tabernaculum Ecclesiæ figuram exprimens, cum contra hostes prælio contenderet, secum circumferre consuevit, ad eum finem, ut neque sibi in solitudine vitam agenti, neque exercitui deesset ædes sacra, in qua quidem deberent Deum laudibus efferre, & sacra Mysteria percipere. Nam Sacerdotes & Diaconi, qui secundum Ecclesiæ institutum ista munera obirent, Tabernaculum assiduo secuti sunt.* Subdit Principis exemplum cæteros imitatos esse milites, ita ut quisque Numerus cujusque Legionis, & Tabernaculum habuerit, & Clericos ad sacra munia obeunda. Socrates etiam lib. 1. cap. 18. enarrat pugnaturum Constantinum adversus Persas, secum detulisse castrense Oratorium ex variis, pictisque velis confectum, ut in locis desertissimis rei divinæ vacaret. Jam tum itaque Oratorium Palatinum fuit ad instar Ecclesiæ compositum, ubi cujuslibet ordinis Clerici, & in celebrandis sacris Mysteriis, & in persolvendis divinis Officiis, solemni ritu deservirent. Constantini filios ab ea tanti parentis pietate minime discessisse, testatur ibidem Eusebius lib. 4. cap 52. scribens, quod *non tam paternis monitis quam sua sponte incitati præcepta Parentis sui alacritate animi superarunt, quippe qui Divinæ Religionis observantiam semper præ oculis haberent, & sanctos Ecclesiæ Ritus in ipso Palatio cum universis Domesticis custodirent*. Simile Oratorium habuisse Theodosium juniorem colligitur ex quotidianis pietatis officiis, quibus ipsum operam dedisse, refert Socrates lib. 1. Hist. cap. 22. *Palatium suum sic instituit, ut a Monasterio non multum discreparet; matutino tempore ipse una cum Sororibus suis hymnos in Dei laudem alternis recitare consueverat*. Memorat Theophanes Capellam Palatii, ubi Imperator Heraclius cum conjuge sua, corona Imperatoria redimitus est; ubi & nuptiæ celebratæ fuerunt. Antequam Imperatoriam Sedem conscenderet Justinianus construxerat in suo Palatio Oratorium D. Petro

tro

tro dicatum, cujus ipse meminit in epistola ad Hormisdam Papam, quem exoravit *quatenus Reliquiis Sanctorum Apostolorum tam Nos, quam Basilicam eorum hic in domo nostra sub nomine prædictorum venerabilium constructam illustrare & illuminare large dignemini*. Hanc Basilicam dictam fuisse Sancti Petri in Hormisda, Scriptores testantur: atque eamdem fortasse cum Oratorio Palatino S. Petri, cujus meminit Anastasius in vita Agathonis Papæ; ubi refert Legatos hujus Pontificis susceptos fuisse a Principe *in Oraculo S. Petri intra Palatium extante*. Oraculum enim idem significat ac Oratorium, seu locum orationi deputatum. Aliud Oratorium in Palatio Mauritius Imperator D. Paulo Apostolo consecravit: quod Constantina Augusta, Sancti Apostoli Reliquiis ditari a Gregorio Papa exoptabat; ut is testatur lib. 3. ep. 30. Imperiales etiam fœminæ, quibus Palatia distincta ædificabantur, domestica habuerunt Oratoria. Theophanes enim refert Pulcheriam extruxisse Oratorium S. Stephani in Palatio, & in eo collocasse S. Protomartyris Reliquias. Idem narrat in Domo Marinæ celebratas nuptias Dementiæ filiæ Phocæ Imperatoris cum Prisco Patritio. Cedrenus etiam meminit Palatini Oratorii, ad an. 19. & 20. Theodosii junioris, ubi non raro coronabantur Imperatores, eorumque filii. Suum quoque Oratorium domesticum habuit Placidia Augusta: cujus altare subvertere ausus est Paulus Pseudo-Patriarcha, ut injuriam irrogaret Apostolicæ Sedi, uti refert Anastasius in vita Martini Papæ. Hoc Placidianum Oratorium dicitur ab Anastasio *Oraculum & Altare Sedis Apostolicæ*; quia in domo Placidiæ, Legati sedis Apostolicæ recipiebantur: imo Vigilius Pontifex se in Placidiana domo habitasse scribit in epistola ad Ecclesias. Quotidiana pietatis officia, quibus vacabat mater Alexis Imperatoris, indicant, eidem fuisse domesticum Oratorium. De ea namque scribit Anna Comnena neptis, quod noctu diuque, statis horis, divinis persolvendis officiis, & Liturgiæ vacabat. Cum igitur Imperatores & Imperatrices sibi excitarent Oratoria; hinc plura fuerunt in Aula Constantinopolitana Oratoria Palatina, sicuti plura erant Imperialia Palatia. Fuse de his Oratoriis agit Clarissimus Cangius in Constantinopoli Christiana

lib. 4.

lib. 4. Insigne præ aliis fuit, quod in magno Palatio a Theophilo Imperatore constructum refert Continuator Theophanis lib. 3. cap. 43. Aliud dictum *Deiparæ Phari* ædificavit illius successor Michael prope triclinium Palatii, ubi imperialia sponsalia aliquando celebrata narrat lib. 4. Theophanes. Basilium Macedonem quinque Oratoria in Palatio excitasse, eorumque præcipuum Oratorium S. Pauli a Mauritio olim ædificatum, scribit in illius vita Porphyrogenitus. Qui idem commemorat Palatina Oratoria Deiparæ Virgini, S. Petro, S. Clementi, S. Michaeli ab eodem Basilio consecrata. Leo Sapiens construxit in Aula ædem sacram S. Annæ, ut testatur Continuator Theophanis lib. 3. Et Isaacus Comnenus in Palatio extruxit Ecclesiam in honorem S. Theclæ, ut refert Anna Comnena lib. 3. Alex. Ab aliis Imperatoribus alias sacras ædes Palatinas excitatas enarrat Cangius in laudato Opere: ex quo illud etiam constat, consuetudinem celebrandi in Capellis Imperialibus, usque ad Orientalis Imperii interitum perseverasse. Sed de Clero Imperatorio, & de Liturgia Palatina in Oriente alibi dicendum erit.

IV. In Occidente, omnium antiquissima Capella Palatina occurrit in Aula Regum Francorum. Hos primæ stirpis Reges Oratorium in Aula habuisse, conjicit Thomassinus p. 1. lib. 2. cap. 109., ex eo quod Clodovæus plures in suum consilium adhibuit Episcopos, Clericosque, ut illum monuerat Remigius: & Stephanus Leodiensis in vita S.Modoaldi Trevirensis plures è consilio Dagoberti II. Episcopos nominat. Verum, quod a consiliis essent Episcopi Regibus, non inde emergit, quod eisdem essent a sacris domesticis. Sunt tamen alia hujus rei argumenta: siquidem Gregorius Turonensis lib. 8. Hist. Franc. cap. 44. meminit Oratorii Guntramni Regis; & lib. 10. cap. 18. alterius Oratorii Childeberti Regis, ubi matutinis Officiis interesse consueverat. Mabillonius in libro de Re Diplomatica exhibet nonnulla Placita Theodorici & Childeberti Regum, ubi mentio fit Oratorii Palatini, in quo Capella S. Martini servabatur. In actis S. Desiderii Episcopi Cadurcensis apud Cointium in ann. Franc. ad an. 617. legitur, illius fratrem, & præcessorem Rusticum fuisse Abbatem Regii Oratorii.

torii. Nonnulli etiam memorantur Capellani Regum primæ Dynastiæ, quos Oratorio Palatino mancipatos fuisse conjicere licet. Monachus Inculismensis (ut testis est Bignonius lib. 1. c. 25.) scribit Inculismanum Episcopatum datum a Clodovæo Aptonio Capellano suo. Aiglibertus Episcopus Cenomanensis, qui floruit regnante Childerico, Archicapellanus dicitur in ejus actis. Cangius in Glossario laudat Bertharium sub Clotario, & Riculphum sub Dagoberto Archicapellanos. Denique Gregorius Turonensis lib. 8. Hist. cap. 29. memorat Clericos Fredegundæ Reginæ: & Gregorius M. lib. 9. ep. 120. Syagrium Episcopum indicat addictum obsequio Brunechildis Reginæ. Præterea certum est, Reges Francorum primæ stirpis in Palatio suo servasse S. Martini Reliquias, quas in bellicis expeditionibus secum deferebant, & ad quas sacramenta fidelitatis persolvebantur. Id enim constat ex laudatis Placitis Theodorici, & Childeberti, & ex formulis Marculphi. Servabantur etiam in eorum Palatio aliæ Sanctorum Reliquiæ. Meminit namque Marculphus in quadam formula lib. 1. cap. 40. Reliquiarum, quas Rex varias in Provincias deportari faciebat, ut ad eas præstarentur sacramenta fidei, quæ sibi, filioque deberentur. Et Peiratius lib. 1. de Orat. Reg. Gall. cap. 4. 5. & 6. probat in more fuisse apud Francorum Reges Merovingiæ stirpis, Sanctorum Reliquias domi suæ custodire, easque deferre cum hostibus congressuros; atque ita factum a Clodovæo I., Childeberto I., Clotario I., aliisque. Jam verò ex hac religione erga Sanctorum Reliquias, causa etiam emergebat habendi Oratorium, & coetum Clericorum, qui divina Officia persolveret. Nam solemne fuit Veteribus, ut ubi Sanctorum præsertim Martyrum, quiescerent Reliquiæ, ibi sacra peragerentur. Hinc nedum deputabantur Custodes Martyrum, & Monumentorum; sed & ordinabantur Clerici, qui ibi sacris operarentur. Quod ipsum indicat Concilium Chalcedonense can. 6. vetans aliquem ordinari, nisi in Ecclesia civitatis, pagi, aut in Martyrio, aut in Monasterio. Concilium Aurelianense II. can. 13. hos eosdem vocat Martyrarios. Et a Concilio Epaonensi can. 25. expresse statutum est, non esse collocandas Martyrum Reliquias in Oratoriis, nisi Clerici depu-

tarentur: *qui sacris cineribus psallendi frequentia famulentur*.

V. A Capa illa S. Martini Turonensis, quam in Oratorio Palatino asservatam, & in castris delatam innuimus, Oratoria dici cæperunt Capellæ: ut in Placito Childeberti apud Mabillonium, Oratorium Regis nuncupatur Capella S. Martini. Hanc hujus vocis etymologiam tradit Monachus Sangallensis lib. 1. de vita Caroli Magni, ubi ait: *De pauperibus supradictis quemdam optimum dictatorem & scriptorem in Capellam suam assumpsit, quo nomine Francorum Reges propter Capam S. Martini, quam ad bella portabant, Sancta sua appellare solebant*. Eamdem assignat Valafridus Strabo de Reb. Eccles. cap. 31. *Dicti sunt primitus Capellani a Capa B. Martini, quam Reges Francorum ob adjutorium victoriæ in præliis solebant secum habere*. Eadem est sententia Honorii in Gemma animæ cap. 128., & in sermone de S. Martino: cui subscribunt Baronius, Cangius, Thomassinus, Mabillonius, aliique. Neque audiendus Joannes Filesacus scribens in quer. Eccl. Gallic. Græcam esse illius vocis originem, quæ concavitatem denotat: cum inauditam esse eam vocem apud Græcos, Joannes Meursius testetur. Pariter rejiciendæ sunt interpretationes Glossographi, qui in cap. *Concedimus*, de Consecr. Dist. 2. dictam putat Capellam, quod caprarum pellibus tabernacula tegerentur; & eorum, qui ejusdem dictionis originem accerserunt a verbo Capio. Itaque Capellæ vocabulum primo occurrit in Marculpho, qui medio sæculo septimo floruit, lib. 1. formul. cap. 38. ubi refert, Francorum Proceres jurasse *manu posita in Palatio super Capellam Domini Martini*. Hic Capellæ vox Reliquias ipsas denotat: uti & in Charta quadam edita a Mabillonio lib. de re. Dipl. ubi Theodoricus Rex anno 680. ait: *Sua mano .... in Oratorio nostro super Capella domni Martini, ubi reliqua Sacramenta percurribant, hæc debirent conjurare*. At in altera Charta Childeberti Regis anno 710. ipsum Oratorium nuncupatur Capella: *Sic ab ipso viro Grimoaldo fuit judicatum, ut sex homenis de Verno, & sex de Latiniaco bone fidcus in Oratorio suo seu Capella S. Martini immemorata homenis debirent conjurare*. Quid vero ea fuit D. Martini Capa? Non alia sane juxta Cangii sententiam in Glossa-

fario, quam illius brevis tunica. Atqui tamen Hieronymus Bignonius in notis ad Marculphi formulas lib. 1. cap. 38. confet, non ullam D. Martini veltem denotari; fed Capfam, feu Capellam, aut thecam, ubi ejus recondebantur Reliquiæ. In eadem eft fententia Peiratius lib. 1. de Orat. Reg. Gall. cap. 1. & 2. eo ductus momento, quod qui S. Martinum laudarunt Paulinus Nolanus, Severus Sulpitius, Gregorius Turonenfis, nullam illius Capæ, feu tunicæ mentionem injecerint: imo ex epiftola quadam Theodomari Abbatis Cafinenfis ad Carolum M. infert Capæ vocem, tunicam quamdam denotantem ab Italis, non a Francis derivatam. Hæc tamen non adeo valida funt, ut Cangii fententiam convellant: præfertim cum Veteres Capam, non Capfam dixerint B. Martini. Quod vero hujus Capæ nulla occurrat mentio apud antiquos; caufa effe potuit, ut optime advertit Gatticus cap. 2. §. 4., quod ea ætate nondum illud veftimenti genus Capa diceretur, quo nomine donari cœpit fæculo feptimo adolefcente. Memorarunt tamen Sulpitius, & Fortunatus, brevem, hifpidamque Beati Martini veftem, quæ nudis brachiis, pectus folum ambiebat. Quoad Theodomari epiftolam lib. 1. Chron. Cafin. cap. 12. ibi fermo eft de Cappa, feu Cucullo Monachorum, quod veftimenti genus, totum corpus contegentis, diverfum fane eft a Capa, de qua agimus. Atque hæc eft illius dictionis Capellæ origo, quo nomine deinceps omnes facræ Ædes donatæ funt. Quin & ipfa facra fuppellex ad rem divinam faciendam dicta eft Capella. Hoc fenfu Carolus M. in fuo teftamento apud Eginhardum, vetuit dividi Capellam fuam: & hoc fenfu etiam non femel ufurpat vocem Capellæ S. Everardus Comes in fuo teftamento apud Cangium in Gloffario. Sed & Cancellaria Principis dicta eft Capella; eo quod in Oratorio Palatino Archivium, Diplomata, & Regni monumenta allervarentur. Hinc in Concilio Francofordienfi an. 794. can. 3. Carolus M. poft condonata delicta Thaffiloni Duci Bojorum, juffit, ut unum Diploma hujus veniæ deponeretur in facri Palatii Capella. Et de Anglia, teftatur Spelmannus, Archivum Regium in Capella cuftodiri, quæ proinde dicitur Capella Rotulorum. In Statutis Davidis II. Regis Scotiæ leguntur litteræ,

 quæ

quæ emanarunt de Capella Regis. Unde qui describendis Regiis publicisque instrumentis addicebantur, Capellani olim audiebant. Denique illud notandum est cum Peiratio lib. 1. cap. 8. Capellam Regis proprio & stricto sensu sumptam, non esse sacram Ædem ipsam in loco aliquo constructam; sed cœtum Clericorum, qui Regis sunt a sacris domesticis. Qua de re ubicumque Rex fuerit, sive in civitate, sive in castris, domi forisque, terra marique, habet Capellam suam: quemadmodum ubi Rex, ibi Aula.

VI. Regnante Carolo Magno sacrarum rerum amantissimo, & ejus stirpe, haud facile est dictu, quantum Capella Palatina splendoris & dignitatis acceperit. Ordo Romani Officii, quem Pipinus invexerat in Galliam, quemque Carolus M. egregie promoverat, & propagaverat, ibi potissimum vigebat. Sangallensis Monachus lib. 1. de eccl. cura Caroli Magni cap. 33. ipsum exhibet, ut ducem & moderatorem cantus ecclesiastici, lectionum, & Officiorum, quæ celebrabantur in Capella Palatii: in qua nec ullum sinebat adscribi Clericum, nisi qui & litteras sciret, & cantum. Refert idem Scriptor, quibus ille se muniret vestibus, cum nocturnis adesset Officiis, & quanta circa ipsum esset Clericorum frequentia. Et Eginhardus in illius vita testatur: *Ecclesiam mane, & vespere, item nocturnis horis, & Sacrificii tempore, quoad eum valetudo permiserat, impigre frequentabat*. Hinc Palatina Ecclesia, veluti omnium exemplar habebatur, ad quam se cœteræ omnes conformarent, & tamquam magistram æmularentur. Quare cum voluit Leo III. ut in Gallia recitaretur Symbolum more Romano, sine particula *Filioque*; hortatus est Missos Caroli M. ut ita in Regia Capella recitaretur, cujus exemplo se cœteræ Ecclesiæ accomodarent. Nec una erat Francorum Regibus Capella Palatina; imo cum plura eis essent Palatia, plures quoque ipsi habuere Capellas: omnium vero famosissima dicitur a Gaufredo in vita S. Bernardi, Capella Palatii Aquisgranensis; quam a Carolo M. excitatam Leo III. consecraverat. Plura de hac Capella scribit Eginhardus in vita Caroli Magni: eamque pluribus Sanctorum Reliquiis ditatam constat ex sermone Caroli de illius fundatione, quem refert Miræus in Cod.

piar. donat.cap. 11. Ibi enim ait Imperator, ſe Pignora Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Virginum, ex variis Regnis, præcipue Græcorum, collegiſſe, atque in eam Capellam intuliſſe. Hujus inſtar, aliam inchoavit Capellam Ludovicus Pius in Theodonis-Villa, cujus meminit Continuator Reginonis ad an. 939. Neque enim minori erga Divina Officia ſtudio afficiebatur: unde eum Davidi aſſimilat Theganus, aitque plus nimio indulſiſſe Conſiliariis ſuis, quod pſalmodiæ, & lectioni totus vacaret. Et cum ad ipſum ſcriberet Agobardus de multis, quæ imperium illius fœdarent, non potuit non juſtis laudibus afficere ſtudium & aſſiduitatem illius ad Divina Officia frequentanda. Succeſſores Reges ſecundæ & tertiæ ſtirpis habuiſſe Capellas Palatinas, habuiſſe & Capellanos plures, qui in Aula rem divinam facerent, cui ipſi ſæpiſſimè intererant, conſtat ex Peiratio, toto libro de Orat. Regum Galliæ. Inter eos eminuere in omni pietatis genere Robertus & S. Ludovicus; quos Divina frequentaſſe Officia, noctu diuque in Capella ſua; plures ad ſacrum miniſterium Clericos aluiſſe; præcipuas anni ſolemnitates ſumma coluiſſe religione; Oratorio etiam portatili uſos eſſe ad ſacra Myſteria conficienda, ubi iter agerent; & alia plurima pietatis argumenta, referunt Helgaldus, Nangius, Gaufridus de Bello-loco, ſcriptores illorum vitæ. Teſtis eſt Peiratius lib. 1. cap. 4. nulla fere a Regibus Palatia conſtructa, ubi non eſſet Oratorium ad ſacra peragenda: Robertum excitaſſe in Palatio Ædem D. Nicolao ſacram; Ludovicum VII. in Aula Sacellum B. M. Virgini conſecraſſe; & Sanctum Ludovicum in honorem Spineæ Chriſti Coronæ, quam a Balduino Orientis Imperatore acceperat, Sanctam Capellam Pariſienſem cum Clericorum cœtu conſtruxiſſe. Nam etiam Regibus ſecundæ & tertiæ ſtirpis mos fuit Sanctorum Reliquias in Aula cuſtodiendi, ut idem tradit Peiratius lib. 1. cap. 6. & 7. Ita Hugo Capetus Sanctorum Maglorii, Sanſonis, & Maglovii Corpora in Capellam intulit Palatinam; quam etiam Parochiali jure donatam voluit. Et de Roberto ejus filio ſcribit Helgaldus, quod *jucundabatur in Sanctorum Pignoribus a ſe auro & argento bene ornatis*. Refert Cangius in Gloſſario verbo *Capella* Chartam Caroli Simplicis, ubi Rex ait

ait se Reliquias B. Virginis Walburgis collocasse in Capella Palatii Attiniaci, & duodecim ibi deputasse Clericos: *qui diu noctuque Divina horis competentibus frequentent Officia*. Has Reliquias deferri consuevisse cum in hostes castra movebantur, diserte constat ex Concilio Liptinensi anni 742., & ex Capitularibus Caroli M. lib. 7. cap. 103. ubi statutum fuit, ut nullis Clericis fas esset in hostem una cum exercitu pergere, nisi iis, quibus opus erat ad sacra munia obeunda, & ad Sanctorum Pignora portanda. Regnantibus vero tertiæ stirpis Regibus, celebre vexillum dictum Auriflammeum, ex ara B. Dionisii sumptum, summa religione, in hostes ferebatur. Iidem fere mores obtinuere in Oriente, cujus Imperatores congressuri cum hostibus, & Reliquiis Sanctorum, & Auriflammeo utebantur. Tandem Capellæ Palatinæ Regum Galliæ, nedum Sanctis Pignoribus instructæ erant, verum etiam splendidissima sacra suppellectile. Ut enim constat ex repertoriis Regis Roberti apud Helgaldum, & Ludovici Grossi apud Sugerium, & Caroli VI. apud Peiratium lib. 2. cap. 4. & 5. ibi recensentur Calices, Cruces, Evangeliorum libri, Candelabra, thuribula, simulacra, & alia sacri ministerii instrumenta, magno in numero, ex auro vel argento conflata: ornamenta etiam Sacerdotalia miri operis, summique pretii. Atque ex his satis superque patet, quam antiquo, & quam splendida, fuerit Capella Palatina in Aula Regum Francorum. Et nunc temporis habent Galliæ Reges Capellam, nedum in Parisiensi Palatio, verum in Palatio Fontisbellaquei a Francisco I. excitatam, & in Versaliensi a Ludovico XIV. constructam; quas describit Martinierius in suo Dictionario Geographico.

VII. In Aula Hispana a Suevorum Regum ætate Sacellum extitisse Palatinum, conjicit Turturetus in libello ad hanc rem edito. Nam Concilium Lucense anno 567., regnante Theodmiro celebratum, dum suas singulis Episcopis Dioeceses attribuit, Episcopo Dumiensi Regiam familiam assignat: *Ad sedem Dumiensem familia Regia*. Ex quo colligit ille, ita habuisse Hispanos Reges propriam Ecclesiam Aulæ, & Aulicos Sacerdotes, uti Aulæ Antistitem: rejicitque Garciæ Loaisæ sen-

ſententiam, qui nomine familiæ Regiæ denotari cenſet Monachos Dumienſis Monaſterii, quod Regii erat juris. Addit, in Hiſtoria gentis Hiſpanæ par. 2. cap. 4., juſſu Alphonſi Sapientis conſcripta, Regiam Domum ſubditam dici Epiſcopo Dumienſi: hocque idem aſſerere Lucam Tudenſem, & Ambroſium Morales Hiſpanos Scriptores. Regnantibus deinde Gothis, nullam quidem expreſſam mentionem occurrere Capellæ, & Capellanorum Aulæ Hiſpanæ: veſtigium tamen ejus rei deprehendi in Concilio Toletano VII. cap. I. ubi memorantur Sacerdotes, qui adſtringebantur juramento, Regi ſe ſe fidos fore. Horum nomine cenſet Turturetus Aulicos Sacerdotes indigitari. Eugenium quoque Toletanum Antiſtitem e numero fuiſſe Palatinorum Sacerdotum opinatur, quod ab Idelfonſo Toletano lib. de vir. illuſtr. cap. 14. dicatur Clericus Regiæ Eccleſiæ: *Qui cum Eccleſiæ Regiæ Clericus eſſet egregius*. Quamvis Hiſpani Scriptores nomine Eccleſiæ Regiæ, non Eccleſiam Palatinam, ſed Toletanam interpretantur; quod ampliſſima Civitas illa olim diceretur Urbs Regia. Si vera tamen narrat Julianus, vel ſi vera a majoribus accepit, fuit Gothis Hiſpaniæ Regibus Capella Palatina, ubi S. Leocadiæ Corpus tumulatum erat. Is enim ſcribit in ſuis adverſ. n. 289. *Accepi ſimul a majoribus in S. Leocadiæ Sacello Regio, Corpus ſepultum fuiſſe in Aulæ Sacello, & prope ſepulcrum Virginis, in pariete locatum thronum fuiſſe Regis Receſſuinthi, Gothorum more purpura, auroque tectum*. Sub tertia Regum Hiſpaniæ Dynaſtia, Regum nempe Legionis & Caſtellæ, non obſcuris argumentis Eccleſia Palatina aſſeritur. Ferdinandus cognomento Magnus Legionis & Caſtellæ Rex omnibus intererat nocturni diurnique Officii Horis, concinens & ipſe cum Clericis, quin & agens quandoque partes Præcentoris. Ita de eo narrat Rodericus lib. 6. de reb. Hiſp. cap. 13. ad an. 1063.: *Eccleſiam veſpere, & mane, nocturniſque horis, & Sacrificii tempore frequentabat, interdum cum Clericis in Dei laudibus modulando, interdum etiam vices Cantoris explebat*. Atqui hanc Eccleſiam nonniſi Palatinam fuiſſe, illud ſuadet, quod Rex ſingulis noctibus, ſingulis quoque diebus, mane, & veſpere, Aula egredi, & ad Eccleſiam pergere, haud facilè

po-

potuiſſet. Idem dicendum eſt de Joanne Aragonum & Siciliæ Rege, quem etiam quotidie Divinis affuiſſe Officiis, teſtis eſt Marinæus Siculus lib. 21: *Quotidie rebus divinis & ſacris interfuit*. Narrat & idem Auctor, Iſabellam Caſtellæ & Aragoniæ Reginam nuſquam defuiſſe Divinis Officiis, quæ in Regia ejus Capella decantabantur; ſi quid vitioſe pronuntiaretur, ipſam emendaviſſe; Horas quoque Canonicas ipſam quotidie perſolviſſe: *Semper enim ſacris rebus, & Divinis Officiis aderat. In quibus ſi quis forte Sacerdotum ſuorum, qui ſibi rem divinam celebrabant, aut Horas Canonicas, & Pſalmos canebant, erraſſet in ſyllaba, perſentiebat, & tamquam Magiſtra diſcipulam admonebat. Quæ præter multas extraordinarias & votivas orationes, Horarium quoque, Sacerdotum more, quotidie perſolvebat*. Tandem, cum in nonnullis privilegiis ab Alphonſo VI. conceſſis Antiſtiti Compoſtellano, medio fere duodecimo ſæculo; atque in Lege Hiſpana ab Alphonſo IX. edita, mentio fiat Capellanorum Aulæ Hiſpanæ, jam hærendum non eſt, quin antiquis Hiſpaniæ Regibus fuerit Palatina Eccleſia. Quam vero nunc temporis habent, deſcribit Turturetus Capellanus Philippi IV. in libro de Sacello Regio cap. 4. de cujus Clero, & Liturgia inferius dicendum erit. Sed præter hanc Eccleſiam Palatinam, alia ſunt in Aula Hiſpana Sacella, ubi privatim a Capellanis Aulæ, ſacra Myſteria conficiuntur, Rege præſente.

VIII. Eſt etiam hoc loco commemoranda Capella Palatina Regum Angliæ, quod olim ſacrarum rerum cultu, & Clericorum frequentia plurimum effulſerit, & ad hæc uſque tempora illius ſuperſint veſtigia. Sane Alfredum Regem, qui nono imperabat ſæculo, habuiſſe in Aula ſua Capellam, indicat Willelmus Neubrigenſis lib. 2. de geſt. Regum Angliæ. Narrat enim illum horas diei cujuslibet ita tripartiri ſolitum, ut lectioni & orationi octo dicaret, totidem Regni diſponendis negotiis, totidem corporis neceſſitatibus explendis. Erat in illius Capella cereus, qui noctu ardebat interdiuque, & horas demonſtrabat ſingulas, de qua re ipſum Capellani commonebant. Librum quoque Officiorum Eccleſiæ, ſinu ſuo ſemper geſtabat, ut ad ea ſe conferret, quoties ei id eſſet otii. Aliis etiam

etiam antiquis Angliæ Regibus non defuiſſe in Aula Oratorium, ubi rei divinæ vacarent, vel ex hoc uno conjici poteſt argumento, quod illorum decem enumerat Matthæus Paris in Henrico III, in Sanctorum Albo relatos. Nec defuit Regibus, qui ſucceſſere. Nam Willelmus ille, qui ſæculo undecimo Angliam ſubegit, ut ſcribit Malmesburienſis lib. 3. Reg. Angl. *Religionem Chriſtianam quantum ſæcularis poterat, ita frequentabat, ut quotidie Miſſæ aſſiſteret, veſpertinos, & matutinos hymnos audiret*. Cui adjungendus eſt clariſſimus Angliæ Rex Richardus, quem primum ſemper omnium ſurgere ſolitum, & in Eccleſiam pergere, ut Divinis omnibus adeſſet Officiis, narrat Rogerius. Adjungendus quoque eſt Henricus III, quem tribus quotidie Miſſis ſolemnibus intereſſe ſolitum, præter alias, quæ ſubmiſſa voce recitabantur, ſcribit Walſinghamus ad an. 1273. Quotidiana hæc pietatis officia, non alibi facile potuiſſent Reges, noctu diuque explere, niſi in Eccleſia Palatina. Ibi itaque Divinis Officiis, & Miſſarum ſolemniis vacabant: ibi præcipuas anni feſtivitates agebant, quas ſumma religione & pompa coluiſſe in Aula ſua Anglos Reges, indicat non ſemel in Hiſtoria ſua Froiſſartus. Et a Polydoro Virgilio lib. 8. Hiſt. duæ præcipuæ memorantur in Aula Anglicana ſacræ cæremoniæ; quarum una ſpectat ad curandas ſtrumas, quod feſtis quibuſdam diebus, multiplici ritu præſtabant Angliæ Reges: altera vero fuit, annuli contra comitialem morbum benedictio, quæ in die Paraſceves agi conſuevit. Porro ad rem divinam faciendam numeroſum in Aula alebant Clerum; adeo ut non ſemel Romani Pontifices ægre tulerint tot Epiſcopos, Clericos, Monachos a ſuis avelli Eccleſiis, & Aulæ addici. Id etiam ægre tulit Petrus Bleſenſis ep. 14. ad Clericos de Capella Regis data, qua graviter eos hortatur, ut exemplo ſuo, ſe ſe ab Aulæ periculis ſubducerent: qui tamen ep. 150. mitigavit aſperius dicta in Aulicam vitam, faſſus expedire Eccleſiæ, ut Clerici aliqui in Aula verſentur, dummodo non officio ſuo deſint, non Aulæ vitiis maculentur. Cauſa etiam erat, cur minus probaretur illorum in Aula frequentia; quod non tam ſacris rebus, quam temporalibus negotiis tractandis incumberent: cum Reges officia fere omnia Aulæ,

 & Re-

& Regni, Clericis committere consueverint. E numero autem Clericorum Capellæ Regis fuit Magnus Eleemosynarius: quo munere functus est Eduardus Foxius sub Henrico VIII. & Willelmus Biel sub Regina Elisabetha, ut refert Peiratius lib. 1. cap. 29. ex eo Capellam Angliæ Regum inferens, ad Capellæ Regum Galliæ normam, compositam fuisse. Nunc etiam temporis in ipsa Aula Anglicana etsi miserando schismate a Romana Ecclesia disjuncta antiqui moris vestigia supersunt. Ut enim constat ex Dumontio & Roussetio in Cæremoniali Angliæ cap. 1. §. 3. est in Palatio Regio Capella, cui qui præest, Decanus dicitur, plerumque ex Episcoporum numero, eique nonnisi Rex imminet. Spectat ad Decanum inferiores Capellæ ministros designare, atque hi sunt: Vice-Decanus; duodecim Ecclesiastici ad rem divinam faciendam; viginti Cantores laici, qui dicuntur Capellæ Clerici; duodecim Scholares ad rem musicam; Custos Capellæ; tresque Caduceatores, qui argenteam virgam ferunt. E numero Clericorum Capellæ sunt, Magister artis musicæ, duoque Organistæ. E cœtu autem Ecclesiasticorum, unus spiritualem gerit curam Aulicorum; quippe qui mane quolibet preces ipsis indicit; si qui ægrotant, ad eos invisendos, monendosque accedit; si quid in re divina illis obscurum, dubiumque occurrit, explanat. In ea Capella ter singulis diebus preces aguntur; singulis vero Dominicis, & festis duæ conciones habentur; resque Divina celebratur cum cantu, musicisque instrumentis. His diebus Rex Ordinis Periscelidis torquem gestat, uti etiam in anniversariis nativitatis, & inaugurationis suæ: atque ad Liturgiam nummum offert aureum, quem Byzantium vocant, quod ibi cusus fuerit primum, porrigente oblationem Supremo Regiæ Domus Præfecto. Atque id quidem in Nativitate Domini, Pascha, Pentecoste, festo omnium Sanctorum: siquidem in aliis nonnullis diebus festis aurum offertur: in Epiphania vero aurum, thus, & myrrha. In præcipuis etiam solemniis, atque prima cujuslibet mensis Dominica, solet Rex cum Aulicis suis Eucharistiam sumere. Ad conciones habendas in Palatina Capella, constituti sunt quadraginta octo Capellani, quorum quatuor in orbem singulis mensibus,

bus, verba faciunt. Sed Quadragesimæ tempore, (quod etsi non jejunii, attamen majoris fovendæ pietatis tempus habetur in Ecclesia Anglicana) frequentiores sunt conciones; nempe singulis diebus Dominicis, feriisque quarta & sexta. Et primo quidem in die cinerum, Decanus Capellæ conciones exorditur; tum sequenti feria sexta, Decanus Ecclesiæ S. Pauli; & die Dominica, Episcopus aliquis concionatur. Deinde hoc ordine sequuntur conciones, ut feria quarta a Capellano aliquo Regis; feria sexta ab aliquo e Decanorum cœtu; Dominica autem ab Episcopo sit concionandum; in die Palmarum ab Archiepiscopo Cantuariensi; in Pascha a Magno Regis Eleemosynario. Habet quippe Aula Anglicana Magnum Eleemosynarium, cujus munus est stipem distribuere in magnis præsertim solemnibus, feria quinta Magnæ Hebdomadæ lotionem pedum vice Regis agere, & stipendia solvere veteranis Aulicis, vel eorum viduis. Denique præter hanc Ecclesiam Palatinam, habent Angliæ Principes privatum Oratorium, ubi sacris rebus privatim vacent, ibique sacra moderatur Theologus, quem vocant Clericum cubiculi. Is curam gerit animæ Regis, eum adjuvat in agendis rebus divinis, is etiam benedicit Regiam mensam. Huic alii duo subsunt Clerici, qui eo absente, easdem partes impleant.

IX. Capellam Regum Lusitaniæ, ineunte sæculo decimoquarto, exhibent acta S. Elisabeth Reginæ apud Bollandum, die quarta Julii. Ibi enim cap. 6. habuisse dicitur Capellam nobili & numerosa instructam supellectile, ubi Missarum solemnia, ubi Divina Officia a Capellanis suis celebrabantur, ubi piissima Regina singulis diebus oblationem ad altare faciebat. Et cap. 10. dum ejus vivendi ratio describitur, defuncto conjuge, rursum memoratur Palatina Capella; memoratur & privatum Reginæ Oratorium. *Postquam hæc Regina pervenerat ad statum viduitatis, expendebat tempus suum in hunc modum. Habebat secum quinque Moniales Ordinis S. Claræ, quæ probe norant legere & cantare Officia Divina, quibuscum ipsa surgebat e lecto ante ortum Solis; recitabantque simul omnes Matutinum Officium cum omni devotione, observando in eo consuetudinem sanctæ matris Ecclesiæ Romanæ; post Matutinum re-*

recitabant Primam; post Primam, lucente jam Sole, præparabant Altare, quod semper secum Regina habebat, habebatque in conclavi aliquo Oratorium, ibique audiebat Missam privatam summa cum pietate: qua finita conferebat se ad suum Palatium, ubi habebat Capellam, inveniebatque ibi paratos Capellanos & Clericos suos ad celebrandam Missam & Officia Divina: ad quam similiter Capellam veniebant Virgines moniales & aliæ fœminæ, quæ in domo Reginæ habitabant. Congregatis omnibus, Clerici ac Capellani statim incipiebant Divina Officia celebrare, & cantabant passim Missam de Requiem pro anima Regis Dionysii, & finita dicta Missa, quæ dicebatur pro anima Regis, Clerici omnes cantabant unum Responsorium pro anima ejusdem Regis, & omnes, qui Divinis Officiis aderant, orabant similiter pro anima ejusdem: post dictum vero Responsorium, Clerici incipiebant aliam Missam juxta qualitatem diei currentis; quibus Missis ita dictis, & aliis Horis, quæ tali die celebrabantur, & recitabantur a dictis Clericis, incipiebant Regina cum suo gynecæo recitare Horas ejusdem diei, Tertiam, Sextam, & Nonam: quod si dies festus esset alicujus Sancti, antequam recitaret dictas Horas minores, audiebat prædicationem; & quando Missæ & Horæ Canonicæ erant finitæ, jam tempus prandii instabat, ad quod Regina se conferebat. In privato itaque Oratorio, quod Reginæ cubiculo proximum erat, privatim cum suis, rei divinæ vacabat: in Ecclesia vero Palatina Capellani & Clerici sacris operabantur, & in festis diebus conciones habebantur. Porro Regum Lusitaniæ Capellam Leo X. pluribus donavit privilegiis, quæ refert Cabedus in libello de patron. Reg. Coronæ, & nos alibi dicturi sumus. Ea olim erat D. Thomæ Apostolo nuncupata. At Clemens XI. edita Constitutione anno 1716. die 7. Novembris, illi contulit Cathedralis & Patriarchalis Ecclesiæ dignitatem, atque B. Virgini Mariæ voluit consecratam. Divisa namque Diœcesi Ulyssiponensi in partes duas, Orientalem, & Occidentalem; tum relicta parte Orientali veteri Archiepiscopo Ulyssiponensi, aliam Diœcesis & Provinciæ partem adscripsit Magno Regis Capellano; quem insuper Patriarcham constituit; cujus esset Capella Regia, Cathedralis, & Patriar-

cha-

chalis Ecclesia. Huic etiam, & ejus Canonicis plura indulsit privilegia, & rubra indumenta: queis nova addidit Clemens XII. Constitutione anni 1738., qua privatum habendi Oratorium, & celebrandi Sacrum, hora una antelucana, & altera post meridiem potestatem eis fecit. Ab eodem Pontifice, lata Constitutione, *Inter præcipuas*, anno 1737. collata est perpetuo jure Cardinalatus dignitas Patriarchæ Ecclesiæ Ulysponensis Occidentalis; ita ut qui Sedem conscenderet Patriarchalem, is esset in Cardinalium Ordinem cooptandus. Nuper vero, rescissa divisione illa ejusdem Civitatis in Dioeceses duas, quod plura incommoda procrearet; antiqua Cathedralis in Collegiatam Ecclesiam sub titulo S. Mariæ Majoris mutata est: Capellæ vero Regiæ servata est dignitas Cathedralis & Patriarchalis. In Aula igitur Lusitaniæ Regum, Ecclesia Palatina, Regiis Ædibus contigua, est simul Ecclesia Patriarchalis, ubi Rex ex abside Divinis adesse solet Officiis. Quum vero, solemni pompa, ad audiendam Liturgiam accedit, Oratores Principum & Magnates Regni eo conveniunt: & illis quidem sedes & pulvinaria conceduntur in cubiculo quodam e regione Sedis Regis; Magnates vero sedibus insident post Regem; post Magnates, cæteri Nobiles viri insident scamno. Regis sedes velamine tegitur, quod assidente Rege, tollitur ab Officiali quodam ad id muneris deputato, quem vocant *Reposteiro-Mor*, quique stat prope Regem, dum fit res divina. Est in Aula Magnus Eleemosynarius *Esmoler-Mor*, sacculum deferens ad stipem erogandam. Est & Magnus Capellanus *Capello-Mor*, qui Ecclesias Regem adeuntem adspergit aqua benedicta. Cæterum in Capella Regia, non is, sed Patriarcha sacris operatur, utpote quia Capella Palatina est etiam Patriarchalis, & quidem in præcipuis festis, & magna cum pompa, ad instar Pontificiæ Capellæ. Quamobrem, nonnisi Patriarcha imminet Canonicis, & numeroso illius Ecclesiæ Clero, & rem divinam in Capella Regis moderatur.

X. Olim Duces Comitesque habuisse in Comitatu suo Capellam, & coetum Clericorum, notat Altaserra de Ducibus lib. 3. cap. 8. Omnium vero præclarissima fuit Capella Divionensis Ducum Burgundiæ, quam anno 1172. fundavit Hugo III. Dux Bur-

Burgundiæ, uti ex præcepto fundationis constat edito ab Auberto Miræo. Meminit hujus Capellæ, & Canonicorum ei deservientium Innocentius III.in Cap. *Cum Capella*,de Privilegiis. Atque ibi originem duxit amplissimus Ordo Equestris velleris aurei; ibi etiam quotannis habebantur Comitia societatis, & S. Andreæ Apostoli tutelaris solemnia agebantur. Nunc vero temporis, insignis est Ducum Sabaudiæ Capella, quam in Aula sua habuisse, antequam Sardiniæ Regno potirentur, colligitur ex Francisco Ranchino in Europæ descriptione inter Geographica Opera Davity. Scribit enim, Sabaudiæ Ducibus suam esse Capellam, iisdem donatam privilegiis, quibus Capellæ Regiæ fruuntur, & ex Magno Eleemosynario, quatuor inferioribus Eleemosynariis, pluribusque Capellanis, Clericis, & Cantoribus conflatam. Sane sub Philiberto Sabaudiæ Duce, Gaspar Caprius, electus Astensis Episcopus anno 1550., egerat Eleemosynarium & Cancellarium magni Ordinis Sabaudiæ, uti testatur Ughellius. Qui idem in Episcopis Nicientibus recenset Joannem Baptistam Provanam, creatum anno 1548. Niciensem Præsulem, ex Magno Eleemosynario Ducis Sabaudiæ, & Canonico Taurinensi. Et Joannes Franciscus de Sales Episcopus Chalcedonensis, S. Francisci Salesii frater, successorque in Sede Genevensi, fuit Eleemosynarius, & Magnus dicti Ordinis Cancellarius, apud Carolum Emanuelem Ducem, uti referunt Sammarthani to.2. Galliæ Christianæ. Verum paucis abhinc annis, plurimum ornamenti & splendoris accessit Capellæ Ducum Sabaudiæ, qui & Sardiniæ Reges, ineunte hoc sæculo, dici cœperunt. Palatinam quippe Capellam auxit Victorius Amedæus anno 1729., favente Benedicto XIII. Parochiali dignitate, quæ Aulam, Aulicosque complecteretur: mox eamdem, anno 1745, pluribus cumulavit privilegiis suo loco adducendis, gloriosissimus Pontifex BENEDICTUS XIV., quem diu nobis Deus incolumem servet. Clerus Capellæ Regum Sardiniæ constat ex Magno Eleemosynario, qui sacris rebus in Aula præest, ut alibi dicendum erit; quatuor inferioribus Eleemosynariis, quorum unus vicarias partes agit Magni Eleemosynarii; eorum singuli, alternis vicibus, spatio trium mensium in Aula ministrant, nempe Regias benedi-

dicunt dapes, stipem erogant, Regem adeuntem Ecclesias adspergunt sacris aquis: sex Capellanis, qui Sacrum faciunt in Capella: tribus aliis Capellanis, qui curæ animarum incumbunt, unde Vice-Parochi dicuntur: tribus Capellanis Honorariis: duobus Clericis, & altero super numerum. Habet præterea Rex in villaribus & rusticanis Domibus Regiis ad delicias & voluptatem extructis Capellas plures; præsertim vero in Palatio Veneriæ, cui contigua est insignis Ecclesia, eaque est Aulæ, & Aulicorum Parochia: quæ omnes, & illarum Clerici, & Vice-Parochi, tamquam membra sunt urbanæ Palatinæ Capellæ. In earum quoque numero est recensenda Ecclesia Supergæ, tribus millibus passuum a Taurino dissita, quam ad tumulanda Sabaudorum Principum corpora inceperat Victorius Amedæus, perfecit vero anno 1731. Carolus Emanuel gloriosissimus Princeps. Ibi Divina persolvuntur Officia a duodecim Presbyterorum Collegio, qui inter Capellanos Regios Honorarios adscribuntur, & nonnisi Magno Eleemosynario, uti etiam alii ejusdem Ecclesiæ Clerici, subjecti sunt.

XI. Jam vero adeunda nobis est Aula Regum Siciliæ primæ stirpis, seu Nortmannorum; ubi Palatina occurrit Ecclesia, vetustate ævi, operis excellentia, sacrarum rerum cultu, Canonicorum cœtu, ministrorum copia, Parochiali dignitate, Regum beneficiis, Sanctorum denique Reliquiis, omnium præstantissima. Neque enim in iis, quæ ad pietatem, & ad rem divinam spectant, Siciliæ Reges ullis umquam Regibus concessere. Sane apud Nortmannos Duces, qui pulsis Longobardis & Sarracenis eximia virtute Apuliam, Siciliamque occuparunt, receptum fuisse morem habendi Capellas suas, suadent monumenta illa, in quibus eorum Capellani memorantur, quæ nos alibi proferemus. In illorum numero Robertus Guiscardus, ejectis anno 1071. Panormo Sarracenis, recepta Urbe, restitutis sacris rebus, constructis mœnibus, in arce ipsa Palatina, ubi suum erat domicilium, Sacellum musivo & vermiculato opere ædificavit, quod Hierusalem dicebatur. De qua re Fazellus Rer. Sicul. Decad. 2. lib. 7. cap. 1. scribit: *Igitur in pristinum Christianitatis statum cum summa celebritate omnia rediere. Templa, Fana, ac Ædes Chri-*

Christo & Divis excitata, supplicationes Deo decretæ publice, privatimque gratulationes cum effusa lætitia factæ .... His rite patratis urbem Robertus & Rogerius firmis mœnibus ac præsidiis, duplici arce, altera ad mare, a quo adhuc cognomen habet, altera ad Occidentem, Ædeque sacra musivo ac vermiculato opere ab Hierusalem cognominata, erectis, mirifice exornarunt. Verum Palatinæ illius nobilissimæ Ecclesiæ, quæ ad hæc usque tempora extat in Aula Panormitana, auctor fuit Rogerius Primus Siciliæ Rex, post composita Regni negotia, post res plurimas feliciter gestas, Regisque dignitatem sibi assertam, & vindicatam. Hunc clarissimum & piissimum Principem, inter alia plurima Templa, quæ Deo & Divis consecraverat, excitasse in Palatio suo miræ structuræ Ecclesiam D. Petro Apostolo sacram, narrat his verbis Fazellus Rer. Sicul. Decad. 1. lib. 8. cap. un. describens Aulam Panormitanam: *Arcem ipsam ingredientibus Sacellum musivo a Roberto Guiscardo structum, Hierusalem nuncupatum, a fronte occurrebat. Quod deformatum mea ætate ad profanos mutatum est usus. Sed & ad dexteram hodie in vestibulo Templum est D. Petro Apostolorum Principi sacrum a Rogerio Siciliæ Rege a fundamentis erectum: prout Petrus Archiepiscopus Panormitanus & Canonici, eorum diplomate dato Panormi an. sal. 1132., ejusdem Rogerii regni anno secundo, testantur, & ipsius Rogerii Regis privilegio dato Panormi mense Martio an. sal. 1142. & sui Regni 12. constat*. In eo diplomate Rogerius, post enumerata divina erga se beneficia, se eam ædificasse Ecclesiam, opibus, & privilegiis pluribus donasse dicit, quibus nemini fas esset obsistere: *Aspirante itaque nobis septiformi Salvatoris gratia, cujus misericordia, nostra prosperantur in melius, in honorem B. Virginis Mariæ, omniumque Sanctorum, & titulo B. Petri Apostolorum Principis intra nostrum Regale Palatium, quod est in Urbe Panormi, Ecclesiam summa cum devotione fabricari fecimus*. Id Sacellum sua pulchritudine, & rerum pretiosissimarum apparatu cæteris, quæ in Italia nunc usque extant, seu veteribus, seu novis longe præstare, jure merito asserit Fazellus, singulas illius partes describens. At vero nedum operis magnificentia cæteris Capel-

pel-

pellis Palatinis Principum præfertur; sed etiam sacrarum rerum dignitate. Nam primò Ecclesiam hanc Palatinam, in gratiam Rogerii Regis, Petrus Archiepiscopus Panormitanus, anno 1132., Parochialem constituit Ecclesiam Regii Palatii. Refert diploma Roccus Pirrus tom. 2. Siciliæ sacræ, novissimæ editionis, in notitia hujus Ecclesiæ: *Rex benignissime vestris postulationibus devotis annuentes Capellam vestram in honorem S. Petri Apostolorum Principis infra Castellum superius Panormitanum fundatam exaltare, & Parochiali dignitate irrefragabiliter munire decernimus; præsertim cum jam dicta Capella tam Canonicali honore, quam etiam reliquis beneficiis per vestram majestatis munificentiam decorata realiter resplendeat. Nos igitur voluntati vestræ sinceræ providentes, Canonicorum nostrorum, & Capituli communi consensu, concedimus, & præsentis privilegii auctoritate firmamus, supranominatæ Capellæ vestræ Ecclesiam S. Andreæ, quæ sita est juxta murum Panormi cum cœmeterio sufficienti habendam illi, ac possidendam, & ejusdem Capellæ Canonicis per hujus traditionis paginam, jure perpetuo. Adjicimus quoque ei in Parochiam totum Castellum Panormitanum cum universo Regali Palatio, ac omnibus in ea degentibus Capellanis, Clericis omnibus Capellæ, & servientibus Capellæ domesticis suis.* Solemnis hujus Ecclesiæ dedicatio peracta fuit anno 1140. die 18. Aprilis decimo anno Regis Rogerii, pluribusque Indulgentiis cumulata: cujus rei diploma subscriptum a Latinis Græcisque Sacerdotibus, qui rei sacræ interfuere, narrat Pirrus. Eodem anno pingues reditus a Rogerio concessi sunt Capellæ suæ: & in concessionis tabulis memoratur Capella Alviræ Reginæ, ejus conjugis; undè patet, Reginam quoque Clericos suos habuisse ad rem divinam faciendam. Sed & numerosum insignemque Clerum piissimus Rex adscripsit Palatinæ Ecclesiæ, qui divino incumberet ministerio. Ut enim refert Pirrus: *In prima fundatione constituti sunt, Magister, seu Capellanus Major; duæ Dignitates, Cantor, & Thesaurarius, duodecim Canonici, tres Personatus, Subcantor, Magister scholarum, & Terminator, & duodecim Sacerdotes, quos Chorodatos vocamus, duo Sacristæ, & quatuor Clerici.* Denique

que, ut Divinis persolvendis Officiis in Palatina Capella accuratius fieret satis, curavit Rogerius Horologium ibi constitui, quo designarentur horæ singulæ, ad agenda Divina Officia statutæ. Id indicat vetus inscriptio in ea Capella, quam referunt Pirrus, & Fazzellus: *Hoc opus Horologii præcepit fieri Dominus & Magnificus Rex Rogerius an. Incarn. Domin.* MCXLII. *mense Martio Ind. 5. anno Regni ejus* XIII. *feliciter*. Tum Græcis & Saracenis litteris additur: *O spectaculum novum. Fortis Dominus Rogerius Rex ex Deo sceptrum tenens, luxum frænat fluentis substantiæ, cognitionem distribuens a peccato immunem horarum temporis*. Jam vero nil addi potuisse videtur, ad illius Ecclesiæ Palatinæ dignitatem, & ornamentum. Atqui tamen successores Normanni Reges novis eam beneficiis cumularunt. Præ cæteris Willelmus I. Rogerii filius, de quo scribit Romualdus Guarna Archiepiscopus Salernitanus, auctor coævus, & qui in Aula aderat, in Chronico: *Divino Officio extitit multum intentus, & personas est ecclesiasticas multum veneratus. Capellam S. Petri, quæ erat in Palatio, mirabilis musibii fecit pictura depingi, ac ejus parietes pretiosi marmoris varietate vestivit, & eam ornamentis aureis, & argenteis, & vestimentis pretiosis ditavit plurimum, & ornavit. Clericos in ea multos, & præbendas instituit, & Divinum in illa Officium decenter, & tractatim, & cum Dei reverentia & timore celebrari disposuit*. Videas, quam in ipso sui exordio, Capella Palatina nostrorum Regum privilegiis, opibus, ornamentis, & Divino ministerio effulserit.

XII. Suevi Reges Normannis successere, qui cum Romano Imperio simul præessent, Capellæ Imperialis dignitatem eidem Ecclesiæ contulerunt. Ab iisdem novo donata sunt robore privilegia omnia a Normannis Regibus Palatinæ Capellæ concessa, uti ab Henrico anno 1195, & a Friderico II. anno 1225, Imperatoribus ac Regibus Siciliæ, factum esse Pirrus testatur. Et ab Henrico statutum est, ut inibi singulis annis, defunctorum Regum primæ stirpis Rogerii, Willelmi I, & Willelmi II dies anniversarii celebrarentur. Verum turbulenta & ærumnosa horum Principum tempora; frequentia insuper illorum in Apuliam, Germaniam, Palæstinam, & varias Italiæ re-

regiones itinera, ac expeditiones, impedimento fuisse videntur, quominus novis honoribus, & ornamentis Capellam Palatinam augerent. In eam rem propensissimum fuisse Mamfredum Regem, etsi turbis gravissimis commotum imperium administraret, indicat datum ab eo diploma anno 1256, Foggiæ, die 4. Aprilis, quo immunes voluit Capellanos suos ab iis exactionibus, quæ collectarum nomine a cæteris solvebantur. Exstat hoc diploma to. 2. Siciliæ sacræ, novissimæ editionis: *Ecclesiam Capellæ sacri Palatii nostri Panormitani volentes amplius honorare; quod Prædecessorum nostrorum, & nostra reputetur Camera spiritualis: Capitulum, & Clericos omnes ipsius Capellæ, tam illos, qui residentiam faciunt, Domino serviendo, quam alios de gremio ipsius Ecclesiæ, qui nostram sequendo Curiam, deputati sunt Capellæ nostræ servitiis, a collectis, & exactionibus gratiose eximimus, & volumus esse immunes.* Capella Palatina in hisce Mamfredi litteris *Camera spiritualis* Regum nuncupatur; ex eo fortasse, quod ad instar Cameræ, ubi thesaurus Regius servabatur, spiritualium rerum copiam Regibus suppeditaret. Camera enim dicta est conclavis ad Regios thesauros asservandos designatus; quo sensu in Capitularibus Caroli M tit. 21. cap. 14. *Pensam argenti, quam ex Camera nostra accepit*; & in Testamento Caroli M. apud Eginhardum: *Quidquid in Camera atque vestiario ejus eo die fuisset inventum*: unde & fiscus Imperatoris, aut Regis, Camera dicebatur; qua notione passim occurrit hæc vox apud Scriptores medii ævi. Qua de re, cum Sacramenta, & alias spirituales opes in Capella Palatina Reges perciperent; hinc non immerito ea dici potuit illorum Camera spiritualis. Vel potius eo sensu Camera appellatur, quod Regis propria esset, illique subjecta. Nam olim Cameræ dictæ sunt Provinciæ, Urbes, Ecclesiæ, quæ immediate Principi suberant, & fisci propriæ erant. Hoc sensu Matthæus Paris anno 1242. de Urbe Santonensi dicit: *Quia ab antiquo jure specialis proprietas Regis Angliæ esse dignoscitur & Camera*: & in vita Benedicti XII. apud Bosquetum Cameracensis civitas dicitur Camera Imperii. Sed & in Chronico Casauriensi lib. 4. de Lothario Imperatore legitur: *Cum cognovisset, quod ipsa Abbatia* (Ca-

D 2 sau-

saurienfis) *ab antiquo fuisset Imperialis Camera, promisit se cum D. Augusta venire ad Monasterium, & ei restituere omnia jura sua*: rursumque alio in loco de Willelmo Rege Siciliæ: *Mandavit, ut dimitteret quietam Abbatiam S.Clementis, Cameram suam propriam, beneficio cumulatam sui genitoris*. Ita Rigordus anno 1185. Monasterium S. Dionysii *propriam Cameram* Regis Franciæ vocat: & ita quoque Petrus de Vineis lib. 5. ep. 82. lib. 6. ep. 9. Goldastus to. 1. Constit. Imper. pag. 265. Petrus Diaconus lib. 4. Chronici Casinensis, aliique passim hanc vocem usurpant. Itaque Cameram suam appellat Mamfredus Palatinam Ecclesiam, quod propria esset Regis Ecclesia. Hujus Ecclesiæ Clerici aliqui, quum Regi alio migrandum erat, Aulam, & castra sequebantur, ut sacra ministrarent. Hinc duplex erat Regibus Capella, una quidem in Palatio fixa, cui Clerici plurimi deserviebant; altera portatilis & castrensis, cui etiam a pluribus Clericis sacrum ministerium exhibebatur; sicuti jam de Constantino diximus habuisse Oratorium Palatinum, & Oratorium Castrense; Clericos itidem, qui in Palatio, & qui in castris facerent rem divinam. Denique in Mamfredi litteris Palatium nostrorum Regum dicitur Sacrum: quod ex antiquissimo more, nostris Principibus solemne fuit. Nam Palatia Longobardorum Principum Beneventi, & Salerni, passim inscribuntur Sacra, & Sacratissima, in plurimis illorum privilegiis, quæ exhibet Ughellius.

XIII. Manfredo in Beneventano prælio superato, & extincto, Carolus Andegavensis, favente Clemente IV, imperio potitus est: qui etsi Neapoli statuisset Regium domicilium; attamen Capellam Palatinam Panormitanam suis etiam complexus est beneficiis. Nam dato Neapoli diplomate, anno 1270, die 19. Octobris, alteroque Panormi, anno sequenti; rata habuit, confirmavitque privilegia, & jura omnia a prædecessoribus Regibus illi Ecclesiæ concessa. Mox occupata ab Aragoniis Sicilia ultra Pharum, excussoque Andegavensium jugo, famosa clade Vesperarum Siculorum: qui deinceps Aragones Principes illic imperarunt, nedum vetera jura Capellæ Regiæ Palatinæ illæsa servarunt, sed & nova addiderunt. Præ cæteris Rex Martinus anno 1361, die 25 Junii, pe-

petente Bernardo de Figuera Magiſtro Capellano, rata habuit privilegia omnia, & donationes, quibus prædeceſſores Reges Eccleſiam S. Petri de Palatio cumulaverant; quam inſuper ampliſſimis ditavit proventibus. Atque ita, tot, tantiſque, a Siciliæ Regibus beneficiis acceptis, diu multumque excelluit Palatina Eccleſia, Divini cultus aſſiduitate, Miniſtrorum numero & dignitate, opibus & privilegiis: quo uſque extincta Aragonum Regum progenie, illius Regni imperium ad Auſtriacos pervenit Hiſpaniæ Principes. Eo ſiquidem temporis, tum ob Regum abſentiam ab Aula Panormitana, tum ob ſeditionem Claramontanorum, tum ob injuriam temporum, tantam ſubiit calamitatem, ut nulli jam ei eſſent annui reditus, nullæ Canonicorum præbendæ, non ibi Divina perſolverentur Officia, pauci ſupereſſent Canonici nomine potius quam officio, utpote qui nonniſi quater in anno ad ſacra facienda accederent, ac denique unus eſſet Capellanus, qui Palatinis adminiſtraret Sacramenta. Hæc erat illius Eccleſiæ facies anno 1582, cum Franciſcus de Puteo Viſitatorem egit Regni, auctoritate Regis: hos enim Viſitatores ſtatuunt Siciliæ Reges, ut olim Miſſi Dominici a Francorum Regibus in Provincias ablegabantur, qui una cum Epiſcopis conſulerent rei eccleſiaſticæ. Ille vero mente revolvens Eccleſiam hanc Palatinam obligationis vinculo, tituloque oneroſo, ob beneficia a Deo accepta, & ad expiationem manium defunctorum Regum, a Normannis conſtructam, & ditatam; auctor fuit Philippo II. Hiſpaniarum Regi, & Marco Antonio Columnæ Proregi, ut eam ad priſtinum revocaret ſtatum, deſignatiſque Miniſtris ad ſacra munia obeunda, congruis etiam præbendis eiſdem conſtitutis, Eccleſiam Palatinam ſplendori priſtino reſtitueret. Quare anno 1584. mandato Regis, Proregiſque cura, ſtatuti ſunt ſacri Miniſtri, qui in ea Eccleſia inſervirent, ſtatuti & eorum annui proventus ex fructibus & ſpolio Eccleſiarum ſuis Paſtoribus viduatarum. Eodem anno Gregorius XIII. privilegiatum altare, & Indulgentias plures eidem Eccleſiæ conceſſit: quam deinde ſucceſſores Hiſpaniæ Reges novis pluribuſque beneficiis cumularunt. Ea leguntur to. 2. Siciliæ ſacræ, in notitia hujus Eccleſiæ, quam a

Roc-

Rocco Pirro elucubratam, aliis auctam monumentis edidit rerum Sicularum peritissimus Canonicus Mongitore. Ibi & leguntur litteræ Victorii Amedei Ducis Sabaudiæ datæ anno 1714 ad ejusdem Palatinæ Capellæ dignitatem fovendam. Is enim cum Siciliæ Regno potitus est anno 1713, eam frequentare consuevit, ibique plurima pietatis protulit argumenta. Anno 1634 confirmatum ei fuerat jus Parochiale, quod a primæva institutione illi inerat, a Cardinali Jannettino Doria Archiepiscopo Panormitano: cujus rei tabulas refert Marcus Serius in Bulla Clementis VIII. pro Parochiis Panormitanis; simul advertens jus illud extra Palatii limites minime porrigi. Est itaque Capella Palatina Panormitana, Ecclesia Parochialis, Ædes Regias complectens; numerosum & insignem habet Clerum, de quo dicemus Capite sequenti. Habet & plures Ecclesias suffraganeas, quarum index legitur citato to. 2. Siciliæ sacræ, Habet plurimas & insignes Christi Domini, Apostolorum, pluriumque Sanctorum Reliquias, quas magna ex parte e Palæstina advectas verisimile est. Nam frequentissima fuere Normannorum & Siculorum in Palæstinam itinera ad rem Christianam adjuvandam. Willelmus II. illuc quadraginta triremes ad Saladinum ab obsidione Tyri amovendum misit, ut narrat Fazellus dec. 2. lib. 7. cap. 5. Henricus Imperator & Rex Siciliæ pariter validissimam classem, Asiam versus navigare jussit, ad Joppen, aliaque oppida Christianis vindicanda. Et Fridericus successor, Gregorii IX. minis excitatus, Brundusio solvens anno 1228. in Syriam venit, ubi Hierosolymam & alia oppida suæ ditioni subjecit. Sed longum esset singulas in Palestinam expeditiones recensere. Præterea non semel Siciliæ Reges mutua conjugia cum Hierosolymorum Regibus inivere. Ex his itaque crebris Siculorum in Palæstinam navigationibus, facile fuit, in Capellam Palatinam, tot & tantas, uti ex illarum longo indice to. 2. Siciliæ sacræ colligitur, sacras Reliquias adsportari. Ac videas morem apud Orientales Imperatores, & Francorum Reges usitatum, asservandi in Oratorio suo Palatino sacras Reliquias Sanctorum, etiam in Aula Regum Siciliæ viguisse.

XIV. Redeundum nobis est ad Andegavenses Principes, qui

qui Neapoli Regiam ſedem collocarunt. Hi ſane, nedum ſua erga Divinum cultum religione, qua plurimum valuere; non exemplis tantum prædeceſſorum Siciliæ Regum primæ & ſecundæ ſtirpis; ſed & exemplo Regum Francorum, quibus ſanguine conjuncti erant, hunc ſervarunt morem habendi in Aula ſua Oratorii. Id quidem Carolus Andegavenſis a S. Ludovici Galliarum Regis fratris ſui Aula, ubi & inſigne exſtabat Oratorium, & numeroſus alebatur Clerus, & Divinum miniſterium egregie peragebatur, in Neapolitanam transfudiſſe Aulam, uti & alia plurima Francorum inſtituta, veroſimillimum eſt. Fuit itaque Andegavenſibus Regibus Palatina Capella, fuere & Capellani plurimi ad rem divinam, ut alibi dicemus: idque indicant litteræ quædam Roberti Regis, a Wadingo in Annalibus FF. Minorum ad annum 1338. prolatæ. Ibi enim mentio fit cujuſdam Oratorii a Regiis Ædibus non longe diſſiti, ſub titulo S. Mariæ ad Crucem, quod Robertus Rex anno 1328. Capellæ Palatinæ adgregavit. Quo in loco deinde a Sancia Regina piiſſima, Roberti conjuge, conſtructum eſt Clariſſarum Cænobium ſub invocatione S. Mariæ de Cruce. Roberti Diploma ita ſe habet: *Univerſis præſentes litteras inſpecturis, tam præſentibus, quam futuris. In Majeſtatis æternæ laudem & gloriam, & præcelſum Divinitatis Myſterium dignanter offerimus, & pro ſumma reverentia Virginis, quam debemus præcipue devotionis inſtinctu ad ipſam Virginem glorioſam, cujus merito & dignatione filii vivimus, & noſtris populis feliciter præſidemus, novum Oratorium, ſive locum S. Mariæ ad Crucem ſitum intra mœnia, prope pontem, loco, qui dicitur .... Miraculorum, cujus ſigna potentia ſunt evidenter, & notoria, & manifeſta, ut eo potius creſcat in illo cœptæ jam populi devotionis affectus, quo ſucceſſive ſiunt favores noſtri culminis .... cum oblationibus, fructibus, obventionibus, reditibus, & proventibus ejus omnibus, ſi qui ſunt, & utcumque in antea fuerint, Capellæ Regiæ Domus noſtræ, in perpetuum ex nunc in antea de certa noſtra ſcientia .... tenore præſentium condimus. Ita quod Oratorium ipſum, ſeu locus quomodocumque fieri, vel ædificari contingeret, per omnia, tamquam unum de ſpecialibus membris dictæ Capellæ Regiæ habeatur de cæ-*

cætero, ac etiam censeatur, declarantes tenore præsentium, ac etiam decernentes, quod Capellani & Clerici prædictæ Capellæ Regiæ, nobis, vel hæredibus, & successoribus nostris in Neapolitana Civitate morantibus, & nunc in antea, singulis annis, in eodem Oratorio, sive loco, quolibet festo ipsius Virginis gloriosæ ad Divinum Officium celebrandum, tam in Missa, quam Vesperis solemniter teneantur, quodque fructus, reditus, oblationes, ac proventus omnes, & singuli prædicti Oratorii, sive loci, percepti jam, & sicut antea percipi successive contingat, conferantur, & distribuantur, inter Magistrum prædictæ Capellæ, aliosque Capellanos & Clericos ejus, pro rata, & portione debita, unumquemque ipsorum rationabiliter contingente, sicut de oblationibus & obventionibus aliis jam dictæ Capellæ nostræ est nunc usque servatum, & in antea nos, ac ipsi hæredes & successores nostri providemus observandum. In cujus rei fidem perpetuamque memoriam, præsentes nostras litteras fieri, & pendenti sigillo Majestatis nostræ munimus. Datum Neapoli per manus ..... Juris Civilis Professoris Vicemgerentis Protonotarii Regni Siciliæ. Anno Domini MCCCXXVIII, die prima Junii, undecimæ Indictionis, Regnorum nostrorum anno vigesimo. Erat itaque in Regiis Ædibus Capella, cui plurimi Capellani & Clerici deserviebant; erat & Magister Capellæ, qui cæteris præminebat. Huic Capellæ adgregabantur aliæ Ecclesiæ, ita ut illius essent veluti membra: & ad eas Capellani Palatini quandoque accedebant, ut Divina persolverent Officia. Habebat Capella Domus Regiæ suos proventus, qui inter Magistrum Capellæ, cæterosque Clericos distribuebantur. At vero præter Ecclesiam Palatinam erat Roberto Regi piissimo Oratorium privatum, ubi noctu diuque Divina persolvebantur Officia, quibus ipse sæpissime intererat, a Franciscanis Cœnobitis, quibus erat addictissimus. Rem narrat Wadingus in Annalibus ad annum 1343. postquam retulisset, cogitasse Robertum Regem de abdicando imperio, & Minorum Instituto suscipiendo; plura tamen obstitisse, quominus voti compos fieret: *Ut vero*, pergit, *aliquo modo suo potiretur desiderio, intra Palatium Sacellum amplum in interiori recessu constituit, in quo duodecim Minoritæ Divinum persolvebant pen-*

pensum, cum quibus ille sæpissime conveniebat, & nocte media ad Matutinum surgebat, Minoritico habitu indutus. Aliquoties cum consorte Sancia accessit ad magnificum S. Claræ Monasterium ab ipsis constructum, & ille Fratribus in suo refectorio habitu Minorum indutus, illa Monialibus in earumdem triclinio & veste inservierit.... Octiduo ante mortem, quod ante octennium voluit, sed non potuit, habitum Minorum suscepit ex manibus Ministri Terræ Laboris, & coram eo in infirmitate decumbens solemnem emisit professionem. Egregia sane hæc sunt pietatis argumenta: & merito de Roberto Neapolitanorum Rege dici posset, quod de Theodosio juniore a Socrate dictum retulimus; Palatium nempe suum sic instituisse, ut a Monasterio non multum discreparet. Neque Religiosos dumtaxat viros suis in Ædibus alebat; sed & Moniales, quæ Joannam Neptem sanctè & piè instituerent. Ita refert Tristanus Caracciolus in vita Joannæ I. quam inter Scriptores Italicarum rerum edidit Muratorius: *Aderant & Moniales, quas Sanctimoniales nunc vocamus; eas ad hoc Rex, impetrata a Pontificibus venia, e claustris evocaverat, ut essent, quæ Divinis Officiis, Christianisque cæremoniis caste pureque Neptem instruerent.* Tanto optimi Principis studio erga res sacras, tantaque Sanciæ conjugis in Deum pietate, fieri non potuit, quin in Aula Neapolitana Divinus Cultus plurimum effloresceret, & Ecclesiastica omnia Officia religiosissimè tractarentur. Ad eam rem asservabatur etiam in Oratorio Palatino Divina Eucharistia, uti colligitur ex epistola quadam Sanciæ Reginæ, anno 1331. scripta Ministro Generali Ordinis Minorum, cæterisque fratribus Franciscanæ familiæ Perpiniani congregatis ad Comitia celebranda. Cum enim in his Comitiis ageretur de Franciscanæ vitæ severitate lenienda, Sancia Franciscani Instituti amantissima, cujus filiam, matrem, servamque se passim inscribebat, gravissimam conscripsit epistolam, ne quidquam veteri severitati derogaretur. Exhibet hasce litteras Wadingus ad annum 1331. ibique inter alia sic dicitur: *Cum ego sim peccatrix, & insufficiens, & illiterata, & loqui litteraliter nesciam, nisi ex gratia Dei & consuetudine, & nihil confidam de me, die Jovis* XVIII. *Aprilis, intravi Capellam parvam juxta Ca-*

 meram

meram meam in Castro novo de Neapoli, *ubi bene per tres candelas ante diem*, *clausa porta*, *sola cum corpore Christi*, *quod erat super Altari*, *recommendavi me sibi*, *& postea incœpi scribere*, *sicut Dominus ipse ministravit mihi*, *sine alicujus consilio humano vel terreno*. Divina igitur Eucharistia asservabatur in Capella Palatina, regnantibus Andegavensibus, eaque Regio cubiculo erat contigua: persolvebantur & ibi Divina Officia, quibus Reges ipsi sæpissime aderant. Ita quoque rem se habuisse, imperantibus cæteris Regibus ejusdem stirpis, colligitur tum ex litteris Joannæ II. datis anno 1422. Gentili de Sancto Angelo de Fasanella Magistro Regalis Capellæ suæ, quibus constituit, ut Capellani octo Divinis celebrandis Officiis in Capella Palatina vacarent, tum ex aliis monumentis sequenti Capite proferendis.

XV. Aragonios itidem Reges, qui in Neapolitano Regno imperarunt, habuisse in Aula sua Capellam, & cœtum Clericorum, qui Divina agerent Officia, disertissime testantur litteræ datæ ab Alphonso I. anno 1445. die 29. Junii, Prælatis, & Magistratibus Regni, ut Dominicum de Xachis Aragonem, Majoremque suum Capellanum, Oratorio Palatino præficeret. Eas exhibet Chioccarellus to. 2. MSS. *Ut temporibus nostris*, *& sub felici nostro regimine Divinus Cultus in nostra Regali Capella resplendeat*, *& bonorum Retributor omnium*, *debitis orationum suffragiis honoretur*; *Venerabilem in Christo Patrem Fratrem Dominicum de Xachis de Aragonia*, *Majorem Capellanum nostrum*, *in Magistrum prædictæ Regalis Capellæ nostræ ordinavimus*; *ac quamplures Capellanos*, *tam in dicta nostra Regali Capella commorantes*, *quam alibi fecimus*, *& per nostras litteras statuimus*, *ut dicti Capellani ad requisitionem dicti Magistri Capellæ nostræ servire in eadem nostra Regali Capella*, *& vacare in celebratione Missarum*, *& Divinorum Officiorum possint temporibus opportunis*. Inde patet, in Capella Palatina Aragonum nostrorum Regum, Sacra Mysteria, & Divina Officia, summa religione, celebrari consuevisse. Ut vero nil deesset, quod ad sacrarum rerum in Aula celebrationem, & Divini Cultus splendorem augendum spectaret; splendidissima sacra suppellectile Rex Alphonsus Capel-

pellam suam adornavit. Pontanus enim, qui diu in Aragonum Regum Aula egit epistolarum Magistrum, in libro de Apparatu cap. 4. scribit Alphonsum Regem ornasse & Regiam, in qua habitabat, & Templum, ubi sacra faciebat, vario & nobilissimo ornamentorum genere. Rursumque in lib. de Magnific. cap. 13. laudat Alphonsi magnificentiam in agendis sacris solemniis, atque in omni sacrarum rerum instrumento: *Suis temporibus Rex Alphonsus vicit omnes ætatis illius Reges, tum in iis comparandis, atque exhibendis, quæ ad Sacrificiorum apparatum, & Sacerdotum spectarent ornatum, tum in Deorum ac Dearum statuis, quas plurimas, & in iis duodecim Apostolorum ex argento conflatas habuit; nihil ætas illa aut sacris solemnibus, aut publicis ludis ab eo editis vidit magnificentius.* Atque ex insigni hac, & pretiosissima suppellectile, quæ Sacerdotalia indumenta, sacra vasa ad rem divinam faciendam, simulacra Sanctorum magno in numero, magnique pretii complectebatur, conjicere licet, quam regnantibus Aragoniis effulserit Capella Palatina. Neque in Aula solum, sed & in castris etiam Alphonso Regi fuit Capella, fuere & Capellani ad divinum ministerium peragendum. Cujus rei testis est Panormita lib. 3. de reb. gest. Alph. n. 50. *Erat Rex in vico Juliano rem divinam solemniter & devotissime de more rituque agens rei divinæ cultum, gloriæ, ac vitæ præponens, non prius, quam peractis sacrificiis, capere arma contra hostes jussit.* Qui idem libi 2. n. 25. narrat Alphonsum Regem statim ab accepta victoria in Samnio, jejunum, defatigatum, armatum, sacræ rei celebrationem imperasse: unde patet sacros Ministros, aramque portatilem ad castra deferre consuevisse. Successores Reges iisdem exemplis adhæsere: siquidem constat ex Diariis manuscriptis Joannis Brocharti Præfecti cœremoniarum sub Alexandro VI. inferius exhibendis, in Capella Palatina Alphonsi II. Regis rem divinam celebratam fuisse solemni ritu, cum cantu, musicisque instrumentis. Et ibi ad Liturgiæ solemnis celebrationem, una cum Rege, interfuisse tres Cardinales Legatos Romani Pontificis Agriensem, de Aragonia, & Monteregalensem. Ibi etiam nuptiæ inter Sanciam Alphonsi II. filiam, & Joffredum Borgiam Papæ consanguineum bene-

dictione Ecclesiæ conciliatæ fuerunt. Ibi quoque Joffredus Borgia Magnus Protonotarius Regni, & Virginius Ursinus Magnus Comestabulus, Officii sui insignia accepere.

XVI. Porro nostrorum Regum Ecclesia Palatina in Arce Nova, ubi Andegavensium, & Aragonum Regum fuit domicilium, sita erat. Arcem illam excitavit Carolus Andegavensis anno 1283. quam novis deinde munivit propugnaculis Alphonsus I. Ibi Ecclesia est operis Gothici, Deiparæ in Cœlum assumptæ, D. Sebastiano, & D. Barbaræ consecrata: eaque est Parochia complectens Arcem ipsam, Regias Ædes, & Stationem Navium ac Triremium. Selectissimis ornatur picturis, quas inter eminent Caroli Andegavensis, & filiorum ejus, in Abside Ecclesiæ, effigies depictæ. Prope erat Regum domicilium, quocum Ecclesia conjugitur scala in orbem ascendente. Hanc olim fuisse Regum Capellam Palatinam, patet ex Diariis Joannis Brocharti, ubi hæc ipsa Ecclesia indigitatur. Scribit enim, peracta cœremonia benedictionis nuptiarum Sanciæ filiæ Alphonsi II., & Joffredi Borgiæ in Capella Palatina, Regem, Legatum, & conjuges, cum universo comitatu Aulico ascendisse per eam scalam ad Regias Ædes: *Descendit deinde Legatus, & Rex de thalamo, & sponsam inter se recipientes; sponso, & aliis, ordine superius dicto, incedentibus, ascenderunt Castrum per lumacham prope Altare constitutam, ubi Legatus permansit illa die*. In his Regiis Ædibus Cælestinus V. Sanctissimus Pontifex, anno 1294., hospitio exceptus est a Carolo II. Rege: ibi plures in Cardinalium Ordinem adscivit, atque in eorum numero Willelmum Pongo Bergomatem Regis Cancellarium: ibi tamdem, inaudito exemplo, abdicavit se supremo Ecclesiæ Episcopatu. Hunc proinde Pontificem pluries in Capella Regis sacris operatum fuisse verosimillimum est. In his etiam Regiis Ædibus, S. Franciscus Paulanus Ferdinandum I. Regem graviter admonuit, ne nimiis exactionibus subditos premeret; in cujus facti memoriam extat Sacellum. Sed præter hanc Ecclesiam Regio domicilio conjunctam; alteram habuere Neapolitani Reges Ecclesiam veluti Palatinam, Ædibus suis proximam, sub titulo S. Mariæ Coronatæ. Eo in loco Carolus II. Andegavensis Ædes construxerat Magistratibus ad

jus

jus dicendum: at cum anno 1331. die 21. Maii, quæ sacra erat Pentecostes, ibi a Cardinale Bracarensi Clementis VII. Legato, Joanna I. & Ludovicus Tarentinus ejus conjux inuncti fuerint Reges; in hujus celebritatis memoriam, Joanna eas Ædes in Ecclesiam Spineæ Christi Coronæ dicatam, cujus frustulum ibi asservabatur, & eximiis Giotti picturis adornatam, opibus etiam plurimis ditatam, commutavit. Meminit hujus Ecclesiæ Franciscus Petrarca in epistola quadam dicens: *Si terram exeas, Capellam Regis intrare non omiseris, in qua conterraneus olim meus Giottus Pictor nostri ævi Princeps magna reliquit manus & ingenii monumenta*. Meminit & Pontanus lib. de Conviv. cap. 1. ubi refert Neapolitanos Reges consuevisse quotannis in hisce Ædibus splendidum convivium exhibere. Atque in hac Ecclesia frequenter Regum nostrorum Coronationes & Conjugia, uti dicendum erit, celebrari consueverunt. Nunc vero temporis spectat ea Ecclesia ad Carthusianos Monachos, quorum vice plures Sacerdotes, & nonnulli Clerici in ea ministrant. Ibi in Parasceve frustulum Spineæ Christi Coronæ publicæ adorationi exponitur. Altera insuper fuit Capella Palatina Andegavensium in Castro Lucullano, seu Arce Ovi sita, ubi insignem Spiritus Sancti Societatem Equestrem conscripsit Ludovicus Tarentinus: ubi & quotannis Socii conveniebant, ad agenda Comitia & solemnia Societatis. Sed de hac re alibi. Quoad Ecclesiam in Arce Nova positam, hanc, regnantibus Austriacis, Clemens VII. nonnullis privilegiis ornavit. Nam Bulla edita anno 1526 die 21. Novembris, adprobavit Confratriam quamdam ei Ecclesiæ addictam: Clericos ejusdem Ecclesiæ auxit facultate administrandi Sacramenta Confratribus etiam extra Arcem degentibus, eosdemque vita functos deducendi consueto ritu, etsi extra Arcem, ad sepulturam: Arcem, Arcisque Ecclesiam, generali Interdicti sententia, minime adstringi declaravit: fideles quolibet Sabbato, religionis causa erga Deiparam adeuntes Ecclesiam, centum dierum Indulgentia, & Plenaria in festo S. Sebastiani, cumulavit. Rursum ab eodem Pontifice die 23. Decembris, eodem anno, instante Ludovico Icart Arcis Præfecto, confirmata sunt privilegia hæc omnia: illud etiam additum, ut cui-

libet

libet Sodali fas esset, usque ad numero ducentos, quemlibet Presbyterum ex utroque Clero a Confessionibus habere, & ab eo absolvi etiam quoad crimina, quorum absolutio esset reservata: Episcopis vero Consentino, Surrentino, & Stabiensi delegata est cura hujus Pontificiæ concessionis vindicandæ. Extant hæ Pontificis litteræ e publico Tabulario desumptæ tom. 2. MSS. Chioccarelli, ubi etiam leguntur litteræ Ugonis Moncadæ Proregis, ut Pontificiam concessionem custodirent universi. Hucusque igitur illa Ecclesia fuerat Palatina Regibus, & Proregibus. At anno 1540. jubente Petro Toleto Regni supremo Moderatore, constructæ sunt extra Arcem Ædes ad Proregum domicilium; quas deinde Palatium vetustum dixere: ibique Palatina fuit Capella, eo loci, ubi ad nostra usque tempora degebant Scribæ Regii Ærarii. Hanc magnifice splendideque adornavit Joannes Zunica Petreperfiensium Princeps, & anno 1579. Neapolitani Regni Prorex, litteras insuper obtinuit a Gregorio XIII. datas anno 1581. die 15. Martii, quibus in Proreges, ejusque consanguineos, & domesticos, eam adeuntes Capellam singulis Quadragesimæ diebus, Indulgentias Stationarias transtulit easdem, quas ii consequuntur, qui ad Urbis Basilicas diebus Stationum accedunt. Refert hoc Pontificium Diploma Parrinus in Theatro Proreg. Neapol. tom. 1. pag. 327. Verum, anno 1602. novæ eæque amplissimæ & nobilissimæ Ædes Regiæ, opera Dominici Fontanæ Architecturæ peritissimi, jubente Ferdinando de Castro Lemosensium Comite, qui Regnum moderabatur, construi cœperunt; in iisque novis Ædibus Regiis novam excitarunt Palatinam Ecclesiam Proreges, qui successere: eamque a Medinensium Duce inchoatam, perfecit anno 1646. Rodricus Ponz de Leon Dux de Arcos: picturis denique & marmoratis ornavit anno 1546. Garsias de Haro Castrilliensium Comes. Itaque ex inveterato more nunquam intermisso, Regibus, & Proregibus in id operam suam conferentibus, habuit Aula Neapolitana Capellam suam: & eam quidem præclarissimam, sive Regum spectes pietatem, sive Divini cultus frequentiam, sive Ministrorum copiam, sive sacrorum ornamentorum elegantiam, sive denique alia quæcumque Capellæ Regiæ dignitatem extollunt. Nunc ve-

vero temporis longe præclariorem, quod CAROLUS BORBONIUS & MARIA AMALIA omnium retro Principum gloriosissimi, Regnum administrent. Quemadmodum enim ex illorum imperio suavissimo, & sapientissimo, Neapolitanæ Aulæ, & Reipublicæ; ita ex illorum pietate, ac religione, Capellæ Palatinæ, & Divino Cultui, plurimum accessit, acceditque in diem splendoris, dignitatis, & ornamenti.

C A P U T II.

DE CLERO PALATINO.

Capellani unde dicti. II. *De Clero Imperatorum Orientis*. III. *De Clero Palatino Regum Francorum primæ & secundæ stirpis*. IV. *Et tertiæ stirpis*. V. *De Capellanis Regum Hispaniæ*. VI. *De Clero Palatino Normannorum Siciliæ Regum*. VII. *Et Suevorum*. VIII. *Et Aragonum*. IX. *De Clero Palatino Regum Neapolitanorum Andegavensium*. X. *Aragonum*. XI. *Et Austriacorum*. XII. *De Confessario Regis*. XIII. *De ejusdem Eleemosynario*. XIV. *Et Concionatore*.

Lerici, qui in Oratoriis Palatinis Principum sacris rebus vacabant, Capellani dicti sunt; quod Capam S. Martini in Palatio custodirent, & in Castris deferrent. Hanc illius vocis originem tradunt Valafridus Strabo lib. de Reb. Eccles. cap. 31., Honorius in Gemma animæ cap. 128. Durandus in Rationali lib. 2. cap. 10. quibus consentiunt Auctores recentiores. Atque ab hujusmodi sacrarum Reliquiarum cura, quæ eis incumbebat, Custodes quoque nomine Capellanorum nuncupati fuere. Anastasius enim in vita Leonis I. ait: *Hic constituit super sepulcra Apostolorum Custodes, qui dicuntur Capellani ex Clero Romano*: idest, qui ex officio sibi injuncto Apostolorum Corpora custodirent. Qui iidem Martyrarii, & Custodes Martyrum dicebantur. In nonnullis tamen Anastasii editionibus illi appellantur Cubicularii: verum idem fuisse munus Cubiculariorum & Custodum, ostendit in Glos-

Glossario doctissimus Cangius. Idque totum firmatur ex Hincmaro in libello de Ordine Palatii cap. 16. ubi Capellanum vocat Custodem Palatii: non quod illi commissa esset Palatii custodia, quo munere laici fungebantur; sed quia Custos esset Palatinæ Capellæ, & sacrarum Reliquiarum, quæ ibi asservabantur. Neque tamen hoc unum erat Capellanorum officium: siquidem & Divina persolvebant Officia in Oratorio Palatino, & in Aula, & in Castris Divinum ministerium peragebant. Utrumque hoc illorum munus indicant Synodus Liptinensis anno 742. cap. 2. & Carolus M. lib. 5. Capitul. cap. 2. ubi statuunt, ut non alii pergerent ad bella Clerici, quam qui designati essent *propter Divinum ministerium, Missarum scilicet solemnia adimplenda, & Sanctorum Patrocinia portanda*. Verum enimvero præter sacrarum Reliquiarum custodiam, & Divinarum rerum celebrationem, Capellani sæpissime temporalia negotia in Aula administrarunt. Nam agebant sæpissime Principum Cancellarios, Notarios, Consiliarios, Legatos, supremos quoque Regni moderatores. Quinimo olim Cancellarii dicebantur Capellani, quod plerumque Capellanis id muneris committeretur: & quod Cancellaria olim dicta fuerit Capella, quia mos erat asservandi in Capella, Regia diplomata, & monumenta. Hoc sensu Monachus Sangallensis lib. 1. de Carolo M. cap. 4. refert hunc Imperatorem adscivisse in Capellam suam Clericum quemdam, qui optime noverat dictare, ac scribere. Hinc etiam innumera leguntur privilegia a veteribus Regibus concessa, quibus Capellani subscribunt. Ita legitur apud Pirrum in notitia Panormitanæ Ecclesiæ, concessio illi a Rogerio Duce, filio Roberti Guiscardi facta anno 1086., & signata *per manum Raynaldi Capellani mei*. Similia exempla passim apud Veteres occurrunt. Clerici igitur Palatini, quos Capellanos dixere, sacra, & temporalia implebant sæpissime: & hinc non exiguus erat illorum in Aula numerus, nec exigua dignitas, & auctoritas.

II. Ita quidem res se habuit in Aula Constantini Imperatoris, cui plures adhæsisse Episcopos, Presbyteros, Diaconos ad sacra obeunda, jam diximus ex Eusebii, Sozomeni, & Socratis testimonio. At vero illorum opera piissimus Imperator

tor non ad ſacra dumtaxat munia utebatur. Nam Euſebius in illius vita lib. 4. cap. 18. eum ſcribit ſacros Miniſtros omnibus ornatos virtutibus conſtituiſſe totius Domus Cuſtodes. Et cap. 56. refert in bellicis expeditionibus, Epiſcoporum nedum preces, ſed & conſilia imploraſſe: *Conſtantinus militares Ordines eduxit, & de expeditione cum Epiſcopis, quos ſecum habebat, communicabat, exiſtimans oportere ex his aliquos ad pietatis officia maxime idoneos perpetuo ſibi adeſſe. Illi vero libenter quidem ſe ſecuturos, nec veſtigium ab eo diſceſſuros, ſed una militiam obituros, & apud Deum ſupplicibus votis ſe pugnaturos excipiebant. Hac ille voluntatum & ſtudiorum profeſſione vehementer delectatus, totius expeditionis quaſi veſtigia eis expreſſit*. Conſtantini exemplo, qui ſucceſſere Imperatores, adhæſere. Frequens enim apud Græcos Scriptores mentio occurrit Clericorum, qui Divinis perſolvendis Officiis in Palatio vacabant: & Palladius memorat Presbyterum Palatii oppreſſum in tumultu contra S. Joannem Chryſoſtomum excitato. Hi Clerici ante Leonis Armenii tempora, extra Palatium degebant, in Ædibus quiſque ſuis; & tertia noctis vigilia ad Palatium conveniebant, ut Matutina Officia decantarent. Verum cum contigiſſet, ut illis permiſti ſicarii in Imperatoris necem conjurati, Aulam noctu ingreſſi, Leonem in Oratorio Palatino hymnum præcinentem interfecerint; impetu primum facto in Phonaſcum, ſeu Cleri Magiſtrum, qui Imperatori ſimilis erat facie, ſtatura, & capitis tegumento: ea cauſa fuit conſtituendi in Aula ipſa domicilium Cleri Imperatorii, & quidem non longe ab Imperatoris cubiculo. Rem narrant Cedrenus & Zonaras in Leone Armenio. Nec exiguus erat illorum in Aula numerus, ut ex Codino conſtat in libro de Officiis Eccleſiæ, & Aulæ Conſtantinopolitanæ. Præcipui tamen fuere, Protopſaltes, quem dicit Exarchum Cleri Imperatorii: Domeſticus, quem dicit Exarchum Cleri Imperatricis: Protopapas, qui ſæpe unus erat in Eccleſia, & in Aula: Magiſter, Canonarchas ita dictus a decantandis quibuſdam hymnis: Lampadarius, cujus erat Imperatori lampadem præferre; Archidiaconus denique, quem non habebat Eccleſia, ſed Aula. Ab eo Clero præcipui feſti dies magna cum pompa in Palatio celebra-

F

lebrabantur; qandoque etiam in magna Ecclesia, si ad eam se contulisset Imperator. Ad Protopapam spectabat Imperatorem singulis mensibus inungere, ejusdem mensam in magnis solemnibus benedicere; & aquam in Epiphania consecrare, si non adesset Patriarcha. Archidiacono quoque, aliisque primoribus Cleri Imperatorii sua erant officia propria, quæ apud Codinum legi possunt. Qui idem cap. 6. & 7. indigitat illorum indumenta, nempe camisiam, seu tunicam lineam cæteris vestibus superinjectam; ita tamen ut Protopsaltes & Domesticus candidis uterentur camisiis; Lampadarius, Magister, & Cantores purpureas vestes induerent. Illud etiam ex Codino colligitur, Imperatricem scilicet suum habuisse Clerum, cujus princeps dicebatur Domesticus. Jam vero nedum in Aula Clerus Imperatorius sacra peragebat, sed etiam in castris. Nam illorum munus erat, deferre ad castra sacras Reliquias, & Imagines; quod Græcis solemne fuisse tradit Lupus in Dissertatione de antiqua disciplina Christianæ militiæ. Inter eas præcipua fuit Imago Christi ad Abagarum missa, quam Philippicum Mauritii Imperatoris Ducem adversus Persas, & Heraclium adversus Chrosroen detulisse referunt Cedrenus & Theophanes. Vel celebrem quamdam Beatæ Mariæ Virginis Imaginem deferebant, quam quotannis summa religione in Palatio expositam in Magna Hebdomada, narrat Codinus cap. 12. Hanc contra Balduinum Flandriæ Comitem detulit Alexius Imperator, ut refert Nicetas: & ad eamdem veluti ad asylum confugit Anna Imperatrix Andronici vidua, cum a Joanne Cantacuzeno timuit in ordinem redigi, ut ipsemet scribit Cantacuzenus. Præterea Clerus Imperatorius, ante prælium ineundum, solemni ritu vexilla consecrabat: cujus rei testis est Leo Imperator in Tacticis, seu libro de re militari cap. 13. & 19. Hunc vero Clerum magnæ dignitatis & auctoritatis in Aula fuisse, non obscuris colligitur argumentis. Archidiaconus enim Palatii, etsi principem inter eos locum minime occuparet, attamen seligebatur ex amplissimo ordine Exocatacœlorum, seu quorumdam Diaconorum, qui una cum Patriarchis sedebant in Synodis, & eorum unus Chartophylax dictus, primus erat post Patriarcham Clericus. Proinde selectissimi Clerici adsciscebantur in Clerum Imperatorium.

Id-

Idque diserte testatur Nicephorus Gregoras in sua Historia, scribens, solitos fuisse Imperatores adgregare Clero Palatii sui doctos & pios viros, quos deinde Ecclesiis praeficerent. Nam frequentissime e Clero Imperatorio creatos Patriarchas, & Episcopos, observat Thomassinus p. 1. lib. 2. cap. 111. de Beneficiis. Iidem apud Imperatores plurimum valebant gratia & auctoritate. Hinc Photius, ut gratiam sibi conciliaret Basilii Imperatoris, adhibuit operam Theophanis Clerici Palatini, postea Caesariensis Episcopi, uti narrat Nicetas in vita Ignatii. Nec minore polluit auctoritate apud Leonem Armenum Protopsaltes Palatii, utpote qui illum incitavit, teste Zonara, contra sacrarum Imaginum cultum. Et Nicephorus lib. 5. cap. 6. memorat tres Clericos Palatinos, qui Michaele Paleologo imperante, una cum Beco Patriarcha omnia Imperii negotia administrarunt. Ex his perspicuum est, Clerum Imperatorium in Oriente in magno honore, ac existimatione fuisse.

III. Jam ex iis, quae dicta sunt de Oratorio Palatino Regum Francorum primae stirpis, & de Capa S. Martini eo loci asservata, consequens est, plures illis Regibus in Aula adhaesisse Clericos ad sacra facienda. In illorum numero recensendi sunt Aptonius e Capellano Clodovaei I. Episcopus Inculismensis; Fortunatus e Clerico Radegundis Reginae, Episcopus Pictaviensis, & alii plures, quos e Palatio Dagoberti II. ad regendas Ecclesias prodiisse, scribit in vita S.Modoaldi Episcopi Trevirensis apud Surium, die 12. Maii, Stephanus Leodiensis. Clericos Fredegundae Reginae memorat Gregorius Turonensis lib. 8. Hist. cap. 29. & lib. 7. cap. 7. Ac verosimile est, Syagrium Episcopum Augustodunensem fuisse a sacris domesticis Brunechildis Reginae. Nam Gregorius M. lib. 7. ep. 115. huic scribens, dicit, se curam convocandae Synodi commisisse Syagrio *quem vestrum proprium novimus*. Hujusmodi Regum & Reginarum Clerici, qui deinde Capellani dicti sunt, potuere tum sacra Oratorii, tum profana Aulae munia obire. Sane piissima Bathildis Regina utebatur S. Genesii postea Lugdunensis Antistitis opera ad plurima pietatis officia; uti legitur in illius vita apud Surium, die 26. Januarii. Ex his videas, illius stirpis Reges consuevisse sibi praeclarissimos Clericos in Aulam adsci-

ſcere, quos deinde Eccleſiis præficiebant. Idque adeo familiare erat, ut cum Clotarius II. reſtituit electionum a Clero & populo faciendarum libertatem, attamen ſibi reſervaverit jus nominandi aliquem ex Palatinis. Ita refert Petrus de Marca lib. 8. cap. 5. de Concor. Sacerd. & Imperii. Verum ſub ſecunda Regum Francorum ſtirpe longe major fuit Cleri Palatini numerus, dignitas, & auctoritas. Adgregabantur Capellæ Regiæ Clerici ex quolibet ordine; & alii quidem Regis, alii Reginæ obſequio addicti erant. Unde inter Hincmari epiſtolas legitur una inſcripta: *Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, & cæteris Clericis, in Palatio Domno noſtro Regi, & Domnæ Reginæ, ac illorum fidelibus Eccleſiaſtico miniſterio conſulentibus.* Et hinc Concilium Moguntinum anno 813. can. 22. in tres claſſes diſtinxit univerſos Clericos; alios nempe ſub Epiſcopi cura degentes; alios Abbatibus ſubjectos; alios *in ſervitio Domini Regis* conſtitutos. Quoniam vero ex hac Clericorum in Aula frequentia, fieri facile poterat, ut improbi illuc confugerent, vel qui a ſacris Ordinibus dejecti eſſent, illic miniſtrarent; hinc Concilia Meldenſe anno 845. can. 58. & Aquiſgranenſe II. anno 836. lib. 2. cap. 2. a Regibus exoptarunt, ne ulli in Capellam Regiam admitterentur ſine ſui Epiſcopi approbatione; ſicque & Capellæ Regiæ dignitati, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ conſulebatur. Neque ex ſolis Clericis conflatus erat Clerus Palatinus; imo etiam ex plurimis Monachis. Ut enim obſervat Thomaſſinus p. 1. lib. 2. cap. 111. de Benef. cum Monaſteria præſtantiſſimis pietate & doctrina viris adfluerent, adigebantur quodammodo Reges, ut illorum aliquos in Aulam accerſerent. Hincmarus & Ludovicus e Monaſterio Sandionyſiano, Benedictus Abbas Ananiæ, Adelardus & Vala Abbates Corbeienſes, diu verſati ſunt in Palatio Ludovici Pii, & Caroli Calvi. Idipſum tradit Peiratius lib. 1. cap. 10. de Orat. Reg. Gall. ubi inter Monachos Palatinos recenſet S. Anſbertum ſub Theodorico, Alcuinum ſub Carolo Magno, Hilduinum & Amalarium ſub Ludovico Pio, Anſegiſum ſub Lothario Ludovici filio. Addit, Regibus tertiæ ſtirpis etiam plures Monachos adhæſiſſe; ut colligitur ex Bullis Nicolai III., Clementis V., & Clementis VI., quibus Confeſſario Regis fit

po-

poteſtas permittendi eſum carnium Monachis Aulicis. Jam vero perſpicuum fit, Clerum Palatinum ſub ſecunda ſtirpe viris undequaque doctiſſimis claruiſſe. Hujuſmodi fuere ſub Carolo Magno Alcuinus ejus magiſter, Adelardus, Angilbertus, Eginhardus; & ſub Ludovico Pio Hilduinus, Heliſacharus, Rabanus Maurus; & ſub Carolo Calvo Æneas, Pariſienſis poſtea Epiſcopus, aliique. Horum quippe nomina ob editos libros præclariſſima habentur. Quin etiam viris pietate præſtantiſſimis Clerus Palatinus adfluebat. Nam in Aula aliquandiu verſati ſunt ſanctiſſimi Epiſcopi plures, uti S. Vedaſtus ſub Clodovæo; S. Germanus ſub Childeberto; S. Medardus ſub Clotario; S. Modoaldus ſub Dagoberto; S. Ludgerus ſub Carolo Magno: & alii plures, quos laudat Peiratius lib. 1. cap. 26. & 27. Atqui tamen nedum doctrina, nedum pietate effulgebant Clerici Palatini, ſed etiam generis nobilitate. Hoc nomine Peiratius lib. 1. c. 30. laudat Sanctum Romanum Clericum Clotarii II., SS. Vandogeſilum, Audoenum, Ansbertum Clericos Regis Dagoberti; Nithardum, Hincmarum, Fulconem Remenſes Antiſtites, & Ebroinum Epiſcopum Pictavienſem, Clericos Ludovici Pii & Caroli Calvi, ex ampliſſimo genere procreatos. Imo Regiæ ſtirpis Clerici, ut Arnulphus Epiſcopus Metenſis, Modoaldus Trevirenſis, Fulradus, Drogo cooptati ſunt in Clerum Palatinum. Cum igitur tot tantiſque titulis emineret, hinc habebatur uti primum præcipuumque in tota Gallia Clericorum Collegium. Obſervat Peiratius lib. 1. cap. 24. ex antiquis nonnullorum Regum monumentis, olim Capellanos Regum ſubſignaſſe horum Diplomata, quod non exigui honoris eſt argumentum, Archiepiſcopos inter Epiſcopoſqne. Hinc quos voluiſſent Reges magno honore proſequi, hos declarabant ſuos Capellanos. Ita Pipinus, cum ſuperatis Longobardis, adiit Caſſinenſe Monaſterium, honoris cauſa Monachos conſtituit ſuos Capellanos, uti legitur lib. 4. cap. 113. Chronici Caſſinenſis. Pariter Carolus M. eodem honoris titulo ornavit illius Monaſterii Abbatem, uti legitur ibidem lib. 4. cap. 109. Verum non ſolis honorum titulis clarebat Capellanorum dignitas: cum ampliſſima Regni & Aulæ officia iiſdem committerentur. Frequentiſſime enim fuere a Conſilio Prin-

cipis

cipis, ita ut Adelardus in libro de Ordine Palatii afferat, Consilium Principis conflatum esse ex Clericis laicisque. Fuse de Clericis Consiliariis Principum agit Thomassinus de Benef. p.3. lib. 3. cap. 24. Frequentissime etiam agebant in Aula Cancellarios, Notarios, epistolarum Magistros, quæ munia a Caroli M. ævo usque ad sæculum decimumquintum, non in Gallia solum, sed ubique fere, ut tradit Thomassinus, Clerici ut plurimum administrabant. Hinc in vita Hadriani I. apud Anastasium, donatio facta a Carolo M. Romanæ Sedi, dicitur exarata *per Ætherium religiosissimum ac prudentissimum Capellanum & Notarium suum*. Et passim leguntur antiqua Regum Diplomata a Capellanis Clericisve subscripta. Ita privilegiis Longobardorum Principum Beneventi, quæ exhibet Ughellius, subscribunt Clerici Scribæ Sacri Palatii. Nec raro Clericis Aulicis amplissimæ Legationes demandabantur. Id probat Peiratius lib. 1. cap. 57. adductis exemplis Rodigandi & Fulradi, quos Pipinus Legatos ablegavit ad Romanum Pontificem, quocum agerent de Longobardico bello: & Alcuini, qui Legatum egit apud Leonem III. & Offam Anglorum Regem: Amalarii, & Valæ quos Carolus M. & Ludovicus Pius Romam misere, ut Romanam Liturgiam in Galliam transferrent. Fuse Thomassinus p.2. lib.3. cap.37. tradit quam crebras, quam graves Regni Legationes obierint Clerici. Legatis adjungendi sunt Missi Dominici, quos in varias Provincias ablegabant Francorum Reges, ut una cum Episcopis consulerent, ne quid disciplina Ecclesiastica detrimenti caperet: hi enim non raro e Clero ipso Palatino seligebantur. Tandem plurimum facit ad hujus Cleri dignitatem, quod ex eo cœtu omnes fere Episcopi crearentur. Idque adeo usitatum erat Francorum Regibus, ut cum Carolus Calvus in Concilio Tullensi Ecclesiam Senonensem contulisset Ganeloni Clerico Capellæ suæ, dixit, se id fecisse *juxta consuetudinem prædecessorum meorum Regum*. Hunc morem a primis Galliæ Regibus derivatum ad sua usque tempora probat Peiratius lib. 1. cap. 34. & 35. ita ut Clerus Palatinus ad instar fuerit Seminarii, e quo innumeri, & præclarissimi ad regendas Ecclesias educerentur Episcopi: etsi quandoque Episcopi Galliæ, præsertim Hincmarus Remensis, in has

has frequentissimas Palatinorum promotiones insurgebant, quod convellerent electionum libertatem, & aliquando indignos obtruderent tanto ministerio.

IV. Sub tertia Regum Francorum stirpe, neque tanta fuit Clericorum in Aula copia, neque dignitas tanta. Quamvis enim Roberto Regi piissimo Clerici supra centum, ut scribit Helgaldus, in Capella ministraverint; attamen successoribus Regibus longe inferiores numero in Aula adhæsere. Ex his vero adhuc nonnulli occurrunt, qui dignitate vel doctrina præstarent. Nam Helgaldus in vita Roberti Regis recenset inter illius Capellanos Theodonem Regis consanguineum. Et Peiratius lib. 1. cap. 5. testatur Diplomata quædam Henrici I. & Philippi I. subsignata legi ab Episcopis, Capellanisque. Is idem censet, Sugerium Abbatem Sandionysianum, qui supremum egit Regni moderatorem, & Ludovici Grossi vitam litteris consignavit, e Capella prodiisse Ludovici VI. & VII. utpote quia ab his Regibus, titulo fidelis ac familiaris donabatur. Rigordus Scriptor rerum a Philippo II. gestarum, & Guillelmus Brito, fuere ejusdem Regis Capellani: sicuti Guillelmus Carnotensis Capellanus S. Ludovici, & Scriptor illius vitæ. Pariter Carolum V. & VI. nonnullos doctos viros in suam Capellam adscivisse, testatur Peiratius, qui ipse Eleemosynarium egit in Aula Henrici IV. & Ludovici XIII. Regum Francorum. Verum nonnisi Francisco I. imperante, Capella Regum Galliæ, non modo pristino restituta est splendori, sed etiam novis honoribus aucta, & in eo honorificentiæ gradu collocata, quo nunc temporis effulget. Ille enim (præter Magnum Eleemosynarium, de quo alibi dicendum est) duo Capellæ Regiæ addidit amplissima officia, anno 1523. nempe Primi Eleemosynarii, & Magistri Oratorii. Primus Eleemosynarius vicarias agit partes Magni Eleemosynarii eo absente, hinc illius Vicarius natus dicitur a nonnullis. Hinc etiam illius officium magno in honore habetur, & plerumque Episcopis, non semel Cardinalibus committi consuevit. Magister Oratorii tertium a Magno & Primo Eleemosynariis locum obtinet magnæ quoque dignitatis, quam præclarissimi Episcopi, vel Cardinales occuparunt. Præest Oratorio Regis conflato ex uno Capellano or-

ordinario : octo Capellanis in orbem deservientibus : octo Clericis Oratorii in orbem pariter deservientibus : duobus Vecturariis dictis *Sommiers* a ferendis saumis seu sarcinis. Capellanorum munus est, singulis diebus Sacrum facere submissa voce, Rege præsente : si illi desint, id muneris spectat ad Capellanum ordinarium. Clericis vero Oratorii incumbit cura præparandi quidquid spectat ad Sacrum coram Rege celebrandum, sedem & pulvinaria Regi apponendi, sacramque suppellectilem custodiendi. Illorum unus summo mane adest in salutatorio Regis cubiculo, ut illic ab Eleemosynario audiat qua hora, quo in loco Rex accedat ad Sacrum audiendum. Vecturariis denique imminet cura adsportandi omne instrumentum ad eum locum, quo Rex se confert ad rem divinam faciendam. Sunt & alii Capellani ad Sacrum peragendum coram Aulicis, quos S. Rocci vocant, quod grassante lue, Aulici hos sibi Clericos constitui a Rege petiissent. Hi etiam dicuntur Eleemosynarii *du commun*, vel *de la maison*, quia nonnullas largitiones distribuunt; illi tamen minime sunt de Capella Regis. In hac vero insignem honoris gradum occupant octo Eleemosynarii dicti *servans*, aut *de quartier*, quia per orbem Regi adhærent, & ministrant in rebus divinis. Horum originem repetit Peiratius lib. 1. cap. 76. a Caroli VIII. ævo. Nam prædecessoribus Regibus unus fuit Eleemosynarius, & unus itidem Sub-Eleemosynarius, seu Clericus eleemosynæ : cumque Carolo VIII. imperante, ille Magnus Eleemosynarius dici cœperit, hinc aliis Clericis antiquum Eleemosynarii titulum communicarunt. Horum plures in Aula sua habuisse leguntur Ludovicus XII, Franciscus I, Henricus II, Carolus IX. Verum ab Henrico IV, & successoribus Regibus nonnisi octo ad id muneris adsciscí in more fuit. Ad hos itaque spectat, absentibus Magno & Primo Eleemosynariis, omnia illorum munia obire, sive in Capella Palatina, sive in alia Ecclesia, quo Rex accedat, sive in Liturgia, sive in Coronatione Regis, sive in aliis omnibus sacris cæremoniis. Quamobrem, surgente de lecto Rege, adesse debet Eleemosynariorum unus, qui supposito illius genibus pulvinari, flectens & ipse genua prope Regem, recitet preces matutinas; tum audito, qua hora,

quò

quo in loco sit Sacrum faciendum, id Clerico Oratorii significat, ut omnia præsto sint. In Ecclesia, is etiam adhæret Regi a dextris, illius servat pileum, & chirothecas, eidem porrigit libellum precum, vel Psalmos alternatim cum Rege recitat, & ad Missæ finem eumdem adspergit aqua benedicta. Is etiam ad Regis prandium, cœnamque, benedictionem, & gratiarum actionem pronuntiat; aliisque apud Regem officiis fungitur, uti perspicuum fiet ex iis, quæ dicemus de Liturgia, & sacris cæremoniis Palatinis. In diebus solemnibus Rocchetto & Mantelletta induti adsunt rei divinæ, & uti refert Dumontius in Cærem. Galliæ lib. 3. cap. 1. §. 6. titulo ornantur Consiliariorum Regis. Ob hæc vero præstantissima illorum apud Regem munia habentur veluti Clerici de latere Regis, ut ajunt: & hinc cum in Henrici IV funere, sibi deberi post Episcopos primum locum, Regio cadaveri propinquiorem contenderent Abbates præ Eleemosynariis; sententia Cardinalis Perronii Magni Eleemosynarii, locum post Episcopos honoratiorem Eleemosynariis ordinariis adjudicatum fuisse testatur Peiratius lib. 1. cap. 76. Alii sunt, qui honoris causa Eleemosynarii Regis dicuntur, sed qui solo fruuntur titulo, nullam vero operam in Aula præstant. Olim de Capella Regis fuit cœtus Clericorum dictus *Chapelle de plein chant*, qui singulis diebus Divina Officia persolverent, quibus præerat Magister, seu *Maistre de Chapelle de plein chant*, hocque officium etiam Franciscus I. constituerat. Verum sub Henrico III. id institutum desiit. Non ita tamen de Musicorum cœtu, *Chapelle de Musique*, quem etiam Franciscus I. Capellæ Regis, anno 1543, adgregaverat, cui qui præest, Magister Cantorum, seu *Maistre de la Chapelle de Musique* appellatur. Huic subsunt duo Sub-Magistri, sex pueri, seu Scholares artis Musicæ, duo istorum Præceptores, aliique plures usque ad numero quinquaginta Psaltrii & Cantores. Cæterum longe ante Francisci tempora, viguit res musica in Aula Regum Francorum. Viguit enim in Aula Clodovæi; utpote qui Citharœdum sibi ad hanc rem mitti curavit a Theodorico Rege Gothorum, uti constat ex epistola quadam Theodorici ad illum data apud Cassiodorum lib. 1. var. ep. 41. Et in vita S. Ansberti

apud Surium, mense Februario, legitur, quod is in Aula musicis instrumentis pie delectabatur. Viguit in Aula Pipini, & Caroli Magni: & a Stephano Papa invectam scribit Strabo lib. de exord. rer. Eccles. cap. 25. *Cantilenæ perfectiorem scientiam, quam pene jam tota Francia diligit*. Et Carolus M. ab Adriano Papa petiit, obtinuitque Cantores, qui Galliæ Ecclesias Romano cantu instituerent. Merito proinde Peiratius affirmat lib. 1. cap. 23. a Capella Regis ad cæteras Galliæ Ecclesias rem musicam profluxisse. Hanc itaque in Aula obsoletam Franciscus I. restituit. Jam vero ex his omnibus habeas, Capellam Regum Galliæ hos complecti sub Magni Eleemosynarii auctoritate, Primum Eleemosynarium, Magistrum Oratorii, Confessarium Regis, octo Eleemosynarios, Confessarium, quem vocant *du commun*, octo Concionatores, Capellanum ordinarium, octo Capellanos, octo Clericos Oratorii, Vecturarios duos, Magistrum Cantorum, duos Sub-Magistros, sex adolescentulos, Præceptores duos, & plures Psaltrios & Cantores. Quoad privilegia Capellanorum Regum Galliæ, hæc alibi expendemus.

V. Pergimus ad Aulam Hispanam, cujus Capellani quanto olim studio, quanto delectu essent constituendi, indicat Lex Hispana jussu Alphonsi IX. edita, lib. 3. tit. 9. p. 2, statuens, neminem ad eum gradum cooptandum, qui non doctrina, prudentia, pietate, fide, & rerum ecclesiasticarum notitia polleret: *El Capellan deve ser mui lettrado, e de buen sesso, e leal, e de buena vida, e sabedor de uso de Iglesia*. Quibus eximiis animi dotibus cum nil addi posse videatur, ad summas quasque Ecclesiæ dignitates assequendas, non obscuro conficitur argumento, jam tum Capellanorum Ordinem magno in honore, atque existimatione fuisse. Sane idipsum suadent disertissime præclara illa munia, quæ Lex Hispana Capellanis adscribit. Addit enim, illum non mediocri litterarum scientia ornatum esse oportere, qua valeat in iis, quæ ad Scripturarum & spiritualium rerum cognitionem spectant, Regem instruere: *E lettrado es menester sea para que entienda bien las horas, e las escrituras, e las saga entender al Rei, e le sepa dar consejo de su anima quando se le confessare*. Postremis

mis hisce verbis illud etiam innuitur; Capellanum Regi ministrasse non in Divinis tantum recitandis Officiis, aut Scripturarum sensibus aperiendis, verum etiam in sacris Confessionibus excipiendis. Hinc & secreti tenacem, fidumque, quod arcana nosceret Regis, illum esse oportebat: *E otro si debe ser de buen sesso, e leal, porque entiende bien como le debe tener poridad de lo que dixere en su confession*. Nec frustra cautum id est Hispana Lege, quod in Aula Jacobi I. Regis Aragonum contigisse narrat Mariana lib. 13. de reb. Hisp. cap. 6. Nam Gerundensis Episcopus Regis Confessarius, Theresiam Reginam non servatæ a Rege conjugalis fidei, quod sacra Confessione noverat, consciam reddidit; quare violati arcani pœnas gravissimas luit. Neque satis erat, si doctrina, si prudentia, si fidelitate Capellanus polleret: adjungenda enim erat his omnibus ea morum innocentia, quæ Sacerdotem decet sacra Mysteria conficientem, & quæ, ut ait Lex Hispana, Regi, Aulicisque exemplo esse possit. Tandem rituum ecclesiasticorum peritum Capellanum Lex eadem esse jubet; quod ejus muneris sit, & Divina Officia apud Regem persolvere, & ut ab aliis, qua decet religione, persolvantur, incumbere. Sive igitur legem de cooptandis Capellanis, sive illorum officia spectes, fieri non potuit, quominus selectissimi Clerici ad id muneris accerserentur, iidemque in amplissimo honoris gradu haberentur. Observat vero Turturetus de Sacell. Hisp. cap. 5. Lege quidem Hispanica ad cooptandos Sacellanos nil de generis nobilitate decerni; attamen Gregorium Lupum ejusdem Legis Glossographum disertis verbis asserere, debere Aulæ Regiæ Sacellanum inter nobiles viros recenseri: & Hispaniæ Reges, etsi quandoque ad hunc honoris gradum aliquos assumant insigniores virtute quam genere, consuevisse tamen primariæ nobilitatis viros in Clerum suum cooptare. Idem Turturetus testis est, non olim dumtaxat, sed sua quoque ætate Capellanos Aulicos magno in honore haberi. Cujus rei non unum est argumentum, quod nempe sedeant in Capella, præsente Rege, e Magnatum regione, & capita operiunt, induti vestes lineas, quæ superpelliceæ vocantur: quod in publicis supplicationibus, in quibus Rex adest (nam si abesset, neque

ipsi adessent) medii incedunt inter Regios Senatores: quod inter Canonicos amplissimæ Ecclesiæ Toletanæ sedeant, si Rex eam adierit Ecclesiam, ad sacra facienda: quod non temere eligantur; sed Magnus Capellanus referat ad Regem, vel Senatus Aragonicus, aut Italicus, cum de creandis harum regionum Capellanis agitur: neque ullus ex illegitimo conjugio, aut ex atavis Judæis, vel Hæreticis potest in hunc Clerum cooptari. Sed uberiora sunt illorum dignitatis argumenta: siquidem certum est, Hispanos Reges consuevisse gravissimis viris hunc honorem conferre, eisdem sæpe Legationes, aut alia Aulæ officia committere, & amplissimis Ecclesiis eosdem præficere. Illorum aliquot memorat Turturetus, nempe Joannem de Tordesillas Capellanum Henrici I, & Joannis II, eorumque apud Romanum Pontificem Legatum, & Segobiensem Episcopum: Rodericum Sancium Capellanum Henrici IV, ejusque Oratorem apud Paulum II. Pontificem, tum Ærarii Pontificii supremum Præfectum, & Episcopum Palentinum, plurium librorum auctorem: Didacum Henricum a Castello Capellanum ejusdem Regis, Consiliarium, & Historiographum: Clementem Cajetanum Caroli V. Capellanum, & Philippo filio a secretis in supremo Italicarum rerum Senatu: Lucium Marinæum Siculum Capellanum Ferdinandi, & Caroli V. & Historiographum: Cæsarem Marullum e Capellano Philippi II. Archiepiscopum Panormitanum: Ariam Montanum virum doctissimum, Philippi II. Capellanum: Joannem Baptistam Azevedum ejusdem Regis Capellanum, Indiarum Patriarcham, Episcopum Vallisoletanum, Supremum Fidei Quæsitorem, & Castellæ Præsidem. Sed omnium præclarissimus pietate, doctrina, dignitate in Capella Caroli V. & Ferdinandi Catholici ministravit Joannes Petrus Carafa Neapolitanus, Archiepiscopus Teatinus, & Teatinæ Familiæ una cum S. Cajetano Thienæo Institutor, deinde Cardinalis & Archiepiscopus Neapolitanus, tandem supremus Ecclesiæ Pontifex Paulus IV. Neque silentio prætereundi sunt Hieronymus Cardinalis Seripandus, & Archiepiscopus Salernitanus, & Marcus Antonius Columna ejusdem Ecclesiæ Antistes, e Capellanis Philippi II: itidem Fabritius Antinorus Capellanus Philippi III. Archiepiscopus Acherun-

run-

runtinus. Nam frequenter Capellanis collata Sacerdotia testatur Turturetus: & ex Pirro in notitiis Ecclesiarum Siciliensium, atque Ughellio in Episcopis Regni Neapolitani compertum est, regnantibus Austriacis, innumeros fere e Capellanis Aulæ Hispanæ creatos Episcopos, Abbatesque. Quoad Capellanorum distinctionem spectat, tradit Turturetus, alios dici Capellanos *de Honor*, seu *de Banco*, alios Capellanos *de Altar*, seu Cantores. Horum primi magno in honore habentur, uti dictum est; & in Capella Palatina, quoties Rex sacris rebus adest solemni pompa, sedent in scamno e regione Magnatum: rem divinam faciunt in privatis Aulæ Sacrariis, ubi Rex vel Regina adsint, vel qui sunt de cognatione Regia: benedicunt Regiam mensam: Regis itinera, & expeditiones sequuntur quotquot destinati fuerint a Magno Capellano: comitantur Regia funera, & proximum locum Regio cadaveri occupant: ministrant Prælatis, qui in magnis solemnibus, Sacris operantur coram Rege, aut in Capella Palatina, aut in aliis Ecclesiis. Hinc patet, hos Capellanos, etsi Honorarii dicantur, tamen non ex illorum esse numero, qui honoris causa tantum, hoc titulo donantur; siquidem reipsa operam suam in Aula præstant, ac vere sunt Regis familiares, & domestici. Capellani vero *de Altar*, seu Cantores nuncupantur, qui in Capella Palatina, Divina Officia persolvunt. Denique præter Capellanos hosce, spectant ad Capellam Regis, Præfectus Regiis cortinis, Receptor Capellæ, Juridicus, Concionatores, Musici, & Psaltrii plures.

VI. Quæ hactenus diximus de Clero Palatino in Oriente, in Gallia, in Hispania; iis consona sunt, quæ de nostrorum Regum Aulicis Clericis dicturi sumus. Enimvero Normannis Principibus ex antiquo more Capellanos plures, & honoratissimo apud eos loco, adhæsisse, suadent privilegia plurima ab illis concessa, quibus inter Episcopos, Proceresque, Capellani subscribunt. Tassonus in libro de Antefato exhibet donationem S. Brunoni factam a Comite Rogerio, ubi Fulco nominatur Comitis Capellanus: & Pirrus in notitia Ecclesiæ Pactensis profert diploma ab eodem Comite datum anno 1094 in gratiam Liparitani Cœnobii, quod exaratum dicitur *in præsentia*

Gof-

Goffridi Militensis Episcopi, *& Fulconis Medici & Capellani*, *qui hanc chartam manu propria scripsit*. Proinde Fulco triplici munere apud Rogerium fungebatur, Capellani nempe, Scribæ, & Medici: quod ea tempestate viri amplissimi rei medicæ operam dabant; hinc & Romualdus Guarna Archiepiscopus Salernitanus, & Berardinus Caracciolus Archiepiscopus Neapolitanus medendi artem novisse leguntur. Aliud ejusdem Comitis privilegium in favorem Monasterii S. Luciæ de Montaneis subscribitur a Guillelmo, & Guanna illius Capellanis. Pariter diplomati fundationis Monasterii Cisterciensis S. M. Roccamatoris prope Messanam a Bartholomæo Comite Paternionis constructi anno 1193. subscribunt tres Presbyteri Capellani Domini Comitis. Monachos etiam Capellanorum cœtui adgregatos, indicant duo diplomata Hugonis Messanensis Episcopi, data anno 1131, imperante Rogerio, apud Pirrum in notitia Messanensis Ecclesiæ, quibus subscribit: *Ego R. Monachus Capellanus Domini Regis*. Etiam Græcis Magnatibus familiare erat ea tempestate Capellanos sibi a Monachis accersere, uti testatur Balsamon in comm. ad can. 4. Conc. Constant. addens non inde violari canones, quod non cupiditati, sed charitati illi famularentur; quamobrem a Patriarcha Luca factam Monacho Sacerdoti potestatem, ut perpetuo versaretur cum Logotheta Cursus (idem fuit ac Cancellarius) & scribæ officio apud illum fungeretur: majorem vero adesse rationem Regibus, ut Clericos aut Monachos sibi adjungant ad ministeria, quæ serviunt publicæ utilitati. Hæc Balsamon de Græcorum moribus, queis similes apud Normannos obtinuere. Nam Capellani non raro fungebantur officio Cancellarii, Notarii, & Scribæ, uti evincunt privilegia plurima a Capellanis conscripta. Hujusmodi est diploma quoddam Rogerii Ducis anno 1086. in gratiam Panormitanæ Ecclesiæ apud Pirrum, exaratum *per manum Raynaldi Capellani mei*: & diploma aliud Rogerii Regis anno 1139. in gratiam Monasterii S. Philippi de Agyrio scriptum *per manum Gualterii nostri Capellani*. Quibus omnibus perspicuum fit, plures in Normannorum Comitatu adfuisse Capellanos, hosque tanto in honore, ut Episcopos inter & Proceres subsignarent illorum diplomata; vel ea ipsi-

ipſimet exararent, quod Cancellarii munere præſtantiſſimo fungerentur. Nil mirum proinde ſi quandoque Capellanis ſuis munus Magni Cancellarii Regni, Normanni Reges conceſſere. Ita Robertus de Urbe Capellanus Comitis Rogerii anno 1093, fuit & Magnus Regni Cancellarius, ut teſtis eſt Pirrus in Chronologia Regum Siciliæ. Cui adjungendi ſunt Richardus Palmeri Anglus, genere & virtute præclariſſimus, electus Antiſtes Syracuſanus, Cancellarius, & Conſiliarius Willelmi II, & Orator apud Henricum Anglorum Regem: Bartholomæus Ophamilius Anglus ſummo loco natus, Willelmi II. familiaris & Viceecancellarius, Oratorque apud Imperatorem Byzantinum, & Epiſcopus Agrigentinus: Stephanus dictus Cancellarius ab eo munere, quo functus eſt ſub Willelmo II. cujus erat familiaris, Archiepiſcopus Panormitanus. Hi ampliſſimi viri, de quibus plura habet Pirrus in notitia Eccleſiarum Sicilienſium, e Clero Palatino Regum Normannorum prodiere. Uti etiam Robaldus Archiepiſcopus Amalphitanus e Capellano Willelmi Regis; & Sergius Freccia Archiepiſcopus Sipontinus, fuerat a ſecretis Regis Rogerii, quos memorat Ughellius. Neque ſilentio prætereundum eſt, Clericos Palatinos quandoque vicario nomine imperium adminiſtraſſe. Ita ſub Willelmo I. Henricus Ariſtippus Archidiaconus Catanenſis, & Richardus electus Syracuſanus: & ſub Willelmo II. Romualdus Guarna Archiepiſcopus Salernitanus, vir doctiſſimus, ſcriptor rerum a Normannis geſtarum, magnæque apud Margaritam Reginam, & Willelmum II. filium auctoritatis. Aderant quoque in Aula Clerici plurimi, qui Sacra facerent in Eccleſia Palatina. Diximus enim, a Rogerio Rege in prima Eccleſiæ Palatinæ fundatione conſtitutos Magiſtrum Capellæ, ſeu Magnum Capellanum, Cantorem, Theſaurarium, duodecim Canonicos, Subcantorem, Magiſtrum Scholarum, Terminatorem, duodecim Sacerdotes Chorodatos dictos, (ſeu Choriſtas, Chorales, Chorarios) duos Sacriſtas, Clericos quatuor. Et de Willelmo II. refert in Chronico Romualdus Guarna, adornaſſe illum Palatinam Eccleſiam, & Divinum Cultum ſummopere foviſſe: *Clericos in ea multos, & præbendas inſtituit, & Divinum in illa Officium decenter, & tractatim, & cum Dei reverentia & ti-*

ma-

more celebrari disposuit. Testis est Pirrus in notitia Regiæ Capellæ S. Petri, regnante Willelmo II. Canonicos dictos fuisse Regis Familiares. Sane in illorum numero fuit Gualterius ille Anglus, cui scripsit Petrus Blesensis, & qui Præceptorem, Cancellarium, Consiliarium egit Willelmi II. tum Panormitanam sedem conscendit, de quo redibit sermo, cum de Magno agemus Capellano. Tandem inter Palatinos Clericos Normannorum Regum merito recensendus est Petrus Blesensis Archidiaconus Bathoniensis in Anglia, utpote qui Willelmum II. puerum instituit litteris & pietate, ut ipsemet testatur in litteris ad Gualterium datis: ob cujus e Sicilia discessu, Willelmus *abjectis libris ad otium se contulit Palatinum*, ut ipse scribit ep.66. & 90. Qui idem librum edidit *de Institutione Episcopi*, ut Siculos Antistites, quod neglectis Ecclesiis suis in Aula versabantur, ad meliorem frugem revocaret. Sed hæc satis de Cleri Palatini sub Normannis Principibus numero, officio, & dignitate.

VII. Sub Suevis Regibus, iisdemque Imperatoribus, Clero Palatino non potuit is dignitatis & honoris locus denegari, quem jamdiu obtinebat apud Germanos Imperatores. Compertum enim est, Germanis Imperatoribus plures adhæsisse Capallanorum nomine Clericos, genere & virtute ornatissimos, eo præsertim, quod vigentibus investituris, Sacerdotia amplissima consequerentur. Id diserte testantur Willelmus Tyrius lib. 1. Hist. cap. 13. & Auctor vitæ S. Ottonis Episcopi Bambergensis, Apostoli Pomeranorum, apud Surium die 2. Julii, his verbis: *Multi nobiles, & præstantes viri, cognati, & filii Principum, Imperatoris aulam sequebantur, Capellanorum ei ministerium exhibentes spe alicujus Episcopatus obtinendi*. In horum numero fuere S. Otto Capellanus Henrici IV, S. Anno Archiepiscopus Coloniensis e Capellano Henrici V, Willigisus e Capellano & Consiliario Ottonis II. Archiepiscopus Moguntinus, aliique plures. Augebatur Capellanorum dignitas, quod plerumque ii agerent Imperatorum Cancellarios, ita ut Archicapellanus esset simul Archicancellarius, inferioresque Capellani essent Cancellarii. Hinc ab Henrici VI. Imperatoris, & Siciliæ Regis Capella prodiit Gualterius de Pa-

Palena, sive de Peleariis, Episcopus primum Trojæ in Apulia, deinde Panormitanus, consanguineus Imperatoris, ejusque in Regno Siciliæ Magnus Cancellarius; cui Innocentius III Friderici II pueri tutelam delegavit. Plura de eo Pirrus in notit. Eccl. Panor. & Catanensis. E Capella etiam Svevorum Principum prodiit Philippus Matera Consentinus, Consiliarius, & Cancellarius Friderici II Imperatoris, variisque functus legationibus, tandem Episcopus Marturanensis, uti testatur Ughellius in Episcopis Marturanensibus. Ibi donationem exhibet factam Richerio Episcopo Melphiensi anno 1220. cui Philippus de Matera *Scriniarius* subscribit: hoc enim donabantur nomine, qui publica scripturarum scrinia curabant, epistolas scribebant, instrumenta conficiebant, præsertim in Ecclesia Romana, cujus plures erant scriniarii. Sed & Magnum Siciliæ Cancellarium egisse Philippum evincunt alia monumenta ab Ughellio relata. Alium Friderici II Imperatoris Capellanum, Rogerium nempe Porcastellum memorat Fazellus Decad. 2. lib. 8. cap. 2. cujus opera concitatum in se Pontificem emollire, ejusque gratiam sibi conciliare studuit Imperator. Ita enim Fazellus: *Cum tandem Fridericus per Berardum Panormitanum Archiepiscopum, Florentinum, & Rheginum Episcopos, & Thaddeum Suessanum magnæ Regiæ Curiæ Judicem, & Rogerium Porcastellum Capellanum frustra Pontifici omnia ejus acta & improbanti & execranti reconciliari studet, contemptis omnibus diris, ac religione ipsa neglecta, obvios intra Romanæ Urbis portas utriusque ordinis cruce signatos in crucem adegit, discerpsitque, ac jam opprimendi etiam ipsius Pontificis consilio Romam proxime castra admovit.* Adhærebant quippe Regibus in expeditionibus Capellani, quorum pietate & sapientia non raro ad pacem conciliandam utebantur. Hinc cum Manfredus immunes voluit a solvendis vectigalibus Clericos Capellæ suæ, eos quoque complexus est, qui castra sequerentur: *Capitulum & Clericos omnes ipsius Capellæ, tam illos, qui residentiam faciunt, Domino serviendo, quam alios de gremio ipsius Ecclesiæ, qui nostram sequendo Curiam deputati sunt Capellæ nostræ servitiis, a collectis & exactionibus gratiose eximimus, & volumus esse immunes.* Ut proinde unum

 idem-

idemque haberetur Cleri Palatini Collegium, e quo alii in Capella Palatina, alii in castris sacrum ministerium exhiberent. Cœtum hunc Clericorum Svevos Reges plurimum fecisse indicant privilegia multa ab Henrico, Friderico, Manfredo concessa; quæ tom. 2. Siciliæ sacræ legi possunt, in notitia Regiæ, & Imperialis Capellæ S. Petri: ibi & litteræ quædam leguntur Friderici Imperatoris, ex quibus colligitur, Palatinos Clericos e claro genere eligi consuevisse.

VIII. Brevi eo tempore, quo Carolus Andegavensis imperium tenuit Siciliæ ultra Pharum, duo occurrunt Capellani Regii, iidemque Magni Siciliæ Cancellarii, Joannes Masnelius Cantor Capellæ Panormitanæ, de quo alibi dicturi sumus, & Magister Guillelmus de Forumvilla, Decanus ejusdem Capellæ, & anno 1274 Regni Siciliæ Vicecancellarius. At longum esset recensere Aragonum Siciliæ Regum Capellanos, qui virtute & dignitate excelluerunt. Horum plurimi é Cœnobiis accersebantur, quod ibi potissimum pietatis & doctrinæ ornamenta splenderent, quæ Capellani, Confessarii, Elemosynarii, Præceptores summorum Principum in Aulam primum, tum in Ecclesias, quibus non raro præficiebantur, transfunderent. Cephaleditanus Episcopus Juncta Capellanum egerat Petri Siciliæ Regis, & eo quidem honoris titulo gloriabatur, uti constat ex quadam illius Charta anni 1285 apud Pirrum in notit. Eccles. Cephaled. *Nos Juncta permissione divina Cephaludensis Episcopus, ac ejusdem Regis Capellanus, & familiaris.* In illum graviter exarsit Honorius IV, quod Jacobum Petri filium, una cum Philippo Squillacensi, & Tancredo Neocastrensi Episcopis, Regem inunxerint. Iacobus de Narnia ejusdem Ecclesiæ Episcopus, fuerat etiam a sacris Friderici II Regis: illique in Episcopatu successit Rogerius de Sancto Joanne, & ipse Friderici II. & Petri II. Capellanus. Gregorius, qui anno 1353 Mazariensem sedem conscendit, fuerat a sacris & a consiliis Friderici II Regis; & illius successor Franciscus de Catania, eodem functus est munere in Aula Ludovici Regis: a quo una cum Jacobo de Lamia Præfecto Domus Regiæ, & Roberto de Bonone Patrono Regiæ Curiæ designatus est ad pacis fœdera inter Siciliæ Regulos concilianda. Eo e vivis sublato

blato Fr. Rogerius Ordinis Minorum Capellanus Ludovici III Mazarienſi Eccleſiæ præficitur. Catanenſi Sacerdotio claruit Fr. Simeon de Puteo Ordinis Prædicatorum e Capella & Conſilio Friderici III, quem Gregorius XI. conſtituerat ſupremum in Regno Siciliæ Vindicem Fidei, uti refert Pirrus in notitia Catanenſis Eccleſiæ. Ibidem memoratur Henricus Regius Capellanus, & Apocriſiarius Pontificius in Sicilia, cui ad Melphitanum Epiſcopatum evecto, Urbanus VI Simeonem Catanenſem Antiſtitem in eo Apocriſiarii munere ſubrogavit. Apud eumdem Fridericum Regem, functus eſt Capellani, atque Elemoſynarii munere Fr. Nicolaus Papalla Ordinis Minorum, deinde Melitenſis Epiſcopus, cujus mentionem faciunt Wadingus ad annum 1372, & Pirrus in notitia Eccleſiæ Melitenſis. Capellani itaque Regum frequentiſſime ad Epiſcopales ſedes promovebantur; cum enim nonniſi graviſſimi & religioſiſſimi viri in eum gradum cooptarentur, fieri non potuit, quin iiſdem Eccleſiæ Cathedrales regendæ ſæpe committerentur. Hac etiam de cauſa e Canonicorum Palatinæ Capellæ Collegio non raro creabantur Antiſtites: uti Philippus Sanchius, & Ogerius de Verzolo e Cantoribus illius Capellæ, Antiſtites Syracuſani: & Franciſcus de Vitale e Cantore pariter Regiæ Capellæ, Epiſcopus Mazarienſis, cui Fridericus III, anno 1370, omnimodam poteſtatem conceſſit in civilibus & criminalibus negotiis, quoad Clericos omnes Regiæ Capellæ: & Bernardus de Figuera, Martini Regis Elemoſynarius, Capellanus, Cantor Eccleſiæ Palatinæ, tum Epiſcopus Pactenſis; ad cujus preces Rex Martinus & Maria conjux omnia privilegia a prædeceſſoribus Regibus conceſſa Clero Palatino confirmarunt, & nova addiderunt. Translato deinde Siciliæ imperio ad Hiſpaniæ Reges, deſiiſſe Cleri Capellæ Regiæ ſplendorem, dignitatem, & numerum ad annum uſque 1586, quo temporis Philippus II Rex Hiſpaniæ reſtituit Capellæ Palatinæ Canonicos, Clericos, miniſtroſque, iiſque annuos conſtituit proventus ex ſpoliis Beneficiariorum, jam alibi diximus. Tum a Philippo III anno 1612, Philippo IV anno 1639, Carolo II anno 1668, & Victorio Amedeo anno 1714 aucti ſunt proventus Cleri Palatini ex fructibus vacantium Eccleſiarum, & ex pen-

pensione perpetua a Catanensibus Episcopis solvenda, percipiendi. Capella itaque Palatina Panormitana habet triginta octo Ministros, Cantorem nempe, qui primum occupat dignitatis locum, omnibus præest, geritque curam animarum per Capellanum ad id muneris designatum: duodecim Canonicos, quatuor majores, quatuor minores, totidemque inferiores, optione inter eos servata: Personatus duos, Subcantorem nempe & Magistrum scholæ: octo Chorodatos, seu Choro addictos: sex Diaconos, totidem Clericos, Sacristas duos, Musicos triginta. Hi omnes Judici Regiæ Monarchiæ subjiciuntur, & exempti sunt a collectis, spoliisque, quæ in Sicilia, Regi, cujus patronatus sunt omnia Regni Sacerdotia, debentur. Canonicis Palatinis concessit Urbanus VIII anno 1633 Mozzettam & Rocchettum, ad instar Canonicorum Metropolitanæ Ecclesiæ, quibus eadem insignia Paulus V anno 1609. permiserat. Cum hisce Canonicis in pari honoris ac dignitatis loco habentur Palatini, quos Pirrus similes facit Capellanis de honore Aulæ Hispanæ. Chorodatos vero comparat Capellanis de cantu in Aula Hispana, quia Divinis persolvendis Officiis addicti sunt; hique utuntur Almutio nigri coloris, quo antea Canonici utebantur. Ad hæc Beneficia omnia, primum Reges, deinde Proreges præsentare consueverunt; præsentatos vero primum Archiepiscopus Panormitanus deinde Major Capellanus instituebat. At Philippi II. Hispaniarum Regis jussu anno 1591. statutum est, ut Proregi nonnisi Thesaurarium, Sacristas, Organistam, Musicos fas esset constituere: quoad vero illorum institutionem, ea ab anno 1582 spectat ad Archiepiscopum Panormitanum. Tandem in Cleri Palatini cœtum, imperantibus Austriacis, viri ornatissimi adsciti sunt. Nam Roccus Pirrus Abbas Netinus, & Silvester Maurolicus, rerum Sicularum scriptores gravissimi, de quibus videndus Mongitore in Bibliotheca Sicula, e Clero Palatino fuere. E quo etiam prodiit Ludovicus Idelphonsus de los Cameros, olim a sacris cæremoniis Proregis Ducis Alcalensium, tum Cantor Ecclesiæ Palatinæ, Inquisitor in Regno Siciliæ, Judex Regiæ Monarchiæ, Episcopus Pactensis, deinde Monteregalensis, tandem Valentinus. Cæterum præter hos Clericos sunt

ſunt & alii Capellani Regii, qui honoris cauſa eo fruuntur titulo, ſed nullum exhibent miniſterium in Capella Palatina, eiſque imminet Judex Regiæ Monarchiæ.

IX. In Aula Neapolitanorum Regum Andegavenſium inſignis Clericorum numerus verſabatur, ad Aulæ Regnique munia gerenda, ad Legationes obeundas, ad Regum filios erudiendos, ad ſacra facienda. Ex his omnibus, etſi diverſum diſtinctumque agerent miniſterium, Clerus Palatinus coaleſcebat, eo præſertim, quia ſæpiſſime iidem erant a ſacris, & a temporalibus negotiis adminiſtrandis. Ita Regum Confeſſarius, & Regalis Capellæ Magiſter in Conſilium Principis adſciti erant: ita quoque ſedebant in Conſilio Regum Capellani quamplures. Qua de re ſpectant ad Andegavenſium Regum Capellam, Clerumque Palatinum, qui, illis imperantibus, Cancellarios egerunt. Utroque munere Cancellarii, & Conſiliarii functi ſunt, Guillelmus de Godonio Gallus apud Carolum Calabriæ Ducem, antequam anno 1297. Salernitanæ Eccleſiæ præficeretur: Petrus Epiſcopus Caputaquenſis, anno 1286. e vivis ſublatus: Petrus Epiſcopus Litterenſis, & ſupremus Moderator Neapolitani Gymnaſii ſub Carolo II. Raymundus de Mauſaco Ordinis Minorum, Epiſcopus Teatinus, apud Carolum Calabriæ Ducem Roberti Regis filium & Vicarium. Clericis quoque Magni Cancellarii munus, quod unum eſt e ſeptem præcipuis Regni officiis, non raro committebatur. Nam in Chronico Cavenſis Monaſterii, quod publici juris fecit Ughellus, duo occurrunt Monachi Guiczardus & Maynerius, medio fere decimo quarto ſæculo, Regum Conſiliarii & Magni Cancellarii. Quo etiam munere claruere, Roberto Rege imperante, Ingilramnus Stella e Capellano & Conſiliario Regis, Archiepiſcopus Capuanus, Neapolitanæ Academiæ ſupremus Præfectus: regnante Ladislao, Frater Petrus de Pennis, Dominicanæ Familiæ, Scalenſis Antiſtes: & in Aula Joannæ I. Philippus Epiſcopus Cabillonenſis. Cancellariis adjungendi ſunt Protonotarii, cujuſmodi floruere in Aula Joannæ I Rogerius Archiepiſcopus Barenſis: & Landulphus Caracciolus e Franciſcano Inſtituto Amalphitanus Antiſtes, quem Joanna Legatum in Siciliam miſit, ut pacem cum Joanne Randatti

Duce

Duce Ludovici Regis patruo, Regnique moderatore conciliaret; & rebus bene gestis, constituit Regni Logothetam, Protonotariumque. Nam Andegavensibus Regibus familiare fuit, Clericis suis Legationes committere. Harum plures obiit Matthæus Philamarinus sub Carolo II. & Roberto Regibus, quorum fuit Consiliarius & familiaris, Custos Regii sigilli, Neapolitani Gymnasii Præses, & electus Archiepiscopus Neapolitanus. Philippum Minutulum, Canonicum Neapolitanum, familiarem Clericum Caroli II. apud Pisanos Legationem obiisse, antequam Neapolitano Sacerdotio donaretur, testis est Chioccarellus. Nicolaum Tranensem Præsulem, Legatum ablegavit Carolus I ad nuptias conciliandas inter Carolum II filium & Mariam filiam Regis Pannoniæ: Joannem Capuanum, & Gysium Brundusinum Archiepiscopos, Ludovicus Tarentinus, & Joanna conjux apud Romanum Pontificem Oratores miserunt: & Joanna II Manfredum Acheruntinum Pontificem, misit Oratorem ad Concilium Constantiense. Quandoque a Cœnobiis Legati seligebantur: siquidem Annales Fratrum Minorum memorant Antonium a Tassia, quem Joanna Regina ad Ferdinandum Aragoniæ Regem misit, ob nuptias cum Joanne filio ineundas; & Antonium Valentinum Oratorem Roberti Regis ad Pontificem. Et Toppius laudat Joannem Grillo Monachum Carthusianum, virum doctissimum, Consiliarium, & Legatum Joannæ I. ad Urbanum VI. Pontificem. Exploratum, persuasumque fuit Regibus, gravissima quæque Reipublicæ negotia, amplissimos honores, Clericorum, & Cœnobitarum peritiæ, probitati, ac fidei tuto committi posse. Hinc eorundem opera persæpe utebantur ad instituendam Regiam sobolem litteris & pietate. In horum numero fuit Berthuldus Ursinus Prior S. Nicolai Barensis, Consiliarius Roberti Regis, deinde Neapolitanus Antistes, cui demandata est institutio Caroli Calabriæ Ducis. Hinc etiam iidem Principes adgregabant Consilio Regio Clericos suos, Capellanosque. Hujusmodi leguntur in Italia sacra Ughelli, Stephanus Episcopus Lucerinus, & Bartholomeus Episcopus Vigiliensis, Capellani & Consiliarii Caroli Regis: Simon Episcopus Draconariæ, & Andreas de Alaneo Episcopus Minorensis, Capellani & Consiliarii Regis Roberti: Bartholomæus de Papazur-

pazurris, Ordinis Prædicatorum, Teatinus Antiſtes, Capellanus & Conſiliarius Joannæ I. & Ludovici Tarentini: Gentilis de Monte Capellanus Joannæ II. & Epiſcopus Molfettæ. Et alii plurimi Clerici, aut Epiſcopi, quos longum eſſet recenſere, Conſilio Regum Andegavenſium interfuere. Nec ab eo arcebantur Cœnobitæ: nam Wadingus ad annum 1321. laudat Franciſcum Aſculanum Regis Conſiliarium;& ad annum 1329. teſtatur Robertum Regem in rebus arduis uſum eſſe opera Antonii Valentini; Joannam I. adhibuiſſe Veſiandum Ronlandum deinde Capuanum Pontificem, ad Regni negotia difficillima. Ab eodem Wadingo ad annum 1287. memoratur Fr. Petrus e Capellano Reginæ Mariæ Archiepiſcopus Spalatenſis. Et Turturetus cap. 4. e MSS. Petri Vincentii refert Odonem de Sala Epiſcopum Piſanum, a Roberto Rege; & Epiſcopum Trojanum a Ladislao, in Capellanorum numerum cooptatos. Idem auctor eſt cap. 4. n. 30. Carolum Andegavenſem, dum Romæ degeret, plures e Pontificio famulitio donaſſe titulo ſui Conſiliarii & Capellani; præſertim Benedictum Cajetanum, qui poſtea ſub Bonifacii VIII. nomine Pontificatum tenuit. Ex his vero omnibus compertum eſt, ſæpe ex Epiſcopis Capellanos Regum, ſæpe etiam e Capellanis Regum Epiſcopos adlectos fuiſſe, hos ſediſſe in Conſilio Principis, hos præcipua Aulæ munia geſſiſſe. Quæ quidem cum ſint præſtantiſſima, haud tamen omnia ſunt, quæ de Capellanis Andegavenſium Regum dici poſſunt; cum & in illum cœtum viri doctiſſimi fuerint adſcripti. Hujus ordinis primus occurrit Blaſius de Morcone, celeberrimus illius ævi Juriſconſultus, ſcriptor commentariorum in Leges Longobardicas, & Conſtitutiones Regni, Judex Magnæ Curiæ Vicariæ, quem Robertus Rex, anno 1338. e Præpoſito S. Mariæ de Atino, conſtituit ſuum Conſiliarium, familiarem, & Capellanum, uti teſtatur Toppius in Bibliotheca Neapolitana. Huic addendus eſt Franciſcus Petrarca, Poeta excellentiſſimus, quem Joanna I. anno 1344. in ſuum Capellanum adſcivit, uti ſcribit Summontius in Hiſtoria Neapolitana. Raphael Maffaeus, Ordinis Prædicatorum, vir doctiſſimus, fuit a ſacris Caroli III. et ut Regem a ſchiſmate revocaret, librum edidit de vera Urbani VI. electione, etſi infelici eventu, uti nar-

narrat Mongitore in Bibliotheca Sicula. Fratrem Dominicum de Stellopardis e Prædicatorum Ordine, magni nominis Theologum, & Concionatorem, Inquisitorem in Neapolitano Regno, & Clementis VII. Pseudo-Pontificis oppugnatorem, Caroli III. & Ladislai Capellanum, laudant Fontana in Theatro Dominicano, & Toppius in Bibliotheca Neapolitana. Iidem memorant Fratrem Leonardum de Neapoli ex eodem Ordine, virum gravissimum, in utraque Sicilia Fidei Vindicem, Caroli III. Capellanum, & Consiliarium. Tandem a Joanna I. inter Capellanos suos adscriptus est Petrus de Aquila, Franciscanus, qui Inquisitorem egerat Florentiæ, vir amplissimus, uti testatur Wadingus ad annum 1344. ubi exhibet Joannæ litteras hujusceemodi: *Si persæpe Princeps in familiaritatis, & obsecutionis officium, ad aliorum testimonium, sibi jungit ignotos, decet eum per amplius illos assumere, quos experientia certa, propriaque scientia dignos novit. Cum igitur profundæ donæ scientiæ, discretorum actus morum laudabiles, & alia gratiosa virtutum merita Religiosi viri Fr. Petri de Aquila Ord. Min. sacræ paginæ professoris, nobis, devotionis & fidei sinceritate præclareant, ipsum in Capellanum & familiarem nostrum providimus, & duximus retinendum; volentes, & jubentes expresse, quod illis de cætero privilegiis, favoribus, honoribus, prærogativis, & gratiis potiatur, & gaudeat, quibus Capellani, & familiares nostri cæteri potiuntur. In cujus rei testimonium præsentes litteras fieri, & pendenti sigillo nostro, quo utimur, jussimus communiri. Datum Neapoli anno Domini* MCCCXLIV. *die* XXII. *Januarii* XII. *Indictione*. In hisce litteris, nedum indigitatur quanto delectu Capellani crearentur, verum etiam innuuntur plurima privilegia, pluresque prærogativæ, quibus illi fruerentur. Harum una fuit, quod Clericis Palatinis permitterentur suorum Beneficiorum proventus, etsi in suis Ecclesiis minime residerent. Id in gratiam Caroli II. Regis indulsit Bonifacius VIII. cujus litteras Ananiæ datas anno primo Pontificatu, e publicis Tabulariis erutas ad ann. 1293. exhibet tom. 2. MSS. Chioccarellus. Ibi Pontifex ob præclara Regis in Ecclesiam merita annuit, *ut octo Clerici tui, qui tuis ad præsens insistunt obsequiis, vel in futurum insistent, quosque*

que ad hoc duxeris nominandos, fructus, reditus, & proventus Beneficiorum suorum Ecclesiasticorum, etiamsi Dignitates, vel Personatus existant, aut curam habeant animarum, quæ nunc obtinent, & quæ ipsos obtinere contigerit in futurum, cum ea integritate percipere valeant, quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis, cum qua illos perciperent, si in Ecclesiis, in quibus eadem existunt Beneficia, vel existent, personaliter residerent. Idem privilegium, iisdemque clausulis, eidem Regi confirmavit anno 1304. Benedictus XI. ita tamen ut duodecim Clericos familiares, domesticos, commensales Regis complecteretur, & ad decennium usque vim haberet. Rursum a Clemente V circa annum 1310. & a Joanne XXII. anno decimo septimo Pontificatus, renovatum confirmatumque est in gratiam Roberti Regis id privilegium, ita ut ei derogatum minime censendum esset, nisi specialis illius mentio haberetur. Extant hæc monumenta to. 2. MSS. Chioccarelli. Jam vero etsi octo vel duodecim Clerici Palatini, hoc beneficio donati essent, non inde fit, ex hisce dumtaxat Clericis coaluisse, regnantibus Andegavensibus, Clerum omnem Palatinum. Nam ex iis, quæ dicta sunt, & ex publicis Tabulariis conficitur Clericos longe plures in familiarium & domesticorum loco Regibus adhæsisse. Cæterum cum ex his plurimi vel Cœnobitæ essent, vel nullis fruerentur Beneficiis, hinc satis superque fuit, si immunitas illa residendi ad duodecim Clericos porrigeretur. Illud vero ex allatis monumentis compertum est, privilegia hæc non ad illos tantum referri Clericos, qui Divina Officia in Aula persolvebant; sed ad illos quoque, qui Aulæ vel Regni munia gerebant. Id indicant Bonifacii VIII litteræ, & clarius Benedicti XI. his verbis: *quamdiu obsequiis tuis institerint, vel cum ipsos ad aliqua tua negotia duxeris transmittendos, dum in executione negotiorum hujusmodi fuerint, eundo, redeundo, morando*. Liberum itaque Regibus fuit nominandi, designandique quos vellent e Clericis suis, qui a residendi necessitate absolverentur, sive ii sacro ministerio, sive Reipublicæ negotiis operam darent. Verum tamen est, in Andegavensium Regum Capella octo Clericos Divina Officia persolvisse, & hæc causa fuit, cur hosce solos

 indi-

indigitari illis privilegiis nonnulli putaverint. Hunc Clericorum numerum constituit Joanna II. litteris datis anno 1422., Gentili de Sancto Angelo de Fasanella Magistro Regalis Capellæ, apud Chioccarellum, quibus ait: *Revolventes, ac intendentes, quod in nostra Regali Capella honorifice, & decenter Divina Officia celebrentur, & quod celebratores habeant, unde victum percipiant condecentem, servireque propterea, & vacare possint in dicta nostra Regali Capella circa celebrationem Divinorum Officiorum prædictorum, scire te volumus, quod noviter deliberavimus, quod in nostra Regali Capella retinere debeas Capellanos octo inter Cantores, & Phenoristas, & quod tu una cum dictis octo Capellanis habeatis pro vestro victu uncias centum de carolenis argenti ponderis generalis per annum, videlicet tu tamquam Magister Reginalis Capellæ pro persona tua uncias viginti; & quilibet dictorum octo Capellanorum uncias decem per annum*. Ad hos vero annuos proventus tot statuit Beneficia jurispatronatus Regii, quot eam summam conficiant. Fortasse Amanuensium errore irrepsit *Phenoristas*, cum legendum sit *Paraphonistas*. Hi autem fuere præcantatores, seu qui præcinebant Antiphonas, quorum mentio fit in Ordine Romano de schola Cantorum, & apud Monachum Sangallensem lib. 1. c. 8. exhibentem in Capella Caroli M. Paraphonistam, qui cantum moderabatur. Ad rem nostram quod attinet, numerus ille Clericorum in Capella Palatina Divina Officia persolventium, tunc primum constitutus videtur, quemadmodum & certa illorum stipendia. Attamen longe antea, nimirum Roberto regnante, plures Capellani Clericique sacro ministerio in Capella Regis vacabant, & stipendia percipiebant. Nam constat ex Regestis Roberti Regis anni 1317. soluta fuisse stipendia Palatinis Clericis: *pro gagiis & expensis eorum, & famulorum suorum ad rationem de uncia una, tarenis novem, pro quolibet dictorum Capellanorum & de uncia una, tarenis septem, & granis decem pro quolibet dictorum Clericorum per mensem*. Constat etiam ex eisdem Regestis pecuniam numeratam: *Magistro Capellæ Regalis, Eleemosynario Regio, & aliis Capellanis, Clericis, & dimidiis Clericis, ejusdem Capellæ Regalis pro stallagio equorum eorum, ad ratio-*

tionem de tareno uno, & granis decem, pro quolibet eorum, per mensem. Præter hæc stipendia, immunes fuere Clerici Palatini ex Roberti Regis beneficio, anno 1339. ab iis solutionibus, quæ debebantur: *ratione juris sigilli Regii pro quibusque litteris propriis eorum, factis, & in antea faciendis, gratiam vel justitiam continentibus*. Constat insuper ex Regestis Caroli I & II olim in Regiæ Domus tabulis adnotari consuevisse, *N. N. receptus fuit in Capellanum, Clericum, familiarem, & de hospitio Domini Regis*; & a Cancellario Regni datas fuisse ad hanc rem litteras: *Domino Senescallo & omnibus aliis Officialibus de hospitio Domini Regis*, ut id noscerent universi. Itaque in Palatinum Clerum Regum Andegavensium confluebant Episcopi, Clerici, Cœnobitæ pietate & doctrina clarissimi; & ad instar Cleri Palatini Regum Francorum, præsertim Carolovingiæ stirpis, illorum nonullis summa Aulæ munera, aliis Legationes amplissimæ demandabantur; pluribus locus erat in Consilio Principis, quibusdam Regiæ prolis institutio erat commissa, denique alii sacris rebus celebrandis operam dabant. Non ita tamen, ut non iidem sæpissime utrumque ministerium sacrum profanumve exhiberent.

X. Eodem fere modo res se habuit sub Aragoniis Regibus, qui successere. Alphonsum, ejusque posteros consuevisse in Consilium suum Episcopos, Clericosque accersere, ex eo patet disertissime, quod conscripto tunc primum supremo Senatu S. Claræ, huic ille præfecerit Antonium Borgiam Episcopum Valentinum, familiarem suum, cujus opera in administrando imperio plurimum utebatur, quique sub Callisti III nomine Romanam sedem conscendit, & huic in illo munere alii plures subrogati fuere Episcopi, Gaspar de Diano Neapolitanus Præsul, Arnaldus de Rogerio Patriarcha Alexandrinus, Oliverius Carafa Cardinalis & Archiepiscopus, Joannes de Aragonia Cardinalis & Pontifex Tarentinus. Atque hi quidem in supremo Aragonum Regum Consilio principem occuparunt locum; in quo etiam alii sederunt Clerici, uti Michael Cosal e Monacho Cistercienſi Episcopus Isclanus, Nicolaus de Miraballis e Consiliario Ferdinandi I. Antistes Amalphitanus, Bernardus & Pirrus e Caracciolorum gente ambo Episcopi Cosen-

 tini,

tini, aliique. Et Summontius in Historia Neapolitana refert, morienti Alphonso I. tres adfuisse Episcopos, ejus Consiliarios, & testes supremæ voluntatis, Joannem Majoricensem, Joannem Soler Barcinonensem, & Joannem Ferdinandum electum Neapolitanum. Sed & illorum Regum Confessarii, atque Eleemosynarii plerumque fuerunt ab eorumdem Consilio. His adjungendi sunt Cancellarii, & Scribæ, quos non semel e Clericorum numero adlectos, & Ecclesiis deinde Episcopos datos reperies, uti Bartholomæus Gattula e Secretario Alphonsi I. Archiepiscopus Rhegiensis, tum Messanensis; Andreas de Cuncto e Regio Scriba Ferdinandi I. Episcopus primum Minorensis, deinde Amalphitanus; Thomas Ciprianus e Cancellario & Consiliario Alphonsi Ducis Calabriæ Episcopus Marsicanus, cujus meminit Toppius in Bibliotheca Neapolitana; & Thomas Rhegalanus e secretis Ferdinandi II. Antistes Amalphitanus. Adjungendi quoque sunt e Clericorum numero Regiæ sobolis Præceptores. Nam Alexius Celadonius peritissimus Græci & Latini sermonis, insignis Orator, & Cardinalis Bessarionis discipulus, instituit litteris Alphonsum, & Fridericum Ferdinandi filios, antequam Gallipolitanæ primum, deinde Melphitensi Ecclesiæ præesset. Et Frater Petrus Ranzanus Ordinis Prædicatorum, vir doctissimus, eodem officio functus est in Aula Ferdinandi I. tum Lucerino Episcopatu auctus, Legationem obiit in Galliam primum, deinde ad Matthiam Pannoniæ Regem, ubi librum scripsit de rebus Hungaricis, de quo plura habet Mongitore in Bibliotheca Sicula. Nam etiam Legationibus persæpe Clerici fungebantur. Ita Colantonius Valignanus Episcopus Teatinus Oratorem egit Alphonsi Regis apud Venetos: Antonius Fanensis ex Ordine Minorum illius Confessarius, apud Martinum V. Pontificem: Bartholomæus de Michaelibus Episcopus Nucerinus, apud Senensium Rempublicam: Franciscus Bertinus Episcopus Caputaquensis ad Burgundiæ Ducem; & Ludovicus Flonoblet Præsul Anglonensis ad Romanum Pontificem, nomine Ferdinandi Regis Legationem obiere. Quamvis ab hisce Episcopis, Clericisve Palatinis tractarentur Aulæ vel Regni officia; nil tamen vetuit, quominus iidem sacra munia in Aula, vel Capella admini-

ni-

niſtrarent. Sane in ea ſolemni Liturgia Palatina, qnam regnante Alphonſo II. deſcribit in ſuis Diariis Joannes Brochartus, de qua alibi dicemus, Magnus Capellanus adſtabat prope Regem Solio inſidentem, Sacris vero operabatur Matthæus de Aquino Epiſcopus Gravinenſis, familiaris Regis, ad Licienſem ſedem deinde translatus. Atque ita ſæpe contigiſſe colligitur ex eo, quod cum in ſolemni Liturgia Capellæ Palatinæ, Magnus Capellanus adeſſe debuerit prope Regem, ut ſingulas Miſſæ partes coram eo recitaret; hinc Sacrum faciendum fuit ab aliquo alio Epiſcopo, vel Clerico Palatino, & quidem e dignioribus Aulæ. Qua de re pro comperto habendum eſt, Clericos Palatinos Divinis, & humanis rebus in Aula gerendis operam dediſſe. Cæterum plurimos Clericos ſacro miniſterio Capellæ ſuæ Alphonſus I. addixerat, quorum aliqui actu deſervirent, aliis vero fas eſſet ibidem deſerviendi. Ita enim in litteris datis anno 1445. quibus conſtituit Dominicum de Xachis Magiſtrum Capellæ ſuæ, apud Chioccarellum to. 2. MSS. Rex ait: *Quamplures Capellanos tam in dicta noſtra Regali Capella, quam alibi fecimus, & per noſtras litteras ſtatuimus, ut dicti Capellani ad requiſitionem dicti Magiſtri Capellæ noſtræ ſervire in eadem noſtra Regali Capella, & vacare in celebratione Miſſarum, & Divinorum Officiorum poſſint temporibus opportunis.* Ibidem exhibet Chioccarellus litteras ab eodem Alphonſo Rege datas, anno 1452. univerſis Magiſtratibus, & Prælatis, quibus declaravit, Nicolaum de Raynaldo de Cariſſio Diœceſis Vicanenſis, ſuos inter Capellanos adſcitum, omnibuſque donatum privilegiis, quibus cæteri Capellani fruebantur, etſi in Regali Capella actu non deſerviret. Et e Regiis Tabulariis conſtat, ab Alphonſo I. anno 1445. iiſdem formulis creatum Capellanum Joannem de Valentino Barulenſem Presbyterum; uti etiam a Ferdinando I. anno 1468. Marcum Figulum; & ab Alphonſo hujus filio anno 1475. Leonardum Biſone Caſertanæ Diœceſis, ita ut quamvis actu in Capella Regis haud miniſtrarent, omnibus tamen juribus privilegiiſque fruerentur, quibus donati erant Regum Capellani. Inter hæc privilegia fuiſſe exemptionem a ſolvendis decimis, quæ a cæteris Beneficiariis debebantur, indicant litteræ Ferdi-

dinandi Regis datæ anno 1474. Episcopo Aversano Magno Capellano, ut ne fineret Matthæum de Lauro Regium Capellanum adigi ad eas decimas persolvendas. Hujusmodi decimæ fuerunt extraordinaria quædam subsidia a Clericis præsertim expressa ad sacras expeditiones peragendas, ad Albigenses profligandos, ad subjugandum Byzantium, ad Turcas propulsandos, ad Ecclesiam juvandam flagrante schismate Avenionensi. Quare cum novæ in dies emergerent causæ eas imperandi, jam annuæ & ordinariæ evaserant, nec raro in alios usus distrahebantur, unde plurimæ Episcoporum querelæ in Concilio Constantiensi, de qua re fuse agit Thomassinus part. 3. lib. 1. cap. 44. de Beneficiis. In Neapolitano Regno tertia pars illarum decimarum Regi concedebatur, cujus rei plurima monumenta exhibet tom. 11. MSS. Chioccarellus: quemadmodum Hispaniæ Reges, annuente Alexandro VI. tertiam decimarum partem sibi vindicabant, uti refert Gonzalez cap. 19. de Decimis. Itaque Clerici Palatini his exactionibus minime adstringebantur. Tandem in Capellanos Regum Aragonum doctissimi, & gravissimi Clerici, aut Cœnobitæ assumebantur. Horum unus fuit doctrina & pietate insignis Frater Andreas de Monopoli ex Ordine Minorum, quem Ferdinandus I. Capellanis suis adgregavit, die 16. Decembris, anno 1472. his litteris a Toppio relatis in Bibliotheca Neapolitana: *Illos in Capellanos nostros, & in Regali nostra Capella libere recipimus, numeroque, & consortio nostrorum Capellanorum admittimus, & adgregamus, quos clara virtus illustrat, moresque, & vita integra, & opera laudanda commendant. Sane igitur attendentes animi virtutes, mores, & integram vitam, ac laudanda opera Venerabilis viri fidelis nostri dilecti fratris Andreæ de Civitate Monopolis Ordinis Minorum, in aliquid testimonium suarum virtutum, & gratitudinis nostræ erga illum, tenore præsentium de certa nostra scientia, motuque proprio, consulto, & deliberate, eumdem fratrem Andream Capellanum, & de nostra Regali Capella creamus, constituimus, & ordinamus*. Ex his vero conjicias, quam spectatissimis viris dignitas Capellani Regii deferreretur. Eadem quoque dignitate apud Joannam Aragoniam Reginam, Ferdinandi I. conjugem,

gem, claruit Frater Antonius Bonitus de Cuccharo, Franciſcanus magnæ doctrinæ, ut ejus libri, quos Toppius recenſet, teſtantur, deinde Epiſcopus Montis-Marani. Huic adjungendus eſt Benedictus Micheli de Laureto, rerum Theologicarum peritiſſimus, qui a ſacris Confeſſionibus fuit Ferdinandi I. Regis. Cum itaque tam clariſſimis viris Clerus Palatinus abundaret, inde conſentaneum fuit, ut optimi Epiſcopi præficerentur Eccleſiis. Atque in hoc numero, præter eos, quos jam memoravimus, & qui recenſendi ſunt, cum de Confeſſariis, & Eleemoſynariis Regum agemus, fuere Antonius Jacconia e Capellano Ferdinandi I. Epiſcopus Puteolanus, & Quirinus Longus e Capellano Regio Epiſcopus Lavellenſis, aliique.

XI. Progredimur ad Auſtriacos Hiſpaniæ Reges, qui a ſæculi decimi ſexti initiis, uſque ad hujus ſæculi exordia, Proregibus illorum vices agentibus, Neapolitanum imperium tenuerunt. Jam vero cum nulli eſſent in hac Aula Reges, nulli quoque fuere Palatini Clerici, qui Aulæ, & Regni muneribus implicarentur. At Clero Capellæ Palatinæ ſervata eſt dignitas, & auctoritas. Namque primo ex eo cœtu Epiſcopi plurimi educebantur, uti Jacobus Conchilles ex Epiſcopo Hieracenſi, Antiſtes Catanenſis; Carolus Catalanus Epiſcopus Cotronienſis, Joannes Jacobus Macedonius Epiſcopus Monopolitanus; Achilles Brancia Epiſcopus Bovenſis, Scipio Salernitanus Præſul Accerrarum; Petrus Antonius de Capua Archiepiſcopus Hydruntinus, aliique plurimi ad noſtra uſque tempora, qui in Italia ſacra Ughelli cum additionibus Coleti occurrunt legenti. Tum nobiles doctique viri in eum cœtum cooptabantur. Nam Decius Caracciolus a Toppio laudatus in Bibliotheca Neapolitana, fuit Capellanus Regius ſub Philippo II. in cujus obitu orationem habuit funebrem, typis editam. Idem Toppius memorat alium Capellanum Regium, ex iis, qui Honorarii dicti ſunt, Dominicum Diez Averſanum, Protonotarium Apoſtolicum, & cauſarum Patronum in foro Archiepiſcopali, Juris peritiſſimum, auctoremque libri, cui titulus: *Embamma legale variorum thematum practicabilium, cum breviſſima inſpectione in ordine judiciali, & praxi civili, ſicut in foris Parthenopeis obſervatur*. Carolus Maranta Venuſinus, Theologus & Ju-

Jurisconsultus doctissimus, ut constat ex pluribus libris ab eo editis, *Controversiarum Juris utriusque Responsionum in Foro causarum Ecclesiastico præsertim discussarum, & ad pias causas*, fuerat ex Capellanis Honorariis Aulæ Neapolitanæ, antequam Juvenacensi Sacerdotio donaretur. Et nostris hisce temporibus ex eodem Capellanorum cœtu prodiit vir amplissimus dignitate & doctrina Vincentius Petra Patritius Neapolitanus, cujus ob eximia erga Romanam Apostolicam Sedem merita, & erga rem litterariam, editis Commentariis in Constitutiones Pontificias, a Benedicto XIII. Pontifice Max. in Cardinalium Ordinem adscitus, diu multumque meruit de Apostolica sede, & octogenario major e vivis sublatus est anno 1747. cum Episcopatum regeret Prænestinum, & Summus esset Ecclesiæ Pœnitentiarius. Servata etiam fuerunt Capellanis Regiis antiqua jura, & privilegia, præsertim vero immunitas a decimis persolvendis; cum ab Adriano VI. & Clemente VII. annis 1524. & 1527. a Paulo III anno 1546. a Julio III anno 1552. & a Pio V anno 1569. hujusmodi decimæ indictæ fuerunt. Nam regnante Carolo V. & Prorege Petro de Toleto constat ex monumentis relatis a Chioccarello to. 2. MSS. hanc exemptionem illis conservatam fuisse, quam antiqua consuetudine inniti testatus est Magnus Capellanus in quadam Consultatione anno 1533. ad Proregem data. Et Romani Pontifices huic illorum favebant exemptioni, dummodo non ita excresceret eorum numerus, ut in damnum cederet aliorum, qui his persolvendis decimis tenebantur. Hinc a Paulo III. edita Constitutione, *Intelligentes*, die 26. Septembris, anno 1537. declaratum fuit, *neminem ex dictis privilegio alicujus exemptionis uti posse, nisi Capellanum Majorem, & alios, qui dictæ Capellæ personaliter inserviunt*. Hinc etiam huic Pontificio decreto obtemperandum protinus voluere Carolus V. datis ad Marchionem Villefrancæ Proregem litteris anno 1540. & Philippus II. litteris datis anno 1577. ad Nuntium Pontificium. Monebantur proinde decimarum Collectores a Proregibus, ut illæsam servarent Capellanis Regiis hanc exemptionem, quemadmodum a Petro de Toleto anno 1539. & a Cardinali de Cueva anno 1559. Regni Proregibus factum legitur tom. 2

Chioc-

Chioccarelli. Ibi & libellus supplex occurrit Archiepiscopi Hydruntini anno 1573. quo Proregem interpellat, ut sibi tamquam Capellanorum uni, hoc privilegium vindicaret. Denique cum anno 1601. Clemens VIII. nonnullas decimas imperaverit, Capellani Regii ad Proregem recurrerunt, ut sua illis jura custodiret, cui rei nedum suffragatus est Magnus Capellanus, sed & Cardinalis Aldrobandinus Magnus Romanæ Ecclesiæ Camerarius, datis litteris die 22. Februarii anno 1603. ne decimarum Collectores eas repeterent a Capellanis Regiis. Quod vero spectat distinctionem, numerumque Capellanorum Aulæ Neapolitanæ, alii dicuntur Capellani de Honore, alii Capellani Ordinarii. Capellani Honorarii, numero viginti quatuor, nulla percipiunt stipendia, nec quotidianum ministerium in Aula præstant, communia tamen habent jura & privilegia cum ceteris Clericis Capellæ Regiæ. Iidem sunt Protonotarii Apostolici, & in magnis solemnibus induti Rocchetto, & Mantelletta adesse debent Liturgiæ Palatinæ, sedent in scamno sine fulcro dorsuali, & ministrant Magno Capellano rem Divinam facienti. Qua de re non ex illorum numero habendi sunt, qui nudo honoris & dignitatis titulo perfruuntur, cum re ipsa statis festis diebus sacro Palatino ministerio interesse debeant. Creantur a Principe, datis litteris *in forma Regiæ Cancellariæ*, atque collatæ dignitatis possessionem ineunt in Capella Palatina, præsentibus Sacrista Majore, & cœremoniarum Præfectis, tum rem gestam conscribente Magni Capellani Tabellione, vulgo actorum Magistro. Capellani Ordinarii, numero octo, sacris rebus in Aula peragendis quotidie operam præstant, siquidem singulis diebus Sacrum faciunt in Oratorio privato Regis, tum in omnibus sacris functionibus Capellæ Palatinæ, induti Superpelliceis sine manicis inserviunt sacro ministerio, Regis itinera sequuntur, quo temporis, præter consueta stipendia, donantur symbola, uti cæteri familiares Regis, quæ dicitur *mensiglia*. Cum aliquis a Rege in hunc cœtum assumitur, is, qui est a summis imperii negotiis, dat Magno Capellano litteras, quibus eum hujus rei conscium facit; aliisque litteris idipsum significat illis Regii ærarii Officialibus, a quibus stipendia persolvuntur. Absente Magno Ca-

pellano sacris operatur in Palatina Capella, vel senior e Capellanis Honorariis, vel Major Sacrista, vel aliquis e Capellanis Ordinariis, isque etiam adspergit Regem aqua benedicta, eidemque exhibet Evangeliorum librum, & osculum pacis. Præter Capellanos hosce addicti sunt obsequio Capellæ Palatinæ Major Sacrista, duo cœremoniarum Præfecti, nonnulli Clerici, & Scholares, Musici, & Psaltrii quamplures ad rem Divinam modis musicis faciendam. Scholarium Capellæ Regiæ extat mentio ab Aragonum Regum ætate: siquidem in Alphonsi Regis litteris ad Episcopum Acernensem anno 1443. memoratur Janniccus de Campania Diaconus, & scholaris Regiæ Capellæ; & in litteris Friderici Regis anno 1498. ad Episcopum Calvensem Matthæus Gallus ejusdem Capellæ Scholaris nominatur. Eo donabantur nomine Clerici, qui operam dabant Scholæ Cantorum, quam Gregorius M. instituerat, quamque Pipinus & Carolus M. in Capellam Palatinam, & in Galliam, Germaniamque invexerant. Unde Ledradus Archiepiscopus Lugdunensis scribebat Carolo M. constitutas a se in Lugdunensi Ecclesia Scholas Cantorum, & psallendi ordinem *juxta ritum Sacri Palatii*. Ad instar itaque Capellæ Caroli Magni, Neapolitani Reges Capellam Palatinam instructam voluere Schola Cantorum.

XII. Inter Clericos Palatinos magno sunt in loco Confessarii Regum, qui olim ab Episcopis dabantur, deinde a Romanis Pontificibus, facta Regibus potestate adsciscendi sibi quemcumque vellent Confessarium, cujus rei plurima exempla affert Thomassinus part. 1. lib. 2. cap. 102. nu. 8. & alibi. Illorum antiquior mentio occurrit in vita S. Ansberti Episcopi Rotomagensis sub Theodorico Francorum Rege, cujus dicitur Confessor, Cancellarius, & Custos Regii sigilli. Et Baronius ad annum 631. laudat Vironem Episcopum Scotum, quem Pipinus senior sibi esse voluit a Confessionibus, & quocum graviora negotia communicabat. Verum enimvero nonnisi sub tertia Regum Francorum stirpe præclarissimum fuit in Aula Confessarii munus, cui domicilium erat in ipso Palatio, quique sacramenta fidelitatis Regi debita excipiebat, & Regem monebat de conferendis Beneficiis, deque subsignandis litteris

Pon-

Pontificiis circa collationem Beneficiorum, quæ proinde signabantur *ad relationem Confessoris ex parte Domini Regis*. Tradit Peiratius lib. 1. cap. 54. & 55. a Philippo Augusto usque ad Carolum VIII. Confessarium Regis præfuisse Oratorio Regio, digniorem præ Eleemosynario obtinuisse locum, amplissima auctoritate a Romanis Pontificibus instructum fuisse, ut plurimum ex insigni Prædicatorum Ordine eligi consuevisse, sæpe etiam Episcopali, vel Cardinalitia dignitate effulsisse. Et Thomassinus loco citato auctor est, Galliarum Regibus usque ad annum 1385. Confessarios fuisse e Dominicanis: at cum Joannes de Montesonio ejusdem Ordinis, quædam de Conceptione Deiparæ vulgasset, quæ censura confixa sunt, quæque etiam Confessarius Regis ex eodem Ordine Episcopus Ebroicensis retractare jussus est, eo summoto ab audiendis Regis Confessionibus, nulli deinde ex eo Ordine ad id muneris adsciti sunt. In Aula Hispana olim Capellanus idem erat, ac Regis Confessarius: deinde cum Henricus Castellæ Rex Dominicana veste indui se jusserit, & ita tumulo inferri, ut narrat Mariana ad annum 1379. invaluit mos accersendi ex eo amplissimo Ordine Regum Confessarios. Pariter in Anglia, uti colligitur ex Walsinghano in Chronicis, Confessarii Regum plerumque e Dominicanis seligebantur, & in hoc numero fuere Joannes de Berlington Confessarius Henrici III. & Thomas Rushok Richardi II. Regis. Quod Aulam spectat nostrorum Regum, horum Confessarii, vel ex Franciscana Familia, vel ex Dominicanorum Ordine assumebantur, iidemque sæpe Episcopali fulgebant dignitate, sæpe etiam in Consilio Principis adscripti erant, & non semel eorum Legationibus fungebantur. Andegavenses Principes, præsertim Robertus & Sancia conjux, Franciscanos ut plurimum a Confessionibus habuere, quorum Ordini erant addictissimi, ita ut Sancia in quadam epistola ad Michaelem Cæsenatem supremum Ordinis Moderatorem, relata a Wadingo, testata sit: *Anima nostra magis est in ipso Ordine, quem amat justissime, quam in nostro corpore, quod animat, & informat*. Hinc in eorum Aula plurimi, ex eo Ordine amplissimo versabantur, de qua re Wadingus ad annum 1343. *Plurimum usi sunt etiam Minorum opera tum in*

Consiliis, tum in conscientiis dirigendis Reges Neapolitani. Invenio enim circa hæc tempora plerosque ex eis in Aulam adscitos: Fr. Franciscum Episcopum Gajetanum, prius Caroli Ducis Calabriæ Confessarium: Fr. Hugonem Suessanum Episcopum eidem Regi a Confessionibus: F. Guillelmum Scalensem Episcopum, Reginæ Sanciæ a sacris arcanis conscientiæ: Fr. Guillelmum Episcopum Puteolanum Reginæ Joannæ hujus nominis primæ Confessarium, vivente adhuc avo Roberto: Fr. Matthæum Telesinum Episcopum Confessarium & Consiliarium ejusdem Reginæ, & ante assumptionem ad Episcopatum Regii Sacelli Magistrum: Fr. Andream de Valle Regia, & Fr. Petrum de Aquila ejusdem Reginæ Capellanos, familiares, & fideles. Et sæpe Magistri Regalis Capellæ, erant & Regum Confessarii, de qua re alibi. Fuit etiam a Confessionibus Sanciæ Reginæ Philippus ab Aqueriis Franciscanus, cujus consilio piissima Regina insigne construxit Monasterium S. Mariæ Magdalenæ ad excipiendas mulieres ad meliorem frugem redeuntes. De qua re Wadingus idem ad an. 1324. *Inchoatum hoc anno insigne Monasterium S. M. Magdalenæ haud longe a Castro Capuano per Sanciam Reginam pro recipiendis & alendis mulierculis prostitutis, a peccato resipiscentibus. Harum lucrandarum tantus fuit piissimæ Reginæ zelus, ut simul cum suo Confessario Philippo ab Aqueriis illarum domos penetraret, verbis, lacrymis, & muneribus ad meliorem vitam alliceret, atque ad sacrum a se præparatum asylum invitaret.* Egregiam sane Reginæ pietatem, & memoratu dignam! Hisce Regum Confessariis a Wadingo laudatis addendi sunt, Joannes Episcopus Monopolitanus, & Joannes Episcopus Gravinensis, uterque Franciscanus, uterque a Confessionibus Joannæ I. Fr. Matthæus de Capua, ejusdem Instituti, Antistes Surrentinus, Confessarius Caroli Ducis Calabriæ, filii Roberti, & custos supremæ illius voluntatis: Fr. Petrus Episcopus Rapollanus a Confessionibus Roberti Calabriæ Ducis: Fr. Dominicus Joannes Confessarius Ladislai Regis, & Episcopus Gajetanus, Legatus Regis ad Gregorium Papam: Joannes a Turre Confessarius Joannæ II. cujus meminit Wadingus ad annum 1487. Aragoniis vero Regibus Confessarii fuere plerum-

rumque ex Dominicanorum Ordine. Ita Fr. Philippus Gambacurta fuit ab Alphonsi I. Confessionibus, tum anno 1422. Ecclesiæ Cephaludensis Administrator, uti narrat Pirrus. Nicolaus de Terranova ex eodem Ordine, vir doctissimus, de quo plura habet Mongitore in Bibliotheca Sicula, eodem munere functus est apud Alphonsum Regem: uti etiam Bernardus Maja, Concionator eximius, cujus ibidem meminit Mongitore. Et Pius in libro de vir. illustr. Ordin. Prædic. laudat Bernardum de Michaele Hispanum, Episcopum Ucellensem, Consiliarium Alphonsi Regis, & Confessarium Ducis Calabriæ. Ferdinandus I. Alphonsi filius habuit a sacris Confessionibus & a Consilio Henricum Lungardum ex eodem Ordine, Policastrensem Præsulem, tum Acheruntinum: & Fr. Petrum ejusdem Instituti, Episcopum Montis-Viridis, quos laudant Ughellius, Mongitore, Fontana, aliique. A Mongitore memoratur etiam Salvus Casetta & ipse Dominicanus, eodem munere functus apud Ferdinandum Regem. Antonius Ponticorona Dominicanus Confessarium egit Ferdinandi I. Quæsitorem Fidei in Sicilia, Oratorem Alphonsi Regis ad Concilium Constantiense, Episcopum Cephaledensem, deinde Agrigentinum, uti Pirrus testatur. Qui idem in Episcopis Catanensibus recenset Bernardum Margarit Benedictinum e Confessario Ferdinandi Regis Episcopum Catanensem. Denique in Diariis manuscriptis Joannis Brocharti nominatur Joannes Franciscus de Miraballis Monachus Olivetanus Confessarius Alphonsi II. Regis, qui in coronationis Regiæ cœremonia adstabat prope Regem. Nunc vero piissimus Rex Carolus habet a sacris Confessionibus N. de Boulagnos Franciscanum Episcopum Titularem; Regina vero Maria Amalia, Joannem Hildebrand Societatis Jesu, religiosissimos viros. Ex eadem insigni Societate Joseph Barba, vir doctus, agit Institutorem Regiæ prolis.

XIII. Spectant etiam ad Clerum Palatinum Eleemosynarii Regum, quos memorat Carolus Calvus in suis Capitularibus, eis commendans, ut post obitum suum erogent in pauperes, quod ipse præceperat: *Si nos in Dei, Sanctorumque ipsius servitio mors præoccupaverit, Eleemosynarii nostri*

se-

secundum quod illis commendatum habemus, de eleemosyna nostra decertent. Observat tamen Thomassinus p. 1. lib. 2. cap. 111. ex iisdem Capitularibus colligi Episcoporum quoque, & Abbatum, Comitum, & Nobilium proprios fuisse Eleemosynarios, atque hosce nonnisi Testamentarios executores fuisse. Sine sub secunda Regum Francorum stirpe, nullus legitur in Aula addictus præcipue huic officio stipis erogandæ: quamvis Carolus Magnus, teste Eghinardo, *circa pauperes sustentandos, & gratuitam liberalitatem, quam Græci eleemosynam vocant, devotissimus erat, ut qui non in patria sua solum, & in suo Regno, eam facere curaverit, verum trans maria in Syriam & Ægyptum, atque Africam, Hierosolymas, Alexandriam, atque Carthaginem, ubi Christianos in paupertate vivere compererat*. Et Ludovicus Pius, teste Thegano, *quotidie ante cibum eleemosynarum largitionem exhibuit, & ubicumque erat, Xenodochia secum habebat*. Atque adeo rebus pauperum adjuvandis Reges studebant, ut ipsi, eorumve Ministri diem indixerint tribuendæ audientiæ viduis, orphanis, cæterisque indigentibus. Hinc hujusmodi Audientia dicebatur, *Eleemosyna Regis*, cujus mentio fit in Concilio Vernensi sub Pipino anno 756. cap. 6. ubi statutum est, ut Episcopi opem ferant Monasteriis recurrendo ad Regem, *ut in sua Eleemosyna hoc emendare faciat*. Ubi etiam sancitum fuit, *ut Comites, vel Judices ad eorum placita, primo viduarum, orphanorum, vel Ecclesiarum causas audiant, & definiant in Eleemosyna Domini Regis, & postea alias causas cum justitia judicent*. Et Patres Concilii Remensis anno 813. cap. 42. decreverunt exorandum Imperatorem, *ut in sua Eleemosyna firmiter statuat, ne quilibet in suum pergentibus servitium, ullatenus prohibere audeat mansionem, neque aliis, quibus necessitas incumbit*. Nonnisi tamen sub tertia Regum Francorum stirpe prodiit in Aula stipis Distributor, seu Eleemosynarius, circa Ludovici VII. tempora, cujus muneris fuit, nedum Regis eleemosynas erogare, sed & Regi in Capella ministrare, atque mensæ Regiæ benedictionem impertiri. Tradit Peiratius lib. 1. cap. 58. usque ad Caroli VIII. imperium, Eleemosynarium nec fuisse primum Aulæ Capellanum, nec Regis Confes-

fessarium dignitate superasse, neque semper Presbyteratu initiatum fuisse, illique subditum fuisse Clericum, qui Sub-eleemosynarius, vel Clericus Eleemosynæ dicebatur. Attamen Eleemosynarii munus magno in honore fuit, ut colligitur ex monumentis a Tilletio relatis, tandemque sub Carolo VIII. ad eam excrevit dignitatis amplitudinem, qua nunc temporis effulget. In Hispania Major Capellanus, est idem Regis Magnus Eleemosynarius, ut testis est Turturetus. Reges Angliæ, Lusitaniæ, Sardiniæ habent itidem suos in Aula Eleemosynarios, uti jam diximus. Fuere & Siciliæ Regibus Eleemosynarii; plerumque iidem ac Magni Capellani. Nam Pirrus in notitia Ecclesiarum Siciliensium testis est, Nicolaum de Papalla Franciscanum egisse Eleemosynarium, & Capellanum Friderici III., & Confessarium, ac Magistrum Capellanum Mariæ Friderici III. filiæ, tum Episcopatum inivisse Melitensem: Fr. Joannem Pino Franciscanum, & Philippum Ferrario Carmelitam, utrumque Eleemosynarium & Magistrum Capellanum Martini Regis, utrumque Episcopum Agrigentinum. Idem Pirrus memorat Bernardum de Figuera a sacris eleemosynis Martini Regis, Cantorem Capellæ Palatinæ, tum Episcopum Pactensem: Franciscum de Velletta Eleemosynarium, & Capellanum ejusdem Regis, & Archidiaconum Agrigentinum: Andream quoque de Argento, ejusdem Ecclesiæ Archidiaconum, eodemque perfunctum munere apud Regem Martinum. Quidni Neapolitani Reges Andegavenses & Aragonii, quorum in extruendis ditandisque Ecclesiis ac Monasteriis, in rebus pauperum & viduarum adjuvandis, eximia fuit munificentia, præsertim vero Roberti & Sanciæ conjugis, habuissent in Aula religiosissimos Clericos ad id muneris designatos? Imo eorum Aulam, uti de Regibus Francorum Carolovingiæ stirpis dictum fuit, audiendis, sublevandisque miserabilium personarum rebus patuisse, testantur nostrarum rerum Scriptores. Ad hanc rem Carolus Dux Calabriæ, Roberti Regis filius, Vicariusque, memoriæ numquam interituræ, ne ullis hominum intercluderetur ad Principem aditus, sonitu tintinnabuli ad Palatii fores appositi, præsto erat cuique petenti. Habuere itaque Neapolitani Principes, qui elargiendæ stipi incumberent, & sæ-

& sæpe a Cœnobitarum numero. In quodam Instrumento a Wadingo relato, quo Sancia Roberti Regis conjux, Clarissarum Instituto nomen datura, plura statuit anno 1344. circa suorum bonorum distributionem, subscribit: *Petrus Eleemosynarius Reginalis, & Magister Capellæ*. Toppius in Bibliotheca Neapolitana laudat Joannem Marinum Varanum Aprutinum Magnum Eleemosynarium Ferdinandi I. Regis: & Petrum Hospitalarium Eleemosynarium Caroli I. ejusque Legatum ad Venetos, ut Balduino Imperatori Orientis opem ferrent, & ad Regem Hungariæ pro conciliandis nuptiis inter Carolum II. filium, & Mariam illius filiam. In Annalibus Fratrum Minorum, & in Italia sacra Ughelli occurrit Antonius Bonitus a Caccharo Franciscanus, Eleemosynarius Alphonsi, & Ferdinandi I. tum Episcopus Montis-Marani, deinde Acernensis. Wadingus etiam in Ann. Min. ad annum 1487. laudat Fr. Michaelem de Neapoli, Eleemosynariam Ducis Calabriæ, ejusque comitem individuum. In Diariis manuscriptis Joannis Brocharti adest prope Alphonsum II. Regem coronandum, Fr. Michael de Neapoli ejus Eleemosynarius, una cum Confessario, & Magno Capellano. Tandem in quodam marmore Ecclesiæ S. Joannis Majoris relato ab Engenio legitur: *Franciscus Ciminius hujus sacræ Ædis Rector, Protonotarius Apostolicus Federici Aragonii Regis Eleemosynarius*. Cui prædecessorum Regum exemplo adhærens Carolus Borbonius omnium antehac Principum Clementissimus, habet in Aula Magnum Eleemosynarium Josephum Beza de Castromonte Hispanum, summo loco natum, virumque ornatissimum, olim Regis Oratorem ad Venetos, & inter Socios Regalis Ordinis S. Januarii adscriptum.

XIV. Tandem de Concionatoribus Aulicis dicendum est, quod hi quoque referantur in Clerum Palatinum. Censet Peiratius lib. 1. de Orat. Reg. Galliæ ex antiquissimo more Reges Francorum concionibus interfuisse. Nam Childebertum I. frequenter conciones audivisse S. Germani Parisiensis Episcopi, colligitur ex quadam illius Charta data in favorem Parisiensis Ecclesiæ, ubi ait: *Domnus & Pater noster Germanus Parisiacæ Urbis Episcopus, nobis innotuit prædicatione sua*,

sua, quia dum in hoc sæculo habitamus, semper de futuro cogitare debemus, & admonuit nos, ut sanctarum Ecclesiarum memoriam haberemus, & semper bonis illarum potiora adderemus, ut in augmentum nobis proficeret, admonens etiam eleemosynarum largitionem non omittere, ut consuetudo illius erat. Præsertim vero audiendis crebris concionibus S. Ludovicus addictus erat, quas alte animo infigebat, ita ut non semel easdem repeteret, quemadmodum scribit Gauffridus de Bello-loco in illius vita. Hinc in navi ipsa, qua e Palestina in Galliam redux vehebatur, ter singulis hebdomadis conciones haberi jussit. Hinc etiam inter ea, quorum monuit filium Regnique hæredem, illud addidit, teste Gaguino: *Sermones, qui fiunt de Deo publice & privatim audias.* Successoribus itidem Regibus eumdem morem fuisse colligitur ex Bullis Romanorum Pontificum a Tilletio relatis. Nam Nicolaus IV. in gratiam Philippi Pulchri Regis concessit, ut qui cum Rege audiendis concionibus adessent, centum dierum Indulgentias consequerentur. Et Clemens VII. anno uno Indulgentiarum eos donavit, qui conciones audivissent, quæ præsentibus Carolo VII. vel ejus conjuge haberentur. Carolus IX. & Henricus III. habuere a sacris concionibus Arnaldum Sorbinum, deinde Episcopum Nivernensem. Gaspar Dinetius e Minimorum Ordine, & Nicolaus Coeffetau e Dominicana Familia eodem munere functi sunt apud Henricum IV. Galliæ Regem. Exinde Capella Regis Galliæ habuit octo Concionatores stipendia percipientes, & ad Magnum Eleemosynarium spectat Regi exhibere nomina illorum, qui ad hoc munus sunt accersendi. In Hispania Concionatores Regii recensentur inter Clericos Palatinos, uti testatur Turturetus cap. 4. *In primis etiam sacræ hujus sodalitatis Palatinæ pars censentur Regii Concionatores, qui sedendi jus habent in scamno Capellanorum. Atque omnium fere Religiosorum Ordinum lumina agunt in Sacello Aulæ Hispanæ Christianos vere & egregios Oratores.* Addit ibidem, Capellanos & Concionatores Regios in eadem dignitate esse, atque adeo in eodem scamno sedere, & alternis se mutuo succedere, eumdemque ordinem in supplicationibus servari. Quod Aulam nostrorum Regum spectat, fuere olim jam ab Aragonum

Regum ætate Concionatores Aulici. Nam Placidus Campulus Messanensis, Ordinis S. Benedicti, eo munere functus videtur apud Alphonsum Regem. De eo scribit Mongitore in Bibliotheca Sicula: *Ob eximiam prudentiam, doctrinam, eruditionem, ac virtutum omnium splendorem Alphonso Regi gratissimus fuit: eoque præsente nonnullos dixit e suggestu sermones.* Idem Mongitore in additionibus ad Bibliothecam Siculam laudat Bernardum Maja Ordinis Prædicatorum, Theologum doctissimum, & Alphonsi Regis Confessarium, atque Oratorem, tandemque Episcopum Dolensem in Gallia. Fr. Simeon de Leontino ex eodem Prædicatorum Ordine fuit a Confessionibus & a concionibus Friderici III. Siciliæ Regis, ut idem scribit Mongitore. Cæterum cum Andegavensibus & Aragoniis Regibus tot adhæserint in Aula Cænobitæ doctissimi, verisimile est, eorumdem opera sæpe Reges usos esse ad conciones habendas. Serenissimus Rex CAROLUS BORBONIUS sibi ad id munus exercendum in Capella sua Palatina adscivit Fr. Philippum Jacobum Gatti Augustinianæ Familiæ, doctum virum, & Theologiæ Professorem in Neapolitano Gymnasio. Nuper vero huic e vivis sublato successit in eodem munere Concionatoris Aulici P. D. Dominicus Andreas Cavalcante Teatinus, eximius Concionator, quique in præcipuis Italiæ Urbibus, summo cum plausu conciones habuit.

CA-

CAPUT III.

DE MAGNO CAPELLANO.

I. De Protopapa Palatii Imperatorum Orientis. II. De Abbate Oratorii Palatini Regum Francorum primæ stirpis. III. De Archicapellano Regum secundæ stirpis. IV. De Magno Eleemosynario Franciæ. V. De Magno Capellano Regum Hispaniæ. VI. De Magno Eleemosynario Regum Sardiniæ. VII. De Magno Capellano sub Normannis. VIII. Suevis. IX. Aragoniis. X. & Austriacis Siciliæ Regibus. XI. De Magno Capellano sub Andegavensibus. XII. Aragoniis. XIII. & Austriacis Neapolitanis Regibus. XIV. De variis Magni Capellani titulis.

Ostquam de Capellis, Clericisque Palatinis egimus, ipso rerum ordine ad illum ducimur, qui cæteris omnibus imminet, quique sacrum ministerium in Aula moderatur, Magnum scilicet Capellanum. In Aula Imperatorum Orientis præerat Clero Imperatorio Protopapas Palatii, seu primus Palatii Presbyter, cujus meminit Codinus in libro de Officiis Ecclesiæ, & Aulæ Constantinopolitanæ. Ibi etiam memorat Magnum & Minorem Sacellarium: is tamen non a Sacello, seu Oratorio Principis ita dicebatur, sed a sacculo, quod esset ærario præfectus, ut notat Gretserus in commentariis ad Codinum. Quo sensu apud Latinos quoque vox Sacellarii usurpata fuit: siquidem Gregorius M. lib. 4. ep. 34. se nominat Sacellarium Romanum, hoc est Thesaurarium, quod saccello pecuniarum præesset. Attamen apud Græcos Magnus Sacellarius præter ærarii curam alia obivit munera: etenim, ut ipse scribit Codinus, illi incumbebat cura Monasteriorum omnium, tam virorum, quam mulierum. Non is itaque fuit Cleri Imperatorii primus; sed neque Protopsaltes Palatii, seu primus Cantorum, quem Codinus dicit Exarchum Cleri Imperatorii, uti Domesticum dicit Exarchum Cleri Imperatricis, & hinc nonnulli putarunt Protopsaltem omnibus

Clericis Aulicis præfuisse. At Exarchus idem erat ac Locumtenens, quare Exarchi dicti sunt, qui ab Imperatoribus Constantinopolitanis Ravennam mittebantur, ut vice sua Italiam administrarent. Præerat igitur Clero Imperatorio Protopapas Palatii, cujus munus fuit, benedicere mensam Imperatoris, eumdem singulis mensibus inungere oleo sanctificato; absente Patriarcha consecrationem aquæ peragere in die Epiphaniæ, Evangelium legere in lotione pedum, & ad ejus lectionem tradere Imperatori lampadem, uti tradit Codinus. Verum in magnis solemnibus non is, sed Patriarcha, vel e Patriarcharum numero aliquis, coram Imperatore Sacris operabatur; & si Patriarcha abesset, ejus vices Protopapas implebat. Constat insuper ex Cedreno, Protopapam Palatii venisse quandoque ad exercitum cum venerandæ Crucis ligno, quod in Oratorio Palatino asservabatur, ut juramento milites omnes adstringeret ad Religionem, ad Imperium sanguinis impendio defensandum. Idem Cedrenus narrat Patriarcham Polyeuctum remisisse aliquid de eo zelo, quo cummunionem suam interdixerat Nicephoro Imperatori, quod commatrem suam spiritualem duxisset, postquam juravit, pejeravitque Stylianus Protopapas Palatii, nihil umquam affinitatis inter Imperatorem, & Imperatricem intercessisse. Cæterum præter sacrum ministerium, non constat aliquod Aulæ, vel Regni officium Protopapæ Palatii addictum fuisse. Non ita tamen in Aula Imperatorum Occidentis e Caroli M. stirpe, ubi diu viguit Archicapellani munus; & is idem erat Archicancellarius Imperii, ideoque vetera omnia Imperatorum diplomata ab Archicapellano subscripta leguntur. Translato deinde a Francis ad Germanos Imperio, perduravit adhuc Archicapellani Imperatorii dignitas, tandemque hoc donati fuerunt titulo Abbates Fuldenses: eoque nomine, anno 1184. in die Pentecostes, in Ecclesia Moguntina, quum Fridericus I. Imperator creavit Equitem, & Regem Henricum I. filium, noluit Abbas Fuldensis Archiepiscopo Coloniensi primas concedere, quod nempe perpetuo jure esset Summus Capellanus Imperatoris, uti narrat Munsterus in Cosmographia agens de Ecclesia Moguntina.

II. In Aula Regum Francorum a Clodovæi tempore sem-

per

per Episcopum aliquem, sub Apocrisiarii nomine obiisse munus Magni Capellani, scribit Adelardus in libro de ordine Palatii, cujus libri fragmenta quædam ad nos transmisit Hincmarus in epistola tertia ad Episcopos Franciæ. Cum enim Adelardi ævo Archicapellanus gereret omnia ecclesiastica Regni negotia apud Principem; cumque jamdiu apud Imperatores Orientis, Clerici quidem Apocrisiariorum, seu Responsalium nomine incumberent negotiis gerendis Ecclesiarum, & Episcoporum; hinc a veteribus illis Apocrisiariis duxit Adelardus originem Archicapellanorum. Atqui tamen non leve inter utrosque intercedebat discrimen, quod Apocrisiarii ab Episcopis eligendi, mittendi, revocandique essent; neque unus esset communis omnibus; neque singuli singulos haberent in Urbe Regia: e contra Archicapellanus a Rege deligebatur, & a Rege commissa ei erant negotia omnia ecclesiastica Regni. In Adelardi sententiam it Peiratius lib. 1. cap. 41. asserens sub prima Regum Francorum stirpe principem Cleri Palatini dictum fuisse Apocrisiarium: cujusmodi fuit S. Audoenus Episcopus Rotomagensis, regnante Dagoberto, ut in illius vita apud Surium die 24. Augusti; & in vita S. Austremonii Episcopi Claromontani memoratur Joseph Regis Apocrisiarius: tum etiam inter veteres epistolas Regum Francorum extat una Childeberti II. inscripta Honorato Apocrisiario. E contra Thomassino suspectæ est fidei Adelardi narratio; eo quia Gregorius Turonensis rem tanti ponderis intactam minime præteriisset; sed in decurrendis tot Principum annalibus aliquid commemorasset de Episcopis illis, qui in Palatio Regum huic officio vacarent. Ille tamen nullibi hujus rei meminit. Præterea Honoratus ille Apocrisiarius, cui scribebat Childebertus, eo fungebatur munere nomine Romani Pontificis apud Imperatores Orientis, haud vero in Aula Regum Francorum. Si qui vero Episcopi dicti sunt Apocrisiarii Regum primæ stirpis, non inde fuit, quod sacris rebus in Aula ministrandis, & Palatino Oratorio incumberent, sed quod Regum Legationes, & aliqua Regni negotia obiissent. Sane, qui sub prima illorum Principum dynastia, sacra munia in Aula administrarunt, Abbates dicebantur Palatini Oratorii. In vita S. Desiderii Episcopi Cadurcen-

censis, Rusticus ejus frater, & successor in ea Sede, gessisse dicitur Abbatiam Palatini Oratorii, & Archidiaconatus officium. Bertharius postea Carnutensium Episcopus, qui floruit sub Clotario II. dicitur in ejus vita Abbas Palatini Oratorii. Et ex vita S. Sulpitii Episcopi Bituricensis constat Clotarium Regem ad id muneris illum adscivisse: *Illico Episcopum poscit, ut pro salute sua, ac exercitus sui licentia daretur, ut vir beatus in suis castris Abbatis officio potiretur*. Quibus verbis indigitatur, officio Abbatis Regii Oratorii administrationem sacrarum rerum demandatam fuisse. Idque ex eo comprobari potest, quod non facile Reges tulissent sibi Episcopum aliquem, cujus non satis probata esset fides, sacra ministrare. Narrat enim Gregorius Turon. lib. 8. Hist. Franc. cap. 7. Guntramnum Regem, quadam die Dominica, in Ecclesia graviter commotum, quod Palladius Episcopus, qui illi infensus erat, Sacris operaretur; ac voluisse quidem e vestigio Ecclesia abire, nisi Episcopi, qui aderant, illum his verbis leniissent: *Vidimus eum convivio tuo adesse, ac de ejus manu te benedictionem accipere, & cur eum Rex aspernatur? Si enim scissemus tibi exosum, declinavissemus utique ad alium, qui hæc agere debuisset, nunc si permittis, celebret, quæ cœpit, imposterum autem si aliquid opposueris, Canonicæ sanctionis censura finiatur: jam enim Palladius in Sacrarium cum grandi humilitate discesserat. Tunc Rex jussit eum revocari, & sic quæ agere cœperat expedivit*. Ne itaque Antistes aliquis ipsis invisus sacrum ministerium eis præstaret; facile Reges ad Divina facienda usi sunt opera Abbatis Oratorii sui Palatini. Sed & alii memorantur, qui apud Reges Francorum primæ stirpis hoc munere functi sunt; quos subsequens ætas Archicapellanos nuncupavit. Nam in actis S. Aigliberti Episcopi Cenomanensis, quæ protulit in suis Analectis Mabillonius, dicitur Aiglibertus nedum Archiepiscopus, quod honore Pallii donatus esset, sed & Archicapellanus, tum princeps Episcoporum, & Magister totius Regni cunctorum Episcoporum. Floruit vero ille regnantibus Childerico, & Theodorico filiis Clodovæi. Et Ricolfus, alias Ricolinus sub Dagoberto, in hujus Regis diplomate quodam Moguntiæ dato, quod lib. 1. Dipl. Belg. ex-

exhibet Miræus, nominatur Regis Archicapellanus. Pro comperto itaque habendum eſt, jam a primis Francorum Regibus fuiſſe in Aula, qui Capellis, Clericiſque Palatinis, & ſacro miniſterio præeſſet.

III. Is vero ſub ſecunda Regum Francorum ſtirpe, nomine Archicapellani, præſtantiſſimum in Aula & Regno dignitatis, & auctoritatis locum occupabat. Ut enim in laudato libello de Ordine Palatii teſtatur Adelardus, qui floruit in Aula Caroli Magni, duo erant in Palatio præcipui Miniſtri, Summus Capellanus, & Comes Palatii: *E quibus præcipue duo, ideſt Apocriſiarius, qui vocatur apud nos Capellanus, vel Palatii Cuſtos, de omnibus negotiis eccleſiaſticis, vel miniſtris Eccleſiæ; & Comes Palatii de omnibus ſæcularibus cauſis, vel judiciis ſuſcipiendis curam inſtanter habebant, ut nec Eccleſiaſtici, nec ſæculares prius Dominum Regem abſque eorum conſultu inquietare neceſſe haberent, quouſque illi prævidérent, ſi neceſſitas eſſet, ut cauſa ante Regem merito venire deberet.* Quemadmodum itaque Comes Palatii omnibus ſæcularibus negotiis & miniſtris imminebat, ita Summus Capellanus omnibus negotiis & miniſtris eccleſiaſticis. Et hinc poſt Reges, Regiique ſanguinis Principes primum ſemper dignitatis locum obtinebat, ut idem teſtatur Adelardus. Hinc quoque Conſilio Principis ſemper aderat: *Apocriſiarius,* inquit Adelardus, *ideſt Capellanus, vel Palatii Cuſtos, & Camerarius ſemper intererant; & idcirco cum ſummo ſtudio tales eligebantur, aut electi inſtruebantur, qui merito intereſſe poſſent.* Quo ſenſu in vita S. Angilberti apud Bollandum, dicitur ille creatus a Carolo Magno Archicapellanus, & Silentiarius, hoc eſt, Conſiliarius; nam Principis Conſilium dicebatur Silentium. Quæ vero eſſent eccleſiaſtica negotia Archicapellani curæ commiſſa, tradit idem Adelardus ſcribens, illum ſollicitudinem habuiſſe, *de omni eccleſiaſtica religione, vel ordine, necnon etiam Canonicæ, vel Monaſticæ altercatione.* Ut proinde omnia, quæ ad diſciplinam Clericorum, & Monachorum ſpectarent, ad illum referenda fuerint, qui vel ea ipſemet definiebat, vel ſi gravioris eſſent momenti, deferebat ad Principem. Ita ex eodem Adelardo colligitur, ajente eos omnes, qui Palatium adibant

ibant pro ecclesiasticis necessitatibus ad Summum Capellanum spectasse, ut in iis solum adirent Regem, *quæ sine illo plenius definiri non potuissent*. Cum itaque negotia omnia Ecclesiarum, & Episcoporum ad ipsum deferrerentur, erat propterea veluti Agens, & Mediator omnium Regni Præsulum apud Principem; & hinc Adelardus unum eumdemque existimavit Summum Capellanum sui temporis, & veterem Apocrisiarium. Quamobrem Patres Concilii Carisiacensis, uti apud Flodoardum legitur lib. 3. Hist. cap. 24. Hilduinum Archicapellanum interpellarunt, ut assentiretur electioni cujusdam Clerici in Episcopum Lingonensem, eamdemque curaret firmari Regis consensu. Et Ecclesia Senonensis suo viduata Pastore pariter ad Hilduinum confugit, ut electionis faciendæ potestatem a Principe impetraret, & ut electioni jam factæ accederet Regis suffragium. Cum Frotarius Episcopus Tullensis eximi se cuperet a quibusdam ministeriis exhibendis circa Ædes Regias, scripsit ad eumdem Hilduinum, ut vel illum ea cura absolveret, vel sineret Episcopatu abire. Agobardus Lugdunensis Episcopus, ejusdem Hilduini auctoritatem imploravit, ut rescinderetur a Principe Edictum quoddam latum in gratiam Judæorum. Denique cum Bonifacius Moguntinus vellet sibi Coepiscopum, & successorem Lullum designari, scripsit Fulrado Abbati, & Archicapellano Pipini, ut ejus opera, & consensu id assequeretur. Quin & a Romanis Pontificibus quandoque Archicapellanus constitutus est eorum apud Principem Apocrisiarius. Nam ex quadam epistola Caroli Calvi ad Nicolaum Papam, quam refert Thomassinus de Benef. p. 1. lib. 2. cap. 110. colligitur, Angilramnum uno eodemque tempore fuisse & Caroli Magni Archicapellanum, & Apocrisiarium Sedis Apostolicæ in Galliis, uti etiam Drogonem Metensem sub Ludovico Pio. Ob hæc præstantissima Archicapellani munia, Agilbertus dictus est *Magister*, *& princeps Episcoporum totius Regni*: & Hilduino scribebat Ecclesia Senonensis: *Vere sanctissimo sacris negotiis a Deo prælato*: cui eidem Lupus Ferrariensis ep. 110. dedit hos titulos: *Nobilitatis*, *dignitatis*, *& moderationis apice conspicuo Hilduino Ecclesiasticorum Magistro*. Et in vita S. Anscharii Drogo Metensis, qui sub Ludovico Pio hoc

hoc geſſit officium, dicitur *ſummæ, ſanctæque dignitatis Archicapellanus*. Imo tanta fuit Archicapellani dignitas, ut ipſum quandoque Epiſcopi conſulerent de negotiis eccleſiaſticis, quæ minime ad Principem ſpectarent. Ita in actis Epiſcoporum Cenomanenſium prolatis a Mabillonio, Merolus Epiſcopus legitur interpellaſſe Angilramum Metenſem Antiſtitem, & Archicapellanum, an valide ordinatus eſſet Epiſcopus. Nil proinde mirum, ſi inter Epiſcopos in Synodis, primum occuparet locum Archicapellanus. Ita Hildeboldus Colonienſis Archiepiſcopus, & Archicapellanus ſubſcripſit primus Moguntino Concilio ſub Carolo Magno, etſi præſens adeſſet Ricolphus Moguntinæ Sedis Antiſtes. Hallierius tamen lib. 4. de Eccleſ. Hier. denegat Archicapellano primum in Synodis locum, quem illi conceſſum fatentur Peiratius, Sirmondus, Mabillonius, Baluzius. Et licet ſubſcripſerit primus omnium Moguntino Concilio Hildeboldus, non quod Archicapellanus eſſet, ſed quod antiquior eſſet Epiſcopus, vel Delegatus Apoſtolicæ Sedis, uti cenſet Hallierius: attamen in teſtamento Caroli Magni apud Eginhardum, idem Hildeboldus primus ſubſcribit ante Ricolphum Moguntinum, & Leidradum Lugdunenſem Archiepiſcopos. Ebroinus Pictavienſis Pontifex præfuit Concilio Vernenſi anno 844. uti colligitur ex hujus Synodi præfatione, nonniſi quia Archicapellanus erat Caroli Calvi. Grimoldus quoque Abbas S. Galli præponitur Salomoni, & Theodorico Epiſcopis in Actis de indulgentia Ludovici Regis Germaniæ, quod eſſet Regis Summus Capellanus, uti obſervat Baluzius. In Concilio Ticinenſi ſub Ludovico II. ante alios Epiſcopos nominatur Joſeph Archicapellanus. In Synodo Ingelesheimenſi anno 840. ſub Lothario ad reſtituendum Ebbonem Sedi Remenſi, primus omnium ſubſcripſit Drogo Metenſis; qui etiam primum obtinuit locum in Synodo apud Teodonis-villam anno 845, non quod e Regia eſſet ſtirpe, ſiquidem Hincmaro teſte ep. *6.* Epiſcopi Galliæ numquam id juris Drogoni permiſere, ſed quod Ludovici Pii eſſet Summus Capellanus. Huic igitur tamquam vices Principis in Concilio agenti concedebatur primus dignitatis locus. Non tamen illius officium ad ſola eccleſiaſtica negotia nomine Principis tractan-

da porrigebatur; cum & hujus muneris fuerit præesse Clericis Palatinis, & res sacras in Aula administrare. Adelardus enim in citato libello inter illius munia recenset, quod præesset Clero Palatino, quod Aulicorum spiritualem curam gereret, quod eos a pravis operibus, vel erroribus revocaret, adflictos bono animo esse juberet, & supellectili divino ministerio necessariæ consuleret. Eapropter Hilduinus dicebatur Antistes sacri Palatii ab Agobardo Lugdunensi in quadam epistola ad ipsum data; & Drogo Metensis appellatur Archipalatinus Præsul in apologetico Ebbonis; & Hildeboldus nuncupatur Archiepiscopus sacri Palatii in præfatione Concilii Moguntini; denique Angilramus dictus est ab Alcuino Poemate 164. Pontificalis apex, Pastor, Patriarcha, Sacerdos. Administrabantur ab Archicapellano Regibus Sacramenta: siquidem Carolum Magnum morti proximum ab Hildebaldo accepisse Eucharistiam, scribit Theganus in libro de gestis Domini Ludovici: *Dominum Imperatorem accepit febris post balneum, cumque per singulos dies laboribus ingravesceret, nihil comedens, neque bibens, nisi modicum, atque ad recreationem corporis, septimo die postquam laborare cœpit, jussit familiarissimum Pontificem suum Hildeboldum venire ad se, ut Sacramenta Dominici Corporis & Sanguinis tribueret, & exitum suum confirmaret*. Ludovicum etiam filium apud Drogonem Archicapellanum peccata sua confiteri solitum, testatur Aimonius lib. 1. cap. 19. *Sed & aderat Drogo frater Domini Imperatoris, Metensis Episcopus, necnon sacri Palatii Archicapellanus, per eum quotidie confessionis suæ munus, sacrificiumque spiritus contribulati, & cordis humiliati, quod Deus non despicit offerebat .... jussit per manus ejus juxta morem, communionem suam sibi dari*. Spectabat quoque ad Archicapellanum benedictio Regiæ mensæ. Nam Theodulphus Aurelianensis describens illius officium, ait: *Stet benedicturus Regis potumque, cibumque*. Duplex proinde fuit Archicapellani officium, quorum unum spectabat ad ecclesiastica, & temporalia Regni negotia gerenda, alterum ad Sacra ministranda; utrumque vero præstantissimum. Et hinc amplissimis viris id muneris demandabatur, aut e Regia stirpe natis, uti fuere

Hil-

Hilduinus & Drogo; aut insignium Ecclesiarum Episcopis, uti fuere Hildebaldus Coloniensis, Guntharius itidem Coloniensis, Angilramus Metensis; aut Abbatibus præclarissimis, uti Fulradus, Angilbertus, Grimoaldus, quorum catalogum exhibet Cangius in Glossario.

IV. Regibus tertiæ stirpis nullos fuisse Archicapellanos, plurimi putarunt. At memoratur a Peiratio lib. 1. cap. 53. Balduinus, qui in quibusdam monumentis sub Roberto Rege, & Henrico I. dicitur sacri Palatii Apocrisiarius, Cancellarius, & Archicapellanus Regis. Tum etiam in privilegio quodam concesso anno 1055. Abbatiæ Sandionysianæ ab Helinando Episcopo Laudunensi, regnante Henrico I. subscribit inter alios Alardus Cancellarius, & Archicapellanus. Deinde Archicapellani dignitatem Abbatibus Monasterii S. Maglorii, quod Hugo Capetus extruxerat, concessam fuisse sub Philippo I. & Ludovico ejus filio censet Peiratius. In quodam enim privilegio ei Ecclesiæ a Ludovico Rege dato anno 1159. dicitur: *Et quia Abbas S. Maglorii antiquitus Capellanus Regum constitutus est*, ubi Capellanum Regum interpretatur eumdem ac Archicapellanum; additque, eo officio Abbates illos functos usque ad Philippi III. & Philippi Pulchri ætatem. Idem Peiratius cap. 47. & 48. pluribus probat, neque Abbati Monasterii S. Germani Parisiensis, neque Abbati Monasterii Sandionysiani, collatam a Regibus, uti nonnulli affirmarunt, Magni Capellani dignitatem. Sunt qui Episcopum Silvanectensem hoc munus aliquando gessisse existimant, quod in quadam Bonifacii VIII. Bulla a Tilletio relata, illi Antistiti commissa est cura inquirendi, & vindicandi crimina Capellanorum Regis. At delegari potuit Silvanectensi Præsuli ea potestas a Romano Pontifice, quin esset Regis Summus Capellanus. Certe in Aula Regum Francorum tertiæ stirpis non ulla se prodit, uti sub Regibus Carolovingiæ stirpis, Magni Capellani eximia dignitas: & regnantibus Philippo III. Philippo Pulchro, & Philippo Longo, nonnisi duo erant in Aula, & in magno honore Ecclesiastica officia, Confessarii nempe Regis, & Eleemosynarii. Ita ex monumentis pluribus illorum Regum affirmat Tilletius. Confessarius Regis Eleemosy-

nario præstabat dignitate & auctoritate; illique Romani Pontifices Bonifacius VIII. Clemens V. Clemens VI. quorum Bullas exhibet Tilletius, facultatem fecere absolvendi Regem a criminibus, & censuris reservatis, audiendi Confessiones Aulicorum omnium, atque relaxandi jejuniorum obligationem. Præterea, ut testis est Peiratius lib. 1. cap. 54. Beneficia omnia Regii juris, non antea a Rege conferebantur, quam Confessarius Regis sententiam dixisset, sive de collatione, sive de permutatione, sive de resignatione ageretur: & hinc diplomata Regis ad hanc rem signabantur *per Dominum Regem ad relationem Confessoris*. Is etiam excipiebat sacramenta fidelitatis, quæ in Gallia ex antiquissimo more a Prælatis statim post ordinationem suam Regi exhibentur. Sed regnante Carolo VIII. Eleemosynarius dici cœpit Magnus Eleemosynarius, atque tunc primum ducta sunt initia amplissimæ illius dignitatis, qua omnium primi donati fuere Joannes de Rely Episcopus Andegavensis, & Gottofredus de Pompadour Episcopus Petragoricensis. Hi tamen dicti sunt Magni Eleemosynarii Regis: nam titulo Magni Eleemosynarii Franciæ, primus omnium sub Francisco I. anno 1543. dictus est Cardinalis de Meudon, seu Antonius Sanguinus Archiepiscopus Tolosanus. Exinde Magnus Eleemosynarius præfuit Capellæ Regis, Clericisque Palatinis, atque in Archicapellani locum successit. Nedum enim ei commissum est sacrum Aulæ ministerium, verum etiam plurima Regni negotia. Primo namque Beneficia omnia totius Regni, quæ sunt juris patronatus Regii, vel quorum collatio aliquo modo ad Regem spectaret, prævio Magni Eleemosynarii suffragio conferebantur, uti refert Peiratius lib. 1. cap. 61. Sunt qui putant, olim Magnum Eleemosynarium nominasse ad Beneficia Regii juris: verum pluribus ostendit Peiratius cap. 66. nonnisi illum ad officia Capellæ Regis facultatem habuisse designandi ministros. Nullæ a Rege vel pauperibus, vel locis piis, vel Cœnobiis conceduntur largitiones, eleemosynæ, beneficia, nisi de Magni Eleemosynarii sententia, & auctoritate. Is etiam sacramenta fidelitatis, quæ ab Episcopis, & Prælatis Regni persolvuntur Regi, & quæ a Capellanis, Clericisque Palatinis dantur, excipit.

Cum

Cum aliquis in amplissimam Equestrem Societatem Spiritus Sancti est cooptandus, Magnus Eleemosynarius inquirit, ac discutit illius vitam, moresque, & Regem ejus rei conscium facit. In magnis solemnibus, vel in primo Regis ingressu in aliquam Civitatem subactam, solet Rex Christianissimus captivis nonnullis veniam facere, & hujus rei cura spectat ad Magnum Eleemosynarium. Is quoque imminet pluribus Collegiis Regni, præsertim Collegio Navarræ, cui olim præerat Confessarius Regis: itidem Collegio Bajocensi ex Edicto Caroli V. Regis; & ad eorum regimen potest Ministros, legesque constituere. Quin & Nosocomia, Orphanotrophia, & alia hujusmodi loca pia omnia Regni totius, jam diu, uti tradit Peiratius cap. 70. & 71. commissa sunt curæ & auctoritati Magni Eleemosynarii; ita ut in ejus sit potestate ea omnia visitare, reformare, corrigere, si quæ reparanda sunt, imperare, rationes administrationis proventuum discutere, leges ad eorum regimen, & disciplinam ferre, & quicquid ad ea spectat, ordinare, quemadmodum Franciscus I. anno 1535. & Henricus II. anno 1545. decreverunt. Neque hæc illius potestas complectitur ea dumtaxat Hospitalia, quæ Reges, sed etiam quæ privati homines excitarunt. Præsertim vero incumbit Magno Eleemosynario cura Hospitalis Parisiensis quindeviginti cæcorum a S. Ludovico constructi; & ex Bulla Joannis XXIII. data an. 1414. & relata a Chopino lib. 2. Monast. tit. 1. prædictum Hospitale, illiusque Capellæ, Capellani, Clericique exempti sunt ab Episcopi Parisiensis jurisdictione, & nonnisi Magno Eleemosynario subjecti, dummodo is in aliquo sacro Ordine sit constitutus, sin minus, jurisdictioni Primi Capellani Regis subjiciuntur. Præterea testis est Peiratius lib. 1. cap. 58. a Francisco I. Rege Magnum Eleemosynarium constitutum esse supremum Moderatorem Academiæ Parisiensis, ita ut ad ejus munus spectaret Lectores designare, qui docendis disciplinis operam navent: & hac auctoritate Cardinalis Perronius Magnus Eleemosynarius Franciæ sub Henrico IV. addidit Sorbonico Gymnasio lectiones Theologiæ Scholasticæ, & Moralis. Ita vero hoc ipsum Magni Eleemosynarii officium describit Petrus Gallandus in vita Petri Castellani

lani Matisconensis Episcopi & Magni Eleemosynarii : *Est is honoris gradus omnium Ecclesiasticorum in Gallia facile princeps; quo qui donatus est, Regi somno excitato inter primos salutatores adesse solet, & de eo cognoscere, quo in loco, & tempore rem sacram peragi velit: Aulæ totius unicus Episcopus est: quocumque in loco per totum Regnum Rex versetur, ab eo Sacramenta petere solet: Sacello Regis ordinando, Cantoribus ejusdem, & Sacerdotibus omnibus Aulam sequentibus præest: dispensatio Regiæ in pauperos beneficentiæ, & pauperum omnium curatio, ejus unius propria est: ad ejus etiam curam pertinet per universum Regnum iis omnibus pauperum peregrinorum domiciliis, quæ tum Ptochodochia, tum Xenodochia appellant, atque etiam iis, quæ lepra infectis olim a Regibus attributa sunt, administratores idoneos præficere, præposteros, & mutilos loco movere. Quæ si etiam ab aliis quam Regibus condita primum, in eumdem finem, & censu donata sunt, & præter Conditorum, & Institutorum mentem, contraque æquum & bonum, quid in iis geratur, ejusdem est omnem animadversionem ad se revocare, numerum leprosorum, aut aliorum miserorum explere; ad referendas rationes omnes Procuratorum & Administratorum genus cogere; corrupte, infideliter, aut socorditer in suo munere versatos corripere, aliosque in eorum locum subrogare: omnia quoque Sacerdotia, quæ Regiæ potestatis sunt, præter Episcopatus, & Abbatias donare, & conservare. Ad ejus quoque officium pertinet primo quoque Regis ingressu in oppida maleficos carceribus inclusos, Regia venia eis concessa laxare, & liberos impune remittere.* Hunc Petrum Castellanum Thuanus in Historia dicit virum doctrina & probitate præclarissimum, atque sub Francisco I. perfunctum munere Magni Eleemosynarii : alii tamen censent sub Henrico II. hoc officium gessisse. Quod vero spectat ad sacrum ministerium a Magno Eleemosynario in Aula præstandum, is in Liturgia Regem adspergit acqua benedicta, & Regi exhibet Evangeliorum librum, & osculum pacis, & hinc in Liturgia solemni sedet prope Regem, uti etiam in publicis supplicationibus proximus Regi incedit. In die Cinerum Regium Caput cinere adspergit; & feria quinta Magnæ

gnæ Hebdomadæ indutus Pontificalibus ornamentis pauperes, quibus lavandi sunt pedes, a peccatis absolvit. Sacramenta Regi administrat, uti etiam sacris aquis abluit Regiam prolem. Benedicit Regias dapes, & absoluta mensa gratias agit. Cum a Rege aliquod jurandum est fœdus, exhibet Regi Evangeliorum librum. Denique in Coronatione, Conjugio, & Funere Regum suas habet partes, uti compertum erit, cum de singulis hisce cæremoniis Palatinis agemus. Jam vero perspicuum exploratumque est, officium Magni Eleemosynarii solis sacris rebus in Aula ministrandis haud coerceri; sed etiam ad plurima Regni negotia porrigi, etsi non in eam potestatis munerisque amplitudinem, qua olim pollebat Archicapellanus. Nihilo tamen minus Magni Eleemosynarii dignitas inter primas præcipuasque Regni dignitates habetur, ita ut a Dumontio in Cæremoniali Galliæ dicatur *Solstitium honorum*; & a Thomassino aliisque reputatur *Officium Coronæ*, quo nomine, & honore gaudent paucissimæ, eoque omnium toto Regno amplissimæ dignitates. Sane ad hunc honoris gradum non veniunt, nisi qui vel meritis longe clarissimi, vel generis nobilitate, vel Cardinalitia dignitate fulgent, uti videre est in catalogo Eleemosynariorum Franciæ, quem exhibent Gangius in Glossario, Morerius in Dictionario, & Peiratius in libro de Oratorio Regis Galliæ. Denique prætereundum non est, Reginas quoque Galliæ suum habuisse Magnum Eleemosynarium. Reginas quidem primæ & secundæ stirpis suum habuisse Magnum Capellanum non constat, etsi compertum sit, eas proprium Clerum habuisse. Imo Adelardus de uno eodemque Archicapellano dicit, *qui omnem Clerum Palatii sub cura & dispositione sua regebat*. Neque sub tertia Regum stirpe id moris obtinuit usque ad Carolum VIII. quo imperante legitur Nicolaus de Dicastillo Magnus Eleemosynarius Annæ Reginæ. Deinde apud Catharinam Mediceam Galliæ Reginam hoc officio functus est Cardinalis Salviati Episcopus Claromontanus; & apud Mariam Mediceam Cardinalis Bonzius Episcopus Biterrensis. Cum inter Angliæ Regem, & Mariam Ludovici XIII. Regis Galliæ sororem initum est conjugium; cautum fuit, ut Reginæ fas esset Oratorium

torium in Aula habere, ubi plures Clerici sacra facerent, eisque immineret Episcopus aliquis Catholicus, qui Reginæ diceretur Magnus Eleemosynarius.

V. In Aula Hispana possent vetustissima indigitari exordia muneris Magni Capellani. Cum enim Concilium Lucense, uti dictum fuit, subjecisset familiam Regiam Episcopo Dumiensi, jam is egit in Aula Magnum Capellanum. Verum nonnisi post annum Christi millesimum maxime conspicua fuit hæc dignitas in Aula Regum Hispaniæ, cum nempe Alphonsus VI. pietatis & religionis causa erga S. Jacobum Apostolum, Hispaniæ tutelarem, ut magno honore afficeret Archiepiscopum Compostellanum, in cujus Diœcesi quiescunt Beatissimi Apostoli Reliquiæ, illum constituit perpetuo jure Magnum Regis Capellanum, & Legionensis Regni Cancellarium, dato diplomate anno 1140. & anno 1141. quod asservatur in Archivo Compostellano. Hanc eumdem prærogativam illi confirmavit Ferdinandus II. qui se Vexilliferum inscribebat B. Jacobi Apostoli, editis ad eam rem privilegiis anno 1176. & 1178. Tum eadem jura Antistiti Compostellano collata probavit, ac rata habuit Innocentius III. in epistola quadam ad Petrum illius Ecclesiæ Archiepiscopum, in qua ei confirmavit *Regalem Capellaniam, & Cancellariam, quam bonæ memoriæ Alphonsus illustrissimus Hispaniæ Rex Ecclesiæ vestræ concessit, & scripti sui pagina roboravit*. Quod sane nec leve, nec obscurum est indicium, quanti jam tum temporis fieret dignitas Magni Capellani; utpote quia eo munere, Hispani Reges præclarissimum Regni Archiepiscopum, religionis causa erga Beatum Apostolum, loco non vulgaris beneficii exornarunt. Imo cum Antistes ille duplici dignitate frueretur, Summi nempe Capellani, & Cancellarii Regni; hinc eo nomine censet Turturetus, Archicapellano præstitisse. Atqui tamen Archicapellano conjuncta fuit utplurimum dignitas Magni Cancellarii, uti tradunt Cangius in Glossario, & Peiratius, adductis exemplis Hilduini Archiepiscopi sacri Palatii, & Notarii Summi sub Lothario; Balduini Henrici I. Franciæ Regis Cancellarii, & Archicapellani; Eginhardi Archicapellani, & Notarii Imperatoris Caroli, & aliorum. Quamvis

vis enim Adelardus innuere videatur, utrumque munus distinctum fuisse, his verbis: *Archicapellano sociabatur Summus Cancellarius, qui a secretis olim appellabatur*; attamen hæc ipsa verba hunc sensum referre possunt, nempe sociam conjunctamque fuisse dignitatem Summi Cancellarii cum dignitate Archicapellani. Illud certum est, sæpissime Archicapellanos hoc officio functos esse, ut innumera veterum Imperatorum diplomata evincunt. Sed ad Aulam Hispanam redeundum nobis est. Cum Archiepiscopus Compostellanus residentiæ legibus adstringeretur, alium sibi Reges consueverunt in Aula adsciscere, qui vicario veluti nomine, hoc munus administraret. Et leges Hispanæ, quas Alphonsus IX. colligi edique jussit, hujus muneris excellentiam disertissime testantur. Dicitur enim lib. 3. tit. 2. par. 9. *el Capellan Mayor del Rei ha da ser de los mas honrados i mejores Perlados de su tierra*. Voluere igitur non quoslibet Antistites, sed insigniores totius Regni ad hunc honoris gradum evehendos esse. Ibidem primus dignitatis locus in Aula conceditur Summo Capellano, secundus Cancellario. *Chanceler es el segundo oficial de Casa del Rei de aquellos que tienen oficio de poridad. Ca bien assi como el Capellan entre Dios, è el Rei en fecho de su anima. Otro si lo es el Chanceler entre el, e los omes, quanto en las cosas temporales*. Qua de re jam diu quotquot apud Hispanos Reges hoc officio functi sunt ad nostra usque tempora amplissimi fuere viri, & genere, & doctrina, & dignitate, utplurimum Episcopi, & sæpe etiam Patriarchæ, nec raro Cardinales, ut patet ex illorum catalogo, quem exhibet Turturetus. Inter eos eminent, regnante Philippo II. Joannes Martinus Siliceus Episcopus Carthaginiensis, deinde Toletanus, & Cardinalis; & doctissimus ille Garsias Loaisa, & ipse Toletanus Antistes, a quo Concilia Hispaniæ commentariis illustrata fuere. Imperante Philippo IV. Didacus Gusmanius Patriarcha Indorum, Archiepiscopus Hispalensis, & Cardinalis; Alphonsus Peresius, itidem Indiarum Patriarcha, eo munere functi sunt; quibus successere alii genere, dignitate, & virtute æque præclarissimi. Quod vero spectat officium Magni Capellani Regis Hispaniæ, is jurisdictionem omnem Episcopalem exercet in Aula, ubicumque

locorum Rex fuerit, & quoad Aulicos omnes, & Capellanos Regis, uti ex pluribus privilegiis Romanorum Pontificum sequenti Capite adducendis, compertum est. In solemni Liturgia Palatina recitat prope Regem singulas Missæ partes, atque sacras omnes cæremonias Aulæ moderatur, quas alibi opportuniori loco expendemus.

VI. Non in Aula solum Regum Galliæ, aut Hispaniæ olim Summus Capellanus aderat, sed & in Aula omnium fere Christianorum Principum. In eo enim Archicapellanorum indice, quem exhibet Cangius, leguntur Fridebaftus Episcopus Pictaviensis Archicapellanus Pipini Regis Aquitaniæ; Remigius Archiepiscopus Lugdunensis Summus Capellanus Palatii Caroli Ducis Burgundiæ; Adventus Episcopus Metensis Archicapellanus Lotharii Regis Lotharingiæ; & Gozbaldus sacri Palatii Summus Capellanus sub Ludovico Rege Bajoariæ. Quin & Duces, Comitesque suum etiam Magnum Capellanum habuere, uti notat Altaserra lib. 3. cap. 8. de Ducibus. Memoratur enim ab Orderico Vitali lib. 6. Hist. Herluinus Cancellarius Hugonis Magni Ducis Francorum, & Capellæ Ducis Capellanorum maximus. Bertulfum Archicapellanum & Cancellarium Comitis Flandrensis memorat Gualterus Tarvanensis in vita S. Caroli Comitis Flandrensis. Et in notitia Ecclesiarum Belgicarum apud Goldastum occurrit anno 889. Theotmarus Archicapellanus Arnulphi Ducis Lotharingiæ. Ex hoc antiquissimo more Duces Sabaudiæ itidem suum Magnum Eleemosynarium habuere. Nuperis tamen abhinc annis Magnus Eleemosynarius Sabaudorum Principum amplissimum consecutus est honoris & dignitatis locum; cum nempe a Gloriosissimo Carolo Emmanuele Rege ad id muneris designatus est anno 1747. Clarissimus Cardinalis Victorius Amedeus delle Lanze genere, & virtute, non minus quam dignitate præstantissimus. Hac occasione, cum is esset Episcopus ordinandus, Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. pro ea summa, qua pollet rerum ecclesiasticarum scientia, cujus testes sunt tot editi ab eo libri in reipublicæ litterariæ, & Ecclesiæ commodum, eruditissimam dedit ad eumdem Cardinalem epistolam, typis editam, ut ostenderet, nil obstare, quo-

minus

minus Cardinalis aliquis jam fuæ Ecclesiæ Titulo alligatus, alligaretur etiam vinculo Episcopalis Ecclesiæ, quæ sita esset in partibus Infidelium. In ea epistola præfatur doctissimus Pontifex, collatum a Rege munus Magni Eleemosynarii laudato Cardinali, quod cum ab Episcopo administrari debeat, ideo eumdem esse Episcopum consecrandum. Id vero ecclesiasticæ disciplinæ minime repugnare; siquidem etsi olim ea viguerit disciplina, ut neque Episcopi ad Cardinalium, neque Cardinales ad Episcoporum Ordinem facile promoverentur, ne violarentur residentiæ leges, cum Episcopos suis in Ecclesiis, Cardinales in Romana Curia adhærere necesse sit; tamen jam diu desiisse eam disciplinam, quod aucto Cardinalium numero, possint jam ex iis nonnulli in Ecclesiis sibi commissis residere, quin ex illorum absentia, Romanus Pontifex, aut Romana Ecclesia aliquid detrimenti capiat. Jam vero si Cardinalibus passim committuntur regendæ Ecclesiæ Episcopales, quibus conjuncta est actualis residentia, quidni eis committi poterunt Episcopales Ecclesiæ, quæ cum subjectæ sint Infidelium imperio, nullo actualis residentiæ vinculo Pastorem adstringunt? Cardinalium quidem dignitatem Episcopali dignitati præstare, quod illi Romani Pontificis lateri adhæreant: at ratione Ordinis, Episcopos Cardinalibus præire, atque adeo hos ad Episcoporum Ordinem adscitos, e superiori gradu ad inferiorem minime descendere. Addit, exemplo non uno id totum evinci: siquidem nedum subacta a Turcis Constantinopoli, Cardinales plures donati fuere Patriarchali titulo illius Ecclesiæ, verum etiam anno 1599. cum Cardinalis Ferdinandus de Guevara constitutus esset a Rege Supremus in Hispania Fidei Inquisitor, illum Clemens VIII. creavit, consecravitque Episcopum Ecclesiæ titularis Philippensis. Eo exemplo Pontifex laudatum Cardinalem delle Lanze constituit & unxit Archiepiscopum Nicosiensem. Ex hac doctissimi & sapientissimi Pontificis epistola duo emergunt, quæ Magni Capellani dignitatem insigniter extollunt. Horum primum illud est, Magnum nempe Capellanum agere Antistitem Aulæ: *La carica*, ait Pontifex, *di Grand'Elemosiniere o sia di Capellano Maggiore della Regia Cappella, porta seco il Carattere Vescovile*; adducitque mox

 Petri

Petri Gallandii verba in vita Petri Castellani: *Aulæ totius Regiæ unicus Episcopus est; quocumque in loco per totum Regnum Rex versetur, ab eo Sacramenta petere solet*. Addit, ex Eleemosynariorum indice edito a Cangio colligi, Episcopis semper id munus collatum; & in Brevi dato 11. Augusti 1745. se decrevisse, ut Magnus Eleemosynarius Regis Sardiniæ Episcopali ornatus esset dignitate. Sane nedum Magni Eleemosynarii Regum Galliæ tertiæ stirpis, sed etiam Archicapellani Regum secundæ stirpis ex Episcoporum numero plerumque selecti fuere. Et hi absolvebantur a residentiæ legibus, ut non uni, sed omnibus Ecclesiis Regni in Aula deservirent. Proinde ubi Carolus M. petiit a Patribus Concilii Francofordiensis, ut sibi integrum esset retinere in Palatio Hildeboldum Coloniensem Antistitem, uti legitur can. 55. *Omnis Synodus consensit, & placuit ei, eum in Palatio esse debere propter utilitates ecclesiasticas*. Imo Patres Concilii Cariliacensis an. 858. cap. 7. a Rege Ludovico petierunt, ut constitueret in Palatio, qui Ecclesiarum, & Episcoporum negotiis apud Principem gerendis vacaret. Fuse ostendit doctissimus Thomassinus par. 2. lib. 3. cap. 36. commorationem in Aula Regia jussu Principis, semper legitimam fuisse causam Episcopo non residendi. Hinc Capellani, Consiliarii, Cancellarii, Legati plurimi ex Episcoporum Ordine in Aula versabantur. Ne vero Ecclesiis sibi commissis deessent, consueverunt illarum curam alicui delegare: uti ab Aigliberto Episcopo Cenomanensi, & Archicapellano factum, legitur in ejus actis editis a Mabillonio; illi enim adjutor, & Chorepiscopus datus est Petrus, *ut quando ipse præoccupatus in servitio Regali erat, prædictus Chorepiscopus ei adjutorium procuraret aliquod, quantum a prædicto Domino Aigliberto licite & canonice ei concedebatur*. Itaque Episcopis utplurimum Archicapellani officium demandabatur; quandoque tamen Abbatibus Presbyteris, in quorum numero fuere Fulradus, Hilduinus, Grimoaldus, aliique plures. An etiam Diaconis, uti affirmat Adelardus in libello de Ordine Palatii, merito in dubium revocamus. Nam id potius veteres Apocrisiarios spectat, quos ille eosdem facit ac Magnos Capellanos. Apocrisiarii quidem sæpissime e Diaconorum numero

ro fuere, utpote quia a Sardicensi Concilio statutum fuit, ne Episcopi ipsi peterent Urbem Regiam, sed Diaconos suos eo mitterent ad Ecclesiarum negotia pertractanda. Et sane sedis atque honoris prærogativa supra Episcopos, prima sedes inter Palatii ministros, cura & administratio summa causarum ecclesiasticarum, mira Episcoporum erga Archicapellanos observantia, ejusmodi res sunt, quæ Episcopis, aut saltem præstantissimis Presbyteris conveniant, non Diaconis. Neque facile invenias Diaconum, qui Archicapellani munus obierit; quamvis Mabillonius lib. 26. Ann. Bened. coniiciat, Angilbertum Abbatem nonnisi Diaconum fuisse, levissimo ductus argumento, quod Alcuinus in multis ad eum epistolis, numquam illum Presbyterum dicat. Denique alterum consequitur ex laudata Sanctissimi Papæ epistola, Cardinalibus nempe Magni Capellani munus convenire; eo ipso quod Cardinalem duxerit ordinandum Episcopum, ut hoc munere fungeretur. Et id quidem scitissime. Quamvis enim regnante Henrico IV. Francorum Rege, nonnullis visum fuerit id minime convenire; hos tamen Peiratius lib. 1. cap. 63. pluribus refellit, eo præsertim, quod Reges cæteris laicis haud sint comparandi, cum illorum summa, & sacra sit dignitas, atque persona, illorum etiam plurima & gravissima sint erga Romanam Ecclesiam merita. Addit hujus rei exempla non pauca, nec nova. Nam Cardinalis de Alliaco Eleemosynarium egit Caroli VI. & Cardinalis de Boisy Magnum Eleemosynarium Ludovici XII. Cardinales le Veneur, & de Meudon, eodem munere functi sunt apud Franciscum I. tum etiam Cardinales Salviati,& Bonzi apud Catharinam, & Mariam e Medicea familia Galliæ Reginas. Subdit nedum Magni Eleemosynarii gradum, qui omnium est amplissimus, Cardinales obtinuisse; sed & inferiores gradus. Siquidem Cardinalis le Veneur egit anno 1540. Magistrum Oratorii Francisci I. & Cardinalis de Tournon Magistrum Capellæ Cantorum: Cardinales Gondy, & Retz fuere Magistri Oratorii Regii, imperantibus Henrico III. & Henrico IV. His exemplis alia addi possunt recentiora Cardinalium, Perronii, Rochefocaltii, Barberini, Richelii, Bullionii, Jansonii, qui Magni Eleemosy-

mosy-

mosynarii officium gesserunt; & nunc temporis ab anno 1713. fungitur hoc munere in Gallia amplissimus Cardinalis Rohanius Episcopus Argentoratensis. Quodnam vero sit officium Magni Eleemosynarii prædicti Regis Sardiniæ, sequenti Capite perspectum erit.

VII. Normannis Principibus plures in Comitatu suo adhæsisse Clericos, Capellanosque, jam alibi diximus; consequens inde fuit unum aliquem cæteris præfuisse. Et ita rem se habuisse evincit diploma quoddam datum anno 1120. a Gaufrido Comitis Rogerii filio in gratiam Catanensis Ecclesiæ, quod exhibet Pirrus agens de Ansgerio illius civitatis Episcopo. Huic enim diplomati subscribunt inter alios duo Presbyteri Capellani Comitis, & Magister Capellanus, hoc est, qui cæteris Capellanis præerat: *Petrus Magister Capellanus ipsius, & Petrus alius Presbyter, & Stephanus alius Presbyter*. Magisterii enim vox præfecturam denotat, unde qui aliis præstabant, Magistri dicebantur. Proinde fatendum est, Majoris Capellani dignitatem in Aula nostrorum Principum, non Svevorum, aut Andegavensium dumtaxat, sed etiam Rogerii Regis ætate vetustiorem. At alium Majorem Capellanum indicat alibi Pirrus Rogerio Rege antiquiorem. Is enim in notitia Ecclesiæ Agrigentinæ, primum Episcopum hujus Civitatis post ejectos Saracenos S.Gerlandum, Normannorum Principum Roberti & Rogerii consanguineum, dicit Majorem egisse Capellanum Rogerii Comitis Siciliæ, & Calabriæ. Id vero colligit ex diplomate quodam anno 1092. ab eo Comite concesso Ecclesiæ Catanensi. Atqui tamen ibi Geraldus subscribit Capellanus: *Ego Geraldus Capellanus domini Rogerii Comitis similiter*. Potuit tamen Geraldus sive Gerlandus dici Capellanus, quamvis Capellanorum esset primus, præcipuusque. Ita Fulradus sæpe dictus est Pipini Capellanus; cujus tamen certum est Archicapellanum fuisse, & Archipresbyterum Franciæ. Quin sub tertia Regum Francorum stirpe, obsoleta jam veteris Archicapellani denominatione, qui Sacramenta Regibus administrabat, nonnisi Capellanus dicebatur. Geraldum vero, non simplicem Capellanum, sed ex Capellanis præcipuum fuisse, conjici potest ex subscriptionis

nis loco, quod nempe statim post Archiepiscopos Tarentinum & Consentinum subscribat, ante ipsius Comitis filios Gauffridum, & Jordanum, cæterosque Aulæ Magnates. Idipsum etiam suadet nobilissimum Geraldi genus, utpote quia Roberto, & Rogerio cognatione conjunctus erat. Sed an idem Geraldus hic Capellanus Rogerii, cujus extat mentio in diplomate Catanensis Ecclesiæ, ac Gerlandus Episcopus Agrigentinus, uti Pirrus censet, non ita certum, exploratumque videtur. Illud tamen certum est, Rogerio primo Siciliæ Regi suum adfuisse in Aula Magnum Capellanum, qui Magister Capellanus dicebatur. Cum enim excitasset ille Palatinam Ecclesiam, & numerosum Clerum addixisset sacro hujus Ecclesiæ ministerio, eamdemque etiam Parochiali jure donatam voluisset, constituendus sane erat, qui cæteris præesset, & qui rem sacram universam in Palatio moderaretur. Quare a prima illius Ecclesiæ fundatione ordinatos Magistrum Capellanum, seu Capellanum Majorem, Canonicos, aliosque Capellanos, testatur Pirrus e publicis Tabulariis, in notitia Palatinæ Capellæ. Hoc officio Majoris Capellani donatus est anno 1148. a Rogerio Rege Joannes de Nusco Monachus Congregationis Montis Virginis, socius S. Guillelmi, & scriptor illius vitæ. Rogerius enim, constructo prope Aulam Panormitanam insigni Monasterio, Guillelmum, cui erat addictissimus, ejusque socios ex Apulia accerserat, ut illic Monasticam disciplinam inducerent; & ab his sanctis viris Monasterium illud dictum est S. Joannis de Eremitis. Hujus itaque Monasterii Abbatem, quam dignitatem primus gessit Joannes de Nusco, declaravit, constituitque suum Confessarium, Consiliarium, & Magnum Capellanum, dato diplomate, quod exhibet Pirrus in notitia Abbatiæ S. Joannis de Eremitis. Ibi Rogerius ait: *Volentes Abbatem ipsius Monasterii inter ceteros Prælatos Regni nostri æquali speciali dignitatis privilegio gaudere; eumdem, & omnes sibi succedentes canonice in officio Abbatis, Consiliarios, & familiares nostros eligimus; statuentes, ut idem Abbas semper in omnibus festivitatibus solemnibus tamquam Præcipuus Capellanus noster, quem nobis Patrem ordinavimus, & specialissimum Confessorem, ad celebrandum Divi-*

Divina in Capella supradicta nostri Palatii Panormitani Prælatis Regni nostri cæteris præponatur; ut qui Nobis in nostro Palatio majori vicinitate lætatur, ampliori gaudere debeat prærogativa honoris, nec alius Prælatus præter sui continentiam & consensum, vel eo invito in prædictis festivitatibus in Capella prædicta celebrare præsumat. Ut itaque Abbatem illum Rogerius summo honore prosequeretur, eumque cæteris Prælatis Regni parem faceret, imo speciali prærogativa augeret, illi contulit Magni Capellani dignitatem, eumdem quoque in Consilium suum adscivit. Quo perspicuum sit, Magnum Capellanum Regum nostrorum, in ipso rei initio, amplissimum obtinuisse locum honoris, & dignitatis. Illud etiam ex laudato diplomate colligitur, Prælatos scilicet Regni consuevisse in magnis solemnibus in Capella Regis facere rem Divinam, id vero proprio jure spectasse ad Magnum Capellanum, ita ut nemini fas esset, nisi eo permittente. Cæterum in Aulam Regum Siciliæ haud tunc primum Magni Capellani munus illatum fuerat. Nam eo fortasse functus est anno 1137. & 1140. Thomas quidam, cujus occurrit mentio in diplomate Rogerii Regis, in gratiam S. Guilielmi Fundatoris Montis-Virginis dato, quod legitur in ejusdem sancti Eremitæ vita a Joanne de Nusco ejus discipulo exarata, atque a Bollando edita die 25. Junii. Hoc enim diploma, cui subscribunt Guilielmus Princeps Taranti, filius Regis, aliique Proceres Aulici, dicitur: *Datum Panormi, per manum Magistri Thomæ Capellani Regis, octavo Kalen. Septembris, Indictione XV. Incarnationis Dominicæ anno MCXXXVII.* Similia leguntur in alio diplomate dato anno 1140. Verisimile est, hunc Thomam utroque officio, & Magistri Capellani, seu Capellani Majoris, & Cancellarii functum esse; cum hæc duo officia sæpissime copularentur. Nec a vero plurimum distat, Robertum illum de Urbe Capellanum Rogerii Regis, & Magnum Siciliæ Cancellarium, cujus meminit Pirrus in Chronologia Regum Siciliæ, Magnum fuisse Regis Capellanum. Jam enim adnotavimus, Summos Capellanos, quandoque simplici Capellanorum titulo nuncupari. Sane Gualterius ille, qui ex Anglia Siciliam venit una cum Joanna filia Henrici Re-

gis

gis Anglorum nuptura Willelmo II. Siciliæ Regi, Magni Capellani officium gessit, etsi a Petro Blesensi in ep. 10. ad eum data, nonnisi Capellanus Regis dicatur. Quæ enim illi scripsit Blesensis, hujusmodi sunt, quæ Magno Capellano conveniunt. Agebatur de Ecclesiæ Agrigentinæ Sacerdotio, quo Rex donare proposuerat fratrem Comitis Loritelli imparem tanto ministerio. Ne itaque tantam Ecclesia illa subiret calamitatem, & ne Rex tanti criminis reatu innodaretur, Blesensis gravem conscripsit epistolam Gualterio Capellano, ut pro ea qua apud Regem valebat auctoritate, officio suo faceret satis, Regemque a proposito removeret. Ita ille: *Si non annuntiaveris impio impietatem suam, ipse in impietate sua morietur, & ejus anima de tuis manibus requiretur. Ovis tua est, & in periculum tuum, ipsius custodiam suscepisti. Vide, ne alios imiteris, qui lac, & lanam quærunt de ovibus, non salutem. Periculosum est tibi, si in tonsoris officium convertas ministerium Pastorale.* Gualterius itaque exercebat ministerium Pastorale, Rex erat illius ovis, ad illum spectabat cura animæ Regis, illius partes erant Regem ab impietate prohibere, cui officio si ille defuisset, pœnas daturus erat. Atqui hæc omnia compertum est non simplici Capellano, sed Magno Capellano convenire: atque adeo id muneris gessit Gualterius, ejusque partes fuerunt, non modo Sacris operari in Capella Regis, sed insuper exercere ministerium Pastorale. Is vero genere nobilissimus, utpote quem nonnulli asserunt consanguineum Henrici Regis Anglorum, plurimum valuit gratia apud Willelmum Regem, magnisque honoribus auctus est. Nam Regis Institutor fuit; cujus rei meminit idem Petrus Blesensis ep. 66. ad ipsum data: *Scitis, quod Dominus Rex Siciliæ per annum discipulus meus fuit, qui & a vobis versificatoriæ, atque litteratoriæ artis primitias habuerat, per industriam & sollicitudinem meam beneficium scientiæ plenioris obtinuit.* Fuit & Regis Consiliarius, ejusdem etiam Cancellarius, pluribusque donatus Sacerdotiis, ac tandem Panormitanam sedem conscendit. Jam habes in Aula Normannorum Regum Magnos Capellanos genere, vel pietate præstantissimos, qui Consilio Principis intererant, aut Cancellarios

O age-

agebant, Sacris operabantur in Capella Regis, & gerebant Pastoris ministerium.

VIII. Quod Suevos attinet, in horum Principum Aula Magnum Capellanum extitisse, asserit Freccia in libro de Subfeudis, agens de Officio Magni Cancellarii, ubi ait, observasse se *in processu quodam antiquo sub Federico II. Capellanum Majorem assistentem in Cancellaria, qui præstabat juramentum partibus, si quid ultra, quam esset taxatum, erogassent, aut promisissent, & ubi in Cancellaria in expeditione literarum pars opponebat, data copia, duo Judices Magistri Justitiarii sedentes legebant, & si adprobabant, sigillabantur, & per sigillatorem adsignabantur Capellano*. Et quidem prisci est instituti, ut coram Aulico Capellano sacramenta præstarentur, quæ Regibus debebantur. Res etiam fuit usitatissima, ut Capellanis Aulicis Cancellaria Principis committeretur. Ex hoc itaque receptissimo more Suevi Siciliæ Reges, iidemque Imperatores Magno suo Capellano Cancellarii munus addiderunt. Sed an Gualterius ille de Palena, Episcopus Trojæ primum, deinde Catanensis, tum Panormitanus, cui Papa Innocentius III. Friderici pueri tutelam commendaverat, & qui sub Henrico IV. Imperatore, & Friderico filio egit Cancellarium Regni Siciliæ, fuerit simul eorumdem Principum Magnus Capellanus, haud satis est exploratum. Verisimile tamen est, ita se rem habuisse, quod apud Germanos Imperatores utrumque munus Archicapellani, & Archicancellarii conjungi, & ab eodem administrari consueverit, ut alibi diximus. Constat vero e Regiis Tabulariis Siciliæ, uti legitur to. 2. Siciliæ Sacræ in notitia Capellaniæ Majoris S. Luciæ de Milacio, circa annum 1206. Gregorium Mustaccio Majorem fuisse Capellanum Friderici Imperatoris, ac Siciliæ Regis; cui Imperator concessit oppidum S. Luciæ de Milacio, quod antea juris erat Ecclesiæ Pactensis, quodque Imperator pro suis deliciis elegerat. Ecclesia itaque illius oppidi, quæ ante hæc tempora spectabat ad Diœcesim Episcopi Pactensis, exinde subjecta fuit jurisdictioni & curæ Majoris Regii Capellani; ita ut sequentibus sæculis ad nostram usque ætatem Abbas S. Luciæ de Milacio simul esset Major Capellanus Regni Siciliæ. Attamen etsi

etsi a Friderici Imperatoris ævo Major Capellanus addictus fuerit illi Ecclesiæ, non inde tamen excidit jurisdictione & cura Capellæ Palatinæ. Id enim contigit nonnisi circa annum 1580. cum a Regio Visitatore Francisco de Puteo declaratum fuit, Majorem Capellanum adstringi residentiæ legibus in sua Ecclesia S. Luciæ de Milacio; exinde tum ob Regum absentiam, qui in Hispania imperium administrabant, tum ob ipsius Majoris Capellani absentiam ab Aula Panormitana, factum est, ut animarum cura in Aula Cantori Capellæ Palatinæ; jurisdictio vero in Clericos Palatinos Judici Regiæ Monarchiæ adscriberetur.

IX. Aragoniis imperantibus, quanti fecerint Reges Majores suos Capellanos facile conjici potest ex amplissimis muneribus, & Legationibus, quæ illis sæpissime demandarunt. Damianus de Palicio Magister Capellanus Petri II. Siciliæ Regis, fuit & ejus Consiliarius, Cancellarius, ac Regni Logotheta: uti constat e privilegio quodam Petri II. concesso Ecclesiæ Catanensi, quod datum dicitur anno 1337. *Per Venerabilem Damianum de Palitio de Messana Juris civilis Professorem, Regni Siciliæ Logothetam, & Cancellarium, Capellæ nostræ Magistrum Capellanum*. Extat apud Pirrum in notitia Catanensis Ecclesiæ: qui idem in Episcopis Mazariensibus narrat, Damianum de Palicio una cum Peregrino de Pactis Ordinis Prædicatorum, Majore Capellano Friderici II. Regis, Oratorem missum ad Joannem XXII. Pontificem, ut convenientibus Sedis Apostolicæ Legatis, fœdus initum inter Fridericum Siculum, & Robertum Neapolitanum Reges executioni mandaretur. Ubertinum Episcopum Pactensem, Magistrum Capellanum suum delegavit Fridericus III. causa tractandæ pacis cum Joanna Neapolitanorum Regina: itidem Dionysius de Murcia, Antistes Messanensis, & ejusdem Regis Major Capellanus varias obiit Legationes ad pacem inter Joannam, & Fridericum conciliandam. Cum Maria Friderici III. filia, Regnique hæres, nupsisset Martino Aragonio, cui Urbanus VI. infensus erat, e contra favebat Pseudo-Papa Clemens VII. cumque exhinc plurima, & diuturna dissidia Regnum perturbaverint, tandem iis auctoritate Pontificia

componendis, Orator mittitur ad Bonifacium Papam Simeon de Puteo Episcopus Catanensis, & Aulæ Regiæ Major Capellanus. Conjici etiam potest hujus dignitatis amplitudo apud Aragonios Siciliæ Reges, quod nonnisi amplissimis viris committeretur. Hi enim plerumque Episcopali dignitate, doctrina, pietate eminebant, uti Fr. Ubertinus de Corleone Franciscanus, Episcopus Pactensis, & Philippus Crispus Antistes Messanensis, Friderici III. Majores Capellani: Simeon de Puteo Dominicanus, Inquisitor generalis Fidei in Sicilia, Catanensis Pontifex, Major Capellanus Martini Regis: Philippus de Ferrario Carmelita magni nominis, Episcopus Pactensis, Major Capellanus Regis Martini: Dionysius de Murcia Augustinianus, vir doctissimus, Messanensis Archiepiscopus, Major Capellanus Friderici Regis, aliique plures præstantissimi viri, quorum seriem dabimus in calce hujus Operis. Ex ea serie illud perspectum erit, Majores Capellanos Aragonum Siciliæ Regum fere omnes e Cœnobiis adlectos, hosque vel Episcopali jam donatos dignitate, vel mox ad Episcopatum evehendos, eosdem non raro fuisse a Regum Consilio, quandoque etiam ab eorumdem Confessionibus audiendis. Neque desiit in Sicilia id amplissimum munus, quum e vivis sublato Martino II. nulla superstite prole, imperii jura ad Ferdinandum Aragoniæ Regem, qui defuncto Regi proximior erat, quique Cæsaraugustæ degebat, pervenerunt. Imo cum anno 1413. Legationem obiret apud Ferdinandum Regem Philippus Ferrarius, Pactensis Episcopus, & Regni Magister Capellanus; cumque interim a Rege id muneris obtinuisset Thomas Chrysaphi Messanensium Antistes, declaratum a Rege fuit, noluisse se Pactensis Præsulis juri derogare in litteris, quas exhibet Pirrus de Episcopis Messanensibus: *Per Venerabilem in Christo Patrem, Oratorem, & Consiliarium nostrum dilectum Episcopum Pactensem fuit Majestati nostræ nuper humiliter supplicatum, atque expositione narratum: ipso tenente & pacifice possidente, & quiete ab annis duodecim circa, vigore Regiæ concessionis Illustrissimi Principis Domini Regis Martini nostri consobrini celebris memoriæ, officium Magistri Capellanatus Regni Siciliæ ad vitæ ipsius exponen-*

ponentis cursum, facta pridem nobis instantia pro parte Reverendi in Christo Patris Archiepiscopi Messanensis, qualiter dictum officium Magistri Capellanatus jam vacabat, nulla facta mentione de possessione & titulo exponentis ejusdem: Archiepiscopus tacita veritate, nostri rescripti provisionem obtinuit a nostra Majestate, non sine gravi præjudicio juris ipsius Episcopi, & possessoris ejusdem. Ideo pro supplicante prædicto declaramus, & vobis dicimus, quod nostræ intentionis numquam fuit de dicto officio alicui providere cum juris alieni præjudicio. Ex his vero colligitur, quandoque hoc munus perpetuo alicui addictum fuisse. Jam vero Majori Capellano incumbebat sacrarum rerum in Aula administratio. Ad hanc rem Gregorius XI. has litteras Avenione dedit anno 1372. in gratiam Majoris Capellani Friderici Regis Siciliæ, quas exhibet Wadingus in Annalibus Fratrum Minorum: *Dilecto filio Ubertino de Coriolano, Ordinis Fratrum Minorum Professori, sacræ Theologiæ Magistro, Capellano nostro. Devotionis tuæ sinceritas promeruit, ut votis tuis, illis præsertim, quæ ad tuæ, aliorumque Christi fidelium animarum salutem cedere valeant, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Tuis itaque supplicationibus inclinati, ut dilecto filio Magnifico viro Friderico de Aragonia Insulam Siciliæ regenti, cujus tu, ut asseris, Magister Capellanus es, omnibus de genere suo, & familiaribus continuis commensalibus, & Clericis dictæ Capellæ dicti Friderici in ea continue servientibus, quælibet Ecclesiæ Sacramenta libere ministrare valeas, Rectoris Parochialis Ecclesiæ, infra cujus Parochiam dicta Capella existit, vel cujuscumque alterius licentia ad hoc minime requisita, devotioni tuæ, tenore præsentium, auctoritate Apostolica, de speciali gratia indulgemus*. Unde patet, consuevisse Reges a Magnis suis Capellanis Sacramenta percipere. Iidem præerant Clericis Palatinis. Pirrus enim in Episcopis Panormitanis refert, Bartholomæum Antiochenum, summo loco natum, Magistrum Capellanum Friderici II. Siciliæ Regis, diremisse litem inter Guarinum Renda Canonicum, & Rainerum Clericum Capellæ Regiæ: & in notitia Mazariensis Ecclesiæ narrat, Fratri Peregrino de Pactis Majori Capellano Friderici Regis,

gis, & Episcopo Mazariensi, duos fuisse Vicarios Generales, unum regendæ Mazariensi Ecclesiæ, alterum definiendis negotiis Canonicorum, & Clericorum Regiæ Capellæ. Atque id juris Magistro Capellano vindicavit Rex Martinus datis litteris Catanæ anno 1406. Joanni de Procida Archiepiscopo Panormitano relatis a Pirro in notitia Capellæ Regiæ S. Petri, & in notitia Panormitanæ Ecclesiæ. In his litteris testatur Rex, ex antiqua consuetudine & privilegiis prædecessorum Regum, Magistrum Capellanum Clericis Palatinis imminere, & proinde: *Vos Reverendum electum Panormitanum Antistitem, & alios quoscumque Prælatos requirimus, & hortamur, quatenus eumdem Michaelem unum ex duodecim Canonicis dictæ Capellæ nostræ pro quibusvis causis, & domandis contra eum motis, & de cætero movendis ad petitionem alicujus coram vobis convenire nullatenus præsumatis, sed eum ad dictum nostrum Magistrum Capellanum, vel ejus Locumtenentem, quem propterea in dicta nostra Urbe Panormi ordinare volumus, & jubemus, protinus remittetis*. Erant quoque Magistro Capellano subjecta Monasteria Regii patronatus. Hinc Archiepiscopo Messanensi, quod jurisdictionem suam explicaret in Monasterium quoddam Monialium dictum de Basico, scripsit Rex Ludovicus, *ne Regii Capellani Majoris jura violaret*, *cujus scilicet potestati ex Pontificio diplomate subjectum erat Monasterium illud de Basico, ac Templum S. Mariæ de Castro ad mare*. Eidem scripsit in eamdem rem Elisabeth Ludovici mater, anno 1345. his plane verbis. *Cum ad audientiam nostram pervenerit, quod vos Monasterium Monialium, quæ fuerunt de Basico, constructum nuper in nobili civitate Messanæ per Majestatem nostram, quod ad Capellam Regiam spectare dignoscitur, nitimini vestræ jurisdictioni submittere, & de hoc non modicum admirati, vos expresse requirimus, ut de dicto Monasterio, & ejus Monialibus ibi per nostram Excellentiam constitutis, vos nequaquam intromittere debeatis*. Refert has litteras Pirrus in notitia Messanensis Ecclesiæ. Denique Major Capellanus Regum Siciliæ neque solum sacrum ministerium in Aula exhibebat, neque præerat dumtaxat Clericis, & Monasteriis Regiis, sed etiam plurima gerebat ecclesia-

stica

ſtica Regni negotia. Cum enim Siciliæ Reges fungerentur legatione Apoſtolicæ Sedis, quam Urbanus II. illis addiderat, & quam nuper eiſdem confirmavit Benedictus XIII. hinc eo nomine plurima eccleſiaſtica Regni negotia ad ipſos deferebantur, quæ ad Monachos, Moniales, Clericos, Eccleſiaſque ſpectabant. Hæc vero negotia, uti e publicis monumentis teſtatum facit Pirrus in notitia Eccleſiæ Troinenſis, Siculi Reges abſolvebant per Summos Aulæ Regiæ Capellanos, vel per alios quandoque Præſules, aut utriuſque Juris Doctores. Abſentibus vero e Sicilia Regibus, conſueverunt Proreges eccleſiaſticas haſce quæſtiones in cauſis appellationum, plerumque viris in eccleſiaſtica dignitate conſtitutis demandare. Tamdem circa annum 1570. rem promovente Pio V. ſanctiſſimo Pontifice per Cardinalem Alexandrinum, quem Legatum ablegaverat in Hiſpaniam, conſtitutus eſt Judex Ordinarius, quem vocant Judicem Regiæ Monarchiæ, a Rege deligendus, & eccleſiaſtica dignitate conſpicuus, cui in Sicilia commiſſa ſunt negotia eccleſiaſtica nomine Regis expedienda, quod olim muneris erit Majoris Capellani. Is itaque, imperantibus Aragoniis, magno in honore erat, plerumque ex Epiſcoporum numero; atque res ſacras, Clerum Palatinum, Monaſteria Regia, negotia plurima eccleſiaſtica moderabatur.

X. Ab Aragoniis ad Auſtriacos Hiſpaniæ Reges, & in Hiſpania commorantes, devolutum eſt Siculorum imperium. Adhuc majori Capellano ſervabatur jurisdictio in Capellam Regiam, & Capellanos Palatinos, cum Ferdinandus Rex Aragoniæ Siculo Regno potitus eſt: ſiquidem in litteris datis anno 1479. ut Franciſcum de Vitale Cantorem Capellæ Palatinæ in Abbatem S. Luciæ de Milacio, & Majorem Capellanum promoveret, quæ leguntur to. 2. Siciliæ ſacræ, in notitia Capellæ Regiæ, aſſerit Canonicos Palatinos illius jurisdictioni ſubjectos. Excidit tamen hac jurisdictione Major Capellanus anno 1580. cum a Regio Viſitatore Franciſco de Puteo declaratum fuit, obligari illum ad reſidentiam in ſua Eccleſia S. Luciæ: ex eo enim temporis, Aulicorum ſpiritualis cura adſcripta eſt Cantori Capellæ Palatinæ, quam gerit per Capellanum ad id muneris deſignatum; jurisdictio vero in Capel-

Capellanos omnes Regios adscripta est Judici Regiæ Monarchiæ. Tum etiam in Capella Palatina coram Proregibus rem Divinam faciunt in magnis solemnibus aut Cantor, aut Judex Regiæ Monarchiæ. At non semel Majores Capellani, seu Abbates S. Luciæ de Milacio sua sibi jura vindicarunt, præsertim ubi Reges, vel Regii sanguinis Principes Siciliam adiissent. Quo casu sibi deberi sacrarum rerum celebrationem, & Regiæ mensæ benedictionem contenderunt, & obtinuerunt. Ita cum anno 1535. victor a Tunetana expeditione Carolus V. Imperator Siciliam appulisset; Hieronymus Zafferana Capellanus Major Regni, & Abbas S. Luciæ, munia officii sui obivit Missas celebrando coram Imperatore, & Regias dapes benedicendo, ut legitur to. 2. Siciliæ sacræ in notitia Abbatiæ S. Luciæ de Milacio. Anno 1650. Regnum Siciliæ moderante, nomine Philippi IV. Regis, Joanne Austriaco ejus filio; Martinus la Farina Major Capellanus institit apud eumdem, ut sibi fas esset officio suo fungi: id enim nedum ad Reges, sed etiam ad Regii sanguinis Principes extendi, quemadmodum in Regnis Lusitaniæ, Neapolitano, & Belgio cum Mantuanorum Ducissa, & Serenissimo Cardinale Infante actum fuisse probabat. Re delata ad Benedictum de Trelles Consultorem Regni, ut sententiam diceret, is hoc suffragium tulit die 20. Maji 1651. *Abbatia S. Luciæ, & Capellania Major hujus Siciliæ Regni ab anno 1250. a Friderico Imperatore, ac Siciliæ Rege unitæ, antiquis temporibus ob Regum in eodem Regno præsentiam Prælatis, Episcopis, Archiepiscopis conferebantur, qui Regibus eo in munere inservientes, Majoris Capellani vices gerebant, usquedum Siciliæ Regno Aragonio annexo, Regibus ut plurimum absentibus, passim id munus prisco excideret honore; ex quo quidem tempore Abbatibus conferri consuevit, quorum primus Joannes de Stefano Parci Abbas Ordinis Cistercienfis circa an.* 1424. *enumeratur. Exinde igitur variis Abbatibus, virisque Ecclesiasticis, Majoris Capellani dignitas, ac S. Luciæ Abbatia collata legitur, qui nedum munia Capellani obibant, sed & judicium in alios Regiæ Capellæ Ministros ferebant usque ad annum* 1587. *quo assumpto ad idem munus, atque Abbatiam D. Hieronymo Riggio,*

gio, atque ad residentiam in propria Ecclesia coacto, jurisdictio in Capellanos Regiæ Capellæ S. Petri Judicibus Regiæ Monarchiæ cessit, ac Magistri cæremoniarum munus pro libitu a Proregibus fuit collatum. Constat id ex variis Chirographis a Comitibus de Alba, & Olivares Proregibus an. 1590. *&* 1595. *emanatis; hinc regulariter Domini Proreges cæremoniarum Magistros sibi deligebant, jurisdictio in Regiam Capellam, ejusque Ministros per Judices Regiæ Monarchiæ exercebatur, atque S. Luciæ Abbates Majores Regni Capellani propriæ Ecclesiæ regimini addicti ab exequendis suæ dignitatis muniis abstinuere. Ex hac itaque serie, atque enarratione apparet, quæ sint officia Majoris Capellani propria, ea quidem omnia, quibus in Belgio, Hispania, & Neapoli Majores Capellani fruuntur.* Sed Serenissimi Proregis discessu, rem adhuc suspensam definivit ejus successor Dux de Infantado, sequenti Chirographo anni 1655. quo Majori Capellano restituta sunt vetera jura circa res sacras: *S. E. me manda dezir a V. S. que en todas las funciones publicas, en que se allerà S. E. assista como Capellan Mayor y Abad de S. Lucia; advertiendo, que en qualquier Iglesia, o parte, que S. E. haga funciones publicas se entiende es Capella Real; y tiene por bien que V. S. goze de todas las prebeminencias y prerogativas, que por esta razon le pertenezca.* Hinc cum Siciliam adiit anno 1714. Serenissimus Rex Victorius Amedeus Dux Sabaudiæ, Franciscus Barbara, qui tunc temporis præerat Abbatiæ S. Luciæ, & Major erat Regni Capellanus, Sacris operatus est coram Principe, hujus mensam benedictione donavit, cæterasque officii sui partes implevit. Cæterum Abbas S. Luciæ tamquam Major Capellanus in generalibus Regni Comitiis, quæ Parlamenta dicuntur, sedet undecimo loco, nempe post novem Regni Episcopos, & Archimandritam Messanensem; tum inter Episcopos numeratur, unde titulo donatur eodem, quo cæteri Episcopi, sicuti Regiis Edictis statutum est. Jurisdictionem quasi Episcopalem exercet in Ecclesia, & oppido S. Luciæ, aliisque sibi subjectis, ubi Pontificalia agit, censuras infligit, jus dicit in civilibus, & criminalibus causis, Confessarios adprobat, litteras dimissoriales conscribit, dispensat in interstitiis, Be-

P neſi-

neficiarios instituit, benedicit sacra instrumenta non consecranda, & violaceis vestibus tam ibi, quam alibi utitur.

XI. Haud facile Andegavenses Neapolitani Reges illum neglexissent morem, qui nedum obtinuerat apud prædecessores Siciliæ Regés Normannos, Suevosque; verum etiam solemnis erat Francorum Regibus, a quibus originem duxerant. Quemadmodum itaque illorum Regum exemplo habuere Capellam Palatinam, & Capellanos plures, ita & Capellanorum primum, qui sacro ministerio præesset. Is vero dicebatur Magister Regalis Capellæ, uti in Sicilia Magistrum Capellanum nuncuparunt, qui sacras res in Aula moderabatur. Idque potuit ab Aula Regum Francorum ad nos traduci: siquidem S. Ludovicus Galliæ Rex, Caroli Andegavensis Neapolitani Regis frater, excitaverat circa annum 1248. Sanctam Capellam Parisiensem, in honorem Spineæ Christi Coronæ, quam a Balduino Imperatore Orientis acceperat, Capellanos quoque conscripserat, qui ibidem sacra ministrarent, horumque primus, uti testatur Peiratius lib. 1. cap. 22. dicebatur Magister Capellanus Sanctæ Capellæ. Atqui tamen, regnante Carolo Andegavensi, occurrit in Regiis Tabulariis Joannes Masnelius Protocapellanus Regis; quem sane verisimile est eo donatum titulo, quod non solis præesset Clericis Oratorii Regis, sed Clericis omnibus Palatinis, & Cancellarius esset Regni. Hujus sæpe meminit Pirrus tum in Chronologia Regum Siciliæ, tum in notitia Panormitanæ Ecclesiæ, & in notitia Capellæ Regiæ S. Petri. Fuit enim Masnelius Magnus Regni Cancellarius, Consiliarius Regis, Cantor Capellæ Palatinæ Panormitanæ, Archidiaconus, tamdemque Panormitanus Archiepiscopus. Cæterum sub successoribus Regibus stirpis Andegavensis, qui præerant Capellæ Regiæ dicti sunt Magistri Regalis Capellæ; & hi plerumque ex Cœnobiis accersebantur, quod hi nimirum præ cæteris pietate, doctrina, & sacrarum rerum peritia præstarent, quæ necessariæ sunt ad id munus exercendum. Ita Joannes de Gallinario, Andreas de Valle Regia, Matthæus de Acquaputida e Franciscana Familia hoc munere functi sunt apud Joannam Reginam; qui deinde ad Episcopales insulas promovebantur. Nec raro iidem erant Regum

gum

gum a Confessionibus audiendis. Nam Fr. Matthæus de Acquaputida, fuit Joannæ I. Confessarius, & Regalis Capellæ Magister. Joannes quoque a Gallinario, utroque officio apud eamdem Reginam functus legitur: & Fr. Franciscus de Arpino, ejusdem Instituti, tum Confessarium, tum Magistrum Capellæ egit Ladislai Regis. Quod usitatum etiam Francorum Regibus tertiæ stirpis jam diximus: illorum enim Confessarii, & hi utplurimum ex Ordinibus Mendicantium adlecti, præfuerunt Oratorio Regis a Philippi Augusti ætate usque ad Carolum VIII. Neque dubitandum est, quin sæpe Magistri Regalis Capellæ interfuerint Consilio Regum. Jam enim diximus, pluribus Capellanis Regum Andegavensium fuisse in Consilio locum; diximus etiam Andegavenses Principes non semel Cœnobitas in Consilium suum adscivisse. Illud quoque adnotavimus, Confessarios Regum nostrorum sæpe eorumdem etiam fuisse Consiliarios. Ita Fr. Petrus Episcopus Rapollanus Confessarius, & Consiliarius Roberti Ducis Calabriæ: Guillelmus Episcopus Scalensis a Confessionibus, & a Consilio Sanciæ Reginæ: Fr. Joannes & ipse Franciscanus Confessarius Mariæ Ducis Calabriæ, & Regi Roberto a Consiliis, aliique plures. Jam vero si Capellani, si Confessarii, si Cœnobitæ frequenter adgregabantur Consilio Principis, quidni & Regalis Capellæ Magistri? Sane Ubertinus Pactensis & Liparensis Episcopus, ac Magister Capellæ Ladislai Regis, in quibusdam litteris datis Gajetæ die 18. Junii, anno 1392. quas exhibet to. 2. Chioccarellus, dicitur ejus Consiliarius. Et Wadingus ad annum 1343. auctor est, Fr. Matthæum Telesinum Episcopum, fuisse Confessarium, & Consiliarium Sanciæ Reginæ, atque Regiæ Capellæ Magistrum antequam Episcopus fieret. Is idem refert privilegium concessum anno 1347. die 9. Februarii, a Joanna I. Fratri Matthæo Telesino Antistiti, signatum manu Rogerii Archiepiscopi Barensis, Logothetæ, & Protonotarii Regni, ubi laudatus Episcopus nominatur Confessor, & Consiliarius Reginæ. Quapropter tria hæc officia præstantissima Confessarii, Consiliarii, & Magistri Regalis Capellæ sæpe conjuncta simul fuisse perspectum est. Nec mirum tot Cœnobitas adgregatos Capellæ Regum nostrorum,

 Ro-

nam & Romanis Pontificibus familiare erat plurimos e Franciſcano Inſtituto in Capellanos ſuos aſſumere; quorum numerus adeo excreverat, ut cum ex eorum privilegiis, & exemptionibus diſciplina regularis enervaretur, declaravit Gregorius XI. dato diplomate an. 1373. quod refert Wadingus, hos omnes Pontificios Capellanos adhuc ſubeſſe ſuorum Prælatorum juriſdictioni. Præterea ſumma fuit religio Andegavenſium, præſertim Roberti, & Sanciæ, erga Franciſcanorum Inſtitutum; & tamdem facilius Cœnobia iis adfluebant virtutum meritis, quæ Magiſtro Capellæ ſuæ ineſſe Reges exoptabant. Nam nonniſi probatiſſimos viros ad id muneris deſignabant; uti colligitur ex litteris Joannæ I. anno 1344. relatis a Chioccarello, & Wadingo, ut Fratrem Andream de Valle Regia præficeret Capellæ ſuæ: *Tenore præſentium*, ait, *notum facimus univerſis earum ſeriem inſpecturis, tam præſentibus, quam futuris, quod nos attendentes honeſtatem morum, converſationis, vitæ ſuavitatem placidam, devotionis promptitudinem, nec minus & probatam in Divino cultu peritiam, quæ in perſona Religioſi viri Fratris Andreæ de Valle Regia Ordinis Fratrum Minorum Capellani, familiaris, & fidelis noſtri ab ipſo quaſi noſtræ infantiæ tempore, certa nos experientia docente, concurrere novimus, & vigere: ſuadentibus quoque ſervitiorum ſuorum laudabilibus meritis, quæ nos ad hoc excitant, pariter & inducunt, eumdem Fratrem Andream Magiſtrum Sacratæ Capellæ noſtræ harum ſerie, de certa noſtra ſcientia duximus ordinandum: volentes, & ordinantes expreſſe, per ipſius Capellæ Capellanos, & Clericos dicto Fratri Andreæ tamquam illius, eorumque Magiſtro in omnibus, quæ ad hujuſmodi Magiſterium ſpectare noſcuntur, intendi de cætero efficaciter & pareri. Nos igitur litteras noſtras magno pendente ſigillo noſtro munitas, in hujus rei teſtimonium, & cautelam ſibi duximus concedendas. Datum Neapoli per Adinulfum Cumanum de Neapoli Juris Civilis profeſſorem, Vice-Protonotarium Regni Siciliæ, anno Domini MCCCXLIV. die VI. Jan. Regnorum noſtrorum anno primo.* Similes litteræ datæ ſunt Gajetæ anno 1393. die 18. Junii a Ladislao Rege: *Nobili viro Fratri Franciſco de Arpino Confeſſori,*

fessori, *Capellano*, *&* *Oratori*, *&* *fideli nostro dilecto*, quibus illum constituit *Vicarium*, *Locumtenentem*, *&* *Substitutum Ubertini Pactensis*, *&* *Liparensis Episcopi*, *Magistri Capellæ nostræ*, *nostrique Consiliarii*, *&* *fidelis dilecti a nostra Curia absentis*, *cum plena potestate in iis*, *quæ spectant ad ipsam Capellam*, *&* *cum omnibus prærogativis*, *ac privilegiis*, *auctoritate*, *&* *potestate*, *quibus potiretur ipse Episcopus*, *si præsens esset*, *&* *alii Regiæ Capellæ Magistri*, *vel ipsorum Locumtenentes*, *&* *Substituti soliti sunt potiri*. Ex hisce litteris colligitur, Magistrum Regalis Capellæ præfuisse sacro Aulæ ministerio, Clericisque huic ministerio addictis, atque pluribus privilegiis, & prærogativis, plenaque potestate donatum fuisse. Quapropter Capellani Regii ad illius jurisdictionem spectabant, uti evincunt litteræ ejusdem Ladislai Regis datæ anno 1409, quibus declaravit Fr. Leonardum de Stephano Carmelitam, Capellanum, & familiarem suum, iisque omnibus privilegiis, exemptionibus, prærogativis donatum, quibus cæteri Capellani Regii fruuntur; jussitque, hæc jura servari a Regalis Capellæ Magistris, a Superioribus Ordinis sui, a Prælatis omnibus, & a Regiis Magistratibus. Pariter Joanna II. Ladislai soror die 10. Maji an. 1431. adgregavit Capellanis suis Fratrem Dominicum de Montecamelo Reatinum, Ordinis Minorum, statuens, ut ne de quibuscumque negotiis, coram alio Judice conveniendus esset, quam coram Magistro Regalis Capellæ. An vero sub primis Regibus Andegavensibus hæc in Capellanos Regios jurisdictio Cancellario potius, quam Magistro Regalis Capellæ adscripta esset, plurimi dubitarunt. Nam Marinus Freccia, cui alii e Neapolitanarum rerum Scriptoribus suffragantur, in libro de Subfeudis, agens de Magno Cancellario, huic subjectos olim fuisse Clericos Palatinos scribit, & nonnisi circa Alphonsi Regis tempora eam jurisdictionem in Majores Capellanos transfusam. Cum vero Magnos Cancellarios e laicorum numero adlectos crediderit, hinc eis jurisdictionem in Clericos demandatam a Regibus asseruit, vel ex concessione Pontificia, vel ex Delegatione Apostolica, quam Neapolitani Reges simul cum Regno obtinuerant. Verum enimvero olim

Can-

Cancellarii e Clericorum Ordine fuerunt; uti ſub Carolo II, Petrus de Ferrariis Archiepiſcopus Arelatenſis, & Adamus de Duſſiaco Archiepiſcopus Conſentinus; & ſub Roberto Ingilramus Stella Archiepiſcopus Capuanus; & ſub Joanna I. Philippus Epiſcopus Cabillonenſis. Quamobrem potuit Cancellario hæc jurisdictio in Clericos Palatinos adſcribi: atque ita rem ſe habuiſſe ſub primis Regibus Andegavenſibus, inſinuant citatæ mox litteræ Joannæ I. in quibus Capellani Regii ſubjiciuntur Magiſtro Capellæ *in omnibus, quæ ad hujuſmodi Magiſterium ſpectare noſcuntur*. In eo tamen recedendum eſt a Frecciæ ſententia, quod is aſſerat, ſub Aragoniis primum juriſdictionem illam ad Majores Capellanos translatam; cum tamen, regnantibus Regibus Dyrrachinis, & ante Aragonios, Capellani Regii foro Magiſtri Regalis Capellæ fuerint addicti. Denique præter ſacrum miniſterium in Aula peragendum, plurima eccleſiaſtica Regni negotia conſueviſſe Reges Magiſtris Capellæ ſuæ demandare, veriſimillimum eſt. Fuerunt enim & Regum Conſiliarii. Tum etiam in more fuit apud Andegavenſes, ut Epiſcopis, Clericiſque, quorum probata eſſet fides, & peritia, negotia nonnulla expedienda committerent. Cujus rei plurima adduci poſſent exempla, plurima etiam legi poſſunt apud Chioccarellum in Epiſcopis Neapolitanis. Quidni ſæpe ad res eccleſiaſticas pertractandas, & finiendas adhibuerint operam Magiſtri Regalis Capellæ ſuæ, cujus ampliſſimus erat in Aula locus, & ſpectatiſſima virtus? Hujus itaque ſuffragio, & ſententia, negotia eccleſiaſtica Regni, quæ ad Principem deferebantur, diſcuſſa, & abſoluta fuiſſe, nullus ibit inficias.

XII. Qui ſub Andegavenſium imperio Magiſtri Regalis Capellæ dicebantur, hi ſub Aragoniis Majores dicti ſunt Capellani; quod in Hiſpania, & in Sicilia jam is titulus invaluerat, quodque jam Capellanis omnibus Regiis illi præeſſent. Alphonſus I. huic gerendo muneri præfecit Dominicum de Xarach, ſeu de Xarth, quem Ciſtercienſem Monachum, & circa annum 1451. Epiſcopum fuiſſe Agrigentinum, colligitur ex Pirro in Epiſcopis Agrigentinis. Alphonſi litteras datas anno 1445. die 2. Junii exhibet to. 2. MSS. Chioccarellus. *Ut temporibus noſtris, & ſub felici noſtro regimine Divinus cultus*

in

in nostra Regali Capella resplendeat; atque bonorum Retributor omnium debitis orationum suffragiis honoretur, Venerabilem in Christo Patrem Fratrem Dominicum de Xarach de Aragonia Majorem Capellanum nostrum, in Magistrum Capellæ nostræ Regalis prædictæ ordinavimus, & quamplures Capellanos tam in dicta nostra Regali Capella, quam alibi fecimus, & per nostras litteras statuimus, ut dicti Capellani ad requisitionem dicti Magistri Capellæ nostræ servire in eadem nostra Regali Capella, & vacare in celebratione Missarum, & Divinorum Officiorum possint temporibus opportunis, ideoque volentes ipsos Capellanos nostros, tam illos actu servientes in ipsa nostra Regali Capella, quam alios non servientes actu, supponere, & aggregare jurisdictioni dicti Magistri Capellæ nostræ, qui debet de omnibus nostris Capellanis cognoscere, & videre, & de eis justitiam ministrare, sicut semper extitit consuetum: Vos omnes Ecclesiarum Prælatos, & Rectores, & alios supranominatos stricte requirimus; vobisque Principibus, & aliis superius nominatis expresse mandamus sub pœna unciarum quinquaginta per quemlibet nostro Fisco applicandam, toties quoties per eos fuerit contra factum, ac sub nostræ iræ, & indignationis incursu, quatenus ex nunc in antea de omnibus & singulis Capellanis nostris, tam de illis, qui actu non serviunt, sed sunt tantum ad dictas nostras litteras ordinati Capellani nostri, nullatenus intromittatis, neque impediatis aliquo prætextu, sed ipsos, & unumquemque ipsorum, pro quibuscumque causis ad dictum Magistrum Capellæ nostræ, tamquam eorum Judicem competentem singulis vicibus remittatis. Perspicuum fit ex illis verbis, *sicut semper extitit consuetum*, antequam Aragonii Regno potirentur, Magistrum Regalis Capellæ in negotiis Capellanorum omnium Regiorum jus dixisse. Hancque illi jurisdictionem Aragonii Reges illæsam, incolumemque servarunt. Nam idem Rex Alphonsus in litteris datis anno 1452. ut Nicolaum de Rainaldo inter suos Capellanos cooptaret, etsi Capellæ Palatinæ actu non deserviret, hortatur Prælatos omnes, *ne ipsum pro quacumque mota, vel movenda causa ad cujusvis instantiam cogant, nec compellant: quinimo ad Capellanum nostrum Ma-*

jo-

jorem, qui nunc est, & pro tempore fuerit, quem eidem Judicem competentem damus, & assignamus, illico remittant, qui de eo omnibus ministrabit justitiæ complementum. Tum Magno Justitiario, aliisque Regiis Ministris dat in mandatis, ut curent hæc jura Capellanis Regiis vindicare. Pariter cum Joannem Valentinum ad Capellani Regii dignitatem evexit die 4. Aprilis, anno 1445. declaravit hunc Majoris Capellani foro addictum, *quamvis actu, & personaliter nobis non serviat, neque nostram Curiam continuo sequatur.* Et litteris etiam datis die 2. Julii, anno 1443. hortatus est Acernensem Episcopum, ne in causa cujusdam Capellani Regii, cui nomen Jacobus de Jannicco, Magistri Regalis Capellæ jura violaret. Similes litteras conscripsit Umbriaticensi Episcopo Ferdinandus Alphonsi filius die 3. Decembris, anno 1473. ut Carolum de Pycita Capellanum Regium sineret judicio sisti Episcopi Aversani Majoris Capellani. In eamdem rem scripsit die 19. Februarii, anno 1465. Episcopo Teanensi; & die 8. Junii, anno 1476. Episcopo Telesino. Ferdinandi filius Alphonsus, Calabriæ Dux, anno 1473. Capellanis suis adgregavit Donatum Emitrium Martinensem, & Andream Strevatium Squillacensem, declarans hos Majori Capellano subjectos. Tamdem Fridericus, postremus ex Aragoniis Neapolitanis Regibus, tum in litteris datis die 30. Januarii, anno 1497, tum in aliis etiam litteris die 23. Aprilis, 1498. declaravit, nonnisi Majorem Capellanum imminere iis, quos ipse in Capellanos Regios adsciverat. Itaque Major Capellanus potestatem habebat juris dicendi in Capellanos omnes Regios; habebat quoque potestatem ordinandi res sacras in Aula, & Divinum cultum moderandi. Hinc in Coronatione Alphonsi II. Regis Juliano Episcopo Tropejensi Majori Capellano demandata est cura, ut una cum Pontificio cæremoniarum Præfecto, & nonnullis Proceribus Aulæ, sacram rem omnem ordinaret, Episcopos Regni convocaret, sacram suppellectilem, & instrumentum omne præsto esse curaret, Regique adhæreret ad sacram cæremoniam peragendam. Quamobrem ille proximus erat Regi Solio insidenti, una cum Eleemosynario, & Confessario, & aliquot Aulæ Magnatibus, tota Coronationis cære-

remonia, Regemque a Solio ad Altare progredientem semper comitabatur. Idem ille Major Capellanus benedictione & precibus Ecclesiæ sanctificavit Sponsalia & Conjugium Sanciæ Aragoniæ filiæ Alphonsi Regis cum Joffredo Borgia Alexandri VI. consanguineo: & in solemni Liturgia Capellæ Palatinæ prope Regem recitabat singulas Missæ partes, quam solemni ritu celebrabat Episcopus Gravinensis. Eo temporis fungebatur hoc officio Julianus Mirtus Frangipanus Episcopus Tropejensis Regius Consiliarius, & Supremus Moderator Neapolitani Gymnasii; isque subrogatus fuerat in locum Petri Brusca Episcopi Aversani. Nam imperantibus Aragoniis, sæpe Episcopi hoc munus administrarunt, quin Episcopatui cederent, quod in Ecclesiis suis, sed in Aula illis esset commorandum. Ita quoque in Aula Regum Francorum secundæ, & tertiæ stirpis, Archicapellanos, & Magnos Eleemosynarios egerunt amplissimarum Ecclesiarum Episcopi, quin earum regimine se se abdicarent. Cujus rei causa fuit, quam fuse tractat Thomassinus, legitimam esse exceptionem non residendi, quum Episcopi in Aula versantur, ut Regi, ut Regno, ut Ecclesiis omnibus famulentur. Hinc in Aulis fere omnium Principum Episcopos adnotavimus, actualis residentiæ vinculo annexos, Capellanos, Cancellarios, Consiliarios, Legatosque. Quandoque tamen in Aula nostrorum Principum Majores Capellani Episcopatu aucti, illo munere abierunt: idque præsertim contigit, regnantibus Andegavensibus. Nam ex Regiis Regestis constat sub Joanna I. brevi temporis spatio, ab anno nempe 1343. ad annum usque 1345. functos esse munere Magistri Regalis Capellæ Episcopum Marsicanum, Fratrem Joannem a Gallinario, Fratrem Andream de Valle Regia, & Fratrem Matthæum de Acquaputida. Neque ex his alii, aliis vita functis successere: siquidem Andream de Valle Regia, creatum anno 1344. Episcopum Larinensem, obiisse anno 1365. testantur Wadingus, & Ughellius: & Matthæum de Acquaputida electum Telesinum Antistitem anno 1345. e vivis excessisse anno 1348. idem scribit Ughellius. Idipsum, imperantibus Aragoniis, colligi potest ex Albo Majorum Capellanorum in hujus Operis calce. Dicendum itaque est, to-

Q tum

tum hoc negotium nulla ineluctabili lege definitum fuisse, ita ut neque Magistro Regalis Capellæ necesse erat suo se abdicare munere, si ad Episcopatum promoveretur; neque Episcopus adigebatur Ecclesiæ suæ cura discedere, si Magisterio Capellæ Regalis donaretur: sed juxta rerum, personarum, ac temporum circumstantias, vel promoti ad Episcopales infulas eo abibant munere, vel eodem adhuc Episcopi fungebantur. In Gallia olim Archicapellani munus, non fuisse perpetuo alicui addictum, infert Baluzius in notis ad Petrum de Marca, lib. 4. cap. 7. ex epistola 97. Lupi Ferrariensis, data ad Hilduinum Archicapellanum, qua asserit brevem, & incertam eam dignitatem. E contra Thomassino videtur Archicapellani munus minime temporarium fuisse; & quoad Lupi Ferrariensis epistolam, hac censet ille, designari incertissimam horam certissimæ mortis, non vero revocabilem nutu Principis dignitatem.

XIII. Progredimur ad ea tempora, quum a Gallis, Hispanisque occupato Neapolitano Regno, dissectoque in partes duas, ejecto Friderico Aragonum Principum ultimo, postquam diu illi de totius Regni imperio decertaverint, tandem Ferdinandus Catholicus, & successores Hispaniæ Reges summa rerum potiti sunt. Qui cum remotissime degerent ab Aula Neapolitana, & Proregum opera uterentur ad imperium administrandum, jam plurima Aulæ Officia, quæ imperantibus Regibus summo in honore habebantur, vel desiere penitus, vel nudo, soloque dignitatis nomine perdurarunt. Non ita tamen res se habuit quoad Majoris Capellani Officium, quod cum præstantissimum haberetur in Aula Hispana, hinc causa fuit, ut Magno Capellano Neapolitani Regni, major accesserit honoris cumulus, eo nomine, quod simul esset Major Capellanus Regis Hispaniæ. Quamobrem præclarissimi Episcopi hoc munere functi sunt, uti Joannes Pudericus Archiepiscopus Nazarenus, tum Tarentinus; Joannes Ruffo Archiepiscopus Consentinus; Thomas Caracciolo Antistes Triventinus, deinde Capuanus; Vincentius Spinelli Episcopus Oppidensis, aliique. Et ut Hispanis, Neapolitanisque commune esset præclarissimum hujusmodi Officium, decrevit Caro-

rolus V. Imperator anno 1554. Capitul. 5. alternis vicibus ex indigenis, & exteris Magnos Capellanos seligendos. Quanta vero fuerit regnantibus Austriacis hujus dignitatis amplitudo, facile colligi potest ex singulis partibus ejus ministerii. Primo namque Major Capellanus imminebat sacris rebus in Aula tractandis, Capellis, Capellanisque omnibus Regiis, Musicis, & Cantoribus Capellæ Palatinæ, uti non semel declararunt Proreges Comes Lemosensium die 27. Februarii, anno 1614. Cardinalis Zapata die 2. Novembris 1622. Dux Albæ die 30. Decembris 1624. Hinc Aloysius Riccius in Praxi rerum ecclesiasticarum Resol. 499. & sequentibus tradit, Capellanos Regios in causis tam civilibus, quam criminalibus coram Magno Capellano conveniendos; itidem Palatinos Cantores illi subjectos, qui cum inserviant Capellæ Palatinæ, dicuntur de familia Regis, aut Proregis. Similia tradunt Revertera Decis. 495. Curte lib. 2. Jur. Feud. cap. 2. n. 178. Carolus Maranta Controv. Jur. p. 3. resp. 17. aliique nostrates Scriptores. Tum Magno Capellano incumbebat suffragium ferre de concedendo Placito Regio, quod in Neapolitano Regno dicitur *Regium Exequatur*. Exstant to. 4. MSS. Chioccarelli, litteræ Philippi II. Regis Hispaniæ ad Alcalensem Ducem, Proregem Regni, anno 1569, die 17. Julii, ut e medio sublatis ambagibus omnibus, quæ in concedendo Placito interponebantur, negotium istud absolveretur prævio suffragio Majoris Capellani: & Proregis litteræ datæ Majori Capellano, quibus ordo præscribitur concedendi Placiti Regii, quod ne aliqua avaritiæ labe adspergatur, statutum est, ut jura Majori Capellano, ejusque Ministris ex ea re debita, e Regio deinde ærario solverentur. Ibidem plurima occurrunt suffragia a Majoribus Capellanis lata, ut Proreges consulerent, an Placitum Regium esset nec ne concedendum: quo ipso de omnibus fere ecclesiasticis Regni negotiis, & de Regiis juribus vindicandis sententiam dicebant. Beneficia omnia Regii juris commissa fuerunt curæ Majoris Capellani. Huic enim Princeps Petrepersiæ Prorex Regni dedit in mandatis anno 1509. die 1. Januarii, ut inquireret, operamque omnem impenderet ad vindicanda Regi Beneficia illa, quæ tem-

porum calamitate perierant, & describendos eorum omnium annuos proventus: & ut facilius hoc fungeretur officio, Magistratibus omnibus Regni præcepit, ut Archiepiscopo Nazareno Majori Capellano in hac re opem, præsidiumque conferrent. Rursum anno 1559. Dux Alcalensium Moderator Regni Majorem Capellanum interpellavit, ut Beneficia omnia Regii juris describeret. Protulit hæc monumenta to. 6. MSS. Chioccarellus; ubi etiam plures leguntur relationes a Magno Capellano datæ, ut vindicaret Regi quædam Beneficia, quorum memoria perierat. Præterea, si quæ circa eadem Beneficia excitatæ sunt quæstiones, an essent Regii juris, an Regiæ collationis, vel præsentationis, hæ definiebantur prævio Majoris Capellani suffragio. Neque permutationes, vel resignationes hujusmodi Beneficiorum absolvebantur sine Majoris Capellani suffragio; sique de Jurepatronatu Regio erat pronuntiandum, illius sententia præmittebatur. Et ita semper usitatum fuisse, dicitur in quadam Consultatione, quam de hac re ad Proregem dedit Consiliarius de Curtis Majoris Capellani Consultor, anno 1567. & ita quoque faciendum, Decreto Regis anno 1569. sancitum est, uti legitur to. 17. MSS. Chioccarelli. Tum in aliis quibusvis negotiis ad Ecclesias Regias spectantibus, consueverunt Proreges Majoris Capellani sententiam expetere. Ut cum anno 1587. Episcopus Puteolanus contenderet sibi decimas deberi sulphuris, quod e Puteolanis fodinis percipiebant Moderatores insignis Nosocomii sub titulo SS. Annuntiatæ. Et cum Ecclesiæ Episcopales Regiæ nominationis Brundusina, & Uritana ab uno, eodemque Episcopo administrarentur; moxque Uritani a Philippo II. Rege enixe petiissent, ut sibi proprius daretur Episcopus; id demum a Rege impetrarunt, explorato prius Majoris Capellani suffragio. Sed & Ecclesiæ Regii juris suis Rectoribus viduatæ, illius curæ incumbebant. Si quid enim in iis resarciendum, restituendum, renovandum erat, Majoris Capellani mandato absolvebatur. Et in quibusdam litteris Proregis Ducis Alcalensium anno 1568, quas exhibet to. 3. Chioccarellus, ad Regem datis, dicitur ex vetustissimo more fructus vacantium Ecclesiarum Regii juris administrari ab eo, quem Prorex designa-

gnaverit, atque de Majoris Capellani ſententia in ipſarum Eccleſiarum uſum expendi. Ex Eccleſiis vero Regiis peculiari ratione ſubeſt Majori Capellano Eccleſia S. Nicolai Barenſis, quam circa undecimi ſæculi finem a nonnullis Barenſibus mercatoribus conſtructam, & Sancti Epiſcopi Reliquiis illuc advectis ditatam, ab Urbano II. & Patribus Melphitani Concilii conſecratam, a Paſchale II, & a Normannis Principibus pluribus privilegiis auctam, Carolus II. Andegavenſis uberioribus cumulavit beneficiis, Capellæ Regiæ dignitate decoravit, Canonicorum itidem Collegio, quorum unum ſeſe conſtituit, ob ſummam ejus erga Beatum Epiſcopum pietatem, quod maritimo prælio victus, & captus ad illius opem confugiſſet. Inſigni huic Eccleſiæ, & ejus Clero præeſt Antiſtes (is nunc eſt vir genere, & virtute ampliſſimus Petrus Carafa Teatinus) a cujus foro datur provocatio ad Majorem Capellanum. Is proinde Judicem agit illius Cleri in cauſa appellationis. Is etiam illorum nomina, & merita perſcrutabatur, qui a Rege promovendi eſſent ad Eccleſias Epiſcopales Regiæ nominationis. Tum vigilabat, ne ulli ederentur libri, qui Regiis juribus, aut tranquillitati Reipublicæ adverſarentur, cujus rei plurima exſtant exempla to. 17. MSS. Chioccarelli. Ibi plura leguntur Edicta a Proregibus lata, ne ulli promulgarentur libri ſine Regis conſenſu; quem ipſi concedebant, explorato antea Majoris Capellani ſuffragio. Et quoad libros alibi editos, ſi quid Reipublicæ tranquillitati adverſarentur, excubabat vir aliquis doctus, ne ab exteris regionibus Neapolim adveherentur. Præterea in aliis quibuſdam eccleſiaſticis negotiis, quæ ad Principem deferuntur ab iis, qui ejus opem, & protectionem implorant, conſueverunt Proreges Majoris Capellani ſuffragium expetere. Ut enim ſtatutum eſt olim legibus Regni editis a Roberto Rege, quæ dicuntur Capitula, atque inſcribuntur, *Ad Regale faſtigium: Conſervatorium pro laico contra Clericum: Conſervatorium pro Clerico contra Clericum: De Spoliatis pro laico contra Clericum*, Neapolitani Principes protectionem ſuam impendunt Clericis, laicisque, ad eos confugientibus, ne ſuis juribus deturbentur. Hujuſmodi negotia ad Principem delata, olim ſub Aragoniis a Supremo Sena-

natu Regis seu Consilio S. Claræ remittebantur ad Magnam Curiam Vicariam, cum hac formula, *servata forma Capitulorum Regni*. Sed imperantibus Austriacis remitti consueverunt ad Magnum Capellanum, uti constat plurimis exemplis to. 13. Chioccarelli, cum ea formula, *ut provideat servata forma Capitulorum Regni*. Denique hujus muneris pars præstantissima censenda est administratio Neapolitani Gymnasii, quod a Friderico II. Imperatore excitatum, Carolus I. Andegavensis pluribus collatis beneficiis, pristinæ restituit dignitati. Qui ut majoribus privilegiis magis incenderet adolescentes ad scientiam comparandam, Magistratum constituit, quem Justitiarium Scholarium dixere, ad jus dicendum in illorum negotiis sive civilibus, sive criminalibus: facultate insuper facta adeundi Neapolitanum Antistitem, si remotis forensibus tricis, vellent sua negotia componi. Plures, qui sub Andegavensibus hoc munere functi sunt, memorat Summontius in Historia Neapolitana. Ille tamen incumbebat juri reddendo: siquidem rei litterariæ præerat Rector Academiæ, qui unus erat e Gymnasii Magistris. At supremam Gymnasii ejusdem administrationem Magno Cancellario demandari consuevisse, colligitur ex Roberti Regis litteris, quibus anno 1311. præfecit Neapolitano Gymnasio Matthæum Filomarinum, Custodem Regii Sigilli, deinde Neapolitanum Antistitem. In his enim litteris, quas exhibet Chioccarellus in Episcopis Neapolitanis, dicitur, *quia nunc Cancellarium Regni nostri, ad quem ipsius studii cura, regimen, & ordinatio pertinet, non habemus, de tua circumspectione, ac fide confisi, ejusdem Studii gubernationem, ordinationem, dispositionem, & curam, prout ad dictum Cancellarium pertinere noscitur, tibi præsentium tenore committimus, usque ad nostræ beneplacitum Majestatis*. Hinc Ingilramus Stella Regius Capellanus & Consiliarius, Magnus Regni Cancellarius, & Archiepiscopus Capuanus, supremus fuit Moderator Neapolitani Gymnasii. Deinde a Joanna II. huic addita sunt Collegia Doctorum utriusque Juris, & Philosophiæ, ac Medicinæ, eaque etiam Magno Cancellario subjecta, uti legitur in illius diplomate apud Tapiam lib. 1. Jur. Reg. de Officio Magni Cancel-

la-

larii. At ſub Aragoniis Regibus quandoque Major Capellanus Scholas publicas moderabatur, uti Julianus Mirtus Frangipanus, Epiſcopus Cajacenſis, deinde Tropejenſis, Major Capellanus Ferdinandi I. Regis. Ita quoque ſub Auſtriacis; nam Antonius Lauro Epiſcopus Stabienſis, Majorque Capellanus regnante Philippo II. præfuit Neapolitanæ Academiæ. Et hanc adminiſtrationem Majori Capellano confirmavit Comes Lemoſenſium Prorex Regni anno 1616. cum ampliſſimas extruxit ædes ſcholis habendis, & ſapientiſſimas condidit leges ad illarum dignitatem fovendam, augendamque. Rurſumque id confirmatum eſt ab ejus ſucceſſore Duce Oſſunæ, lata Conſtitutione die 22. Novembris, ejuſdem anni, quæ inſcribitur, *de Regimine Studiorum*, qua Majori Capellano committitur cura Gymnaſii publici, & auctoritas in Scholares omnes quarumvis ſcientiarum. Alia deinde Conſtitutione edita die 31. Novembris 1629. ſtatutum eſt, neminem conſequi poſſe Doctoris gradum, ſine prævia Majoris Capellani adprobatione. Atque hæ ſunt partes præclariſſimi hujus Officii; ad eaſque implendas habet Major Capellanus ſuum Forum, & miniſtros ad jus dicendum requiſitos, Conſultorem quoque Juris peritum, e Conſiliariis Conſilii S. Claræ, quem Rex ſtatuit e tribus a Majore Capellano exhibitis. Noſtris vero hiſce temporibus, quum huic Aulæ, & huic Regno, poſt diuturnam ſuorum Principum abſentiam, Deus Optimus Maximus CAROLUM BORBONIUM REGEM præfecit, longe major acceſſit Magno Capellano dignitas, & auctoritas. Is igitur in Aula Glorioſiſſimi Principis, & ubicumque locorum Rex fuerit, Sacris operatur, Sacramenta Eccleſiæ aut per ſe, aut per alios adminiſtrat, & curam gerit animarum in Aula. Præeſt nedum Capellæ Palatinæ, ejuſque Clero, ſed & Capellis, ſeu Eccleſiis intra Arces conſtructis, earumque Capellanis; quin etiam Capellanis militum terra marique, & rei ſacræ ſive in caſtris, ſive in navibus Regiis peragendæ: benedicit Regiam menſam, Regemque adeuntem Eccleſias adſpergit aqua benedicta: refert ad Regem de concedendo nec ne Placito Regio: inquirit nomina, & merita eorum, qui a Rege donandi ſunt Sacerdotiis ſui juris, quorum tres Regi proponit: vacante aliqua

Ec-

Ecclesia Regiæ collationis, Principem ejus rei conscium facit, proponitque Œconomum, qui illius Ecclesiæ proventus administret. Invigilat edendis libris, statuitque eos, quorum censuræ subjiciendi sunt, antequam typis committantur: denique insigne, & celeberrimum Neapolitanum Gymnasium, ubi tot doctissimi viri tradendis disciplinis, ac rei litterariæ illustrandæ operam navant, moderatur. Jam vero ex iis omnibus, quæ dicta sunt, constat disertissime, quanta sit affinitas inter veterem Archicapellanum Regum Francorum, & Majorem Capellanum Regni Neapolitani, eo præsertim nomine, quod plurima ecclesiastica negotia ad Principem delata, Majoris Capellani suffragio absolvantur. In eo tamen is & veteri Archicapellano, & Magnis Capellanis aliorum Principum præstat, quod ejus curæ, & jurisdictioni subdantur Capellæ, & Capellani Arcium totius Regni, Capellani itidem castrenses, & maritimi, tum milites, qui terra, marique Regiis stipendiis aluntur, uti ex dicendis compertum erit.

XIV. Antequam huic Capiti finem imponamus, varii recensendi sunt tituli, quibus variis in Regnis Magnos Capellanos donarunt. In Aula Regum Francorum primæ stirpis dicti sunt Abbates Palatini Oratorii, quia instar Abbatum præerant Ecclesiæ Palatinæ, ejusque Clericis. Tum sub secunda stirpe, Archicapellani vocabantur, quod Capellanis omnibus imminerent; & hinc quandoque Summi, & Magni Capellani nuncupati fuere. Nam in epistola Concilii Carisiacensis ad Ludovicum Fulradus nominatur Summus Capellanus Regis Pipini: & Guntharius dicitur ab Hincmaro Remensi Magnus Capellanus Regis Lotharii. Is idem in Concilio Aquisgranensi nominatur Archicapellanus Sacri Palatii. Angilbertus appellatur Abbas, & Minister Capellæ ab Hadriano Papa in epistola ad Carolum Magnum. Hilduinus dictus est Antistes Sacri Palatii ab Agobardo Lugdunensi in quadam epistola ad ipsum data: & Drogo Metensis Episcopus, Archipalatinus Præsul in apologetico Ebbonis; & alibi Senior Capellanus. Primicerii quoque titulus Magnis Capellanis datus legitur, ut Angilberto, & Angilramo. Archipresbyterum Franciæ appellat Fulradum Hadrianus I. in epistola quadam a Flodoardo re-

relata. In præfatione Concilii Moguntini anno 813. legitur Hildeboldus Sacri Palatii Archiepiscopus. Censet tamen Filesacus in lib. de sacr. Episc. auctor. cap. 9. §. 15. pro Archiepiscopo legendum esse Archicapellanum. Sed potuit ille Archiepiscopus vocari, quod honoris causa eo esset ornatus titulo; nam in vita Leonis III. scripta ab Anastasio, ille idem nominatur Archiepiscopus, & Capellanus. Angilramus quoque, etsi Metensis esset Episcopus, tamen Archiepiscopus dicitur can. 55. Concilii Francofordiensis; non quod Archicapellanus esset, siquidem ejus prædecessor Grodegangus dictus est etiam Archiepiscopus ab Alcuino, sed quod titulo Archiepiscopali, & Pallio donatus esset. Consueverunt enim Romani Pontifices honoris causa quibusdam Episcopis Pallium, & Archiepiscopalem titulum conferre; uti Gregorius Magnus Siagrio Augustodunensi, in gratiam Brunechildis Reginæ. Et hæc etiam causa esse potuit, cur Aiglibertus Episcopus Cenomanensis, nuncupatur quandoque Archiepiscopus. Sub tertia stirpe Regum Galliæ, qui hoc munus gerebat Capellanus, & Eleemosynarius, deinde Magnus Eleemosynarius dictus est. In Hispania, uti etiam in Lusitania, Majoris Capellani nomine hoc officium exprimebatur. In Aula nostrorum Principum, olim Magistri Capellani, & Magistri Regalis Capellæ appellabantur, qui hoc munere donati erant: quemadmodum Magistri Justitiarii dicebantur, qui præerant juribus reddendis; Magistri Rationales, qui imminebant Regio ærario; Magistri Tabellariorum, qui præfecti erant iis, qui commutatis equis celerrime itinera conficiunt. Quin etiam in Gallia Magistri titulus legitur datus Magno Capellano. Nam Lupus Ferrariensis ep. 110. vocat Hilduinum Ecclesiasticorum Magistrum. Et Grimoldus sub Ludovico Rege filio Ludovici Pii, dicitur Magister a Walafrido, cui is nuncupavit Poemata de Re Hortensi. Sub tertia vero Regum dynastia Episcopum Sylvanectensem, qui circa annum 1285. Capellam Regiam moderabatur, appellatum Magistrum Capellanum Regis, testatur Peiratius lib. 1. cap. 53. Is idem lib. 1. cap. 21. scribit, olim, qui præerat Clero Sanctæ Capellæ Parisiensis, nuncupatum fuisse Magistrum Capellanum Sanctæ Capellæ. Nunc etiam temporis in Aula

Regum Galliæ, qui imminet Oratorio Regis, dicitur Magister Oratorii, ſicuti qui imminet Cantoribus, Magiſter Capellæ Cantorum. At regnantibus Aragoniis Neapolitanis Regibus, invaluit Majoris Capellani titulus, quo ad hæc uſque tempora ampliſſimum hoc munus donatur.

CAPUT IV.

DE PRIVILEGIIS CAPELLÆ REGIÆ, CLERI PALATINI, ET MAGNI CAPELLANI.

De origine, & progreſſu Privilegiorum. II. *De Privilegiis Capellarum, & Capellanorum Regum Angliæ.* III. *Et Regum Galliæ.* IV. *Hiſpaniæ.* V. *Luſitaniæ.* VI. *Privilegia conceſſa a Glorioſiſſimo Pontifice BENEDICTO XIV. Magno Eleemoſynario Regum Sardiniæ.* VII. *Dubia, & Declarationes circa eadem Privilegia.* VIII. *Album exemptorum in Aula Regum Sardiniæ.* IX. *Antiqua jura Majoris Capellani Neapolitani Regni.* X. *Privilegia eidem collata a laudato Pontifice Maximo BENEDICTO XIV.*

Ccleſiæ diſciplina, quemadmodum diverſis temporibus juxta varias locorum, rerum, & perſonarum circumſtantias, quibus accomodanda fuit, varias ſubiit mutationes, quoad innumera fere eccleſiaſticæ rei capita, ut in ordinandis Clericis, eligendis Epiſcopis, convocandis Conciliis, injungendis pœnitentiis, relaxandis canonibus; ita quoque in privilegiis, & exemptionibus concedendis. Has omnes mutationes complectitur doctiſſimus Thomaſſinus in notiſſimis libris de veteri, & nova Eccleſiæ diſciplina, ubi illud frequenter inculcat, ſerviendum eſſe legibus, moribuſque jam receptis; actum eſſe de pace publica, ſi omnia ad antiquatas legitima auctoritate regulas revocentur; & cuique laudandam, atque ſequendam eſſe ſui temporis Eccleſiæ diſciplinam. Sane priſtinis ſæculis vix ulla dabantur Eccleſiis, aut Monaſteriis, Clericis, ſive Monachis privilegia, quæ pleniſſimam

ſimam libertatem ab omni ſpirituali Epiſcoporum juriſdictione involverent. Nam antiquiſſima privilegia ſæculo ſexto, & deinceps indulta Monaſteriis, nonniſi reſpiciebant illorum bona temporalia, & liberam Abbatis electionem, quæ ab Epiſcopis turbabantur, utpote qui ſibi vindicabant jura quædam in ordinatione Monachorum, benedictione Abbatum, conſecratione Altarium, pro receptione Chriſmatis, pro Synodico, & Cathedratico. Monaſteria inſuper magnis ſumptibus in viſitatione gravabant, ſibique adſcribebant jus Abbates conſtituendi. Fuſe oſtendunt Thomaſſinus p. 1. lib. 3. & Vaneſpenius Jur. Canon. par. 3. tit. 12. aliique, vetuſtiſſima privilegia non aliud fere complecti, quam exemptiones a juribus jam recenſitis, liberam Abbatum electionem, & quæ ad conſervandam Monaſticam quietem, ac diſciplinam conducere videbantur; ſalva tamen ſpirituali Epiſcoporum juriſdictione. Nonnulli quidem totalium exemptionum originem referunt ad tempora S. Gregorii Papæ, cui adſcripta ſunt privilegia quædam pleniſſimæ libertatis conceſſa Monaſteriis Gallicanis S. Medardi, & S. Germani, & Xenodochio Auguſtodunenſi: quæ tamen Launojus, aliique eruditi inter ſuppoſititia recenſent. Alii initium exemptionum repetunt a Synodo Carthaginenſi anno 524. ſub Bonifacio Epiſcopo; cujus mentio fit in alia Synodo Carthaginenſi anno 534. ſub Reparato, ibique dicitur, nil eſſe juris Epiſcopis in Monaſteria, niſi quoad Clericorum ordinationem, & Altarium conſecrationem. Illud tamen certum eſt, ſæculis undecimo, & duodecimo omnimodas exemptiones Monaſteriis, Eccleſiis, Capitulis, Clericorum Collegiis, Xenodochiis, Societatibus Equeſtribus indultas potiſſimum viguiſſe; eaſque majus incrementum accepiſſe flagrante ſchiſmate Avenionenſi: & hinc graves querelæ Bernardi, Petri Bleſenſis, Petri Cantoris, Joannis Sariſberienſis; tum etiam Epiſcoporum in Conciliis Viennenſi, Conſtantienſi, Lateranenſi, ubi actum eſt de iiſdem libertatibus revocandis, quæ penitus enervarent eccleſiaſticam diſciplinam. Neque olim a ſolis Romanis Pontificibus annuebantur privilegia exemptionum; ſed etiam ab Epiſcopis, & a Regibus, accedente Epiſcoporum conſenſu; uti fuſe tradunt

 plu-

plurimis allatis exemplis Thomassinus, & Vanespenius. Idque præsertim locum habuit, cum ab ipsis Ecclesiarum, aut Monasteriorum Fundatoribus hujusmodi immunitates efflagitabantur: siquidem pluribus evincit doctissimus Thomassinus par. 1. lib. 3. cap. 31. & 34. potuisse Ecclesiarum Fundatores eas ab Ordinariorum potestate subducere, & Apostolicæ Sedi immediate subjicere. Quemadmodum in Africa fuerunt plurima Monasteria in quacumque Diœcesi, vel Provincia fundata, quæ non Episcopi Diœcesani, sed illius Episcopi jurisdictioni suberant, cui illa subjicere voluissent eorum Fundatores, ut plurimum vero Episcopo Carthaginensi. Similiter in utroque Patriarchatu Orientis fas erat Monasteriorum Fundatoribus, in quacumque erigerentur Diœcesi, ea subjicere Patriarchæ in ipsa illorum fundatione; tunc Episcopo Diœcesano nulla erat potestas in illa Monasteria, ne Ordinum quidem conferendorum, aut Abbatis consecrandi, aut Missæ celebrandæ. Quin id quoque juris sibi tribuebant Metropolitæ, intra suam Provinciam, etsi iis non raro repugnabatur. In Neapolitano Regno ex antiquissimo more Episcopi, aut iis consentientibus, Principes libertatibus, atque exemptionibus donarunt Ecclesias, quas vel ipsi fundaverant, vel earum Fundatores privilegiis donari exoptaverant. Refert Ughellius in Episcopis Beneventanis Diploma Arechis Beneventi Ducis e Longobardorum gente, quo confirmat exemptionis privilegium latum a Joanne Episcopo in favorem Ecclesiæ S. Mariæ, & S. Martiani, quam Gardino Abbas fundaverat. Ibi dicitur: *Nostra quidem gloriosa potestas juxta membranam ipsius Joannis Episcopi in prædicta Ecclesia hoc nostrum absolutionis præceptum firmavit ea ratione, ut tantummodo ad nostrum sacrum Palatium audientiam habere debeat, sicut & cætera nostra Monasteria in nostra sint semper potestate, ordinandi in ipsa nostra Ecclesia, qualiter nostræ eximietati placuerit, & a nullo Episcopo hujus sanctæ sedis Ecclesiæ nostræ Beneventanæ, vel a quibuscumque Sacerdotibus, umquam requiratur in sua jurisdictione.* Datum est hoc privilegium circa annum 769. ex quo constat, fuisse ea ætate nonnullas Ecclesias, quæ Principes declarabant sui juris, quæque dicebantur pertinere ad Sa-

Sacrum Palatium. Simile privilegium exhibet ibidem Ughellius datum ab Atenulpho, & Landulpho Beneventanis Principibus in favorem Ecclesiæ S. Joannis: & in Episcopis Salernitanis, plura profert hujusmodi exemptionum privilegia, quæ Salernitani Episcopi, aut Principes Ecclesiis a se, vel ab aliis constructis concessere. Normannis deinde imperantibus, plurimæ Ecclesiæ exemptionibus donatæ sunt, quod essent juris Principum. Tassonius in lib. de Antef. ver. 4. obser. 5. refert privilegium quoddam a Comite Rogerio anno 1094. S. Brunoni concessum, ubi dicitur, *quod Monasterium Arsaphiæ Capella mea erat exempta ab Episcopali jurisdictione per Sacrosanctam Romanam Ecclesiam*. Ecclesia quoque Barensis S. Nicolai jam tum temporis exempta erat, uti colligitur ex privilegio Alexandri Comitis Copertini, jubente Rogerio, illi Ecclesiæ dato; & ex privilegio Paschalis II. dato anno 1106. Eustachio Abbati illius Ecclesiæ, petente Boemondo Antiochiæ Principe, & Domino Barii, quæ profert Ughellius. Hinc Bonifacius VIII. in Bulla data anno 1296. in gratiam Caroli II. Andegavensis, dixit hanc Ecclesiam esse Sedi Apostolicæ subjectam, ut apud Beatillum, & Chioccarellum legitur. Pariter Ecclesiam Altamuræ Fridericus II. Imperator excitavit, & exemptionis privilegio donavit anno 1232. cui consensit Innocentius IV. dato diplomate anno 1248. Eodem modo res se habuit in Sicilia; ubi insigne Messanense Monasterium S. Salvatoris a Comite Rogerio fundatum, & Archimandritatus titulo more Græcorum insignitum, Rex Rogerius hoc auxit privilegio anno 1130. apud Pirrum in notitia illius Ecclesiæ: *Volumus præterea, idem nostrum Monasterium esse liberum, & exemptum ab Archiepiscopis, Episcopis, & similiter ab omni persona ecclesiastica, & seculari. Ejus Prælatus, & sui successores, si forte acciderit dubitatio alicui ex aliquo, volumus, quod non respondeant, nisi coram nobis, & hæredibus, & successoribus nostris*. In altero vero diplomate dato anno 1134. ita statuit Rogerius: *Ipsum Archimandritam ipsius Monasterii Salvatoris perpetuo confirmamus, & volumus habere dominationem, & propriam potestatem in omnibus dictis Monasteriis, & Grangiis subjectis, ac Abbatibus, & Mo-*

Monachis, & hominibus omnibus, Clericis, & laicis, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus, & diligenter examinare, & recte judicare, & ad finem cauſas perducere, ſicut Pater Archimandrita, & ſucceſſores ejus non judicentur ab aliqua perſona, neque alicui reſpondeant, niſi noſtræ ſoli Celſitudini, & ſucceſſoribus noſtris. Unde in quadam Sixti IV. Bulla data anno 1471. & ab eodem Pirro relata, dicitur: *Rogerius Rex antedictum Monaſterium cum illud conſtruxit, ædificavit, fundavit, & Capitulo Eccleſiæ Meſſanenſis ibidem præſentibus, & volentibus, & conſentientibus, ab omni eorum, & cujuslibet alterius Prælati, & Ordinarii ſuperiorum exemptum eſſe voluerit*. Patet itaque, frequentiſſima exemptionum privilegia ab Epiſcopis, vel a Regibus de conſenſu Epiſcoporum indulta Eccleſiis, quarum ipſi Fundatores extiterant. Et hinc cum ab Epiſcoporum poteſtate Eccleſiæ illæ eximerentur, neceſſe erat illarum Rectoribus, aut Abbatibus ſimilem juriſdictionem communicare. Ita Eccleſia S. Nicolai Barenſis Priori, Eccleſia Altamuræ Archipresbytero, Monaſterium Meſſanenſe S. Salvatoris Archimandritæ ſubjiciebantur. Et Abbatibus paſſim conceſſa eſt Epiſcopalis juriſdictio, uti Abbati Cavenſis Monaſterii, quem Urbanus II. anno 1092. permiſit omnia jura Epiſcopalia exercere, iis exceptis, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis. Imo in nonnullis Monaſteriis conſtituti ſunt Epiſcopi Monaſteriorum, qui nempe ea omnia ibi agebant, quæ Epiſcopale deſiderant miniſterium. Jam vero quis ibit inficias, ſtuduiſſe Reges Capellis, Capellaniſque ſuis ea privilegia accumulare, quæ ſæpe conferebant, vel conferri procurabant in Monaſteria, aliaſve Eccleſias quamplures? Atque hæ quidem exemptiones eo æquius indulgebantur, quod non tam perſonas, aut loca, quam Reges ipſos reſpicerent. Eccleſia enim quovis ſæculo in gratiam Summorum Principum conſuevit aliquid remittere de receptis legibus, generalique diſciplina, cujus rei plurima adduci poſſent exempla; illud vero potiſſimum, quod Epiſcopis, Clericiſque veniam fecerit reſidendi, ſi Regibus, aut Regno famularentur. Hinc ubi nimiis exemptionibus locorum, & perſonarum arctiores limites adſignarunt Tridentini Patres; Capellis tamen, & Capellanis Re-

Regum priſtinam immunitatem conſervarunt. Cum enim decreviſſet Concilium ſeſſ. 22. cap. 8. Eccleſias omnes licet exemptas viſitandas ab Epiſcopo, tum etiam alia loca pia omnia, addidit hanc exceptionem, *non tamen, quæ ſub Regum immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia*. Et quoad Capellanos Regios confirmavit ſeſſ. 24. cap. 11. Decretalem Innocentii III. relatam Cap. *Cum Capella* de Privilegiis: *Quoad Capellanos Regios*, ait Concilium, *juxta Conſtitutionem Innocentii III.* Cum Capella, *ſubjecti exiſtant Epiſcopis tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis*. Ea Decretalis, jubet ſervanda exemptionum privilegia Capellanis Principum data; qui tamen, ſi ab Epiſcopo præfecti ſint Eccleſiis Parochialibus, quoad hanc curam animarum Epiſcopo ſubjiciuntur.

II. Ambigendum itaque minime eſt, quin Capellæ, & Capellani Principum, pluribus olim privilegiis adfluxerint, juxta cujuſque temporis diſciplinam. Quod in Anglia præſertim contigiſſe auctor eſt Thomaſſinus p. 1. lib. 3. cap. 36. ubi ex antiquis Conſtitutionibus Regum Angliæ refert, Eduardum declaraſſe Capellas ſuas Regias immunes penitus ab omni ordinaria juriſdictione; Clericos earumdem ab Epiſcopo cogi non poſſe, quamdiu Regis immorantur obſequiis, vel in Eccleſiis ut reſideant ſuis, vel ut ſacris Ordinibus innectantur; eo jure ſemper uſos eſſe Angliæ Reges, eiſque fas eſſe, Clericos retinere ſuis devinctos obſequiis, quamdiu illis placuerit; conceſſiſſe Innocentium IV. diploma, quo Capellæ Regiæ Anglicanæ ſolvebantur a cenſuris ab Epiſcopo latis, & a procurationibus ſolvendis, Sedique Apoſtolicæ immediate ſubjiciebantur. Cangius in Gloſſario verbo *Capellæ* indicat Chartas Henrici II, & Henrici III. Regum Angliæ, quæ declarant Capellas quaſdam Regales nulli Ordinario, ſed immediate Sedi Apoſtolicæ ſubjectas. In has exemptiones inſurgebant quandoque Epiſcopi; quas tamen Reges tuebantur innixi conſuetudine, quæ hominum memoriam excederet. Obſervat proinde doctiſſimus Thomaſſinus, in hiſce privilegiis Anglicanis mentionem non haberi a Regibus de Bullis anterioribus ullis Pontificum: unum aſtrui exemptionis fundamentum, poſſeſſionem, cujus initii nulla uſquam exſtat memoria: potuiſſe ergo

go ſolam conſuetudinem, & ſpontaneam Epiſcoporum conſenſionem, conceſſionemque his libertatibus dediſſe initium, quas præſcriptio poſtea roboraſſet: Capellas Regias ſubductas Diœceſani Epiſcopi poteſtati, alii ſubjectas fuiſſe Epiſcopo Regis Capellano; cumque ſemper eſſent Regibus Epiſcopi quidam obeuntes munus Capellani, poterat per iſtiuſmodi Epiſcopos juriſdictio Epiſcopalis in has Capellas exerceri, & præſcribi contra Diœceſanos. Ita ille diſciplinæ eccleſiaſticæ peritiſſimus. Cæterum erat quoque Archiepiſcopo Cantuarienſi jus, ut in ſingulis Diœceſibus ſibi ſubjectam haberet Eccleſiam, ubi omnia munia Epiſcopalia exerceret, nonniſi veteri conſuetudine roboratum. Scribit quidem de hac re ad Wulſtanum Epiſcopum Vorceſtrenſem Anſelmus Cantuarienſis lib. 3. ep. 19. *Teſtante omni genere hominum, qui ſunt in Cantuarienſi Diœceſi, & in aliis Epiſcopatibus, qui ſunt circa eamdem Diœceſim, ſemper Archiepiſcopus Cantuariæ hanc habuit poteſtatem, & conſuetudinem, ut intra cujuſque Epiſcopi Diœceſim haberet Eccleſia Cantuariæ villam, aut Eccleſiam, quæ ejuſdem Archiepiſcopi proprii juris eſſent, quidquid de eadem villa, vel Eccleſia pertineret ad Epiſcopale officium, ſive Dedicatio, ſive aliquid aliud. Adhuc vivunt innumerabiles homines, qui viderunt Anteceſſorem meum Lanfrancum Archiepiſcopum dedicare Eccleſias villarum ſuarum intra Diœceſes aliorum Epiſcoporum ſine calumnia. Quod etiam S. Dunſtanus, & alii prædeceſſores mei feciſſe probantur, ipſis Eccleſiis, quas dedicarunt adhuc ſtantibus.* Provocabat itaque ad veterem conſuetudinem, ut ſua jura vindicaret. Atque adeo facile fuit, ut privilegiis Capellarum, & Capellanorum Regum antiquo uſu roboratis Epiſcopi conſentirent. Cujus rei argumentum ſuggerit Concilium Londinenſe anno 1321. a Waltero Epiſcopo celebratum, quod cap. 6. vetans ſub gravibus pœnis, ne ſine Epiſcopi Diœceſani licentia agerentur Miſſarum ſolemnia in Oratoriis domeſticis, excepit tamen Sacerdotes illos, *quos in Oratoriis, vel Capellis Regum, ſeu Reginarum Angliæ, ſeu Liberorum ſuorum erectis, vel erigendis Miſſas celebrare contigiſſet*.

III. Vetuſtiſſima indicari poſſunt initia exemptionum, qui-

quibus Capellani, & Capellæ Regum Galliæ fruebantur. Ut enim testis est Adelardus in libello de Ordine Palatii, seu Hincmarus ep. 3. ad Episcopos Franciæ, Clerus Palatinus Magno Capellano suberat: *Apocrisiarius autem, quem Nostrates Capellanum, aut Palatii Custodem appellant, omnem Clerum Palatii sub cura, & dispositione sua regebat*. Et Concilium Moguntinum anno 813. celebratum can. 22. in tres classes distinxit Clericos universos, alios sub Episcopi cura, alios Abbatibus subjectos, alios in *servitio Domini Regis* constitutos: quo ipso innuit Clericos Palatinos subductos Episcoporum potestati. Hinc hujusmodi Clerici, plures sibi vindicarunt libertates, quæ cum ecclesiasticam disciplinam insigniter læderent, canonibus Conciliorum comprimebantur. Ex Concilio Francofordiensi can. 38. colligitur, illos id sibi juris asseruisse, ut communicarent cum Presbyteris, quos Episcopus communione sua privaverat; & hanc disciplinæ relaxationem vetuit Concilium, cujus inducendæ nulla alia esse potuit causa, nisi illorum exemptio. Eodemque jure excipiebant Clericos aliarum Diœcesium sine proprii Episcopi consensu: unde Concilium Aquisgranense anno 836. can. 23. decrevit: *De Presbyteris, qui in Palatio morantur, ut sine proprii Episcopi consensu, ibi locum consistendi non habeant, nec recipiantur*. Et Concilium Meldense anni 845. can. 58. statuit, ut ne Clericus aliquis adjungeretur Clero Capellæ Regiæ, inscio Episcopo suo: *Cum quilibet Canonicorum ad Regiam venerit Majestatem, & suo se voluerit mancipare servitio, consensu Episcopi, ad cujus Diœcesim pertinere dignoscitur, eum recipiat. Et si in Ordine Clericali eum promovere voluerit, manus ipsius impositione ad ecclesiasticum ordinem, si dignus fuerit, consecretur*. Nulli itaque Clerici, insciis, vel invitis Episcopis suis, poterant in Capellam Regiam assumi; etsi hujus Clero adscripti, jam haberentur tamquam exempti, ideoque vocarentur *liberi Clerici*, quemadmodum Fauchetius in libro de Familia Caroli M. cap. 16. & Peiratius lib. 1. de Orat. Reg. Galliæ cap. 16. adnotarunt. Ea phrasis, qua exemptio Clericorum Aulicorum indicatur, occurrit in Concilio Tullensi anno 859. ubi Carolus Calvus ajebat, se Episcopatum Senonensem contulisse

Weniloni Clerico meo in Capella mihi servienti, *qui more liberi Clerici se mihi commendaverat*, *& fidelitatem sacramento promiserat*. Neque sine consensu Episcopi excitabantur Palatinæ Capellæ, ut patet ex lib. 5. Capitul. Caroli M. cap. 182. *Ne Capellæ in nostro Palatio*, *vel alibi sine permissu Episcopi*, *in cujus Parochia sunt*, *fiant*. Et tamen eæ erant exemptæ: ideoque Concilium Parisiense an. 829. lib. 3. cap. 19. hortabatur Ludovicum Pium, ne sineret indignos in Regiis Capellis ministrare; & ut Aulici, saltem diebus festis, adessent Sacro. Sane cum summa esset in toto Regno Archicapellani dignitas, & auctoritas; summaque etiam esset Episcoporum in Archicapellanum observantia, dubitari vix potest, quin iis ultro consentientibus, Archicapellanus plenissima libertate, præfuerit sacro Aulæ ministerio, & Clericis Palatinis. Posterioribus sæculis Romani Pontifices Capellas, Capellanos, ipsosque Reges Galliæ plurimis privilegiis cumularunt; quæ collegit, ediditque Tilletius, quæque memorantur a Chopino, Thomassino, Peiratio, Degrassalio, aliisque. Honorius III. Philippo Augusto Regi fas esse decrevit audiendi Sacrum, & Divina Officia in locis interdictis. Alexander IV, & Clemens IV. in gratiam S. Ludovici Regis declararunt, neque Regem, neque Reginam, nec successores adstringi sententia excommunicationis, aut interdicti, sine expresso consensu Apostolicæ Sedis: quod & confirmavit Clemens VI, addiditque, nec Regias Capellas interdicto subjacere, nisi Sede Apostolica consentiente. Idem Clemens VI. Joanni Regi, ejusque successoribus potestatem dedit ingrediendi Monasteria tam virorum, quam mulierum, in iisque manendi, dummodo eorum Monasteriorum Præsules ne dissentirent. Ab eodem Pontifice, lata Bulla Kalendis Maji, anno nono Pontificatus, declaratum fuit, eos omnes, qui in Aula versabantur Joannis Regis, & successorum, nonnisi in casu necessitatis, & quoad ecclesiastica Sacramenta subjici Parochis, & Episcopis locorum, ubi Regium fuerit domicilium. Rursum eodem anno pluribus Bullis a Tilletio relatis Clemens VI. auxit Confessarium Regis potestate absolvendi Regem, Reginam, & successores a criminibus, quorum absolutio esset Roma-

manæ Sedi reservata; tum etiam ab excommunicatione Canonis, dummodo non intervenerit sanguinis effusio in Clerici percussione: potestate itidem absolvendi Regem a juramentis, votisque, exceptis tamen votis peregrinationis Romanæ, Compostellanæ, & in Terram sanctam, ac voto Castitatis: audiendi insuper Confessiones eorum omnium, qui Regis, aut Reginæ, & successorum Aulam comitarentur: eosdem absolvendi ab omnibus criminibus Romano Pontifici haud reservatis, & ministrandi ipsis Ecclesiæ Sacramenta: permittendi quoque esum carnium iis omnibus, qui prædictos Reges in castris sequerentur, exceptis feria sexta, Quadragesima, Vigiliis Natalis Domini, Pentecostes, Omnium Sanctorum, Assumptionis Deiparæ Virginis, S. Joannis Baptistæ, & S. Laurentii; & dummodo non ullius voti religione abstinendi ab esu carnium obligarentur: Confessariis itidem Regis, Reginæ, & successorum indulsit Pontifex carnium usum, etsi sui Instituti professione prohiberentur: tandem eisdem addidit facultatem concedendi Regi, Reginæ, & successoribus Indulgentiam plenariam, morte imminente. Verum non Confessariis tantum, sed & cæteris Capellanis Regum Galliæ Romani Pontifices plurima privilegia contulerunt. Nam ex Bullis Clementis VI. a Tilletio editis, Capellani Regum Galliæ sive Clerici, sive Monachi in persolvendis Divinis Officiis, licite adhærere possunt Ritui Ecclesiæ Parisiensis, qui tum vigebat in Palatina Capella, neque obligantur servandis Ritibus suæ Diœcesis, aut Monasterii: neque inviti subire coguntur Delegationes, aut Mandata eis ab Episcopis, vel Romana Sede commissa: licite quoque possunt a quocumque Episcopo ad Sacros Ordines promoveri: neque in excommunicationem incidunt communicando cum excommunicatis, nisi sint participes criminis: neque ab obsequio Regis divelli possunt, ut ab excommunicatione, si in eam inciderint, absolvantur. Et hinc putarunt nonnulli, Ministros Regum Galliæ haud excommunicatione innodari posse: quod tamen eo sensu intelligendum est, ut eis Romam commigrandum non sit ad censuram relaxandam. Præterea ex ejusdem Pontificis Bulla data die 20. Aprilis, anno nono Pontificatus, Capella-

lani, Clericique Regum, & Reginarum Galliæ, licet lege residendi in suis Beneficiis eximantur, horum tamen proventus eis permittuntur. Et Tilletius testis est, Alexandrum IV. Martinum IV. Gregorium X. Joannem XX. eadem immunitate residendi donasse Clericos obsequiis addictos Regum Francorum. Illam Clementis VI. Bullam exhibent Carolus Degrassalius lib. 2. Regalium Franciæ, & Chopinus lib. 3. cap. 30. de Demanio Franciæ. Ibidem Chopinus profert Joannis XXII. Bullam, qua Pontifex Canonicis Palatinæ Capellæ Parisiensis nedum indulget exemptionem a residentia in suis Beneficiis, verum etiam ab auctoritate Episcopi Parisiensis, & Archiepiscopi Senonensis. Et Peiratius lib. 3. cap. 8. & 9. plurima adducit Regum Galliæ Edicta, ut id juris Capellanis suis vindicarent, cum a Capitulis Cathedralibus ad residentiam compellebantur. Quamvis vero a Tridentino Concilio irritæ declaratæ sint dispensationes omnes perpetuæ residendi; attamen, ut observat Thomassinus p. 2. lib. 3. cap. 72. cum non Beneficiariis ipsis, sed Regibus privilegia hæc indulta fuerint, & de iis revocandis nulla expressa fuerit mentio facta, censendum non est, derogatum illis voluisse Patres Tridentinos. Observat etiam vir doctissimus, perpetuam non esse illam residentiæ relaxationem; siquidem coarctatur ad tempus, quo illi sunt in obsequio. Addit, decretis Henrici III. statutum esse, ut expleto suo ministerio, Capellani Regii suis adhæreant Ecclesiis; coarctatum quoque fuisse exemptorum numerum, cum ex illorum copia, Ecclesiæ suis destitutæ ministris conquererentur. Hanc autem residendi immunitatem porrigi etiam ad Clericos Consiliarios Senatus Regii censet Chopinus lib. 3. de sac. Polit. cap. 3. quod in Bulla Clementis VI. sermo sit nedum de Capellanis, sed & de Clericis Regum, atque adeo de Clericis Consiliariis; eo præsertim nomine, quod hi Regi, & Regno inservientes, censendi sint, ac si præsentes adessent Ecclesiis suis, ad instar Canonicorum Episcopo inservientium, quos immunes fecit a residentia Alexander III. Cap. *Ad audientiam*, De Cler. non resid. *Cum absentes dici non debeant, sed præsentes, qui tecum pro tuo, & ipsius Ecclesiæ servitio commorantur*. At moveant

vent alii litem Consiliariis Clericis de hac immunitate, quorum momenta refert Thomassinus; & is re utrinque discussa, tutissimum sibi videri dicit, neutram in partem præcipitare sententiam, suæque illos sapientiæ, & conscientiæ permittere, quorum res agitur. Cæterum ea immunitate donandi fuerunt Capellani Regum, quod his plurima Regni Beneficia conferri mos erat. Ut enim tradit Peiratius lib. 3. cap. 9. & 10. tum Romani Pontifices, tum Reges, præsertim Carolus IX. Henricus III. Henricus IV. non pauca sui juris Sacerdotia reservata, & affecta Capellanis Regiis declararunt. Imo cum Galliæ Reges eo jure fruantur, ut post suam inaugurationem, ad illorum collationem spectet prima quævis Præbenda vacatura in Ecclesia qualibet Cathedrali, vel Collegiata, de qua re agit Degrassalius lib. 2. Regalium Franciæ; tum etiam, ut Regiæ collationis sit post fidelitatis sacramentum ab Episcopo recenter ordinato emissum, quæ omnium prima in hujus Ecclesia conferenda sit Præbenda; has Capellanis suis concedere Reges consueverunt. Plura de hac re habet Rhenatus Chopinus lib. 2. Monasticon tit. 3. n. 21. & lib. 2. de Demanio tit. 10. n. 16. & lib. 1. de sacr. Polit. tit. 7. n. 4. & 15. Denique Clerici Palatini Regum Galliæ, sive sint Capellani, sive aliis gerendis officiis Aulæ incumbant, judicem, & disceptatorem suarum litium, ac causarum habent Abbatem S. Genovesæ, ut tradit Rhenatus Chopinus lib. 2. de sacra Polit. tit. 5. n. 5. Tum etiam ex Bulla Alexandri IV, quam refert Tilletius, Abbas S. Dionysii constitutus est vindex privilegiorum, quæ Regibus, & eorum Clericis Romani Pontifices concessere. Quod Magnum Eleemosynarium spectat, Peiratius libro 1. cap. 62. fuse probat, ipsum esse Episcopum Aulæ, quod nempe successerit veteri Archicapellano, qui certe agebat Antistitem Aulæ; quod hæc sit plurium Auctorum sententia; quod etiam in Hispania Major Capellanus sit Episcopus Aulæ; quod ex Regestis annorum 1559. & 1560. constat, datam a Magno Eleemosynario facultatem Capellanis Regiis audiendi Confessiones, & administrandi Sacramenta Aulicis omnibus; quod Clemens VI. donaverit Eleemosynarios Regis, & Reginæ potestate absolvendi omnes illorum domesticos; quod apud Re-

Regem nonnisi ille Sacris operatur, nec ulli Prælato id fas sit, nisi eo permittente; quod denique primum inter omnes Episcopos obtinet locum, quum Rex sacris rebus incumbit. Optat tamen, ut ad hanc Magni Eleemosynarii spiritualem jurisdictionem firmius roborandam, Francorum Reges aliquam a Romanis Pontificibus Constitutionem impetrarent, ei similem, quam obtinuere Reges Hispaniæ. Si enim Monachis San-Dionysianis ab Episcopi Diœcesani jurisdictione exemptis Stephanus III. Pontifex concessit, ut illorum unus esset loco Episcopi, tam in ipso Monasterio, quam in aliis Monasteriis eidem subjectis; quidni Regibus erit concedenda facultas nominandi Prælatum aliquem, qui Episcopale ministerium in Aula exerceat? Et eodem lib. 1. cap. 20. probat contra Tilletium, Parisiensem Episcopum haud esse Parochum Aulæ, aitque nullum hujus rei vestigium in Historia occurrere: *car l'Evesque de Paris n'a jamais eu authorité dans la Cour, s'il n'a esté pourveu de quelque dignité dans la Chapelle du Roy: comme le Cardinal de Gondy, quand il a esté honoré de la dignité de Maistre de l'Oratoire du Roy, & le Cardinal de Rets son neveu, quand il a esté pourveu de la mesme dignité, & encore son frere Archevesque de Paris, qui exerce aujorduy la Charge de Maistre de la Chapelle de Musique en la Chapelle du Roy. Nos Roys n'ont point d'autre Paroisse, que leur Chapelle, la quelle est par tout ou Sa Majesté oyt le service Divin, celebré par les Ecclesiastiques de sa maison.* Addit, nullis fas esse coram Rege Sacra ministrare, nisi vel ejus Capellanis, vel Magno Eleemosynario permittente: morem quidem vigere, ut in quocumque loco Rex fuerit, quotidiana oblatio Parocho illius loci concedatur; id tamen honoris causa fieri, non quia Rex sit illius Parochianus: Cardinalem Rochefocaltium Magnum Eleemosynarium anno 1625. in ipsa Cathedrali Parisiensi benedixisse nuptias inter Mariam Henrichettam Ludovici XIII. sororem, & Regem Angliæ: falso denique a Tilletio asseri, quod ad Episcopum Parisiensem spectat Regia funera moderari, cum id spectet ad Magnum Eleemosynarium, qui proinde ultimus post omnes Episcopos incedit, proximior Regio cadaveri. Peiratio suffragantur alii Scripto-

ptores. Nam Joannes Lomedus in tractatu privilegiorum ſcribit: *Aulicis exemptis Magnus Eleemoſynarius eſt pro Epiſcopo*: & Petrus Gallandus in vita Petri Caſtellani: *Aulæ Regiæ unicus Epiſcopus eſt; quocumque in loco per totum Regnum Rex verſetur, ab eo Sacramenta petere ſolet*: & Rovillardus in libro de Magno Eleemoſynario ſcribit, hunc eſſe Epiſcopum Regis; etſi ipſe cenſeat, Antiſtitem Pariſienſem eſſe Parochum Aulæ. Alii tamen ab hac ſententia diſſentiunt, uti Pontaſius in Dictionario Caſuum Moralium to. 3. tit. de Simonia caſ. 47. ubi propoſita quæſtione, an ſit ſimoniacum pretio aſſequi Eleemoſynarii Regii munus; diſputat in utramque partem, an M. Eleemoſynarius ſit Aulæ Epiſcopus. Tum Peiratii præcipua momenta convellit, quod nempe Archicapellanus olim ageret Epiſcopum, nonniſi ex Epiſcoporum conſenſu; quod jura ex privilegio Pauli V. conceſſa Majori Capellano Regis Hiſpaniæ, haud aliis communicari poſſint; quod denique Epiſcopi ſemper repugnaverint Magnis Eleemoſynariis, ſi ſibi Epiſcopalia jura vindicaſſent. Addit, ætate ſua Epiſcopum Pariſienſem Sacra feciſſe coram Rege cum omnibus ſuæ dignitatis ornamentis; eoque etiam ritu alios Epiſcopos, in quorum Diœceſibus Regem morari contigiſſet.

IV. Capellanis, & Capellano Majori Regum Hiſpaniæ plurima, eaque ampliſſima privilegia conceſſere plures Romani Pontifices, Sixtus IV, Innocentius VIII, Alexander VI, Julius II. in gratiam Ferdinandi Catholici, & Eliſabeth ejus conjugis, & Joannæ filiæ, ob præſtantiſſima eorum in Eccleſiam merita. Ea omnia in Caroli V. gratiam confirmata fuere a Leone X. anno 1519. data Bulla, quæ incipit: *Alias felicis recordationis*, quam e Regio Archivio deſumptam exhibet to. 2. Chioccarellus. Hujus privilegii hæc eſt ſumma. Capellanus Major Regum Hiſpaniæ curam habet animarum eorum omnium, qui in Palatio degunt, quique Regum obſequio ſunt addicti, Regis, Regiæque familiæ, quorum omnium Rector nuncupatur, ubicumque locorum Rex, & Aula fuerit, ſive ad breve tempus, ſive cauſa diutius ibi commorandi. Cum animarum curam habeat, poteſt Aulicis omnibus, vel per ſe, vel per alios ab ipſo ad id muneris deputatos, Sacramenta admi-

ministrare, Eucharistiam etiam in Paschate eis porrigere, eorum Confessiones audire, eos absolvere etiam in casibus Episcopo reservatis, eosdem vita functos etiam Interdicti tempore tradere ecclesiasticæ sepulturæ. Potest vel per se, vel per alium, nuptiis benedictionem impertiri, quæ in Regum præsentia contrahuntur; ac itidem Baptisma conferre infantibus, Judæis, aut Saracenis, qui præsentibus ipsis Regibus sunt baptizandi. Potest & ducentos Indulgentiarum dies Regibus, eorumque domesticis elargiri. Itidem facultatem concedere Aulicis omnibus confitendi peccata sua cuilibet idoneo Sacerdoti, sive Regulari, sive Seculari. Aulicos quoque ab intestato decedentes, in quacumque Ecclesia sepulturæ mandare. Eorum omnium, qui Capellæ Regis sunt addicti, lites quascumque, & controversias discutere, ac definire. Hique omnes declarantur penitus exempti ab Ordinariorum potestate, nulla Ordinariis in eos jurisdictione concessa. Eosdem absolvere ab excommunicatione ob violentam injectionem manuum, citra tamen membrorum mutilationem, aut enormem læsionem; nec non ab irregularitate, si in eam inciderint, ob illicitam sacri ministerii executionem. Iisdem facultatem impertiri recipiendi sacros Ordines a quocumque Catholico Episcopo, statutis tamen a jure temporibus. Denique in Capella Regis fas esse, Divina omnia celebrari Officia, etiam absentibus Regibus; quin & iis præsentibus Sacrum fieri, hora una post meridiem. Hæc itaque jura Majori Capellano Regum Hispaniæ Leo X. concessit, quæ deinde subsequentes Romani Pontifices confirmarunt. Nam ea renovavit, confirmavitque Paulus III. Bulla, quæ incipit: *Præclaræ devotionis sinceritas* anno 1535, addiditque, ut in Capella Palatina, præsentibus Regibus, fas esset Sacrum celebrari circa diurnam lucem, utque in die natalitio Regis, Indulgentias lucrarentur, qui Regiam Capellam religionis causa adirent. Tum Pius V. edito Brevi die 7. Junii anno 1569. in gratiam Philippi II, quod incipit, *Inter cætera*, declaravit, fas esse Regi, ut in absentia Archiepiscopi Compostellani Majoris Capellani nominaret Presbyterum, *qui durante absentia dicti Archiepiscopi, a dicta Curia, in quibuscumque Civitatibus, Oppidis, & locis, in quibus dictum* Phi-

Philippum Regem, ejusque Curiam Regiam pro tempore residere contingeret, curam animarum familiæ ejusdem Philippi Regis, ac omnium, & singularum personarum, tam in ipsis Regnis, & Dominiis originem trahentium, quam extraneorum a quibusvis Orbis partibus ad ipsam Curiam confluentium, cujuscumque qualitatis, gradus, status, ordinis, vel conditionis, ac præeminentiæ fuerint, Archiepiscopis tamen, & Episcopis exceptis, exercere, eosque visitare, corrigere, ac omnimodam jurisdictionem ordinariam, omniaque, & singula, quæ Archiepiscopi, & Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in Diœcesibus suis de jure, vel consuetudine, vel alias quomodolibet facere, & exercere consueverunt, citra tamen exercitium Pontificalium, & Ordinum, & Beneficiorum collationem exercere libere, ac licite valeat. Quod omne renovatum, confirmatumque fuit a Gregorio XIII. emanato Brevi, *Cum dudum* die 7. Aprilis anni 1591, illudque insuper additum: ut Capellanus Major, seu is, qui ab eo ad animarum curam fuerit deputatus, cum Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, Unctionis extremæ, atque Matrimonii administrare debeat Aulicis omnibus, si propriam non habeat Ecclesiam, ubi sacrum exerceat ministerium, possit in ea Parochiali Ecclesia Regio Palatio contigua, quam ipse maluerit, Sacramenta administrare, vel exinde Sacramentalia sumere ad infirmos sibi subditos deferenda; ac ibidem monitiones matrimoniis prævias pro suis subditis promulgare; utque fas sit in Capella Palatina Eucharistiam, & Oleum infirmorum asservare. Confessarios quoque deputare audiendis Confessionibus Palatinorum, sive seculares Clericos, sive Regulares, eosque examine probare: iisdem facultatem concionandi, ac celebrandi in Capellis Regiis impertiri, vel ubicumque Rex præsens fuerit. Tandem, ut ei sit facultas constituendi ministros, & officiales, qui auctoritate Apostolica exerceant omnimodam jurisdictionem in Clericos, omnesque addictos sive Capellæ, sive Palatio Regis. Exhibet hæc Pontificia diplomata e Regio Tabulario Neapolitano desumpta Chioccarellus. His autem perspicuum fit jurisdictionem quasi Episcopalem in Aula, & Capella Palatina, Majori Capellano Regum Hispaniæ fuisse concessam.

Excepit tamen Pius V. usum Pontificalium, & collationem sacrorum Ordinum, ac Beneficiorum; quod a simplici Presbytero, vicario nomine Archiepiscopi Compostellani, supponeret hoc officium administrari; nam eo Brevi declarat Pontifex posse Regem in absentia Compostellani Antistitis, Presbyterum aliquem ad id muneris deputare. Atqui simplici Presbytero usus Pontificalium, & Ordinum collatio jure denegatur. Cum vero hæc ipsa amplissima privilegia complecti viderentur Regum personas, quibus concessa sunt, non vero eorum successores: hinc, ut nullus superesset dubitationi locus, Philippus III. Romam ablegavit Petrum Fernandez de Navarette Capellanum suum, virum gravissimum; qui curaret renovari a Pontifice vetera privilegia Capellæ, & Capellani Majoris Regum Hispaniæ. Res cessit e voto: neque enim Regi de Ecclesia, ac de Sede Apostolica optime merito deneganda erant beneficia illa, quibus prædecessores Reges Romani Pontifices cumulaverant. Itaque Paulus V. die 17. Februarii anno 1614. Breve dedit, quod incipit: *Piis Catholicorum Regum votis*, quo Magni Capellani potestatem, antiquis, novisque privilegiis plurimum extulit. Exhibent hoc Pontificium Diploma Turturetus in libro de Sacello Hispano, & Peiratius in libro de Oratorio Regum Galliæ. Eo Brevi committitur Majori Capellano cura animarum Regiæ familiæ, eorumque omnium, qui ad Aulam spectant, ubicumque locorum Rex fuerit; & ordinaria jurisdictio, ut ea omnia vel per se, vel per suos ministros exercere licite possit, quæ Episcopi, & alii locorum Ordinarii in suis exercent Diœcesibus. Judicem illum declarat Pontifex Capellæ, Capellanorum, omniumque ministrorum, qui Regi famulantur. Facultatem ei tribuit deputandi Capellanos in ruralibus Regiis domibus. Examinandi Clericos Regalis Capellæ ad audiendas Confessiones, ad Sacrum faciendum, ad divinum verbum prædicandum, eosque approbandi ad hæc sacra munera peragenda. Concionatores designandi sive Regulares, sive sæculares, qui vel in Capella Regia, vel ubique locorum Rex fuerit, prædicare valeant divinum verbum, quin ab ullo Ordinario prohiberi possint. Confessarios quoque nominandi ad audien-

das

das Confessiones Aulicorum omnium, tum sæculares, tum Regulares, hos tamen de consensu suorum Superiorum. Absolvendi Capellanos, & cæteros Capellæ Ministros ab excommunicatione ob percussionem Clerici latam; & dispensandi cum iis in irregularitate proveniente ex illicita divinarum rerum celebratione. Administrandi Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ etiam in Paschate, & alia Sacramenta Regi, Aulicisque omnibus; ita ut ei fas sit, vel de viciniori Parochia ea sumere, vel in Capella Palatina Eucharistiam, & Oleum infirmorum asservare. Conferendi etiam sacrum Baptisma, aut benedictionem nuptialem iis omnibus, qui in præsentia Regis vel baptizantur, vel matrimonio copulantur. Audiendi vel per se, vel per alios Confessiones Aulicorum omnium, eosque absolvendi etiam a criminibus Episcopo reservatis, & vita functos tradere sepulturæ, etiam vigente Interdicto. Tum exemptos declarat Pontifex Capellanos Regios ab Episcopi Diœcesani potestate: *ita ut quicumque locorum Diœcesani, & alii Ordinarii judices in Capellanum Majorem, & Capellanos, & Cantores, & Scholares prædictos actu inservientes, & consueta stipendia percipientes, quos ab illis prorsus, & omnino eximimus, & totaliter liberamus; & quoad Majorem, Sedi Apostolicæ immediate, quoad alios vero Capellanos, Cantores, & Scholares hujusmodi dicto Capellano Majori subesse decernimus; nullam penitus superioritatem, dominium, & jurisdictionem exercere, nec se de illis quomodolibet intromittere valeant: sed prædicti Capellani, Cantores, & Scholares coram ipso Capellano Majori, seu Legatis, aut Delegatis dictæ Sedis dumtaxat teneantur de justitia respondere*. Annuit præterea Pontifex, ut iidem Clerici Capellæ Regiæ sacris initientur Ordinibus a quocumque Catholico Episcopo, statutis tamen a jure temporibus. Palatinis deinde omnibus fas esse dicit, consentiente Majori Capellano, ut quemcumque Sacerdotem ex utroque Clero habeant ab audiendis Confessionibus, qui tamen Sacerdos, si Aulicus non sit, approbatus esse debet ab Ordinario. Tum etiam permittit in Capella Palatina, etiam absente Rege, omnia Divina Officia persolvi; & præsente Rege Sacrum fieri hora una antelucana, & al-

& altera post meridiem. Excipit Pontificalium usum, collationem Ordinum, & Beneficiorum, a quibus Majorem Capellanum prohibet; quod nimirum supponat absente Compostellano Antistite, simplici Presbytero hoc munus demandari. Ita enim ait: *Atque hæc omnia, & singula moderno, & pro tempore existenti Archiepiscopo Compostellano, tanquam dictæ Capellæ Capellano Majori, quandiu, & quoties in dicta Curia personaliter resederit, & eo ab eadem Curia absente, seu in illa non residente, personæ in Presbyteratus ordine constitutæ per te toties, quoties tibi visum fuerit, nominandæ, & per suum Ordinarium adprobandæ, qua Nos ex nunc, prout ex tunc, postquam per te nominata, & a suo Ordinario approbata fuerit, deputamus, & approbamus, quæ durante absentia dicti Archiepiscopi in Curia prædicta, in quibusvis civitatibus, oppidis, & locis, in quibus te, tuamque Curiam Regiam pro tempore residere contigerit, omniaque, & singula alia, quæ Archiepiscopi, & Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in Diœcesibus suis de jure, vel consuetudine, aut alias quomodolibet facere, & exercere consueverunt, citra tamen exercitium Pontificalium, & Ordinum, ac Beneficiorum collationem, exercere libere, ac licite, quodque omnibus, & singulis gratiis, favoribus, præeminentiis, & indultis, quibus dictus Archiepiscopus, dum in tua Curia residet, ratione dicti officii Capellani Majoris gaudet, fruitur, & utitur, ac gaudere, uti, & frui quomodolibet potest, gaudere, uti, frui possit, & valeat pariformiter, & æque personaliter, ac tibi personam hujusmodi nominandi, & eligendi, plenam, & omnimodam facultatem Apostolica auctoritate tenore præsentium concedimus, & indulgemus.* Vides itaque sermonem esse de persona in Presbyteratus Ordine constituta, cui vices committuntur Compostellani Præsulis. Cæterum cum Clericis Palatinis detur facultas recipiendi sacros Ordines a quocumque Catholico Episcopo, quidni ab eorum Antistite Majori Capellano, si is Episcopali dignitate fulgeret? Tum requirit Pontifex, ut approbatus sit ab Ordinario Presbyter, quem Majorem Capellanum Rex nominaverit. Huic vero posse Regem ad tempus, hoc munus demandare, colligitur ex illis

ver-

verbis: *per te toties, quoties tibi visum fuerit, nominandæ*. Tandem complectitur Pontifex dumtaxat Capellanos, Cantores, Scholares actu inservientes, & consueta stipendia percipientes.

V. Refert Cabedus in libello de patronatu Regiæ coronæ cap. 43. aliqua Leonis X. Diplomata circa jurisdictionem Majoris Capellani Emmanuelis Regis Lusitaniæ, ejusque successorum. Horum primum datum est anno 1505. quo Majori Capellano subjicit Capellanos, Cantores, Scholares Capellæ Regiæ actu servientes; ita ut eorum omnium causas quascumque etiam beneficiales ipse discutiat, atque definiat; sitque eorum judex ordinarius, quin ulli locorum Ordinarii sibi aliquam in illos jurisdictionem vindicare valeant, a quorum potestate penitus eximit, & Capellano Majori immediate subjicit. Tum Majori Capellano facultatem indulget absolvendi eosdem ab excommunicatione Canonis; & ab irregularitate, si sacrum ministerium suspensi peregerint. Eosdem permittit a quocumque Catholico Antistite ad sacros Ordines promoveri: Divina Officia juxta Romanum ritum in Capella Regis persolvere, etiamsi Regulares sint: fructus quoque suorum Beneficiorum percipere, licet minus resideant: residentiæ legibus minime obligari: nec censuris compelli posse, nisi de iis expressa fiat mentio. Capellanum vero Majorem permittit Pontifex Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & alia Sacramenta Regi, & omnibus in Capella Regia servientibus, & residentibus administrare: eosdem etiam in casibus Episcopalibus absolvere, & vita functos sepulturæ tradere: infantes, Judæos, Saracenos, præsente Rege sacris aquis abluere: nuptias in præsentia Regum initas benedicere: ducentos Indulgentiarum dies in Missarum solemniis concedere. Alterum Pontificium Diploma datum est anno 1515. quo Pontifex constituit Majorem Capellanum ejusdem Regis, ac successorum, judicem causarum omnium tam civilium, quam criminalium, & Beneficialium Capellanorum, Clericorum, Religiosorum familiarium Regis, & Curialium, ubicumque existant, & ubicumque crimina ipsa per eos commissa, & perpetrata fuerint; quin alius judex vel ratione originis, aut domicilii,

aut

aut Beneficii, aut criminis, de iis cognoscere, ac judicare possit. Siqui jurisdictionem Majoris Capellani convellere præsumpserint, censuris coerceri possunt: siqui familiares, atque curiales Clerici ex aliqua causa extra Curiam morantur, stipendia tamen Regis percipiunt: sique de loco in locum Curia se conferat; nihilo tamen minus jurisdictioni Majoris Capellani subjiciuntur. Qui si Episcopus fuerit, potest etiam matrimoniales causas familiarium, & Curialium Regis discutere, ac definire. Addit Cabedus, Emmanuelem Regem nonnulla declarasse circa hanc Majoris Capellani jurisdictionem, de quibus exstat Novella Regni p. 2. tit. 4. lib. 1. & sequentibus, ubi etiam fit mentio Bullarum, quas Clemens VII. Julius III. Pius IV. circa hanc jurisdictionem emanarunt; quibus ea jurisdictio in aliquibus casibus restricta est. Refert idem Cabedus aliam Leonis X. Bullam anni 1514. qua Major Capellanus Regis Lusitaniæ judex declaratur *de causis tam per ipsum Emmanuelem, & pro tempore existentem Regem super quibusvis Ecclesiis, & Beneficiis ecclesiasticis, in quibus jus præsentandi, vel nominandi, aut alias sibi competit, quam personas per eum præsentatas, aut nominatas ad Beneficia prædicta, seu eorumdem Beneficiorum possessores, aut alias quascumque personas active, & passive pro tempore motis, ac de causis tam civilibus, quam criminalibus, & Beneficialibus Capellanorum, etiam Religiosorum, ac Clericorum etiam in minoribus Ordinibus constitutorum ejusdem Emmanuelis, ac pro tempore existentis Regis familiarium, & Curialium undecumque existentium, & ubicumque crimina ipsa commissa, & perpetrata fuerint, cognoscere possit*. Nunc vero temporis Capella Regis est Ecclesia Cathedralis, & Patriarchalis, cui Patriarcha imminet, qui & ibi Sacra moderatur.

VI. Magnum Eleemosynarium Regis Sardiniæ paucis abhinc annis donavit amplissimis privilegiis Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV, cui longævam vitam, perpetuam felicitatem ad Ecclesiæ bonum, & Romanæ Sedis gloriam precantur universi; Brevi dato die 11. Augusti anno 1745. ad Carolum Emmanuelem Gloriosissimum Regem, quod ita habet.

BE-

BENEDICTUS PAPA XIV.

Chariſſime in Chriſto Fili noſter Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

Piis Catholicorum Regum votis, per quæ Divinus cultus augeri, & Miniſtrorum Eccleſiaſticorum, præſertim Capellarum Regiarum ſervitio adſcriptorum Status, ad Dei gloriam tranquillè, & rectè, dirigi, & gubernari valeat, libentèr annuimus, & aliàs diſpoſuimus, prout conſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Itaque ſupplicationibus Majeſtatis Tuæ nomine Nobis humiliter porrectis inclinati, eidem Majeſtati Tuæ, ut Magnus Eleemoſynarius, ſive Capellanus Major Capellæ Tuæ in Epiſcopali dignitate conſtitutus, in quibuſvis Civitatibus, Oppidis, & locis, in quibus Majeſtatem Tuam prædictam, Tuamque Regiam Curiam pro tempore reſidere contigerit continuò, vel ad tempus, curam animarum Familiæ Tuæ, omniumque, & ſingularum perſonarum, tam ex tuis Regno, & Dominiis originem habentium, quàm extraneorum Curialium, & dictam Curiam ſequentium, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis, ac præeminentiæ exiſtentium, tam Eccleſiaſticorum, quàm Sæcularium (Archiepiſcopis, & Epiſcopis exceptis) exercere, earumque Rector nuncupari, eaſque corrigere, & viſitare, ac in eaſdem omnimodam juriſdictionem ordinariam, omniaque, & ſingula alia, quæ Archiepiſcopi, & Epiſcopi, ac alii locorum Ordinarii in Diœceſibus ſuis de jure, vel conſuetudine, aut aliàs quomodolibet facere, & exercere conſueverunt, ac per ſe, vel alios Miniſtros ſuam juriſdictionem ordinariam exercere, necnon Miniſtros, & Officiales neceſſarios ad exercendam Apoſtolica auctoritate hujuſmodi omnimodam juriſdictionem, tam Curiæ Palatii, quàm uti Judex Capellæ hujuſmodi, & aliorum prædictorum, qui ab eo, & ejus mandato nominati exerceant eorum officia, & juriſdictionem ſuam tam in cauſis familiarium, Capellanorum ſervientium Oratorii, Capellæ Cantorum, & Miniſtrorum etiam Laicorum ejuſdem Capellæ, quàm aliarum perſonarum quarumcumque natio-

num

num Tibi servientium, ac Personarum Regalium, & Regiæ Prolis, in illos tantum, qui verè sunt Curiales, necnon Capellanorum in ruralibus domibus, seu Palatiis tuis existentium nominare, necnon per se, aut Ministros suos Confessores Regulares, de licentia suorum Superiorum, aut seculares pro cura animarum dicti Palatii, & Curia etiam nominare, ac Capellanos, & Clericos servientes Tibi, & Domui Regali in dicta Capella, & Oratorio, ad celebrandum Missas, & Confessiones audiendas, ac verbum Dei prædicandum examinare, seu examinari facere, & eis id faciendi licentiam, & facultatem dare, ac etiam Prædicatores Regulares, aut seculares in dicta Curia, vel extra eam ad prædicandum verbum Dei in dicta Capella Regia, & Domo, ubi Tu, & tua Curia erit, itaut nullus Ordinarius loci, in quo dicta Curia, seu Tu, aut domus tua erit, sive eundo, sive stando, sive etiam recreationis causa, prædicationem verbi Dei impedire possit, convocare. Insuper prædictus Eleemosynarius, seu Capellanus Major, Cantores, & Scholares in dicta Capella pro tempore existentes propter injectionem manuum violentarum inter se ipsos, aut etiam in Clericos de dicta Capella non existentes, citra tamen membrorum mutilationem, aut enormem læsionem, excomunicationis sententiam incurrentes, ab eadem sententia, prævia satisfactione, & injunctis injungendis absolvere, ac cum ipsis super irregularitate, si quam hujusmodi sententiis ligati, Missas, & alia Divina Officia, non tamen in contemptum Clavium celebrando, aut illis se immiscendo contraxerint, dispensare, omnemque inhabilitatis, & infamiæ maculam, sive notam per eos propterea contractam abolere, ac Infantes, & Turcas, ac Saracenos, qui in præsentia tua ex quavis causa pro tempore baptizabuntur, baptizare, ac Tibi, & tuis Filiis, reliquisque in Domo tua pro tempore servientibus, & residentibus, aut quacumque de causa, & qualitercumque in Regio tuo Palatio, ac in ædibus eidem Palatio annexis, & pro Familiæ, & Curialium prædictorum habitatione designatis, commorantibus, aliisque dictæ Curiæ Curialibus, inter quos habeantur quicumque Tui Sanguinis Principes, etiam legitimati, ipsorumque soboles, & fa-

& familiares, sive servientes, & quos pro tempore alienigenas in Regio Tuo Palatio, aut ipsorum Principum hospites haberi contigerit; Item Equites Torquati Supremi Ordinis Beatissimæ Virginis Annunciatæ, necnon Militum Copiæ, quæ Tuæ, Tuæque Regiæ Familiæ custodiæ perpetuo sunt addictæ quocumque nomine censeantur, & cum iis etiam Curiales illi, qui vel senio, vel alia justa de causa è Regio tuo servitio excusantur, & generaliter eorum omnium Curialium, & hospitum Familiæ, atque servientes, qui in Regio tuo Palatio, vel Principum Tuæ Familiæ commorantur, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, ac alia Sacramenta etiam in Festo Resurrectionis Domini Nostri Jesu Christi, absque alicujus licentia ministrare, seu ministrari facere, necnon idem Eleemosynarius, seu Capellanus Major, Te, & omnes Curiales, & quoscumque alios Curiam sequentes Tuam, ab omnibus delictis, excessibus, & criminibus, etiam casibus Episcopalibus, injunctis injungendis absolvere, & Interdicti tempore Ecclesiasticæ sepulturæ tradere, quodque pro se, & aliis Capellanis prædictis in quacumque Ecclesia, etiam Ordinum Fratrum Minorum, ad quam Te pro tempore declinare contigerit, dummodo in ea ipsi Capellani, & Cantores Divina Officia celebrent, & cantent, oblationes etiamsi de manu Tua, Tuorumque Filiorum, seu Filiarum procedant, prout in dicta Capella Regia recipere, necnon quæcumque Matrimonia, quæ in præsentia tua contrahentur, solemnizare, ac prædictus Eleemosynarius, seu Capellanus Major in Episcopali dignitate constitutus tantum, ut præmittitur, omnibus, & singulis interessentibus Missarum solemniis, & verbi Dei prædicationi in Tua præsentia verè pœnitentibus, & confessis ducentos dies de injunctis eis pœnitentiis misericorditer in Domino in forma Ecclesiæ consueta relaxare, utque omnium, & singulorum Christifidelium in Curia Tua ubicumque resides, continuò, vel ad tempus pro tempore commorantium, & aliorum quorumcumque ad ipsas Regias Ecclesias, seu Capellas accedentium per se, vel alium, seu alios per eum ad id deputandos a suo, si Curiales non fuerint, Ordinario approbatos, Sacramentales Confessiones audire, eosque a peccatis absolvere, injunctis eisdem pro commissis pœnitentia salu-

tari, & aliis injungendis, necnon tam ipse, quàm ab eo deputatus Presbyter sæcularis, vel cujusvis ordinis de suorum Superiorum licentia; & Regularis pariter a suo, si non fuerit Curialis, Ordinario approbatus, omnium, & singulorum in Hospitali Tuæ Curiæ existentium, aut aliter in ipso Tuo Palatio ægrotantium Confessiones similiter audire, eisque Sacramenta Ecclesiastica ministrare, & in mortis articulo omnium peccatorum suorum absolutionem injunctis pariter injungendis impendere, ac Parochialem Ecclesiam viciniorem Palatio, ubi Te pro tempore morari contigerit, & si fuerint duæ Parochiales Ecclesiæ æquè vicinæ dicto Palatio, alteram, quam maluerit eligere, aut si qui Curiales in Palatio non degant, Parochialem Ecclesiam illorum habitationi viciniorem, in eaque tam Eleemosynarius, seu Capellanus Major, quàm persona ab eo ad animarum curam deputanda liberè ingredi, & exindè Sacramenta prædicta accipere, & sibi subditis ministrare, ac ad infirmos Tuæ Curiæ deferre, & Monitiones Matrimoniales suorum subditorum juxta decreta Concilii Tridentini publicari facere, eosque Matrimonio, sine tamen præjudicio Jurium Parochialium, conjungere. Præterea si eidem Eleemosynario, seu Capellano Majori videbitur, considerata decentia, & necessitate, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, & extremæ Unctionis in Capella Regia, ut ad Infirmos, & Infirmas in dicto Palatio existentes commodius deferratur, & multis incommodis, quæ aliàs nasci possent, obvietur, reponere liberè, & licitè, & absque ullo conscientiæ scrupulo, aut Censurarum Ecclesiasticarum incursu valeat, licentiam, & facultatem auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Ad hæc, ut quicumque locorum Diœcesani, & alii Ordinarii Judices in Majorem, et Capellanos, Cantores, et Scholares prædictos actu inservientes, & consueta stipendia percipientes, quos ab illis prorsus, et omninò eximimus, et totaliter liberamus, et quoad Majorem Sedi Apostolicæ immediatè, quò verò ad alios Capellanos, Cantores, et Scholares hujusmodi dicto Eleemosynario, seu Capellano Majori subesse decernimus, penitus, nullam superioritatem, dominium, et jurisdictionem exercere, nec se de illis quomodolibet intromitte-

te-

tere valeant, sed præfati Capellani, Cantores, et Scholares coram ipso Eleemosynario, seu Capellano Majori, sive Legatis, aut Delegatis dictæ Sedis dumtaxat teneantur de justitia respondere. Insuper ut Capellani, Cantores, et Scholares servientes præfati a quocumque, quem maluerint Catholico Antistite gratiam, et communionem Apostolicæ Sedis habente, Ordines sacros statutis ad id à jure temporibus, servatà tamen formà Constitutionis fel. rec. Innocentii Papæ XII. Prædecessoris nostri quoad litteras dimissoriales, quæ incipit: Speculatores &c. *successive accipere, dictique Capellani etiam Religiosi, seu Regulares, Missas, horas Canonicas, et Divina Officia etiam Te absente, juxta tamen ritum Romanæ Curiæ etiam in dicta Capella, & in dicta Capella tantum, tam alii Capellani, Cantores, et Scholares dicere, recitare, et canere, easdemque horas Canonicas ex causa tamen; et infra diei terminum, ac privatim, non autem in ipsa Capella anticipare, et postponere, ac in Festo Sanctissimi Corporis Christi, et per ejus Octavam Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in eadem Capella, debitis tamen cum honore, et reverentia tenere, ac in quinta, et sexta Majoris hebdomadæ Feriis idem Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in dicta Capella, in Sacrario, seu Urna reponere, et ad morem Patriæ Monumentum, seu Tumulum nuncupatum cum luminaribus facere, et tenere, necnon coram Te Missas etiam antequam lucescat dies, circa tamen diurnam lucem, et per unam horam post meridiem celebrare, quodque persona loco Eleemosynarii, seu Capellani Majoris, ut infra deputanda, nec non triginta ex Capellanis prædictis, non tamen Præbendas Theologales, et Pœnitentiales obtinentes, fructus, redditus, et proventus quorumcumque Beneficiorum suorum Ecclesiasticorum, etiamsi Canonicatus, et Præbendæ, Dignitates, Personatus, administrationes, vel Officia fuerint, cum ea integritate, distributionibus quotidianis exceptis, percipere possint, cum qua illos perciperent, si in eisdem Ecclesiis personaliter residerent, nec ad residendum interim in eisdem teneantur auctoritate, et tenore similibus etiam concedimus. Insuper, ut Christifideles Curiales Tui de licentia ipsius Eleemosynarii, seu Capellani Majoris dumtaxat*

 quem-

quemcumque idoneum Presbyterum sæcularem, vel cujusvis Ordinis Regularem approbatum ab Ordinario, si Curialis non fuerit, in suum possint eligere Confessarium, qui eorum Confessionibus diligenter auditis, eos a peccatis absolvere, et pro commissis pœnitentiam salutarem, et alia injungenda injungere, et Sacramenta prædicta etiam in die festo Resurrectionis Dominicæ ministrare possit, utque Capellani, Cantores, et aliæ Ecclesiasticæ personæ deputandæ ad informationes faciendas super puritate Sanguinis admittendorum in Capella hujusmodi, Testes per censuras Ecclesiasticas compellere possint juxta sacrorum Canonum dispositionem, auctoritate, & tenore prædictis pariter indulgemus; utque hæc omnia, & singula moderno, & pro tempore existenti dictæ Capellæ Capellano Majori, seu Eleemosynario quandiu, & quoties in dicta Curia personaliter resederit, & eo ab eadem Curia absente, seu in illa non residente, aut viam universæ carnis ingresso personæ in Presbyteratus ordine constitutæ per Te toties, quoties Tibi visum fuerit, nominandæ, & per suum Ordinarium approbandæ, quam Nos ex nunc, prout ex tunc, postquam per Te nominata, & a suo Ordinario approbata fuerit, deputamus, & approbamus, qua durante absentia dicti Eleemosynarii, seu Capellani Majoris a Curia prædicta, aut quamdiu illi datus sit successor, in quibusvis Civitatibus, Oppidis, & locis, in quibus Te, Tuamque Curiam Regiam pro tempore residere contigerit, omniaque, & singula alia, quæ Archiepiscopi, & Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in Diœcesibus suis de jure, vel consuetudine, aut aliàs quomodolibet facere, & exercere consueverunt (citrà tamen exercitium Pontificalium, ac Ordinum, & Beneficiorum collationem) exercere libere, & licite, adeoque, si oportuerit Subditis suis etiam intra vacationis annum litteras dimissoriales pari modo concedere, ac ipse Capellanus Major, sicut præmissum est, concedere posset, quodque omnibus, & singulis gratiis, favoribus, præeminentiis, & indultis, quibus dictus Eleemosynarius, seu Capellanus Major, dum in tua Curia residet, ratione sui Officii gaudet, fruitur, & utitur, ac gaudere, frui, & uti quomodolibet potest, gaudere, frui, & uti possit, & valeat pariformi-

miter, & æquè principaliter, ac Tibi personam hujusmodi nominandi, & eligendi plenam, & omnimodam facultatem Apostolica auctoritate tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Declarantes, jus funeris, & sepulturæ quorumcumque Curialium apud Curiam ubicumque decedentium (Archiepiscopis, & Episcopis in propria residentia decedentibus exceptis) ipsi quoque Capellano Majori, ejusque Vicario præ ceteris omnibus, & unicè competere, prout etiam quorumcumque in ipso Regio Palatio, & ei adnexis ædibus prædictis decedentium: Hoc insuper addito, ut si quandoque evenerit, Majestatem Tuam ab Urbe solitæ sedis abesse, nullo tempore intercidat, sed continuò exerceri debeat eadem jurisdictio erga Regiam Tuam Familiam, personasque prædictas omnes, quæ ibi permanserint, idemque servetur etiam in Ecclesiis ruralibus Regiis, ubi Vice-Parochi perpetuò resident ergà Curiales illos, qui etiam post Majestatis Tuæ discessum ibi morantur, & utrobique eadem per biennium vigeat jurisdictio, ab ipso tuo obitu, quem Deus longè avertat, & ultra si Sedem Apostolicam vacare quoque contigerit, quo Realis successor commodius sibi, suæque Familiæ, & Curiæ consulere possit. Præsentes quoque litteras de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, impugnari, vel invalidari nullatenùs posse, sed illas validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere debere, sicque, & non aliter per quoscumque Judices quavis auctoritate fungentes, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quàvis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Quocirca Venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Taurinensi, & Episcopo Vercellensi, ac dilecto Filio pro tempore existenti in Ducatu Sabaudiæ, & Principatu Pedemontis nostro, & Apostolicæ Sedis Nuncio per præsentes committimus, & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios, quoties prò parte Majestatis

tis Tuæ, seu alicujus ex Capellanis, vel Cantoribus, & Scholaribus prædictis fuerint requisiti, solemniter publicantes, Tibique, & illis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra Majestatem Tuam, ac Capellanos, & Cantores, ac Scholares prædictos præmissorum omnium, & singulorum effectu pacifice frui, & gaudere, non permittentes Majestatem Tuam, aut illos indebite molestari. Contradictores quoslibet, & rebelles per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, et facti remedia, appellatione postposita compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis; non obstantibus rec. mem. Bonifacii Papæ VIII. Prædecessoris itidem Nostri, qua cavetur, ne quis extra suam Civitatem, et Diœcesim, nisi in certis tunc expressis casibus, et in illis ultrà unam Dietam a fine suæ Diœcesis ad judicium evocetur, et de duabus Dietis in Concilio generali editis, dummodo ultra tres Dietas aliquis auctoritate præsentium in judicium non trahatur, ac aliis Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, necnon quibusvis statutis, et consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, Indultis, et litteris Apostolicis per quoscumque Romanos Pontifices, etiam Prædecessores nostros, et Nos, ac dictam Sedem, etiam per viam generalis legis, ac Statuti perpetui, ac motu proprio, et ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, etiam cum quibusvis irritantibus, annullativis, cassativis, restitutivis, revocativis, præservativis, exceptivis, declarativis, mentis attestativis, ac derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, et insolitis clausulis quomodolibet, etiam pluries concessis, confirmatis, et innovatis; Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut exquisita forma servanda foret, et in eis caveatur expresse, quod illis nullatenus derogari possit, illorum omnium, et singulorum prædictorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, et ad verbum insertis, necnon modos, et formas ad id servan-

vandas pro individuo servatis habentes, *hac vice dumtaxat*, *illis aliàs in suo robore permansuris*, *harum serie specialiter*, *et expresse derogamus*, *cæterisque contrariis quibuscumque*. *Volumus autem*, *quod præsentium litterarum transumptis*, *seu exemplis*, *etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis*, *et sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis*, *eadem prorsùs fides adhibeatur ubique in Judicio*, *et extra illud*, *quæ præsentibus adhiberetur*, *si forent exhibitæ*, *vel ostensæ*. *Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die xj. Augusti* 1745. *Pontificatus nostri anno quinto*, *subscript.*

D. Cardinalis Passioneus.

VII. Quoniam vero ex hujus Pontificiæ concessionis varia interpretatione, varia emergebant dubia, quæ nisi diluerentur, facile perturbarent ecclesiasticam disciplinam; Archiepiscopus Taurinensis, cujus res agebatur, datis litteris ad Summum Pontificem, ut propositas explanaret quæstiones, suppliciter petiit. Cui rescripsit Pontifex rerum ecclesiasticarum, præsertim Juris Canonici peritissimus, Responsis sapientissimis per Archiepiscopum Athenarum Apocrisiarium Sedis Apostolicæ apud Sardiniæ Regem transmissis die 1. Novembris anno 1747. quæ communi bono edenda duximus, tum quia hujus libri argumentum insigniter illustrant, tum ne Oracula tanti Pontificis, quo doctior pluribus abhinc sæculis in Petri Cathedra nullus sedit, pereant posteritati. I. Vigilantissimus Antistes sciscitabatur, an Pontificium Diploma concederet Magno Eleemosynario jurisdictionem quasi Episcopalem, & an ea esset strictæ, vel latæ intepretationis? Cui Pontifex rescripsit: *Nulla opus esse declaratione*, utpote quia certum est, jurisdictionem quasi Episcopalem, & distinctum Territorium tribui Magno Eleemosynario intra limites tamen præfixos, & quoad personas in Brevi designatas. II. An Magnus Eleemosynarius, cujus foro plurimi addicti sunt, possit jus dicere extra proprium Territorium, seu in Ædibus suis a Palatio Regis, ejusque viciniis disitis? Rescripsit Pontifex: *Li-*

Licentiam in Brevi jam fuisse implicite concessam Magno Eleemosynario, seu Capellano Majori apertum retinendi Tribunal in domo propriæ habitationis; sed quatenus opus, & ad abundantiorem cautelam a Sanctitate Sua eadem licentia nunc pro semper conceditur retinendi Tribunal in domo habitationis suæ, & ubique locorum Regia Majestas se transferat, pro personis tantum Curialibus, & ejus servitio addictis, & infra describendis, quæ tamen licentia expirare debeat, si umquam in Palatiis Regalibus assignaretur Magno Eleemosynario, seu Capellano Majori habitatio. Nam cum illi exercenda sit jurisdictio, cumque ejus domicilium sit extra Ædes Regias, sequitur, jus illi dicendum esse extra proprium Territorium: quemadmodum Archiepiscopus Ravennatensis Ferrariæ, & Episcopus Fesulanus Florentiæ jus administrant subditis suis. III. Circa facultatem conferendi Sacros Ordines Capellanis, & Clericis Capellæ Regiæ indultam Magno Eleemosynario, hæ quæstiones movebantur; an ei fas esset etiam Sacros conferre Ordines Clericis Palatinis, quorum domicilium est in Palatio, nullum vero ministerium exhibent in Capella Regis? an in Ordinatione illorum Clericorum, qui ministrant in Capella Regis, prærequirantur litteræ testimoniales de natalibus, ætate, moribus dandæ ab Episcopis, quibus subjecti sunt ratione originis, vel domicilii, juxta Constitutionem Innocentii XII. *Speculatores*? an iidem rite ordinari posSint, si non habeant Beneficium sufficiens eorum conservationi? an si amoveantur ministerio Capellæ Regis, suasque repetant Diœceses, illorum Episcopi inquirere posSint, utrum juxta Tridentini Decreta, & Constitutionem *Speculatores* fuerint sacris Ordinibus initiati? Hisce quæstionibus Pontifex fecit satis declarando: *Posse Magnum Eleemosynarium, seu Capellanum Majorem, qui semper erit Episcopus, ordinare Capellanos, Cantores, et Scholares Regiæ Capellæ inservientes tantum, vel illis litteras dimissoriales dare, recognitis prius per ipsum causa necessitatis, et utilitatis Ecclesiæ, et titulo Beneficii, et patrimonii, quamvis in Taurinensi, vel alia Diœcesi positi, an sit securus, stabilis, perpetuusque, et sufficiens ad congruam ordinandi sustentationem, juxta taxam Diœcesis, nec*

non

non habitis prius litteris testimonialibus proprii Episcopi originarii, vel domiciliarii, si tamen ordinandus discessit a Diœcesi in ætate, in qua potuerit canonicum impedimentum contrahere, & non alias: quod si testimoniales litteræ denegentur, nullaque justa causa afferatur; tunc, et in eo casu post præmissam trinam monitionem adeundus erit Nuncius Apostolicus, vel Sancta Sedes, ad hoc ut justis remediis vel cogantur Episcopi ad tradendas litteras testimoniales, vel ordinatio absque dictis litteris tuto, & impune fieri possit. Nec movere debet, quod Capellani Regis amoveri possint ab illius obsequio; cum & ordinati ab Episcopo ratione Beneficii possint Beneficio se se abdicare, vel eo alia ratione destitui. Cæterum de ordinandis a Magno Eleemosynario Principibus Regiæ stirpis nulla excitata est quæstio, cum hi re ipsa ratione originis Magno Eleemosynario subjiciantur. IV. An Magno Eleemosynario sit facultas absolvendi vel per se, vel per alios a criminibus, quorum absolutio est Episcopis reservata, etiam extra proprium Territorium? Cui quæstioni Pontifex respondit: *Posse Magnum Eleemosynarium, seu Capellanum Majorem, per se ipsum, vel alios Sacerdotes ab ipso approbandos, excipere omnium Christi fidelium Confessiones in Regiis Capellis, sed non posse absolvere a casibus Episcopis reservatis, nisi solos Curiales, & Curiam Regis sequentes*. Ni enim fas esset Sacerdotibus approbatis a Magno Eleemosynario audire in Capellis Regiis omnium Confessiones, non levis excitaretur rerum perturbatio, cum Capellas Regias nedum Aulici, sed & fideles omnes adeant, ut sacris rebus incumbant. Ne vero frustretur criminum reservatio ab Episcopis facta, hinc Sacerdotibus illis quoad solos Aulicos, seu jurisdictioni Magni Eleemosynarii subjectos, permittitur facultas hujusmodi crimina relaxandi. V. Cum in Pontificio Brevi mentio tantummodo fiat de infantibus Turcis, ac Saracenis a Magno Eleemosynario baptizandis, Rege præsente; dubitatum fuit, an Hebræi, & Idololatræ, in præsentia Regis possint licite a Magno Eleemosynario sacris aquis ablui? Cui Pontifex: *Posse infantes, & Turcas, & Saracenos, ac Hebræos, ac alios quoslibet Infideles, qui in præsentia*

Regis ex quavis causa pro tempore baptizabuntur, baptizare. Verba enim Pontificiæ concessionis non sunt *taxativa*, ut ajunt, sed *demonstrativa*, nempe exprimunt unam, vel alteram infidelium gentem. VI. An competat Pro-Eleemosynario facultas concedendi Indulgentias in Missa solemni, & in concionibus, præsente Rege? Et an hac facultate Magnus Eleemosynarius uti possit in Ecclesiis, quæ non sunt Capellæ Regiæ, & præsentibus Episcopis Diœcesanis? Declaravit Pontifex: *Nullum jus competere Pro-Capellano benedicendi super populo, & concedendi, & publicandi Indulgentias biscentum dierum in Missis solemnibus, & concionibus habendis in præsentia Regis.* Hæc siquidem jura competunt Episcopis, in quorum numero haud est Pro-Capellanus Regis. *Posse tamen Magnum Eleemosynarium benedicere super populo, publicare Indulgentias biscentum dierum in Missa solemniter celebrata etiam in præsentia Archiepiscopi, vel Episcopi Diœcesani, atque etiam benedictionem dare Concionatori concionanti tamen in præsentia Regis, aut in Regiis Capellis.* Nam Capellæ Regiæ sunt ei subjectæ, atque ipse Episcopali ornatus est dignitate. VII. Quænam Regia Palatia complectatur Magni Eleemosynarii jurisdictio, an etiam ædes Regio Palatio proximas, præsertim cum in his ædibus plures degant, qui minime spectant ad Regis familiam? Declaratum fuit a Pontifice: *Omnia Palatia antiqua, et nova Majestatis suæ, una cum aliis fabricis annexis, apothecis, & cubiculis, si quæ sint sub illis positis, & etiamsi personis quibuslibet locatis, habenda fore, & esse de Territorio Majoris Eleemosynarii, seu Capellani Majoris; sicut etiam Majestatem suam, Regalem ejus sobolem, vel familiam, ministros, milites, domesticos, & inservientes, eorumque familias, ut infra describendas, & demum omnes in dictis Palatiis quocumque modo ibi habitantes etiam ex causa studiorum, vel alia accidentali ex causa apud eorum parentes commorantes, & apothecas, & cubicula forte conducentes, censendos fore, & esse jurisdictioni Magni Eleemosynarii, seu Capellani Majoris subjectos.* Quamvis enim in ædibus Regio Palatio finitimis plures commorari possint, ac commorentur, qui nullo modo spectant ad Regium famulitium;

tium; nihilo tamen minus, ad perturbationem omnem eliminandam, quæ facile emergeret, si in eadem domo, vel in eodem loco, nonnulli subderentur spirituali jurisdictioni Magni Eleemosynarii, alii vero nequaquam, idcirco eidem Magno Eleemosynario jus conceditur in omnes, qui vel hospitii, vel alia quacumque causa, habitant loca illius jurisdictioni subjecta. VIII. Quid juris, si Ædes Regiæ, earumque viciniæ in posterum novis ædificiis amplientur? Respondit Pontifex: *Territorium Magni Eleemosynarii, seu Capellani Majoris nullo modo esse ampliandum, etsi ære Regio in futurum conducantur aliæ domus ad majorem commoditatem, nedum Regalis familiæ, verum etiam hospitum, ministrorum, exterorum, & aliorum Curialium*. IX. An vero Palatii Regii nomine comprehendantur etiam Palatia ad delicias Regis excitata, & quæ sunt in aliis Civitatibus ditionis Sabaudorum Principum? Respondit Pontifex: *Sub nomine Palatiorum Regiorum ad effectum, de quo agitur, venire Palatium Veneriæ cum aliis domibus, & annexis nec non fabricam Supergæ*. X. An Palatia quoque Principum Regiæ stirpis, natalibus restitutorum, sive Taurini, sive aliis in locis existentia spectent ad jurisdictionem Magni Eleemosynarii? Itidem, an in iis locis fas sit Parochis, & Sacerdotibus approbatis ab Episcopo Sacramenta ministrare? Huic quæstioni responsum hujusmodi datum est: *Nullum Palatium Principum sanguinis legitimorum, aut legitimatorum esse de Territorio Magni Eleemosynarii, seu Capellani Majoris; sed tantum dictos Principes, eorumque familias, & domesticos, & hospites fore, & esse jurisdictioni Magni Eleemosynarii, seu Capellani Majoris subjectos, & inter domesticos, & familiares dictorum Principum recenseantur uxor, filii, et nepotes ipsorum domesticorum, et familiarium, nec non famuli ipsorum familiarium, si tamen in Palatiis habitent, et non alias. Et quoad administrationem Sacramentorum Principibus Sanguinis, eorumque familiis faciendam, illam extra Curiam scilicet extra locum, ubi Regia Majestas, ejusque Curia non reperitur, spectare ad Parochum loci, excepto Matrimonio, ad quod contrahendum servetur forma sacrosancti Concilii Tridentini*. XI. An principibus Regiæ stirpis

licitum sit in qualibet Ecclesia accipere Sacramenta a Capellanis Regiis? Responsum fuit: *Nullum jus competere Principibus Sanguinis eligendi Ecclesiam extra Capellas Regias Taurini, et alibi positas*. XII. Quinam proprie loquendo dicendi sint Curiales, & Officiales Aulici? & an etiam familiares, domestici, atque hospites Aulicorum sint de jurisdictione Magni Eleemosynarii? Declaravit Pontifex: *Esse exemptas ab Archiepiscopo, et respective subjectas Magno Eleemosynario, seu Capellano Majori personas describendas in calce horum foliorum. Sub nomine Ministrorum, et Scholarium Regiæ Capellæ venire Capellanos, Clericos, Musicos, Sonatores, cæterosque alios, etsi Clericali charactere non insignitos ad Officia Divina peragenda, et Musicales concentus formandos, et servilia ministeria Ecclesiæ præstanda necessarios, et certa annua mercede conductos. Hospites vero sunt, qui nullum habentes domicilium Taurini, illuc aliqua ex causa temporanea se conferunt ad habitandum in Regiis Palatiis, vel in Palatiis Principum Sanguinis. Congruum fore, et esse, ut Ministri, et Officiales Ordinis SS. Annuntiationis æque ac Equites Torquati sint subjecti Magno Eleemosynario, seu Capellano Majori*. XIII. An qui ad jurisdictionem spectant Magni Eleemosynarii, si in locis, seu Ecclesiis versentur illi minime subjectis, licite possint Sacramenta accipere a Sacerdotibus approbatis ab Ordinariis locorum, haud requisito consensu Magni Eleemosynarii? Pariter, an Capellani, Clericique Capellæ Regiæ, qui extra Regias Ædes degunt, & consequenter in locis Episcopo Diœcesano subjectis, itidemque alii Officiales Aulici, licite valeant Sacramenta percipere, uti Viaticum, & Pœnitentiam morte imminente, vel Eucharistiam in Paschate, a Sacerdotibus approbatis, & designatis ab Episcopo Diœcesano ad Sacramenta ministranda, nullo expetito consensu Magni Eleemosynarii? Has quæstiones Pontifex his verbis definivit: *Principes Sanguinis, Curiales, aliosque Regio servitio addictos, si intra Curiam sint, posse ex speciali favore Sanctitatis suæ in Ecclesiis extra Territorium Magni Eleemosynarii, seu Capellani Majoris absque ulla istius licentia a quocumque Sacerdote ab Ordinario adprobato recipere sola Pœnitentiæ, et*

Eu-

Eucharistiæ Sacramenta: *et cætera Sacramenta ultimæ infirmitatis*, *et Communionem Paschalem sumere debere a Magno Eleemosynario*, *seu Capellano Majore*, *aut alio Sacerdote de istius licentia*, *excepto solo Matrimonio*, *in quo observetur forma sacri Concilii Tridentini*. *Quod si prædicti permaneant extra Curiam*, *tunc*, *et eo casu administrationem omnium Sacramentorum spectare ad Parochum loci*, *præter illud Matrimonii*, *in quo pariter servetur forma sacri Concilii Tridentini*. XIV. Ut nullus superesset dubitationi locus circa personas Regis obsequio addictas, & ne ulli adnumerarentur Curialibus, Aulicis, & familiæ Regis, qui revera in illorum numero minime essent recensendi; interpellavit Pontificem Taurinensis Antistes, ut indicem daret eorum omnium, qui Magni Eleemosynarii jurisdictioni subdebantur. Cui Pontifex fecit satis sequenti indice.

VIII. In albo exemptorum in Aula Regum Sardiniæ recensentur, Rex, ejusque liberi, filiæve, eorumque posteri, Aulici omnes cujusvis famulatus generis, vel ipsi veterani, qui Italice *Giubilati* dicuntur, exceptis tamen iis, qui Regiæ Aulæ addicti sunt honoris titulo, Magnus Eleemosynarius, Supremus Præfectus Regiæ Domus, Magnus Cosmeta Regius, Supremus Præfectus Regii stabuli, Supremus Curator Regiæ venationis, Magnus Custos Regii vestiarii, Supremus Cæremoniarum Præfectus, Regius Educator, Rectores, & Institutores Regiæ progeniei, eorumque Vicarii, Matronæ Aulicæ, Equites Honorarii, Præfecti equorum Regis, Reginæ, & Principum, & illorum ministri, Præfecti Domus Regiæ, Præceptores, Pædagogi, Magistri, Præfecti Bibliothecæ, qui Regis sunt a mensa, vulgo *Gentilomini di bocca*, qui sacras Confessiones excipiunt, stipis Distributores, seu Eleemosynarii; Parochi, eorumque Vicarii, Capellani, Clerici, Custos SS. Sindonis, Sacristæ, cæterique Capellæ Regiæ ministri, Clerici Ecclesiæ Regiæ Superghæ, Præfecti Musices, organorum Modulatores, Musici, Fidicines; Præfecti expensorum Domus Regiæ vulgo *Controleur*, Pueri Aulici, eorumque Præceptores, Rectores, & Ludimagistri, Medici Aulici, Chirurgi, Pharmacopolæ, Tonsores, Cubicularii, Picto-

Pictores Aulici, Artifices, & Curatores aulæorum, Sartores, cæterique quorum est cura arcæ vestiariæ, Janitores, Tympanistæ, Buccinatores, Servi a pedibus, Famuli, Cursores, Aurigæ, Curator Regiæ Domus, ejusque ministri, Servator Pinacothecæ, Præfectus ærarii, Custodes gemmarum, atque argenteæ suppellectilis, Regis a libellis, vulgo *Auditore*, ejusque Vicarius, Venatores, Servatores prædarum venatione captarum, Custos gallorum Phasianorum, Cultores hortorum Regis, Abaci Custodes, Dulciarii, cæterique secundæ mensæ ministri; Præcedens Domum Regiam, vulgo *Foriero*, Pistores Aulici, Custodes Corporis Regis, aliique milites prætoriani cum suis Ducibus, & qui omnes comitantur Regis itinera. Præterea in exemptorum numero sunt, Principes Regio sanguine orti, natalibus restituti, cum eorum familia, famulitio, tum etiam hospites habitantes illorum Principum domicilia; qui Regis est a summis imperii negotiis pacis bellique, vulgo *Secretario di Stato*; qui Regis sunt ab epistolis; Equites Regalis Ordinis SS. Annuntiatæ, & ejusdem Ordinis Officiales; Legati Principum apud Sardiniæ Regem; Curator Regii Tabularii, ejusque ministri.

IX. Quæ fuerint antiqua jura Majoris Capellani Regni Neapolitani, enarrat Sanctissimus, & Gloriosissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. in sua Constitutione ad hanc rem data anno 1741. die 6. Julii. Ibi enim ait: *Sane dilectus filius noster Trojanus tituli S. Cæciliæ S. Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis de Acquaviva nuncupatus pro parte carissimi in Christo filii nostri Caroli Siciliæ, et Hierusalem cum tota terra citra Pharum Regis Illustris, et Hispaniarum Infantis Nobis nuper exposuit, quod a tempore, cujus memoria non extat, ad Capellæ Regiæ Capellanum Majorem in toto Regno Neapolitano pro tempore existentem non solum cura spiritualis Regiæ familiæ, consanguineorum, affinium, ac omnium personarum in Curia, seu Aula Neapoli existente commorantium, ipsamque Curiam sequentium pertinet: sed et in quibusvis Civitatibus, Oppidis, et locis, in quibus Rex pro tempore existens, Regiaque familia residere contigerit continue, vel ad tempus, curam animarum familiæ Regiæ, omniumque, et sin-*

et singularum personarum tam ex propriis Regnis, et Dominiis originem habentium, quam extraneorum cujuscumque status, gradus, ordinis, et conditionis, et praeminentiæ existentium, tam Ecclesiasticorum, quam sæcularium (Archiepiscopis, et Episcopis exceptis) et insuper omnium militum, et Officialium, aliarumque personarum cujuscumque ordinis, et gradus in castris, arcibus, seu fortalitiis, exercitibus, nec non in triremibus, navibus, ratibus, aliisque hujusmodi maritimis lignis Regio famulatui inservientium, et militantium exercere, earumque Rector in spiritualibus nuncupari, easque corrigere, et visitare, ac in easdem omnimodam jurisdictionem ordinariam, omnia et singula alia, quæ Archiepiscopi & Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in Diœcesibus suis de jure vel consuetudine, aut alias quomodolibet facere, & exercere consueverunt, idem Capellanus in prænominatas personas non solum in Regia Capella, & Palatio, sed in omnibus aliis supranominatis ac designatis locis exercere, vel per se, vel per alios Ministros, & Capellanos a se deputatos solet. Hujus consuetudinis, quæ omnem hominum memoriam excederet, plurima congessit monumenta e publicis Tabulariis eruta to. 2. MSS. Chioccarellus. Cujus quidem originem placuit nonnullis repetere ex eo, quod olim ab Episcopis ipsis, vel a Regibus de consensu Episcoporum, annuebantur privilegia & exemptiones Monasteriis, & Monachis, Capellis, Capellanisque, Nosocomiis, illorumque ministris. Et privilegia quoque, quibus Capellæ, & Capellani Regum Angliæ fruebantur, nonnisi veteri consuetudine firmata erant, unde reclamantibus Episcopis ad eam recurrebatur, uti apud Thomassinum legitur. Jus Archiepiscopi Cantuariensis, ut in qualibet Diœcesi haberet Ecclesiam sui juris, antiqua nitebatur consuetudine. Erat & Archiepiscopo Strigoniensi in Hungaria plena jurisdictio in omnes Abbatias, & Præposituras Regales Regni totius antiquo usu roborata, quam plures Romani Pontifices ei confirmarunt, uti ad annum 1231. refert Rainaldus. Quin etiam jus illud Patriarcharum Orientalium, quo exempta erant ab Ordinariorum jurisdictione, solisque Patriarchis subjecta Monasteria illa, quorum in fundatione defixa fuerat

Crux

Crux Patriarchalis, profluebat ab antiquissima consuetudine, cui vim canonis inesse respondebatur Episcopis non raro contradicentibus, uti testatur Balsamon scribens in Can. 31. Apostolorum. Jure quoque Canonico addita est vis veteri consuetudini. Nam Innocentius III. in Cap. *Auditis*, de Præscript. ratam habuit jurium Episcopalium præscriptionem in quibusdam Ecclesiis, quam Abbas Eveshamensis opponebat Episcopo Wigorniensi: *Verum*, inquit, *tanto tempore probantur per testes ab Abbatibus Eveshamensibus pleno jure possessa, ut videantur in jus Episcopale legitime præscripsisse*. Et Cap. *Cum olim*, eodem Titulo, confirmat cuidam Abbati Episcopalia jura, quæ illi in Capellis plurimis competebant ex vetustissima consuetudine: *quia prædictus Abbas sufficienter ostendit Monasterium suum super institutionibus, destitutionibus, ordinationibus Plebani, & Clericorum, Baptismo, & Pœnitentia, in levioribus culpis, sepultura, decimarum perceptione, ac Divinis Officiis celebrandis, tam in plebe, quam in Capellis etiam supradictis, in excommunicando, atque interdicendo, & etiam absolvendo legitima præscriptione munitum, Abbatem ipsum ab impetitione tua super jam dictis articulis duximus absolvendum*. Estque evulgatum, probatumque inter Juris Canonici peritos axioma, consuetudine acquiri posse, quæ privilegio acquiruntur. Hæc attendens Sapientissimus Pontifex, cujus summa est in rebus ecclesiasticis peritia, attendens quoque celebrem illam sententiam Augustini ep. 118. cap. 5. *Ipsa mutatio consuetudinis, etiam, quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat*, rata habuit, probavitque jura illa omnia Magni Capellani. Quemadmodum Cœlestinus III. Cap. *Quod dilectio*, de Consang. & Affin. maluit deferre antiquæ consuetudini, quam inducta novitate dissidiis causam præbere: *In hac parte consultius duximus multitudini, & observatæ consuetudini deferendum, quam aliud in dissensionem, & scandalum populi statuendum, quadam adhibita novitate*. Nam huic Majoris Capellani jurisdictioni sæpe Ordinarii locorum reluctabantur, ut idem refert Sanctissimus Pontifex: *Cum autem ex hujusmodi facultatum usu, & exercitio plura dubia, quæstiones, & dissidia inter Archiepiscopos, & Episcopos Regni*

Nea-

Neapolitani , & prædictum Capellanum Majorem exorta fuerint , quæ adhuc vigent , & graviora in diem non sine fidelium scandalo timeri possunt , nomine prædicti Caroli Regis pro eximia sua pietate hujusmodi malo congrua adhibere remedia cupientis supplicavit , ut omnes , & singulas facultates , jura , & prærogativas in quascumque personas , & in quibusvis locis , Capellano Majori totius Regni Neapolitani pro tempore existenti ex antiqua & immemorabili consuetudine , vel etiam ex indulto , & privilegio Sedis Apostolicæ , vel alia quacumque ratione competentes , nostræ confirmationis robore communire . Ut his dissidiis finem imponeret jam olim Clemens VIII. anno 1603. litteras in forma Brevis ediderat , a Chioccarello relatas , quibus constituit, Majorem Capellanum curam gerere animarum eorum omnium , quorum est in Palatio domicilium ; iisdemque per se , vel per alios Sacramenta administrare Pœnitentiæ , Eucharistiæ , Matrimonii , Unctionis extremæ ; Clericos Palatinos absolvere in quibusdam casibus ab excommunicatione , & irregularitate ; eorum causas discutere , in prima tamen instantia ; & Sacris operari in quacumque Ecclesia Prorex præsens adesset . Memorat hoc Clementis VIII. Breve Pignatellus tom. 6. Consult. 80. ubi nonnulla profert Sacræ Congregationis Episcoporum , & Regularium Decreta in hac re , Pontificiis illis litteris consentanea , nempe in Tarentina die 3. Aprilis 1618. Neapolitana 4. Augusti , ejusdem anni , Brundusina die 5. Septembris 1607. Gravinensi 2. Maji 1615. Salernitana die 16. Februarii 1619. Neapolitana 11. Aprilis 1720. Verum enimvero , quod Pontificiæ litteræ non eam omnem Majori Capellano jurisdictionem permitterent , qua ab antiquissima consuetudine utebatur , Philippus III. Rex Hispaniæ , & Proreges Comes Lemosensium , & Comes Beneventi, Pontificem exorarunt , ut ne Regiis juribus , & inveteratæ consuetudini vellet derogatum . Quamobrem annuerunt Romani Pontifices , nedum Clemens VIII. sed etiam successores , ut illarum litterarum executio suspenderetur . Illud tamen cautum voluit litteris suis Clemens VIII. ut si Neapolim adire contigisset Rex Hispaniæ , aut ejus successores , tunc Majori Capellano Neapolitani Regni omnia com-

competerent jura, quæ Magno Capellano Regis Hispaniæ: *Si contingat*, inquit Pontifex, *Majestatem tuam, & pro tempore existentes Hispaniarum, & utriusque Siciliæ Catholicos Reges tuos successores ad prædictum Neapolitanum Regnum personaliter accedere, ibique personaliter residere, aut commorari: Capellanus Major tibi Regi, tuisque successoribus actu inserviens, etiamsi forte Capellanus ipse pro Regno Neapolitano constitutus, & deputatus existeret, omnibus privilegiis, facultatibus, & gratiis, indultis, & prærogativis per nos, aut Romanos Pontifices prædecessores nostros Capellano Majori Capellæ Regiæ in Hispaniarum Regno existenti, etiam domum, & familiam Regiam sequentes concernentibus uti, frui, gaudere, illaque exercere etiam in prædicto Neapolitano Regno, quamdiu ibidem Reges moram trahent, juxta privilegiorum eorumdem formam, continentiam, & tenorem ultra præmissas gratias, facultates, privilegia, & indulta in præsentibus litteris comprehensa, libere, ac licite possit, & valeat, earumdem tenore permittimus, concedimus, & pariter indulgemus.* Æquum sane erat, & consentaneum, ut præsentibus in Aula Regibus uberiora privilegia Magno illorum Capellano conferrentur.

X. Quid vero æquius, & convenientius, quam Carolum Borbonium Gloriosissimum, & Clementissimum Regem utriusque Siciliæ privilegiis pluribus prosequi, quæ illius Capellam, Capellanos, & Magnum Capellanum complecterentur? Illius enim plurima, & præclarissima sunt merita erga Romanam Sedem, & Ecclesiam universam; quæ ab atavis Regibus Galliæ, & Hispaniæ, a quibus originem ducit; quæque a prædecessoribus Neapolitanis Regibus, in quorum locum, ac dignitatem successit, magno in numero accumulata sunt. Neque enim est aliquis rerum anteactarum adeo imperitus, qui ignoret, quam præclarissime quovis sæculo de Apostolica Sede, & omni Ecclesia, Neapolitani Reges Normanni, Andegavenses, Aragonii meruerint. Quod nempe regiones hasces pulsis Saracenis, & Græcis, Catholicæ fidei, & Patriarchatui Romano vindicaverint; Ecclesias plurimas, Sacerdotia, Episcopatus excitaverint, ac ditaverint; Roma-

norum

norum Pontificum leges, jura, dignitatem sanctissime coluerint; eorum clientelæ se, suosque commiserint; Sedi Apostolicæ Regnum tributarium fecerint; Christianorum res in Palæstina copiis, & pecunia adjuverint; Romanis Pontificibus bello, aut schismate oppressis opem, & præsidium contulerint. Ita Willelmus II. Alexandro III. Pontifici armis Friderici I. Imperatoris exagitato: Robertus Clementi V. contra Henricum VII. & Joanni XXII. contra Ludovicum Bavarum Imperatores, Ghibellinosque: Joanna II. Martino V. contra Braccium infensissimum hostem Sedis Apostolicæ: Alphonsus Eugenio IV. ad reprimendum Franciscum Sfortiam, milite, pecunia, consilio, omnique opera subsidium validissimum præstitere. Insignia quoque fuerunt merita Caroli III. erga Urbanum VI. & Ladislai Regis erga Bonifacium IX. atque Gregorium XII. vigente schismate Avenionensi; nec non Ferdinandi I. erga Pium II. Romanum Pontificem. Verum non ob sola prædecessorum Regum plurima, & maxima benefacta erga Romanam Sedem, Carolus Borbonius bene, insigniterque de ea meruit; cum & nomine proprio, pluribusque titulis promeruerit a Romanis Pontificibus præstantissima beneficia. Quod nimirum summa sit ejus erga rem Divinam pietas; summa quoque religio erga Romanum Pontificem, & Ecclesiasticum Ordinem; cujus auctoritati ut ne derogaret, statim ab adepto imperio, curavit a Romano Pontifice limites describi utriusque potestatis, editis Concordatis, quibus inter Sacerdotium & imperium pax firmaretur. Hisce itaque meritis Gloriosissimi Regis Sapientissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. deferendum esse decrevit, pluribus collatis privilegiis, ut in ipso Constitutionis exordio testatur: *Convenit providæ Apostolicæ Sedis benignitati facilem se, & liberalem ostendere in gratiis, & favoribus elargiendis Christianis Principibus, qui ex præclaris majorum suorum meritis, & suarum virtutum ornamentis, pietate erga Deum, devotione, & obsequio erga hanc Sanctam Sedem in conspectu omnium splendere noscuntur*. Quamobrem hujusmodi Pontificia Constitutio recensenda est inter privilegia remuneratoria; quæ licet in dubio censeantur personalia juxta L. 1. ff. de Constit. Princ.

 ubi

ubi: *Quæ Princeps alicui ob merita indulsit, personam non egrediuntur*; attamen esse possunt, ac sæpissime sunt realia, cum nempe proxime, & directe conferuntur rei, & dignitati, consequenter vero personis, quæ talem dignitatem obtinent, & perpetua sunt, atque ad successores transeunt. Ea Constitutio data est a doctissimo Pontifice die 6. Julii, anno 1741. Pontificatus sui anno primo, quam in hujus Operis calce integram exhibemus: cui additum est, anno sequenti, aliud Rescriptum, quod *Motum proprium* dicunt, ut innuatur, ex mera liberalitate, & spontanea concessione beneficia hujusmodi indulgeri, quo Rescripto majora in Magnum Capellanum transferuntur jura. 1. Igitur annuit Sanctissimus Pontifex, ut in Capella Palatina Neapolitani Regis, ad instar publicæ Ecclesiæ, omnia Divina Officia persolvantur; Missæ celebrentur hora una ante diurnam lucem, & altera post meridiem; Sacra Eucharistia publicæ adorationi exhibeatur, & in supplicationibus circumgestetur, atque in Altari asservetur; uti etiam Sacra Olea asserventur non modo in Capella Palatina, sed etiam in Capellis omnibus Arcium, quinimo in Regiis triremibus, ac navibus bellicis, tempore navigationis. Et olim quidem asservatam Eucharistiam in Capella Palatina nostrorum Regum, & celebrata solemni ritu Divina Officia, ex iis, quæ dicta sunt, & quæ Capite sequenti dicemus, compertum est. Quoad Regias triremes, Gregorius XIII. anno 1576. petente Joanne Austriaco Supremo Classis Præfecto Breve edidit, *Ad Apostolicæ dignitatis apicem*, quo concessit, ut in singulis triremibus adesset Capellanus Presbyter, cui in quocumque loco triremes steterint fas esset mortuos sepelire; ut Capellani a Vicario Generali dictæ Classis adprobati, licite possent Sacrum facere in qualibet Ecclesia, & hora una post meridiem; ut Classiariorum sacras Confessiones audirent, eisque Eucharistiam ministrarent; iisdem annuerent facultatem comedendi ova in diebus jejunii; denique Indulgentiis nonnullis Classiarios donavit. Tum Paulus V. die 10. Septembris, anno 1614. datis litteris in forma Brevis, quæ incipiunt, *Spirituali militum*, concessit ad septennium, ut Oleum Sanctum pro ungendis infirmis asservaretur in Regiis triremibus, & deferretur.

tur. Aliisque litteris ejusdem anni, quæ incipiunt, *Impositi nobis*, indulsit ad septennium, ut de viciniori Parochia deferretur Eucharistia ad triremes pro Viatico infirmorum in ipsis triremibus existentium. Urbanus VIII. anno 1624. die 17. Februarii, dato Brevi, *Spiritualium militum*, permisit ad septennium, ut Oleum Sanctum in ipsis triremibus asservaretur: & alio Brevi dato eodem die, & anno, pariter ad septennium annuit, ut Parochus e viciniori Parochia deferret Eucharistiam pro Viatico infirmorum in triremibus existentium; & ut Capellanis triremium fas esset in locis dissitis ab Ecclesiis Parochialibus celebrare super Ara portatili, atque deferre Eucharistiam ad infirmorum Viaticum. Extant hæ Pontificiæ concessiones tom. 2. MSS. Chioccarelli. II. Pontifex annuit Regi, ejusque successoribus facultatem eligendi Presbyterum aliquem sive Sæcularem, sive Regularem ab Episcopo suo approbatum, qui Majorem Capellanum agat in Neapolitano Regno, quem declarat exemptum ab omni ordinaria jurisdictione, & Prælatitiis insignibus uti posse. Tum Regi, ejusque successoribus, & Proregibus, aut Capellano Majori potestatem facit nominandi, & constituendi Capellanos, Clericosque, qui in Capella Regis, Arcibus, Castris, Classe incumbant sacro ministerio: quos tamen constet ex testimonialibus litteris suorum Ordinariorum, seu Superiorum, nullius criminis reos esse. Hos vero omnes prorsus eximit ab Ordinariorum jurisdictione, & Majori subjicit Capellano, ita ut ad hunc spectet illorum negotia sive civilia, sive criminalia, sive mixta discutere, ac definire, nec ulla sit provocatio a Majori Capellano ad Judicem alium. III. Ne exemptorum nimia multitudo Ordinariorum jurisdictionem convellat, Sapientissimus Pontifex constituit numerum Capellanorum, Clericorum, & Scholarium Capellæ Regiæ, & Arcium Neapolitanæ Urbis, non ultra centum a Majori Capellano conscribi posse; in Arcibus vero totius Regni, non ultra duos, aut tres in singulis Arcibus; denique in exercitu Regio terra, marique, nonnisi tot Capellanos constitui debere, quot actu inserviunt sacro ministerio. Regi tamen, ejusque successoribus liberum sit designandi Capellanos ultra præfixos limites, si ita eis

eis expedire videbitur. Cæterum hujusmodi Capellani, Clericique Palatini, Arcium totius Regni, castrenses, maritimi exempti sunt, cum Regis obsequio actu sunt addicti. IV. Permittit Majori Capellano Pontificalium usum in Capella Regis, & in Ecclesia S. Sebastiani sita in Arce, quæ *Castel nuovo* dicitur. In aliis vero Ecclesiis, nonnisi præsente Rege, aut Regina, aut Prorege; & dummodo Episcopus loci in eadem Ecclesia præsens non sit, qui Pontificalia agere velit. In Ecclesiis vero Cathedralibus, & Metropolitanis, præter præsentiam Regis, Reginæ, aut Proregis, requiritur consensus Episcopi illius Ecclesiæ. V. Concedit Majori Capellano facultatem agendi Rem Divinam per se, aut per alios ab ipso deputatos in quacumque Ecclesia, quam Rex, Regina, aut Prorex adierit. At in Ecclesiis Cathedralibus, aut Metropolitanis requiritur Episcopi consensus. VI. Præsente Rege, vel Regina, aut Prorege in qualibet Ecclesia fas est Majori Capellano designare Concionatorem, cui ejus Superiores concionandi munus minime interdixerint. Idque illi fas est in Capella Regis, & Ecclesia S. Sebastiani, etiamsi neque Rex, neque Regina, neque Prorex adessent. In aliis vero Ecclesiis ipsi subjectis, si Rex, Regina, aut Prorex minime præsentes sunt, potest quidem Concionatorem designare, sed qui a suis Superioribus juxta Tridentini decreta, concionandi facultatem obtinuerit. VII. Majori Capellano datur facultas conferendi Tonsuram Clericalem, minores, majoresque sacros Ordines Scholaribus Capellæ Regiæ, & Ecclesiæ Parochialis S. Sebastiani; aut eisdem concedendi litteras dimissoriales, ut ab eorum Ordinariis, vel aliis Episcopis promoveantur ad sacros Ordines. Tum absolvendi vel per se, vel per alios, nedum prædictos Scholares, sed etiam Capellanos, & Clericos Capellæ Regiæ ab excommunicatione Canonis, & ab irregularitate, in quam incidit excommunicatus, si Sacris operetur. VIII. Majori Capellano committitur spiritualis cura Regum, Reginarum, Regiæ prolis, Aulicorum, omniumque Regibus actu inservientium, ubicumque Rex, aut Aula fuerit, etiam ruri recreationis causa. Insuper omnium, qui in Palatio Regis, & viridario, statione triremium, atque Arci-

Arcibus Neapolitanæ Civitatis commorantur. Ad horum omnium Confessiones excipiendas potest Confessarios adprobare, & constituere; qui tamen, si e Regularium cœtu sint, expetere debent suorum Superiorum consensum. At Regi, & Reginæ liberum est eligendi quem velint Presbyterum ex adprobatis a Majori Capellano. Neque solum Pœnitentiæ Sacramentum, sed etiam alia Sacramenta, in ipso quoque mortis periculo, potest Major Capellanus vel per se, vel per alios Palatinis, cæterisque in locis ipsi subjectis existentibus ministrare; eosdem vita functos Ecclesiasticæ sepulturæ mandare vigente etiam Interdicto. Ex his sequitur, Rege Siciliam adeunte, adhuc ad Majorem Capellanum Neapolitani Regni spectare posse sacrum Aulæ ministerium, & Sacramentorum administrationem; cum in Constitutione Pontificia id juris tribuatur Majori Capellano, *ubicumque Rex, aut Regia Curia, seu Aula fuerint, etiam ruri recreationis causa*. IX. Quoad matrimonia celebranda; si uterque contrahens degerit in locis subjectis jurisdictioni Majoris Capellani, ibi faciendæ sunt proclamationes, & conjugii benedictio danda est a Majori Capellano, vel Presbytero ab eo delegato. Si sponsæ domicilium alibi extiterit, proclamationes in utriusque sponsi Parochiis agendæ sunt, conjugium vero celebrandum in Parochiali Ecclesia, ubi mulier habet domicilium. Exteris vero sponsis, lato decreto ab Ordinario loci de matrimonio licite inter eos contrahendo, potest Major Capellanus vel per se, vel per alios benedictionem nuptialem impendere. Pariter Major Capellanus licite potest Baptismum conferre nedum infantibus, qui ratione originis ei subjecti sunt, sed & Turcis, Judæisque, qui baptizandi sunt præsente Rege, vel quos Rex e Baptismo suscipit. X. Majori Capellano sit potestas eligendi, ac statuendi Capellanos, seu Presbyteros, qui in expeditionibus, sive terrestribus, sive maritimis, ubicumque locorum Regis militares copiæ fuerint, eis Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ, Eucharistiæ, Matrimonii, & Unctionis extremæ, administrent. At si in statione, non in expeditione milites versentur, tunc hujusmodi Capellani debent de consensu Episcopi, vel Vicarii Generalis, vel

Parochi loci, Parochialia munia peragere; qui tamen consensus eis habentibus litteras testimoniales Capellani Majoris haud est denegandus. Quoad matrimonia militum in stationibus existentium, ea celebrari debent coram Parocho loci simul, & Capellano castrensi. Quoad cætera Parochialia officia, uti in benedicendis domibus, ducendis funeribus, & aliis hujusmodi, hæc a Parocho loci peragenda sunt; eo vero renuente, agi licite possunt a Capellano militum. Atque hæc circa milites stationarios constituta, locum etiam habent circa eos milites, qui in Arcibus Regni commorantur. xi. Milites Neapolitani Regis ex iis regionibus, ubi viget hæresis, possunt in actuali expeditione absolvi a crimine hæresis, aut apostasiæ a fide a Majori Capellano, vel Presbyteris ab eo delegatis. Extra Italiam vero, & Insulas adjacentes competit hæc facultas Majori Capellano quoad milites omnes Regis. xii. Iisdem militaribus copiis, imo etiam fœminis, omnibusque castra sequentibus, cum contra hostes arma moventur, potest Major Capellanus permittere usum carnium, ovorum, casei, & lacticiniorum, iis diebus, quibus nefas est hisce cibis uti. Verum nec in Hebdomada sancta, nec omnibus diebus Veneris, & Sabbati totius anni potest indulgere carnea cibaria. Olim Gregorius XIII. petente Joanne Zunica Principe Petreperfiæ, & Regni Prorege, Brevi dato die 3. Martii, anno 1580. quod exhibet tom. 2. MSS. Chioccarellus, concesserat militibus tunc, & pro tempore existentibus in Præsidiis, & Arcibus Neapolitani Regni, ut Quadragesimæ tempore ovis, & lacticiniis vesci licite possent. xiii. Benedictio triremium, ac navium, atque vexillorum, aliæque hujusmodi ecclesiasticæ Cæremoniæ, quæ ad Regis militiam spectant, adscribuntur Majori Capellano. xiv. Potest Major Capellanus permittere iis omnibus, qui ejus spirituali jurisdictioni subjecti sunt, nempe qui in Aula, viridario Regio, Arcibus, statione triremium, Hospitalibus militum degunt, tam maribus, quam fœminis, ut in diebus festis opus laboriosum agant, dummodo causa urgeat, & Sacrum audiant. Denique conceditur Majori Capellano omnimoda jurisdictio ordinaria quoad omnes ejus spirituali curæ subjectos, uti sunt Palatini, mili-

milites, classiarii, & qui in Arcibus, Hospitalibus militum, statione triremium commorantur; ita ut ibi fas sit ea omnia agere, quæ Archiepiscopi, Episcopi, cæterique locorum Ordinarii agunt in suis Diœcesibus, exceptis tamen, quæ sunt Ordinis Episcopalis. Eosdem omnes potest, vel per se, vel per alios absolvere ab omnibus peccatis; iis quoque, quorum absolutio est Episcopis, & locorum Ordinariis reservata. Quæ vero sunt Ordinis Episcopalis, hæc tantummodo in Regia Aula, ubi Rex, aut Regina, aut Prorex moratur, & in Ecclesia Parochiali S. Sebastiani, illi agenda permittuntur.
xv. Præterea Motu proprio ejusdem Gloriosissimi Pontificis novis privilegiis aucta est facultas Majoris Capellani quoad militares copias, etiam auxiliares, dummodo sint in actuali expeditione; nempe auctoritate absolvendi omnes in exercitu Regio existentes a quibuscumque delictis, etiam Episcopis, locorum Ordinariis, aut Sedi Apostolicæ reservatis: commutandi, relaxandi, dispensandi, absolvendi illorum omnium vota, juramenta, irregularitates, & censuras ecclesiasticas, juxta tamen Canones, & Tridentini decreta: concedendi illis omnibus plenariam Indulgentiam, imminente morte, atque in Nativitate Domini, Paschate, & Assumptione B. Virginis; tum etiam concedendi Indulgentiam decem annorum illis omnibus, qui in diebus festis ad concionem audiendam accesserint: celebrandi Missam una hora ante auroram, & altera post meridiem, & in quocumque loco decenti, & in Altari portatili; quinimo, si gravissima urgeat necessitas, etiam bis in die: benedicendi sacra omnia instrumenta, exceptis iis, in quibus sacra unctio est adhibenda: reconciliandi Ecclesias, Capellas, & Cœmeteria, ac Oratoria quomodolibet polluta, in iis locis, ubi Regius exercitus steterit: denique celebrandi Missam pro expiandis Defunctis in quocumque Altari etiam portatili, quæ liberandæ alicui animæ e Purgatorii pœnis suffragetur. Cum igitur Aulicis, militibusque Major Capellanus immineat, hinc illorum spiritualia negotia ad ejus judicium remittuntur: quemadmodum Rescripto Summi Pontificis BENEDICTI XIV. anno elapso 1748. factum novimus; cum Alphonsus Carafa Dux Montisnigri, Tribu-

nus militum, seu Dux unius legionis peditum, quæ Comitatus Molisii dicitur, & Regis a cubiculo aurea clave donatus, datis supplicibus libellis petiisset a Romano Pontifice, ut sibi facultas concederetur legendi libros, quorum interdicta est lectio, atque ruri, & alibi habendi domestici Oratorii.

C A P U T V.

DE LITURGIA PALATINA.

De Liturgia in Oratorio Palatino Imperatorum Orientis. II. *Ordo celebrandæ Liturgiæ in Capella Regum Galliæ.* III. *Et in Capella Regum Hispaniæ.* IV. *Ac Regum Sardiniæ.* V. *De Liturgia in Aula Regum Siciliæ.* VI. *Et Regum Neapolitanorum.* VII. *Ordo Liturgiæ in Capella Palatina Neapolitana, regnantibus Aragoniis.* VIII. *Et subsequentibus sæculis, usque ad hæc tempora.* IX. *De Regia mensa in magnis solemnibus.* X. *Ritus olim observati in mensa Regum Neapolitanorum.*

Apellæ Palatinæ Summorum Principum publicis Ecclesiis æquiparantur, ubi Divina Officia omnia solemni ritu peraguntur a Clericis pluribus illarum obsequio addictis, quibus sæpe Reges adesse solent, non privatim tantummodo, sed Regia plane pompa, tuncque sacrum ipsum ministerium, vulgo dici solet, *Cappella Reale*. Id quidem jam diu in more fuit apud Imperatores Orientis, utpote qui insigniores anni festivitates Pascha, Magnam Hebdomadam, Nativitatem Domini, Festum Spiritus Sancti, Exaltionem Sanctæ Crucis in Oratorio Palatino celebrarunt solemni pompa, ac splendido apparatu, uti refert Codinus in libro de Officiis Aulæ, & Ecclesiæ Constantinopolitanæ. His diebus Imperator accedebat ad Ecclesiam Palatinam, Imperialibus indutus ornamentis, ferens dextra manu Crucem, sinistra lampadem: præibant Lampadarius præferens accensam lampadem, ut mos fuit Græcis Imperatoribus; nonnullique Pro-

Proceres Aulæ ferentes duodecim flammula, seu vexilla, in quibus expressæ erant imagines Crucis, quorumdam Sanctorum Pontificum, aut Martyrum. Imperatorem comitabantur Magnates Aulæ, & Imperii, quorum quilibet sui Ordinis gerebat indumenta. Sed in festo Palmarum parabatur ambulacrum ab Imperatorio cubiculo usque ad Oratorium floribus, ramisque stratum. Despotæ sua etiam habebant vexilla, suas itidem lampades. Ingrediente Imperatore Ecclesiam Palatinam, Cantores, Lectoresque acclamabant: *Diuturnum faciat Deus imperium tuum*; & hujusmodi acclamationes frequentissimæ erant in ipsa Liturgiæ celebratione. Tum Imperator osculabatur Imagines, vel Crucem, aut Evangelium; atque Solio insidebat, in ædicula extra cancellos Bematis, quæ dicebatur Solea, eique adhærebat Magnus Domesticus tenens manu ensem Imperatorium. Proceres vero adstabant, servato ordine suæ dignitatis. Imperatrix, & cœteræ Augustæ consistebant in quibusdam aulis, seu cubiculis medio in Templo positis, quæ dicebantur sedes Imperatricis, uti legitur apud Cangium lib.3. Constantinopolis Christianæ. Sacris operabatur Patriarcha, aut Protopapa Palatii. In Paschate decantatis Matutinis, & inchoata Liturgia, ante Apostoli lectionem accedebant ad Imperatorem Solio insidentem Proceres cuncti, & illius osculabantur pedem, manum, & genam. Feria quinta Magnæ Hebdomadæ Patriarcha, Episcopi, cæterique Præsules adibant Palatium ad salutandum Imperatorem in sella Regia considentem; quem Patriarcha thure adolebat, tum osculabatur; cæteri vero Præsules osculabantur Imperatoris manum, & genam. Eadem feria quinta, hoc ritu agebatur ab Imperatore lotio pedum, quem ita describit Codinus cap. 12. *Constituunt duodecim pauperes, eosque subuculis, sive tunicis, curtis braccis, seu caligis, & calceis vestiunt; & posita pelui in Imperatoris conclavi, Protopapa ad januam consistens, recitat illud*: Benedictus Deus noster, *cum Trisagio. Deinde lecto per illum Evangelio, quando processit usque ad illa verba*: Mittit aquam in peluim. *Postea adducunt jam antea præparatos pauperes sigillatim quemlibet, quorum quivis manu cereum ardentem gestat; & hoc quidem sedente, Protopapa*

autem Evangelium legente, illudque pronunciante: Cœpit lavare pedes discipulorum; *idque sæpius, donec scilicet omnium pedes abluuntur*; *lavat Imperator dextrum cujusque pedem, lotumque sindone, qua præcinctus est, abstergit, & osculatur. Quo peracto, terminatur officium lotionis. Dantur autem cuilibet pauperi tria aurea numismata: postmodum inchoatur Liturgia, seu Missa*. In magno Sabbato post Apostoli lectionem tres e Lectorum Ordine efferentes ex Ecclesia lauros, eas spargebant ante Imperatorem. In Paschatis officio accipiebat Imperator a Protopapa lampadem, dum legebatur Evangelium, Proceres vero a cæteris ministris cereos: sed circa vesperam adibat Ecclesiam S. Sophiæ ad audiendos Vespertinos Hymnos, ubi ipse, & singuli Proceres thure colebantur a Patriarcha. Addit Codinus, olim morem viguisse, ut in his Vesperis ingrederetur Imperator Sanctuarium, & sanctam Mensam thure adoleret, tum etiam Clericis dono daret centum libras auri. Præter has solemnitates memorat Codinus cap. 9. Festum adorationis Crucis, quod Dominica quadam ad id designata in Palatio celebrabatur. Eo die Archidiaconus cum Cantoribus afferebat Crucem ex Ecclesia Palatina: cui Imperator, circumstante Aulico comitatu, obviam ibat usque ad januam, eamque semel, atque iterum adorabat, & osculabatur. Memorat etiam cap. 19. benedictionem quamdam singulis mensibus in Palatio faciendam, hoc ritu. Decantato Matutino, & Officio benedictionis, Protopapa accedebat ad Imperatorem medius inter Archidiaconum ferentem Crucem, & Protopsaltem ferentem urceolum, ubi sanctificationis materia continebatur. His obviam ibat Imperator; tunc Protopapa acceptam ab Archidiacono Crucem imponebat fronti Imperatoris cum precibus, isque Crucem osculabatur, acclamantibus omnibus: *Ad multos annos*. His peractis, si quod in promptu erat Rescriptum a Principe subsignandum in alicujus gratiam, signabatur, omnibus pariter accinentibus: *Ad multos annos*. Fuit & alia insignis cæremonia Aulæ Constantinopolitanæ, quum singulis annis, desinente Quadragesima, ad Aulam deferebatur e Monasterio, ubi asservabatur celeberrima apud Græcos Imago SS. Virginis Victoriæ, seu Hodegetriæ; quam

quam summa religione Græci coluerunt, atque in bellicis expeditionibus deferre consueverunt. Atque hæc festa in Palatio agebantur, ut tradit Codinus, qui cap. 15. alia quædam recenset, quæ extra Palatium celebrabat Imperator, sive in Ecclesia S. Sophiæ, sive in aliis Ecclesiis, ad quas accedebat aut ad Vespertinum Officium, aut ad Liturgiam; præeuntibus nonnullis Imperatoriis ministris cum lampade, & vexillo Imperatorio, qui ibi Principem expectabant, usque ad Rei Divinæ finem. Et hinc patet, antiquum, usitatumque esse morem, ut in magnis solemniis Principes Regia pompa adsint Rei Divinæ, quæ celebratur, ministrantibus Clericis suis in Ecclesia Palatina.

II. Olim Francorum Reges consuevisse in Aula sua insigniores solemnitates singulari cultu, & apparatu celebrare, non obscure colligitur ex antiquis Scriptoribus, qui adnotare solent loca, ubi Reges Pascha, vel Natale Domini celebrarunt, hac phrasi, *Tenuit Rex Natale*, qua indicatur, peculiari quadam ratione hæc solemnia in Aula Regum peracta fuisse. Quibus vero ritibus Liturgia Palatina olim absolveretur minime constat, uti observavit Peiratius lib. 2. cap. 37. & sequentibus; neque enim aliud e veterum monumentis colligitur, nisi quod hisce festis diebus Principes Regalia induebant ornamenta, splendidis epulis Aulicos excipiebant, donis, ac beneficiis quosdam cumulabant, Comitia, sive Placita generalia agebant. Quod etiam Angliæ Regibus usitatum fuit; siquidem Anglicanarum rerum Scriptores frequentissime innuunt habita Placita generalia a Regibus in magnis solemniis. Neque silentio prætereundum est, olim Episcopos Galliæ, instante Natalis Domini festo, consuevisse munuscula quædam ad Regem transmittere, eumdemque per epistolas sciscitari, an bene valeret, ut pro illius valetudine preces apud Deum funderent, quarum litterarum formula exstat apud Marculphum lib. 2. cap. 44. & 45. In celebrandis vero Divinis Officiis tradit Peiratius lib. 2. cap. 10. servatum fuisse in Capella Palatina Regum Galliæ, primò ritum Gallicanum, tum sub Carolo M., & ejus stirpe ritum Romanum; at imperantibus Regibus tertiæ stirpis ritum Ecclesiæ Parisiensis; & hinc Guil-

lel-

lelmus Carnotensis refert, S. Ludovicum Regem celebrasse Divina Officia *secundum morem Parisiensis Ecclesiæ*; hinc etiam Bullæ Clementis VI. a Tilletio relatæ permittunt Capellanis Regiis ritum Parisiensem; huncque viguisse usque ad Carolum IX. & Henricum III. quo temporis Romanus ritus in Capella Regum Galliæ obtinuit. In ea Capella is est ordo agendi solemnia, & Liturgiam, quem ex Dumontio, & Roussetio libro 3. cap. 1. §. 6. Cæremonialis Galliæ, & ex Peiratio toto libro secundo de Oratorio Regis Galliæ, aliisque desumpsimus. In magnis solemniis quandoque Episcopus aliquis, quandoque aliquis Capellanus Regis Rem Divinam facit in Capella Regis. Nam in festis Pentecostes, Circumcisionis, & Purificationis, Sacrum facit Episcopus aliquis, qui amplissimæ Societati Equestri Spiritus Sancti sit adscriptus. In Paschate, Natali Domini, Festo omnium Sanctorum, pariter Antistes aliquis operatur Sacris, tum ad Missam, tum ad Vesperas, quæ iis diebus solemniter a Musicis Capellæ Regiæ decantantur. At in aliis festivis diebus, ut in Ascensione Domini, Assumptione Deiparæ Virginis, Dominica Palmarum, Feria quinta Cœnæ Domini, Parasceve, Sabbato Sancto, aliisque festis, quibus Rex solemni Liturgiæ adesse vellet, Sacrum facit aliquis e Capellanis Regis. Is etiam agit sacrum ministerium in Vesperis: quæ olim decantabantur in Capella Palatina singulis Dominicis, & festis diebus; sed jussu Regis anno *1669.* statutum est, ut nonnisi in recensitis solemnitatibus decantarentur. Pariter a Capellano aliquo Regis, cerei in die Purificationis, & rami olivarum in Dominica Palmarum benedicuntur; & Regi traduntur a Magno Eleemosynario, qui etiam initio Quadragesimæ, cinere adspergit Regium caput. Ad Capellanum quoque Regis spectat singulis diebus Sacrum facere coram Rege, & dum Missa celebratur, decantari solet a Musicis Palatinis aliquod Responsorium. In Capella Palatina Capellani Regis dextram occupant; Episcopi, Abbates, Capellani Reginæ, & Delphini sinistram: prope Regem adest Magnus Eleemosynarius, huic adhæret Primus Eleemosynarius; ex altera vero parte adest prope Regem ejus Confessarius. Locum inter Altare, & Regem occu-

cu-

cupant Eleemosynarii Regis Rocchetto, & Mantelletta induti; post hos consistunt Capellani, Clericique Capellæ Regiæ. Quum vero Rex Christianissimus solemni Liturgiæ adest, pergit ad Palatinam Ecclesiam, præeuntibus militibus prætorianiis, sonitu tympanorum, ac tibiarum, & iis, qui Regis sunt a cubiculo; sequentibus vero Magnatibus Aulæ, & Sociis Equestris Confratriæ Spiritus Sancti: tum, si Eucharistico pane reficiendus est, ingreditur Oratorium, ubi Regem expectat Confessarius, cui peccata sua confitetur. Interea silent bellica instrumenta, atque sex milites agendis apud Regem excubiis destinati, cum eorum Duce consistunt ad Oratorii fores. Sacra Confessione expleta, redit ad Ecclesiam, ibique sub umbella, seu baldacchino consistit, supposito genibus pulvinari. Tum Episcopus, qui Sacris est operaturus, salutato Rege, eumdem adspergit aqua benedicta, & Sacrum inchoat: quo incipiente, Rex Eleemosynario, qui ei proximus est, servandas tradit chirothecas, pileumque; ac a Magno Eleemosynario, vel Primo Eleemosynario accipit libellum precum, vel Divini Cursus. Decantato Evangelio, Diaconus Sacrum Codicem porrigit Magno Eleemosynario, qui illum præbet Regi deosculandum, his verbis: *Hæc sunt verba sancta*, quibus Rex: *Credo, & confiteor*. Quandoque tamen honoris causa alicui Episcopo, ex iis, qui adsunt, traditur Evangeliorum liber, ut ad Regem deferatur. Ad Offertorium fit a Rege Oblatio. Et olim quidem, ut refert Peiratius lib. 2. cap. 45. quotidie, ac bis in Missa Rex offerebat, nempe ad Offertorium, & ad finem Liturgiæ: utraque tamen Oblatio exigui fuit valoris, & nonnisi sub Ludovico VIII, & Ludovico XI. aucta est ad aureos duos. At uberiores erant Oblationes in Parasceve Domini ad adorationem Crucis, & in aliis solemnitatibus, præsertim Epiphania, quo die Reges consueverunt offerre aurum, thus, & myrrham. Hæ Oblationes olim concedebantur Capellanis Regiis; sed jubente Henrico II. anno 1548. concessæ fuerunt Parochis locorum, ubi Rex degebat: & hinc mos invaluit, ut ubicumque Regium fuerit domicilium, Parochus illius loci, singulis diebus nummum aureum accipiat nomine quotidianæ Regiæ Oblationis.

Nunc

Nunc vero temporis una tantùm in Missa fit a Rege Oblatio unius nummi, sequenti ritu. E Clericis Regiæ Capellæ unus porrigit primo ex Principibus Regiæ stirpis, vel alicui Magnati ex illorum numero, quos vocant Officiales Coronæ, nummum offerendum: interea ab aliquo Eleemosynario Regis apponitur pulvinar ad infimum Altaris gradum, ac prope ipse sistit flexis genibus; ex altera vero parte sistit Magnus Eleemosynarius flexus & ipse genibus, tenens argenteam concham. Tum Rex ad Altare accedit, eumque sequuntur duo prætoriani milites cum eorum Duce, procumbit in genua, nummum accipit a Principe Regiæ stirpis, atque in concham injicit; deinde Patenam osculatur, & salutato Altari, redit ad locum unde discesserat. Ad elevationem sanctæ Hostiæ, Cantores Palatini decantant hos versiculos: *O salutaris Hostia: Quæ cæli pandis ostium: Bella premunt hostilia: Da robur, serva lilium.* Hujus moris initia repetit Peiratius lib. 2. cap. 55. a Ludovici XII. ætate; quum anno 1512. plures Europæ Principes, inito fœdere, illi bellum indixere. Ea occasione, Episcopi Gallicani pro Regis, Regnique incolumitate preces illas effundendas decrevere; quod nedum in Regia Capella; sed & in aliis quibusdam Gallicanis Ecclesiis observatur. Cum ad pacis osculum Sacerdos pervenit, Diaconus porrigit pacis instrumentum Magno Eleemosynario, vel digniori Episcopo præsenti, a quo defertur ad Regem. Si a Rege sumenda sit sacra Eucharistia, id hoc ritu peragitur. Antequam Sacerdos consecrandum panem offerat, Magnus Eleemosynarius accipit a Clerico aliquo Capellæ Regiæ capsulam argenteam serico velo tectam, & in argentea concha positam, in qua capsula plures continentur Hostiæ, illarumque unam tradit eidem Clerico prægustandam, ut periculum faciat, Rege præsente. Deinde reliquæ Hostiæ exhibentur Regi, ut illarum unam seligat, quam serico velo involutam deferunt ad Antistitem Sacra facientem, consecrandam pro communione Regis. Hausto ab Antistite Christi Domini Sanguine, apponuntur prope Altare pulvinaria duo, scabellum, ubi Rex genua flectit, & mappa, quam manibus suffulciunt duo Principes Regiæ stirpis, vel in horum absentia duo Proceres Regni, Magnus Eleemo-

mosynarius, & Primus Eleemosynarius. Tum Antistes Sacra faciens versus ad Regem, eumdem paucis alloquitur ad rem, de qua agitur, & consueto mox Ecclesiæ ritu, illi Eucharistiam porrigit. Quo facto, Præfectus Domus Regiæ præbet eidem vinum hauriendum, ut facilius Eucharistiam deglutiat. Olim usque ad Henrici IV. tempora, Reges Galliæ utramque speciem sumebant; exinde mos invaluit, ut nonnisi in Coronatione sua, communionem utriusque speciei perciperent. Præterea in Liturgia Capellæ Palatinæ Regum Galliæ servatur mos vetustissimus Eulogias, seu panem benedictum distribuendi. Nam Clericus aliquis Regiæ Capellæ exhibet Antistiti celebranti panes nonnullos in argentea concha ab eodem benedicendos; tum iidem panes Magno Eleemosynario traduntur, qui accepto ex iis uno, dissectoque in partes duas, hasce prægustandas tradit Clerico, & Eleemosynariorum uni ad periculum faciendum. Prægustatione facta, Magnus Eleemosynarius defert Eulogias ad Regem, Reginam, Regiamque prolem, ab iis, quas velint, seligendas: cæteris vero Principibus Regiæ stirpis, & Aulæ Magnatibus inferior Eleemosynarius Eulogias distribuit. Huic ritui similis est alter, quo in Parochia Regii Palatii benedicuntur panes Regio stemmate distincti, qui ab Aula ad Ecclesiam magna pompa deferuntur, Rege adstante Rei Divinæ sub umbella, atque ad Offertorium cereum offerente. Panes illi benedicti dicuntur Eulogiæ Regis. Atque hi sunt præcipui ritus in solemni Liturgia Capellæ Palatinæ Regum Galliæ. Ibi solet Rex Christianissimus adesse Divinis Officiis in præcipuis solemnitatibus, præsertim vero in Magna Hebdomada, & feria quinta Cœnæ Domini pauperum pedes abluere, hoc ordine. Die præcedenti, ab aliquo ex Eleemosynariis Regis, & a Medico, Chirurgo, Tonsore Aulicis, tredecim seliguntur pauperes, quos nulla lue, nulloque ulcere infectos probaverint, eorumque nomina describuntur. Hi sequenti die ad Ædes Regias ducuntur, ubi lotis eorum pedibus, amputatis unguibus, ac capillis, tunicam induunt rubei coloris ad genua usque demissam; tum ab eorum consanguineis deducuntur ad Aulam quamdam Domus Regiæ, ubi sacra cæremonia est per-

agenda. Ibi ſedent in ſcamno, e regione Antiſtitis, qui ſellæ inſidens brevem habet ad eos concionem, tum dicto Pſalmo *Miſerere*, eis abſolutionem impertit. Quo facto, ſingulis Rex Chriſtianiſſimus dextrum pedem abluit, & oſculatur; Magno Eleemoſynario pelvim, altero Eleemoſynario pedem pauperis fulcientibus. Lotione expleta, ibidem accumbunt menſæ; ſingulis tredecim fercula apponuntur, Rege eis miniſtrante, Regemque adjuvantibus Principibus Regiæ ſtirpis, aut Magnatibus Aulæ. Singulis etiam tredecim nummi a Rege donantur. His omnibus peractis, Rex una cum Aulico comitatu pergit ad Liturgiam audiendam in Capella Palatina; tum ferens accenſum cereum comitatur Sanctiſſimum Chriſti Corpus ad Monumentum. Eadem die, tredecim pauperum puellarum pedes a Regina abluuntur. In Paraſceve, Rex Sanctam Crucem adoraturus accedit poſt Sacerdotem, Diaconum, ac Subdiaconum, atque offert tredecim nummos; Euchariſtiam a Monumento ad Altare deferendam comitatur; & ſacro miniſterio peracto, accumbit menſæ, ſoliſque herbis, ac leguminibus veſcitur. Tum nonnullis alieno ære oppreſſis veniam facit, ſoluta pro eis pecunia; tandemque ad Matutinum Officium pergit. Pariter in Magno Sabbato, ac Paſchate, Divinis Officiis in Capella ſua intereſſe ſolet: quo die quandoque ſtrumoſis manus imponit, uti etiam in Pentecoſte, Feſto omnium Sanctorum, & Natali Domini. Nam Chriſtianiſſimi Galliæ Reges eam vim curandi ſtrumas divinitus accepere; quam quidem a Clodovæo Rege, qui primus Chriſtianæ Religioni nomen dedit, profluxiſſe nonnulli opinantur. Sed obſtat ſilentium veterum, præſertim Gregorii Turonenſis, qui nullos memorat Reges primæ, aut ſecundæ ſtirpis hac virtute præditos, quamvis horum facta accurate deſcribat. Obſtat etiam, quod illorum Regum plurimi, non unctione cæleſtis olei, ſed elevatione ſuper clypeo, ut olim moris erat, inaugurati fuerint Reges. Quin etiam leguntur nonnulli tertiæ ſtirpis Reges curaſſe ſtrumas, qui tamen Remenſi oleo e cælo delapſo ad Clodovæum ungendum, minime peruncti fuere. Prima hujus moris veſtigia occurrunt in vita Roberti Regis, filii Hugonis Ca-

pe-

peti, quem Helgaldus scribit impositione manuum infirmos curasse: & de S. Ludovico disertius testantur Guillelmus Nangius, atque Gauffridus de Belloloco, illum signo Crucis strumosos sanasse. Exinde Galliæ Reges ad hæc usque tempora hunc morem servarunt, de quo plura tradunt Galli Scriptores. Itaque instantibus præcipuis anni festivitatibus, si Rex velit strumosis manum imponere, Magnus Eleemosynarius eum conscium facit quot, & qui curandi sint: notumque fit universis, Regem, statutis die, & loco, curaturum strumosos, quibus interea temporis eleemosyna e Regio ærario conceditur. Stata die, primo Medici, ac Chirurgi Aulæ diligenter explorant, an revera strumis laborant, qui curandi sunt; tum hi flexis genibus Regem expectant, qui singulis manum in fronte imponens, profert hæc verba: *Rex te tangit, Deus te sanat*. Singulis deinde Magnus Eleemosynarius nummum elargitur, inquiens: *Orate pro Rege*. Hanc strumarum curationem sibi quoque vindicant Angliæ Reges: de qua re Polydorus Virgilius lib.4. Hist. Angl. scribit: *Eduardus I.Rex Anglorum, qui & sanctus appellatur, solebat divinitus solo tactu sanare strumosos, quod quidem immortale munus jure quasi hæreditario ad Reges posteriores manavit: nam Reges Angliæ etiam nunc tactu, ac quibusdam hymnis, non sine cæremoniis prius recitatis, strumosos sanant*. Et Petrus Blesensis ep. 150. ad Clericos Aulæ Regiæ probat ex hac ipsa virtute sanctitatem Regiæ Majestatis: *Sanctus, & Christus Domini est, nec in vanum accepit unctionis sacræ sacramentum, cujus efficacia si nescitur, aut in dubium venit, fidem ejus plenissimam faciet defectus inguinariæ pestis, & curatio scrophularum*. Hinc nunc temporis Angliæ Reges Catholici e Stuarda familia, de Ecclesia, & Fide Catholica præclarissime meriti, statis quibusdam diebus, post recitatum a Capellano suo Evangelium, & quasdam preces, strumosis manum imponunt; uti a Jacobo III. Principe religiosissimo factum novimus. Hispanis vero Regibus cælestem vim inesse sanandi vexatos Dæmone scribunt Borrellus in libro de præstantia Regis Catholici, aliique. Denique in Capella Regum Galliæ, absoluta Liturgia, Episcopi recens promoti præstant fide-

-litatis juramentum, de qua re alibi agendum erit.

III. Hispaniæ Reges in magnis solemniis adesse solent Rei Divinæ in Capella sua Palatina, ad quam sese conferunt hoc ordine, uti apud Dumontium, & Rossuetium in Cæremoniali Hispaniæ legitur. Præcedunt duo Officiales Aulæ, quos *Alcaldos* vocant, virgas manu ferentes, sequuntur Adolescentes Aulici, Cubicularii, Præfecti Domus Regiæ, Magnates Hispaniæ, Rex, & Asturicensium Princeps, prope Regem Cardinales, ac Oratores Principum, post Regem Dux Prætorianorum militum. Ingredientem Regem Major Capellanus, aut Apocrisiarius Pontificius, vel aliquis Antistes adspergit aqua benedicta. In Capella locus Regis est prope Altare a dextra illius parte, seu cornu Evangelii, ubi in tabernaculo quodam velis obducto, quæ dicuntur *Regiæ Cortinæ* consistit; prope adest Præfectus Regiis Cortinis, cujus muneri incumbit vela obducere, atque reserare. Olim in scamnulo prope Regem sedebat Supremus Præfectus Domus Regiæ; sed decreto Philippi V. Regis anno 1705. uti referunt Dumontius, & Rossuetius, ea sedes concessa est Duci Prætorianorum militum, vulgo *Capitano della Guardia del Corpo*: quare Supremus Præfectus Domus Regiæ sedet primo loco in scamno Magnatum Hispaniæ, etiamsi ex illorum numero minime sit. Dextram quoque Altaris partem occupant Major Capellanus, & Antistites, siqui adsunt, sedentes prope Aram, tum Magnates Hispaniæ scamno insidentes. Ex altera vero parte, seu cornu Epistolæ consistunt Præfecti Domus Regiæ, Legati Principum, & Capellani Honorarii. Regina Hispaniarum intra ligneos cancellos adest in ædicula quadam, cui proximus est locus Matronis Aulicis destinatus. Ita vero rem hanc describit Turturetus in libro de Sacello Hispano cap. 4. *Prope Aram, & juxta Cornu Evangelii eriguntar Regiæ Cortinæ, ad quas per nullos gradus est ascensus, sed contigunt imum pavimentum. Sub iis Rex moratur, & considet in sella. Proximus sequitur Præfectus Regiis Cortinis deducendis, & reducendis, qui semper adstat. Primus Magister, seu Majordomus Regiæ juxta sedet in sella humiliori, quam vocamus Hispanice* Silla rasa. *Subsequuntur cæteri, qui adsunt Hispaniæ Magnates capite oper-*

operto, & assidentes in prælongo scamno, quod tantum vestit non inelegans tapetum. Adstant e regione Cortinæ Regiæ, & prope alterum Aræ cornu cæteri Majores Domus Regiæ, suis baculis innixi, sed capitibus nudi. Hos excipiunt, sed sedentes in suo scamno, quod est vestitum serico villoso, & operti capita, Legati Principum hoc ordine, Pontificius, Cæsareus, Gallus, Venetus. Cæteris Legatis jus sedendi coram Rege non est datum; unde in Sacello Regio non solent adesse. Legatis Principum sunt proximi Aulæ Capellani in suo etiam scamno soliti assidere (vulgo dicuntur de Honor, *& e re, & sessione* de Banco) *superinduti supparo lineo, & tecti capita tegumento illo nigro, & quadrato, quod birrettum appellatur, inter quos, ut etiam inter Magnates, nulla in sessione habetur ratio antiquitatis: modo Receptor, & Juridicus præcesserint, quem quisque invenerit locum, eum occupat in sedendo. Capellanis etiam cum Concionatoribus Regiis ita convenit, ut sibi præferri patiantur ex Capellanis unum saltem, præter Receptorem, & Juridicum; qui deinde venerint, alternatim sedeant, adeout Capellani, & Concionatores sibi mutuo succedant. Idem ordo in publicis supplicationibus est servandus. Quoties in Sacello concio habetur, portatile suggestum erigitur inter Legatos Principum, & Capellanos, adeo ut Concionator Regem alloquatur. Summus Capellanus, & si quis Antistes forte adest, sedent proximi Altari, & in cornu Evangelii, capitibus opertis. Cum vero contingit, adesse in Sacello Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Purpuratum aliquem Patrem, penè æquatur in sessione cum ipsomet Rege, e cujus conspectu sedere solet, & habere præter sellam, Regiæ haud multum absimilem, pulvinar substrato pedibus tapete.* In celebranda vero Liturgia hi præcipui ritus servantur. Si Sacrum facit Cardinalis aliquis, vel Antistes, aut Pontificius Apocrisiarius, tunc quidem ad Altare induit Pontificalia ornamenta, præsente Rege; sed cum sandalia induit, pedes velamine obducuntur. Inchoata Missa, Major Capellanus, nisi Sacris operetur, medius inter Receptorem Capellæ Regiæ, aliumque Capellanum, monente Præfecto Cæremoniarum, accedit ad Regem, & prope recitat Introitum, atque Confessionem; duobus assisten-

ſtentibus Capellanis provolutis in genua. Si vero Major Capellanus Sacris operatur, id muneris præſtat Cardinalium, aut Epiſcoporum aliquis, ex iis, qui adſunt. Ubi Diaconus thure coluit Sacra facientem defert thuribulum ad Cardinalem, vel Antiſtitem aliquem, aut Apocriſiarium Pontificium, qui medius inter duos Capellanos Honorarios, accedit ad Regem, & Principem Aſturicenſium, quos thure colit, ter ducto thuribulo. Si nullus adſit Antiſtes, a Diacono Rex donandus eſt thure. Decantato Evangelio, Sacer Codex a Diacono porrigitur pariter Cardinali, aut Antiſtiti alicui, aut Pontificio Legato, ut ab eo deferatur ad Regem, Principemque Aſturicenſium oſculandus; facto tamen prius periculo a Præfecto Regiarum Cortinarum, qui locum a Rege, & Principe deoſculandum tergit velo quodam, quod mox ſuo ori admovet. Si Rem Divinam facit aliquis e Cardinalium, vel Epiſcoporum ordine, tunc ei in lotione manuum miniſtrant antiquiores duo Præfecti Domus Regiæ, vulgo *Maggiordomi*. Spectat ad Cæremoniarum Præfectum innuere Magnatibus, quum in Liturgia eis ſtandum eſt, aut genua flectendum, ſique inter eos aliqui adſcripti ſint Societati Velleris aurei, iidem in quibuſdam ſolemniis Torquem Societatis deferunt, uti etiam Rex, & Princeps Aſturicenſium. Et illi omnes, quibus ad Altare eundum, redeundumque eſt, ſalutato Altari, Regem, Reginam, Magnates, Oratores Principum eodem obſequio colunt. Abſoluta Liturgia, ſolemnis benedictio dari ſolet a Cardinali aliquo, vel Epiſcopo; ſi ex illorum numero minime ſit, qui Sacris operatur. Qui vero feſti dies in Capella Palatina Regum Hiſpaniæ præcipue colantur recenſet Turturetus cap. 6. ubi ſcribit, quolibet menſe, feria quinta, & ſabbato unius hebdomadæ in publico Aulæ Sacello, Aram decenter exornari, & ſanctiſſimam Euchariſtiam publicæ adorationi exponi, a Sacellanis Pſalmos pœnitentiæ Davidicæ alternis vicibus recitari, præſente Rege intra ligneos cancellos, ſolemni ritu peragi Miſſæ Sacrificium, ac eo finito, Sanctum Domini Corpus per Sacelli ambitum circumferri, deferentibus umbraculi, ſeu baldacchini haſtas ipſiſmet Sacellanis, & ſequentibus viris illuſtribus Palatinis. Addit, Regem Catholicum in

pu-

publico Aulæ Sacello, publicisque actionibus, semper primas concedere Collegio Ecclesiastico Palatino. Ita cereum in festo Purificationis, cinerem initio Quadragesimæ, post omnes Sacellanos Aulicos, & minores Clericos, qui Sacello inserviunt, accipere consuevit. Itidem in Parasceve, postquam Antistes, qui Sacris operatur, & cæteri Sacerdotes Palatini adorarunt sanctissimam Crucem, tunc demum Rex ipse eamdem flexis genibus adorat, progrediens ad Altaris gradus. At Crux ipsa, quam illi sunt deosculati, invertitur; & sublato operculo, frustulum sanctissimæ Crucis Rex osculatur. Tum flexus genibus ante eamdem Crucem, reis quorumdam criminum veniam facit, quos tamen puniendos urget dumtaxat Fisci Patronus. Pro iisdem vero intercedit Magnus Capellanus, deponens ante Regem criminum tabulas, quas Forenses vocant processus. Ea die, nullus in Capella conspicitur Regius apparatus, nec Regiæ Cortinæ, nec tapetum Regiis pedibus substernitur, dumtaxat nigrum pulvinar genibus supponitur. Feria quinta in Cœna Domini, post peracta in Capella Palatina Divina Officia, inde itur ad amplissimam aulam proximam Regiis cubiculis, præcedente sacra supplicatione, & viris Palatinis; Regem Oratoribus Principum subsequentibus. Ubi ad locum deventum est, decantatur Evangelium Joannis: *Ante diem festum Paschæ*; & simul atque ea verba proferuntur: *ponit vestimenta sua*, Rex ensem, & pallium deponit. Ad illa verba: *Cum accepisset linteum*, linteo præcingitur: tum flexis genibus progrediens, duodecim pauperum pedes abluit, abstergit, iisdemque pollicem, atque indicem in modum Crucis decussatos superimponit, & osculatur. Hoc peracto, instruuntur mensæ pauperibus ibidem, Regio apparatu; quibus Rex ipse fercula distribuit. Eisdem conceduntur vestes, nummi, & omnia mensæ utensilia, cibaria insuper, quorum magna est copia, quæ supersunt. Eodem die solet Rex plures adire Ecclesias adorandi causa Christi Corpus in Monumento positum: & spectat ad Magnum Capellanum tot aureos nummos in concham argenteam iniicere, quot sunt Regiæ familiæ Principes. Atque hi sunt insigniores ritus, quibus colitur magna Hebdomada ab Hispanis Regibus. Præterea in pervigiliis

Na-

Natalis Dominici, & Epiphaniæ, Rex Catholicus Matutinis Officiis, quæ modis musicis decantantur, consuevit interesse; sed intra ligneos cancellos. In festo Epiphaniæ Sacrum facit solemni ritu, & Pontificali apparatu Antistes ex insignioribus, qui in Aula degunt, vel Apocrisiarius Pontificius, vel Magnus Capellanus: & ante oblationem Hostiæ, Rex e Cortinis Regiis ad Aram pergit, ibique procumbens in genua offert Antistiti celebranti tres calices argenteos, deauratosque. Is vero ad Regem conversus, utraque manu Patenam tenens, eamdem Regi exhibet osculandam, postquam facto Crucis signo, Regi pro oblato munere diuturnam valetudinem, atque adfluentem rerum secundarum copiam fuerit a Deo precatus, pollicitusque illis verbis: *Centuplum accipies, & vitam æternam possidebis*. Calices vero ob festi mysterium continent, primus frustulum auri, alter grana thuris, tertius parum myrrhæ; iique donari deinde solent alicui Ecclesiæ, aut Monasterio, jubente Magno Eleemosynario: ex iis tamen unus singulis annis conceditur celebri Monasterio Escorialensi. In festo Corporis Christi Rex Catholicus e Palatio se confert ad Templum S. Mariæ, ubi postquam Antistes Rem Divinam solemniter fecerit, supplicatio instituitur. Præcedunt piæ sodalitates, & Regularium Ordines, Senatores Regii, Consilium Cruciatæ, Ordinum Equestrium, Regii ærarii, Italicum, Aragonicum, Quæsitorum fidei, & Castellanum. Sanctam Eucharistiam deferunt Sacerdotes sub umbraculo, quod suffulciunt Capellani Regis usque ad fores Templi, exinde vero Decuriones Civitatis. Sequitur Antistes, qui Sacris est operatus, & qui Capellani Regii illi ministrarunt. Tum Proceres Aulici, Magnates Hispaniæ, Regia soboles, Rex ipse gestans cereum accensum. Proximi Regi incedunt Cardinales, si qui adsunt. Sequuntur Legati Principum, Consiliarii Status, Cubicularii, tamdem claudunt agmen milites Prætoriani. Feria quarta infra octavam, Rex cum omni comitatu Aulico adest supplicationi, quæ fit intra Ecclesiæ ambitum in Cœnobio Monialium SS. Virginis Annuntiatæ. Itidem in octava ejusdem festi, intervenit supplicationi in Regio Cœnobio Discalceatorum. Denique solet Rex Catholicus adire Ec-

Ecclesias Regularium, eo die, quem sacrum celebrant sui Ordinis fundatori.

IV. Solent etiam Sabaudiæ Principes, sive Sardiniæ Reges statis quibusdam festis diebus, solemni pompa adesse celebrationi Liturgiæ in Metropolitana Ecclesia, aut alibi: tum quidem se se ad Ecclesiam conferunt, prætorianis militibus stipati, tympanis, tibiisque resonantibus. Ad Ecclesiæ ostium Magnus Eleemosynarius Regem adspergit aqua benedicta, quam Clericus Capellæ Regiæ in vasculo defert. At si in Ecclesiam Cathedralem pergit ad Templi fores Episcopus; hunc invitat Magnus Eleemosynarius, ut sacra aqua adspergat Regem. Cæterum in omnibus Ecclesiis, ad quas Rex se confert, id muneris spectat ad Magnum Eleemosynarium. In Ecclesia Solium paratur tribus gradibus ab humo erectum, ubi sella Regia basellæ imposita, pulvinaria ad sedendum, & genua flectendum, ac similis quoque sella pro Regina apponuntur. Si adsint Principes Regiæ sobolis, iis locus datur in eodem Solio, sed eorum sedilia carent dorsuali fulcro, & basi, ac pulvinaribus. Antistes Sacra faciens sedet in humili sella; neque enim præter Regium, aliud est in Ecclesia Solium. Prope Regis Thronum sedent Magnus Cancellarius, Consiliarii Status, Senatores, Magistratus; ex adverso vero, Equites Regalis Ordinis SS. Annuntiatæ, & Aulici Magnates, suo quisque ordine. Tum e Sacrario, præeunte Capitulo, progreditur ad Altare Antistes celebraturus, Pontificalibus indutus ornamentis, & Sacrum incipit. Postquam thus dederit Altari, Præpositus Metropolitanæ Ecclesiæ, accepto thuribulo, accedit ad Regem, quem stantem thure colit, uti & Regios Principes, ter ducto thuribulo. Diaconus vero, reddito ei thuribulo, Canonicis thus offert: eodemque tempore Capellanus Aulicus Alba, & Tunicella indutus, e Sacrario prodiens, aliud ferens thuribulum, Equitibus Ordinis Sanctissimæ Annuntiatæ eumdem honorem impendit, bis singulis ducto thuribulo. Decantato Evangelio, ab eodem Metropolitanæ Ecclesiæ Præposito Evangeliorum liber defertur ad Regem, qui illum osculatur. Pariter idem Præpositus Metropolitanæ Ecclesiæ pacis signum porrigit deosculandum Regi,

& Regiæ familiæ Principibus: Capellanus vero Aulicus, sacris indutus vestibus, idem præstat singulis Equitibus Ordinis SS. Annuntiatæ. Si a Rege, & Regina sumenda sit sacra Eucharistia, Eleemosynarii manu tenent accensos cereos, mappulam vero suffulciunt Præfectus Domus Regiæ,& Aulica Matrona; redeuntibus Rege,& Regina ad Solium, duo Cubicularii Regii pocula porrigunt aqua plena, flexo poplite, quam prægustaverant: deinde Magister Regiæ Domus, flexo etiam poplite, linteum præbet, quo os abstergatur. In die festi Corporis Domini, peracta solemni ritu Liturgia, de more cui Rex interfuit, supplicatione indicta, Rex, & Principes Regiæ familiæ deferunt umbraculi fulcimenta, seu baldacchini hastas, usque ad fores Ecclesiæ; ibi eas aliis tradunt, supplicationemque sequuntur. Si nulli adsint Regiæ cognationis Principes, hastas simul cum Rege efferunt antiquiores Equites Regalis Ordinis SS. Annuntiatæ, Torque, & Vestimento Ordinis induti. Pariter feria quinta Majoris Hebdomadæ cum sanctissimum Christi Corpus ducitur ad Monumentum, Rex, Regii Principes, vel antiquiores dicti Ordinis Equites hastas ferunt. Quo die, in aula quadam amplissima Regiæ Domus, extructa Ara portatili, decantato Evangelio a Diacono, Rex præcinctus linteo, quod ei Magnus Eleemosynarius porrigit, tredecim pauperum pedes abluit, & osculatur. Tum hi accumbunt mensæ, singulis tredecim apponuntur fercula, quæ Regii Principes, & Magnates Aulici Regi præsentant, & is discumbentibus. Ea deinde inferiores Eleemosynarii e mensa auferunt, atque tradunt illorum consanguineis domum adsportanda. Singulos Magnus Eleemosynarius donat aureo nummo. Denique madido linteo a Cubiculario porrecto, Rex manus abstergit. Eodem ritu a Regina, cui ministrant Aulicæ Matronæ, lavantur pedes tredecim puellarum. Sed antea, Concionator Metropolitanæ Ecclesiæ brevem habet concionem. In Paschate solet Rex Vestimentum induere Ordinis SS. Mauritii & Lazari. Die septima Septembris, Nativitati B. M. Virginis sacra, Rex Vestimentum Ordinis SS. Annuntiatæ, ac Torquem gestans, tum solemni Liturgiæ celebrationi, tum supplicationi, in qua circumfertur B. Virginis simulachrum in-

interesse solet: Regem sequuntur Principes, Equitesque ejusdem Ordinis, universi pileati, ac torquati. Tandem commemoranda omnino est insignis cæremonia Aulæ Regum Sardiniæ, cum singulis annis in Ædibus Regiis, publicæ adorationi, sanctam Syndonem Taurinensem, qua involutum ferunt ipsum Christi Corpus in Monumento, exponunt. Supplicatione indicta, Rex, Regii Principes, Equites Ordinis, Episcopi, Canonici Metropolitanæ Ecclesiæ, Clerici Capellæ Regiæ conveniunt: capsam ubi asservatur, quatuor Sacerdotes deferunt; umbellæ fulcra Rex & Regiæ cognationis Principes ab Altari usque ad Ecclesiæ fores, tum Equites Regalis Ordinis, ac alii aliis succedentes, ad locum usque publicæ adorationi statutum, deferunt. Ibi & concio habetur, & primus Regis Minister explorat, an integra sint Regia sigilla, quibus capsa obsignatur. Tandem eadem pompa ad Sacellum, ubi asservari solet, reducitur.

V. Quod in Aula Regum Siciliæ, Divina Officia omnia decentissime, & religiosissime persoluta fuerint, suadent insignis Ecclesia Palatina a Rogerio Rege constructa, Parochialis dignitas ei collata, numerosum Clericorum Collegium sacro illius ministerio addictum, summa Rogerii, & successorum Regum erga res sacras religio. Constat vero ex Rogerii Regis litteris datis anno 1148. in gratiam Joannis de Nusco Abbatis Regii Monasterii S. Joannis de Eremitis, quas exhibet Pirrus in notitia hujus Abbatiæ, morem fuisse, ut in Capella Palatina in magnis solemniis, vel Major Capellanus Regis, vel Episcopus aliquis, illo permittente, Sacris operaretur. Ita enim in illis litteris dicitur: *Statuentes, ut idem Abbas semper in omnibus festivitatibus solemnibus tamquam Præcipuus Capellanus noster, quem nobis Patrem ordinavimus, & specialissimum Confessorem ad celebrandum Divina in Capella supradicti nostri Palatii Panormi, Prælatis Regni nostri cæteris præponatur; ut qui nobis in nostro Palatio majori vicinitate lætatur, ampliori gaudere debeat prærogativa honoris, nec alius Prælatus præter sui continentiam, & consensum, vel eo invito, in prædictis festivitatibus in Capella prædicta celebrare præsumat*. Hinc patet in Capella Palatina præcipuos festos dies

dies solemni ritu celebratos, Sacra faciente Episcopo aliquo: Rogerium vero decrevisse, ut illius Monasterii Abbas, tamquam primus Capellanus Regis ibi solemnia ageret, vel Antistes aliquis, illo consentiente. Neque dubitandum, quin huic solemni Liturgiæ Palatinæ, Reges adesse consueverint insigni pompa: hinc enim nonnisi a Magno Capellano Regis, vel ab Episcopo aliquo solemnia celebranda erant; & hinc quoque idipsum habebatur loco honoris, & privilegii. Paterno instituto adhæsisse Guillelmum filium probatur testimonio Romualdi Guarnæ Archiepiscopi Salernitani, auctoris coævi scribentis de Guillelmo in Chronico edito primum ab Antonio Caracciolo Teatinæ familiæ ornamento, tum inter Scriptores Italicos a Clarissimo Muratorio: *Divino Officio*, ait ille, *extitit multum intentus, & personas est ecclesiasticas multum veneratus. Capellam S. Petri, quæ erat in Palatio, mirabilis musibii fecit pictura depingi, ac ejus parietes pretiosi marmoris varietate vestivit, & eam ornamentis aureis, & argenteis, & vestimentis pretiosis ditavit plurimum, & ornavit. Clericos in ea multos, & præbendas instituit, & Divinum in illa Officium decenter, & tractatim, & cum Dei reverentia, & timore celebrari disposuit.* Verisimillimum est, a Rege Divinis Officiis addictissimo, præcipuas anni festivitates Regia pompa, & splendido apparatu in Capella sua coli consuevisse; & ad illarum nobiliorem celebritatem ornamenta aurea, & argentea, suppellectilem omnem pretiosissimam, in Capellam suam contulisse. Quem etiam Sacro adesse solitum singulis diebus, indicat idem Romualdus, quum narrat conjuratos in Regem seditionem inchoasse, prima feria quinta Quadragesimæ, dum Rex ad audiendam Missam pergeret. Pariter, regnante Guillelmo II. conjurati in Stephanum Regis Cancellarium consilium iniere de interficiendo homine, Dominica Palmarum, cum Rex e Palatio, juxta morem egrederetur: quod de supplicatione, quæ eo die celebrari solet, & quam Reges Siculi comitabantur intelligendum videtur. Quamobrem pro comperto habendum est, Normannos Siciliæ Reges, & privatim, & publice Divinis Officiis in Capella sua adfuisse. Verum non adfuere tantum, cum & iis rite, decenterque celebrandis om-

omnem operam contulerint. In quodam rerum Liturgicarum Codice MS. Panormitanæ Ecclesiæ, ut refert Canonicus de Joanne in libro de Divinis Siculorum Officiis cap. 14. num. 9. legitur, *Kyrie Regis Guillelmi*. Conjicit vir doctus nomen Guillelmi præfatis *Kyrie* affixum, nihil aliud præseferre, quam iterum in Ecclesiis Siculis decantari cœpisse, Guillelmo Rege promovente, non quidem Guillelmo I. sed Guillelmo II. quandoquidem in Missali quodam Gallo-Siculo Ecclesiæ Panormitanæ, quod Normannorum ætatem sapit, nullum omnino vestigium *Kyrie* apparet: hac fortasse ratione, quod Guillelmi ætatem, Codicis ætas præcesserit. Potuit tamen hujusmodi institutio Guillelmo I. adscribi, utpote quem Romualdus Guarna ordinandis, ac celebrandis Divinis Officiis plurimum studuisse testatur. Et verisimile est eamdem institutionem a Capella Palatina ad cæteras Ecclesias Siculas derivasse. Illud sane certum est, quod pluribus momentis evincit in laudato libro Clarissimus Auctor, a Normannis nempe Principibus, abrogato Græcorum ritu, invectum fuisse in Ecclesias Siculas ritum Gallicanum, cui Siculi patrias nonnullas cæremonias addiderunt, & hinc originem sumpsit Liturgia Gallo-Sicula, quam ille accurate describit, quæque viguit in Sicilia usque ad Concilii Tridentini, & Pii V. ætatem. Jam vero consequitur Normannos Principes præsertim in Capella sua Gallicanum Ordinem induxisse, hunc ibi potissimum viguisse, & a Capella Palatina ad cæteras profluxisse Ecclesias; plane ut de Ordine Romano diximus a Capella Caroli M. ad reliquas Galliæ Ecclesias traducto. In eo Ordine Gallo-Siculo occurrit ritus acclamationum Regi factarum in Liturgia post Collectam. De veteri acclamationum ritu plura tradunt Bona lib. 2. Rer. Liturg. cap. 5. Mabillonius Tom. 2. Vet. Analect. Catalanus in Com. ad Conc. Œcum. & Pontificale Romanum. In Sicilia vero hujusmodi acclamationes fiebant Regi, dicta oratione post Hymnum Angelicum, atque his verbis exprimebantur, uti legitur in antiquo Codice membranaceo Panormitanæ Ecclesiæ, teste eodem de Joanne lib. de Divin. Sicul. Offic. cap. 14. num. 14. *Acclamationes Regis Friderici. Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat:* Chorus re-

respondebat: *Exaudi Christe. Domino nostro Regi Friderico, Magnifico, & Triumphatori, ac Invictissimo vita perpetua*: Choro respondente: *Exaudi Christe. Salvator Mundi, Redemptor Mundi, Sancta Trinitas, S. Maria, S. Michael, S. Gabriel, S. Raphael, S. Joannes Baptista*: Choro respondente singulis vicibus: *Tu illum adjuva. Regi nostro Friderico, Glorioso, & Triumphatori pax sempiterna*: Chorus reponebat: *Exaudi. S. Petre, S. Paule, S. Stephane, S. Laurenti*: Chorus reponebat: *Tu illum adjuva. Pacifico Rectori, & piissimo Gubernatori Regi nostro Friderico lux indeficiens, & pax æterna*: Choro respondente: *Exaudi. S. Sylvester, S. Maria Magdalena, S. Cristina, S. Agatha*: Choro respondente: *Tu illum adjuva*. Tum repetebatur Antiphona *Christus vincit*. Hunc Fridericum Regem Siciliæ, fuisse hujus nominis tertium, censet vir doctus. Quin etiam in antiquo Codice Capellæ Palatinæ, ut tradit Amatus, legitur Collecta pro Guillelmo I. Rege. Deinde decreto Synodi Montisregalensis sub Cardinali Farnesio celebratæ tit. 9. cap. 26. omnibus diebus Dominicis precandum erat in solemni Missa, nedum pro Civitate, populo, sed & pro Papa, Rege, & Episcopo, eorum post ultimam Collectam, etiam in Postcommunione additis nominibus. Et Synodus quoque Panormitana sub Archiepiscopo Jacobo de Palafox p. 3. cap. 1. num. 8. sanxit in Missa solemni Collectam recitandam esse pro Rege. Hodie hic mos viget dumtaxat in Ecclesia Palatina S. Petri: quinimo in quacumque Ecclesia Rex, aut Prorex Siciliæ solemni pompa adest Liturgiæ, additur Collecta pro Rege. Præterea in Metropolitana Ecclesia Panormitana, nomen Regis additur in Canone, & preces pro Rege funduntur ad Liturgiæ finem. De qua re ita scribit laudatus Canonicus de Joanne cap. 52. n. 2. *Panormitana hæc Urbs, reliquis Siciliensibus illustrior, utpote quæ Prima Sedes, Corona Regni, & Regni Caput præfiscine nominaretur, & esset, Regi proprio benedictionem a Deo precatur quotidie. Sane in Missæ Canone, post Summi Pontificis nomen, illud quoque Regis ponitur; pro quo, in argumentum amoris, & observantiæ in Missa tum solemni, tum privatam Collectam haberi, in Diœcesana Synodo sua*

san-

sanxit Archiepiscopus Jacobus de Palafox; *imo dicente Sacerdote Evangelium S. Joannis*: In principio erat Verbum, *alternatim canit Chorus Psalmum* 19. Exaudiat te Dominus; *inde Sacerdos stans ante Altare, respondentibus more Romano Ministris, preces cum competenti oratione subjungit. Ritus iste præsenti hoc sæculo antiquior non est: institutus enim fuit post solemnissimam Coronationem Victorii Amadei olim Siciliæ Regis, auctore D. Mamiliano Cajetano Cozio, Cathedralis nostræ Canonico, & ad Regem Oratore. Nova hæc institutio veteri non caret exemplo: apud enim eosdem Panormitanos jam inde ab antiquis temporibus usus invaluit, doctis cælum precibus fatigare, ut proprio Principi indulgens foret, atque propitium. Sane in exceptis ex pervetusto Codice in charta membrana S. Petri Palatii Panormitani pro Rege Guillelmo I. publicas supplicationes fieri, observat Panormitanæ eruditionis indagator diligentissimus Johannes Maria Amato lib.* 13. *capite* 1. *de Principe Templo Panormitano. In Codice membranaceo Cathedralis nostræ, cui inscriptio*: Cantus diversi ad usum S. Panormitanæ Ecclesiæ, *adsunt piæ obsecrationes, publicarum instar Litaniarum pro Friderico Siciliæ Rege*. Ex his patet olim sub Normannis in Liturgia Capellæ Palatinæ preces effusas esse pro Rege, itidem in Liturgia Ecclesiæ Panormitanæ: & hujus antiqui instituti vestigia superesse, tum in Capella Palatina, ubi Collecta recitatur pro Rege, tum in Metropolitana Ecclesia, ubi nomen Regis additur Canoni, atque pro eo preces recitantur ad Liturgiæ finem. Jam vero hunc morem precandi in Liturgia pro Rege, ab Apostolo Paulo in 1. ad Timotheum cap. 2. inductum, atque a vetustissimis Christianis observatum, a Conciliis quoque Emeritensi cap. 3. Toletano XVI. cap. 8. Remensi I. cap. 40. imperatum, Normanni Principes a Gallicano Ordine hauserunt. Nam in antiqua Liturgia Gallicana Sacerdos his verbis precabatur: *Suscipe S. Trinitas hanc oblationem, quam tibi offerimus pro Rege nostro, & sua venerabili prole, & statu Regni, & pro omni populo Christiano*. Et ut ad hanc rem Fideles magis impellerent Romani Pontifices, Indulgentiis eos donarunt qui pro Rege, & Regno Deum exorarent, uti ab Innocentio

tio IV. & Clemente V. factum esse refert Joannes Feraultius in tractatu de juribus, & privilegiis Regni Franciæ. In Anglia etiam nunc temporis viget hujusmodi antiquissima consuetudo: siquidem in Ecclesia Westmonasteriensi contigua Regio Palatio, ubi tumulantur Regum defunctorum corpora, Canonicus ad hoc munus ordinatus, singulis diebus, stata hora se confert ad Regiam Capellam, ibique cunctos monet, ut pro Regibus, Reginis, eorumque filiis vita functis precentur. Sed ad Svevos Siciliæ Reges progrediamur. Hos etiam consuevisse magna solemnia agere in Aula sua, Regio apparatu, indicant veteres rerum Sicularum Scriptores, dum adnotant loca, ubi præcipuos festos dies illi celebrarunt: uti jam de antiquis Scriptoribus, & Regibus Galliæ diximus. Ita Matthæus Spinellius Juvenacensis, scriptor illius ævi, in suis Diariis, quæ edidit to. 7. Script. Ital. Clarissimus Muratorius, loquens de Manfredo Rege, ad annum 1255. *Eodem anno*, ait, *Natalem Dominicum celebravit Teate, & per omnia Oppida Aprutii creavit Equites*. Et rursus de eodem Mamfredo refert: *Secunda Decembris venit Barlettam, & multis ibi mensibus substitit, celebravit etiam ibidem Natalem Dominicum magno cum triumpho. Quotidie agebantur choreæ, & omnis conditionis mulieres speciosissimæ eo confluxerant, quibus Rex largiebatur munera æqualiter omnibus, sic ut sciri nequiret, quænam eis præ cæteris placuisset*. Idemque notat celebratum a Mamfredo S. Martini festum, & ad hanc celebritatem invitatos Neapolitanos quamplures. Quidam igitur festi dies in Aula nostrorum Principum solemni pompa agebantur. Nec silentio prætereundum est, quod idem narrat Spinellius, scilicet Mamfredo ingredienti Barulum, obviam ivisse cives ferentes manibus palmas, atque accinentes: *Benedictus, qui venit in nomine Domini*. Erat tunc temporis usitatum hisce honoris, ac lætitiæ signis Principes excipere. Hinc & Carolum Andegavensem Romani obviam euntes excepere canendo: *Hosanna pium*, uti refert Nicolaus de Jamsilla in Hist. Rer. Sic. to. 8. Script. Ital. Muratori. Rogerium quoque Comitem, Saracenis bellum inferentem Troynenses cives, qui Græci erant, Grecorum more exceperunt cum

Cruce,

Cruce, thuribulis, ac thure, uti ſcribit Fazellus lib. 7. cap. 1. Sed ad rem noſtram redeamus. Subſequentes Siciliæ Reges, ſtatis quibuſdam ſolemnitatibus, ſplendido apparatu in Capella ſua Divinis Officiis adſuiſſe veriſimillimum eſt. Et id de Martino Rege Catanæ degente colligitur ex diplomate ab eo dato in gratiam Capellæ Regiæ Catanenſis S. M. de Eleemoſyna, tom. 2. Siciliæ Sacræ. Ibi enim Rex ait, ſe hanc Capellam beneficiis proſequi, quod Divina Officia, & Sacramenta in ea adminiſtrentur, *& nos ſæpè ſæpius illuc accedimus in ordinariis noſtris functionibus eccleſiaſticis, uti noſtra Capella*. Erant itaque Regibus quædam functiones eccleſiaſticæ, quas in Capella ſua agebant. Præſertim vero ſub Joanne Rege Siciliæ, & Aragoniæ, Alphonſi Neapolitani Regis fratre, & Ferdinandi Catholici parente, viguiſſe Liturgiam Palatinam, indicat Fazelli lib. 9. cap. 10. de eo teſtimonium: *Princeps hic Chriſtianæ religionis fuit longe omnium ſtudioſiſſimus. Quotidie Sacris intererat. Divorum omnium, ac Deiparæ Virginis ſacra ſtata caſte, ac jejunio, Quadrageſimam præterea a vigeſimo ætatis anno ad ſeptuageſimum uſque jejunio, & abſtinentia celebrabat. Feſtos dies, ac Dei cultum revereri ab omnibus inviolabili lege ſancivit, a Saracenis imperio ſubjectis Mahometi nomen invocari vetuit, indignum ac ſacrilegum prope facinus exiſtimans in Chriſtianorum Principatu, hominis perditiſſimi falſum nomen venerationi eſſe. Chriſti Corpus cum per vicos, & in feſto ſuo die, & item alias (ut fit) deferebatur, non modo a Chriſtianis, verum a Judæis quoque, & Saracenis, detecto capite, ac genuflexo adorari ſub mulcta conſtituit*. Quod a ſanctiſſimo Rege Joanne factum refert Fazellus, id noſtris hiſce temporibus præſtitit quoque religioſiſſimus Princeps Carolus Borbonius Rex utriuſque Siciliæ. Nam edita Conſtitutione, hoc ipſo anno 1749. *Feſtos dies, ac Dei cultum revereri ab omnibus inviolabili lege ſancivit*: æmulatus pietatem nedum Conſtantini Magni, Theodoſii, Leonis, & Anthemii, quorum leges de obſervandis feſtis extant in Codice; ſed & Caroli Magni in Capitulari Aquiſgranenſi anno 789. cap. 79. relato lib. 1. Capitul. cap. 75. ubi ſtatutum eſt, ut diebus Dominicis nulla opera ſervilia nec

Cc rura-

ruralia, nec textilia, nec venationes agantur; & aliorum Regum Francorum lib. 6. Capitul. cap. 205. jubentium, ut Dominicis diebus, pietati, Divinis Officiis, & concionibus vacent universi. Tum Ferdinandus I. Neapolitanus Rex, ut populorum querelis ob nimium feriarum numerum faceret satis, Pragmaticam dedit die 1. Martii anno 1476. relatam a Toppio par. 3. de Orig. Tribun. qua suffragantibus Archiepiscopo, & Regio Consilio, dies statuit, in quibus esset ab operibus servilibus, & a jure dicendo feriandum. Constitutionem illam edidit religiosissimus Carolus arrepta occasione, quod a Summo Pontifice BENEDICTO XIV. statutum fuit, ut in Ditionibus illius imperio subjectis, exceptis diebus Dominicis, ac festivitatibus Christi Domini, Deiparæ Virginis, nonnullisque aliis; cæteris festis diebus fas esset opera servilia agere, dummodo Sacrum audiretur. Hanc eamdem disciplinam olim viguisse in Sicilia indicant nonnulli veteres festorum indices, quos exhibet Canonicus de Joanne in libro de Divinis Siculorum Officiis cap. 37. Illorum primus spectat ad Dioecesim Panormitanam, cujus Archiepiscopi auctoritate, consentientibus Prorege, & Senatu editus est anno 1425. atque complectitur Nativitatem Domini cum duabus diebus sequentibus, Epiphaniam, Resurrectionem Domini cum duabus diebus sequentibus, Pentecosten, festum Corporis Christi, festa Conceptionis, Nativitatis, Annunciationis, Purificationis, & Assumptionis B. M. Virginis, festa Apostolorum, & S. Joannis Baptistæ, atque omnes dies Dominicas. Alter spectat ad Syracusanam Dioecesim, cujus Synodi auctoritate prodiit anno 1553. sub Episcopo Hieronymo de Bononia, atque præter recensitas festivitates, excepta Conceptione Deiparæ Virginis, enumerat festa Innocentium, Circumcisionis, duas dies subsequentes Pentecosten, ac festa Inventionis S. Crucis, Dedicationis S. Michaelis, S. Luciæ, S. Laurentii, omnium Sanctorum, Patroni cujusque civitatis intra ipsius civitatis ambitum, additque: *In cæteris autem festivitatibus quacumque ratione vel institutis, vel receptis, & quæ sub præcepto celebrari debeant, permittimus, liberumque cuique facimus, ut Missa audita (de qua suam cujusque onera-*

ramus conſcientiam) *ad operas ſuas*, *quibus ſuam*, *& ſuorum alimoniam quærere cogitur*, *redire poſſit*, *niſi aliter ex ſanctæ Apoſtolicæ Sedis præcepto*, *eſſet obſervandum*. Tertius feſtorum index a Synodo Eccleſiæ Montis Regalis ſub Alexandro Cardinali Farneſio anno 1554. editus recenſet præter feſtos dies memoratos in indice Syracuſano feſta S.Mariæ Magdalenæ, S. Lucæ, S. Martini, S. Silveſtri, Transfigurationis Domini, Conceptionis B. M. Virginis, Commemorationis omnium Defunctorum durantibus dumtaxat Miſſis, S. Marci durantibus pariter Miſſis, S. Caſtrenſis in Civitate tantum; additque pariter: *In cæteris feſtis quacumque ratione vel inſtitutis*, *vel receptis*, *liberum unicuique facimus*, *ut*, *audita Miſſa*, *ad operas ſuas*, *quibus ſuam*, *ſuorumque alimoniam quærere cogitur*, *redire poſſit*. Inde patet, diſciplinam permittendi opera ſervilia in quibuſdam diebus feſtis, urgente adhuc præcepto audiendi Sacrum, & manente ritu diei feſti, ante annos biſcentum in illis regionibus obtinuiſſe. Jam vero rem noſtram repetamus. In Capella Palatina Panormitana Proreges Siciliæ, cum toto Regio Conſilio, Senatu Panormitano, Proceribus Regni, quos Titulatos vocant, ſtatis quibuſdam feſtis, Solio inſidentes adeſſe ſolent Rei Divinæ, præſertim in Dominicis Adventus, & Tempore Quadrageſimæ ad ſermones audiendos. Ibi nulli licet niſi Proregi, vel Cardinalibus uti ſericis ſedibus, ac cervicalibus: ſed anno 1629. Prorege Duce Alburquerque permiſſa eſt Petro de Neyla Judici Regiæ Monarchiæ ſolemniter celebranti ſedes ſerica cum tapete, ſicque etiam ſuis ſucceſſoribus. Præterea in quibuſdam ſolemnitatibus Proreges ad Metropolitanam Eccleſiam, vel Eccleſias Monialium, aut Regularium (uti in feſto S. Joſeph ad Eccleſiam Teatinorum) ſe conferunt magna cum pompa ad audiendam ſolemnem Liturgiam. Solium Proregis pluribus gradibus ſublime excitatur in cornu Evangelii, & prope Proregem ſedentem aſtat Tribunus Celerum vulgo *Capitano della Guardia del Corpo*; ſedent vero in ipſius Solii gradibus, qui in negotiis tum civilibus, tum criminalibus jus dicunt, Curatores ærarii Regii vulgo *Procuratori del Fiſco*, & Protonotarius, & Secretarii Regni. Inter Altare & So-

& Solium Proregis inſident ſedibus tres Supremi Magiſtratus quos Præſides vocant, & Aſſeſſor Proregis, quem Conſultorem nuncupant; hos ſequuntur in ſcamno Magiſtratus, qui adminiſtrant Regium Patrimonium: ex altera vero Solii parte conſidet in ſede primus e Dynaſtis vulgo Titulatis Regni, & hunc excipiunt ſcamno inſidentes Magiſtratus, quos appellant Conſiſtorii. E regione Solii aſſident ſcamno Magiſter Juſtitiarius Civitatis, ſeu *Capitano*, Prætor, & Patres conſcripti, ſeu Senatores Panormitani. Ad Introitum Miſſæ, Diaconus, qui ad Altare miniſtrat, ad Proregem accedens prope eum recitat Introitum, atque Confeſſionem; tum quoque tres Clerici, Diaconorum veſte induti, idem præſtant officium erga tres Supremos Præſides, Senatores, & primum Regni Dynaſtam. Pariter Diaconus in Altari miniſtrans thure colit Proregem, iſque ſtans, opertoque capite, thus accipit. Evangeliorum librum dignior e Clero (uti in Capella Palatina Cantor, vel Judex Regiæ Monarchiæ) Pluviali amictus, præcedentibus Caduceatoribus, & Præfecto cæremoniarum defert ad Proregem, hujus oſculo excipiendum. Si Liturgia celebretur in Metropolitana Eccleſia, præſente Archiepiſcopo, alter e dignioribus Cleri defert alterum ſacrum Codicem ab Archiepiſcopo deoſculandum. Poſt Triſagium deſcendens e Solio Prorex, ſuppoſito genibus pulvinari procumbens adorat Sanctam Euchariſtiam inter primum Dynaſtam Regni a dextra, & Prætorem civitatis a ſiniſtra. In Solium reverſus, oſculatur pro pacis ſigno auream Deiparæ iconem a digniore Cleri advectam, quemadmodum Archiepiſcopus aliam ab alio digniore delatam. Tum tres Clerici, Diaconorum indumento amicti, pacis oſculum præbent Senatoribus, Dynaſtis, atque Magiſtratibus. In Metropolitana Eccleſia ſepties in anno Prorex ſolemni pompa, præſentibus Archiepiſcopo, & Senatu adeſſe ſolet Rei Divinæ; nempe in Epiphania, Die Cinerum, Dominica Palmarum, Paſchate, Pentecoſte, Inventione S. Roſaliæ, & Nativitate Domini, uti teſtatur Amatus lib. 7. de Principe Templo Panormitano cap. 3.

VI. Certum quoque illud eſt, in Capella Palatina Re-

gum

gum Neapolitanorum Andegavensium Divina Officia persoluta fuisse, Eucharistiam asservatam, Oblationes factas, & Capellanos, atque Paraphonistis Divinum ministerium peregisse, sacras res moderante Magistro Regalis Capellæ. Hæc enim satis perspecta sunt ex iis, quæ hucusque diximus. Verisimile, est ordinem ritumque Gallicanum, qui in Capella Regum Galliæ vigebat, Andegavenses Principes in Capellam suam transfudisse. Et quidem in benedicendis Regiis nuptiis Gallicanos ritus ibi observatos, dicendum erit alibi. Verisimile quoque est, a Carolo II. Rege omnem datam operam, ut sacrum ministerium in Aula decentissime ageretur; utpote quem Tristanus Caracciolus in vita Joannæ I. dicit nedum modestia, & humanitate, sed & pietate, cæterisque virtutibus inter Christianos excellentissimum. Præsertim vero, imperante Roberto Rege sacris rebus addictissimo, Rem Divinam in Aula Neapolitana, pie, rite, solemniterque celebratam, nullus ibit inficias. Cujus tanta fuit in Deum pietas, tantumque studium erga Divina Officia, ut Minoritas plures ad ea persolvenda in Regiis Ædibus aleret, cum quibus una, noctu, diuque illis celebrandis vacaret; Moniales quoque e claustris educeret, quæ Joannam neptem Divinis Officiis, Christianisque cæremoniis imbuerent. Eoque egregii Principis exemplo pariter Joannam I. incubuisse, ut in Capella sua Divinus cultus efflorescerет, conjicere fas est. Hinc peritissimos, & gravissimos viros adgregabat Clero Capellæ Regiæ, quorum opera Divinum ministerium ibi decentissime absolveretur. Jam tum consueverunt Neapolitani Principes in magnis quibusdam solemniis, Regia pompa adesse Liturgiæ. Id enim a Carolo III. factum legitur anno 1383. cum Urbanus VI. Summus Pontifex, qui Neapolim adierat, & in Episcopio diversabatur, die prima Januarii Sacrum solemni ritu fecit in Ara principe Metropolitanæ Ecclesiæ, Rege præsente, ac vexillum manu tenente, quod Pontifex benedixit, creavitque Regem Vexilliferum, vulgo Confalonerium Romanæ Ecclesiæ, tum Aloysium Andegavensem æmulum Regni diris devovit. Et die secunda Februarii, quæ festiva est Hypapantes, pariter in eadem Metropolitana Ecclesia Rex, & Re-

& Regina Regia pompa interfuerunt Rei Divinæ, Summo Pontifice Sacris operante, cereosque benedictos distribuente Regi, Reginæ, Cardinalibus, ac Nepoti suo; cæteris vero Magnatibus cereos exhibente Cardinali Ravennatensi. Ladislaum quoque Neapolitanum Regem Romæ degentem anno 1393. solemni pompa in die Paschatis adfuisse Liturgiæ a Summo Pontifice celebratæ, constat ex Ordine Romano XV. edito a Mabillonio to. 2. Musæi Italici, ubi ita legitur: *Anno Domini MCCCXCIII. die Sabbati, XVIII. Aprilis, in vigilia Paschæ, Dominus Ladislaus Rex Neapolitanus Romam intravit, & in Sancto Paulo omnes Cardinales sibi obviam iverunt. Romani vero cum pallio in porta prope metam eum cum pallio receperunt, sub quo solus per totam urbem usque ad gradus S. Petri equitavit. Duo vero Diaconi Cardinales, qui eum associabant ante Banderenses equitabant, & illi vexilliferi Romanorum immediate ante Regem equitabant: post Regem immediate Patriarcha Gradensis, & post eum Comes Laurentii, & alii milites, & Prælati. Die vero Sanctæ Paschæ in Missa Rex semper servivit Papæ de aqua, & semper sedebat inter duos primos Episcopos Cardinales: deinde Patriarcha Constantinopolitanus post priorem Presbyterum Cardinalem, qui erat tertius in illa sede, deinde Subprior, deinde Patriarcha Gradensis, & sic omnes alii. In prandio vero dictus Rex in mensa etiam sedebat inter duos primos Episcopos Cardinales.* Regi itaque Neapolitano sedes data est inter duos primos Episcopos Cardinales. At Friderico Aragonio Principi Altamuræ filio Ferdinandi Regis adeunti Romam anno 1492. sub Alexandro VI. Pontifice, ut paterno nomine obedientiam Pontifici profiteretur, locus adsignatus est tum in Consistorio, tum in solemni Missa, quam in die Nativitatis Domini Pontifex celebravit, tradito ei ense benedicto, inter duos ultimos Diaconos Cardinales; quem locum etiam occupaverat, cum sub Paulo II. Romam venerat. Ordinem totius rei gestæ narrat Joannes Brochartus Præfectus cæremoniarum Pontificiarum in suis Diariis manuscriptis, quæ asservantur in Bibliothecis Vaticana, & Casanatensi. Sub Aragoniis Regibus, quam splendida pompa, quam insigni cultu in Aula Neapolitana Res Divina celebrata fue-

fuerit, colligitur ex Alphonsi Regis summa circa sacras res pietate, & munificentia. Cujus testis est praeclarissimus Pontanus, qui diu in Aula Aragonum Regum operam suam praestitit, scribens libro de Apparatu cap. 4. Alphonsum ornasse & Regiam, in qua habitabat, & Templum, ubi sacra faciebat, vario, & nobilissimo ornamentorum genere; & libro de Magnific. cap. 13. referens sacra solemnia ab eo peracta sumptuosissimo apparatu: *Suis temporibus*, ait, *Rex Alphonsus vicit omnes aetatis illius Reges, tum in iis comparandis, atque exhibendis, quae ad sacrificiorum apparatum, & Sacerdotum spectarent ornatum, tum in Deorum, ac Dearum statuis, quas plurimas, & in iis duodecim Apostolorum ex argento conflatas habuit, nihil aetas illa aut sacris solemnibus, aut publicis ludis ab eo editis vidit magnificentius*. Et hi quoque ludi ad sacras solemnitates spectabant. Nam idem Pontanus lib. de Magnific. cap. 14. memorat ludos publicos Neapoli agi solitos, causa honoris, & religionis erga Divinam Eucharistiam. De his etiam ludis ab Alphonso magnificentissime editis scribit Panormita lib. 1. de dictis, & factis Alphonsi n. 3. *Ludos Christianos magnificentissimo apparatu quotannis edentem Alphonsum perspectavimus, devotissima, ac solemni repraesentatione*. Et Bartholomaeus Facius lib. 9. de rebus gestis Alphonsi Regis, sacros illos ludos memorat, quos, Friderico Imperatore Neapoli degente, in Templo Regio S. Clarae instituit Alphonsus: *Ludos imprimis Christianos*, inquit, *magno apparatu (quibus sacra mysteria obitus, & resurrectionis Christi Dei nostri referebantur, in quibus caeremoniis se se semper magnificentissimum praebuit) in Clarae Templo augustissimo, ac maximo, iisdem spectantibus, per noctem edidit, tanta hominum frequentia, ut nonnulli inter turbam prope enecti fuerint*. Horum omnium testimonio habes Alphonsum Regem agendis sacris solemniis, Christianis celebritatibus, Ecclesiasticis coeremoniis, Sacrificiorum apparatui, Sacerdotum ac Templi ornatui, addictissimum. Atque adeo indubium est, Liturgiam Palatinam tunc temporis summopere excelluisse; eo praesertim, quod Regis pietas responderet insigni magnificentiae. Nam & illud in more habuit, quod sum-

mæ pietatis non leve eſt argumentum, ut non antea cum hoſte arma conferret, quam Rem Divinam in caſtris peregiſſet; pariterque ſtatim ab accepta victoriâ, ante rem omnem ſacris rebus incubuiſſet. Ita refert Panormita lib. 3. n. 50. *Erat Rex in vico Juliano Rem Divinam ſolemniter, & devotiſſime de more, rituque agens, Rei Divinæ cultum, gloriæ, ac vitæ præponens, non prius, quam peractis Sacrificiis capere arma contra hoſtes juſſit*. Et lib. 2. n. 25. aliud inſigne illius pietatis exemplum ſuggerit: *Accepta victoria in Samnio haud procul Boviano, non prius exarmari, aut pulverem extergi paſſus eſt, licet in mediis & æſtatis, & diei, & Apuliæ caloribus, quam Rem Divinam fecerit, Jeſuque gratias egerit jejunus, armatus, & prælio defatigatus*. Ad eam rem habebat ſecum in expeditionibus Regios Sacerdotes; quorum unum, uti narrat Facius lib. 8. in obſidione Catanſarii miſit ad Antonium Centiliam, quocum de deditione ageret. Jam vero ſi in caſtris *ſolemniter, devotiſſime, de more, rituque*, præſente Rege, Sacrificia peragebantur, ipſo urgente prælio; quanta majori cum pompa, & religione, præſertim in magnis ſolemniis, Res Divina celebranda fuit in Aula, & Capella, Rege præſente. In ea ſane nil quod ad pietatem ſpectat ſibi reliquum fecit Alphonſus. Nam & die Cœnæ Domini ſacra conſuevit pauperum ad ſexaginta uſque, pedes abluere, eiſdemque diſcumbentibus miniſtrare; uti refert Panormita lib. 4. n. 1. *Singulis annis per Quadrageſimam pie & religioſe facere conſuevit; quod die quidem Dominicæ Cœnæ ad veſperam linteo præcinctus ſexaginta pauperibus mendicis ſordidatis, humillime, & ſubmiſſe ſuis manibus pedes lavat, atque exterſos deoſculatur. Poſt hæc diſcumbentibus illis propinat, atque miniſtrat, cœnatos vero omnes dimittit cum pecunia, & veſtibus novis*. Eodem etiam teſte lib. 1. n. 53. Regi in more fuit Domini noſtri Jeſu Chriſti Corpus pedibus comitari, quocumque deferreretur. Cur a tanti parentis veſtigiis receſſiſſet Ferdinandus filius, tum præſertim, quod ad ſacrarum rerum cultum excitabatur exemplis Iſabellæ Claromontiæ religioſiſſimæ, atque ornatiſſimæ conjugis? Quam vero hæc Divino cultui, & pietati ſtuduerit, illud imprimis pro-

probat, quod ſuperata ad Ænariam inſulam hoſtium claſſe, qua victoria Ferdinandus ultimam bello Neapolitano manum impoſuit; cum univerſi publice, privatimque lætarentur, quod mare liberum, quod navigatio ſecura, quod tandem pax terra marique omnino eſſet parta, choreas agerent, convivia pararent; Iſabella, teſte Pontano lib. 6. de bello Neapolitano, victoriam Deo acceptam referret, ipſa Mariæ aras, ipſa Sanctorum Templa adiret, veneraretur, parvos liberos ante ſe ferret, cum iis ante illorum imagines procumberet, gratias ageret, vota ſolveret, ſupplicia pluribus diebus faceret: nihil civitas univerſa, nihil nobilis, ignobilis, Sacerdos omiſit, quod ad declarandam lætitiam; nihil Iſabella, quod ad gratum animum erga Deum, ac Sanctos teſtificandum pertineret. Regnante Alphonſo II. in Capella Palatina celebrari conſueviſſe Liturgiam ſolemni pompa, Rege ſolio inſidente, cum univerſo Aulico comitatu, ex iis, quæ mox ſubdemus, perſpectum erit. Ferdinandus II. & Fridericus noſtrorum Regum poſtremi, brevi eo tempore, quo imperium irruentibus hoſtibus tenuerunt, non pauca ſuæ pietatis argumenta reliquerunt. Intererant ſæpe Divinis Officiis in Eccleſia Montis Oliveti ab eorum parente pluribus beneficiis aucta, illiuſque Monachis fuerunt addictiſſimi: Proregibus quoque, qui primi, pulſis Regibus Aragoniis, Neapolitanum Regnum vicario nomine adminiſtrarunt, mos fuit adeundi Eccleſiam illam in magnis ſolemniis, præſertim in Hebdomada Sancta, uti refert Capaccius.

VII. Cum igitur Neapolitani Reges ſtudioſiſſimi, ac amantiſſimi fuerint agendæ Rei Divinæ; illud expendendum eſt, quonam ritu Palatina Liturgia abſolvebatur. Quod quidem a noſtrarum rerum Scriptoribus omiſſum, impervium eſſet, niſi Joannes Brochartus Præfectus cæremoniarum Pontificiarum, qui ſub Alexandro VI. Neapolim adiit anno 1494. ut omnem ordinem Coronationis Alphonſi II. a Cardinale Joanne Borgia Archiepiſcopo Montis-Regalis peragendæ moderaretur, rem aperiret in ſuis Diariis manuſcriptis Romæ aſſervatis in Bibliothecis Vaticana, Caſanatenſi, & S. Andreæ de Valle. Narrat ille in hiſce Diariis conjugium celebratum

in Capella Palatina Arcis Novæ inter Sanciam Regis filiam notham, & Joffredum Borgiam Alexandri VI. nepotem, tum solemnem describit Liturgiam, quæ in Palatina Æde, hac occasione peracta est. Itaque refert, die Dominica, quæ undecima erat mensis Maii, Regem, Legatum, D. Joffredum sponsum, D. Sanciam sponsam, una cum omnibus Dynastis, Proceribus, atque Regiæ cognationis Principibus adiisse Capellam Arcis Novæ: eis occurrisse ad Capellæ fores Episcopum Gravinensem Pontificalibus indutum ornamentis, ibique benedixisse anulum nuptialem: ea finita cœremonia (quam agentes de Regum conjugio enarraturi sumus) universos ingressos esse Ecclesiam, atque Missam inchoatam: *Legatus, & Rex*, ait, *fecerunt orationem ante Altare in faldistoriis ipsis ibidem præparatis, Legatus ad dextram Regis, finita oratione, deposita sunt ambo faldistoria, & portata ad thalamum, ibidem paratæ duæ sedes de broccato juxta murum, una versus Altare pro Legato, alia juxta illum versus portam Capellæ pro Rege. Rex ascendit thalamum ad sedem suam, ubi stetit: Legatus mansit apud Altare, & cum eo fecit Confessionem Episcopus celebraturus qui stetit ad sinistram Legati. Finita Confessione Legatus ascendit thalamum, cui occurrit Rex usque ad Presbyterium, quod tamen fuit præter cæremonias debitas, & præter veram ordinationem. Ibidem in thalamo in sede sua stans Legatus, ministrante Diacono naviculam, & me, in thuribulo imposuit incensum, Episcopus incensavit Altare, & ipse incensatus, & non Legatus, neque Rex; credo tamen, quod convenienter potuerunt ambo ipsi incensari, & sic male fuisset, quia nec Papa sine Pluviali, & Mitra existens incensatur, nisi post Offertorium. Subdiaconus dicta Epistola non est osculatus manum Legati, sed Celebrantis. Ad Evangelium Diaconus eidem Legato naviculam, & me thuribulum ministrante, imposuit incensum, & benedixit Diacono Evangelium dicturo. Post Evangelium Legatus, & Rex simul Evangelium sunt deosculati, tamen minus convenienter, quia Legatus primo debebat osculari, deinde Rex, Rege tamen prius invitato; & fuerunt per Diaconum ambo incensati, & male, ut supra dixi, post Legatum cuilibet ter dato thuribulo. Ad obla-*

oblationem Legatus benedixit aquam in sacrificium ponendam; & ministrante R. D. *Juliano Episcopo Tropejensi, Regis Capellano Majore, qui itidem in thalamo mihi ad manus erat, naviculam, quod Diaconus in Altari erat præpeditus, & me thuribulum, Legatus imposuit incensum, Celebrans incensavit oblata in Altari, & fuit incensatus ipse bis, Legatus & Rex ter eis in thuribulo ducto per Diaconum.* Pergit deinde enarrans reliquum Liturgiæ ordinem, ritusque spectantes ad conjuges, qui præsentes aderant, quod nempe ad elevationem Hostiæ, hi tenuerint manibus cereos accensos; quod facta elevatione, quatuor Magnates umbraculum super sponsos expansum fulciverint; quod benedictionem, & pacem conjuges in Missa acceperint; sed notat, Regem, & Legatum non accepisse pacis osculum, *quia ita dixerunt esse consuetum*; quod expleta Missa sponsi obtulerint cereos, ac nummos; quod denique Legatus solemnem benedictionem dederit, ac Indulgentias, iisque peractis, universi ad ædes suas redierint. Hos ritus nuptiales alibi expendemus. Paulo post enarrat Brochartus idem, quem locum quisque Procerum in Capella, & Liturgia Palatina obtinuerit, & quo ritu ibidem decantatæ fuerint Vesperæ: *In Capella hodierna*, inquit, *Prælati locum habuerunt in scamnis in opposito solii, sive thalami positis; Barones vero ante, & juxta thalamum; Damicellæ vero & mulieres ante, & juxta scamna Prælatorum. Fuerunt Vesperæ in eadem Capella, quibus Legatus, & Rex interfuerunt, & Episcopus Gravinensis illas particulariter decantavit organis, qui triplices sunt* (ita enim habet ille) *in ipsa Capella, omnes prædicti, non tamen simul, sed modo unus, modo alius Psalmorum versus vicissim sonabant, unum versum cantabant Cantores, alium pulsabat organista, adeo quod Vesperæ hujusmodi ad duas horas duraverunt. Parati fuerunt in eadem Capella tunc duo thalami, unus pro Legato versus cornu Epistolæ, alius versus cornu Evangelii pro Rege, ad cujus Regis ordinationem non fueram vocatus, hoc videns dixi Regiæ Majestati non convenire, cum suus thalamus esset in digniore loco constitutus, neque etiam mutationem convenire, sed potius, quod simul ambo ipsi in eodem thalamo se locarent: Un-*

Dd 2 *de*

de Rex statim descendens, Legatum secum duxit ad suum thalamum, cumque eo, mea sententia habita, ascendit, & inde sedes paravit, & faldistoria, prout superius dixi. Excusavit se Rex, & Major Capellanus suus, qui hoc ordinaverat, dicentes sic alias temporibus Cardinalium Agriensis, & de Aragonia, & aliorum fuisse observatum, quod si fuit, male fuit. Et finitis illis Vesperis, depositus fuit ille secundus thalamus versus cornu Epistolæ positus, & ibidem scamna pro Prælatis posita, pro quibus prius nullus erat locus ordinatus in eisdem Vesperis. Episcopus habuit quatuor Capellanos omnes superpelliceis, & Pluvialibus indutos, quorum unus de Baculo, alius de Mitra, alius de Libro serviebat, & alius sibi assistebat. Dominus vobiscum, *& Orationem dixit ad populum conversus; & Capitulum etiam ad populum conversus, distracta Mitra dixit ipse Episcopus, & incensum imposuit in medio Altaris, & cum Mitra Altare incensavit, de quibus omnibus, finitis Vesperis, ipse ego regulam dedi. Servierunt hoc mane in Missa D. Honufrius Nicolai, & Raphael Dimina Diaconus Capellæ S. D. N. Papæ, & in ea omnia alia fuerunt more Capellæ nostræ observata. Sedes Legati, & Regis erant camerales sine scabellis, & faldistoria erant sedilia Regalia cussinos habentia loco scabellorum.* Hunc ordinem Liturgiæ Palatinæ, non quidem tunc primum occasione illius conjugii Brochartus ipse Pontificiarum cœremoniarum Præfectus statuerat; imo is nonnullas carpit cœremonias, quod nempe una simul Rex, & Legatus deosculati fuerint Evangeliorum librum, & thus acceperint. Quamobrem ordo ille agendæ solemnis Liturgiæ Palatinæ jam antea in Capella Regis obtinuerat; quod ipse indicat Brochartus referens nec Regem, neque Legatum donatos fuisse pacis osculo, *quia ita dixerunt esse consuetum*. Quinimo innuit Brochartus, solemnem Liturgiam Palatinam celebratam pluries fuisse, cum nempe Cardinales Agriensis, de Aragonia, aliique Neapolim adiere. Cardinalis ille Agriensis, quem memorat Brochartus, fuit Gabriel Rangonus Minorita Veronensis, & Episcopus Agriensis in Hungaria, quem Xistus IV. anno 1477. in Cardinalium Ordinem cooptavit, quique in Neapolitano Regno functus est

eſt legatione Sedis Apoſtolicæ, ut ad arma capienda contra Turcas, fideles excitaret. Cardinalis vero de Aragonia ibidem memoratus Ferdinandum I. Regem, & Iſabellam Claromontiam parentes habuit, atque anno 1478. Neapoli, in die Epiphaniæ accepit inſignia Cardinalitiæ dignitatis, ei a Xiſto IV. collatæ. Præter hos, alii Cardinales plures, variis temporibus Neapolim venerunt, ad Legationes obeundas; quos inter recenſendus eſt Ludovicus Cardinalis Aquilejenſis, qui Legatum egit apud Alphonſum Regem, ut illum cum Eugenio Papa conciliaret; cujus rei meminit lib. 8. Bartholomæus Facius. Itaque in Capella Palatina noſtrorum Regum mos erat celebrandi ſolemnem Liturgiam, Rege præſente; & hujus quidem Liturgiæ is erat ordo. Rex ſedebat in ſublimi Solio a cornu Evangelii; eique adhærebat Major Capellanus, ut Regi ſuggereret ſacra facienda, vel pronuntianda. Hinc Sacris operabatur Epiſcopus aliquis Pontificali apparatu, cui Capellani plures miniſtrabant. Ex adverſo Regii Solii inſidebant ſcamnis Prælati, quos veriſimile eſt fuiſſe e Clero Palatino Conſiliarios, Cancellarios, Confeſſarios, Capellanoſque Regis: tum etiam Aulicæ matronæ. At circa Regis ſolium aſſidebant pariter ſcamnis Reguli, ſeu Barones, & Magnates Aulæ. In Liturgia Rex deoſculabatur Evangeliorum librum, & a Diacono thure colebatur, ſemel dicto Evangelio, iterumque peracto Offertorio. Denique tribus organis Officia Divina perſolvebantur, ita ut unum poſt aliud pulſaretur, & unum verſum Cantores, alterum Organiſta decantaret. Atque totum ordinem Palatinæ Liturgiæ Major Capellanus moderabatur: hinc illum incuſat Brochartus, quod Legati Solium in cornu Epiſtolæ juſſerit collocari. Organorum uſus in Capella Palatina noſtrorum Regum jam tum temporis obtinebat, uti in Capella Regum Galliæ; ubi ab antiquis temporibus, præſertim vero ſub Pipino, cui Conſtantinus Orientis Imperator anno 766. pneumaticum Organum dono miſit, viguiſſe muſicam inſtrumentalem, & inde traductam eſſe ad reliquas Galliæ Eccleſias exiſtimat Peiratius lib. 1. cap. 23. At nulla alia muſica inſtrumenta præter Organum in celebrandis Divinis Officiis pulſabantur, quamvis tunc temporis plu-

plures in Aula nostrorum Regum essent Tibicines, & Fistulatores, uti compertum erit, ex dicendis de mensa solemni Regum nostrorum. Et hanc quidem rationem persolvendi Divina Officia, gravem, religiosam, atque Ecclesiastico ritui consentaneam esse patet ex iis, quæ eruditissime circa hanc rem disseruit Doctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. in epistola data die 19. Februarii, anno 1749. ad Episcopos Pontificiæ Ditionis, ubi admisso Organorum usu, reiicit ab Ecclesiastico cantu Tibicines, Fistulatores, Citharistas, Tympanistas, ac Buccinatores.

VIII. Extincta Aragonum Principum stirpe, Proreges, qui Hispanorum Regum vice imperium administrarunt, statis quibusdam solemnitatibus consueverunt adesse Rei Divinæ solemni pompa, in Capellà sua Palatina, vel quandoque in aliis Ecclesiis. Et ne Capellæ Palatinæ aliquid deesset, quod ad illius splendorem spectaret, Petrus Antonius de Aragonia Prorex Regni anno 1668. curavit eam solemni ritu consecrari, uti ex inscriptione illic posita, quam refert Parrinus in Theat. Proreg. Neapol. *Ædes hæc Regia, excellentissimi Domini D. Petri Antonii ab Aragonia Neapolitani Regni Proregis pietate, ac studio a Melphictensi inauguratur Antistite. Admiranda plane egregii Principis Religio! Sacellum, quo regalius, eo & sacratius foret, e sacro reddidit sacratissimum. Die nono Aprilis A. D. MDCLXVIII.* Quo vero apparatu Proreges solemni Liturgiæ aderant, breviter describit Parrinus to. 1. Theat. Proreg. Neapol. ubi postquam dixit, in Paschate, Nativitate Domini, diebus natalitiis Regis, & Reginæ, aut ob insignem aliquam victoriam de hostibus partam, vel faustum aliquem eventum, morem esse, ut omnes Neapolitani Ordines Proregi præstent urbana officia, addit: *Molte volte dopo simili complimenti fatti al Viceré per cagion della Carica, suole egli tener Cappella Reale nel Regio Palagio, o in qualche altra Chiesa della Città al ribombo del Cannone delle Fortezze, e si fa squadrone delle milizie, che si trovano in Napoli di guarnigione. A quest' effetto si dispone lo strato sul pavimento della Chiesa davanti all' Altar Maggiore, dove restano di guardia quattro Soldati Tedeschi. Il Viceré vi si porta*

porta pompoſamente, o in Carrozza ſervito da Titolati, o in Sedia, preceduto da una delle Compagnie di Cavalli delle ſue guardie, da una Carrozza a ſeì Cavalli vacua, e da Soldati della guardia Alemanna armati d'alabarde, e diſpoſti in due ale. Immantinente dopo marchia la Carrozza, o la Sedia con la perſona del Vicerè, preceduta dalla turba degli Staffieri, e Lacchè, e ſeguitata da molte altre Carozze co' Paggi, e Gentiluomini della ſua Caſa, chiudendoſi la retroguardia dall' altre Compagnie di Cavalli. Il Vicerè entra in Chieſa, preceduto dalla guardia de' Soldati Tedeſchi, da tutta la ſervitù, così nobile, come baſſa, ricevuto alla porta da tutti quei Titolati, che vi ſi trovano, e ſeguitato da Miniſtri de' Tribunali. Con queſto accompagnamento va a porſi ſopra lo ſtrato (ove ſta col capo coperto) a man deſtra del quale giace un banco con la ſpalliera per gli Eletti della Città, ed un'altro alla ſiniſtra per i Titolati. Dietro la Sedia del Vicerè ſta in piedi il Capitano delle guardie Alemanne, & in ſua aſſenza il Camariero Maggiore (ſiccome avviene in tutte le funzioni publiche) & ivi poco appreſſo dirimpetto all'Altare vi è un altro banco con la ſpalliera per quei del Sagro Conſiglio di Santa Chiara, del Tribunal della Camera, e della Gran Corte della Vicaria. Nel lato del Vangelo ſta un banco con la ſpalliera per i Veſcovi, il più antico de' quali dà la benedizzione al fin della Meſſa. Dall'altra parte ve n'è un'altro ſimile per i Capellani d'onore; e tutti detti banchi, ch'anno ſpalliere, ſono coperti di panno verde con l'armi di S. M. Vi aſſiſte il Cappellano Maggiore in una ſedia di velluto ſenza ſpalliera poſta alquanto da parte a man deſtra del Vicerè, e fa tutte le cerimonie della Meſſa, la quale ſi celebra da uno de' Cappellani della Cappella Reale. Il Maeſtro di Sala, e Paggi ſtanno appoggiati al muro fra l'Altare, & il banco de' Titoli, per prendere i torchi acceſi nel tempo della Conſecrazione, e Vangelo. Terminata la Meſſa, ritorna il Vicerè a Palagio col medeſimo faſto. Nelle proceſſioni ſolenni come è quella del Corpus Domini, *nella quale il Vicerè porta il torchio lo riceve per mano del Cappellano Maggiore. E corteggiato dagl' Eletti della Città, che gli fanno ala davanti; ed è ſervito da Mini-*

Ministri de' Tribunali. L'aste del Palio si portano da' Deputati de' cinque Seggi Nobili, e di quello del Popolo, li quali si mutano a proporzione, che la processione entra nel territorio di ciascun Seggio. L'altre due del Re, e del Baronaggio le portano Personaggi Deputati dal Vicerè. Atque hac olim pompa Proreges Neapolitani solemni Liturgiæ interfuere. Nunc vero temporis Serenissimus Rex Carolus Borbonius, cujus summa est erga Divinum Cultum religio, in magnis solemniis adesse solet Divinis Officiis in Capella Palatina, privatim tamen in Sacello quodam ejusdem Capellæ, una cum Inclyta Conjuge Maria Amalia, & Proceribus Aulæ, nulloque Regio apparatu. Magnus Capellanus prope eum locum considet. In Parasceve, ad adorationem Crucis accedit Supremus Præfectus Regiæ Domus gerens Regis vices, una cum Magno Capellano ad ejus sinistram, ut nomine Regis veniam faciat tredecim ad triremes damnatis. Adest prope Magnum Capellanum Defensor pauperum vulgo *Avvocato de' poveri*, cui concessæ veniæ diplomata traduntur. Feria quinta Cœnæ Domini, Magno Capellano Sacris operante, ad illa Evangelii verba, *Cæpit lavare pedes Discipulorum*, Religiosissimus Princeps duodecim pauperum pedes abluit, & osculatur; tum eis mensæ accumbentibus ministrat, accipiens a Cubiculariis fercula, quæ Magno Capellano, isque aliis Capellanis Regiis porrigit; tamdem iisdem pauperibus stipem distribuit. In communione Regis, & Reginæ, Magnus Capellanus ad Introitum Missæ, prægustat unam ex Hostiis in Altari appositis, ut periculum faciat. In festo Corporis Christi solemnem supplicationem eo die agi solitam ad Sanctissimam Eucharistiam circumferendam Rex prosequitur a Templo S. Claræ usque ad Metropolitanam Ecclesiam: Regi adhærent Supremus Præfectus Domus Regiæ, Dux Prætorianorum militum, Supremus belli Dux, Præfectus Classis, atque Patres conscripti Neapolitanæ Civitatis veste Senatoria coccinei coloris induti; præuntibus, & una simul cum Capitulo Cathedralis Ecclesiæ incedentibus Magistratibus omnibus, & Cubiculariis Regis, quorum ii, qui adscripti sunt Regali Societati S. Januarii, Torquem aureum Societatis deferunt. Conciones in

Ca-

Capella Palatina olim habebantur ſingulis Dominicis, & feriis quartis Quadrageſimæ: quibus ſolemni pompa aderant Proreges una cum Magiſtratibus, Patribus conſcriptis Neapolitanæ Civitatis, atque Optimatibus; ad eum ſane modum, quo ſolemnis Liturgia præſentibus ipſis Proregibus agebatur. Præterea, qualibet feria ſexta poſt meridiem inſtituebatur concio in aliquem verſiculum Pſalmi *Miſerere*, & finita concione, quam Prorex in ædicula audiebat, ille idem Pſalmus a Palatinis Cantoribus decantabatur. Concionatores vero ex arbitrio Proregis, aut Capellani Majoris arceſſebantur, ut plurimum ex inſignioribus Civitatis; neque ullus erat addictus huic miniſterio in Capella præſtando. Nunc vero, regnante Sereniſſimo Carolo Borbonio, conciones habentur in Eccleſia Palatina feria quarta Cinerum, & ſingulis Dominicis Quadrageſimæ, preſentibus Rege, & Regina; tum etiam qualibet feria ſexta Quadrageſimæ, quo die Rex gerendis imperii negotiis incumbens, concioni minime intervenit. Ob ſummam vero, inſignemque Mariæ Amaliæ Inclytæ Reginæ pietatem erga Deiparam Virginem, hujus feſti dies in Capella Palatina magna religione coluntur; atque in illarum ſolemnitatum pervigilio, tum quoque novem diebus, quæ feſta Nativitatis, & Conceptionis B. Mariæ Virginis præcedunt, conciones inſtituuntur, præſente Regina. Concionatori ſuggeſtum excitatur prope Aram principem a cornu Epiſtolæ; qua parte conciones audiunt in ædicula cryſtallis obducta, Rex, & Regina ſedibus aſſidentes, appoſito ante eos ſcabello aulæis tecto ad genua flectenda: proximi inſident ſcamnulis Supremus Præfectus Domus Regis, & Supremus Præfectus Domus Reginæ, Prima Aulæ Matrona, aliæque Matronæ Aulicæ. Ad fores Regiæ ædiculæ duo milites cuſtodes Corporis Regis conſiſtunt. Cæteri vero Aulici, ac Magiſtratus ſcamnis ſine fulcro dorſuali conſident in locis a Regio conſpectu ſubmotis; nam aliter eis ſtandum eſſet. Si Magnus Capellanus adſit, ab eo benedicendus eſt Concionator antequam verba faciat. Denique præſentibus Rege & Regina conciones a Concionatore Aulico fieri ſolent; alioquin Oratores illi verba faciunt, quibus id Magnus Capellanus demandaverit.

IX. Consueverunt olim Reges in magnis solemniis, publice, solemniterque accumbere mensæ, præsertim vero in Coronatione sua, aut in Conjugiorum celebritate; quod cum spectet ad rationem celebrandi in Aula insigniores solemnitates, & ad officium Aulici Capellani, cui incumbit Regiæ mensæ benedictio, merito hic sibi locum vindicat. Et quidem Imperatores Orientis, teste Codino cap. 7. quinquies in anno, solemni pompa discumbebant, universis Aulæ Proceribus adstantibus, nempe in Nativitate Domini, Epiphania, Dominica Palmarum, Paschate, & Pentecoste. His diebus discumbenti Imperatori ministrabat Magnus Domesticus, a quo Proceres cuncti donabantur ferculis, Imperatori pluries acclamabatur, Cantores Palatini suis induti vestibus decantabant Canticum, tum primores singuli de Clero Imperatorio accipiebant fercula a Magno Domestico, huic vero Imperator ipse ferculum porrigebat. Sed antequam discumberet Imperator, benedicenda erat mensa a Protopapa Palatii: *Absoluta Liturgia*, ait Codinus, *Imperatore ad mensam præsente, priusquam accubat, venit Protopapa, aut alius de Sacerdotum numero, & benedicens Imperatoriam mensam, accepto pane, & ferculo, discedit*. Pariter Francorum Regibus in more fuisse, ut in præcipuis festis diebus convivia lautissima exhiberent, colligitur ex Eginhardo in vita Caroli Magni. Narrat enim, Carolum M. in quotidiana mensa frugalitatis amantissimum, attamen in festis solemnioribus splendidissime convivari solitum: *Convivabatur rarissime, & hoc præcipue tantum in festivitatibus, tunc tamen cum magno hominum numero*. Notat Peiratius duo præsertim in mensa Regum Francorum olim usitata fuisse. Horum unum est, quod lectionem in mensa adhiberent: siquidem Carolus Magnus libros audiebat Augustini de Civitate Dei; successores vero Reges gloriosa Prædecessorum gesta; atque munus legendi in mensa Regis incumbebat alicui Aulæ Magnati. Alterum fuit, quod Regio cibo Sacerdos benedictionem conferret; quem morem vetustissimum esse suadet Gregorius Turonensis lib. 8. Hist. Franc. cap. 2. narrans de Guntramno Rege: *Ablutis Rex manibus, accepta a Sacerdotibus benedictione, ad mensam resedit*.

ſedit. Et ſub ſecunda illorum Regum ſtirpe Archicapellanum
benedixiſſe Regiam menſam indicat Theodulphus, relatus a
Cangio in Gloſſario, deſcribens Archicapellani officium, his
verbis: *Stet benedicturus Regis potumque cibumque*. Nunc
temporis etiam Reges Galliæ in quibuſdam ſolemnitatibus Re-
gio apparatu, magnaque pompa accumbunt menſæ, idque
dicitur *A grand couvert*, quum vero privatim diſcumbunt
dicitur *A petit-couvert*: præſertim vero in ſolemni Baptiſmo,
aut Conjugio Regiæ prolis, uti colligitur ex Roſſuetio, &
Dumontio in Cœremoniali Galliæ. Itidem in Coronatione
ſua, quo die Rex indutus Regalibus ornamentis ſub umbella
diſcumbit in Epiſcopio Remenſi una ſimul cum duodecim illis
Proceribus, quos Pares Franciæ vocant, Epiſcopis ſuffraga-
neis Eccleſiæ Remenſis, Oratoribus Principum, atque Ma-
natibus Aulæ. Et quidem ſex Pares laici coronas, atque alia
ſuæ dignitatis indumenta geſtant; ſex vero Pares Eccleſiaſti-
ci Pontificalibus inſignibus, nempe Pluviali, & Mitra ornati
accumbunt menſæ, atque dextram partem occupant. Archie-
piſcopus Remenſis, ad quem ſpectat præcipuum miniſterium
in Coronatione Regis, benedicit Regias dapes, vel qui il-
lius vices geſſit; uti in Coronatione Ludovici XIV. ab Archie-
piſcopo Remenſi, & in Coronatione Ludovici XV. ab Epi-
ſcopo Sveſſionenſi factum conſtat ex monumentis relatis a
Roſſuetio: & prope Remenſem Antiſtitem adſtabant Clerici
duo Superpelliceo induti, Crucem, atque Pedum illius tenen-
tes. Epiſcopi Suffraganei Rocchetto, & Mantelletta induti
accumbunt in alia menſa, & Oratores Principum itidem pro-
ximi Paribus Eccleſiaſticis. At Magnatibus Aulæ menſa para-
tur prope Pares laicos. Fercula vero deferuntur tympanorum,
& tibiarum ſonitu, præeuntibus Fecialibus, Præfecto Domus
Regiæ, Præfecto Cæremoniarum, aliiſque Officialibus Auli-
cis. Cœterum ſpectat ad Magnum Eleemoſynarium, vel, eo
abſente, ad Eleemoſynarium *de quartier* bene precari, &
gratias agere ſive ad prandium, ſive ad cœnam Regis, ſive
publice, ſive privatim Rex diſcumbat. Ad illum quoque
ſpectat reſerare capſulám quamdam argenteam, Navem di-
ctam ab ejus forma, ubi mappula Regis continetur, quam

deinde Regi præbet unus e Principibus Regiæ ſtirpis, vel Magnatibus Aulæ. Itaque Magnus Eleemoſynarius, vel inferior Eleemoſynarius benedictionem, & gratiarum actionem recitat in prandio, & cœna Regis. Sed in præcipuis feſtis ad gratiarum actionem poſt prandium Regis, Rocchetto indutus, dicta oratione, quoſdam Pſalmorum verſus præcinit, ſuccinentibus Cantoribus Palatinis. Germanos Imperatores ſolemni pompa accumbere menſæ, ſtatis quibuſdam ſolemnitatibus; Capellanum Aulicum bene precari ad Imperatoriam menſam; a Muſicis Palatinis carmen aliquod decantari; cibaria deferri tympanis, tibiiſque ſonantibus, referunt Dumontius, & Rouſſetius lib. 2. cap. 6. §. 2. Cæremonialis Imperii. In Aula Hiſpana, ut teſtis eſt Dumontius lib. 1. cap. 4. §. 17. Cærem. Hiſp. expleto ſolemni prandio Regis, colliguntur a Majori Capellano reliquiæ panis, & in argenteam concham iniiciuntur. Qui idem in quotidiana menſa Regis benedicit, & gratias agit; eo abſente, id ſpectat ad Capellanum illum Honorarium, qui tunc operam ſuam in Aula præſtat: attamen ſi adſit aliquis magnæ dignitatis Antiſtes, huic committi ſolet honoris cauſa munus benedicendi Regiam menſam. Pariter in Aula Regum Sardiniæ ſpectat ad Magnum Eleemoſynarium, vel inferiorem Eleemoſynarium bene precari, Rege diſcumbente; hujuſmodi tamen officium alicui præſenti Antiſtiti exequendum permittitur.

X. Solemnia convivia olim a Neapolitanis Regibus exhibita memorat Pontanus lib. de Conviv. cap. 1. ubi ait: *Inſtitutum fuit Regum Neapolitanorum, annis ſingulis, ſtatis quibuſdam diebus parare nobilitati epulum ad Ædem D. M. Coronatæ, adhibitis etiam matronis, quod ab Alphonſo ſummo cum ſplendore ſervatum meminimus*. Nam Alphonſus, uti in omni magnificentiæ genere, ita & in parandis conviviis fuit magnificentiſſimus. Unde in nuptiis Helionoræ neptis cum Friderico III. Imperatore, ut idem ſcribit Pontanus lib. de Magnif. cap. 16. menſæ apparatæ, in quibus ſupra triginta hominum millia diſcubuere, plurimique mortales onerati eſculentis plurimorum dierum domum rediere. Et Bartholomæus Facius lib. 9. de Reb. geſt. Alphonſi teſtatum reliquit,

liquit, quam splendido convivio eumdem Imperatorem exceperit, & qui, eo finito, ludi equestres editi, quibus Ferdinandus filius, multique insignes adolescentes certaverunt. Pretiosissima erat Alphonso suppellex ad mensam instruendam; ut enim scribit Pontanus lib. de Splend. cap. 2. *Rex Alphonsus & cados, & dolia, & situlas ex argento habuit, crateres etiam ex auro, toralia, & mappas e tela conquisitissima. Itaque ejus mensis nihil splendidius*. Sed quod majorem longe Alphonso conciliat laudem, illud est, quod idem narrat Pontanus lib. de Conv. cap. 1. solitum nempe fuisse, uti colloquio doctorum virorum ad mensam: *Rex Alphonsus statim post prandium, vel Antonium Panormitam, vel e doctis aliquem audiebat, ut qui dignum judicaret animum quoque cibo suo post pastum corporis reficiendum esse*. Et rursum cap.6. *Attulit aliquando magnam laudem Alphonso huic, quod litteratos, quicumque Neapoli per id tempus essent, in hortos ad cœnam vocaverit, lautissimeque acceperit*. Et ab optimo Principe ad successores profluxit idem erga rem litterariam studium; ut proinde Aragonum Regum Aula doctissimos viros aluerit Panormitam, Pontanum, Facium, Albinum, Sannazzarium, aliosque. Neque ab Alphonsi magnificentia in parandis conviviis recesserunt successores. Memorat enim Pontanus lib. de Conviv. cap. 5. splendidum convivium ab Alphonso II. exhibitum Oratoribus Caroli Ducis Burgundionum: *in quo*, ait, *nihil non modo defuisse, sed ne desiderari quidem potuisse ab iis, qui affuere, judicatum est. Post plurimos rerum variarum missus, tantumque apparatum, introducti mimi, editumque ad lychnos spectaculum, tamdem magnificentissima illa comessantiuncula, quam collationem hodie vocari dixi, plurimis ferculis allata est, ac deinde inter adstantes diffusa, & passim jactata, ut omnibus ex ea esse liceret; ultimo donati Oratores splendididissimis muneribus*. Itaque Neapolitani Reges, statis quibusdam diebus, Regio apparatu cum Magnatibus Aulæ, & Civitatis, mensæ accumbebant: & verisimile est id in magnis solemniis eos præstitisse. Quandoque cum Episcopis discubuere, uti colligitur e monumento quodam prolato a Chioccarello in Episcopis Neapolitanis, ad annum 1288. his verbis: *Die*

Domi-

Dominica 14. Aprilis Neapoli. Ista die fuit consecratus Dominus Joannes Brito Episcopus Puteoli, & comederunt cum Domino Rege Archiepiscopus Neapolitanus, Dominus Cancellarius, plures alii Prælati, & Clerici. Porro quum Neapolitani Reges solemni pompa discumbebant, mensa sub cœlo, & in area Regii domicilii parabatur, Magnus Senescallus equo insidens associabat fercula usque ad mensam, tum ea prægustabat. Hoc illius munus describit Tristanus Caracciolus in vita Serzannis Caraccioli, quam edidit tom. 23. Script. Ital. Cl. Muratorius. Ita enim ait: *Est Magni Senescalli toti Regiæ moderari, universæque familiæ, & una cum his negotia tractantibus jus dicere. Insuper cavere vigilanter, ne vascula, aut cibi, quos Princeps sumpturus est veneno aliquo inficiantur; solemnibus etiam Regalibus cœnis, atque epulis, equo insidere albo, veste serica, aureis laqueis circumplexa, dapes instructas ante prægustare: & cum ad mensam Regiam devenerit, equo descendere, lancemque a discophoro sumptam per se inferre, deinde degustando explorare; atque his peractis iterum equum conscendere, & eodem ministrorum comitatu, ad alia fercula importanda reverti. Hunc morem Magnus Senescallus servaturus semper est, etiam si centies novi cibi inferendi essent.* Hujusmodi ritus exhibet Joannes Brochartus in suis Diariis manuscriptis, enarrans convivium ab Alphonso II. quarto post Coronationem die, instructum Cardinali Legato, his verbis: *Feria secunda, duodecima dicti mensis Maii, Rex fecit prandium publicum cum Legato in aula magna dicti Castri novi: mensa parata erat in medio aulæ juxta murum, ad dextram intrantis, habens gradus circiter quinque, vel sex; longa erat, & in medio sedebat Legatus ad dextram Regis, longitudinis duarum cannarum, vel circa, gradus duodecim habens, si recte memini, pulcherrimis vasis plena; in opposito ostii in loco alto in muro composito stabant, seu sedebant Tubicines, & Fistulatores Regis, qui ad introitum singulorum cibariorum, sive dapium sonabant. Magnificus Andreas Matthæus Marchio Martinæ, & Regius Major scaleus ad intrantium singulorum dapium dilationem in equo perequitabat ab ostio usque ad scalam, qua ad mensam* ad-

adscendebatur..... autem recta via ab ostio ad credentiam, a credentia recta via ad mensam, baculum album longum manu gestans, & vestes albas, equus albus etiam erat. Duo erant Dapiferi, unus ad dextram, qui erat Legati; alius, qui erat ad sinistram, Regis; & omnes alii in paribus vasibus portabantur Legato, & Regi paribus copertis: copertas vero non numeravi, quia non fui a principio prandii, sed circa medium veni; Legatus etiam habebat scalcum, baculum longum manu gestantem, qui Regio scalco, ad gradus mensæ ex equo descendente, descendebat & ipse per gradus; & simul cum illo ascendebat, sequentibus ipsos Dapiferis. Legatus habuit scutiferum de potu sibi servientem, & Rex ad idem alium sibi. Ipsi duo in mensa erant; finito prandio, Legatus cum Rege intravit cameram Regiam. Nihil mihi in hoc convivio singulari singulariter placuit præter credentiam, quæ pulcherrimis, & magnis vasis aureis, & argenteis ornata erat, quam æstimavi ad circiter ducatos 60000. Eodem ritu Carolus VIII. Rex Galliæ Neapolim adiens accubuit mensæ, uti refert Octavianus de S. Gelasio loquens de illius expeditione Neapolitana: *Et souppa en la grant sale du dit Chasteau, ou l'on monte a plusieurs degrez de pierre, & fut servi par le grant Seneschal de Naples tout a cheval, habille tout de blanc en tous ses mets, & force trompetes, & clerons*. Alibi quoque mos obtinuit, ut Majores Senescalli equites ad mensam ministrarent. Nam in Charta Alphonsi Imper. an. 1258. pro Friderico Duce Lotharingiæ, apud Hieron. Vignerium in familia Alsatica: *Et de infrascriptis dignitatibus, & feudis primum vexillum damus tibi pro Ducatu in feudum: in quo, & per quod, debes esse summus Senescallus in Aula nostra citra Rhenum, & debes nobis servire in annalibus festis de primo ferculo eques*. Sed & ex Bulla Caroli IV. Imperat. de elect. Reg. Rom. cap. 27. docemur, in solemnibus Imperatorum Curiis Electores sæculares ad mensam equites ministrare solitos. In Gallia quoque spectabat ad Majorem Senescallum ubi Reges solemni apparatu ad mensam sedebant, ministrare; uti constat ex plurimis monumentis apud Cangium in Glossario mediæ & infimæ Latinitatis allatis.

CA-

CAPUT VI.

DE CORONATIONE REGUM.

Ordo coronandi Imperatores in Oriente. II. *Et in Occidente.* III. *Et Imperatricem.* IV. *Regem Galliæ.* V. *ac Reginam.* VI. *Ordo proclamandi Regem Hispaniæ.* VII. *& Lusitaniæ.* VIII. *Ordo coronandi Regem Poloniæ.* IX. *Angliæ.* X. *Sveciæ.* XI. *Daniæ.* XII. *Borussiæ.* XIII. *Et Imperatorem Moschorum.* XIV. *De Coronatione Regum Siciliæ.* XV. *Et Regum Neapolitanorum.* XVI. *De Regiis insignibus Regum Neapolitanorum.* XVII. *Ordo Coronationis Alphonsi II. Neapolitani Regis.* XVIII. *Ordo Coronationis* Caroli Borbonii *Regis Siciliæ.*

Xplicato ordine agendæ Liturgiæ in Capellis Palatinis Summorum Principum, ad insigniores Aulicas cæremonias progredimur, quæ sacrum ministerium involvunt; initio ducto a Coronatione Regum, utpote quæ est omnium præstantissima. Prima hujus cæremoniæ vestigia occurrunt in Theodosio juniore, quem a Proclo Patriarcha coronatum fuisse testatur lib. 2. Theodorus Lector. Martianum quoque illius successorem ab Anatolio Patriarcha coronatum innuit Nicephorus lib. 14. Hist. cap. 58. eodemque teste lib. 15. cap. 15. Leo Martiani successor sacro Coronationis ritu imperium capessivit. Zenonem, Anastasium, Justinum benedictos esse, cum ad Imperium pervenere, Scriptores testantur: & Justinum quidem semel a Joanne Patriarcha, iterumque a Joanne I. Romano Pontifice. Nicephorus Historiam suam Andronico Palæologo Imperatori nuncupans, illum laudat, quod ubi solus imperio potitus est, confestim copias suas pro ipso Deo, a quo unctus esset Imperator, in aciem produxerit. Et Zonaras ubi de Theophili imperio loquitur, eum ita Leonis prædecessoris sui interfectores alloquentem inducit: *Cur*, inquit, *Unctо Domini sceleratas manus attulistis, neque homicidæ dumtaxat, sed & parricidæ exstitistis.* Denique

que Nicetas Choniates lib. 1. de Alexio Comneno Isaaci Angeli fratre loquens dicit, illum *de more* inunctum fuisse in Regem. Porro Imperatorum Coronatio non raro in Ecclesia Palatina peragebatur, præsertim vero in Oratorio S. Stephani, quod extruxerat Pulcheria Augusta, & Sancti Protomartyris Reliquiis ditaverat: ibi enim coronatos Imperatores, eorumque liberos, & Augustas, passim legimus apud Theophanem, Cedrenum, aliosque. Ordinem hujus agendæ apud Græcos cæremoniæ fuse describunt Cantacuzenus lib. 1. cap. 41. Historiæ, Codinus cap. 17. de Officiis Constantinopolitanæ Ecclesiæ, Goarius in Euchologium, Habertus in Pontificale Græcorum, Martene lib. 2. cap. 9. de antiquis Ecclesiæ Ritibus. Atque hæc summa totius rei fuit. Antequam benedictione donarentur, solebant Fidei professionem voce, & scripto coram omnibus emittere; tum juxta vetustissimum morem in clypeos elevabantur; Liturgia celebrabatur, sedente Imperatore in Solio; ante Trisagium accedebat ad Patriarcham stantem in ambone; is recitata benedictionis prece, sacro oleo caput ejus perfundebat, cunctis ter acclamantibus, *Sanctus*; deinde ejus capiti Coronam imponebat, cunctis acclamantibus, *Dignus*; tum Imperator ipse Coronam imponebat conjugi, Patriarcha quasdam orationes pronunciante. Præterea Imperator thure sacram Mensam, & Patriarcham adolebat, & vicissim thure a Patriarcha colebatur; ad Symbolum, Orationem Dominicam, & Eucharistiæ Consecrationem stabat; ac tamdem, deposita Corona, sumebat Christi Corpus, & Sanguinem, & hunc quidem non ex cochleari, sed ex Calice more Sacerdotum. Sequebantur publicæ populi circumstantis acclamationes, ad quem non semel novus Imperator e Solio sermonem habuit; effundebantur quoque in populum numismata; denique solemni pompa equitans, ad Palatium reducebatur. Atque hoc fere ritu res se habuit in Oriente.

II. In Occidente a Caroli Magni ævo, quem Leo III. Romæ coronavit, Imperatores inungi consueverunt. Ludovicum Pium Stephanus Papa IV. Lotharium Paschalis I. Carolum Calvum Joannes IX. uti etiam Ludovicum Balbum, & Carolum Crassum consecrarunt. Translato deinde a Francis ad Ger-

Germanos Imperio idem mos adeo invaluit, ut non ulli dicerentur, atque haberentur veri Imperatores, qui a Romano Pontifice uncti minime essent. Sed olim triplici benedictione, triplicique corona donabantur Imperatores in Occidente. Primo enim Coronam argenteam, tamquam Reges Alemanniæ accipiebant Aquisgrani, quod & Carolus IV. famosa Constitutione Aurea decrevit. Hæc tamen benedictio, aliquando alibi peracta est: siquidem S. Henricus, Moguntiæ; Ferdinandus I. Ferdinandus II. Maximilianus II. Matthias, Francofurti; Rodulphus II. Ferdinandus III. Ferdinandus IV. Ratisbonæ uncti fuere. Et quod spectat ministrum hujus benedictionis, Archiepiscopus Moguntinus hoc jus sibi vindicat, quod inter Electores principem habeat locum: Coloniensis vero Antistes sibi hoc munus adscribit, quod Aquisgranum spectet ad illius Dioecesim. Nuper vero, uti referunt Dumontius, & Rossuetius in Cœremoniali Imperii, convenere, ut quisque sua in Diœcesi Imperatorem inungeret; si vero is in aliena Diœcesi esset inungendus, id munus alternis vicibus præstarent. Secunda Imperatorum benedictio olim fieri consuevit Modoetiæ, ubi Imperatores donabantur ferrea Corona tamquam Reges Longobardorum. Sed decursu temporis Mediolanenses hoc sibi vindicarunt privilegium; unde Henricus VI. & Henricus VII. aliique in Ecclesia Mediolanensi unctionem accepere: nonnulli tamen in utraque Civitate coronati leguntur. Tertia tamdem benedictio, quæ constituebat Imperatorem, peragenda erat a Romano Pontifice; quemadmodum Carolus M. a Leone III. Henricus V. a Paschali II. Henricus VI. a Cælestino III. & Carolus V. Bononiæ anno 1530. a Clemente VII. donati sunt aurea Corona. At aliquot abhinc sæculis non jam Imperatores Italiam adeunt, ut Mediolani primum, deinde Romæ inungantur. Veteres ritus in hac cœremonia observatos exhibet Martene lib.2. cap.9. de antiquis Ecclesiæ Ritibus. De secunda Imperatorum benedictione legenda est Dissertatio clarissimi Fontanini de Corona ferrea Longobardorum: deque tertia legendus est doctissimus Catalanus in Commentariis ad Pontificale Romanum. Hic dumtaxat ordinem hodiernum peragendæ primæ Coronationis

tionis in Germania, exhibebimus ex Goldasto, Rossuetio, Dumontio, aliisque desumptum. Itaque electo Imperatore, statisque loco ac die ad ipsum coronandum, Moguntinus Archiepiscopus hujus rei conscios facit Magistratus Norimbergæ, & Aquisgrani, ut ad designatum Coronationis locum Imperialia ornamenta transmittant. Nam Norimbergæ asservantur Corona aurea Caroli Magni, Anulus, Sceptrum, Pomum, Sandalia, Ensis, Cingulum, Alba, Stola, & Paludamentum: Aquisgrani vero asservantur Ensis Caroli Magni cum Baltheo, Liber Evangeliorum, & Protomartyris Stephani Sanguis. Stata die, Electores Ecclesiastici, una cum aliis Episcopis, & Præsulibus se se ad Ecclesiam conferunt; ubi Magistratus Aquisgranensis, & Norimbergensis eis tradunt Imperialia insignia. Electores vero laici comitantur Imperatorem a Palatio ad Ecclesiam: & Elector quidem Bavariæ Pomum ferens medius incedit inter Brandeburgicum Electorem a dextris ferentem Sceptrum, & Electorem Palatinum a sinistris ferentem Coronam. Saxoniæ Elector denudatum Ensem gestans, immediate præit Imperatorem; illique proximus est Marescallus vaginam Ensis deferens. Quod si Electores absint, eorum Legati has partes implent. Ubi ad Ecclesiam ventum est, occurrunt Imperatori Electores Ecclesiastici induti Vestimento Ordinis Electoralis; Consecrator tamen, cæterique Antistites amicti Pontificalibus ornamentis. Tum dicta ad Ecclesiæ fores a Consecratore oratione quadam, alii duo Electores Ecclesiastici Imperatorem medium inter se ducunt ad Altare, ubi genua submittit; cœteri Electores, relictis Imperialibus ornamentis, in locum suum se recipiunt. Tunc Consecrator Rem Divinam inchoat usque ad Evangelium, quo temporis Imperator, deposito pallio, ascendit Altare medius inter duos Ecclesiasticos Electores, & ibi genibus flexis manet, donec Litaniæ, & orationes decantentur. Quibus expletis, stantem Imperatorem Antistes Sacra faciens sciscitatur an Catholicam Fidem, Ecclesiam, Imperium, Imperii bona, subjectorum res, præsertim vero pauperum servare velit, tueri, ac vindicare? His omnibus se se ita facturum respondit Imperator; quod & præstito juramento ad Evangeliorum librum confirmat.

mat. Post hæc Antistes multitudinem alloquitur, an in Regem suum illum velint habere, eidemque fidem servare? Acclamantibus universis, rursum Imperator procumbit in genua, & Consecrator quasdam orationes recitat. Deinde ab Episcopis Suffraganeis deteguntur partes inungendæ; & Consecrator solita verborum formula ungit Imperatoris caput, scapulas, collum, pectus, brachium dextrum, & dextram manum. Electores vero Ecclesiastici abstergunt lana mundissima partes inunctas: quod olim fuisse munus Capellanorum Regis colligitur ex antiquis Ritualibus editis a Martene. Peracta unctione, iidem Electores ducunt Imperatorem ad Sacellum quoddam, ubi Sandalia, Albam, & Stolam induit decussatam in modum Crucis, more Sacerdotum; atque ad Altare redit. Celebrans benedicit Ensem Caroli Magni super Altari positum, quo ab Ecclesiasticis Electoribus cingitur Imperator. Qui deinde ab Antistite Sacris operante donatur Anulo, Sceptro, & Pomo: hæcque duo postrema insignia laicis Electoribus deferenda traduntur. Tamdem Magistratus Norimbergenses Imperatorem induunt Paludamento Imperiali. His peractis, tres Electores Ecclesiastici una simul Coronam de Altari acceptam, ejus capiti imponunt; atque Imperator Germanico idiomate legit consueti juramenti formulam. Tum decantatur Evangelium, & Symbolum: ad Offertorium vero Imperator ferens Sceptrum, & Pomum, offert ad Altare numisma aureum. Quoties ad Altare accedit, Corona ab illius capite auferenda est ab Electore Palatino: quemadmodum ab aliis Electoribus laicis alia Imperialia ornamenta tolluntur. At spectat ad unum ex Ecclesiasticis Electoribus exhibere Imperatori Evangelium deosculandum, pacisque osculum, & thure illum colere. Absoluta Liturgia, sumptaque ab Imperatore Sacra Eucharistia, ducitur ab Ecclesiasticis Electoribus ad Solium, ibique collocatur, præcinente Antistite, qui Sacris est operatus, Hymnum, *Te Deum laudamus*. Quo decantato, Archiepiscopus Moguntinus nomine omnium Imperatori gratulatur; ac Celebrans exuit in Diaconico Pontificalia ornamenta, induitque Vestimentum Electorale. Interea creantur ab Imperatore Equites nonnulli, percutiendo illorum

rum humeros Ense Caroli Magni. Descendenti e Solio occurrit unus e Canonicis Aquisgranensibus, illumque exorat, ut juxta morem prædecessorum Imperatorum se se inter Aquisgranenses Canonicos adscribat; cui rei annuit Imperator, præstitoque sacramento promittit servaturum se illius Ecclesiæ jura.

III. Imperatrix quandoque una simul cum Imperatore inungitur; quandoque vero distinctis diebus: uti contigit anno 1612. cum Matthias Imperator a Moguntino Antistite consecratus est Francofurti. Nam Anna Austriaca illius conjux, altero die inuncta fuit hoc ordine, quem describit Goldastus Polit. Imper. par. 1. *Reginæ Coronatio postero statim Lunæ die fieri debebat, verum propter incidentia forte impedimenta ad sequentem diem Martis 26. nempe Junii dilata fuit. Ea igitur die, æque ut præterita Solis die, signum campanis majoribus, a quinta ad septimam matutinam horam, aliquoties datum est. Post auditam septimam Electores duo Ecclesiastici Trevirensis nempe & Coloniensis habitu Electorali induti ad Templum profecti sunt, Chorumque ingressi, habitu isto deposito, vestimenta Episcopalia, sive Pontificalia, quemadmodum Moguntinus etiam, qui paulo tempestivius in Templum venerat, induerunt. Ponebantur autem in Altare Sceptrum, Orbiculus, Anulus, & Corona, Imperii nempe insignia; & in Palatio sive Aula Regis, sæculares septemviri, Principes, item Comites, Barones, & alii Proceres frequentes conveniebant. Post horam octavam ad S. Bartholomæi Templum tali ordine processum est. Principio Consiliarii, Nobiles, aliique Officiarii, cum multis Comitibus, Baronibus, Proceribus aliis, pedites præcesserunt; secuti sunt eos, equis vecti Principes Francofurti tum præsentes, Caduceatores item quatuor, eodem quo tempore Coronationis Regiæ ordine, & habitu ornati, caduceos albos præferentes. Postmodum Electores equis itidem advecti incesserunt, Palatinus nempe Administrator habitu Electorali indutus, Orbiculumque Imperialem gestans ad dextram, Legatus Bramdeburgicus in medio, & Marescallus Bramdeburgicus cum aureo Sceptro ad sinistram equitans. Hos pedes secutus hæreditarius Imperii Marescallus a*

Pap-

Pappenheim, vaginam gladio vacuam manibus gestavit. Successit solus equo advectus Saxoniæ Elector habitu Electorali indutus, gladiumque evaginatum gestans, quem solus itidem Rex Corona & habitu Cæsareo condecoratus, equo insidens secutus est. Postmodum Regina curru preciosissimo advecta sola incessit, Gynecæo ejus, principibusque, & nobilibus fœminis aliis, cum viginti & amplius curribus eam comitantibus. Postquam in Templum ventum est, Electores quidem Ecclesiastici Pontificalibus induti e Choro obviam eis ad Altare processerunt, Rex vero in peculiarem quamdam sedem, quæ a dextris juxta illam, in qua tempore Coronationis sederat, concessit. At Regina in sedem precatoriam abducta est; moxque Suffraganeus Moguntinus, loco Electoris, qui male habere cœperat, ad celebrandam Missam se paravit, quæ ex Sacello Cæsareo præstanti Musica ad Evangelium usque continuata est. Postquam Epistola & sequentia lecta essent, Suffraganeus ab Altari discessit, Episcopus vero Moguntinus imposita in caput Infula, acceptoque in manus Episcopali baculo ad Altare processit; cumque ad Reginam facie conversus consedisset, Rex Corona Regia ornatus, Sceptrumque dextra, & Orbiculum Imperialem sinistra tenens, ad Altare itidem accessit, conceptisque verbis conjugem uti suam, in Reginam Romanorum Moguntinus coronaret, rogavit. Interea sedes Reginæ precatoria propius aliquanto ad Altare promota est; Rege igitur ad Solium suum concedente, Regina a Trevirensi, & Coloniensi ad sedem istam precatoriam deducta est, ubi una cum Suffraganeis assistentibus, & Electore Moguntino Consecratore ipsomet, in genua procidit, precesque ad Deum fudit. Finitis precibus, & Letania super eam, eodem quo in Coronatione Regis modo lecta, Moguntinus surgens eam interrogabat, numquid Romanorum Regina salutari, & coronari cuperet, cumque cupere se respondisset, preces iterum habitæ sunt, & Moguntinus quidem ad populum conversus, precatiunculam quamdam pronuntiavit. Postmodum Regina circa collum a Gynecæi Magistra nudata, & oleo a Consecratore in cervice primum, & postmodum in dextro brachio, addita brevi precatiuncula, inuncta est. Hoc facto, Trevirensis eam, &

Colo-

Coloniensis terra levatam in Chorum abduxerunt, duobus Suffraganeis adsistentibus, & quibusdam ex Gynecæo ejus eam comitantibus. Ibi pretiosissimo Regio habitu ex panno aurato constante, & syrmate longo admodum, quod virgines quædam nobiles gestabant conspicuo, abstersо primum oleo, induta est: cumque ex Choro iterum ad sedem precatoriam reversa coram Altari in genua procidisset, Electores Ecclesiastici omnes novam Coronam ab Altari levatam, capiti ejus, additis quibusdam verbis, imposuerunt. Consecrator vero solus Anulum ei induit, Sceptrumque in dextram, & Globulum Imperii in sinistram ei tradidit: quæ Imperialibus istis insignibus ornata postmodum facta benedictione in Solium Regium, in quo Rex Coronationis tempore consederat, a duobus Electoribus, & Suffraganeis abducta est; ubi Trevirensis quidem Sceptrum, Coloniensis vero Orbiculum Imperialem ab ea accepta in Altare iterum deposuerunt. Interea Consecrator ab Altari discessit, Suffraganeus vero Moguntinus Missam continuare cœpit. Sub Offertorio autem Regina a duobus Electoribus Ecclesiasticis ad Altare & Sacrificium ducta est, cumque Agnus Dei *canendo finitus, & ablutio facta esset, Suffraganeo Moguntino recedente, Archiepiscopus Consecrator ad Altare iterum accessit, ubi reliqui duo Electores Ecclesiastici, Coronam capite Reginæ levatam, præsentibus Legatis Fuldensibus tenendam tradiderunt: ipsa autem ad Altare producta, pulvinaria ibi disposita removit, inque terram flexis genibus procidens, magna humilitate, & devotione Sacramentum Cœnæ ex manu Consecratoris accepit; quo facto, Electores eam terra levatam in Solium Regium abduxerunt, & Coronam capiti ejus iterum imposuerunt, quam virgines quædam ex Gynecæo ejus accedentes, ne dimoveretur amplius, capiti alligarunt. Postea Suffraganeus Moguntinus ad Altare iterum accessit, lectaque finali precatiuncula Sacrum absolvit: quo finito, Cantores Regii Hymnum* Te Deum laudamus *decantare cœperunt, cantusque suavitate omnium aures, ut & per totum Coronationis actum, mirifice oblectarunt.*

IV. Tardius in Galliis, uti notat Martene lib. 2. cap. 10. de antiq. Eccl. rit. Reges solemnem Episcoporum benedictionem

nem ſuſcipere cœperunt: quippe ante Pipinum, qui Sveſſione primum a Moguntino Antiſtite Bonifacio, tum a Stephano Papa unctus eſt in Regem, nullus ab Epiſcopis benedictus legitur; ſed omnes, ut Regni imperium adepti erant, a populis clypeo evecti, Reges ſalutabantur. Itaque Francorum Reges ſecundæ ſtirpis ſacro Eccleſiæ ritu ad imperium regendum cœperunt inaugurari: qua vero cæremonia id olim fieret, conſtat ex nonnullis Ordinibus editis a Martene. Ex antiquiſſimo more ſpectat ad Archiepiſcopum Remenſem munus coronandi Regem; imo & in Eccleſia Remenſi peragenda eſt Coronatio, & quidem oleo cælitus delapſo, cum B. Remigius unxit, baptizavitque Clodovæum Regem. Ordo Coronationis is eſt, quem exhibent Dumontius, & Roſſuetius in Cæremoniali Galliæ, & Hubertus Morus in libello de ſacris unctionibus. Primo ex Abbatia S. Dionyſii Pariſiis proxima adſportantur Remos ornamenta Regalia, nempe Corona, Enſis, Calcaria aurea, Sceptrum, Virga eburnea, quæ a manus ſimilitudine, quam habet in culmine, vulgo Juſtitiæ manus dici ſolet, & Ocreæ ſericæ hyacinthini coloris, totæ intertextæ liliis aureis, Tunica ſimilis Diaconali Dalmaticæ, & Paludamentum ſeu Chlamys ſimilis cappæ, quam Soccum vocant, prorſus cum Tunica ejuſdem operis, & coloris. Rex ſolemni pompa Remos ingreditur, & recta ad Eccleſiam pergit, ubi Altare oſculatur, preces fundit, munus offert, Veſpertino Officio adeſt. Illuceſcente die ad benedicendum Regem conſtituta, nonnulli nobiles viri, Rege jubente, adeunt celebre Remenſe Monaſterium S. Remigii, ubi ſacra Ampulla olei cæleſtis aſſervatur, eamque dari expoſcunt ad inungendum Regem, ſuamque fidem adſtringunt, ſe ſe, abſoluta cæremonia, eamdem Monaſterio reddituros. Interea duodecim illi Proceres Regni, quos Pares Franciæ vocant, quique in Coronatione Regis primas partes habent, ad Eccleſiam ſe conferunt. Illorum Procerum ſex ſunt ex Eccleſiaſticorum, ſex vero e laicorum numero; itidem ſex Duces, totidemque Comites: & quidem ex Eccleſiaſtico Ordine ſunt Epiſcopi Remenſis, Lingonenſis, Laudunenſis, Bellovacenſis, Noviodunenſis, & Catalaunenſis; ex laicis olim erant Duces Burgun-

gundiæ, Normandiæ, Aquitaniæ, Comitesque Flandriæ, Tolosæ, & Campaniæ: nunc vero a Rege nominantur, qui istorum partes impleant. Postquam Pares ad Ecclesiam convenere, illorum duo, nempe Episcopi Laudunensis, & Bellovacensis, una cum Remensibus Canonicis, supplicatione indicta, se conferunt ab Ecclesia ad Ædes Regis. Ubi ad Regium cubiculum pervenere, Episcopus Laudunensis semel, atque iterum pulsato ostio, interroganti Præfecto Domus Regiæ quid petat, coronandum Regem mox ille petere se respondet; tamdem tertio ostium reseratur. Tum duo præfati Episcopi accedunt ad Regem lecto incubantem, domestica veste indutum, eoque salutato, Laudunensis precem quamdam recitat: deinde uterque surgentem de lecto adjuvat, & præeunte supplicatione, canentibus Canonicis Antiphonas quasdam, itur ad Ecclesiam. Magnus Regni Comestabulus, seu qui illius vicem gerit, ferens denudatum ensem anteit Regem: sequuntur Præfectus Domus Regiæ, Magnus Cosmeta Regius, aliique Magnates Aulæ. In Ecclesia Antistes Remensis sedet prope Altare; e regione Antistitis, & Altaris, collocatur sedes Regis; post Regis sedem, insident scabellis Magnus Comestabulus, Præfectus Domus Regiæ, Magnus Cosmeta, Præfectus cæremoniarum, & primus Cubicularius Regis. Ad dextrum Altaris cornu assident in scamnis Pares Ecclesiastici, Cardinales, Episcopi, & Cubicularii Regis; ibidem duo excitantur tàbulata pro Regina, & Matronis Aulicis. In sinistra Altaris parte consident Pares laici, Principes Regiæ cognationis, Equites Regalis Ordinis Spiritus Sancti; at Legati Principum, & nobiles fœminæ in tabulatis ibidem extructis adsunt sacræ cæremoniæ. Si quis adesset Pontificius Legatus *a latere*, huic locus princeps concederetur in scamno Cardinalium: si quis vero adesset Rex, primum occuparet locum inter Pares laicos. Sedentibus itaque cunctis, quos Antistes Sacra faciens post recitatam quamdam precem adspergit aqua benedicta, decantatur Tertia, donec sacra Ampulla ab Abbate Monasterii S. Remigii equo insidente sub umbella, præeunte supplicatione, deferatur ad Ecclesiam. Huic venienti occurrit Remensis Præsul ad fores Ecclesiæ cum suis suffraganeis,

& Canonicis, ibique sacrum oleum ab Abbate accipit, postquam illud eidem redditurum promiserit; acceptamque Ampullam collocat super Altare, ubi etiam cætera ornamenta Regalia collocantur. Et Abbas quidem S. Remigii sistit prope Altare, a dextra parte; quemadmodum Abbas S. Dionysii sistit a sinistra Altaris parte, quod illi sacræ Ampullæ, huic Regalium insignium custodia sit commissa. His peractis, Remensis Antistes induit in Vestiario Pontificalia ad Sacrum celebrandum, illique ministrant duo suffraganei Episcopi in officio Diaconi, & Subdiaconi; itidemque duodecim Canonici Diaconorum & Subdiaconorum indumentis amicti. Accedit ad Altare, tum ad Regem, a quo salutatur, Regemque exorat, ut suarum Ecclesiarum jura tueatur, quod facturum se se Princeps promittit. Tunc duo Episcopi, Laudunensis, & Bellovacensis multitudinem sciscitantur, an sibi hunc Regem præfici velint? Postquam universi acclamaverint, *volumus*, Rex, tactis Evangeliis, sacramento promittit jus suum cuique redditurum, & profligandis hæreticis operam daturum. Præstito hoc juramento, nonnullisque precibus ab Antistite fusis, atque benedictis Regiis insignibus, Pares laici Ocreis Regem induunt, atque Calcaria imponunt, quæ statim removentur, ne impedimento sint. Ad hæc Archiepiscopus ensem vagina tectum benedicit, de Altari sumit, eo Regem cingit, & vagina eductum porrigit Regi, quem Rex tamdiu erectum manu tenet, quamdiu Chorus Antiphonam decantaverit, & Antistes orationem subjunxerit: qua expleta, a Rege flexis genibus offertur ad Altare, ac super eo collocatur; sed Archiepiscopus ensem rursus de Altari sumit, ac Regi restituit, Rex Magno Comestabulo tradit deferendum, tota coronationis cæremonia. Archiepiscopus deinde quibusdam recitatis precibus, sacram Ampullam aperiens, cuspide aureæ aciculæ extrahit tantillum cælestis olei, quod miscet cum Chrismate super Patenam Calicis aurei B. Remigii; Choro interim decantante Antiphonam. Deinde Rex, & Archiepiscopus procumbunt super stragulum, duoque Episcopi Litaniam inchoant, in qua bis invocatur B. Remigius; & ad versum illum, *ut præsentem famulum tuum N. in Regem coronan-*

ronandum benedicere digneris, surgit Antistes, ac Regem benedicit. Finitis Litaniis, postquam Antistes diu multumque super ipsum Regem precatus fuerit, sedens ungit Regem in genua provolutum, primo in vertice, secundo in pectore, tertio inter scapulas, quarto in ipsis scapulis, quinto in brachiorum compagibus, proferens in singulis unctionibus consueta verba, & Choro Antiphonam decantante. Rursum orat, tuncque Magnus Cosmeta, vulgo, *Gran Ciamberlano*, induit Regem Tunica hyacinthina, & Chlamydem superiniicit. Mox ab Antistite inunguntur Regiæ manus, benedicuntur chirothecæ, quibus illæ involvuntur; Regique porriguntur quadam verborum formula Anulus, Sceptrum, & Virga. Ad hæc Cancellarius Franciæ accedit ad Altare, & singulos accersit Pares Regni, primo Laicos, deinde Clericos. Quibus vocatis, Antistes Regiam Coronam de Altari sumit, & eam solus manu tenens precatur, tum solus eam imponit Regio capiti; sed illico Pares omnes manum apponunt, & eam undique suffulciunt. Postquam vero plures orationes ad benedicendum Regem Antistes pronunciaverit, eumdem coronatum manu ducit ad Solium in medio Ecclesiæ excitatum, præeunte Magno Comestabulo cum ense denudato, sequentibus reliquis Paribus, & Magnatibus Aulicis; ibi Regem collocat consueta verborum formula, Hymnumque præcinit gratiarum actionis. Hymnum excipiunt consuetæ preces, hisque dictis, Archiepiscopus, deposita Mitra, Regem sedentem salutat, & osculatur inquiens, *vivat Rex in æternum*. Hoc idem præstant reliqui Franciæ Pares suo ordine, primo Clerici, deinde Laici: interim aurea numismata in populum effunduntur. Sequitur Liturgia, quam solemni ritu celebrat Remensis Antistes; at unus ex Eleemosynariis Regis, submissa voce Sacrum facit in Altari prope Solium excitato. Rex ad Liturgiam deponit Sceptrum, ac Virgam; atque ad Evangelium Coronam, quam unus e laicis Paribus accipit. Evangeliorum librum, & pacis osculum exhibent Regi, vel Episcopus Diaconum agens, vel aliquis Cardinalis, vel Magnus Eleemosynarius: uti in Coronatione Ludovici XIII. die 17. Octobris, anno 1610. Cardinalis Gondi: in Coronatione Ludovici XIV.

 die 7.

die 7. Junii, anno 1654. Cirdinalis Grimaldus vices gerens Cardinalis Antonii Barberini Magni Eleemosynarii: & in Coronatione Ludovici XV. die 25. Octobris, anno 1722. Cardinalis Rohanus hoc officium præstiterunt. Ad Offertorium, Regiis ornatus insignibus accedit ad Altare, eumque sequuntur Pares omnes, Magnates Aulici, & quatuor Proceres, quorum unus defert vasculum vini, alter panem aureum, tertius panem argenteum, postremus tredecim aureos nummos, qui olim dicebantur Bisantii, pro oblatione Regis. Hæc ubi Princeps obtulerit ad Altare, redit ad Solium. Antequam vero Antistes Pacem precetur, recitat benedictionem quamdam super Regem, & populum. Pacis osculum præbet Regi Magnus Eleemosynarius, Rex vero cœteris Paribus. Sequitur benedictio Regii Vexilli, quod vulgo Guidonem vocant. Ad Communionem, postquam Rex sub tentorio quodam ad id parato confessus est peccata sua, adit Altare, & Eucharistiam sumit sub utraque specie: & quidem haurit Christi Sanguinem e Calice B. Remigii, in quo Antistes Sacra Mysteria confecerat. Absoluta Liturgia, sub tentorio exuit sacras vestes, aliasque induit; sed Regis indusium chrismate delibutum traditur Magno Eleemosynario comburendum; atque Archiepiscopus ablata a Regio capite Corona, leviorem Coronam illius capiti imponit. Tandem reverso Rege ad Ædes suas, solemni pompa sub umbella accumbit mensæ, una cum Paribus, Cardinalibus, Episcopis, Legatis, & Proceribus Regni: atque supra mensam collocantur Sceptrum, Virga, & Corona major. Ludovicus XIV. altera die a coronatione sua accepit insignia Societatis Equestris Spiritus Sancti ab Episcopo Svessionensi, a quo fuerat inunctus; & sequenti die, in Remensi Ecclesia audito Sacro, strumosis manus imposuit. Pariter Ludovicus XV. Rex pace, belloque gloriosissimus, die altera ab accepta unctione,donatus est in Cathedrali Remensi ab Archiepiscopo insignibus illius Societatis; quem deinde Solio assidentem cœteri Socii osculo manus supremum Moderatorem Ordinis salutarunt: tum subsequenti die in Ecclesia S. Remigii strumosos curavit. In hisce vero cæremoniis Magnus Eleemosynarius, & Primus Eleemosynarius de more Regi adhæserunt.

V. Re-

V. Reginarum Galliæ unctionem antiquam esse probant veteres nonnulli Ordines ad benedicendam Reginam editi a Martene lib. 2. cap. 10. de antiq. Eccl. rit. & a Gothofredo in Cæremoniali Galliæ. Verum non illæ ex oleo cælesti, neque in Ecclesia Remensi inunguntur; sed ex alio oleo sanctificato, & ut plurimum in Ecclesia S. Dionysii, sæpe etiam in Sancta Capella Parisiensi. Et narrat Nangius in gestis Philippi III. Francorum Regis, Mariam Ducis Brabantiæ filiam coronatam fuisse in Capella Regia Parisiensi ab Archiepiscopo Remensi; idque ægre tulisse Gillonem Senonensem Archiepiscopum, & apud Romani Pontificis Legatum conquestum esse, quod Remensis Antistes in aliena Diœcesi id sibi juris usurparet: *Sed ex parte Regis sic allegatum fuit, quod non erat unde posset conqueri Senonensis Archiepiscopus, quoniam Capella Regis Parisiis exempta erat, & ideo ratione loci ad ipsum inunctio non spectabat*. His vero ritibus Regina Galliæ coronatur, quibus Maria Medicea conjux Henrici IV. inuncta fuit, die 13. Maii, anno 1610. in Ecclesia S. Dionysii a Cardinali Giojosa, ut ex Dumontio Cæremon. Gall. lib. 2. cap. 2. §. 5. & 6. Primo ab Ædibus Regiis ad Ecclesiam deducta est a Cardinalibus Gondi, & Sourdis, inter eos media, præeunte omni comitatu Aulico, Equitibus torquatis Spiritus Sancti, Principibus Regiæ cognationis; sequentibus Matronis Regiæ stirpis, aliisque illius obsequio addictis. Ubi ad Altare pervenit, in genua procubuit, Celebrans, recitata prece, ei deosculandas obtulit Sanctorum Reliquias. Solium deinde conscendit, stipata undique Principibus & Matronis Regiæ cognationis, & Proceribus Aulæ. Rursum a duobus Cardinalibus ad Altare ducta, procumbens oravit, mox fusis ab Antistite nonnullis precibus peruncta fuit ex sacro oleo super Patenam posito, primo in capite, secundo in pectore; quas partes Matronæ duæ Regiæ stirpis denudarunt. Post unctionem ab Antistite accepit Anulum, Sceptrum, & Virgam. Tum Episcopus Parisiensis (quod in aliis Reginarum benedictionibus præstitit Magnus Eleemosynarius) accepta Corona, eamdem suspensam tenuit supra Reginæ caput, duobus Principibus Regiæ stirpis illam suffulcientibus, donec consueta verba pronuncia-

ren-

rentur; quibus dictis, leviori Corona caput Reginæ cinxit. Quæ deinde traditis Sceptro, & Virga duobus Principibus, coronata rediit ad Solium, ibique sedens, accepto a Matronis Aulicis libello precum, audivit Sacrum, quod Antistes statim inchoavit. Ad Evangelii lectionem, Cardinalis Gondi medius inter Diaconos, & Subdiaconos ministrantes ad Altare, accessit ad Solium, atque Evangeliorum librum obtulit deosculandum Reginæ, quæ in genua procubuit. Ad Offertorium, a duobus prædictis Cardinalibus ducta est ad Altare, præeuntibus Principibus Regia insignia gestantibus, sequentibus vero tribus Matronis Regiæ familiæ deferentibus oblationem Reginæ. Ad Altare obtulit panem, vinum, cereumque, cui affixa erant tredecim aurea numismata. Reversa ad Solium, flexis genibus audivit reliquum Liturgiæ ordinem: flexis quoque genibus accepit a Cardinale Gondi osculum pacis. Tum rursum ad Altare se contulit, ut Divinam Eucharistiam sumeret sub unica tamen specie. Denique rediit ad Solium, donec Liturgia absolveretur, qua expleta, plura projecta sunt in populum aurea numismata, Feciali, sive Heraldo conclamante, *Largesse*.

VI. Hispanos Reges antiquis Ecclesiæ sæculis solemni ritu ungi consuevisse, indicant Concilium Toletanum VI. can. 3. ubi mentio fit sacramenti de conservanda Catholica fide a Rege præstiti in ipsius inauguratione; & Concilium Toletanum XII. can. 1. asserens Heruigium Wambæ successorem per sacrosanctam unctionem accepisse potestatem regnandi. Julianus quoque Toletanus Episcopus in historia Wambæ Regis, hunc inunctum fuisse scribit ante Altare ab Episcopo Quirico, edito juramento de servanda Fide, & æquitate. Et in more fuisse apud Gothos Hispaniæ Reges, ut in Toletana Ecclesia unctionem acciperent, colligitur ex exhortatione Patrum Ecclesiæ ad Principes, quam inter Toletana Concilia edidit Garsias Loaysa. Verumtamen non ante Leuvigildum veste, solioque Regali uti solebant Hispani Reges. Ille siquidem, teste Isidoro in historia Gothorum, primus inter suos Regali veste opertus solio resedit: nam ante eum, & habitus, & consessus communis, ut genti, ita & Regibus erat. Post Gothos Reges idem mos viguit: etenim Alphonsus VII. & Alphon-

phonſus VIII. ab Archiepiſcopo Compoſtellano uncti leguntur. Idem dicendum de Regibus Aragoniæ, & Navarræ, quos unctionem accepiſſe, pluribus teſtimoniis probat Valdeſius in libro de præſtantia Regis Catholici. In illorum numero Petrus II. Rex Aragonum ab Innocentio III. Romæ in Monaſterio S. Pancratii Regium accepit Diadema, & poteſtatem, ut ſucceſſores Reges coronarentur Cæſarauguſtæ ab Archiepiſcopo Tarraconenſi, uti legitur in geſtis Innocentii III. editis a Boſqueto. Aliquot tamen ab hinc ſæculis Hiſpaniæ Reges accipiendæ unctionis conſuetudinem omiſerunt, cujus rei plurimæ adducuntur cauſæ a Valdeſio. Itaque nonniſi proclamari ſolent ſequenti ritu. Die ad proclamandum Regem conſtituto, Vexillarius Regni Caſtellæ magna pompa & comitatu ad Ædes publicas ſe confert, ubi Optimates Civitatis convenere. Ibi a Prætore Civitatis, quem nuncupant *Corregidor*, vexillum accipit Regni Caſtellæ, ſuamque fidem ſcripto adſtringit, ſe ſe, abſoluta cæremonia, vexillum redditurum. Inde equitatione ſolemni ordinata, præeunte milite, ſequentibus Magiſtratibus, eorumque miniſtris, longo ordine, itur ad aream quamdam Civitatis, ubi in eminenti tabulato ad id conſtructo expoſita eſt conſpectui omnium ſub umbella Regis effigies. Signifer, Prætor, Proclamatores, ſeu Heraldi tabulatum conſcendunt; Caduceatores, ſive Mazzerii in gradibus conſiſtunt. Tunc Proclamatores in ſingulis tabulati angulis ter ſilentium indicunt, terque cunctos monent, ut aures arrigant. Quo facto, Vexillarius accedens ad Regis effigiem, ter clamat: *Caſtilla y Legio ha por el Rey Catholico N. N. nueſtro Sennor, que Dios guarde*. Quæ verba ubi protulerit, vexillum utrinque agitat. Univerſi ſingulas proclamationes excipiunt plauſu; & hunc plauſum Notarii tabulis conſignant, veluti quoddam præſtiti hominii ſignum. Eadem proclamatio fit in aliis Civitatis locis, tamdemque in Ædibus publicis, ubi Vexillarius, reddito vexillo, totius rei geſtæ tabulas conſcriptas accipit. Atque hoc ritu Philippus Dux Andegavenſis Caroli Regis noſtri glorioſiſſimus parens die 24. Novembris, anno 1700. proclamatus eſt Rex Hiſpaniæ.

VII. Simili fere ritu Luſitani Reges inaugurantur; neque

que enim ungi consueverunt, illamque cæremoniam vocant Exaltationem. Hinc Osorius lib. 1. de rebus gestis Emmanuelis Regis Lusitaniæ, dicit, hunc, mortuo Joanne Rege, in Oppido Salatiæ, ubi degebat, more, & instituto majorum fuisse Regem declaratum. Ritum hujus inaugurationis describit Hieronymus Conestaggius lib. 2. de conjunctione Castellæ, & Portugalliæ, enarrans, ut Sebastiano Regi in Africano bello extincto successerit Henricus Cardinalis, ejus patruus: *Inauguratio*, ait, *ad hunc modum facta fuit. Die 18. Augusti, Templum Hospitalis omnium Sanctorum aulæis sericis exornarunt, & pegmate quodam extructo, in eo sellam tela aurea suffultam, collocarunt. Eo ascendit Rex tempore antemeridiano, habitu Cardinalis indutus: egredientem e Palatio octo tympana ænea, & novem præcones equites, & chlamydibus, quibus insignia Regia inserta erant, amicti præcedebant. Sequebantur pedites fere omnes ministri Aulici, Camerales, & alii Magistratus: hos itidem sequebatur Dux Bragantiæ, equo insidens, capite aperto, & manu ensem vagina deaurata insignem, tamquam Comestabilis gestans. Paulo post sequebatur Cardinalis, insidens mulæ, cujus habenam tenebat Alvarus Sylvius Comes de Portalegre, Magnus Aulæ Magister: in extremo agmine sequebantur multi Proceres, & nobiles Equites, & ingens caterva pedes. Cardinalis ingenti multitudine stipatus, ad gradus Hospitalis descendit, & ingressus in Templum, cum sacris, & precibus operam aliquamdiu dedisset, conscenso pegmate sedem sibi præparatam occupavit, statimque Franciscus Sada unus ex Gubernatoribus Sceptrum ipsi tradidit: Michael vero Morus Secretarius, in loco nonnihil a sede Regia remoto, clara voce ex scripto legens, dicebat, Henricum Regem, mortuo Rege Sebastiano, in Regno succedere, & eam ob causam Sceptrum ipsi tradi, eumque paratum esse præstare solitum juramentum, de conservandis privilegiis, immunitatibus, & conventionibus, quæ vel toti populo, vel singulis a majoribus concessæ, aut cum iis interpositæ fuissent. His dictis, in genua ante Regem cum libro aperto procubuit, cumque Rex manu libro imposita se superiora omnia sancte observaturum esse jurasset, tympana magnum strepitum edere*

cæ-

cœperunt, *tota multitudine clamante*: Vivat, vivat Henricus Rex Portugalliæ: *Quibus verbis auditis*, *Rex ab iisdem*, *quibus ante comitatus*, *Sceptrumque manu tenens*, *ad Palatium*, *tympanis sonantibus*, *& præconibus nonnumquam superiora verba repetentibus*, *reversus est*. Et lib. 5. refert, mortuo Henrico, Antonium Priorem Cratensem proclamatum Regem, tradito ei vexillo civitatis. Eodem fere ritu Joannem V. religiosissimum Principem, die 1. Januarii, anno 1707. Ulyssipone, Regem salutarunt, uti constat ex monumentis editis a Rossuetio in Cærem. Lusit. cap. 2. §. 2. Verum non in Ecclesia, sed in area ante Regias Ædes, excitato sublimi tabulato, ubi eminebat Solium Regis, cæremonia peracta est. Sedente itaque Rege, unus e Magnatibus Regni proclamavit, regnandi jura ad illum traducta esse: mox eumdem exoravit, ut de servandis Regni privilegiis, atque Statutis, fidem suam obligaret. Quod ubi a Rege præstitum est, lectaque a primo Regis Ministro sacramenti formula, nobiles viri, & Magistratus osculo manus illum Regem salutarunt, acclamante multitudine. Exinde Rex, & universi Ecclesiam Palatinam adiere, ut Hymno *Te Deum* agerent Deo grates. De inauguratione Joannis Ducis Bragantiæ in Lusitanorum Regem, excusso Austriacorum Hispaniæ Regum imperio, ita refert Cajetanus Passarellus lib. 1. de Bello Lusitano. *Regi deinde solemniter coronando condicta dies intermedia Decembris est*, *qua porro in aula amplissima Regiæ*, *Bragantiæ Dux a populo traditam imperii coronam*, *Lusitano servato more*, *suscepit*. *Reliquos inde regalis auspicii ritus persecuturi ad Templum maximum pergunt*. *Chlamyde regia amictus*, *habituque oris*, *& corporis ad præsentem fortunam exculto*, *eques unus Bragantius ibat*, *cæteri pedites*: *mos enim erat*, *sive plebejos*, *sive magnates cum via pedestri*, *tum detecto semper capite consequi Regem*, *juramentum a subditis accepturum*. *Hoc summo splendore*, *aulæque explicato magnifice luxu*, *posteaquam Templum ingressi sunt*, *inibi ad Aram maximam pro Lusitano Rege Joanne data jurejurando fides*, *acceptaque est*.

VIII. Poloniæ Reges ab Archiepiscopo Gnesnensi Primate Regni solemni ritu unguntur, & coronantur: quod qui-

 dem

dem olim Gnesnæ faciendum erat; sed decreto Loctii Regis circa annum 1320. coronatio Regis agitur Cracoviæ. Itaque ubi electum collatis suffragiis Primas Regni, Magnus Marescallus Poloniæ, & Magnus Marescallus Lituaniæ renuntiaverint Regem; decantato Hymno gratiarum actionis in eodem campo prope Varsaviam, ubi sub cælo electio Regis fit a Polonis, ad Varsaviensem Ecclesiam S. Joannis pergunt universi. Ibi electus sacramentum edit de servandis juribus Regni: tum a Magno Marescallo leguntur Pacta conventa, quæ ab Archiepiscopo Primate, post peractum Sacrificium, Regi exhibentur juranda. Præstito hoc juramento, traduntur Regi a Magno Cancellario tabulæ electionis suæ, quas Patres conscripti Polonorum subsignarunt. Ad unctionem vero accipiendam itur Cracoviam, dieque sacram cæremoniam præcedente, defuncto Regi justa persolvuntur. Altera die Regem adeuntem Cathedralem Ecclesiam excipiunt Episcopi Cracoviæ, & Cujaviæ, ac ducunt ad Altare, ubi illum paucis alloquitur Archiepiscopus ad rem, de qua agitur. Præmissis deinde ab Antistite consuetis interrogationibus, Rex flexis genibus sacramento promittit se ita facturum, ac insuper jura, privilegia, consuetudines Regni servaturum; ita ut si huic ipse desit officio, jam nullo fidelitatis vinculo erga Regem servando subjecti populi adstringantur. Hanc juramenti formulam Magnus legit Cancellarius, quo incipiente verba, Rex sequitur; tamdem Evangelia osculatur. Leguntur deinde Pacta conventa, quibus auditis, rursum confirmatur a Rege præstitum sacramentum. Ad hæc Archiepiscopus, recitatis benedictionis precibus, inungit illius dexteram manum, brachium, cubitos, & humeros. Quo peracto ducitur a præfatis duobus Episcopis ad Vestiarium, ubi Regalia induit vestimenta, atque præeunte Vexillifero Regni Solium conscendit, & Rem Divinam audit. Ea expleta, accedit ad Altare, ubi antea collocata fuerant Regalia insignia, atque ab Antistite accipit Ensem, quem ille tradit Magnati Ensifero Regni, a quo rursum porrigitur Antistiti, is Regem Ense cingit, denique Rex eductum vagina ter in aerem vibrat. Corona deinde imponitur Regio capiti, illamque suffulciunt præfati duo Episcopi; tum Sceptrum, &

Po-

Pomum Regi porrigitur. His ornatus insignibus ducitur ab Antistite ad Solium, præeunte Magnate Ensigero Regni, qui tota cæremonia denudatum ensem coram Rege defert, collocatoque Rege in Solio, Hymnus gratiarum actionis decantatur. Quo finito, Rex ad Altare offert aureum numisma, Eucharistiam sumit, & benedictionem accipit ab Antistite. Magnus Marescallus Regni acclamat: *Vivat Rex*, multitudine itidem acclamante.

IX. Scotorum, & Anglorum Regum unctio antiquissima est. Nam de Edgara Rege Scotiæ filio S. Margaritæ, & Marcolmi Regis, anno 1013. scribit Joannes Leslæus Episcopus Rossensis lib. 6. de origine, moribus, & rebus gestis Scotorum, ipsum inunctum fuisse a Godrico Episcopo Sant-Andreano; atque S. Margaritam ab Urbano Pontifice obtinuisse, ut deinceps Reges ab illo Antistite ungerentur. Joannes XXII. confirmavit Episcopo Sant-Andreano jus inaugurandorum Scotiæ Regum. Quod Anglos spectat Reges, Guillelmus ille, qui ob Angliam subactam Conquestor nuncupatur, sacro oleo ab Episcopis delibutus dicitur a Walsinghamo. Qui idem refert Richardum II. Eduardum I. aliosque Reges ab Archiepiscopo Cantuariensi inunctos; memoratque cæleste oleum, quod Divo Thomæ Cantuariensi, dum exul ageret, Sancta Deipara commisit, ut eo Reges Angliæ ungerentur, addita promissione, omnes fore Ecclesiæ defensores, quod cum in ampulla lapidea repertum esset, eodem cupiebat Richardus II. iterum consecrari, sed unicam sufficere unctionem Cantuariensis Antistes declaravit, adeoque non ipse, sed ipsius successor Henricus IV. illo unctus est. Sacram hanc cæremoniam etiam post schisma Angli retinuere, adeout Elizabetha inungi Reginam permiserit, etsi rem sacram irrideret, uti refert Sanderus in libro de schismate Anglicano. Quo vero ritu olim Angli Reges coronarentur, constat ex nonnullis Ordinibus editis a Martene, præsertim vero ex Ordine coronationis Richardi II. quem Rogerius de Hoveden, Ann. p. 2. describit. Hodiernum ungendi Regis morem hic damus, prout res se habuit in Coronatione Jacobi II. & Mariæ ejus conjugis, quam scripto tradidit Sandfortius. Primo ab aula Palatii Westmonasteriensis ad Ec-

clesiam longo agmine, & magna pompa progressi sunt Aulici, Magnates, Magistratus, Capellani Palatini, Episcopi. Proxime præibant Regi, & Reginæ aliqui Magnates Regni, ferentes Regalia insignia. Porro insignia Reginæ Anglorum, quæ fuse describuntur a Dumontio,& Rossuetio sunt Virga eburnea, in cujus summitate est columba; Sceptrum, in cujus summitate Crux conspicitur; & Corona. Regis vero insignia sunt, Sceptrum, Virga, & Corona S. Eduardi, Calcaria, & tres Enses, quorum unus acumine carens dicitur *Curtana*; hisque ensibus denotatur clementia, & utraque potestas Regis. Regina incedebat media inter duos Episcopos; uti etiam Rex: uterque vero sub umbellis, seu baldacchinis delatis a quibusdam nobilibus viris, quibus id munus ex privilegio competit. At Regem anteibant tres Episcopi, quorum unus sacra Biblia, alter Patenam, tertius Calicem deferebat. Ad Ecclesiæ fores occurrerunt obviam Decanus, & Canonici Westmonasterienses Psalmorum versus nonnullos decantantes. Ubi universi in Ecclesia stetere, Archiepiscopus Cantuariensis, comitantibus eum Magno Comestabulo, Magno Cancellario, Magno Cosmeta, atque Magno Marescallo, circuivit Ecclesiam; & primo ad Orientem, secundo ad Meridiem, tertio ad Occidentem, quarto ad Septentrionem proclamavit Regem, simul populum percunctatus, an illi velit hominium præstare. Plaudentibus cunctis, Chori hos Psalmorum versus decantarunt: *Tuum brachium cum potentia. Firmetur manus tua &c.* Interea temporis Archiepiscopus, aliique Episcopi sacras vestes ad Altare induebant. Has cum induissent, Rex, & Regina ad Altare accesserunt, ut auri libram offerrent, quam Antistes super sacra Mensa collocavit. Tum Cantuariensis Antistes accepit Regalia insignia a Magnatibus, a quibus delata fuerant; duoque Episcopi quasdam preces ad instar Litaniarum recitarunt, Rege, & Regina provolutis in genua. Postea Episcopus Eliensis ascenso ambone concionem habuit, sedentibus Regibus. Concione expleta, Cantuariensis sedens prope sacram Mensam, Regem sciscitabatur, an Angliæ mores, Ecclesiasticorum jura, Ecclesiæ, & populi tranquillitatem, esset servaturus, & jus suum cuique facturus; affirmante Rege ad singulas interroga-

tio-

tiones. Verum in coronatione Willelmi III. illud quoque additum fuit, an nempe Anglicanæ Ecclesiæ doctrinam esset conservaturus. Ad hæc Episcopus Glocestrensis, nomine omnium sui Ordinis, ex libello supplice Regem exoravit, ut Ecclesiarum, & Episcoporum statuta, ac jura custodiret, & vindicaret. Aunuente Rege, accessit ad sacram Mensam, statutisque super eam manibus, sacramento fidem obligavit suam; & osculato Evangelio recessit, genua submisit, dum Hymnum invocationis Spiritus Sancti Chorus, & orationem Antistes pronunciabat. His peractis, sedit in S. Eduardi sede. Est hæc sedes lignea, qua olim utebantur Scotorum Reges in solemni sua inauguratione, & quam Eduardus I. circa annum 1296. superato Scotorum Rege in Angliam detulit, & in Ecclesia Westmonasteriensi asservandam voluit. In ejus media parte appositus est lapis quadratus, quem illum eumdem lapidem esse opinantur, in quo Jacob pergens in Mesopotamiam caput reclinavit. Mos est Regum Angliæ, ut in sua Coronatione assideant in ea sede. Rege itaque sedente, quatuor Socii Equestris Ordinis Periscelidis umbraculum super Regem expansum gestabant: & Archiepiscopus ex ampulla olei delata a Decano Westmonasteriensi inunxit Regis manus, pectus, humeros, brachia, & caput, abstergente Decano partes inunctas. Quæ dum agebantur, Chorus psallebat. Post unctionem, admota fuerunt Regi Calcaria, deinde Tunicam, quam *Colobium syndonis* vocant, & Chlamydem induit: tradito postea Ense, quo Magnus Cosmeta Regem cinxit, Rex illum ad sacram Mensam obtulit; & Pomum, Coronam, Anulum, Sceptrum, ac Virgam accepit. Mox, depositis Sceptro, & Corona obtulit aureum numisma, benedictusque est ab Antistite. Sedentem deinde in S. Eduardi sede, Cantuariensis, aliique Episcopi, flexo poplite, osculoque manus salutarunt: Choro decantante Hymnum gratiarum actionis. Tum Solium conscendit, ubi Episcopi primum, tum Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones in hominii argumentum, genam Regis sinistram sunt deosculati; primusque ex quolibet Ordine, nomine aliorum, fausta Regi precabatur. Præstito hominio, Duces, Marchiones, aliique Proceres Regni,

gni, ascenso Solio, Coronam Regis manu tetigerunt, ut significarent, se ad illius imperium conservandum suam omnem operam daturos. Interea a Præfecto R gii ærarii numismata aurea spargebantur in populum. Tandem sub utraque specie donatus est communione Eucharistica. Reginæ vero benedictio paucioribus ritibus absoluta est. Nam recitata ab Antistite oratione, oleo perfusa est in capite, & pectore; tum ei tradita fuere Regia insignia, cum quadam precum formula. Atque ad hunc fere modum subsequentes Angliæ Reges coronati fuere, uti constat ex Cæremoniali Angliæ apud Dumontium, & Rossuetium.

X. Pariter Sveciæ Reges, quamvis Lutheranæ communionis, accipiendæ unctionis morem conservarunt. Ita Carolus Gustavus anno 1654. Carolus XI. anno 1676. Carolus XII. anno 1697. & Ulrica ejus soror anno 1719. in Ecclesia Upsalensi, ab illius Civitatis Archiepiscopo unctionem accepisse leguntur. Quod quidem his fere ritibus apud Suecos absolvitur. Primo Rex sub umbraculo a quibusdam Magnatibus suffulto equitat ab Ædibus Regiis ad Ecclesiam. Præeunt Patres conscripti, seu Senatores Regni gestantes Regalia ornamenta, nempe Clavem, Ensem, Pomum, Sceptrum, Coronam: & ipse Upsalensis Pastor ferens unctionis vasculum. Sequitur Regem unus e Proceribus Regni ferens Sveciæ vexillum. In Ecclesia post decantatum Psalmum, concio habetur ab Episcopo aliquo. Patres conscripti Regem induunt purpureis indumentis, quibus amictus præstat consuetum sacramentum de servandis juribus Regni, ungitur ab Antistite, & Regia accipit insignia, sed ipsemet Rex caput suum cingit Corona. Imo Carolus XII. Corona redimitus accessit ad Ecclesiam, & dum ungebatur, suis ipse manibus abstulit diadema, rursumque capiti aptavit. Præterea in ambone proclamatur Regis Coronatio. Tum Regi sedenti in Solio Patres conscripti præstant fidelitatis juramentum, juxta formulam, quæ legitur a Cancellario. In Coronatione Ulricæ Eleonoræ Principis de Hassia-Cassel res ita se habuit. Senatores Regni prætulerunt Regia ornamenta, atque super sacram Mensam collocarunt. Ingredienti Ecclesiam occurrerunt Archiepiscopus, alii-

aliique Episcopi illis verbis: *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Regina Solio insidente habita est concio, & post concionem preces. Quibus dictis, procumbens ad sacram Mensam, tactis Evangeliis, consuetum protulit sacramentum, praeeunte verba Magno Cancellario. Postea induit Regalem vestem, rediitque ad Solium, ubi Archiepiscopus inunxit illius frontem, ac manuum compages. Qui rediens ad sacram Mensam, ex ea accepit Regalia insignia, & singula Reginæ præbuit, tandemque Coronam illius capiti imposuit. Fortasse ita factum, quod defuncto Carolo XII. Proceres Regni voluerint committendum imperium Ulricæ Eleonoræ ejus sorori, non quidem jure hæreditariæ successionis, sed electionis, ut olim Sveciæ Reges constituebantur. Deinde ab Aulico Proclamatore renuntiata fuit Svecorum Regina: tum singuli Senatores accersiti, & omnium primus Princeps de Hassia-Cassel, conjux Reginæ, tamquam supremus Imperator armorum, ut fidelitatis sacramentum persolverent: quod flexis genibus, osculo manuum, præeunte verba Magno Cancellario præstitum fuit.

XI. Danorum Reges, quamvis a Romana Ecclesia disiuncti, & ipsi inunguntur. Fridericus III. anno 1648. die 23. Novembris in Regia Metropoli Hafniæ his ritibus coronatus est. Praibant Proceres Regni insignia Regalia deferentes, & quidem Pomum a Supremo Præfecto rei maritimæ, Ensis a Supremo Duce belli, Sceptrum a Magno Cancellario, Corona a Magno Aulæ Magistro, gestabantur. Rex sub umbella, cujus fulcimenta commissa erant quibusdam Magnatibus, incedebat. Habita concione ab Episcopo Selandiæ, Magnus Aulæ Magister detulit ad Regem Statuta Regni, ut illum moneret ea esse servanda. Postea ab Antistite Corona Regio capiti imposita, & Sceptrum traditum, tum Ensis, quem Rex vagina eductum bis circa caput duxit. Quo facto, Consiliarii omnes Regni manus suas admoverunt Coronæ Regis, ut innuerent se ad tuendum, vindicandumque ejus imperium paratos esse. Die sequenti, Regina in eadem Ecclesia post concionem Episcopi coronata fuit. Verum in Coronatione Christiani IV. Regis, die 7. Junii, anno 1670. ritus paulo di-

diversi adhibiti fuere. Nam sumpta primum a Rege Eucharistia in Oratorio Palatino, ministrante suo Eleemosynario, progressus est ad Ecclesiam redimitus diademate, cinctus Ense, Sceptrum manu tenens, sub umbraculo a Magnatibus Regni delato, praeeunte Magno Cosmeta cum Pomo. Ad Ecclesiæ fores obviam iverunt Regi Episcopi tres, nimirum Hafniæ, Norvegiæ, & Cimbrorum vulgo *Jutland*; a quibus, benedictione accepta, ductus est ad Solium media in Ecclesia e regione sanctæ Mensæ excitatum. Sedente Rege, Episcopus Hafniæ concionem habuit de fidelitate a subjectis gentibus Regi servanda. Post concionem, nonnulli Psalmorum versus decantati fuere. Tum Episcopus idem de unctione, ejus significatione, & origine, verba fecit ad Regem. Concionem excepit lectio Statutorum Regni ab Episcopo Norvegiæ facta; qua lectione Rex monebatur, quid ipsi esset custodiendum. Postea Rex prope sacram Mensam, dejectis Regiis insignibus, unctus est ab Episcopo Hafniæ in vertice, pectore, & manu dextra. Redeunte Rege ad Solium, Hymnum gratiarum actionis decantarunt. Denique Episcopus primum, tum universi acclamarunt, *Vivat Rex*. Ita quoque res se habuit in Coronatione Friderici IV. & Ludovicæ Reginæ illius conjugis, anno 1700. die 15. Aprilis. Nam Rex Regalibus ornatus insignibus accessit ad Ecclesiam, uti etiam Regina. Ibi Solio insidentes concionantem Episcopum Selandiæ audierunt; concionem excepit Hymnus invocationis Spiritus Sancti. Quibus precibus absolutis, uterque ad sacram Mensam oleo perfusus est in vertice, pectore, & manu dextra.

XII. Cum itaque unctio Regum in more sit etiam apud Heterodoxos: hinc ubi Fridericus I. Marchio Brandeburgi, favente Leopoldo Imperatore, sibi Regis Borussiæ titulum, dignitatemque asseruit, solemni ritu benedici, atque ungi voluit in Regiomontis vulgo *Conigsbergh* civitate, quæ est Borussiæ metropolis. Hæc cæremonia peracta fuit die 18. Januarii, anno 1701. in Ecclesia Palatina Regiomontana ab Aulicis sacrorum Ministris tum Lutheranæ, tum Calvinianæ communionis; quod Princeps Calvinianorum partibus adhæreat, Borussi vero e Lutheranorum numero sint. Atque hi sacrorum Mi-

Miniſtri agebant Epiſcoporum vices, utpote quia inter Calvinianos nullus eſt Epiſcoporum Ordo a Presbyteris diſtinctus. Itaque aliquot ante unctionem diebus, Proclamatores in inſignioribus Civitatis locis Fridericum Boruſſiæ Regem renuntiarunt: die vero præcedenti ſacram cæremoniam, conſcripſit Princeps Equeſtrem Societatem Aquilæ nigræ, in quam plures adſcivit e ſuis Aulæ Magnatibus. Stata die, induit in Ædibus Regiis veſtimenta Regalia, atque ſuis ipſe manibus Coronam capiti aptavit, & Sceptrum accepit, ut ſignificaret, non aliis, quam ſibi Regiam dignitatem acceptam referri. At cætera inſignia, nempe Enſis, Pomum, Sigillum, Vexillum exhibita fuere nonnullis Magnatibus, ut ab iis geſtarentur. Hoc ornatu pergens ad Conjugis cubiculum, eamdem ipſe Diademate cinxit. Uterque deinde Diademate redimitus Solium in aula quadam Palatii excitatum conſcendit; ubi Proceres, Optimates, Conſiliarii, omneſque Ordines fauſta precati Regem ſalutarunt. His peractis, univerſi, longo agmine, Eccleſiam Palatinam, in qua Lutherani ſacra faciunt, adiere. Ad Eccleſiæ fores occurrerunt Principi Antiſtites ſacrorum, nempe primus Prædicator Aulicus Calviniſta, & primus Prædicator Aulicus Lutheranus, quorum ille agebat Conſecratorem, hic Aſſiſtentem. Præter hos aderant ſex alii ſacrarum rerum Miniſtri, quos Prædicatores vocant, tres e Calvinianorum numero, totidemque e Lutheranis. Hi omnes prope ſacram Menſam ſteterunt, & prope Solium Magnates, quibus commiſſa erant Regia inſignia, & Proceres Aulici. Tum Res Divina more Lutheranorum inchoata eſt: & Conſecrator ex ambone concionem habuit in illa verba lib. 1. Reg. *Quicumque glorificavit me, glorificabo eum*. Poſt concionem Cantores Palatini quoſdam Pſalmorum verſus, & Hymnum invocationis Spiritus Sancti decantarunt. Quo finito, præfati duo Antiſtites ad ſacram Menſam ex ampulla olei, quam jubente Principe, Præfectus Regii Cubiculi tradidit Conſecranti, quibuſdam precibus unxerunt illius frontem, & brachia, abſtergente inunctas partes Præfecto Regii Cubiculi. Dum vero unctio peragebatur, ſuis ipſe manibus Princeps Coronam amovit capite, rurſumque impoſuit; tum rediit ad Solium, acclamante

multitudine. Postea pariter ad sacram Mensam oleo perfusa est Conjux, Præfecto Regii Cubiculi tradente ad imperium Principis vasculum olei Consecranti. Finita unctione, duo illi Antistites, cæterique sacrorum Ministri accedentes ad Solium faustis precationibus Principes salutarunt, Choro respondente, *Amen*. Tum plures ab Antistite recitatæ preces, hymni quoque a Cantoribus dicti, tamdem Hymno gratiarum actionis, & projectione numismatum, finem cæremoniæ imposuerunt. Paucos post dies a Coronatione sua, Princeps in eadem Lutheranorum Ecclesia Eucharistiam accepit.

XIII. Recentissima est Coronatio Magni Ducis Moschorum, quorum Fides, & Ecclesia consentit cum Græcis, a quibus vergente ad exitum sæculo nono, Fidem, & sacram disciplinam hausere. Nam primus omnium Petrus Alexiovitsius, quem a rebus plurimis præclarissime gestis, Magnum cognominarunt, se se Imperatorem Moschorum dixit, eoque nomine jussit Catharinam conjugem in Cathedrali Moschæ, quæ est Imperii Metropolis, die 18. Maji, anno 1724. solemni pompa coronari. Hujus Coronationis ordinem exhibent in Cæremoniali Moscoviæ Dumontius, & Rossuetius. Constituta ad sacram cæremoniam die, Episcopi, Clericique in Ecclesia convenere, fusisque precibus pro salute Imperatoris, hujus adventum expectarunt. Mox Imperator, & ejus Conjux magno comitatu, & insigni pompa ad Ecclesiam se contulere. Imperialia ornamenta a nonnullis Magnatibus deferebantur, nempe Imperiale Paludamentum, Pomum, Sceptrum, Corona: quæ insignia ad fores Ecclesiæ ab Archiepiscopis Novogardensi, & Pleskoviensi thuris suffitu, & aquæ benedictæ adspersione donata fuere; tum in mensa quadam prope Imperatoris sedem collocata. Ingredientibus Imperatori, & Imperatrici Ecclesiam, Novogardensis Crucem deosculandam obtulit, Pleskoviensis eosdem sacra aqua adspersit. Canente Clero Psalmum, *Misericordiam, & judicium cantabo tibi Domine*, Imperator cum Conjuge in eminenti solio media in Ecclesia exstructo consedit; stantibus Magnatibus circa, & prope Solium; sedentibus vero Episcopis in scamnis hinc, inde, ab Altari ad Solium; Legatis vero Principum, & nobilibus ma-

matronis in tabulatis ad id constructis. Universis itaque hoc ordine dispositis, surgens Imperator, acceptoque Sceptro jussit ut a M gno Marescallo accerserentur Episcopi: his vero accedentibus ad Solium præcepit, ut Conjugem suam inungerent. Quamobrem Novogardensis Archiepiscopus ad Imperatricem versus, eamdem exoravit, ut Fidei symbolum recitaret. Quod ubi ab Imperatrice factum est, Archiepiscopus primum, deinde Clerus universus submissa voce, hæc verba protulere: *Gratia Sancti Spiritus sit tecum*. Tunc flexis genibus benedicta est ab Archiepiscopo, qui imponendo manus orationem subdidit, qua Deum precabatur, ut illa digna fieret unctione ad Imperii, ad Ecclesiæ, Fideique utilitatem! Hac oratione absoluta, accepit Imperator a præfatis duobus Archiepiscopis Imperiale Paludamentum, eoque ipse induit Conjugem stantem. Mox uterque procubuit in genua, dum alias preces Archiepiscopus effunderet. Rursum Imperator surgens, accepta ab Episcopis Corona, eam Imperatricis capiti imposuit; Episcopis invocantibus nomen trium Divinarum Personarum. Tamdem Archiepiscopus præbuit Imperatrici Pomum. Quibus peractis, utrumque Solio insidentem universi faustis precationibus salutarunt. Postea Imperator Sceptrum, uti Imperatrix Pomum deposuere, & ad Altare accedentes Liturgiam audivere. Ubi vero ungenda fuit Imperatrix, ducta est ab Imperatore ad Sanctuarii fores, ibique delato oleo a duobus Episcopis, Novogardensis inunxit illius frontem, pectus, & manus, invocando ad singulas unctiones nomen Divinæ Trinitatis. Partes inunctas abstergebat Pleskoviensis Archiepiscopus. Post unctionem, accepit Eucharistiam, Archidiacono dicente: *Accedite cum fide, & pietate*. Mox Eulogiis, seu pane benedicto, & potu vini calidi, more Græcorum donata est. His expletis, uterque recessit e Sanctuarii foribus, donec Liturgia absolveretur. Denique Archiepiscopus Pleskoviensis concionem habuit de laudibus Imperatricis, atque ita rei sacræ finem imposuit. Verum in Coronatione Imperatricis Annæ Juanownæ celebrata in eadem Ecclesia, die 28. Aprilis, anno 1730. Archiepiscopus Novogardensis illam induit Imperiali vestimento, illique Diadema imposuit, & Sceptrum præ-

 buit;

buit; brevique oratione gratulatus est, quod imperium esset assecuta. Qui idem ad Sanctuarii vestibulum oleo perfudit Imperatricis frontem, oculos, nares, os, humeros, pectus, & manus; proferens in singulis unctionibus hæc verba: *Hoc est signaculum Spiritus Sancti*. Tamdem sumpta Eucharistia, & Liturgia absoluta, adiit Ecclesiam S. Michaelis Archangeli, fusisque ibi precibus, rediit ad Aulam ornata Imperialibus insignibus.

XIV. Siciliæ Regibus adeo usitata fuit unctio, ut plures scripserint, solos in Occidente Francorum, Hierosolymorum, Anglorum, & Siculorum Reges inungi. Ita Hostiensis, & Goffridus in Cap. un. de sacra Unctione, Chassanæus par. 5. oper. de Gloria Mundi, Campegius lib. 2. de Monarchia. Sane Rogerius, qui primus e Normannis Principibus sibi Regis Siciliæ titulum asseruit, sacro Ecclesiæ ritu ab Episcopis coronari constituit. Ea res ita describitur in Chronico quodam MS. Sancti Stephani de Bosco in Calabria relato a Tutino, & Pirro in Chronologia Regum Siciliæ: *Ditionem habente Rogerio Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ, Sergium Ducem Neapolis in bello vicit, obtinuitque etiam Principatus Capuæ, & nihil faciens Ducalem titulum, consilio, & sententia Satraporum, & Magistratus, Regis titulo nuncupari voluit, ad cujus actus celebritatem quamplures fuerunt acciti Archiepiscopi, & Episcopi, varii Comites, & Milites, cum quibus etiam Magister Radulphus a Crucifixo, Eremi Magister voluit tantæ interesse solemnitati, & decurrente anno MCXXIX. indict. VIII. Kal. Maii discessit una simul cum Episcopo Melitensi, & Squillacino, & in navigatione ob tempus, & pluviam multa passi sunt incommoda, tamdem ad Civitatem Messanæ appulerunt, ubi ab illius Civitatis Episcopo mira cum charitate recepti fuerunt: post tertium quoque diem iter habuerunt Panormum versus, ubi invenerunt apparatus quamplures, occasione tantæ solemnitatis, & Idibus Maii constituta die pro Rogerii coronatione, ipse comparuit suo in Palatio indutus Regali vestimento auro contexto, capite cooperto parvo sericeo bireto, catena aurea ad collum, multiplici gemmarum textura variata, & equo residens ad Majorem Ecclesiam,*

ſiam, magna Prælatorum, & Procerum ſimul equitantium coborte ductus fuit, ubi a Clero ſummo cum honore receptus eſt. Erat quippe Templum pretioſiſſimo, ac nitidiſſimo apparatu excultum: ita ut intuentium oculos ſumma admiratione afficiebat, ibique tantus diverſarum nationum concurſus fuit, ut vix ad Eccleſiam pateret aditus. Factis aliquibus cæremoniis a Prælatis, demum Beneventanus, Capuanus, Salernitanus, & Panormitanus Regale Diadema variis contextum gemmis Rogerii caput ornarunt, eique ſceptrum tradiderunt, & Regis titulo ab omnibus fuit acclamatus, & Hymno dicto pro gratiarum actione, omni genere muſicorum, tubis, citaris, & ſymphoniis, (ipſis, & Rege equitantibus) aſſociatus fuit per urbem, & ad Regiam ductus. Enumerantur deinde Epiſcopi, & Magnates, qui ſacræ rei interfuere. At cum huic illius coronationi obſtaret Innocentius II. Pontifex, ea cauſa fuit, ut Rogerius Anacleto Pſeudo-Pontifici adhæſerit, a quo Regia dignitas illi confirmata eſt, dato diplomate an. 1130. quod exhibent Baronius, & Pirrus, facta Regi poteſtate, *ut per manus Archiepiſcoporum terræ tuæ, quos volueris, juxta tuam voluntatem, aſſiſtentibus aliis Epiſcopis, quos volueris, tu, & tui hæredes in Reges inungamini, & in ſtatutis temporibus coronemini*. Hinc rurſum Rogerius in Metropolitana Eccleſia Panormitana anno 1130. Coronam accepit a Cardinali Comite Legato Anacleti. De hac Rogerii inauguratione agit Alexander Abbas Teleſinus lib. 2. de geſtis Rogerii, aitque peractam ipſo die Natali Domini, & incredibilem fuiſſe pompam in Palatii apparatu, & conviviorum ſplendore. Cui conſentit Chronicon Falconis Beneventani, his verbis: *Anno igitur ipſo prædictus Anacletus Cardinalem ſuum Comitem nomine ad Ducem illum direxit, quem die Nativitatis Domini in Civitate Palermitana in Regem coronavit: Princeps vero Robertus Capuanus coronam in capite ejus poſuit*. Tamdem Innocentius a Rogerio, contra quem arma moverat, prælio victus, ſummaque religione exceptus, cum eo rediit in gratiam, ratamque habuit Regiam illius dignitatem, ut patet ex Innocentii diplomate anni 1139. relato a Pirro. Ibi Pontifex poſtquam dixerit

Ro-

Rogerium ab Honorio prædeceſſore ſuo magna complexum fuiſſe benevolentia, addit: *Nos ergo ejus veſtigiis inhærentes, & de potentia tua ad decorem, & utilitatem ſanctæ Dei Eccleſiæ ſpem, atque fiduciam obtinentes; regnum Siciliæ, quod utique (prout in antiquis refertur hiſtoriis) regnum fuiſſe non dubium eſt, tibi ab eodem anteceſſore noſtro conceſſum, cum integritate honòris Regii, & dignitate Regibus pertinente, excellentiæ tuæ concedimus, & Apoſtolica auctoritate firmamus. Ducatum quoque Apuliæ tibi ab eodem collatum, & inſuper Principatum Capuanum integre nihilominus noſtri favoris robore communimus, tibique concedimus.* Indicto annuo cenſu ſexcentorum ſchifatorum; ita enim dicebantur aurei quidam nummi, quod cavi eſſent ad inſtar ſcyphi, uti opinatur Cangius. Jam vero ex iis Pontificis literis patet, qua potiſſimum cauſa Rogerius ſibi Regiam dignitatem vindicaverit; quod nempe priſcis temporibus Sicilia ſuos Reges habuerit; & ita quidem rem ſe habere, Scriptores Siculi pluribus argumentis evincunt. Et hanc cauſam afferendæ ſibi Regiæ dignitatis indicat quoque Alexander Abbas Teleſinus lib. 2. de geſtis Rogerii ſcribens, Rogerio poſt late extenſos ditionis ſuæ fines, cum pacatum imperium moderaretur, ſuggeſſiſſe non paucos, ut quoniam olim Sicilia ſuos habuit Reges, majori jure ſe eo donaret titulo, qui ultra Siciliam, pluribus gentibus imperaret: *Nam ſi regni ſolium in eadem quondam civitate ad regendum tantum Siciliam certum eſt extitiſſe, & nunc ad ipſum per longum tempus defeciſſe videtur, valde dignum, & juſtum, ut in capite Rogerii diademate poſito, regnum ipſum non ſolum ibi modo reſtituatur, ſed in cæteras etiam regiones, quibus dominari cernitur, dilatari debeat.* Quamobrem Regius titulus a Rogerio aſſumptus, quo etiam poſteri Reges Normanni, Svevique inſigniti fuere, ad Siciliam ultra Pharum referebatur, cujus metropolis præclariſſima eſt Panormus, & ibi coronandi, & ungendi fuerunt Reges Siciliæ. Neque enim tunc temporis Apulia dicebatur Regnum, ſed Ducatus; neque Reges vocabantur utriuſque Siciliæ, ſed Reges Siciliæ, Duces Apuliæ, & Principes Capuæ. Attamen quandoque Rogerius ſe ſe inſcri-

pſit

psit Regem Italiæ, ut hoc titulo complecteretur ditiones illas, quas ultra Siciliam obtinebat, quasque solo titulo Regis Siciliæ minime complectebatur. Idque more Græcorum, qui Italiæ nomine Apuliam nuncuparunt, quod olim magna Italiæ pars eorum subderetur imperio, uti notat Auctor Hist. civil. Regni Neapol. lib. 11. cap. 4. unde Catapanes Apuliæ a Græcis Scriptoribus dicti sunt Catapanes Italiæ; & Nicephorus Gregoras Carolum Andegavensem vocat Regem Italiæ; quin etiam Falco Beneventanus in Chronico juxta Græcorum morem Apuliam sæpe Italiam appellat. Quandoque etiam Rogerius se inscripsit Regem Siciliæ, & Apuliæ, uti constat ex pluribus ejus litteris apud Ughellium, & Pirrum; testisque est citatus Auctor, in Tabulario Cavensis Monasterii legi diploma Rogerii, an. 1130. hoc titulo: *Rogerius Dei gratia Siciliæ, Apuliæ, Calabriæ Rex, Adjutor Christianorum, & Clypeus*. Jam vero validum inde emergit argumentum, quo patet nostrum Apuliæ Regnum disiunctum, divisumque fuisse a Regno Siciliæ, neque ex regionibus ultra & citra Pharum positis, unum, idemque Siciliæ Regnum conflatum. Eccur enim se se Rogerius inscripsisset Regem Siciliæ, & Apuliæ, sive Regem Siciliæ, & Italiæ, si ditiones omnes illius imperio subjectas, unum, idemque Regnum Siciliæ complecteretur? Accedit, quod in utroque Regno diversæ leges obtinuerunt: siquidem Apulia jure Longobardico regebatur, quod numquam in Sicilia vim habuit; & in qualibet Apuliæ Provincia imminebat Justitiarius, a cujus sententia nulla erat provocatio ad Magistratum aliquem supremum Regni Siciliæ. Atqui eodem jure, eodemque supremo Magistratu Siciliæ, administranda erat Apulia, si ex eodem Regno fuisset, illique, veluti pars corpori, adhæsisset. In Constitutionibus tamen Friderici II. quas Petrus de Vineis collegit, non semel Siciliæ nomine, Apulia quoque indigitatur: non quod ex utraque regione unum coalesceret Regnum, sed quod utraque regio eidem Regi subderetur. Et hæc causa fuit, cur deinde Clemens IV. utramque dixerit Siciliam ultra & citra Pharum, ubi Carolo Andegavensi hoc imperium demandavit. Itaque Rogerius, & successores Normanni, Svevique, quod Siciliæ insu-

insulam Regio titulo tenuerint, Panormi, & a Panormitano Antistite ungebantur in Reges. Gratulatus est Rogerio Petrus Cluniacensis lib. 4. ep. 54. de Regia Corona, & Innocentii gratia illi conciliata: uti etiam S. Bernardus ep. 207. & 208. qui Monachos suos in Siciliam transmisit, ut illius votis faceret satis. Guillelmus I. Rogerii filius anno 1154. die festo Paschatis ab Hugone Archiepiscopo Panormitano; & Guillelmus II. hujus filius, anno 1166. a Romualdo Guarna ejusdem Ecclesiæ Antistite uncti fuere. Memorat hanc Guillelmi II. unctionem, simulque exprimit illius vim Petrus Blesensis in ep. 10 ad Gualterium Capellanum Regis, scribens: *Doleo, quod inter primitias dominationis suæ, & initia unctionis Regiæ hoc præsumit: virtus equidem consecrationis ab hujusmodi violentiis eum utinam temperasset: magna enim est hujus efficacia Sacramenti, nam de Davide postquam a Samuele unctus est, Scriptura testatur, quod directus est Spiritu Domini a die illa, & in reliquum. Saul quoque die illa, qua olei lenticula a Samuele perfusus est, mutatus est in virum alterum, & insiliente in eum Spiritu Domini, cum accessisset ad cuneum Prophetarum, cum eis prophetare cœpit*. Qui successere Reges, Tancredus anno 1190. & Guillelmus III. anno 1194. ibidem Regium Diadema, & sacram unctionem acceperunt. Pariter Svevi Normannorum Regum successores: siquidem Henricus Imperator, & Constantia conjux anno 1195. a Bartholomæo Archiepiscopo; Fridericus Imperator, & Rex anno 1198. Mamfredus anno 1258. a Rainaldo Aquaviva Episcopo Agrigentino, assistentibus Episcopis Monteregalensi, Tarentino, & Salernitano, aliisque, in Panormitana Ecclesia inuncti leguntur. Idemque dicendum de Aragoniis Siciliæ Regibus, qui pulsis Andegavensibus imperarunt, uti constat ex Fazello de rebus Siculis, Pirro in Chronologia Regum Siciliæ, Baronio de majestate Panormitana, & Amato de principe Templo Panormitano. Et ineunte hoc sæculo, Victorius Amedeus Dux Sabaudiæ, cui ex inito inter Europæ Principes fœdere, Regnum Siciliæ concessum fuerat, una cum Anna Borbonia conjuge, ibidem die 24. Decembris, anno 1713. a Josepho Gasch Archiepiscopo unctus, coronatusque est. Nam

Sicu-

Siculis quoque Reginis usitata fuit unctio. Ita Joannam Reginam Henrici Anglorum Regis filiam, & Guillelmi II. conjugem in Ecclesia Palatina S. Petri coronatam, & desponsatam fuisse anno 1177. scribit Pirrus. Imperatrix Constantia Normanna, una cum Imperatore Henrico VI. ejus viro; & Regina Constantia Sveva Mamfredi filia, una cum conjuge Petro Rege Aragoniæ, in Panormitana Ecclesia Coronam acceperunt. Itidem Antonia Baucia Neapolitana uxor Friderici III. Regis Siciliæ, die 12. Januarii, anno 1375. & Regina Maria Aragonea uxor Martini I. die 14. Aprilis, anno 1398. & Regina Anna Borbonia conjux Victorii Amedei Ducis Sabaudiæ, postea Sardiniæ Regis.

XV. A Longobardorum ætate, antiqua est Coronatio Principum, qui in hisce regionibus imperarunt, quas modo dicimus Regnum Neapolitanum. Nam de Arechi Beneventanorum Principe refert Leo Marsicanus in Chronico Cassinensi lib. 1. cap. 9. *Hic Arichis primus Beneventi Principem se appellari jussit, cum usque ad istum, qui Benevento præfuerant, Duces appellarentur. Nam & ab Episcopis ungi se fecit, & Coronam sibi imposuit, atque in suis chartis scriptum* in sacratissimo nostro Palatio *fieri præcepit*. Siconem quoque Beneventanorum Principem Coronam gestasse, indicat MS. Codex Longobardicus de translatione S. Januarii editus a doctissimo Antonio Caracciolo Teatino in lib. de sacr. Ecl. Neap. mon. cap. 20. sect. 13. ubi ita ait: *Sacra vero corpora* (nempe SS. Januarii, Festi, & Desiderii) *in prædicto loco locata sunt, omnis civitas ad illam locationem confluxit: etiam Excellentissimus Princeps Sico: qui coronam auro optimo, excellentemque gemmis pretiosissimis, de capite suis manibus deposuit, & super Altarium B. Januarii Martyris locavit. Quod ipse simul cum Præsule, auro optimo, gemmis pulcherrimis, figuris variis undique per totum fieri mandavit*. Sed & Normannos Duces, qui Longobardos excepere, sacra Episcoporum benedictione inauguratos fuisse, verisimillimum est: siquidem id eis in more fuit, uti tradit Martene lib. 2. de antiquis Eccl. Rit. cap. 11. & Andreas Chesnius edidit benedictionis preces in Coronatione Ducum Normannorum recitari solitas. Hanc autem

tem illorum Coronationem Barii, tamquam Ducatus Apuliæ metropolis, & ubi Græci Catapanes, seu qui nomine Imperatorum Orientis administrabant has regiones Græco imperio subjectas, sedem habuere, peractam fuisse, scribit Beatillus in Hist. Bar. lib. 7. cap. 20. atque Rogerium, tum etiam Henricum VI. Imperatorem, & ejus conjugem Constantiam, Mamfredum quoque, ibi, tamquam Apuliæ Principes, ferrea Corona redimitos fuisse; auream deinde Coronam, tamquam Siciliæ Reges, Panormi accepisse. Cujus instituti originem accersit Beatillus ex eo, quod olim Apuli suum habuerint Regem; ut enim scribit Marinus Freccia lib. 1. de antiquo statu Regni: *Apuli populis suis dabant Regem*; *Laconicus erat Principatus. Et Rex dabatur Regno, quia non erat Dominus omnium de suo Regno juxta ejus voluntatem, & durabat usque ad sui vitam, & non habebat hæredem, ac, eo mortuo, alium eligebant provinciales. Barii autem urbs fuit caput omnium civitatum Apuliæ, & Regia sedes, & totius regionis Princeps.* Sed quæ de Barensi Corona ferrea Regum Siciliæ Beatillus, aliique retulere, nullo sane valido testimonio innituntur; & hinc ea inter commentitia recenset Auctor Histor. civ. Regni Neapol. lib. 11. cap. 4. Potuere tamen Siciliæ Reges præter Panormitanam Coronationem, rursum benedici, & coronari tamquam Apuliæ sive Duces, sive Reges; tum quia id in more fuit Longobardis, atque Normannis Principibus tum quia Apuliæ Regnum disjunctum erat a Regno Siciliæ. Illud certum est, Carolum Andegavensem a Clemente IV. donatum fuisse Corona utriusque Siciliæ, ut patet ex Bulla Pontificiæ investituræ, quam exhibet tom. 1. MSS. Chioccarellus. Pariter successores Reges Andegavenses, etsi Neapolitano dumtaxat Regno imperarent, quod Sicilia ultra Pharum illorum excussisset imperium, attamen coronabantur Reges utriusque Siciliæ, quo titulo numquam se se abdicarunt. Imo in eo fœdere, quod inter Carolum II. Neapolitanorum, & Fridericum II. Siculorum Reges sancitum est, anno 1302. convenere, ut Fridericus dum viveret, Rex Trinacriæ diceretur, essetque, post obitum vero, Regnum ad Caroli hæredes devolveretur, & censum Pontifici persolveret: & in alio fœdere inter

inter Joannam Neapolitanam, & Fridericum III. Siculum Regem anno 1363. assentiente Gregorio XI. pariter sancitum fuit, ut Fridericus absque juris præjudicio Rex Trinacriæ, & simul Joanna Regina Siciliæ appellaretur, eaque defuncta, ab omni onere solveretur, & Liparam insulam reciperet. Igitur Andegavenses etsi uni Neapolitano Regno leges darent, coronabantur tamen, & dicebantur Reges utriusque Siciliæ; & coronabantur vel a Romanis Pontificibus, vel ab eorum Legatis. Ita Carolum II. Nicolaus IV. Romæ, sive Perusii, uti sentiunt nonnulli; Robertum, & Sanciam Clemens V. Avenione; Carolum III. Urbanus VI. Romæ, sacro oleo perfuderunt. At Carolus I. in Ecclesia Lateranensi a Legato Clementis IV. Joanna I. a Cardinali Americo Legato Clementis VI. Ladislaus a Cardinali Acciajolo Legato Bonifacii IX. Joanna II. a Cardinali Petro Mauroceno unctionem accepere. Idem dicendum de Aragoniis Regibus: nam Cardinalis Latinus Ursinus Legatus Pii II. inunxit Ferdinandum I. Regem; Alphonsum II. & Fridericum Regio Diademate exornarunt Cardinales Joannes, & Cæsar Borgia Legati Alexandri VI. Ea vero cæremonia sæpe peracta est in Ecclesia Regia S. Mariæ Coronatæ prope Arcem, ubi Regum fuit domicilium, quam in honorem Spineæ Christi Coronæ Joanna I. excitaverat. Ibi Joanna I. & Ludovicus Tarentinus, sacra die Pentecostes inuncti fuerunt Reges ab Episcopo Bracarensi Legato Clementis VII. Ibi etiam Margaritam conjugem Caroli III. coronavit Cardinalis Gentilis de Sangro Urbani VI. Legatus: & Cardinalis Rodericus Borgia Joannam de Aragonia conjugem Ferdinandi I. Neapolitani Regis. Ibi quoque a Cardinali Oliverio Carafa, Archiepiscopo Neapolitano, Legato Pontificio celebrata fuit Coronatio Beatricis filiæ Ferdinandi I. desponsatæ Matthiæ Hungariæ Regi. At Joanna II. in ipsa Arce nova, quam Reges inhabitabant, coronata est anno 1419. a Cardinali Petro Mauroceno, uti indicant antiqua Diaria Neapolitana, quæ juris erant Hectoris Pignatelli Ducis Montisleonis, quæque edidit Clar. Muratorius. Jam vero ex his colligitur, nedum Neapolitanos Reges, verum etiam illorum conjuges Reginas ungi consuevisse. Ordo Coronationis Ro-

 berti

berti Regis, & Sanciæ conjugis a Clemente V. Pontifice, Avenione, anno 1309. peractæ, legitur apud Mabillonium in Musæo Italico tom. 2. n. XIV. Ibi enim dicitur, quod ea rubrica *fuit ordinata de mandato Domini Clementis Papæ V. per aliquot Cardinales, quibus hoc in Consistorio commissum fuit, cum Robertus Rex Siciliæ, una cum sua conjuge peteret unctionem, & coronationem apud Avenionem ubi tunc Romana Curia residebat. Nam nihil inveniebatur litteris traditum, qualiter Reges, & Reginæ debent inungi, & coronari, eo quod in Pontificali Romano non habetur nisi de unctione & coronatione Imperatoris, & Imperatricis*. Ordo ille paucos ritus complectitur, Regique datur communio Eucharistica sub utraque specie, Reginæ vero sub unica tantum specie.

XVI. Olim insignia nostrorum Regum præter Coronam, ac Virgam fuere Anulus, Dalmatica, atque Sandalia. Hæc enim ornamenta Episcopalia Rogerio Regi concessit Lucius II. Romanus Pontifex, uti constat ex epistola quadam a Romanis scripta ad Conradum Imperatorem, relata ab Ottone Frisingensi lib. 1. cap. 27. & 28. in qua ajunt, Lucium Pontificem ob operam a Rogerio egregie navatam contra Arnaldum Brixiensem, qui pristinam Senatus Romani dignitatem restituere conabatur, concessisse Rogerio Regi illa ornamenta: *Concordiam autem*, inquiunt, *inter Siculum & Papam hujusmodi esse accepimus. Papa concessit Siculo Virgam, & Anulum, & Dalmaticam, & Mitram, atque Sandalia, & ne ullum mittat in terram suam Legatum, nisi quem Siculus petierit: Et Siculus dedit ei multam pecuniam pro detrimento vestro, & Romani Imperii*. Hanc epistolam refert quoque Sigonius, etsi concessionem illam Eugenio III. anno 1145. adscribat. Neque id mirum, neque novum. Nam priscis temporibus, uti notat doctissimus Thomassinus par. 1. lib. 2. cap. 52. de Benefic. Romani Pontifices non semel aliqua Sacerdotalia ornamenta laicis Principibus communicarunt. Et in antiquis Ordinibus ad benedicendum Regem editis a Martene, Reges amicti observantur Sandaliis, Tunica, & Dalmatica. Testis est Amatus de princ. Templo Panorm. lib. 10. cap. 1. Regiam vestem ex auro, & optimo serico contextam, sivo

sive pretiosa lana, quam vulgo Pinosam appellant, qua Rex Rogerius utebatur, oblongam, & ad modum Dalmaticæ elaboratam, a Cephalæditanis in Cathedrali Ecclesia asservari. Tum Inveges lib. 3. hist. Panor. profert Guillelmi I. numisma, ubi Rex conspicitur Corona quatuor radiis distincta redimitus, Virga, Dalmatica, & Sandaliis indutus. Observat ibidem Amatus, Normannos Principes plurima Aulæ officia, Regia ornamenta, ac titulos a Grecis Imperatoribus hausisse. Nam juxta Græcorum mores habuere in Aula Logothetas, Spatharios, aliosque hujusmodi officiales; & Crucem in castris sibi præferre faciebant; tum dicebantur Augusti, Imperatores, a Deo coronati, Divini, Divi, Sacri; & more Imperatorum rubeis litteris subscribebant nomina sua;& diplomata bullis aureis obsignabant. Atqui Dalmatica fuit usitatum Imperatorum vestimentum: unde de Carolo Magno legitur, dono dedisse Episcopis Anglis quasdam ex suis Dalmaticis, ut anima Hadriani Papæ, precibus eorum Deo commendaretur; & Annales Fuldenses exhibent Carolum Calvum indutum Dalmatica, atque desuper accinctum baltheo, uti refert Thomassinus par. 1. lib. 2. cap. 49. de Beneficiis. Ostendit ibi vir doctissimus, olim Dalmaticas fuisse vestes civiles laicorum; Imperatores Orientis communicasse Imperialia indumenta Christianis Regibus, & Episcopis; Reges, Magnatesque perstitisse in vestibus oblongis diutius; sed eas tandem dimisisse; nec jam a tempore Caroli VI. Francorum Regis, eis usos esse, nisi in solemnioribus cæremoniis. Neque omittendum est, Siculos Reges in Coronatione sua accinctos fuisse ense Constantini, in Capella Palatina S. Petri asservato. Referunt enim Pirrus in Chronologia Regum Siciliæ, & Surita An. Arag. lib. 10. cap. 69. Martinum II. Aragoniæ Regem, patremque Martini I. coronandum Cæsaraugustæ, die 13. Aprilis, anno 1399. in Siciliam ablegasse Pontium Thaustum, Archidiaconum Cæsaraugustanum, ut a filio ensem Imperatoris Constantini in Sacello Regio S. Petri Panormi diu asservatum, pro suæ coronationis solemnitate exposceret. Neapolitanos quoque Reges Dalmaticam gestasse, indicant antiqua Diaria Ducis Montisleonis, cum referunt Carolum III. obviam ivisse Urbano VI. Pontifici,

tifici, Neapolim venienti, usque ad portam Civitatis, atque ibi illum expectasse, *vestito da Diacono, e con la corona in testa, e giglio da una mano, & il pomo dall'altra, assettato in sedia Regale*. Et Brochartus in suis Diariis manuscriptis describens Alphonsi II. Coronationem, refert Regem accessisse ad Ecclesiam, *cum veste ampla de broccato cremesino riccio hermellinis subducta, super alia parva veste de setonino nigro cum monili ex tribus perlis, & lapidibus pretiosis, valoris forte circa ducatorum 600. quod biretum non mutavit usque ad Coronæ receptionem*. Sed inchoata solemni Liturgia, induisse Regem hujusmodi vestimenta: *Imponuntur Regi caligæ ex setonino cremesino, & sandalia ex damaschino albo recamata filis aureis, & argenteis sine perlis, & absque lapidibus pretiosis. Surgit Rex, & veste magna videlicet superiori exuitur, induitur veste longa de cremesino taffeta suffulta cum manicis strictis, ac desuper stringitur: Rocchetto longo usque ad collum pedis: Tunicella alba de broccatello plano zandato suffulta cum manicis strictis bottonatis: Stola rubea broccati auri ricci in transversum ab humero sinistro sub brachio dextro conjuncta: Manipulo de eodem broccato ad brachium sinistrum: Veste Regali in modum Dalmaticæ ex broccato auri riccio cremesino, fissuram habente ante, & retro quatuor palmorum, vel circa, longa usque ad collum pedis; circa collum manicas, & per fimbrias ad latitudinem quatuor digitorum, vel circa perlis ornatas. Collare ad latitudinem manus perlis ornatum*. Habes itaque Alphonsum II. Sandaliis, Caligis, Tunicella, Stola, Dalmatica indutum, quæ sane sunt Episcopalia ornamenta. Atque prædecessores Reges eadem adhibuisse indumenta ex eo patet, quod Capellanus Major Regis, cui hæc cura demandata fuerat, illarum vestium formam hauserit ab antiquis picturis Regum Neapolitanorum. Addit enim Brochartus: *Fuerunt superioribus diebus sæpius per me verba habita cum Episcopo Tropejensi Capellano Majori, & aliis, qui ordinationis Coronationis curam habebant de paramentis Regiis superius ordinatis, qui nullam in se rationem habebant, neque habent, & ego cognoveram ipsos, Episcopum, & alios non habere ordinem verum, quod Rex omnibus ipsis ornamentis parari deberet,*

beret, quia dictus Episcopus per Ecclesias perquirebat, ubi Reges sculpti, & depicti erant, & inde sumebat de paramentis exemplum; sed nulla eos ratione vincere potui, ut illa ad convenientiora mutarent. Ajebant enim Regem Ferdinandum defunctum similibus ornamentis in sua Coronatione fuisse usum, & per quoddam extractum nullius approbationis ostendebant, quod in hujusmodi ornamentis Reges Aragoniæ deberent coronari; nonnulli etiam asseruerunt, quod idem Rex Ferdinandus in sua Coronatione per beatæ memoriæ Latinum Cardinalem Ursinum sibi facta Evangelium Missæ publice decantasse, quod si factum fuit, inconvenientissime. At Summontius describens Coronationem Alphonsi II. refert hunc decantasse Evangelium, *Exiit edictum*. Id vero ex imperitia carpitur a Brocharto; siquidem usitatum fuit tum Regibus Aragoniæ, ut tradit Valdesius, tum Imperatoribus Occidentis, ut Diaconorum vestibus induti ministrarent Pontifici Sacra facienti, & Evangelium decantarent. Legitur apud Rainaldum ad annum 1414. Sigismundum Imperatorem venisse Constantiam in pervigilio Natalis Domini, affuisse Sacro a Romano Pontifice celebrato, recitasse Evangelium, & Diaconorum ornamenta gestasse. Pariter cum Fridericus Imperator, Romæ ageret festum Natalis Domini, Diaconorum indumento Evangelium legit in nocturnis Divinis Officiis, uti legitur ibidem ad annum 1468. Nam in more etiam fuit, ut in nocturnis Officiis Natalis Dominici Imperatores septimam lectionem decantarent. Quin in die Coronationis suæ, adgregabantur cœtui Canonicorum in Ecclesia S. Petri, vel S. Joannis Lateranensis, atque veste, & functione Diaconi, vel Subdiaconi utebantur, uti testantur Durandus lib. 2. Ration. cap. 8. Rainaldus ad annum 1311. aliique. Et Sigonius lib. 7. de Regno Italiæ commemorat morem, quod Imperator Mediolani accepturus secundam Coronam, ministraret in vestibus Subdiaconorum Archiepiscopo Mediolanensi. Denique, uti observat doctissimus Thomassinus de Benef. lib. 3. cap. 64. n. 9. plurimæ Diaconorum, & Subdiaconorum vestes, olim propriæ fuerunt Imperatorum, atque ab his Sacerdotio communicatæ. Quamobrem nec mirum, neque novum videri debet, si indumenta Diaconis simil-

lima

lima Neapolitani Reges adhibuerint. Iidem adſcripti erant Canonicorum cœtui in Eccleſia S. Nicolai Barenſis; quo nomine, Clericorum veſte amicti aderant Divinis Officiis: quod a Ferdinando I. factum legitur in quodam monumento edito ab Ughellio, ubi Rex Ferdinandus indutus Alba, Stola, Dalmatica, Bireto interfuit ſolemni Liturgiæ, deinde Canonicorum ornamentis adfuit Divinis Officiis, ac quotidianam diſtributionem percepit. Cui prædeceſſorum Regum inſtituto adhærens Sereniſſimus Rex CAROLUS BORBONIUS, paucis ab hinc annis, cum Barium petiiſſet religionis cauſa erga S. Nicolaum, in hujus Eccleſia, tamquam Canonicorum unus adfuit Divinis Officiis, accepta diſtributione quotidiana, agente Priorem illius Eccleſiæ Petro Carafa Teatino viro ornatiſſimo. Ita Reges Francorum, & Comites Andegavenſes adſcripti erant Canonicis Eccleſiæ S. Martini Turonenſis, & ibi aderant ſacris rebus in veſte Canonicorum. Pariter Angliæ Reges, Duces Aurelianenſes, aliique Principes Canonicis adnumerabantur alicujus Eccleſiæ, uti exemplis pluribus tradit citato loco Thomaſſinus. Cætera Regum noſtrorum inſignia, nempe Coronam, Sceptrum, Orbiculum, Enſem, ita deſcribit Brochartus: *Ex Sacriſtia Regis apportatur Corona Regis in uno bacili argenteo indorato, perlis, & lapidibus pretioſiſſimis ornata erat Corona, & biretum habebat conſutum ex damaſchino albo, habens hinc, inde duas ſillas, quæ ſub mento, unico botono conjungebantur: ita quod Rex Coronam ipſam ſine alio bireto deferret. Enſis in ſua vagina, & perlis, & lapidibus pretioſis per totum ornata. Sceptrum argenteum in ſummitate habens lilium inauratum: erat autem Sceptrum ipſum in totum longitudinis palmorum duorum cum dimidio, & minoris groſſitudinis parvo medio digito; & Pomum argenteum inauratum, totum rotundum, quantitatis unius magni pomi; in ſummitate Crucem habebat parvam erectam argenteam inauratam, & in extremitate inferiori cum oppoſito Crucis malleum cum ſtringa ſericea ad ligandum ipſum in ſiniſtro digito Regis*. Nunc ad ipſum ordinem Coronationis Alphonſi II. Regis progredimur.

XVII. Is ordo deſcribitur a Summontio lib. 6. Hiſtoriæ Nea-

Neapolitanæ; sed fusius, accuratiusque a Brocharto Pontificiarum cæremoniarum Magistro in suis Diariis manuscriptis, utpote qui Neapolim adiit an. 1494. una cum Cardinali Joanne Borgia Archiepiscopo Montisregalis, Legato, & nepote Alexandri VI. ut sacram cæremoniam moderaretur. Nomine vero Regis curabant omnia ad eam solemnitatem spectantia, Fridericus Princeps Altamuræ, Albericus Carafa, Joannes Antonius Carafa, & Julianus Episcopus Tropejensis Major Capellanus Regis. Horum cura convocati fuere ad Coronationem Regis omnes Episcopi Regni, quorum indicem exhibet Brochartus, omnesque Reguli, & Proceres. Legato Neapolim venienti primum Præsules, tum Rex cum Proceribus, & Aulicis, Clerus, & Cœnobitæ obviam ivere. Ingredienti Civitatis portam Archiepiscopus Neapolitanus Crucem præbuit deosculandam; Legatus vero Regi. Tum canente Clero Antiphonam, *Ecce Sacerdos magnus*, & Hymno *Te Deum*, sub baldacchino a nobilibus viris delato, Rege equitante ad ejus sinistram, sequentibus Principibus Regiæ cognationis, Oratoribus, & Prælatis, ductus est ad Metropolitanam Ecclesiam: ad cujus fores, porrigente adsperforium Archiepiscopo Neapolitano, Legatus primo Regem, tum se, deinde alios adspersit aqua benedicta. Mox, benedicto incenso, illum Archiepiscopus thure adolevit, non vero Regem, quia, ut ait Brochartus, *hujusmodi incensatio fit Legato tamquam venienti*. Ad Altare Archiepiscopus nonnullas recitavit preces, quibus finitis, data a Legato benedictione, quisque ad ædes suas se recepit. Dies agendæ Coronationi constituta est octava Maji, quæ festiva erat Ascensionis Domini: ac parata fuere in Ecclesia Cathedrali amplum, & sublime Solium pro Rege, faldistorium, seu sedes precatoria, scamna pro Regulis, & Episcopis, & Oratoribus Principum, atque universa suppellex ad rem sacram necessaria. At Capellano Majori, Confessario, & Eleemosynario Regis, tum Principibus Regiæ stirpis, & Proceribus Regni locus datus est in ipso Solio Regis; atque hi Principem comitari debuerunt, quoties a Solio ad Altare, vel ab Altari ad Solium progrederetur. Et duo Capellani Majores adhærebant Regi, ut apud ipsum singu-

 las

las Missæ partes recitarent. Ita enim habet Brochartus: *Curiales Regis sedebunt hinc inde super gradibus quindecim in Choro dictæ Ecclesiæ ordinatis. Barones erunt in scamnis in plano magno corporis transversalis Ecclesiæ juxta locum Cantorum ordinatis. Oratores autem in banco cum postergali retro scamna pro Prælatis in Presbyterio ascendentia positis. Cum Serenissimo Rege in Thalamo suo erunt, & ipsum ubique associabunt tam in Presbyterio, quam alibi D. Fridericus de Aragonia, Gentilis Virginius Ursinus, D. Joffredus Borgia, D. Alphonsus electus Teatinus, D. Aloysius de Aragonia frater consobrinus Regis, D. Carolus de Aragonia Marchio Giracensis, D. Julianus Episcopus, qui Regi super Thalamo genuflectenti, a sinistris Regis erit genuflexus, & Frater Joannes de Mediolano Ordinis Montis Oliveti Capellanus Major Regis a dextris Regis erit, ut supra genuflexus, & ambo de Missali Regi servient; D. Martinus de Aragonia nepos Regis ex Ferdinando fratre bastardo in Castello novo incarcerato, Frater Joannes Franciscus de Miroballis ejusdem Ordinis Confessor Regis, Frater Michael de Neapoli Ordinis Minorum de Observantia Eleemosynarius Regis, post Regem, ut supra, genuflexum, & ipse genuflexus.* Duo hic nominantur Capellani Majores, nempe Julianus Episcopus Tropejensis, qui hoc officium gessit sub Ferdinando I. & qui sæpe Capellanus Major nominatur a Brochartο, & præcipuas habuit partes in ordinanda Coronatione Regis, & in celebrando conjugio Sanciæ filiæ Regis, & in omnibus sacris cæremoniis Palatinis; tum Fr. Joannes de Mediolano Monachus Montis Oliveti, qui fortasse, vel absente Episcopo Tropejensi, vel cum Alphonsus Dux erat Calabriæ, illo munere fungebatur. Refert Brochartus Oratores Principum ægre tulisse, quod secundum ab Episcopis locum occuparent; etsi illis satisfacere studuisset, quod Episcopi in ea sacra cæremonia agerent una simul cum Antistite Consecratores. Stata ad Coronationem die, Cardinalis Legatus magno Episcoporum comitatu, se ad Ecclesiam contulit, & Pontificalia induit, uti etiam cæteri Episcopi. Regalia ornamenta super Altari collocata fuere. Venienti ad Ecclesiam occurrerunt Archiepiscopi Neapolitanus, & Capuanus Pluviali, & Mitra induti, & sa-

& ſalutato Rege, eumdem medium duxere ad Altare, ubi illum expectabat Legatus. Tum Rege ſedente in faldiſtorio ad infimum Altaris gradum, inter duos præfatos Antiſtites, ſedentibus omnibus, lecta eſt a Notario Apoſtolico Bulla Romani Pontificis, qua Legato facultatem communicabat inveſtiendi Alphonſum de Regno, atque coronandi: eaque lecta, Rex, tactis Evangeliis, juravit Sedi Apoſtolicæ fidelitatem. Mox Legatus eumdem de Regno inveſtivit, tradens Regi vexillum, quod de manibus Regis accepit Jacobus Caracciolus Comes Burgentiæ, Cancellarius Regni. His peractis, Archiepiſcopus Neapolitanus petiit a Conſecratore, ut Alphonſum inungeret Regem: ille vero Regem monuit de officio Regis erga Eccleſiam, erga ſubditos; juravitque tunc Rex, ſe officio ſuo minime defuturum. Tum Rege humi proſtato dictæ ſunt Litaniæ, aliæque preces, quibus expletis, illius brachium, & ſcapulas Legatus inunxit. Inchoata Liturgia, Rex in veſtiario induit Regales veſtes, ac tabulatum, ubi Solium excitatum erat conſcendit, ubi una cum ſuis Capellanis Majoribus recitavit ex Miſſali Introitum, *Kirie*, *Gloria*, Orationem, & Epiſtolam. Dicta Epiſtola, ad Altare acceſſit, eique Legatus tradidit enſem, quem ter in aerem Rex vibravit, tum Hectori Carafa Magno Coſmetæ præbuit, a quo delatus eſt ante Regem, tota Coronationis cæremonia. Tradito enſe, Conſecrator Regem donavit cœteris inſignibus, nempe Corona, Sceptro, & Orbiculo. Quo facto, medius Rex inter Legatum, & Archiepiſcopum Neapolitanum, præeuntibus Principibus Regiæ ſtirpis, & Magnatibus Aulæ; ſequentibus vero Epiſcopis, ductus eſt ad Solium, ibique collocatus, populo acclamante, *viva il Re Alfonſo*, Cantoribus canentibus Hymnum *Te Deum laudamus*. Ad Evangelium depoſuit Coronam, quam unus e Magnatibus Aulæ abſtulit a Regio capite. Ad Offertorium deſcendens de Solio, depoſitiſque Regiis inſignibus, obtulit Legato ad Altare duodecim aurea numiſmata, quodlibet valoris octo ducatorum. Hæc vero Epiſcopus Tropejenſis Capellanus Major porrexit D. Friderico Principi Altamuræ, hic Regi. Et refert Brochartus hæc numiſmata cum in Coronatione Alphonſi II. tum in Corona-

ronatione Ferdinandi I. distributa Celebranti, ejusque Ministris, & cæremoniarum Præfecto. Oblationem Regis Legatus illis verbis excepit: *Unum dabis, & centum accipies*. Quoties Regia insignia a Rege auferenda, vel recipienda erant, id muneris spectabat ad D. Fridericum Principem Altamuræ. Post oblationem, Regi stanti in Solio Neapolitanus Archiepiscopus thus dedit; Diaconus vero Principibus Regiæ cognationis, Capellanis Majoribus, Oratoribus, Episcopis. Deinde Rex, depositis Regalibus ornamentis, in genua procubuit usque ad Eucharistiæ consecrationem, & sumptionem. Quoniam vero inter Oratores Principum aderat Orator Imperatoris Turcarum, is, ad Præfationem Missæ, monente Præfecto cæremoniarum recessit ab Ecclesia. Pacem Regi exhibuit Alexander Carafa Archiepiscopus Neapolitanus: Rex Principibus Regiæ stirpis; alter vero Capellanus pacem præbuit Oratoribus, atque Episcopis. Ad communionem, Rex ad Altare procumbens Eucharisticum panem accepit, mox vinum non consecratum, seu purificationem; rediitque ad Solium preces recitaturus pro gratiarum actione. Absoluta Liturgia, rursum ad Altare accessit, ubi Legatus ei præbuit deosculanda sacra Corporalia, quibus tetigit oculos, & frontem Regis, facto signo Crucis. Tamdem nonnulli Milites a Rege creati fuere, nonnullique Proceres Regni: & ascenso equo, Regiis ornatus insignibus, magno comitatu Procerum, Regulorum, & Episcoporum per Civitatem, perque Sessiones Nobilium equitavit.

XVIII. Alphonsus II. vix imperio potitus, eo se abdicavit sequenti anno 1495. quod in ipsum movisset arma Carolus VIII. Rex Galliæ, cui Andegavensium Principum jura competebant, quodque subjectis ipse populis invisus, infensusque, impar omnino esset gerendo bello, atque tuendo imperio sibi, suisque. Huic itaque successit Ferdinandus II. filius, suavissimi ingenii Princeps; quem mox immatura morte ereptum excepit anno 1496. Fridericus, ejus patruus, Princeps Altamuræ: & hunc, inito fœdere, Galli, Hispanique anno 1501. patria sede ejecerunt. Atque in hunc modum, pulsis deinde Gallis, Neapolitanum Regnum cessit Hispanis

Re-

Regibus, qui diu Regnum ipſum tenuere, ad hujus uſque ſæculi initia, quum extincto Carolo II. Hiſpaniæ Rege, nulla ſuperſtite prole, ſæviente bello longe lateque, tamdem Auſtriaci Imperatores Germaniæ in hiſce regionibus imperarunt. Sed anno 1734. rurſum excitato inter Europæ Principes bello, Carolum Borbonium Hiſpaniarum Infantem, cui Hiſpani militis imperium, & recuperandi Neapolitani Regni curam Philippus V. glorioſiſſimus parens demandaverat, bello feliciter confecto, arcibus ad deditionem coactis, ſuperatis hoſtibus, rebus publicis ſapienter compoſitis, ſumma celeritate, parique virtute, quod in illum, quem imperio natum noverat, regnandi jura Auguſtiſſimus Parens tranſtuliſſet, Neapolitani ingenti gaudio, votiſque publicis Regem ſalutarunt. Qui ſequenti anno in Siciliam trajiciens, attritis undique, ac fuſis hoſtibus, Panormum ampliſſimam illius Regni metropolim adiens, ſolemni pompa, die tertia Julii in Cathedrali Eccleſia ab Archiepiſcopo Panormitano Joſepho Baſile, antea Franciſcanæ Familiæ ſupremo Præſule, unctus, coronatuſque eſt Rex Siciliæ. Stata die, Eccleſia metropolitana inſigniter adornata; Solium ſublime, & amplum, cum ſcabello, & ſede erectum, prope ſolium lignea ædicula aulæis tecta pro veſtiario Regis; menſa quoque, ubi appoſita ſuppellex ſacro miniſterio inſerviens; tum omnia ad eam ſolemnitatem celebrandam magnificentiſſime compoſita. Antiſtes ſacris operaturus, Pontificalibus indutus ornamentis, medius inter Archidiaconum, Diaconum, Cantorem, præeuntibus Clericis, Canonicis, & Epiſcopis Regni, e Sacrario ad Aram principem acceſſit, in cujus extremo gradu, ſedens in faldiſtorio, ſedentibus etiam cunctis, Regem expectavit. Is e Palatio, Regia pompa, Eccleſiam petiit; ad cujus oſtium a Magno Eleemoſynario adperſus eſt aqua benedicta, tum recta pergit ad veſtiarium, ubi ſolemnes veſtes induit. Preibant duo Proceres Aulici, a Regis cubiculo, aurea clave donati, quorum unus Coronam, & Sceptrum, alter Enſem, & Baltheum gerebat: eaque Regalia inſignia Antiſtiti tradita, Archidiaconus ſuper Altare collocavit. Regi ſolemnibus veſtibus induto ſine enſe, & pileo, veſtiario exeunti obviam occur-

currere Episcopi Catanensis, & Syracusanus, a quibus ductus est ad Altare, & salutato Antistite, ab eo benedictionem accepit. Adhæserunt Regi in toto Coronationis officio Comes S. Stephani Magnus Aulæ Magister, Bartholomæus Corsinus Magnus Præfectus Regii stabuli, Lelius Carafa Dux Prætorianorum militum, Joseph Beza Magnus Eleemosynarius, nonnullique Regis Cubicularii. Ubi Rex Altari se sistit, Episcopus Catanensis petiit ab Antistite, ut Regem inungeret: mox ibidem sedente Rege medio inter duos Episcopos, lecta est ab Antistite admonitio, quæ habetur in Pontificali Romano. Ea finita, Rex genua submittens coram Archiepiscopo, Fidei professionem edidit, deinde allato Evangeliorum libro, juravit his verbis: *Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia*: & osculatus est Antistitis manum. Is vero stans orationem recitavit, quam & alii Episcopi, submissa voce, suo quisque loco recitarunt. Postea Altare ascendit, ibique sedens in faldistorio, Regis brachium & scapulas, quas unus e Regiis Cubiculariis denudaverat, inunxit, adstantibus cœteris Episcopis. His peractis, uterque ad extremum Altaris gradum descendit; & Antistes quidem Sacrum inchoavit; Rex a cornu Evangelii flexis genibus, audivit a Magno Eleemosynario, qui prope aderat Missæ Introitum & Confessionem. Tum ad vestiarium se contulit, ubi postquam Magnus Eleemosynarius scapulas, & brachium abstersit, induit Regalem Chlamidem, Solium conscendit, & submittens genua, audivit a Magno Eleemosynario reliquum Missæ officium ad Epistolam usque. In Solio post Regis sedem Dux Prætorianæ cohortis, & prope Regem Præfectus Domus Regiæ steterunt. Dicta Epistola, illum præfati duo Episcopi ad Altare duxerunt, ubi accepto ab Antistite ense, quem quater vibravit, imposita est Regio capiti Corona, & Sceptrum ei traditum. Sed Præfectus Regii stabuli ensem a latere Regis sublatum, ac denudatum, toto Coronationis officio ante Regem tulit. Carolum itaque Regiis insignibus ornatum, plaudentibus universis, Archiepiscopus Panormitanus, & Episcopus Catanensis, quos cœteri sequebantur Episcopi, ad Solium deduxerunt. Eoque in Throno collocato, Panormitanus Antistes præcinit hymnum *Te Deum*,

Deum, quem dum Musici decantarent, Antistes stetit ad Regis dextram; & hymno finito, preces, & orationem dixit, prout in Pontificali Romano. Mox rediit ad Altare, reliquam Liturgiæ partem celebraturus. Decantato Evangelio, Cantor Metropolitanæ Ecclesiæ detulit ad Regem Evangeliorum librum; Eleemosynarius serico velo detersit locum, quem Rex erat deosculaturus. Ad Offertorium, Rex Altare adiit, ubi provolutus in genua, præbente Eleemosynario oblationem, obtulit Antistiti sacra facienti, osculata ejus manu, duodecim aurea numismata, quibus insculpta erat Regis ipsius effigies, & nummos aureos prope ducentos. Ad Solium reversus, stans accepit thus a Canonico Diacono, qui & thure coluit Episcopos adstantes. Instante consecratione Dominici Corporis, Dux Arionensium Regis Cubicularius ademit Regalia insignia, Coronam, & Sceptrum. Pacis signum Episcopus Catanensis præbuit Regi deosculandum, quod prius Eleemosynarius deterserat. Ad communionem accedens ad Altare, sequente Regem Cubiculario, qui Regalia ferebat insignia, primo Sanctam Eucharistiam sumpsit; tum vinum ad purificationem in eodem Calice, in quo Antistes Christi Sanguinem hauserat. Mappulam coram Rege tenuerunt duo Regis Cubicularii; alter vero aliam præbuit ad os abstergendum. Tandem reversus ad Solium, rursus induit Regalia ornamenta, & Sacro peracto, Episcopali benedictione donatus, iisdem ornamentis indutus rediit ad Regias Ædes, cui diuturnum imperium, faustum, fortunatumque votis publicis precamur. Denique addere juvat Carolum VIII. Galliæ Regem, Neapoli hujus Regni Coronam accepisse, uti testatur Jacobus de Poirier Magister Hospitii Regii, qui præsens aderat, in Historia belli Italici edita a Martene to. 3. Anecd. Sub Austriacis vero, non sine quibusdam cæremoniis proclamabantur Principes, ubi ad imperium pervenerant. Nam Prorex, Proceres Regni, Reguli Civitatem perequitabant, acclamante multitudine: & in inauguratione Caroli II. universi cum Prorege Card. Aragonio ad Arcem novam, cujus reseratæ erant fores, accessere; petiitque Prorex a Præfecto Arcis, ut Carolo II. regnanti fores panderentur, quod refert Parrinus in Thea. Proreg. Neapol.

CA-

CAPUT VII.

DE BAPTISMO REGUM.

In Palatiis Principum, Baptismus solemni ritu administrari potest. II. *Ordo administrandi solemnis Baptismi in Aula Imperatorum Germanorum.* III. *Ordo solemnis Baptismi in Aula Regum Galliæ.* IV. *Et in Aula Regum Hispaniæ.* V. *Ordo solemnis Baptismi Serenissimi Principis Philippi Borbonii filii* CAROLI BORBONII, *Regis utriusque Siciliæ.* VI. *De titulo, quo donabantur primogeniti Regum nostrorum.*

Autum fuit antiquissima Ecclesiæ disciplina, ne in domibus, aut Oratoriis privatis, nulla urgente necessitate, Baptisma administraretur. Ad hanc rem Concilium Trullanum duos habet canones, quorum primus num. 31. statuit: *Clericos, qui in Oratoriis, quæ sunt intra domos, sacra faciunt, vel baptizant, hoc illius loci Episcopi sententia facere decernimus. Quare si quis Clericus hoc non sic servaverit, deponatur*: alter vero numero 49. ait: *In Æde oratoria, quæ est intra domum, Baptismus nequaquam peragatur, sed qui illuminatione ab omnibus sordibus aliena digni habendi sunt, ad Catholicas Ecclesias accedant, & hoc illic munere perfruantur. Si quis autem, quæ a nobis constituta sunt, non servare convictus fuerit, si sit quidem Clericus, deponatur; si autem laicus segregetur.* Censet doctissimus Lupus in commentariis, causam hisce canonibus dedisse Severi Antiocheni asseclas; qui, ut legitur in libellis Agapeto Pontifici exhibitis, ac in Constantinopolitana Synodo Mennæ Patriarchæ lectis: *In ipsis propriis domibus, & suburbiis Altaria, & Baptisteria erigunt in oppositum veri Altaris, & sancti fontis, & omnia simul contempserunt propter attributum eis patrocinium ab his, qui in Domo Domini, & aliquo alio modo potentes sint.* Justinianus quoque Augustus Novella 58. vetuit in domesticis Oratoriis sacra Mysteria celebrari: quamvis deinde Constitutione Leonis Sapientis Impe-

Imperatoris id licitum fuerit; dummodo Episcopus loci ne dissentiret. Unde Balsamon in comm. ad can. 31. Trullanum scribit: *Si quis a Regionis Antistite sacrificare, vel baptizare in Oratorio prohibitus fuerit, is vero, qui tale quid fecerit, nec ei Novellæ proderunt. Is autem qui non est expresse prohibitus, videtur tacite ex Episcopi sententia hoc facere.* In Occidente Pelagius I. in epistola ad Eleuterium Episcopum, ea lege permisit quoddam Oratorium in honorem Beatæ Cantianæ Martyris consecrari, *ita tamen ut in eodem loco nec futuris temporibus Baptisterium construatur, nec Presbyterum constituas Cardinalem, sed quoties Missas ibi fieri forte maluerit, a Dilectione tua Presbyterum noverit postulandum, quatenus nihil tale a quolibet alio Sacerdote allatenus præsumatur*. Pariter Zacharias Pontifex in epistola ad Pipinum Regem Francorum mandat, nullum Oratorium, nisi prius dotatum, consecrari ab Episcopo loci, & nonnisi per Missas privatas; nec eis concedi Baptisterium, aut Presbyterum Cardinalem, sed ad Missas illic faciendas singulis vicibus Presbyterum ab Episcopo transmitti. Ratio hujus disciplinæ fuit, quod olim soli Episcopi Baptismum solemnem conferebant, & hinc in sola Ecclesia Cathedrali, seu Episcopali Baptisterium extabat. Multiplicato postmodum fidelium numero, etiam in una, eademque Civitate plura Baptisteria construi cœpere; non tamen nisi in principalioribus Ecclesiis, quas propterea Baptismales dixere, ad distinctionem earum Ecclesiarum etiam Parochialium, quæ carebant Baptisterio. Hinc Synodus Vernensis cap. 7. & Concilium Meldense cap. 48. relatum a Burchardo lib. 4. cap. 14. decreverunt, publicum Baptisterium in nulla Parochia esse debere, nisi ubi Episcopus constituerit; & nemini fas esse, Baptismum conferre, nisi in Ecclesiis Baptismalibus. At sequentibus sæculis, cum Parochi evaserint ordinarii ministri Baptismi, illudque ministerium pene totum ad eos fuerit devolutum; tunc quoque contigit, ut omnes passim Parochiales Ecclesiæ Baptisteria acceperint. Nihilo tamen minus vetita adhuc fuit administratio Baptismi in privatis domibus, aut Oratoriis. Quare uti ait Gatticus lib. de Orat. priv. cap. 18. opus erit speciali Episcoporum di-

 spen-

ſpenſatione, ut infans in Oratorio privato ſalutaribus undis regeneretur; imo propria poteſtate abuteretur Parochus ipſe, ſi in privato Oratorio baptizare auderet: cum etiam Parocho præſcriptæ ſint leges baptizandi in publico Baptiſterio, niſi gravis neceſſitas, prætermiſſis omnibus ſolemnitatibus, baptizare in privata domo infantem jubeat. Et Pontaſius Caſu 4. de Baptiſmo, reum cenſet gravis criminis Parochum, qui, nulla urgente neceſſitate, in privata domo baptizat. Verum Eccleſiæ legibus permiſſa eſt Baptiſmi adminiſtratio in Palatiis Summorum Principum. Ita quidem Clemens V. in Concilio generali Viennenſi anno 1311. ſtatuit decreto relato Clem. unic. de Bapt. *Præſenti prohibemus decreto, ne quis de cætero in aulis, vel cameris, aut aliis privatis domibus, ſed dumtaxat in Eccleſiis, in quibus ad hoc Fontes ſpecialiter ſunt deputati, aliquos (niſi Regum, vel Principum, quibus valeat in hoc caſu deferri, liberi extiterint; aut talis neceſſitas emerſerit, propter quam nequeat ad Eccleſiam abſque periculo propter hoc acceſſus haberi) audeat baptizare. Qui autem ſecus præſumpſerit, aut ſuam in hoc præſentiam exhibuerit, taliter per Epiſcopum ſuum caſtigetur, quod alii attentare ſimilia non præſumant.* Huic decreto adhæſerunt Concilia Colonienſe II. anno 1549. & Burdigalenſe anno 1624. quorum legibus nonniſi Regum, aut Principum filiis fas eſt domi, non in Eccleſia, Baptiſmum conferre. Pariter Rituale Romanum juſſu Pauli V. editum ſtatuit: *In privatis locis nemo baptizari debet; niſi forte ſint Regum, aut magnorum Principum filii, id ipſis depoſcentibus; dummodo id fiat in eorum Capellis, ſeu Oratoriis, & in aqua baptiſmali, de more benedicta.* Quod intelligi debet de Capellis, & Oratoriis privatis ipſorum Principum: ſiquidem ambigendum non eſt, quin in eorum Capellis ſeu Eccleſiis Palatinis, utpote quæ publicis Eccleſiis æquiparantur, & quandoque ſunt Eccleſiæ Parochiales, poſſit Baptiſmus adminiſtrari.

II. Ordinem adminiſtrandi ſolemnis Baptiſmi in Aula Viennenſi Auſtriacorum Imperatorum exhibent Dumontius, & Roſſuetius lib. 2. cap. 1. §. 1. 2. 3. 4. & 5. Cæremonialis Imperii: ubi deſcribuntur ſolemnia Baptiſmata Archiducis filii Jo-

Josephi Imperatoris, anno 1700. & alterius Archiducis filii Caroli VI. Imperatoris, anno 1716. tum etiam Archiducis Mariæ Teresiæ, anno 1717. ejusdem Caroli VI. Imperatoris filiæ. Ex monumentis itaque ibi relatis colligitur, hanc cæremoniam hisce ritibus absolutam fuisse; quod nempe in amplissima quadam aula Imperialis Palatii, excitato Altari, & Sanctorum Reliquiis, quas e cubiculo Imperatricis Capellani Aulici detulerant, ornato; prope Altare parata mensa aulæis, & pulvinaribus tecta, supra quam Regius Puer esset collocandus; paratis quoque sedibus, & scabellis ad genua flectendum pro Imperialibus personis; & Fonte Baptismali, in quem tantillum aquæ fluminis Jordanis solet infundi; stata hora, Aulici omnes e cubiculo Imperatricis ad aulam illam se conferebant, Regiumque Puerum a cubiculo Imperatricis usque ad ædes Imperatoris Educatrix, ab ædibus Imperatoriis ad aulam Baptismi Magnus Aulæ Magister ulnis suis complexum deferebant, atque super mensam illam statuebant: tum ulnis exceptum Magnus Aulæ Magister, vel Regiæ prolis Educatrix exhibebant Antistiti ad Altare, Episcopo nempe Viennensi, vel Apocrisiario Pontificio, a quo sacris aquis abluebatur, consueto Ecclesiæ ritu, Educatrice detegente partes inungendas, & Hymnus gratiarum actionis decantabatur a Musicis Palatinis. Verum Archiduci Leopoldo Caroli VI. Imperatoris filio, una simul, eodem die sacrum Baptisma, & Equestrem Ordinem Velleris aurei contulere: exemplo ducto a Philippo Burgundiæ Duce, fundatore illius amplissimæ Societatis, qui Carolum Audacem filium, statim post acceptum Baptisma, donavit insignibus illius Societatis. Dies natalitius Archiducis fuerat decimus tertius mensis Aprilis, anno 1716. dieque subsequenti, Imperator una cum omnibus Sociis Equestris Ordinis Velleris aurei, interfuit solemni Liturgiæ, & Vespertinis Officiis in Capella Palatina, sacris operante Episcopo Antuerpiæ. Tum ad ejusdem diei vesperam in aula Imperialis Palatii Apocrisiarius Pontificius, assistentibus pluribus Episcopis, Parocho, & Capellanis Aulicis, Regium Puerum sacro abluit lavacro. Eo se contulit Imperator, vestimento, & insignibus Societatis Velleris aurei amictus, una

cum cæteris Sociis ejusdem amplissimi Ordinis, medius inter Principem Eugenium Sabaudiæ, & Philippum Comitem de Dietrichstein, tamquam antiquiores Socios, & universo comitatu Aulico: & eo quoque Supremus Præfectus Aulæ Imperialis Antonius Princeps de Lichtenstein, pariter medius inter duos Socios Velleris aurei, detulit Archiducem brachiis suis complexum, quem ex ædibus Imperatricis, usque ad cubicula Imperatoris detulerat Educatrix Comes de Starembergh, sequentibus Aulicis matronis. Ubi ad aulam ventum est, Supremus Aulæ Præfectus Archiducem supra mensam prope Altare collocavit, quem mox Educatrix ulnis suis exceptum ad Altare admovit coram Antistite, a quo baptizatus est, sponsorem agente Principe Maximiliano Hannoverensi, procuratorio nomine Regis Lusitaniæ. Administrato Baptismo, Educatrix Regium Puerum Principi Eugenio Sabaudiæ, tamquam antiquiori Socio Velleris aurei tradidit; qui medius inter Comitem de Dietrichstein, & Principem Abellinensium, præeunte Feciali sive Heraldo Societatis, illum exhibuit Imperatori. Isque sedens, capite operto, accepto ense a Magno Aulæ Marescallo, qui prope aderat cum ense denudato, semel, iterum, atque tertio tetigit ense humeros Archiducis, proferens hæc verba: *Efficiat te Deus bonum, & honorabilem Equitem in nomine Domini nostri, & S. Andreæ*. Quo facto, Torquem aureum Societatis, illius collo imposuit, legens ex Rituali hujusmodi verba: *Ipse te hic Ordo in sodalitatem amicabilem suam recipit, ejusque rei signum, Torquem, ego hunc tibi circumdo, faxit Deus, ut gestare eum diu possis, idque ut simul ad Divinam Gloriam, atque cultum, exaltationemque Ecclesiæ cedat; simul etiam cum ad amplificationem, honoremque hujus ipsius Ordinis in Universum, tum ad tuam privatam laudem, & promeritam famæ celebritatem, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen*. Quibus dictis Puerum amplexus est; eumdemque Princeps Eugenius Educatrici reddidit, a qua rursum super mensam collocatur; accedentesque singuli Socii, servato inter se antiquitatis ordine, flexo poplite, illius vestimentum sunt deosculati: dum interim præcinente Apocrisiario Pontificio, Hymnus gra-

gratiarum actionis modis musicis decantabatur. Denique solemni benedictione Apocrisiarii Pontificii cæremonia absoluta est. Neque hic silentio prætereundum est, Capellam Imperialem Viennensem exemptam esse ab Ordinarii potestate, atque ad Apocrisiarii Pontificii jurisdictionem spectare, qui in ea solemni ritu sacris operatur, præsente Imperatore, & sacrum omne ministerium, cui plures Capellani Aulici deserviunt, moderatur: quemadmodum accepimus ab amplissimo & clarissimo Cardinali Dominico Passioneo, qui diu in Aula Austriacorum Imperatorum, summa cum sui nominis laude egit Apocrisiarium Apostolicæ Sedis. Quod vero de aqua Jordanis admista Fonti Baptismali innuimus; id ab antiquissima profluxit Christianorum pietate, qui in Jordane baptisari exoptarunt, quod illius aquæ sanctificandi virtutem ex Christi Baptismate accepissent, uti testatur Hieronymus in libro de locis Hebraicis. Præ cæteris, si vera narrant Eusebius lib. 4. de vita Constant. cap. 62. & Theodoretus lib. 1. Hist. Eccles. cap. 32. Constantinus Imperator, ad finem usque vitæ salutaribus undis tingi distulit, quod in Jordane ipso baptisari in votis habuisset. Et S.Basilio Magno idem insedisse desiderium suscipiendi in Jordane Baptismi, scribit cap. 4. Amphilochius, seu quisquis est auctor illius vitæ. Exinde Christiani aquas Jordanis veluti sacras, & Reliquiarum loco habuerunt; quibus in accipiendo Baptismo utebantur, præsertim quia mos erat asservandi Sanctorum Reliquias in Baptisterio, cujus rei sæpe meminit Gregorius Turonensis, uti in libro de Vit. Patr. cap. 7. ubi testatur plures Sanctorum Reliquias in Baptisterio Divionensi reconditas, & lib. 10. Hist. Franc. cap. 31. ubi refert constructum a se Baptisterium pluribus Sanctorum Reliquiis ditatum.

III. Mos est in Aula Regum Galliæ, ut cum primum nascuntur Regales Pueri sacris aquis illico abluantur; sed solemnes Baptismi cæremoniæ diu postea administrentur, una simul cum Sacramento Confirmationis, Regio apparatu, & insigni pompa. Ita Ludovicus XIII. Henrici IV. Regis filius, annis jam quinque natus, una cum duabus ejus sororibus, quarum una deinde nupsit Hispaniæ Regi, altera Duci Sabaudiæ,

Ba-

Baptiſmi cæremonias anno 1606. die 14. Septembris percepit, ſolemni ritu, in pago Fontisbellaquei, & quidem in area Regii Palatii, quod Capella Palatina ob loci anguſtiam huic agendæ cæremoniæ ſatis non eſſet. Pariter ſolemnem Baptiſmum Delphini, filii Ludovici XIV. Regis, anno 1668. die 24. Martii in area quadam Regii Palatii San-Germanenſis, quod Capella Palatina anguſtis terminaretur limitibus, adminiſtratum fuiſſe, conſtat ex monumentis allatis a Dumontio, Roſſuetio, Gothofredo in Cæremoniali Galliæ. Sed Anna Maria Ducis Aurelianenſis filia, novem annis nata, iiſdem initiata eſt cæremoniis anno 1636. in Reginæ cubiculo, ab Epiſcopo Antiſiodorenſi, primo Eleemoſynario Regis. Franciſcus II. anno 1543. & Eliſabetha ejus ſoror nata anno 1545. (quæ Philippo II. Hiſpaniæ Regi nupſit) in Capella Palatina Fontisbellaquei; & Ludovicus Dux Aurelianenſis pariter Henrici II. filius, anno 1549. in Capella Palatina San-Germani a Cardinali Borbonio Archiepiſcopo Senonenſi Baptiſma accepere. Porro in ſolemni Ludovici XIII. Regis Baptiſmo, in area Palatii Fontisbellaquei, intra ligneum ſeptum excitatum fuit amplum, ac ſublime tabulatum, ubi Altare, Fons Baptiſmalis, & Solium, conſpiciebantur. Illuc ad veſperam illius diei, e Regiis cubiculis Aulici cereos accenſos manu geſtantes, ordinata ſupplicatione, ſe contulere, hoc quidem ordine: Helvetii milites Prætoriani, Equites Honorarii, Sodales Equeſtris Societatis Spiritus Sancti Torque aureo ad collum ſuſpenſo, ſex Magnates Regni, quorum ſingulis commiſſa erant inſtrumenta rei ſacræ inſervientia, nempe vaſculum ſalis, vas ad effundendam aquam, vas ad excipiendam aquam, mappa ad abſtergendum, cereus, & Chriſmale. Hos ſequebatur Regius Puer baptiſandus, quem manu ducebat unus e Principibus Regiæ ſtirpis; eumque excipiebat Cardinalis Giojoſa, qui nomine Pauli V. Romani Pontificis agebat patrinum; Matronæ Aulicæ, tandem Cardinalis Gondi Epiſcopus Pariſienſis, aliique plures Epiſcopi. Abſoluto ſacro miniſterio juxta conſuetum Eccleſiæ ritum, Feciales pluries acclamarunt, *Vivat Delphinus*. Eodem fere modo res ſe habuit in ſolemni Baptiſmo Delphini filii Ludovici XIV.

vici XIV. anno 1668. quem in area Palatii San-Germanensis Pontificalibus indutus ornamentis ministravit Cardinalis Antonius Barberinus Magnus Eleemosynarius, assistentibus cæteris Eleemosynariis Regis Mantelletta, & Rocchetto indutis. Patrini fuere Cardinalis Vindocinensis nomine Romani Pontificis, & Princeps Contiaci nomine Reginæ Angliæ: qui statim post baptisandum incedebant, Cardinalis a dextris, illa vero a sinistris. Instrumenta Baptismi delata fuere a sex Principibus Regiæ stirpis: Regalem vero Puerum, ejus Educator comitabatur: & Palatini omnes cereis accensis ad cæremoniæ locum processere. Ludovicum XIV. gloriosissimum Galliæ Regem, natum die 5. Septembris, anno 1638. statim sacris Baptismi aquis adspersit Episcopus Metensis, Primus Eleemosynarius Regis, in eodem Reginæ cubiculo, ubi Altare excitatum fuerat, & ubi Sacrum fecerant, & preces effuderant tum ipse Metensis Antistes, tum Episcopi Bellovacensis, & Lexoniensis, ut parturienti Reginæ Divinam opem impetrarent. Mox in Capella Palatina San-Germanensis Palatii, præsente Rege, & omni comitatu Aulico, Hymnum gratiarum actionis solemniter decantarunt. At nonnisi anno 1643. die 21. Aprilis, circa primam noctis vigiliam, additæ ei sunt solemnes Baptismi cæremoniæ, unctusque est Sacramento Chrismatis in eadem Capella San-Germanensis Palatii, ab Episcopo Metensi Primo Eleemosynario Regis, qui Pontificalibus indutus ornamentis, stipatusque quatuor Eleemosynariis Regis, sex Episcopis Roccheto & Mantelletta indutis, Abbatibus pluribus, Clericisque Capellæ Regiæ, progressus e Sacrario ad Altare, & adorata Divina Eucharistia, quæ publicæ adorationi exposita erat, accessit ad sedem precatoriam Reginæ, quæ illi Delphinum filium exhibuit medium inter patrinos nempe Cardinalem Julium Mazarinum, & Principem Condatis: tum salutato Delphino, sacrum egit ministerium. Mos ille deferendi in Baptismo cereos accensos vetustissimam habet originem; siquidem legitur in epistola Marci Gazensis ad Arcadium Imperatorem de Baptismo Theodosii junioris apud Baronium, ad an. 401. *Baptisato juniori Theodosio, & ab Ecclesia egresso in Palatium, licebat rursus in-*

intueri decorem eorum, *qui praerant multitudini*, *& vestem eorum refulgentem*, *erant enim omnes candidati*, *ut existimaretur multitudo esse nive repleta*. *Praecedebant autem Patricii illustres*, *& omnis dignitas cum ordinibus militaribus*, *omnes portantes cereos*, *ut putarentur astra cerni in terra*. Unde colligit Martene lib. 1. cap. 1. art. 15. de antiq. Eccl. rit. in Regum, & Principum Baptismate non solum ipsos vestem albam, & cereum accepisse, sed omnes insuper Aulicos, & eorum milites. Albinus Flaccus, qui de Divinis Officiis sæculo octavo scripsit, agens de Magno Sabbato cap. 19. dicit cereos prælatos fuisse baptisandis: *Cereus præcedit catechumenos nostros*, *lumen ipsius Christum significat*, *quo præsens nox illuminetur*, *gratia scilicet resurrectionis*, *& catechumeni ad Baptismum venturi*. Et rursum: *Nostri baptisati*, ait, *ducuntur quotidie ad Ecclesiam columna cerei illuminata præcedente eos*. Similia habent Rabanus lib. 2. de Instit. Cleric. cap. 39. & Amalarius lib. 1. cap. 29. de Eccles. Officiis. Atque is ritus præferendi cereos accensos baptisatis, vel baptisandis, diversus sane fuit ab alio ritu pariter antiquissimo, quo, tempore ipsius Baptismi tradebantur cerei Neophytis, atque accendebantur: cujus rei sæpissime Veteres mentionem faciunt, & plurima illorum testimonia adducunt Martene, Vicecomes, aliique. Imo nonnulli existimant Catechumenos tempore exorcismi etiam ardentem facem manibus tenuisse, quod tamen Binghamus negat. Diximus in Baptismo solemni Regum Galliæ deferri ab uno e Principibus Regiæ stirpis linteolum, quod nuncupant Chrismale. Olim mysticum velamen, quod baptisatorum capiti statim post unctionem imponebatur, vocarunt Cappam, Galeam, & Chrismale, uti constat ex Theodulpho Aurelianensi in tractatu de Baptismo, Rabano de Institutione Clericorum, & Alcuino in libro de Divinis Officiis. Illud ita describit Anonymus Turonensis in ms. speculo citatus a Martene: *Induitur deinde Chrismali Neophytus*, *scilicet alba veste*, *quæ instar cappæ lineæ caputium habet*, *quo caput*, *quasi quadam mitra operitur*, *& filo rubeo supersuitur*. Et Joannes Lanspergius in Dial. de Monast. cap. 3. testis est, ætate sua, nempe superiori sæculo, in

in multis Germaniæ, & Italiæ Ecclesiis, infantes e sacro fonte eductos induere parvam interulam, cui annexum est capitium monastici cuculli. Tum Martene ex antiquo Pontificali Ecclesiæ Salisburgensis, & ex Ordine Romano vulgato a Mabillonio to. 2. Musæi Italici describit ritum imponendi Chrismale infanti ex sacro fonte levato, & uncto. Et hæc linteamina veluti sacra habebantur; ut proinde Pipinus Rex Francorum dono miserit Paulo I. Pontifici sacra linteamina, cum quibus suscepta de Baptismo fuerat ipsius filia, uti colligitur ex epistola Pontificis ad Pipinum data: *Præfatus nempe sodalitatis vestræ illustris Missus pretiosissimum nobis supernæ gratiæ munus attulit, sabanum videlicet, in quo nostra dulcissima, & amantissima spiritalis filia sacratissimo lavacro abluta, suscepta est*. Quum vero Rex Christianissimus aliquem e sacro fonte suscipit, cæremonia etiam fieri solet in Capella Palatina, ad quam Rex accedit, præeuntibus militibus, Cubiculariis, Sociis Equestris Ordinis Spiritus Sancti, supremis belli Ducibus, seu Marescallis Franciæ, sex nobilibus viris deferentibus cereum, Chrismale, salinum, malluvium, gutturnium, & mappam; hos sequuntur puer baptisandus, Rex, & prope Regem Cardinales, Principes Regiæ stirpis, Duces, militesque Prætoriani; quemadmodum apud Gothofredum to. 2. Cæremonialis Galliæ, ubi plurima occurrunt hujus rei exempla, legitur. Et ex Cæremoniali Dumontii, atque Rossuetii colligitur, hoc eodem fere ritu Regem Christianissimum anno 1695. egisse patrinum filiæ Oratoris Venetorum, quam in Capella Palatina Fontisbellaquei sacris aquis abluit Cardinalis Boullionius Magnus Eleemosynarius, assistente Parocho: & anno 1701. pariter Regem Christianissimum in Capella Palatina filium Venetorum Oratoris suscepisse e sacro fonte, ministrante cum assistentia Parochi Cardinali Coislino Magno Eleemosynario.

IV. In Aula Hispana spectat ad Magnum Capellanum Baptisma conferre tum Regiæ proli, tum Aulicis, tum iis omnibus, qui in præsentia Regis baptisantur, ex variis Romanorum Pontificum privilegiis cap. 4. hujus libri relatis. Spectat vero ad Magnum Aulæ Magistrum, accepto a Rege im-

Nn perio,

perio, Aulicos, Magnatesque certiores facere, quo die sacra cæremonia sit peragenda. Ea die in Capella Palatina, vel in Ecclesia, ubi Regius Infans est baptisandus, ad cornu Evangelii, prope Aram principem, in mensa quadam collocantur Pontificalia indumenta, & nonnulla aurea malluvia, quæ nomine oblationis conceduntur Antistiti sacra facienti; vestiarium quoque accomodatur, ubi Princeps baptisandus vestes exuat: ad cornu autem Epistolæ in alia mensa locanda sunt instrumenta ad conferendum Baptisma, quæ a nonnullis Magnatibus deferenda sunt, quibus id Rex demandaverit. In Fonte Baptismali solet infundi tantillum sacræ illius aquæ, qua ajunt ablutum in Baptismo S. Dominicum Ordinis Prædicatorum Fundatorem, quæque in Dominicanorum Cænobio Caragnetæ civitatis Regni Castellæ asservatur, curante hanc rem Confessario Regis. Tum in salutatorio Principis cubiculo super mensam, & sub umbella statuuntur hæc instrumenta ad Baptisma accipiendum, nempe interula, cereus, malluvium, mappa, & salinum a Magnatibus gestanda. Stata die ad Regii Infantis regenerationem, Supremus Castellæ Præses, Magnus Capellanus, Consiliarii Status in Ecclesia Principem expectant, qui hocordine illuc accedit. Præcedunt Officiales quidam Aulici, quos Alcaldos nuncupant, sequuntur Aulici adolescentes, tum qui Regis sunt a cubiculo, & a mensa, vulgo *Gentiluomini di Camera*, *e di bocca*, Præfecti Domus Principis, Caduceatores seu Mazzerii quatuor, Præfecti Domus Reginæ, Præfecti Domus Regis, virgas manu gestantes, Magnates Hispaniæ, Feciales, Proceres deferentes instrumenta Baptismo inservientia, Regius Infans lectica, aut sede gestatoria advectus una cum ejus Educatrice, vel Principe Regiæ stirpis, aut Hispaniæ Magnate, tum Matronæ Aulicæ. At Rex solet adesse nulla pompa, seu, ut ajunt, *incognito*. Quod si Princeps baptisandus hæres Regni minime sit, nec Caduceatores, nec Feciales interveniunt cæremoniæ; neque ab Hispaniæ Magnatibus deferuntur instrumenta Baptismi, sed a Præfectis Domus Regiæ. Oratores Principum comitantur baptisandum Principem, si is pedes ad Ecclesiam pergit: at si lectica, aut sede gestatoria advectus,

ctus, illum in Ecclesia expectant. Ad hujus fores Antistes Pontificalibus ornamentis indutus illum excipit, exceptumque ducit ad Fontem, dum a Musicis Palatinis quædam Responsoria decantantur. Prima Aulæ Matrona denudat Infantem sacris aquis abluendum, illam adjuvantibus cæteris Matronis Aulicis. Denique administrato Baptismo juxta consuetum Ecclesiæ ritum, Episcopi, qui interfuere, exuti Pontificalibus indumentis, Principem comitantur usque ad Ædes Regias, inceduntque simul cum Aulicis Matronis; redeunti Principi Rex, & Regina obviam occurrunt. Hoc fere ordine Ludovicus Princeps Asturicensium, Philippi V. gloriosissimi Regis Hispaniæ, & Mariæ Adelaidis Sabaudæ filius solemnibus Baptismi cæremoniis initiatus est in Capella Palatina a Cardinali Portocarrero Archiepiscopo Toletano; sed jam sacro lavacro regeneratus fuerat a Carolo Borgia Archiepiscopo Trapezuntino, Magno Capellano, assistentibus Episcopis Gerundensi, & Ovedano, statim ac in vitam venit anno 1707. Pariter in Capella Palatina sacro donata fuit Baptismate anno 1638. Maria Teresia Infans Hispaniæ, quæ postea Ludovico XIV. Galliæ Regi nupsit. In Aula Lusitana ordinem solemnis Baptismi Petri Principis Brasilensium, die 19. Octobris, anno 1713. in Ecclesia Palatina peracti a Cardinali Nunnez de Attaida Magno Regis Capellano, exhibent cap. 4. §. 2. Cæremonialis Lusitaniæ Dumontius, & Rossuetius. Huic cæremoniæ interfuere Equites Christi, S. Jacobi, & Avisiorum, Magistratus omnes laici, & ecclesiastici, Aulici, Magnates, Rex ipse; hosque sequebatur Regiæ Prolis Educator ferens ulnis suis complexum Regium Puerum, medius inter Magnum Aulæ Magistrum, Magnum Cosmetam, Supremum Præfectum Regii stabuli, & Ducem Prætoriani militis; tum Aulicæ Matronæ. Absoluto sacro ministerio Hymnum gratiarum actionis Cantores Palatini decantarunt. Ibidem legitur ordo Baptismi Mariæ Maddalenæ Regis filiæ, die 18. Decembris, anno 1711. quam ad Ecclesiam Palatinam detulit ulnis exceptam pariter Educator Regiæ prolis, ibique Aulicus Capellanus sacrum ministerium egit. Tum altero mense Regina solemni pompa Ecclesiam adiit, obtulit-

que ad Altare filiam, quam Episcopus Helvarum super Altare statuit, donec Sacrum celebraretur.

V. Vix ulla supersunt monumenta, queis compertum sit, quo loco, quove ritu Siculi, Neapolitanive Reges ad sacrum regenerationis lavacrum accesserint. Joannes Paternione Archiepiscopus Panormitanus in allegationibus, quas edidit pro sua Ecclesia Panormitana, inter alia privilegia recenset, quod ibi Siculi Reges salutaribus aquis mergerentur. Cui adhærens Amatus lib. 13. cap. 1. ait, non in Capella Palatina, sed in metropolitana Ecclesia Regios pueros ablutos, nullum a Pirro in notitia illius Capellæ indicari Regem, qui illic Baptismum acceperit, quos tamen in Cathedrali baptisatos colligitur ex veteribus monumentis; & in Chronico cujusdam Anonymi cap.72. apud Martene to.3. Anecdot. legitur: *Anno a nativitate Domini* 1305. *indic.* 3. *die Mercurii in mane diei* 14. *videlicet mensis Julii apud Parcum novum de tenimento Panormi natus fuit ex dicta Domina Alionora uxore dicti Domini Regis Friderici II. eidem Regi Friderico filius nomine Domp. Petrus, qui Domp. Petrus die Sabbati* 24. *ejusdem baptisatus fuit in Fonte majoris Panormitanæ Ecclesiæ*. At vero in Ecclesia Palatina non semel Regiis pueris collatum Baptisma verisimile est; tum quia Parochialis erat Ecclesia, eaque multiplici titulo præstantissima, tum quia Reges consueverunt in Ædibus suis Baptisma accipere, quod & illis privilegium concessit Viennense Concilium. Accedit, Siciliæ Reges in privilegiis bene multis Panormitanæ Ecclesiæ concessis, quæ exhibent Pirrus, Fazellus, Baronius de majestate Panormitana, & Amatus, non aliam commemorare causam suæ erga Ecclesiam illam munificentiæ, quam quod ibi Diadema Regni acceperint, ibi quoque prædecessorum Regum cadavera tumulata jaceant. Eccur vero silentio præteriissent, se ibi regeneratos esse, Christianæque religioni ibi nomen dedisse? Quoad Neapolitanos Reges, hos consuevisse in Capella Palatina magnis solemniis celebrare Baptismata Regiæ prolis, indicat in suis Diariis MSS. Silvester Guarinus relatus a Tutino in libro de septem supremis Officiis Regni, cum agit de Prospero Columna Magno Comestabulo Friderici Aragonii, Regis Neapoli-

politani. Scribit enim ille vernaculo idiomate: *Domenica Pasca Rosata* (nempe die Pentecostes) 19. *Maii* 1499. *la Maestà del Re Federico fece battezzare lo suo figlio per mano dello Archiepiscopo Napolitano di Casa Carafa nella sala grande del Castello nuovo, dove li posero nome Alfonso, e fatto grande triunfo, e festa, e sua Maestà convitò tutti li Baruni, e le Donne di Napoli, che da gran tempo non si ricordano tanto gaudio, e con ipso delli balli, ed altro triunfo non si può narrare, lo Signore Prospero Colonna si feccero Compare con lo Re, e sua Maestà lo fece Contestabile, e lo Signor Fabrizio Colonna si fece Capitanio di gente d'arme, e tutti due fecero dono allo figliuolo da parte dell'altri Baruni*. Hujus solemnis Baptismi, uti testis est idem Tutinus, meminit quoque Jacobus Notarius in suis MSS. Annalibus, referens a Cardinali Oliverio Carafa Archiepiscopo Neapolitano celebratum, pluresque Regulos in patrinorum honorem adscitos fuisse. Sed Julianus Passarus in suis Diariis MSS. ab eodem Tutino relatis scribit, in Capella Palatina Arcis novæ baptisatum Alphonsum filium Friderici Regis, rem ita narrans: *La Regina Isabella moglie di Re Federico partorì un figliuolo mascolo, e subito mandarono un Cavallero al Re, e così se ne tornò da Puglia, e come fu junto in Napoli, ordinò di far lo Battesimo, quale lo fece dentro lo Castiello nuovo perche la nascio, dove si fece Compare lo Signor Duca di Melfe nominato Trojano Caracciolo, & anco se fece per Compare lo Principe de Bisignano de Casa Sanseverino, e lo Signor Prospero Colonna, & anco lo Ambasciador di Venezia, & a lo figliuolo posero nome D. Alfonso Ramir de Aragona, e questo fu alli* 19. *Maggio, lo dì de Pasqua Rosata con lo maggior triunfo dello Mundo, e lo ditto Battismo fu fatto alla Capella dentro lo Castiello, ed anco se fece per Compare lo Signor Fabrizio Colonna, e lo Piscopo di Tarracona Catalano*. Olim namque fas erat plures susceptores in Baptismo adhibere; sed deinde Concilium Tridentinum sess. 24. de refor. Matr. cap. 2. ne cognationis spiritualis impedimentum latius extenderetur, decrevit, *ut unus tantum sive vir, sive mulier, juxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus, & una bapti-*

satum

fatum de Baptiſmo ſuſcipiant. Hunc ipſum Fridericum Ferdinandi filium ſolemni pompa baptiſatum fuiſſe, patrinum agente Friderico Imperatore, qui tunc Neapoli aderat, indicat Summontius lib. 5. Hiſt. Neap. his verbis: *A' 19. dell' iſteſſo meſe d'Aprile (come dice il Paſſaro) per complire l'univerſale allegrezza e feſta, nacque al Duca di Calabria il ſecondo figliuolo, il quale fu tenuto al batteſimo dall'Imperatore, e volſe fuſſe chiamato del ſuo nome (che poi ſuccedendo al Regno fu nominato Federico Secondo) e levatoſi l'Imperatore una collana, guarnita di pretioſiſſime gemme, ſtimata di gran prezzo, la poſe ſopra al bambino, per lo cui naſcimento per molti giorni nella ſtrada dell'Incoronata ſi fecero belliſſime gioſtre mantenute dal Duca di Calabria*. Quod vero de ſplendidis epulis a Friderico Rege exhibitis occaſione ſolemnis Baptiſmi Alphonſi filii, id adhuc in more eſt in Aula Regum Galliæ: conſtat enim ex Cæremoniali Galliæ Gothofredi, Dumontii, & Roſſuetii, in Baptiſmo Ludovici XIII. anno 1606. & in Baptiſmo Delphini anno 1668. aliiſque Regiæ ſobolis Baptiſmis, peracto ſacro miniſterio, quod ad veſperam fieri ſolet, opiparam cœnam a Rege ſuſceptoribus inſtructam fuiſſe. Cæterum regnantibus quoque Auſtriacis Hiſpaniæ Regibus, natalitia Regiæ ſobolis celebrata ſunt in Aula Neapolitana ſplendidiſſimo apparatu, choreis, ludis publicis, ſpectaculis, conceſſa pluribus reis venia, feſtivis ignibus, perſonatorum turbis, pugnis ludicris, & nobiliſſima indicta equitatione, qua Reguli, Optimates, & Prorex ipſe, equites adibant Metropolitanam Eccleſiam, ut ſolemni gratiarum actione acceptum beneficium compenſarent: uti ſub Proregibus Comite Beneventanorum, anno 1605. in natali Philippi IV. Regis; Duce Alcalenſium, anno 1629. in natali Balthaſſaris Caroli, illius Regis filii; Comite Penarandæ, anno 1661. in natali Caroli II. factum refert Parrinus in Theatro Proregum Neapolitanorum. Qui idem agens de Prorege Comite Caſtrillenſium deſcribit ſolemnia natalitia Philippi Proſperi filii Regis Philippi IV. quum & in Capella Palatina, & in Eccleſia Regia Carmelitarum grates Deo perſolutæ fuere, ſacris operante Joanne Salamanca Magno Capellano, editis plurimis,

rimis, atque sumtuosissimis publicæ lætitiæ signis. At nulla Neapolitanis illuxit felicior dies, quam ubi natus est e CAROLO BORBONIO Rege, & MARIA AMALIA de Saxonia Regina, gloriosissimis, ac clementissimis, Serenissimus Princeps Philippus Borbonius, hæres paterni imperii: cujus quidem natali felicitatem Neapolitani Regni perennandam, tranquillitatem Italiæ conservandam, paternam virtutem posteris Regibus communicandam, Neapolitanis rebus uberiorem, ac diuturniorem gloriam, splendoremque addendum fore, spes est fidissima universis. Natum itaque Principem die 13. Junii anno 1747. & sacris aquis ablutum, ab amplissimo, & religiosissimo Cardinali Josepho Spinelli Neapolitano Archiepiscopo, solemnibus Baptismi cæremoniis initiandum, atque illius susceptores fore Ferdinandum Hispaniæ Regem, & Mariam Barbaram Hispaniæ Reginam, Regales Parentes decrevere. Ad eam rem Neapolim ablegavit Rex Catholicus Ducem Metinæ-cœli nobilissimum Hispaniæ Magnatem primi subsellii, qui ejus nomine, & vice patrinum ageret: a Regina vero Hispaniæ demandatæ fuerunt ejus vices in eodem explendo munere Catherinæ Carafæ, Principi Colubrani, Primæ Aulæ Matronæ. Ubi igitur omnia ad tantam celebritatem agendam in promptu fuere, stata die 4. Februarii, anno 1748. Dux Mirandæ, Regis a cubiculo, aurea clave donatus, Curru Regio sex equis ducto advectus, ædes adiit, in quibus Hispanus Legatus diversabatur, ut eumdem ad agendum cæremoniam deduceret. Uterque deinde Regium currum conscendit, ac præcedente magna famulorum copia, incedentibus a dextra, lævaque currus octo adolescentulis e famulitio ipsius Ducis, sequentibus sex ejusdem rhedis, quarum singulis alligati erant sex equi, tum pluribus aliis rhedis, quas honoris, & pompæ causa, Proceres Aulici eo miserant, sumptu, luxuque magnificentissimo ad Ædes Regias processere. In area amplissima Palatii Regii instructi fuere in acie milites Prætoriani Itali, Helvetiique: tum a destra, lævaque scalarum, a Palatii atrio usque ad ædium Reginæ vestibulum, constitutus in acie miles hastatus. Ubi ad hoc vestibulum ventum est, Dux militis custodis corporis Regis, occurrit Hispano Legato, eumque ad inte-

interiores ædes duxit: ac interea temporis, eo quoque pervenit Princeps Colubrani Prima Aulæ Matrona, quæ partes implebat Hispanæ Reginæ, media inter Januarium Carafam Roccellæ Principem, Regis a cubiculo, atque Socium Regalis Ordinis S. Januarii, & Principem Roccæ Aulicam Matronam, a quibus ex ædibus suis in ipso Palatio Regio positis, ad Reginæ ædes deducta est; illamque hastatus miles consueto militari obsequio coluit, & Dux custodum corporis Regis excepit. Tum ex ædibus Reginæ hoc ordine ad Capellam Palatinam progressi sunt universi: præibat Magister Ostiarius Domus Regiæ, vulgo *Usciere Maggiore*, post hunc Fecialis seu *Re dell'armi* incedebat, cum quatuor Caduceatoribus seu *Mazzieri*; sequebantur ii, qui Regis sunt a cubiculo aurea clave donati, tam qui honoris causa sunt in illum cœtum adsciti, quos vocant *Gentiluomini d'entrata*, quam ii qui operam suam in Aula præstant, dicti proinde, *Gentiluomini d'esercizio*; hos excipiebat Eleonora Sfortia Cesarini Marchionissa S. Marci, & Educatrix Regiæ sobolis, deferens ulnis suis complexum Regalem Puerum sacris cæremoniis initiandum, media inter Ducem Metinæ-cœli a dextra, & Principem Colubrani a sinistra incedentes; denique claudebant agmen Matronæ Aulicæ. In Capella Palatina amplissimus, & emeritissimus Antistes Neapolitanus Joseph Cardinalis Spinelli, summis semper laudibus commendandus, ob insignem probitatem morum, studium conservandæ ecclesiasticæ disciplinæ, & fovendæ rei litterariæ, & plurima erga Ecclesiam suam benefacta, sacro functus est ministerio juxta consuetum Ecclesiæ ritum: eoque absoluto, Lelius Carafa Marchio Ariensi, Dux militum custodum corporis Regis, Socius Regalis Ordinis S. Januarii, tamquam Protonotarius Regni tabulas conscripsit, quibus testabatur solemnem illam cæremoniam peractam fuisse; adhibitis ad eam rem testibus Principe Aragonæ Supremo Præfecto Domus Reginæ, & Principe Hostiliani Supremo Regii stabuli Præfecto. Hisce itaque cæremoniis Serenissimus Neapolitanus Princeps Philippus sacris ablutus est aquis. At Serenissimum Principem Carolum Antonium natum die 12. Novembris, elapso anno 1748. nulla pom-

pompa, nullisque solemniis sacro regeneravit lavacro in villari Domo Regia Porticensi idem amplissimus Cardinalis Archiepiscopus Neapolitanus. Deus Optimus Maximus Regiam sobolem diu nobis, Europæ, & Ecclesiæ servet incolumem.

VI. Addere juvat titulos, quibus donati fuere nostrorum Regum liberi, ut moris est apud omnes fere Europæ Principes. Normannos, qui Regio titulo in Sicilia, & in Apulia imperarunt, jam diximus se inscripsisse Reges Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ: quod priscis temporibus Sicilia suos hab[illegible]et Reges, Apulia vero diceretur Ducatus, Capua quoque sub Longobardis insignem Principatum constitueret. Et hinc Lotharius Imperator Neapolitano Regno potitus, uti scribit Diaconus lib. 4. cap. 26. Rainulphum constituerat Ducem Apuliæ, & Robertum Principem Capuæ, utrumque sui exercitus ducem, sibi addictissimum. Diximus etiam Normannos Principes non semel se se Reges Siciliæ, & Italiæ, vel Siciliæ, & Apuliæ dixisse: at consueto tamen titulo dicebantur Reges Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ. Quamobrem illorum filii hisce titulis Ducatus, & Principatus donati fuere: ita ut natu maximus, hæres Regni diceretur Dux Apuliæ, secundo loco natus vocabatur Princeps Capuæ, tertius vero Princeps Tarenti. Ita Rogerius filius natu maximus Rogerii I. Regis ex Albira uxore, constitutus est anno 1130. Dux Apuliæ; tum anno 1139. Dux Neapolis, quod hæc amplissima Civitas a Rogerio subacta esset, & e vivis excessisset Sergius Dux Neapolitanorum, uti legitur in Chronico Falconis apud Caracciolum. Amphusium alterum Rogerii I. Regis filium nuncuparunt Capuæ Principem, & extincto Rogerio fratre, Ducem Neapolis. Willelmum ejusdem Rogerii I. filium, qui deinde præmortuis fratribus in imperio successit, dixere Principem Capuæ. Præter hos, duo alii memorantur a Scriptoribus filii Rogerii Regis, Tancredus nempe Princeps Barensis, & Henricus Princeps Tarenti. Pariter Rogerio primogenito Willelmi I. Regis ex uxore Margarita, filia Regis Navarræ, datus est anno 1154. titulus Ducis Apuliæ, quem novennem puerum excitata seditione Siculi Regem acclamarunt, sed gravi pedis ictu ab ira-

to parente percuſſus paulo poſt obiit. Henricus alter Willelmi I. filius, appellatus eſt Princeps Capuæ; & a nonnullis Scriptoribus memoratur Robertus ejuſdem Regis filius, & ipſe Principatus Capuani titulo donatus. Willelmo II. Regi nulli fuerunt liberi ex Joanna uxore, filia Henrici Regis Anglorum: quamobrem illi in imperio ſucceſſit Tancredus Comes Licii filius nothus Rogerii Ducis Apuliæ, primogeniti filii Rogerii I. Regis. Tancredi quarti e Normannorum ſtirpe Regis Siciliæ filius natu maximus Rogerius ex uxore Sybilia, Richardi Comitis Acerrarum filia, dictus eſt quoque Dux Apuliæ. Sed huic e vivis ſublato, antequam regno potiretur, ſucceſſit Willelmus hujus nominis III. quem, nulla ducta uxore, Henricus Imperator regno, oculis, & virilibus privavit immani crudelitate. Patet itaque, ſub Normannis Regibus, qui dicebantur Siciliæ Reges, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, primogenito filio, hæredi Regni collatum fuiſſe titulum Ducis Apuliæ, aliiſque Regiis liberis titulos Principum Capuæ, & Tarenti. Atque hujuſmodi tituli adeo Regiis filiis, nec ullis aliis convenire exiſtimabantur, ut hoc prætextu Willelmus I. Tarentino Principatu privaverit Simonem nothum filium Rogerii I. Regis, cui parens Principatum illum ex teſtamento conceſſerat, quod nempe nonniſi legitimi Regum filii dicendi eſſent vel Duces Apuliæ, vel Principes Capuæ, vel Principes Tarenti; nothis vero liberis nonniſi Comitis titulus deberetur, uti narrat Falcandus in Chronico. Et quidem tunc temporis, præter Regios liberos, nulli vocabantur Principes, aut Duces, ſed Comites, etſi Regia cognatione vel ſtirpe eminerent. Normannis Regibus Svevi Imperatores ſucceſſere Henricus VI. Fridericus II. Corradus, Manfredus, hique pariter inſcribebantur Reges Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, tum etiam Reges Hieruſalem, quod Jole filia Joannis de Brenna Regis Hieruſalem, & uxor Friderici II. paterna in Hieroſolymitanum imperium jura viro communicaſſet; qui proinde Hieroſolymam adiens, ibi anno 1229. die Paſchatis unctus, coronatuſque eſt. At Svevorum Principum filii nec Ducatus Apuliæ, neque Principatus Capuæ, aut Tarenti titulis ornati leguntur; exce-

excepto Manfredo filio notho Friderici, cui Principatum Tarentinum contulit parens, quod illi ſimul eſſent Imperatores, Regeſque Germaniæ, aliiſque titulis liberos ſuos exornarent. Ita ex Friderici II. Imperatoris, Regiſque Siciliæ filiis, Henricus dictus eſt Rex Germaniæ, Corradus dictus eſt Rex Romanorum, alter Henricus Rex Siciliæ: tum ex illius nothis, Entius Rex Sardiniæ, Fridericus Princeps Antiochiæ, Henricus Rex Corſicæ, Manfredus Princeps Tarenti, Richardus Comes Civitæ. Manfredum Svevorum Regum poſtremum Carolus Andegavenſis & imperio, & vita privavit, quum a Clemente IV. donatus eſt imperio Siciliæ citra & ultra Pharum, nonnullis ſtatutis conditionibus, quæ tum apud noſtrarum rerum Scriptores, tum in Anecdotis Martene, ubi etiam habetur Infeudatio facta a Pontifice, legi poſſunt. Sed inviſum, infenſumque Gallorum imperium Siculi anno 1271. excitatā famoſa ſeditione, inſigni Gallorum clade excuſſerunt, accerſito ad Regnum occupandum Petro Rege Aragonum, qui Conſtantiam duxerat Manfredi Regis filiam; neque umquam vel Romanorum Pontificum cenſuris, vel Caroli, & ſucceſſorum Regum Andegavenſium armis, in horum poteſtatem, ditionemque redigi potuere. Itaque Siciliam ultra Pharum Aragonii Reges adminiſtrarunt: qui tamen nec ipſi, neque eorum liberi dicti ſunt, vel dici poterant Duces, aut Reges Apuliæ, vel Principes Capuæ: bene vero ſibi addidere titulos Ducis Athenarum, & Neopatriæ. Ita Rogerius Manfredus, Willelmus, Joannes filii Friderici II. Regis appellati fuere Athenarum Duces, tum Duces Neopatriæ, & Randacii. Et Fridericus III. filius Petri Regis, antequam imperio potiretur, vocabatur Dux Athenarum & Neopatriæ: & Martinus Rex ſe inſcribebat Regem Siciliæ, Ducatuum Athenarum, & Neopatriæ Dux, uti legitur apud Pirrum in Chronologia Regum Siciliæ. Imo Fridericus II. anno 1302. & Fridericus III. anno 1363. Reges Siciliæ ultra Pharum, inito fœdere cum Carolo II. & Joanna I. Neapolitanis Regibus convenere, ut non ipſi dicerentur Siciliæ Reges, ſed Trinacriæ, Neapolitanis vero Regibus Andegavenſibus hæreret titulus Regis Siciliæ. Quamobrem Andegavenſes Principes etſi ſolam Apuliam, ſeu

Neapolitanum Regnum administrarent, adhuc nuncupabantur Reges Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, uti constat ex plurimis eorum litteris relatis, tum a Neapolitanis Scriptoribus, tum a Martene in Anecdotis. Sed & Comites Forcalquerii, Provinciæ, & aliarum in Gallia ditionum vocabantur; uti in quibusdam litteris Caroli I. datis anno 1270. Baillivo Andegavensi tom. 1. Anecdot. Martene is titulus occurrit: *Carolus Rex Hierusalem*, *Siciliæ*, *Ducatus Apuliæ*, *Princeps Capuæ*, *Princeps Achajæ*, *Andegavii*, *Provinciæ*, *Forcalquerii*, *Tornodori Comes*: & in pacto matrimonii inter Carolum Regem Aragonum, & Margaritam filiam Caroli II. Regis Siciliæ, anno 1290. apud eundem Martene, is titulus legitur: *Carolus D. G. Rex Hierusalem*, *& Siciliæ*, *Ducatus Apuliæ*, *Principatus Capuæ*, *Andegaviæ*, *Provinciæ*, *& Forcalquerii Comes*. Porro Caroli I. Andegavensis primogenitus filius Carolus, dictus est Salerni Princeps, isque defuncto patre, imperium tenuit sub nomine Caroli II. Hujus filius natu major, Carolus Martellus coronatus est Rex Hungariæ anno 1290. die 8. Septembris, quod defuncto Ladislao Hungariæ Rege, nulla superstite prole, Regnum materno jure ad illum pervenisset. Is tamen supremum obiit anno 1301. Robertum Caroli II. alterum filium, hæredem Regni, Ducem Calabriæ nominarunt, tum Philippum alterum filium Principem Tarenti, Tristanum Principem Salerni, Joannem Principem Achajæ, & Ducem Dyrrhachii, Petrum Gravinæ Comitem. Deinceps primogeniti filii, nostrorum Principum, hæredes Regni, insigniti fuere titulo Ducum Calabriæ; uti Carolus Roberti Regis filius natu major; & eo mortuo, Andreas filius Caroli Humberti Regis Hungariæ, filii Caroli Martelli; Ludovicus Tarentinus & Jacobus Aragonius ambo conjuges Joannæ I. Reginæ. At Ottoni Brunsuvicensi, cui quarto nupsit Joanna Regina, Tarentini Principatus titulum, ditionemque concessit. Quamobrem ubi Joanna I. Ludovicum Ducem Andegavensem adoptionis nomine sibi filium successoremque declaravit, eumdem constituit Calabriæ Ducem, ut eo titulo hæredem Regni denotaret. Ita enim legitur in litteris adoptionis a Joanna I. datis

datis anno 1380. relatis tom. 1. Anecdotorum a Martene: *Nos itaque dictum Dominum Ludovicum Ducem legitimum filium nostrum adoptivum, hæredem, & successorem nostrum post tamen obitum nostrum, ut est dignum, quem intra nostra præcordia intensa, & interna dilectione amplectimur, totis cupientes studiis prosequi, privilegiis, libertatibus, titulis, prærogativis, dominationibus, dignitatibus, honoribus, & præeminentiis, perinde ac si noster legitimus filius exi[illegible] naturalis, Ducatum Calabriæ, quem semper primogeniti [illegible]egni Siciliæ, & futuri Reges habere consueverunt, & continue de eodem Ducatu fuerunt intitulati, & ipsius Ducatus Duces nominati, & appellati in executionem, & demonstrationem clariorem, quod nos ipsum Dominum Ludovicum Ducem ex nunc habemus, tenemus, & reputamus nostrum legitimum adoptivum filium, & post nostrum obitum hæredem, & etiam successorem, eidem Domino Ludovico &c.* Tum ita describitur a Martene sigillum, quo obsignatæ erant Joannæ litteræ: *Scellè en las de soie cramoisi, & iaune en cire vermeille representant d'un cotè la Reine Jehanne sur son throsne, la couronne en teste, tenant de la main droit un sceptre, au haut duquel est une fleur de lis, & de la main gauche une boule: ledit sceau semè de Croix, est de fleurs de lis, & autour est ecrit*: Johanna Dei gratia Regina Hierusalem, & Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & cæt. *Et au contre-seel sont marquez cinq petits ecussons, un au milieu, un en haut, un en bas, & deux aux costez, lesquels ecussons sont semblables, & sont mi-partis de Hierusalem, & de Sicilie, & dans le dit contre-seel pour garnir, sont plusieurs las, dans lesquels sont figurez de lions, & des oiseaux, & au tour est ecrit*: Principatus Capuæ, Provinciæ, Forcalquerii, ac Pedemontis Comitissa. *Le sceau a plus de trois pouces de diametre*. Joannæ imperium, vitamque abstulit Carolus III. Dyrrhachinus, & huic in Hungaria interfecto, quo regnandi causa se contulerat, successere Ladislaus, & Joanna II. ejus filii; his vero extinctis nulla edita prole, Neapolitanum Regnum cessit Alphonso Aragonum, & Siciliæ Regi, quem Joanna adoptivum filium constituerat. Nec Alphonso ulli fuere liberi, præter

ter Ferdinandum ex illegitimo conjugio procreatum; quem Regni hæredem, Ducemque Calabriæ declaravit anno 1443. in Comitiis Regni, & cui Proceres, Regulique fidelitatis sacramentum, hominiumque persolverunt. Ritum, quo Ferdinandus inauguratus est Dux Calabriæ indicat Summontius lib. 5. Hist. Neap. his verbis: *Nel seguente giorno, che fu la Domenica a' tre dell'istesso* (Marzo) *il Re con il figliuolo dal Baronaggio accompagnato, conferitosi nella Chiesa delle Monache di S. Ligorio diede a D. Ferrante l'insegne del Ducato di Calabria, ponendoli il cerchio d'oro nel capo, e la spada guarnita di gioje nella man destra, confirmandolo Duca di Calabria, e suo successor nel Regno, facendone celebrare publico instromento*. Porro Rex Alphonsus hisce titulis se inscribebat: *Alphonsus Dei Gratia Rex Aragonum, Siciliæ citra, & ultra Pharum, Valentiæ, Hierusalem, Hungariæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corsicæ, Comes Barchionæ, Dux Athenarum, & Neopatriæ, ac etiam Comes Rossilionis*. At Ferdinandus Alphonsi filius nuncupabatur Rex Siciliæ, Hierusalem, & Hungariæ: & Alphonsus illius filius natu major, dicebatur Dux Calabriæ. Pariter hoc titulo donatus est Ferdinandus II. primogenitus Alphonsi Regis, illumque Pontifex Alexander VI. anno 1494. constituit Calabriæ Ducem, tradito ense, & galero, uti narrat Summontius lib. 6. Hist. Neap. *Ma prima che il Papa desse licenza al Duca, avendo nella mattina di Natale celebrata la Messa nella sua Cappella, chiamò a se il Duca, e li pose in testa una biretta di velluto fodrata di vajo, con un rivolto dell'istesso vajo, e li cinse la spada investendolo del Ducato di Calabria per farlo legitimo successore del Regno*. Sed Brochartus in suis Diariis manuscriptis non meminit hujus concessæ investituræ, etsi innuat ensem benedictum illi traditum; addit ab Urbe recessisse associatum ad portam usque a duobus Cardinalibus simul cum eo equitantibus, uti etiam Urbem adiens exceptus fuerat. Jam vero ex his patet, sub Normannis primogenitos nostrorum Regum filios dictos fuisse Duces Apuliæ, at sub Andegavensibus, & Aragoniis Duces Calabriæ; & hinc insignis Jurisconsultus Andreas Æserniensis scribit: *Primogenitus Regis dicitur*

tur a Rege investitus deregione illa, & habere eam in feudum. Quamobrem Neapolitano Regno ad Hispanos Austriacos Reges pervento, Principes Asturicensium dicebantur quoque Duces Calabriæ, uti notat Auctor Historiæ civilis Regni Neapolitani, quod Regni Siciliæ hæredes essent, ac successores.

CAPUT VIII.

DE NUPTIIS REGUM.

Regum conjugia celebrari solent in Capella Palatina. II. *Ordo benedicendi nuptias in Aula Imperatorum Germanorum*. III. *& in Aula Regum Galliæ*. IV. *De nuptiis Regum Hispaniæ*. V. *Ordo celebrandi conjugii in Aula Neapolitana, regnantibus Aragoniis*. VI. *De conjugio* CAROLI BORBONII, *&* MARIÆ AMALIÆ *de Saxonia Regum utriusque Siciliæ*.

CHristianorum matrimonia publico in loco, & in Ecclesia, a primis Ecclesiæ sæculis celebrata fuisse indicat Tertullianus in libro de Monogamia scribens, ea fieri debere *coram Episcopo, Presbyteris, Diaconis, interve-nientibus etiam in Ecclesia viduis*. Hinc vetusti Rituales libri, & antiqua Sacramentaria ad nuptias ineundas exhibent Missam pro sponso, & sponsa celebrandam, & benedictionem dandam in Ecclesia a proprio Sacerdote; quamvis in ædibus conjugum thalamo adstantium, quandoque solemnis nuptiarum benedictio fuerit celebrata. Et notat eruditissimus Martene lib. I. cap. 9. art. 5. de antiq. Eccl. rit. vetitum aliquando fuisse sub anathematis pœna Matrimonium in privatis Oratoriis celebrare, uti constat ex Statutis Guillelmi majoris Episcopi Andegavensis, & Tristandi Archiepiscopi in Synodo Senonensi, quæ exstant in Spicilegio Dacheriano. At ex antiquissimo more Conjugia Regum benedici consueverunt in eorum Oratoriis Palatinis. Ita Joannes Patriarcha Constantinopolitanus ab Imperatore Mauritio rogatus, ejus benedixit nup-

nuptias in Palatio, uti testatur Theophilactus Simocata lib. 1. Hist. Mauricianæ: & Theophanes narrat in Domo Marinæ Augustæ celebratas fuisse nuptias Dementiæ filiæ Phocæ Imperatoris cum Prisco Patritio. Idem Theophanes lib. 4. n. 35. testis est, in Oratorio Palatino Deiparæ Phari a Michaele Imperatore constructo, sæpe sanctificata fuisse Imperialia conjugia. Eumdem viguisse morem apud nostros Siciliæ Reges, indicat Romualdus Guarna Archiepiscopus Salernitanus, auctor coævus in Chronico rerum a Normannis gestarum edito tom. 1. Script. Ital. Muratorii, ubi narrat Guillelmo II. Siciliæ Regi desponsatam Joannam filiam Henrici Regis Anglorum in Capella Palatina Panormitana: *Convocatis autem*, ait, *Rex Guillelmus Proceribus Siciliæ, & magna populi multitudine, prænominatam filiam Regis Angliæ in Capella sua desponsavit, & se, & eam gloriose coronari fecit, & solemnes de illa nuptias celebravit*. Non raro tamen in Ecclesia metropolitana Regales nuptiæ consecrabantur, quemadmodum de Blanca filia Caroli Regis Navarræ desponsata Regi Martino I. juniori constat ex monumento quodam edito ab Amato lib. 13. cap. 1. de princ. Temp. Pan. ubi: *Providus Notarius Urbanus de Simbaldinis testis juratus, & interrogatus dixit, quod cum Serenissima Regina Blanca bonæ memoriæ esset eques, induta regalibus, & solemnibus indumentis, ante januam cortilis hospiti. magni regii, olim de Claromonte, causa eundi ad majorem Panormitanam Ecclesiam ad se desponsandam cum Serenissimo R. Martino felicis memoriæ, olim Rege Siciliæ, & ibidem convenissent, & essent nonnulli Nobiles tam felicis Urbis Panormi, quam nobiles civitatis Messanæ, seu Ambaxiadores ipsius civitatis, orta esset inter eos disceptatio, & altercatio magna, quis eorum ducere debebat curdonem habenarum equitaturæ Dominæ Reginæ a parte dextera: insistebant enim Ambaxiatores civitatis Messanæ asserentes ad eos spectare partem dexteram: Officiales vero dictæ urbis repugnabant, dicentes, ad eos dictam partem dexteram spectare ex eo quia repræsentabant universitatem dictæ urbis, tamquam caput regni Siciliæ, & altercato per magnum spatium inter eos, fuit finaliter conclusum, & deliberatum per sacrum*

erum regium concilium dicti D. Regis Martini, *quod Officiales universitatis dictæ urbis*, *quæ est caput regni*, *deberent ire ex parte dextera*, *& dicti nobiles Ambaxiadores Messanenses ex parte sinistra*, *& sic actum extitit*. Inde patet, qua pompa Siculæ Reginæ ad nuptias ducerentur. Pariter Neapolitanorum Regum conjugia, etsi aliquando in Ecclesia metropolitana, uti anno 1477. matrimonium Joannæ Aragoniæ cum Ferdinando I. Rege; aut in Ecclesia Sanctæ Mariæ Coronatæ, ubi Alphonsus Dux Calabriæ nupsit Hippolitæ Sfortiæ Mediolanensium Ducis filiæ; tamen sæpissime in Capella Palatina celebrata fuere. Jacobum enim Comitem Marchiensem in Arce nova, benedicto, traditoque anulo, uxorem duxisse Joannam II. Reginam, testantur Diaria Neapolitana to. 21. Script. Ital. Muratorii. Conjugium inter Sanciam Aragoniam Alphonsi II. filiam, & Joffredum Borgiam nepotem Alexandri VI. in Capella Palatina celebratum describit Brochartus in suis Diariis manuscriptis. Et ita rem utplurimum se habuisse, indicant nostrarum rerum Scriptores, ubi referunt, in Arce nova, quæ fuit Regum domicilium, acta esse Regia conjugia. Quin & Principum Regiæ stirpis nuptiæ ibidem benedici consueverunt. Narrat enim Dominicus Gravinensis in Chronico rerum in Apulia gestarum tom. 11. Script. Ital. Muratorii, Joannam I. Reginam optasse, ut matrimonium inter Mariam sororem suam, & Carolum Ducem Dyrrhachii, quod Agnes Caroli mater, inscia Regina, spe assequendi Regni conciliaverat, in Capella Palatina Arcis novæ celebraretur; ut ea occasione conjugem Arcem ingressum in carcerem conjiceret, infensasque nuptias irritas redderet: cujus rei Carolus conscius factus abstinuit ab Arcis ingressu, initoque in Capella sua conjugio, Reginæ insidias evasit. Porro haud est silentio obvoluendum, quanta olim magnificentia Neapolitanorum Regum nuptiæ celebrarentur. Pontanus enim lib. de magnific. cap. 16. ita scribit: *Neapolitanorum Rex Ferdinandus in Hippolitæ Mariæ nurus*, *& Alphonsi filii nuptiis*, *Principes*, *ac populos Italiæ omnes ad eas invitavit*, *missi ab iis Oratores singulari comitate accepti*. *Ludi pluribus diebus editi*, *orchestris*, *ac gradibus ad spectandum magnis sumptibus dispositis*,

 iisque

iisque partim purpura, ac serico, partim variato panno intectis, equestres concursiones magno apparatu hominum, atque equorum factæ. Epulæ lautissimæ, ac largissimæ præbitæ. Quibus tamen quamvis nihil defuisse videtur, longe tamen spectatiores fuere nuptiæ, quas Alphonsus pater fecit collocata Helionora nepte Friderico III. Germanorum Imperatori, in quibus Imperator ipse cum omni fere Germaniæ nobilitate affuit, compluribus item Hispaniæ Principibus, qui Helionoram ex Hispania deduxerunt. His in nuptiis, ut alia taceam venatio exhibita est quatuor millibus passuum a Neapoli, qui locus a Regibus venationi statutus est. Fixa tentoria in campis secundum Anguianam paludem, fontes e vario vini genere passim ad littus facti: mensæ apparatæ, in quibus supra triginta hominum millia discubuere. Huc accedit, quod qui spectandi gratia convenerant, plurimi mortales, onerati esculentis plurimorum dierum domum rediere. Nesciam, an sol in hoc magnificentiæ genere quidquam viderit magnificentius. Et rursum lib. de splend. cap. 4. loquens de eodem Alphonso: *Quo tempore*, ait, *Helionoræ neptis nuptias, de quibus diximus celebravit, Dii boni, non Regiam modo suam, non Friderici Augusti, non tot Procerum domos, sed pene urbem omnem luculentissime exornavit. Quin etiam miri operis tentorium secundum Anguianam paludem statuit die venationis, quod magni etiam oppidi instar erat, quo die videre licuit non tentorium modo ipsum, sed paludis oram omnem splendere tapetis aulæis, abacis scenicis, e frondibus, e pannis, e pannis, e variis etiam textis.* Denique non abs re erit addere Clementem IV. potestatem fecisse Carolo Andegavensi, ut Regiæ prolis conjugia infra quartum cognationis gradum contraherentur. Clementis litteras datas anno 1267. exhibet Martene tom. 1. Anecd. *Carissimo in Christo filio Carolo Regi Siciliæ illustri. Etsi conjunctio copulæ conjugalis in quarto consanguinitatis, & affinitatis gradu sacris sit canonibus interdicta, Apostolicæ tamen Sedis providentia rigorem mansuetudine temperans super his dispensat interdum, & quod negat juris severitas, de gratia benignitatis indulget, præsertim cum necessitas exigit, & causa rationabilis id exposcit. Cupientes igi-*

Igitur statum tuum ex omni latere stabiliri, & ut liberos tuos utriusque sexus quibusvis personis matrimonialiter valeas copulare, etiamsi quarto affinitatis, vel consanguinitatis gradu invicem se contingat, dummodo aliquod canonicum non obsistat, auctoritate tibi præsentium duximus indulgendum. Nulli ergo &c. Datum Viterbi VIII. *Idus Novemb. anno* III. Nunc de ordine agendum est, quo in Aulis Principum, illorum conjugia celebrantur.

II. Constat ex monumentis a Dumontio, & Rossuetio prolatis in Cæremoniali Imperii lib. 1. cap. 2. Apocrisiarium Romani Pontificis anno 1673. nuptias benedixisse Leopoldi Imperatoris & Claudiæ Felicitæ Austriacæ in Ecclesia Jesuitarum Graciacensi: Episcopum vero Rhegiensem anno 1699. nuptialem benedictionem Josepho Regi Romanorum, & Wilhelminæ Amaliæ de Luneburgo in Capella Palatina Ducis Mutinensium contulisse: Cardinalem denique de Saxe-zeits anno 1708. in Schonbrunensi Ecclesia Sanctæ Mariæ de Hit-zingen sacro eodem functum esse ministerio in conjugio Caroli Regis Romanorum, & Elisabethæ Cristinæ de Wolfembutel; quæ deinde Barcinonem adiens, ubi Carolus conjux morabatur, rursum benedictione Ecclesiæ donata est in Cathedrali Barcinonensi. At Maria Teresia Caroli VI. Imperatoris filia desponsata fuit Francisco II. Duci Lotharingiæ in Imperiali Ecclesia Viennensi Augustinianorum Discalceatorum, die 12. Februarii, anno 1736. hoc quidem ritu. Ad vesperam illius diei, Imperator cum universo Aulico comitatu, sponsa media inter Imperatricem Amaliam de Luneburgo Josephi Imperatoris viduam, & Elisabetham de Wolfembutel Caroli VI. conjugem, ad Ecclesiam accessere; ad cujus fores ab Apocrisiario Pontificio Crux illis est exhibita, ut eam oscularentur. Tum primo quidem ad Sacellum Sanctæ Mariæ Lauretanæ decantatis Litaniis, mox ad Aram principem, sedentibus Imperatore, Imperatricibus, & sponsis, lectæ sunt a Parocho Aulæ Imperialis litteræ Pontificiæ: iisque lectis, consueto Ecclesiæ ritu, Apocrisiarius Pontificius sponsos matrimonii vinculo conjunxit; tandemque Hymno gratiarum actionis solemniter a Musicis Aulæ Imperialis decantato, absoluta est cæremo-

remonia. Sequenti vero die, Imperator, Imperatrices, conjugesque ad eamdem Imperialem Ecclesiam rediere, ut Sacro adessent, quod ab eodem Apocrisiario Pontificio peractum est, assistentibus Parocho, & Capellanis omnibus Aulicis: dictoque Hymno *Gloria in excelsis*, Psalmum *Beati omnes* modis musicis Cantores Aulæ Imperialis subjunxerunt. Ad Oblationem, uterque conjux, flexis ad Altare genibus, osculata sacra Patena ab Antistite porrecta, nummos quosdam aureos obtulit. Ad Orationem Dominicam, rursus accessere ad Altare, Antistesque super eos recitavit consuetam Ecclesiæ orationem. Tandem ad Missæ finem, denuo Altare adeuntibus, recitata est ab Antistite oratio *Deus Abraham &c.* conjugesque adspersit aqua benedicta.

III. Describit Gothofredus in Cæremoniali Galliæ ordinem, quo inita fuere conjugia anno 1558. Francisci Delphini filii Henrici II. Galliæ Regis, cum Maria Stuarda Scotorum Regina; & eodem anno, Claudiæ ejusdem Regis filiæ, cum Carolo II. Duce Lotharingiæ; tum anno 1559. Elisabethæ pariter Henrici II. filiæ, cum Philippo II. Hispaniæ Rege; & anno 1572. Henrici IV. Galliæ Regis, cum Margarita sorore Caroli IX. itidem Regis Francorum. Regias hasce nuptias Cardinalis Borbonius Pontificalibus indutus insignibus conciliavit ad valvas Ecclesiæ metropolitanæ Parisiensis, excitato ibi amplo, & sublimi tabulato ad sacram cæremoniam peragendam; qua finita conjuges, Rex, cum magno Principum, Præsulum, Oratorum, atque Aulicorum comitatu Ecclesiam ingressi, Sacro adfuerunt celebrato ab Episcopo Parisiensi, dum interim Feciales, projectis in populum nummis, pluries acclamarent *Largesse*. Nunc vero plerumque in Capella Palatina, Regia conjugia a Magno Eleemosynario benedicuntur, qui idem in cubiculo Regis adesse solet sponsalibus Regiis conciliandis. Ita in Capella Palatina Versaliarum, anno 1697. Cardinalis Coislinus Primus Eleemosynarius Regis benedixit Philippi Borbonii Ducis Burgundiæ, Ludovici XIV. filii, cum Maria Adelaida Sabauda nuptias. Ibidem anno 1684. a Cardinali Buillonio Magno Eleemosynario Anna filia Ducis Aurelianensium nupta est Victorio Ame-

Amedeo Duci Sabaudiæ, cujus vices agebat unus e Regiæ ſtirpis Principibus. Ibi etiam, anno 1698. Cardinalis Coislinus Primus Eleemoſynarius ſacrum egit miniſterium, ut Leopoldi I. Ducis Lotharingiæ, & Carlottæ Eliſabethæ Aurelianenſis matrimonium conciliaret. Maria Ludovica filia Ducis Aurelianenſium nupſit Carolo II. Hiſpaniæ Regi, anno 1679. in Capella Palatina Fontis-bellaquei, Cardinali Bullionio Magno Eleemoſynario ſacris operante; qui primum benedixit anulum, tum tredecim nummos donandos ſponſæ, deinde Sacrum celebravit. Evangelii, & pacis oſculum Epiſcopus Aurelianenſis, Primus Eleemoſynarius una cum Epiſcopo, qui miniſtrabat Antiſtiti Sacrum facienti, præbuere Regi, Reginæ Galliæ, & Reginæ Hiſpaniæ. Abſoluto Sacro, accepta benedictione, oſculatis ſacris Corporalibus, ſubſignato libro, ubi recenſentur inita conjugia, juratum fuit a Rege fœdus Noviomagi firmatum cum Hiſpanis, ultimo decantatus eſt Hymnus gratiarum actionis. Verùm Ludovicus XIV. nupſit Mariæ Tereſiæ, filiæ Hiſpaniæ Regis in Eccleſia S. Joannis de Luz, quo ſe contulerat, ut conjugi ex Hiſpania venienti occurreret. Sacro functus eſt miniſterio Epiſcopus Bajonenſis; atque Cardinalis Mazarinus vices agens Magni Eleemoſynarii exhibuit Regi ad Liturgiam Evangeliorum librum, & oſculum pacis. Quandoque tamen Regum Galliæ conjugia alibi per procuratorem celebrantur; ſed ubi Regalis conjux Galliam, Regemque conjugem adierit, rurſum precibus, & benedictione Eccleſiæ ſanctificantur. Nam ex Gothofredo in Cæremoniali Galliæ conſtat, Eliſabetham filiam Maximiliani II. Imperatoris, anno 1570. in Cathedrali Spirenſi ab Archiepiſcopo Moguntino deſponſatam Carolo IX. Galliæ Regi; & Mariam Mediceam anno 1600. Florentiæ, a Cardinali Aldobrandino Legato Pontificio deſponſatam Henrico IV. Galliæ Regi, deinde in Gallia, ſimul cum conjuge, audita Liturgia, benedictionem nuptialem accepiſſe. Eodem modo res ſe habuit in nuptiis glorioſiſſimi Regis Ludovici XV. & Mariæ Lenszinski filiæ Stanislai Regis, quas deſcribunt Dumontius, & Roſſuetius in Cæremoniali Galliæ. Siquidem primo in Cathedrali Argentoratenſi, die 15. Auguſti, anno 1725. Cardinalis

nalis Rohanus illius civitatis Episcopus, & Magnus Eleemosynarius hasce nuptias conciliavit, anulum benedixit, atque tredecim nummos juxta morem Gallorum, vices Regis agente Duce Aurelianensium. Postquam vero Regina ad Fontem-bellaqueum pervenit, nuptialem benedictionem accepere Regales conjuges in Capella Palatina ab eodem Magno Eleemosynario, & hoc quidem ritu. Capellam Palatinam Regales conjuges, praeeunte universo Aulico comitatu, ingressi, Solium conscenderunt, ibique procubuerunt in genua; prope eos aderant Principes Regiæ stirpis, Magnates Regni, & Matronæ Aulicæ; adhærebat Regi ejus Confessarius: prope Aram aderant omnes Eleemosynarii Regii, & primo inter eos loco Episcopus Metensis Primus Eleemosynarius. Tum Magnus Eleemosynarius Pontificalibus indutus ornamentis, medius inter Episcopos Suessionensem, & Vivariensem, qui Diaconi, & Subdiaconi munere fungebantur, e Sacrario progressus ad Altare, salutatisque Altari, Rege, & Regina, conscendit supremum Altaris gradum, stetitque versus ad Regem. Adhæc Regales conjuges, monente Magno cæremoniarum Præfecto, ad Altare accesserunt, comitantibus eos Principibus Regiæ stirpis. Ubi brevem ad eosdem habuit concionem, tum benedictionem contulit nuptialem. Quo facto, reversi sunt ad Solium, flexisque genibus, illuc una cum Ministris accessit Antistes, ut Regales conjuges adspergeret aqua benedicta. Inde Sacrum solemni ritu inchoavit; lectoque Evangelio, Episcopus Suessionensis, qui Diaconum agebat, sacrum Codicem primo Celebranti, deinde una cum Episcopo Metensi Primo Eleemosynario præbuit Regi deosculandum. Ad Offertorium Rex primum, deinde Regina, flexis ad Altare genibus, singuli obtulere cereum, cui affixi erant viginti aurei nummi, vulgo *Luigi*; & quidem cereum Regis Princeps Regiæ stirpis, cereum Reginæ Matrona pariter Regiæ stirpis detulerant. Dicta Oratione Dominica, Regales conjuges, monente cæremoniarom Præfecto, rursum ad Altare procubuerunt, & dum ab Antistite consuetæ recitabantur preces ad benedicendas nuptias, Episcopus Metensis Primus Eleemosynatius Regis, & Episcopus Forojuliensis Magnus Eleemosynarius Reginæ fulciebant velum super conju-

ges

ges expansum. Nam spectat ad Regios Eleemosynarios id munus in Regiis conjugiis; uti in nuptiis Ludovici XIV. ab Episcopo Lingonensi, & alio Eleemosynario; & in nuptiis Delphini illius filii cum Maria Victoria Bavara, anno 1680. ab Episcopis Aurelianensi, & Condomensi; & in aliis Regiis conjugiis factum legitur apud Dumontium, & Rossuetium. Pacem ad Liturgiam præbuere Regiis sponsis Episcopus Vivariensis Subdiaconum agens, & Episcopus Metensis Primus Eleemosynarius. Peracto Sacro, Antistes adspersit conjuges sacra aqua, eosdem donavit benedictione, tum sacra Corporalia illis obtulit deosculanda. Mox ad eos Solio insidentes accessit Parochus Fontisbellaquei librum deferens, ubi inita conjugia recensentur: hunc vero librum Magnus Eleemosynarius, & calamum sponsis porrexit, ut manu sua subsignarent: post Regem, & Reginam, omnes Principes Regiæ stirpis subsignarunt, præbente eis calamum uno ex Regiis Eleemosynariis. Dum vero hæc agerentur, distribuebantur a Fecialibus in populum numismata. Tandem habita ab Antistite brevi concione, decantatus est Hymnus gratiarum actionis a Cantoribus Capellæ Regalis. Itaque in Aula Regum Galliæ, primum Sponsalia in cubiculo Regis contrahuntur præsente Magno Eleemosynario, tum in Capella Palatina ab eodem Pontificalibus induto ornamentis Sacrum celebratur, anulus, & tredecim aurei nummi benedicuntur sponsæ concedendi; & nuptialis benedictio administratur; Regales conjuges cereis affixos aureos nummos offerunt Antistiti, velo teguntur a duobus Eleemosynariis expanso, librum conjugatorum subsignant, & a Fecialibus numismata distribuuntur. Illud notandum est, Parochum nempe Versaliarum, vel Fontisbellaquei, aut illius loci, in quo hujusmodi Regia conjugia celebrantur, adesse stola Sacerdotali indutum, etsi in Capella Palatina, & a Magno Eleemosynario sacrum agatur ministerium, uti referunt in Cæremoniali Galliæ lib. 2. cap. 3. Dumontius, & Rossuetius. Et id quidem antea insolitatum, tunc primum obtinuit, cum in Capella Palatina Parisiensi, anno 1641. Cardinalis Richielius neptem suam Ludovico Borbonio desponsavit; veritus, ne ipso e vivis sublato, hujusmodi matrimonium irritum fieret prætex-

tu

tu aliquo, eo præfertim, quod fine præfentia Parochi juxta Tridentini decreta fuiffet celebratum. Hinc Parochum loci præfentem voluit facræ ceremoniæ, etfi antea nulla fuiffet Parocho jurifdictio in Capella Regis: exinde ille mos invaluit, ut fruftra Cardinalis Antonius Barberinus Magnus Eleemofynarius illi abrogando operam dederit. Mos vero ille benedicendi tredecim aureos nummos fimul cum anulo, qui fponfæ a fponfo conceduntur, vetuftiffimam habet originem. Nam antiqui Galli per folidum & denarium fecundum Legem Salicam fponfalia celebrabant. Hinc apud Fredegarium cap. 18. de miffis ad Gundebaldum Burgundionum Regem pro petenda Chlodoveo Regi Clotilde uxore legitur: *Legati offerentes folidum & denarium, ut mos erat Francorum, eam partibus Chlodovei defponfant*. Et Martene teftis eft, adhuc pluribus in locis fupereffe veftigium antiquæ hujus confuetudinis, ubi fponfus contrahendo matrimonium aliquam pecuniæ fummam fponfæ tribuit; atque in Rituali Remenfi anno 1585. præfcribi, ut Sacerdos anulum benedicturus, tredecim poftulet denarios, quorum tres concedebantur fponfæ, fimul cum anulo, in fignum traditi ei dominii corporis, & bonorum fponfi, reliqui vero decem Sacerdoti donabantur. Addit, denarios illos, non ex quavis communi moneta affumtos, fed ad hunc fingularem ufum præfertim cufos fuiffe.

IV. In Aula Regum Hifpaniæ Magnum Capellanum, vel per fe, vel per alium, Regalibus nuptiis benedictionem Ecclefiæ impendere poffe, probant privilegia plurima a Romanis Pontificibus conceffa, quæ Capite primo hujus libri retulimus. Plerumque tamen Regales feminæ Hifpanis Regibus, aut Principibus defponfatæ, facra cæremonia matrimonio copulantur, antequam ad Hifpaniam, Regiumque conjugem pervenerint. Ita Elifabetha filia Henrici II. Galliæ Regis, Philippo II. Hifpaniæ Regi nuptui tradita, anno 1559. benedictionem nuptialem accepit Lutetiæ Parifiorum, ad valvas Metropolitanæ Ecclefiæ, vices Catholici Regis agente Duce Albano; cujus cæremoniæ ordinem, & pompam fufe defcribunt Gothofredus in Cæremoniali Galliæ, & Francifcus Modius to. 1. Pandectarum triumphalium. Pariter conjugium Ma-

Mariæ Ludovicæ filiæ Ducis Aurelianensium cum Carolo II. Hispaniæ Rege 1679. in Capella Palatina Fontisbellaquei celebratum est, Cardinali Buillonio Magno Eleemosynario sacrum ministerium, & Principe Contiaci vices Regis Catholici agentibus; & huic celebritati interfuere Cardinalis Bonzi Magnus Eleemosynarius Reginæ, Episcopus Aurelianensis Primus Eleemosynarius, cæterique Regii Eleemosynarii. Verum Philippus V. gloriosissimus Rex Hispaniæ, anno 1701. Mariam Adelaidam Sabaudam duxit uxorem in Barcinonensi Ecclesia Sanctæ Mariæ majoris, uti legitur in Cæremoniali Hispaniæ edito a Dumontio, & Rossuetio. Ibidem describitur ordo, quo eidem Philippo V. Regi nupsit Inclyta, & Clementissima Elisabetha Farnesia, anno 1714. die 16. Septembris, in Cathedrali Parmensi, vices Regis agente Duce Parmensium. Felicissimis hisce nuptiis, unde tot, & tanta in nos, & Italiam universam commoda derivarunt, e quibus nata soboles Carolus gloriosissimus Rex utriusque Siciliæ, Philippus Dux Parmæ, Ludovicus Cardinalis, Principes pietate, virtute, clementia præstantissimi, contulit benedictionem Ecclesiæ Cardinalis Gozzadinus Pontificius Legatus. Sedentibus itaque in Solio Duce Parmensium procuratore Regis Catholici, & ad ejus sinistram Serenissima Sponsa, lectæ primum fuere a Ludovico Anguisola Vicelegato Urbini Pontificiæ literæ, quibus veniam faciebat Pontifex impedimenti cognationis, quod inter conjuges intercedebat, tum a Gerardo Giandemaria Vicelegato Ferrariæ lectæ sunt Catholici Regis literæ, quibus in ineundo conjugio vices suas demandabat Duci Parmensium. His lectis, Legatus Pontificius, consueto ritu, nuptias benenedixit, tum Hymno gratiarum actionis Deo grates redditæ, quod tam faustum, dignumque matrimonium conciliasset. Tandem a Pontificio Legato donata est nomine Romani Pontificis Serenissima Sponsa Rosa aurea benedicta, quam illa eidem Ecclesiæ dono dedit. Matrimonium Serenissimi Principis Philippi Borbonii cum Ludovica Elisabetha Ludovici XV. gloriosissimi Galliæ Regis filia, die 25. Augusti, anno 1739. in Capella Palatina Versaliensi; hoc ritu peractum est, uti legitur in Historia illius anni, Amstelo-

lodami, & Venetiis edita. *Il dì 25. giorno destinato per la celebrazione degli Sponsali, andò il Marchese de las Minas* (Orator Hispani Regis) *al Palazzo del Duca d'Orleans, il quale nella cerimonia del Maritaggio rappresentar dovea l'Infante D. Filippo, per procura mandatagli da questo Reale Sposo, & autenticata dal Re, e dalla Regina di Spagna. L'Ambasciadore, dopo aver fatto col Duca un breve complimento, pregollo di portarsi dal Re per gli Sponsali. Andando dal Re, il Duca d'Orleans camminava alla dritta dell'Ambasciadore: il Conte di Marsan era alla loro dritta, e l'Introduttore alla sinistra. Entrati nel Gabinetto, in cui trovavasi il Re con i Principi del Sangue, il Duca prese il suo posto appresso il Re, e l'Ambasciadore appresso i Principi. In tanto venne allo stesso Gabinetto la Regina, e dietro a lei la Madama Sposa accompagnata dalle Sorelle, e dalle Dame della Corte. Il Delfino porgeva alla Sposa la destra, e Madama Enrichetta teneva la coda del di lei manto, che era di ganzo d'oro. Allorche presero ciascuno de' Principi, e delle Principesse il suo posto, gl'uni appresso il Re, e le altre appresso la Regina, il Segretario Amelon lesse ad alta voce il Contratto, che fu sottoscritto dal Re, dalla Regina, dal Delfino, dalla Sposa, dalle Madame, essendo stata presentata loro dal medesimo Segretario la penna. Indi soscrissero il Duca d'Orleans, e i Principi, e le Principesse del Sangue, tutti nella stessa colonna, come il Re. L'Ambasciador Spagnuolo sottoscrisse solo nella seconda colonna dirimpetto al Duca d'Orleans. Dopo tale sottoscrizione l'Eminentissimo Cardinal di Roan in rocchetto e camaglio, accompagnato da due Limosinieri del Re, entrò nel Gabinetto, e si pose vicino al tavolino, ch'era dinanzi al Re, & alla Regina. Quivi accostatasi la Sposa, & il Duca d'Orleans fattosi alla sua destra, fu fatta dal Cardinale la cerimonia degli Sponsali. Il dì 26. giorno del Maritaggio, il Re con tutta la sopraccennata comitiva portossi nella Cappella del Castello: dove si erano già raunati gli Ambasciadori, e Ministri Esteri con le persone più riguardevoli della Corte. Quivi andò la Sposa ad inginocchiarsi sopra i gradini, pe' quali si sale al Santuario, & il Duca d'Orleans inginocchiossi alla sua dritta. Uscito allora dalla Sacrestia il medesimo Cardinale salì all'*

all' Altare, al quale si avvicinarono il Re, la Regina, il Delfino, e le Madame Reali, con la Sposa, e col Duca d'Orleans, e vicino a questi restò ancora il Marchese de las Minas per esser testimonio del Maritaggio. Il Cardinale cominciò la funzione con benedire tredeci pezze d'oro, e un anello, consegnando e quelle, e questo al Duca d'Orleans, il quale pose l'anello nel quarto dito della mano sinistra di Madama la Sposa, e le diede le tredici pezze d'oro in fede del Maritaggio, a nome dell' Infante D. Filippo. Allorche il Cardinale dimandò al Duca, se come Procuratore di D. Filippo Infante di Spagna prendeva per sua legittima consorte Madama Luisa Elisabetta di Francia, il Duca si volse dalla parte del Re, e chinossegli profondamente. La Sposa parimente non diè la risposta del suo assenso, se non dopo aver avuto permissione di rispondere dalla Regina. Compiute le formalità del Maritaggio, e ricevuta da Madama, e dal Duca la Nuzial benedizzione, il Cardinal di Roan cominciò la Messa: Dopo l'Offertorio la Sposa andò all' offerta; e poscia il Duca. Alla fine del Pater *due Limosinieri del Re distesero sopra la testa della Sposa, e del Duca un Velo di broccato d'argento, e non ne lo tolsero, se non dapoiche furono dal Cardinale compiute le consuete Orazioni. Finita la Messa, il Cardinale avvicinatosi all' inginocchiatojo del Re, e della Regina, presentò loro i Registri de' maritaggi della Parrochia, e fu sottoscritto questo di Madama dalla mano di S. Maestà .... Li 24. d'Ottobre giunse in Guadaliara, ove fu ricevuta con tutta la tenerezza dalla Regina prima Vedova di Spagna, che ivi faceva la sua residenza. La mattina de 25. partì per Alcalà, ove si era portato per attenderla il Re Cattolico con tutta la Reale famiglia. Madama entrata nella superba Carrozza, che il Re Suocero aveva fatto fare apposta per Lei, fu condotta al Palazzo di Alcala, ove fu ricevuta dalle loro Maestà, dal Principe, dalla Principessa d'Asturies, dagl' Infanti, & Infante, ch'erano andati incontro fino alla scala grande. Il Re fu il primo a baciarla; lo stesso fe la Regina, come anche il Principe, e la Principessa d'Asturies; indi dalla Regina fu presentata la Principessa all' Infante D. Filippo suo Sposo. Vennero poscia al bacio di Madama il Cardinale Infante, e le Principesse sue sorelle.*

Dopo questi abbracciamenti passò tutta la Famiglia Reale alla Camera della Regina, ove si fe la ratifica del maritaggio alla presenza di Monsignor Nuncio, degl'Ambasciadori, e Ministri Esteri, e di tutta la Corte. Conjugium Mariæ Teresiæ Hispaniarum Infantis cum Delphino Ludovici XV. gloriosissimi Galliæ Regis filio, anno 1745. die 18. Decembris, Matriti in Palatio Regio ad vesperam præsentibus Oratoribus Principum, Magnatibus Aulæ, & vices Delphini agente Principe Asturicensium, sacro ritu Ecclesiæ conciliatum fuit: tum die 23. Februarii, in Capella Palatina Versaliensi, Cardinalis Rohanius Magnus Eleemosynarius Regales Conjuges rursum donavit Ecclesiæ benedictione.

V. Diximus jam quo in loco, & qua pompa in nostrorum Regum Aula nuptiæ celebrari consueverint: quamobrem de sacris ritibus in illarum celebritate observatis hic agendum erit. Summontius lib. 5. Hist. Neapol. enarrat conjugium Ferdinandi I. Neapolitani Regis cum Joanna Aragonia anno 1477. his verbis: *Alli 11. dell'istesso (Settembre) nel ricco ponte per lei preparato nel molo grande fu ricevuta sotto il palio dalla Duchessa di Calabria e la Duchessa di Ferrara, ch'erano accompagnate con le principali Signore della Città, e dal Cardinal Rodorigo Borgia, che pochi dì prima era stato mandato dal Pontefice a coronarla..... E messi a cavallo, come il Duca seguito dal Passaro, il Cardinale, e la Regina andorno sotto il palio in processione per tutti i seggi, in ciascun de quali erano Donne ricchissimamente vestite, le quali uscivano a baciar la mano alla Regina. Gionti poi nel Duomo, & avendo fatta orazione il Cardinale benedisse la Regina, e ritornati a cavalcare nel modo tenuto andorno a smontare nel Castello di Capuana, ove fu carissimamente ricevuta dal Re, il quale era con tutti li Baroni e Signori del Regno, e con gl'Ambasciadori di tutti i Principi d'Italia, e del Gran Soldano, del Re di Tunisi, e con le principali Signore della Città: vi erano 72. ben sonanti trombe con altri musici stromenti. La Domenica a 14. del detto a ore 17. il Re ritornò con tutto il Baronaggio avanti la porta dell'Arcivescovato, ove poco appresso gionse la Regina accompagnata da gran numero di Signore, ove per il Cardinal predet-*

to

to si fe il sponsalitio. Poi entrati in Chiesa il Cardinale con l'assistenza di 40. Vescovi, celebrò la Messa dello Spirito Santo, e benedisse li Sposi, ove tennero il Palio il Duca di Calabria, D. Federico suo fratello, D. Ferrante Principe di Capua, e D. Pietro figli del medesimo Duca. Poi a 16. del mese nella strada dell'Incoronata si fe la Coronazione di questa Regina con pompa grandissima, percioche essendo ivi ordinato un bellissimo teatro con l'Altare, per celebrare la Messa, e due gran sedie con molta maestà, vi giunse il Re con la corona in testa, e la Regina in trezze sopra due cavalli bianchi coperti di broccato ricamato di gioje, e perle; il freno del cavallo della Regina era portato dal Duca d'Amalfi, con Giulio Antonio Acquaviva Conte di Conversano con le berrette in mano, e Francesco di Capua Conte d'Altavilla con molti Baroni gli venivano avanti a piedi. Dopo venne la Duchessa di Calabria con la Duchessa di Ferrara con quattro Carrette piene di gran Signore, e ritrovorno al teatro il Cardinal Borgia con molti Vescovi, il quale con bellissime cerimonie cominciò la Messa in pontificale, & a tempo, e luogo, coronò la Regina, ornandola dell'altre insegne reali: e per la prima diegli l'oglio santo nella spalla destra doppo li pose la Dalmatica di drappo di seta bianca ricamata, appresso li coronò la testa della Real Corona, & assentata appresso al Re gli diede lo Scettro, quale fu condotto dal Prencipe di Salerno, & il Pomo d'oro, che li porse Pietro del Balzo Duca di Venosa. Compitasi la Messa, e datasi la Pontifical benedizzione, il Re fece 20. Cavalieri, e fatto buttare bona quantità di moneta d'argento di più sorte in mezzo la turba delle genti, cavalcarono ambi due li Sposi con le corone in testa, il Re alla destra della Regina, & il Cardinale alla sinistra, e passando per tutti i Seggi ritornarono nel Castello nuovo. Ex his colligitur Regales conjuges insigni pompa, & equitatione ad Ecclesiam deductos, ad cujus valvas, uti olim moris erat, matrimonium contrahebatur, tum in Ecclesia, celebrato Sacro, benedictio nuptialis concedebatur, quo tempore velum super conjuges expandebatur a Principibus Regiæ stirpis suffultum, effundebantur in multitudinem numisinata, creabantur a Rege Milites, Equitesque, atque Regio conjugio nedum

Pro-

Proceres, sed & Episcopi plures Regni intererant. Quæ omnia luculentissime exhibet Joannes Brochartus in suis Diariis MSS. ubi ordinem describit conjugii initi anno 1494. inter Sanciam Alphonsi II. Regis notham filiam, atque Joffredum Borgiam Alexandri VI. consanguineum. Ac primo quidem refert sponsalia in ipsis ædibus Regis inita hoc ritu. *Feria quinta, septima mensis Maii contractum fuit matrimonium per verba de præsenti inter Ill. D. Joffredum Borgia .... S. D. N. Papæ Alexandri VI. & Ill. D. Sanciam de Aragonia filiam illegitimam Serenissimi Alphonsi II. Siciliæ Regis, hoc ordine. R. D. Cardinali Montisregalis Legato Apostolico, & Serenissimo in quadam Camera Castri novi Neapolitani in duabus sedibus sedentibus, & inter ipsos alia, & ad sinistram Regis quarta similibus sedibus vacuis, venit prædictus D. Joffredus a paucis nobilibus associatus, & sedit ad sinistram Regis, parum post venit Sancia prædicta per Ill. D. Fidericum de Aragonia, fratrem Regis a sinistris ejusdem ducta, & duodecim vel circa mulieribus sive matronis associata, quæ locata fuit inter Legatum, & Regem patrem suum a sinistris, quibus sic sedentibus, venit R. Julianus Episcopus Tropejensis prædicti Serenissimi Regis Capellanus Major amictu, alba, cingulo, stola, & mitra pretiosis paratus, Capellano suo superpelliceo, & pluviali induto ante ipsum Baculum pastoralem deferente, qui coram Legato, & Rege constitutus, deposita mitra pro reverentia ipsis facienda, in terram genuflexit. Tum accepta mitra dixit Sponsæ*: Ill. Madonna Sancia volete voi pigliare per vostro legittimo Sposo l'Ill. M. D. Joffredo Borgia qui presente: *ad quæ verba respondit sine mora*: Voglio. *Quo facto idem Episcopus ad virum reversus dicit*: Ill. D. Joffredo volete voi pigliare per vostra legitima Sposa, e moglie l'Ill. D. Sancia d' Aragona qui presente: *ad quæ verba ipse etiam respondit sine mora*: Voglio. *Et tunc idem D. Joffredus accessit ad sponsam, & Episcopus accepta manu dextra Sanciæ sponsæ conjunxit eam dexteræ manui Joffredi, & alter alterius manum sic tenens, ipse Episcopus dixit tres orationes, videlicet* Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob &c. Benedicat vos Deus &c. Respice quæsumus Domine &c. *in ordine Sponsalium positas*: *quibus di-*

dictis, producto super utroque signo Crucis, recessit, facta prius Legato, & Regi, ut prius, reverentia. Anulum sponsæ non impofuit, quia dicebat juxta consuetudinem Neapolitanam anulum sponsæ imponi in valvis Ecclesiæ ante inthronizationem sponsi, & sponsæ, non modo. His sic peractis, quidam Notarius Neapolitanus contractum matrimonii hujusmodi tempore claræ memoriæ Ferdinandi Siciliæ Regis stipulatum publice legit, cujus copiam D. Stephanus de Narnia Notarius Cameræ Apostolicæ in manibus habens diligenter cum alio originali, quod dictus Neapolitanus Notarius legebat, auscultabat. In quo quidem contractu inter alia dicto D. Joffredo promittebantur Principatus sex, & Comitatus, quatuor millia ducatorum singulis annis inferentes, & in eo continebatur, quod ipse D. Joffredus infra annum, quindecim millia ducatorum sponsæ tradere deberet, qui contractus fuit de novo stipulatus, & stipularunt D. Stephanus, & alius Notarius supradicti rogati. Quo peracto, apportatæ fuerunt quatuor petiæ broccati diversorum colorum pulcherrimæ, & nonnullæ aliæ de velluto, tres collanæ aureæ cum diversis perlis, & manilia, multi anuli, & alia hujusmodi ornamenta muliebria valoris, ut a circumstantibus æstimabatur, octo millium ducatorum, vel circa, quæ omnia fuerunt sponsæ donata pro parte D. Joffredi prædicti. Hoc itaque ritu in ædibus Regis coram Magno Capellano Pontificalibus ornamentis induto contractum fuit matrimonium per verba de præsenti, seu inita fuere sponsalia, quæ olim, uti observat Martene lib. 1. de antiq. Eccl. rit. cap. 9. 3. fieri solebant publice, coram testibus, ac Pastore, qui ipsas matrimoniales tabulas subsignabat. Et juxta hunc antiquissimum morem in Aula Regum Galliæ nunc temporis Sponsalia in cubiculo Regis conciliantur coram Magno Eleemosynario Rocchetto induto, quemadmodum in nuptiis Mariæ Ludovicæ Aurelianensis cum Carolo II. Hispaniæ Rege anno 1679. & Carlottæ Elisabethæ pariter Aurelianensis, cum Leopoldo I. Duce Lotharingiæ, anno 1698. a Cardinali Coislino Magno Eleemosynario; & in nuptiis Annæ Aurelianensis cum Victorio Amadeo Duce Sabaudiæ, anno 1684. a Cardinali Bullonio Magno Eleemosynario factum referunt in Cæremoniali Galliæ Dumontius, & Rof-

Rossuetius. Narrat quoque Gothofredus in Cæremoniali Galliæ, in nuptiis Catharinæ sororis Henrici IV. Galliæ Regis cum Henrico Duce Lotharingiæ, anno 1599. Cardinalem Borbonium exoptasse, ut non in ædibus Regis, sed in Ecclesia sacra cærimonia absolveretur, affirmasse e contra Regem *que sa presence valoit bien une Eglise*. Tum etiam mos est in Gallia, ut Magnus Eleemosynarius peracto sacro ministerio, librum a Parocho delatum, ubi conjugia omnia recensentur, subscribat. Benedictionem vero anuli, & nuptiarum in solemni Liturgia, & in Capella Palatina ita describit Brochartus: *Dominica, undecima mensis Maii, pluit mane per totum diem quasi incessanter, & copiosissime. In mane ejusdem diei circa horam 14. venit ad Capellam Castri novi Rev. D. Legatus cum Rege Alphonso a sinistris suis, mediam inter se ducentes, seu habentes D. Sanciam de Aragonia ejusdem Regis filiam illegitimam, sponsam D. Joffredi, præcedentibus Nobilibus, Baronibus, & Regalibus suo ordine. D. Joffredus præcessit proximus Regi & Legato a dextris D. Friderici fratris Regis; quibus ante portam Capellæ supradictæ constitutis, R. in Christo P. N. Episcopus Gravinensis D. Matthæus Missam in dicta Capella Pontificaliter celebraturus, qui omnibus paramentis Pontificalibus paratus mitra, & juxta ostium dictæ Capellæ cum Capellanis suis superpelliceis indutis, quorum unus baculum deferens pastoralem pluviali paratus erat, benedixit anulum, quem unus militum sponsi coram ipso Episcopo tenebat, & aqua benedicta adspersit. Tum Episcopus tradidit anulum sponso, qui digito sinistræ manus sponsæ infixit, & imposuit, quo imposito Episcopus adspersit sponsum & sponsam aqua benedicta, & ingressi sunt Capellam; eo ordine, prout prius*. Benedictionem, & traditionem anuli olim factam esse ad Ecclesiæ valvas indicant plurimi antiqui Rituales libri editi a Martene loco citato, Redonensis, Lyrensis, Antisiodorensis, Lugdunensis, Leodiensis. Quin & in Græcorum Euchologio anulus nuptialis benedicitur ad Ecclesiæ fores. Expleta hac benedictione, inchoabatur Sacrum. Hinc ubi dissolvendum erat conjugium aliquod, detrahebatur anulus sponsæ pariter in Ecclesiæ atrio. Quod in celebri illa solutione matrimonii Ladis-

dislai Neapolitani Regis cum Constantia Claromontia, auctoritate Bonifacii IX. facta, legitur in Diariis Neapolitanis Ducis Montisleonis præstitisse Cardinalis Florentinus illius Pontificis Legatus. Cæterum in Sanciæ, & Joffredi nuptiis, non Capellanus Major, sed Episcopus Gravinensis sacro munere functus est, quod ille Regi adhærere debuerit, dum Liturgia celebrabatur. Pergit Brochartus, benedicto, traditoque anulo, inchoatam fuisse solemnem Liturgiam, ritu jam alibi descripto; eaque durante: *Sponsus, & sponsa*, ait, *locum habuerunt in medio Presbyterii inter Altare & thalamum, Altari facies vertentes, ante se habentes quilibet cussinum broccati auri ad genuflectendum, & duos similes ad sedendum, & sedebant, quando sedebant Legatus, & Rex, & cum illis etiam stabant, & genuflectebant. Ad elevationem SS. Sacramenti, Sponsus, & Sponsa genuflexi tenuerunt quilibet unum cereum album pulchre elaboratum trium librarum, vel circa, decem ducatos infixos habentem illos tenentes usque ad finem Missæ, excepto eo tempore, quo eis pax dabatur, tunc Clericus Sacristiæ tenuit ambos cereos, & pace accepta, illos eis restituit. Facta elevatione SS. Sacramenti tentum fuit super Sponsum & Sponsam baldachinum cum quatuor baculis, quorum unum tenebat Ill. D. Joannes Piccolomineus de Aragonia, Marchio Liciti, frater Ducis Amalphitani, nepos Reverendissimi Cardinalis Senensis ex fratre; Mag. D. Carolus Comes Venafræ secundum; & tertium, & male, quia Religiosus non debet gravari in similibus; Religiosus D. Calcerandus Borgia Miles Ordinis S. Joannis Hierosolymitani frater R. D. Cardinalis Legati; & quartum Mag. Bartholomæus Serra Miles, usque post communionem Celebrantis. Dicto per Celebrantem*: Per omnia sæcula sæculorum, *ante*, Pax Domini, *Celebrans posuit SS. Sacramentum super Patenam, videlicet illam particulam, quæ Sanguini erat commiscenda, & conversus ad sponsum, & sponsam in eorum loco permanentes, stans in medio Altaris dixit super eis* Dominus vobiscum, *sponsos benedicens*, Oremus propitiare Domine &c. *qua dicta conversus ad Altare Celebrans accepta particula dixit* Pax Domini. *Tum dicta oratione prima* Domine Jesu Christe, *Celebrans de-*

dedit pacem cum ore Diacono, & Diaconus cum ore sponso, & cum ore sponsus sponsæ: Legatus, & Rex non habuerunt pacem, quia ita dixerunt esse consuetum. Facta communione administratum fuit baldacchinum, & repositum in Sacristiam. Finita Missa sponsus & sponsa accesserunt ante Altare, & ibi in ultimo gradu super dictis duobus cussinis genuflexerunt, ad ipsos conversus Celebrans cum mitra stans dixit: Accipe uxorem tuam, *prout in Ordinario. Tum sponsus, deinde sponsa obtulerunt Celebranti cereos cum ducatis, manus ejus osculantes, de quibus tamen famula Reginæ duos ducatos publice extraxit, videlicet de quolibet cereo unum ducatum. Legatus, his peractis, stans in sede sua, & thalamo, Crucem suam Capellano suo extra thalamum ante ipsum tenente, dedit benedictionem dicens &c. Et concessis interessentibus Indulgentias septem annorum, quas publicavit Celebrans, descendit deinde Legatus, & Rex de thalamo, & sponsam inter se recipientes, sponso, & aliis ordine superius dicto incedentibus, ascenderunt Castrum per lumacham prope Altare constitutam, ubi Legatus permansit illa die, & usque circiter sextam horam noctis; fecit parum post ascensum in Castrum collationem in camera sibi assignata, deinde ad Regem rediit, qui sibi thesaurum suum ostendit. Prandium fecerunt ibi Legatus, Rex, sponsus, & sponsa, D. Fridericus, ad dextram D. Friderici Orator Regis Hispaniæ, ad sinistram Regis D. Joffredus sponsus, & ad sinistram D. Joffredi Gentilis Virginius. Inceptum fuit prandium circa horam secundam noctis, & duravit inter horam quintam, & sextam. Peracto prandio, sponsa a Legato, & a Rege associata fuit ad Palatium sponsi, quod erat immediate extra portam Castri novi, præcedente sponso, & aliis, ut hoc mane fecerunt.* Ritus hi fere omnes occurrunt in pluribus Gallicanis Ordinibus ad benedicendas nuptias editis a Martene; hique facile ab Andegavensibus ad nos derivarunt: presertim cæremonia illa fuit antiquissima, ut dum conjuges benedicebantur, super eos velum expanderetur in signum pudoris, quod ab Ambrosio lib. de Virg. cap. 11. dicitur flammeum nuptiale. Is ritus adhuc in Gallia viget, uti etiam ritus oblationis a sponsis faciendæ. Quod vero ex oblatio-

tione a conjugibus facta Antistiti, duos abstulerit nummos Aulica Matrona, uti narrat Brochartus; id videtur derivatum ex veteri Gallorum more, qui in ineundis nuptiis denarios quosdam exhibebant, quorum aliqui tradebantur sponsæ in signum traditi dominii bonorum, sicuti anulus datur in signum dominii corporis, alii vero Sacerdoti rem sacram ministranti concedebantur, uti jam diximus.

VI. Faustum, fortunatumque conjugium Caroli Borbonii gloriosissimi Regis utriusque Siciliæ, & Mariæ Amaliæ de Saxonia Augusti III. Poloniæ Regis inclytæ filiæ, auspicato initum est Dresdæ, anno 1738. die 9. Maii, in Ædibus Regiis, vices Caroli Regis obeunte Pincipe Electorali Saxoniæ, germano Serenissimæ Sponsæ. Ordinem totius rei gestæ his verbis exhibet Historia illius anni, Amstelodami, Venetiisque edita: *Il Conte di Fuenclara, dopo aver concertate in Vienna coll'Imperadore le cose attinenti al medesimo Sponsalizio, ricevute da Spagna grosse rimesse con preziosi regali per la Sposa, e coll'Ordine del Toson d'oro per esso lui, portossi a Dresda, ove li 7. Maggio fece il suo publico ingresso con istraordinaria magnificenza. Il dì seguente il Conte di Friese, Ministro di Stato, Consigliero intimo del Re Augusto, e Governadore di Dresda, andò a prendere l'Ambasciadore, e condurlo alla Corte. Uscito di Carrozza fu ricevuto abbasso della scala da quattro Gentiluomini della Camera. Quattro Camerlinghi gli andarono all'incontro al disopra della scala. Il Gran Marescial lo ricevette nella prima Anticamera, & il Gran Camerlingo nella seconda, da dove fu introdotto nella Camera del Re. Fatto quivi il solito complimento, dimandogli la Principessa Reale in Isposa per il Re delle due Sicilie. Avuto dal Re di Polonia l'assenso passò all'udienza della Regina, in trodottovi dal Conte di Uratislaw Gran Maestro di sua Maestà. La Regina avea presso di se la Principessa Reale, accompagnata da molte Dame. Dapoi che l'Ambasciadore parlò alla Regina, & ebbe dalla medesima favorevole la risposta, si rivolse alla Principessa, che similmente rispose in modo grazioso, come l'avevano istruita. Allora l'Ambasciadore chiese alla Regina Madre la permissione di presentare alla Principessa il ritrat-*

tratto del Re delle due Sicilie. Annuì la Regina, e l'Ambasciadore, fatto entrare uno de' suoi Gentiluomini che portava sopra un cuscinello di velluto cremesi ricamato, e seminato di Gigli d'oro, il ritratto del Re Carlo arricchito di diamanti, lo prese, e presentò alla Regina, baciandole la mano. Dopo tal cerimonia fu l'Ambasciadore condotto all'udienza del Principe Reale, e degl'altri Principi, e Principesse, che in una medesima camera si trovarono: indi ritornò con tutto il corteggio al suo albergo. Li 9. di Maggio alle cinque ore dopo il mezzo giorno il Principe Reale, avendo seco la procura del Re Carlo, fece la funzione di sposare a nome di suo Cognato la Principessa sua sorella. Il Nunzio Apostolico, assistito da tre Vescovi Polacchi diè loro la benedizzione nuzziale. Seguì la funzione in una gran Sala alla presenza delle loro Maestà, de' Principi, e Principesse della Casa Reale, e degl' Ambasciadori Cesarei, e di Spagna. V'intervenne ancora tutta la Nobiltà del paese, come pure gran numero di Signori Polacchi, & altri forastieri. Indi il Nunzio intonò il Te Deum, *che fu cantato da Musici tra lo strepito di una triplice scarica de cannoni, e della moschettaria. Dopo la funzione il Re, la Regina, e tutta l'illustre adunanza accompagnarono la Real Sposa nel suo Appartamento. La sera vi fu un lauto convito. La novella Regina delle due Sicilie, il Re, e la Regina di Polonia, i Principi, e le Principesse del Sangue cenarono ad una tavola, in cui furono ammessi ancora la Principessa di Veissenfels, il Nunzio Apostolico, l'Ambasciadore Cesareo, e quello di Spagna, assisi alla dritta, & alla sinistra della Regia Famiglia. Vi furono inoltre sette tavole per i Cavalieri, e per le Dame. Dopo il pasto si cominciò il ballo, in cui danzò primo il Re di Polonia colla Regina di Napoli, e proseguirono gli altri la danza fino alla mezza notte. Li 10. dopo il mezzo giorno vi fu una Giostra magnifica nel bel Giardino di Luvinger. I Capi delle quattro Squadriglie, che in quelle armeggiarono erano il Re, il Principe d'Olstein, il Conte di Friese, e il Signor di Brul, Grande Scudiere del Re. La Regina delle due Sicilie, che rimirava da una loggia, distribuì li premii a quattro Cavalieri, che riportarono la vittoria. Li 11. fu cantato il* Te Deum *in tutte*

le

le Chiese di Dresda col suono delle campane, e con una scarica generale dell'artiglieria, cosa che osservossi pure in tutte le altre Citta dell'Elettorato, tra le quali segnalossi la Città di Lipsia in rimostrare il suo giubilo per le nozze della Principessa. La sera fu in Dresda rappresentata una nuova Opera, & illuminossi la Torre del Castello, il Ponte, i Palazzi più nobili, e la Piramide, che i Magistrati della Città inalzarono nel mezzo della Piazza. Li 12. verso l'ora del mezzodì partì la novella Regina da Dresda con un seguito di cento e più Carrozze a sei. Arrivata in Pilnitz, ove s'erano trasferite le loro Maestà Polacche, fu rappresentata una Comedia Italiana. Indi la Corte, ch'era numerosissima cenò a più tavole. A mezza notte fu fatto un magnifico fuoco artifiziale sulle sponde del fiume dirimpetto al Real Palazzo. Li 13. partì la Sposa di buon mattino da Pilnitz, e giunse accompagnata da Genitori fino a Zchissà, prima Posta. Fatta ivi una lauta collazione in casa del sopra mentovato Conte di Bruhl, la Regina Sposa ricevette la benedizzione de Genitori, e congedata con teneri abbracciamenti proseguì il suo viaggio verso Napoli, e passando per la Slesia, e Boemia, e Austria, prese la via di Palma nuova prima Piazza Frontiera della Republica di Venezia. Ad hunc usque locum Serenissimus Conjux miserat Cajetanum Buoncompagni Soranorum Ducem, Supremum Præfectum Domus Reginæ, Magnatem Hispaniæ, nunc Plumbinensium Principem, Sociumque Velleris aurei, & Regalis Ordinis S. Januarii, & Catharinam Carafam Colubrani Principem, Primam Aulæ Matronam, aliosque plures Aulicos, qui Conjugem Neapolim usque deducerent. Eam Veneti Patres insigni magnificentia, fastuque splendidissimo, in omnibus suæ Ditionis locis excepere, constituto ad hanc rem Antonio Mocenigo, qui ipsius Senatus nomine, & vice curaret omnia, Reginamque coleret consuetis officiis. Nam est in more positum apud amplissimos Patres illos summis honoribus prosequi Regales Principes, trajicientes Venetæ Ditionis loca; quod olim etiam Beatrici Ferdinandi I. Neapolitanorum Regi Filiæ, Matthiæ Hungariæ Regi desponsatæ, atque in Pannoniam eunti præstitere magna pompa, quam describit Franciscus

Mo.

Modius to. 1. Pandectarnm triumphalium. Ubi vero Serenissima Conjux Pontificiam adiit Ditionem, Cardinalis Agapitus Mosca Legatus Romani Pontificis, ei Ferrariam venienti occurrit, gratulatus nomine Romani Pontificis de initis nuptiis, felicique adventu. Tum qua pompa excepta fuerit Ferrariæ, ita describitur in laudata Historia: *Entrata col suono delle campane, e colle salve dell'artiglieria in Ferrara, s'incamina verso il Duomo, dove per altra più breve strada era già pervenuto il Legato. Per onore di questa solenne funzione avevano i Canonici parata signorilmente la Cattedrale, e fuori della Porta vi avevano poste le Arme del Papa, tolte in mezzo alla destra da quelle della Regina, & alla sinistra da quelle del Legato. Il Capitolo de Canonici in abito di Coro coll'Archidiacono in Rochetto e Piviale bianco stava fuori della Chiesa aspettando l'arrivo della Regina, che giunta alle catene del Tempio discese a terra, & accolta sotto un baldacchino inginocchiossi sopra un bel tappeto, e coscino per baciare la Croce dell'Arcidiacono presentata; & i Musici intonarono il verset-to*: Ista est speciosa inter filias Hierusalem. *Si avviò la Regina sotto del baldacchino fino alla Porta interiore del Duomo, andandole avanti processionalmente la Croce in asta, il Clero, e Capitolo a due a due. Ivi si trovò il Legato vestito in Cappa, e ricevuto l'aspersorio dalle mani dell'Archidiacono genuflesso, asperse la Regia Sposa, e pigliò luogo alla di lei sinistra. Fu subito cantato il* Te Deum *stando la Regina genuflessa dinanzi l'Altare finchè finirono le consuete preci. Allora data dal Legato la benedizione, fece la Regina ritorno alla Carrozza; e passò al Palazzo del Marchese Guido Bentivoglio destinatole per alloggiamento. Il dopo pranzo portossi sulle ore 22. collo stesso treno il Legato alla visita della Regina, la quale si levò in piedi al primo ingresso del Cardinale, e venutagli incontro per tre, o quattro passi sopra il piano del Solio, lo ricevette sul medesimo, e fattosi un breve complimento sedettero entrambi dirimpetto su due consimili sedie, sopra il medesimo piano, e sotto lo stesso baldacchino. Il Cardinale presentolle il Breve Pontifizio del suo carattere di Legato, e di poi li sacri donativi ad essa lei dal Sommo Pontefice inviati, cioè il Corpo d'un San-*

Santo Martire, *Cere benedette*, *& una Corona di lapislazzuli.* Pariter in omnibus locis Pontificiæ Ditionis, uti par erat magnis honoribus excepta eſt: & id quidem ex antiquiſſimo more; conſtat enim ex Franciſco Modio to. 1. Pandectarum triumphalium, quam ſplendide, & magnifice excepta fuerit Romæ, anno 1473. Eleonora filia Ferdinandi I. Neapolitani Regis, nupta Herculi Eſtenſi Ferrariæ Duci; haſque nuptias Pontificem Xiſtum IV. ſacra die Pentecoſtes benedixiſſe narrat Summontius. Denique ad Neapolitani Regni confinia prope Terracinam, excitato nobiliſſimo tentorio, Regales Conjuges magno Procerum comitatu ſibi invicem occurrerunt; tum Gajetam primum, deinde Neapolim die 23. Junii, atque ad ſolemnem gratiarum actionem in Capella Palatina ſe contulere. Nulla vero a Neapolitanis omiſſa publicæ lætitiæ ſigna, ſummique erga Regales Conjuges obſequii, & amoris argumenta; ſolemnes gratiarum actiones in omnibus fere Eccleſiis habitæ; plurimi ſtatuti feſtivi dies; faces noctu ubique ad lætitiam accenſæ; moles plurimæ triumphales miri operis erectæ; ſplendidi currus elaborati, quibus perſonatorum nobilium virorum, ac matronarum turba vehebatur; choreæ in Ædibus Regiis actæ; turris lignea magnæ molis, & nobiliſſimi operis in area Palatii Regii conſtructa; nundinæ ibidem inſtitutæ quarumlibet mercium, eæque tandem plebis arbitrio permiſſæ ſunt; arx lignea ampliſſima ad quingentos paſſus a littore, mediis in aquis excitata, & rerum comeſtibilium copia onuſta, quam plebs illuc ratibus advecta deprædabatur, mox feſtivum evomebat ignem; ſcenica plura ſpectacula edita; & alia plurima ad lætitiam, & ad magnificentiam comparata. Neque Neapolitanos feſellit ſpes jam tum præconcepta, ex hiſce nuptiis felicitatem Regni, & Italiæ, etiam atque etiam ſtabiliendam fore. Vere namque Sereniſſima MARIA AMALIA Regina ſuaviſſimo imperio, præſtantiſſima virtute, inſigni clementia, edita prole, ſubjectarum ſibi regionum felicitatem conſtituit, fovet, atque in dies auget.

CA-

CAPUT IX.

DE RITU CONFERENDI EQUESTRES ORDINES.

Ritus inaugurandi Equites Velleris aurei in Hispania. II. *Et agendi festum diem S. Andreæ Apostoli tutelaris Societatis.* III. *Ritus creandi Equites Regalis Ordinis Spiritus Sancti in Gallia.* IV. *Et ejus solemnia celebrandi.* V. *De Ordine Equestri Periscelidis in Anglia, & Aquilæ nigræ in Borussia.* VI. *Ritus armandi Milites olim apud Neapolitanos Reges usitatus.* VII. *Societates Equestres a Neapolitanis Regibus conscriptæ.* VIII. *Statuta Equestris Ordinis Spiritus Sancti, Ludovico Tarentino Neapolitanorum Rege auctore.* IX. *Ritus cooptandi Socios* dell'Armellino *sub Aragoniis Neapolitanis Regibus.* X. *Ritus inaugurandi septem Proceres Neapolitani Regni.* XI. *De Regali Ordine S. Januarii a Rege* Carolo Borbonio *instituto.* XII. *Ritus creandi Equites S. Januarii.* XIII. *Et Officiales ejusdem Societatis.* XIV. *Et agendi festum diem S. Januarii.*

Egum coronationes, natalitia, conjugia plurimis in populum, nobiles, Magnatesque collatis beneficiis ad publicæ lætitiæ cumulum solent celebrari; præsertim vero quorumdam Procerum, qui de Rege, aut Republica sunt optime meriti, cooptatione in Equestrem Societatem aliquam, cujus ipsi Reges auctores sunt, datoresve. De harum Equestrium Societatum origine, institutione, diversitate Sansovinus, aliique plures scripsere; quamobrem sacras hic dumtaxat cæremonias in cooptandis Sociis prosequemur, utpote quæ spectant ad hujus libri institutum, cum hujusmodi cooptationes sacro absolvantur ministerio, & ut plurimum in Capellis Palatinis. In Hispania amplissimus est Equestris Ordo Velleris aurei, olim a Philippo Burgundiæ Duce anno 1430. conscriptus in suis cum Elisabetha Joannis Lusitaniæ Regis filia nuptiis; cujus Societatis supremum Magiste-

rium

rium, una cum Ditionibus Ducum Burgundiæ, extincta horum Principum stirpe, hæreditario jure ad Hispanos Reges pervenit. Is Ordo tutelarem habet S. Andream Apostolum, cujus festum diem olim solemni pompa in Capella Ducum Burgundiæ celebrarunt Sodales; hique sequenti ritu in Societatem adsciscuntur. Primo, ubi Rex aliquem hoc honore afficiendum decrevit, illum Cancellarius Societatis instituit in iis, quæ agenda sunt, traditis ei Statutis Societatis, & formula juramenti ab eo præstandi: tum monentur Socii omnes, qua die, qua hora, cooptatio sit facienda. Stata die, conveniunt omnes in aula quadam Regii Palatii, ibique Rex in sede, Sodales in scamno, Officiales Societatis (Cancellarius, Thesaurarius, Secretarius) in alio scamno consident, & jubente Rege, Sodales capita operiunt. Post Regis sedem stant Supremus Præfectus Regii stabuli, & Primus Præfectus equorum; prope vero sedem Regis paratur mensula, super quam Crux, & Evangeliorum liber collocantur. Tunc, Rege innuente, Sodalium postremus, & Cancellarius adeunt Candidatum in anteriori manentem cubiculo, ut ab eo perscrutentur, an noverit Statuta Societatis, an eadem servare velit, & an armatus sit Miles. Quæ quidem ubi Percontator ad Regem retulerit, is Candidatum jubet accersiri, qui medius inter Cancellarium, & Percontatorem sistit se Regi, eoque salutato, illi quidem suis se restituunt locis, ipse vero stans ante Regem, e scripto quodam a Feciali Societatis accepto grates plurimas agit Regi, & simul se exequendis Societatis legibus operam omnem daturum promittit. Cui, jubente Rege, Cancellarius accedens ad sedem Regis, hujus nomine respondet, eum nempe adscitum in Societatem ob præclara ejus merita, sperare Regem, ut officio suo sit satisfacturus; sed ante cooptationem, eum armandum esse Militem, atque juramentum ab eo præstandum. His a Cancellario dictis, Supremus Præfectus Regii stabuli porrigit Regi ensem, quo a Rege ter percutiuntur humeri Candidati in genua provoluti, his verbis ter prolatis: *Quereis ser Cavallero*: Cui Candidatus: *Si quiero*: Rex vero subdit: *Dios hos haga buen Cavallero, y el Apostolo San Andres*: ultimo ensis manubrium, Regisque

 ma-

manum deosculatur. At si cooptandus in Societatem jam fuerit armatus Miles, omittitur hæc cæremonia. Sequitur juramentum, quod a Candidato persolvitur flexis genibus, manu dextra tangendo Crucem, sinistra Evangeliorum librum, juxta Societatis statuta, quæ a Cancellario leguntur. Juramenti summa est, se totis viribus supremum Societatis Magisterium Regi vindicaturum, ejus jussa facturum, omnem daturum operam ad Societatis gloriam, & incrementum, æquo animo laturum quæcumque adversa subeunda essent causa Societatis, hujus statuta servaturum, denique Torquem se reddi turum, nec ultra se tamquam Socium habiturum, si ob crimen aliquod expunctus fuerit a Societate. Ubi hæc protulerit, Candidatum sciscitatur Cancellarius, an dictis se juramento adstringat; ille vero subdit: *Assi lo juro y prometto, assi me ayde Dios y todos los Sanctos*. Mox eumdem provolutum in genua, Rex, accepto a Thesaurario Torque aureo, his verbis alloquitur: *La Orden os recibe en su amigable compañia, y en señal de ello os presenta este Collar, quiera Dios, que lo podais traer largo tiempo, a onra y servicio suyo en salsamiento de la santa Iglesia para onra y acrecentamiento de la Orden, y de vuestros meritos y buen renombre, en nombre del Padre, del Hijo, del Spirito Santo*: impositoque Torque ejus collo, is osculatur manum Regis, a quo ulnis excipitur. Tum cæteris Sociis mutuo amplexu salutatis, ultimo inter eos loco sedet, nisi Princeps sit Regiæ stirpis, cui primus conceditur locus; sedentem Rex jubet caput tegere. Surgunt deinde omnes, & cæremoniæ finis imponitur.

II. Festum diem S. Andreæ Apostoli tutelaris Societatis solemni ritu celebrant in Capella Palatina Regis Hispaniæ Confratres Velleris aurei. In pervigilio habentur Comitia Societatis in aula quadam Palatii Regii, assidentibus Rege, & Sociis, operto capite, & foribus clausis. Cancellarius, accepto a Rege scripto, profert quid agendum sit in illis Comitiis; tum quisque suam dicit sententiam, antiquiores primi verba faciunt, nisi adsit Princeps aliquis Regiæ familiæ, cui ante omnes dicendum est. Actis Comitiis, universi adeunt Palatinam Ecclesiam ad Vespertina Officia, & hoc ordine incedunt:

dunt: Adolescentes Aulici, Magistri equorum, vulgo *Cavallerizzi*, Cubicularii, seu *Gentiluomini*, Caduceatores, vulgo *Mazzieri*, Præfecti Domus Regiæ, seu *Maggiordomi*, Officiales Societatis, Socii operto capite, Principes Regiæ sobolis, Rex medius inter quatuor Feciales, vulgo *Re dell'armi*. In Capella Rex & Principes consistunt sub Regiis Cortinis, & prope has Feciales, Socii in scamno, Officiales in alio scamno, Antistes Sacra faciens prope Altare in cornu Epistolæ, Magnus Capellanus prope Altare in cornu Evangelii consident. Regi thus datur a Magno Capellano, Principes vero Regiæ stirpis thure coluntur ab alio Capellano Aulico. Sequenti die, eodem ordine, adsunt universi Liturgiæ in Capella Palatina, de qua re ita scribit Turturetus lib. de Sacel. Hisp. cap. 4. *Consuevit Rex maximus, tamquam Dux Burgundiæ, & aurei Velleris summus Præfectus solemne festum S. Andreæ Apostoli celebrare: in cuius Divi patrocinio is Ordo splendidissimus fuit institutus, & quem Domus Burgundica habuit tutelarem. In pervigilio Rex Catholicus Vespertinis Horis, quæ in publico Aulæ Sacello modis musicis decantantur, præsens adest, sed deductis Regiis Cortinis. Milites ipsi aurei Velleris operti capita consident in scamno, in quo assidere solent cæteris diebus Hispaniæ Magnates, qui eo die non intersunt: hos excipiunt Cancellarius, & Secretarius ejusdem Ordinis, sed in scamno distincto; assidentes caput etiam contegunt. Cum matutinis horis Sacrum est peragendum Pontificali apparatu, Rex Sacellum intrat, quem parum antecedunt Feciales (vulgo Reges armorum) qui deinde se sistunt paulo supra Regias Cortinas. In Sacro, quod peragit solemni ritu Antistes aliquis ex primariis, qui in Aula degunt, illud est notandum, post oblatam Hostiam, Rex ad Altaris gradus progressus, & genuflexus Antistiti offert nummum aureum. Idem efficiunt cæteri Commilitones aurei Velleris suo ordine, quem antiquitas demonstrat (ut & in sessione) necnon Cancellarius, & Secretarius, ad suas quisque sedes deinde revertitur*. Eo die Rex in conspectu omnium sub umbella accumbit mensæ, & in alia mensa discumbunt Sodales omnes. Ad vesperas ejusdem diei, rursum adeunt omnes Palatinam Ecclesiam ad audienda Ve-

 sper-

ſpertina, & Matutina Officia, quæ pro expiandis manibus Sodalium defunctorum, modis muſicis decantantur. Altero die Sacrum celebratur pro Sociis vita functis; & ad Offertorium, Rex ſolus, oſculata Patena, offert aureum nummum. Sacro peracto, porriguntur Regi, & Principi Aſturicenſium cerei a Cancellario, cæteris vero Sociis cerei traduntur a Clerico aliquo Capellæ Regiæ; hiſque accenſis, fit Abſolutio ad tumulum, qua finita, univerſi ad ædes ſuas ſe recipiunt.

III. In Gallia præſtantiſſimus eminet Ordo Equeſtris Spiritus Sancti, cujus auctor fuit Henricus III. anno 1578. (exemplo hauſto ab Aula Neapolitana, uti infra dicendum erit) quod ſacra die Pentecoſtes, tum Poloniæ, tum Galliæ imperium fuerit aſſecutus. Is Ordo centenario Sociorum numero conſtat, recenſitis Rege Chriſtianiſſimo Supremo Moderatore, quatuor Cardinalibus, Epiſcopis quatuor, Magno Eleemoſynario, Cancellario, Præfecto cæremoniarum, Theſaurario, & Secretario. Ut quis in hanc nobiliſſimam adſciſcatur Societatem, conſtare debet illum Orthodoxa Fide, & optimis moribus imbutum, quod plerumque illius Epiſcopi teſtimonio comprobatur, ubi habet domicilium. Sed Orthodoxæ Fidei profeſſio emittenda eſt coram Magno Eleemoſynario. Debet etiam conſtare eumdem ex claro eſſe genere, cujus rei conſcius fit Rex a Cancellario, is vero a duobus Sociis, quibus hæc cura demandatur. Inſigne Societatis, præter pallium holoſericum liliorum floribus, flammis, aliſque ex auro, & argento intertextum, eſt Torques aureus ex liliis flammarum congerie circumdatis (quibus Henricus IV. caſſides, & alia belli trophæa addidit) elaboratus, cui Crux adhæret columbæ formam exhibens. Hæc tamen inſignia nonniſi ſolemni inaugurationis die geſtantur; cæteris namque diebus Crucem argenteam deferunt veſtibus adſutam; aliamque pendentem a faſcia cærulea collo innexa. Cæremonia inaugurationis his fere ritibus abſolvitur, uti referunt Dumontius & Roſſuetius lib. 3. cap. 1. Cæremonialis Galliæ. Candidatus a Præfecto cæremoniarum ducitur ante Regis Solium, ubi ſedet Rex Chriſtianiſſimus, & hinc inde cæteri Sodales; procum-

cumbens in genua sacramentum emittit, & propria manu subsignat, ad Evangeliorum librum, quem supra Regis genua apertum exhibet Cancellarius. Dato juramento, Rex accepta a Præfecto cæremoniarum solemni veste Ordinis, ea Candidatum induit, cujus collo mox Torquem a Thesaurario porrectum imponit, his verbis: *Recevez de nostre main le Collier de notre Ordre du Benoit S. Esprit. Au nom du Pere, du Fils, du S. Esprit.* Qui vero huic Societati adscribitur, is etiam in Equestrem Confratriam S. Michaelis Archangeli, quæ fundatorem habuit Ludovicum XI. anno 1469. cooptari debet. Hæc cæremonia agi solet ad vesperas, uti contigt anno 1724. die sacra Pentecostes, cum a Rege Christianissimo in Capella Palatina Versaliensi, quinquaginta selectissimi Proceres, ac inter eos Cardinalis de Gesures, Archiepiscopi quoque Lugdunensis, Aquensis, & Narbonensis in Equestrem Societatem Spiritus Sancti adsciti fuere. Ordinem totius rei gestæ describunt citato loco Dumontius, & Rossuetius, atque ita fere se habuit. In pervigilio Pentecostes primum in Ædibus Regiis adscripti sunt Candidati Equestri Confratriæ S. Michaelis, ense ter percussis a Rege humeris singulorum, his verbis: *De parte S. George & Saint Michel je vous fais Chevalier*, datoque singulis amplexu, quem Galli vocant *accollade*. Tum omnes Palatinam Capellam adiere, ubi decantato Hymno, *Veni Creator Spiritus*, & dicta oratione ab Episcopo Metensi Socio Ordinis, qui Sacra faciebat, Rex Solio insidens excepit sacramentum a præfatis Cardinali, & Archiepiscopis emissum, quos deinde donavit Societatis insignibus, fascia nempe cærulea a qua Crux pendet; siquidem Socii ex Ecclesiasticorum numero Torquem minime gestant. Et post decantatas Vesperas, in Societatem adscivit cæteros Candidatos, qui bini ad Solium accedebant, eos ducentibus Præfecto cæremoniarnm, & Sponsore. Sequenti die, universi Sacro solemni ritu in Capella Palatina peracto interfuere.

IV. Olim Sodales Equestris Confratriæ S. Michaelis Archangeli a Ludovico XI. Galliæ Rege conscriptæ, singulis annis, die illi sacra, adesse debebant solemni Liturgiæ, & ad Offertorium singuli nummum offerebant. Altero die, Sacrum age-

agebatur pro expiandis manibus defunctorum Sodalium, pariterque ad Offertorium cereus a singulis offerebatur. Ita ex Statutis illius refert lib. 2. cap. 45. Peiratius. Et erat olim Galliæ Regibus dies S. Michaelis Archangeli festivus, atque solemnis; imo Carolus VIII. Sancti Archangeli imagine Regia vexilla jussit exornari. Quod usitatum quoque fuit Græcis Imperatoribus, utpote quia, teste Codino, inter vexilla, quæ in magnis solemniis præferebantur Imperatori, primum, præcipuumque fuit Archistrategum, ita dictum, quod in eo impressa esset effigies Principis cælestis militiæ, seu Michaelis Archangeli. Nunc vero temporis a Sociis nobilissimi Ordinis Spiritus Sancti, solemnia aguntur singulis annis, & quidem ultima anni die, primaque anni subsequentis, quod pridie Kalendas Januarii in Parisiensi Augustinianorum Ecclesia Henricus III. splendidissimum illud Equestre Sodalitium conscripserit. Quandoque tamen ipsa sacra die Pentecostes, & inaugurantur Socii, & solemnia ab omnibus aguntur, uti contigit anno 1724. in cooptatione illa quinquaginta Sodalium, quam describunt Dumontius, & Rossuetius. Aderant Socii omnes Torque, & vestimento Ordinis induti, Rex insidebat Solio media in Ecclesia constructo, Regique adhærebant Magnus Eleemosynarius, & Primus Eleemosynarius, & Confessarius; post Regis sedem Dux militum custodum corporis Regis, & Præfectus Regii cubiculi, prope Solium quatuor Officiales Societatis totidem in subselliis; Socii hinc inde in scamnis assidebant, Antistites vero in alio scamno prope Aram in cornu Epistolæ. Antistes Metensis, Socius Ordinis Sacrum faciebat. Evangeliorum librum obtulit Regi deosculandum Archiepiscopus Lugdunensis e Sociorum Collegio antiquior, qui & pacis osculo Regem donavit. Ad Offertorium Magnus Eleemosynarius prægustavit unam ex Oblatis ad periculum faciendum pro communione Regis. Tum monente cæremoniarum Præfecto, Rex medius inter duos Principes Regiæ stirpis, manu ferens accensum cereum a Cancellario porrectum, præeuntibus Feciali, Caduceatore, & quatuor Officialibus Societatis, ad Altare accessit, ibique flexis genibus, osculato anulo Antistitis, primo cereum obtulit, deinde tot

au-

aureos nummos, quot vitæ annos egerat, a quodam Regiæ ſtirpis Principe ei traditos. Facta a Rege oblatione, Principes Regiæ ſtirpis ſinguli, Sodales vero cæteri bini, Cancellarius, tum Præfectus cæremoniarum medius inter Theſaurarium, & Secretarium adeuntes Altare, nummum aureum obtulere. Eodem ordine, Rex Chriſtianiſſimus ſumpturus Euchariſtiam ad Altare acceſſit, duoque Eleemoſynarii, duo itidem Principes Regiæ ſtirpis mappulam coram Rege expanſam detulere. Tandem acceptis ab Eleemoſynario Eulogiis, & ab Antiſtite benedictione, oſculato ſacro Corporali, rediit ad Regias Ædes. Sequenti die, in eadem Capella Palatina Verſalienſi, eodem fere ritu, ſociis e vita ſublatis parentatum fuit. Rex violacea indumenta gerebat, ſiquidem violaceo colore in luctu Francorum Reges utuntur, cæteri Socii atrati interfuere.

V. Eduardus III. Anglorum Rex nobiliſſimam conſtituit ſub S. Georgii patrocinio Equeſtrem Societatem Periſcelidis, ſive ob periſcelidem ſuam in prælii, quod feliciter ceſſerat, teſſeram datam, uti tradunt nonnulli; ſive ob periſcelidem Joannæ Comitiſſæ Sariſberienſis venuſtiſſimæ feminæ, quam illi choreas agenti delapſam Rex ex humo ſuſtulit, addens futurum, ut brevi ſummus honor ejuſmodi periſcelidi haberetur. Socii cæruleo ſubligari aureis litteris inſcripto: *Hony ſoit, qui mal y penſe*, ideſt: *Male vertat ei, qui male cogitat* ſiniſtram tibiam paulo infra genu ſubſtringunt aurea fibula. Solemnibus vero inaugurationis diebus Collare geſtant ex eadem crurali faſcia ſæpius iterata & roſis alternatim rubris, & albis, quod Lancaſtriæ, & Eboracenſis familiæ ſtegma extitit, conflatum; appenſa effigie D. Georgii tutelaris. Hujus Societatis Antiſtitem agit Epiſcopus Vintonienſis, Cancellarium vero Epiſcopus Sariſberienſis, ac Secretarii munere fungitur Decanus Vindeſorienſis. Inſignes in hac Societate partes agit Garterius, qui primus, præcipuuſque eſt e Londinenſi Collegio Fecialium, vulgo *Re dell'armi*. Ad hunc enim ſpectat cæremonias omnes Ordinis moderari; Socios monere, quo die, qua hora, Vindſorii conveniendum ſit ad ſolemnia agenda, vel ad novos Socios adſciſcendos; Sociorum inſignia gen-

gentilitia, galeam, & ſcutum in Templo Vindſorienſi ſuſpendere; eorum præclara geſta tabulis conſignare, & obitum cæteris ſignificare; ad abſentes una cum Legato Regis inſignia Societatis deferre; denique Regio funeri imminere. Nec ſine multiplici ritu Garterius ordinatur; ſiquidem flexis genibus coram Magno Mareſcallo, præſtito juramento, oſculatis Sacro Codice, & enſe, dum Regis litteræ leguntur, vinum effunditur a Magno Mareſcallo ſupra illius caput, tum donatur inſignibus Societatis. Ad hunc quoque ſpectat amovere Templo Vindſorienſi gentilitia arma eorum, qui ob crimen aliquod Societate ejiciuntur. Porro inaugurantur Socii in Eccleſia Palatina Vindſorienſi D. Georgio tutelari Societatis ſacra, ubi perpetuo aluntur viginti ſex nobiles viri, inopes rerum familiarium, qui a Deo precentur Ordinis proſperitatem; eaque inauguratio fit multiplici ritu, & inſigni pompa. Pariter in Aula Boruſſiæ Principum, etſi Calvinianæ communionis, Equites Aquilæ nigræ a Friderico Marchione Brandeburgi anno 1701. conſcripti, tunc primum cum ſe Boruſſiæ Regem ſalutari, ungique juſſit, multiplici ſacra cæremonia coram Antiſtite Aulæ inaugurantur in Capella Palatina. Nam, uti legitur apud Dumontium, & Roſſuetium cap. 4. §. 3. Cæremonialis Boruſſiæ, primo Antiſtes Aulæ, (quem vocant Aulæ Epiſcopum, quia ſacris rebus Calviniano more, in Aula præeſt) expectat Principem prope ſacram Menſam; neque enim Calvinianis Altare dicitur, uti nec Sacrificium. Illuc Princeps Aulicis, Sociiſque ſtipatus accedit, Solium conſcendit, & ſilentibus muſicis bellicis inſtrumentis, Palatini Cantores Hymnum inchoant, *Veni Creator Spiritus*; huic ſubditur Oratio ab Antiſtite ad ſacram Menſam prolata, qua Deo grates agit ob inſtitutam a Principe Societatem, illumque deprecatur, ut ſuam effundat gratiam in Principem, Socioſque, qua officio ſuo faciant ſatis, & Chriſtianam colant pietatem. Subjungitur hiſce precibus Oratio Dominicalis; qua finita, nonnulli decantantur Pſalmorum verſus. Mox a Societatis Secretario leguntur Statuta; iiſque lectis, Candidati a cæremoniarum Præfecto advocantur: quos Cancellarius conſcios facit accepti a Principe beneficii, ſimulque monet,

net, non antea cooptandos fore in Societatem, quam consuetum protulerint sacramentum. Hinc, præeunte Secretario verba, jurant Candidati servaturos se Statuta, quæ illis exhibentur. Adhæc Thesaurarius Cancellario, & is Principi porrigit Torquem Societatis, quo Candidati, flexis ante Principem genibus, & osculata ejus manu exornantur, dum interim pulsantur musica militaria instrumenta. Ad suam quisque sedem, monente Præfecto cæremoniarum, se recipit: atque Antistes singulorum nomina proferens, singulis fausta precatur, utque cedat eorum inauguratio in Dei, Fidei, Principis, & Societatis gloriam, juxta symbolum Societatis *Suum cuique*. Has faustas precationes Chorus excipit respondendo *Amen*. Rursum Psalmorum versus a Cantoribus Palatinis, & Oratio gratiarum actionis ab Antistite, & Oratio Dominica recitantur. Sequitur benedictio ab Antistite data, tum Hymnus, deinde Antiphona: *Esto fidelis usque ad mortem, & ego tibi dabo coronam gloriæ*. Denique singulorum, qui in Societatem adscripti sunt, oblationibus cæremonia absolvitur.

VI. Siculos, Neapolitanosque Reges consuevisse militari cingulo donare in magnis solemnibus, ut in eorum Coronatione, aut Conjugio, vel ob insignem aliquam victoriam de hostibus partam, vel primo eorum in civitatem aliquam ingressu, quosdam, qui rebus optime gestis, honorem illum meruerant, passim indicant nostrarum rerum Scriptores. Ita Rogerium I. Regem, Neapolim ingressum cum Innocentio II. duos ibi menses festos egisse, & centum quinquaginta creasse Milites, enarrat Fazellus lib. 1. rerum Sicularum. Et de eodem Rogerio scribit lib. 4. cap. 5. Abbas Telesinus: *Ipse Rex Natalis Dominici subsequentis die adveniente duos liberos suos ad Militiam promovit Rogerium scilicet Ducem & Tancredum Barensem Principem, ad quorum videlicet laudem, & honorem quadraginta Equites cum eisdem ipsis militari cingulo decoravit*. Nam & Reges ipsi, & eorum filii, vel ab Episcopis, vel a Regibus militare accipiebant cingulum, uti pluribus exemplis constat apud eos, qui de hac re scripsere. De Manfredo Rege Spinellus in Diariis to. 1. Script. Ital. Muratorii, refert: *Rex Manfredus ingressus solemni pompa Nea-*

 po-

polim creavit ibi triginta tres Equites, jussitque eos bono animo esse, eo quod volebat bonam concordiam cum Papa, & esse filius obediens Ecclesiæ. Recordatus autem Archipresbyteri Caraccioli, qui fuerat pædagogus suus, quæsivit, quinam ex ejus familia superessent Neapoli. Intelligens porro, duos superesse nepotes, accersitos ad se creavit Equites cum provisione unciarum quinquaginta. Ludovicus II. Andegavensis, anno 1390. Neapolim solemni pompa adiens, nonnullos suarum partium studiosos donavit eo die militari cingulo, uti lib. 4. Hist. Neap. narrat Summontius. Eodemque teste, Carolus Andegavensis initis anno 1272. secundis nuptiis, plures constituit Milites. Carolus III. in die Natalis Domini anno 1383. Urbano VI. Pontifice Sacris operante in Metropolitana Ecclesia Neapolitana, Basilio Januensi contulit Militiæ gradum, cui ipse Rex ensem tradidit, nepos vero Pontificis admovit calcaria. Testis est Facius lib. 9. plures ab Alphonso Rege ordinatos Milites in gratiam Friderici Imperatoris, quem Neapoli magnificentissime exceperat: *Plerosque civium*, ait, *in honorem ejus* (Helionoræ neptis) *& Friderici ingressus Neapolim, Equestri dignitate decoravit. Nonnullis etiam id postulantibus a Friderico eam dignitatem dari æquo animo tulit.* Constat quoque, Alphonsum II. Neapolitanorum Regem decem & septem Milites; & Jacobum II. Siciliæ Regem quadringentos constituisse Milites in die coronationis suæ. Et ad hanc rem dabantur a Rege litteræ, cujusmodi sunt Friderici Siciliæ Regis datæ Perellode Cisario Panormitano, quæ leguntur in quodam antiquo Chronico Siciliæ to. 3. Anecd. Martene. *Satis decens, & honorabile fore decernitur, quod in solemnitatibus nuptiarum, quæ inter inclytum Dominum Petrum II. Illustrem Regem Siciliæ primogenitum nostrum, & Inclytam Dominam Elizabeth Filiam Illustris Regis Bohemiæ in Civitate Messanæ, in festo Nativitatis Domini proxime futuro sunt feliciter omnimode celebrandæ, certi fideles nostri honoris, & nominis nostri, & dicti Filii nostri avidi zelatores, & præcipue ad hoc apti, militari cingulo decorentur. Cumque tu, vel filius tuus ad suscipiendum dictum militiæ cingulum aptus, idoneus, & sufficiens*

ciens dignoscaris, nobis, & eidem nato nostro plurimum complacebis, si ad dicta solemnia decenter te, filium tuum, praepares ad decorandum vel te, vel eum honore militiae, ut expedierit accessurum. Tantoque sumptu olim Equestre cingulum accipiebant, ut ob eam rem fas esset Dynastis subsidia extraordinaria subditis suis imperare. Veterem ritum armandi Militem exhibent nonnulli antiqui Ordines editi a Martene p. 3. lib. 2. cap. 12. ubi Antistes benedicit ensem de Altari sumptum, eoque cingit Militem, recitatis quibusdam precibns, is vero evaginatum ensem ter vibrat; tum acceptis ab Episcopo osculo pacis, & alapa, & vexillo, calcaria ei a nobilibus viris imponuntur. Sed apud Neapolitanos Reges is fuit Ordo creandi Militem, quem describunt Summontius lib. 3. Hist. Neapol. & Tutinus in libro *de' Seggi di Napoli* cap. 14. Referunt namque, in Ecclesia excitato tabulato, ordinandum Militem sedisse in argentea sella, ibique examinatum, an iis praeditus esset conditionibus, quae Militi conveniunt; mox oblato ab Antistite Evangeliorum libro jurare debuisse, se Regi fidelem futurum, & adiuvandis miserorum rebus omnem daturum operam; deinde a duobus Equestris Ordinis viris ductum ad Regem, hunc illius caput, vel humeros ense tetigisse his verbis: *Iddio ti faccia buon Cavaliero*; postea a nonnullis Aulicis matronis ense cinctum, & a quatuor Militibus ei imposita calcaria aurata; quo facto, ductum ad nobiliorem sedem, medium consedisse inter Regem, & Reginam; tandem pretiosissima quaedam ex saccharo condita, singulis distributa fuisse. Ambigendum haud est, quin saepe haec caeremonia peracta fuerit in Capella Regis, & coram Magno Capellano. Neque enim semper Reges in Civitate principe, neque semper in Neapolitana Ecclesia Milites crearunt: sed saepe in Aula, saepissime in castris congressuri cum hostibus, aut statim a parta victoria. Tum vero & in Capella sua, & coram Magno suo Capellano cingulum militare contulerunt. Ita Petrum IV. Aragoniae Regem in Capella Palatina Majoricensi nonnullos ad militiam ordinasse anno 1343. scribit Zurita Ann. Arag. p. 2. lib. 7. cap. 68. Et innumera sunt exempla eorum, etiam Principum, qui in castris militari cingulo donati sunt.

VII. Alii vero non ad militarem dumtaxat gradum; sed ad Equestrem aliquam Confratriam, cujus Neapolitani Reges auctores fuerant, cooptabantur. Scriptores Neapolitanarum rerum memorant Confratriam quamdam a Ludovico Tarentino Joannæ I. Reginæ conjuge anno 1352. die sacra Pentecostes institutam, quæ Nodi nuncupata est: quod ejus Sodales sericum funiculum perlis ornatum, nexu quodam complicatum, & pectori admotum gererent. Atqui tamen hæc Confratria sub invocatione & patrocinio Sancti Spiritus viguit: & ad hujus amplissimæ Societatis exemplar Henricus III. Gallorum Rex præclarissimum conscripsit Ordinem Spiritus Sanct in Gallia, ad hæc usque tempora insignem. Quod sane nostris Scriptoribus insciis, ex antiquo quodam monumento eruit D. Laboureur in addit. ad Com. D. de Castelnau, agens de Henrico III. & de instituta ab eo Societate, tom. 2. ait. *Cet Ordre n'est qu'une imitation d'une pareille Milice du S. Esprit, instituee l'an 1352. par Lovis Aniou dit de Tarente, Roy de Hierusalem & de Sicile a cause de la Reine Jeanne sa femme, & sa cousine; de la quelle n'ayant point eu d'enfans, cet Ordre prit fin avec lui, & se perdit si bien dans le desordres, & les revolutions, qui arriverent au Royaume de Naples, qu'on l'avroit mesme ignoré; si non que l'original des Constitutions estant tombé au pouvoir de la Seigneurie de Venise, elle en fit present a Henri III. quand il y passà a son retour de Pologne. Il le trouva d'autant plus beau, qu'il lui convenoit parfaitement pour estre né le jour de la Pentecoste, & pour avoir esté le mesme jour couronné Roy en Pologne, & en France, aussi bien que ce Roy Lovis son premier Instituteur, qui receut a mesme jour les deux Couronnes de Sicile, & de Hierusalem. C'est pourquoy il le prit en augure; & resolut de se l'approprier, comme s'il eut esté de son invention, & aprés l'avoir copié, & commenté les Statuts, il donna ordre au S. de Chiverny de le bruler; mais il fit conscience de faire perir un si rare monument, le quel outre le merite de son sujet, & de son antiquité, estoit encore fort estimable pour les belles miniatures en velin, ou l'on void l'histoire de ce qui est contenu en chaque canon, ou statut. A la premiere fueille est le mystere de la Trinité, representée dans un ciel tout se-*

semé de fleurs de Lys au lieu d'estoiles, & accompagné de plusieurs Anges; dont il y en a deux aux costez, qui portent chacun un rouleau, ou est escrit en lettres Gothiques spiritu plena. *Devant cette Trinité sont representez priants le Roy Louis, & la Reine Jeanne, avec cette souscription*: Dominus Ludovicus Rex, Domina Joanna Regina, *& a costé est la figure du noud de l'Ordre, qui est en forme d'un double lacs d'amour. Au dessus de cette Image est escrit*: Ludovicus Dei gratia Rex Hierusalem, & Siciliæ, *entre deux escussons l'un d'Anjou tout plein, e l'autre party d'Anjou, & de Sicile. Ce livre escheut depuis a Philippe Hurault Evesque de Chartres fils du S. de Chiverny, & appartient a present a M. René de Longueil S. de Maisons President au Parlement. Le S. de Sainte Marthe Conseiller en la Cour des Aydes m'en ayant communiqué la copie, je la donneray icy comme une piece digne de l'Histoire, & qui fera voir quelles doivent estre les qualitez de ceux, qui aspirent a l'honneur d'un si noble Chevalerie.* Quo testimonio constat, Henricum III. Gallorum Regem e Polonia in Galliam reducem, a Venetis accepisse Statuta Societatis Spiritus Sancti a Ludovico Tarentino Neapolitanorum Rege conscriptæ, exinde hausisse exemplar similem Societatem in Gallia ordinandi, optasse tamen, ut Statuta illa igni traderentur, quæ tamen diu servata tandem a Domino Laboureur typis edita sunt. Ea sequenti exhibemus paragrapho, quod ad Capellæ Palatinæ cæremonias, ad Aulæ Neapolitanæ ornamentum, & ad antiquitatem illustrandam plurimum faciant. Carolus III. Dyrrachinus, qui Joannæ I. successit anno 1381. auctor fuit nobilissimæ Societatis sub S. Nicolai Myrensis Episcopi patrocinio, in cujus honorem Ecclesiam construxit, & solemnia quotannis agi voluit: cui, qui adscripti erant, Navem gestabant vestibus effigiatam, illam, qua Argonautas olim vectos in Colchidem, Jasone duce, Poetæ fabulati sunt. Sed & Renatus Dux Andegavensium, Rex Siciliæ, in Divi Mauritii Ecclesia Civitatis Andegavensis Equestre instituit Sodalitium Lunæ Crescentis, seu corniculatæ; quod Socii lunam corniculatam brachio subligatam gestarent, uti scribit Pontanus lib. 1. de bello Neapolitano. Memorat Pontanus adscitum

tum in hanc Societatem a Joanne Andegavensi, qui contra Ferdinandum I. de Regni Nepolitani imperio decertavit, Robertum Sanseverinum virum genere, dynastiis, & rebus gestis amplissimum.

VIII. Statuta Societatis Spiritus Sancti a Ludovico Tarentino, & Joanna I. Neapolitanorum Regibus edita, & a D. Laboureur in additionibus ad monumenta D. Castelnau, Gallico idiomate, quo exarata fuerunt, publici juris facta, hoc inscribuntur titulo. *Ce sont les Chapitres faicts & trouves par le Tres-excellent Prince Monseigneur le Roy Loys par la Grace de Dieu Roy de Jerusalem, & de Secille. All'honneur du S. Esprit Trouveur, & Fondeur de la Tres-noble Compagnie du S. Esprit au droit desir, encommencee le jour de la Pentecoste l'an de grace MCCCLII. Nous Loys par la Grace de Dieu Roy de Jerusalem, & de Secille. All'honneur du S. Esprit, le quel jour par la grace nous fusmes couronez de nos Royaumes, en essaucement de Chevalerie, & accroissement d'onneur, avons ordené de faire une Compagnie des Chevaliers, qui seront appellez les Chevaliers du S. Esprit au droit desir, & les dits Chevaliers seront en nombre de trois cens; des quels Nous comme Trouveur, & Fondeur de cette Compagnie serons Princeps: & aussi doivent estre tous nous Successeurs Roys de Jerusalem, & de Secille. Et a tous ceux, qui nous avons esleus, & esliront a estre de la dite Compagnie faisons a scavoir, que nous pensons a faire se Dieu plet la premiere feste au Chastel de Leuf enchante du mervilleux peril, le jour de la Pentecoste prochain venant. Et pour ce tous les dessudits Compagnons, qui bonnement pouveront, sojent audit jour, audit lieu, en tel maniere, comme cy apres sera devise: & adoncques sera plus a plain a tous les Compagnons parlé de cette matiere*. Ipsa Statuta hisce Capitulis conflata sunt. I. Socio cuilibet jurandum est, daturum se omnem operam, sive consilio, sive armis, sive quovis alio modo, tum in exequendis, quæ Princeps imperaverit, tum in observandis Statutis Societatis. II. Singulis Sociis jugiter gestandum est in veste insigne Societatis, nempe Nodus pectori admotus cum hoc symbolo; *si Deo placet*: & qualibet feria sexta in memoriam Dominicæ Pas-

Passionis deferenda sunt indumenta nec ornatu, nec colore conspicua, cum nigro capitis tegumento, quod Veteres cucullum dixere, Galli dicunt *Chaperon*. III. Ei, qui egregium aliquod facinus in bello gesserit; dummodo non in Ecclesiam Romanam arma tulerit, fas est Nodum solvere, solutumque gerere, usquedum Hierosolymitanum Christi Domini monumentum adierit, ibique veluti trophaeum collocaverit: exinde Nodum rursus complicatum deferet, sed cum hoc symbolo, *Deo placuit*, additisque circa Nodum flammulis, seu radiis, quæ vim Spiritus Sancti illapsam denotant. IV. Insigne Societatis, seu Nodus cum symbolo: *si Deo placet*, non in vestibus solum exprimi, sed & in manubrio ensis sculpi debet, additis nomine, cognomento, & galea scutaria illius, cujus est ensis. V. Sociis jejunandum est qualibet feria quinta totius anni; sin minus, tres alendi sunt eo die inopes, vel eisdem stipes eroganda, quanta sufficit ad unius diei alimoniam. VI. Die sacra Pentecostes Socii omnes conveniant Neapolim ad agenda solemnia Societatis in Capella Arcis Lucullanæ, vulgo *Castel dell'Ovo*, quam in honorem Sancti Paracleti Princeps excitavit. Is vero Corona redimitus eo die Comitia habet; Sociisque, quibus exiguæ sunt opes, ex ærario suo pecuniam subministrat, quantam itineris faciendi causa impenderint. VII. Eo die Socii omnes candidis induti vestibus, in quibus prope regionem cordis effigiatæ sint flammulæ Spiritus Sancti, manu gestantes ensem erectum, adsint Liturgiæ in dicta Capella, ubi sua cuilibet est sedes, gentilitiis insignibus, galea scutaria, nomine, & cognomento cujuslibet distincta: absolutoque Sacro, universi flexis genibus Hymnum *Veni Creator Spiritus*, precesque recitent, ut in Societatem cælestia dona Spiritus Sanctus effundat. VIII. Quo die Socii ad celebritatem conveniunt, eorum singuli tabulas deferant, ubi eorum præclara gesta recenseantur, hasque Clericis illius Capellæ tradant, ut ab iis Principi, ejusque Consilio exhibeantur: quæque Princeps cum Consilio suo memoratu digna existimaverit, hæc ab iisdem Clericis describenda sunt in libro ad hanc rem in Capella asservato, cui titulus: *Livre des advenemens aux Chevaliers de la Compagnie du S. Esprit au droit desir*. IX. Prin-

Principi in Palæſtinam ad bellum Sarracenis inferendum, & ſacra loca Chriſtianis vindicanda trajicienti adeſſe debet quilibet e Sociorum numero; itidem & aliis omnibus in Palæſtinam expeditionibus, quas Romana Eccleſia, vel Chriſtiani Principes ſuſceperint, ni impedimento aliquo prohibeantur. x. Sociorum vexilla in gerendo bello, præſertim ſi pro Fide, aut Principe decertaverint, tum alba ſint, tum Spiritus Sancti effigiem flammis radiantem præferant: atque eis in prælio ſit vocalis teſſera, *Au droit deſir*. xi. Qui ſegniter cum hoſte pugnaverit, haud candidis utatur veſtibus in celebrandis ſolemnibus Societatis, ſed atratis; neque veſtes ipſas flammulis Spiritus Sancti inſigniat, quinimo haſce litteras legendas in iis exhibeat: *J' ay eſperance au S. Eſprit de ma grand bonte amander*; ſpem nempe habeo, favente Divino Spiritu, quod mihi probro datum eſt, diluturum. Neque eo die diſcumbat una cum cæteris Sociis in eadem menſa: id vero uſquedum judicio Principis, ejuſque Conſilii inultam ſibi infamiæ notam purgaverit. xii. Nulli ex Sociorum cœtu fas eſt longa aggredi itinera, non antea impetrato Principis conſenſu; tuncque in Comitiis ſignificanda eſt ratio ſuſcepti itineris, ut Socii abſentiam intelligant univerſi. xiii. Si qui e Sociis dum omnem navat operam, ut perpatrato inſigni facinore, *Voti* compos fiat, ob id in egeſtatem inciderit; re diſcuſſa, & probata in Conſilio, ei Princeps opem, ſubſidiumque conferet. xiv. In Arce Lucullana, quo Socii ad agenda Comitia conveniunt, menſa erit nuncupanda *la Table deſiree*, quod in ea diſcumbendum ſit illis, qui jam *Voti* compotes facti, inſigne aliquod facinus in prælio geſſerint, Nodumque propterea ſolverint. Inter eos vero primi ſedent, qui pluries decertando meruerint; principe tamen loco conceſſo ei, qui ſolutum antea Nodum rurſum complicaverit, iſque caput lauro cingit eo die, more veterum Romanorum. XV. Ipſo die Pentecoſtes, ſacris rebus abſolutis, Comitia Societatis habenda ſunt, atque ſingulis Sociis vi ſacramenti ſui incumbit officium proferendi quicquid ad Societatis gloriam ſpectat & utilitatem. Quod quidem, ſi Patrum conſilio expedire viſum fuerit, probatumque, addendum erit Sta-

Statutis Societatis, curante hanc rem Principe. Si quæ de hujusmodi Statutis servandis emergunt dissidia, ea Patrum suffragio, & judicio in Comitiis sunt definienda. xvi. Qui in hanc Societatem est cooptandus, si jam antea alteri Societati Equestri nomen dederit, vel ea abire, vel hanc omnibus aliis præferre debet: cooptatus vero in Spiritus Sancti Societatem, neque hac ipsa abire, neque alteri nomen dare potest, inconsulto Principe, ejusque Consilio. xvii. Qui a Principe creantur Scutiferi Societatis, ii armandi sunt Milites, antequam ad agenda solemnia admittantur. xviii. Socius quilibet morti proximus curet, imperetque, ut ipso e vivis sublato, ensis in cujus manubrio sculpta sunt Societatis insignia ad Principem deferatur; tum quoque Nodus omnium, quos habet nobilissimus ad Capellam Societatis transmittatur. xix. Princeps accepto ense defuncti Socii curet, imperetque, ut infra octo dies illius solemne funus in Capella Societatis agatur: cui funeri ipse, ceterique Socii, qui non ultra unius diei iter ab Aula dissiti sunt, adsint; tum ad Liturgiam, ensis offeratur ab aliquo defuncti consanguineo, vel amico ad Altare, comitantibus ensem offerendum cæteris Sociis, qui ad Altare flexis genibus pro illo preces effundant. xx. Ensis cujuslibet Socii vita functi suspendendus est in eadem Capella Societatis: ibi quoque excitandum est monumentum, & in marmore incidendum, quo die, quo loco Socius ille e vivis excesserit. xxi. At vero Sociis præclarissime meritis, ut qui solutum antea Nodum rursus subligarunt, addendæ sunt in monumento flammulæ Spiritus Sancti, simulque litteris sculpendum est, illum officio suo functum esse, ac jam *Voti* compotem factum. xxii. Si Sociorum aliquo supremum obeunte, Princeps absit ab Aula, ei incumbit infra annum parentalia defuncto indicere, & agere. xxiii. Quilibet e Sociorum cœtu in alicujus Socii morte, septem Missas pro expiatione animæ celebrandas imperet infra mensem ab accepta notitia. xxiv. Nulli fas est Nodum suum solvere, nisi cum quinquaginta, vel pluribus Barbutis decertaverit, & ita se fortiter gesserit, ut vel primus in hostem irruperit, vel ho-

 stem

ftem primus vulneraverit, vel vexillum ad terram usque projecerit, vel hostium Ducem cœperit, & ad finem usque pugnæ rem insigniter egerit. xxv. Pariter ei fas est Nodum solvere, qui cum exigua suorum manu contra tercentos Barbutos arma contulerit, & primus impetum fecerit, vel vulnus injecerit, dummodo exitus pugnæ ipsi feliciter cesserit, & egregie navatam operam Princeps probaverit. Atque hæc sunt illius amplissimæ Societatis Statuta, quibus constat, Societatis Insignia tum Nodum pectori admotum, tum Spiritus Sancti flammeos radios fuisse. Quoad Barbutos, qui ibi nominantur, horum nomine vel intelligendi sunt Brabeutæ, ita dicti ab accipiendo Bravio, Italice *Campioni*; vel milites quidam ita nuncupati a tegminis aliqua specie, quo caput tegebant. Horum mentio fit in epistola quadam Innocentii VI. apud Martenium, to. 2. Anecdotorum, & in Chronico Veronensi apud Muratorium, ubi: *Et ab alia parte Civitatis Veronæ versus portam S. Maximi jam equitaverat D. Bernabous de Vicecomitibus de Mediolano cum octingentis Barbutis*. Censet doctissimus Cangius, illos olim Barbutas dictos, quos deinde Itali *Lances* seu *Lanciarios* appellarunt. Porro ex Menennio in libello de Ordinibus Militaribus constat, adscitos a Ludovico Tarentino in hanc Societatem Robertum Tarenti Principem ejus fratrem, Barnabam Vicecomitem Mediolani Principem, Thomam Sanseverinum Comitem Marsici, & Sancti Severini, Magnum Comestabulum; Robertum Ursinum Comitem Nolæ, Magnum Justitiarium; Goffredum Martianum Comitem Squillacii Magnum Admiratum; Erricum Caraczolum Comitem Hiracii Magnum Camerarium; Nicolaum Acciajolum Magnum Senescallum; Honoratum Gaetanum Comitem Fundorum, Joannem Sanframundum Comitem Cerreti, Guglielmum Baucium Comitem Noyæ, Raimundum Baucium Comitem Soleti, Loysium Sanseverinum, Gualterium Caraczolum Viola, Philippum Caraczolum Viola, Franciscum de Loffredo, Robertum Siripannos, Guglielmum de Tocco, Jacobum Caraczolum, Joannem de Burgentia, Bartholomæum Caraczolum Carafa, Ligorium Caraczolum Carafa, Joannellum Caraczolum Carafa, Joannel-

nellum Buzzutum, Matthæum Buccaplanula, & Christophorum de Costantio. Horum nomina Menennius testatur haufisse se e libello quodam Nicolai Agnelli Paccæ Neapolitani, cui titulus: *Ordines & Societates militares Regni*.

IX. Aragoniis deinde Regibus imperantibus, aliud a Ferdinando I. Rege conscriptum est anno 1463. Equestre Sodalitium, cujus insigne fuit pellis alpini muris, vulgo *Armellino*, cum hoc symbolo: *Malo mori, quam fœdari*. Quod nempe Marinum Martianum Suessanorum Ducem, affinem suum, hostemque infensissimum, captum, & in carcerem conjectum noluisset morti dare: qui tamen antea in ipsius Regis vitam, dissimulato pacis tractandæ causa prope Teanum colloquio, fœdissime insidias paraverat. Huic Societati adscriptum Herculem Estensem Ferrariæ Ducem, misso illuc Joanne Antonio Carafa, qui Torquem Societatis deferret, scribit Pigna in Historia Estensis familiæ. Et Menennius in citato libello refert ex Pacca adlectos Alphonsum Calabriæ Ducem, Regis primogenitum, Herculem Estensem Ferrariæ Ducem, Galeatium Sfortiam Ducem Mediolani, Alexandrum Sfortiam Pisauri Principem, Robertum Sanseverinum Principem Salerni, Franciscum Baucium Ducem Andriæ Regis consanguineum, Julium Antonium Aquavivum Ducem Atriæ, Trojanum Caracciolum Ducem Melphiæ, Antonium Piccolomineum Amalphitanum Ducem Regis consanguineum, & Pii II. nepotem, Ursum Ursinum Nolæ Comitem, ac Asculi Ducem, Antonium de Rueré Ducem Soræ Sixti IV. nepotem, Petrum Guevara Magnum Senescallum, Marchionem Vastii, ac Regis consanguineum, Innicum Avalos Comitem Camerarium, & Alphonsum ejus filium Piscariæ Marchionem, Honoratum Gaetanum Comitem Fundorum, Ferdinandum Guevara Comitem Belcastri, Alphonsum Guevara Comitem Archarum, Marinum Caraczolum Comitem Sancti Angeli, Jaobum Caraczolum Comitem Burgentiæ, Virginium Ursinum, & Joannem Jordanum ejus filium, Robertum Ursinum Tagliacotii, & Albæ Comitem, Diomedem Carafa Comitem Magdaloni, Scipionem Pandonum Comitem Venafri, Andream de Capua Al-

tevillæ Comitis filium, Matthæum de Capua Palenæ Comitem, Antonium Carafa Montifdragonis Dominum, Galeatium Caraczolum Vici Dominum, Domitium Caraczoli Ruodi Dominum, & Calabriæ Gubernatorem, Galeottum Carafa Foruli Dominum, & Regis confanguineum, Guevaram de Guevara Arpaiæ Dominum, & Vallis Beneventanæ Gubernatorem, Loyfium de Aquino Caftellioni Dominum, Albericum Carafa, & Jacobum Carafa de Spina Caftriveteris Dominum. Ritum vero ab Aragoniis Regibus adhibitum & in armandis Militibus, & in cooptandis Sociis *dell'Armellino* exhibet Joannes Brochartus in fuis Diariis manufcriptis, ubi poft enarratam Alphonfi II. coronationem ait, *Rex coronatus ad Altare fuperius dictum, prius Corporali, & manibus Legati deofculatis, & fignatis, juxta ordinem fuperius dictum afcendit, & fedit in faldiftorio ibidem fibi parato, & Legatus ad Regis dextram, ut alias faldiftorio, cappa indutus fimiliter fedit, quibus fic fedentibus, D. Joannes Pontanus Regis Secretarius ex quadam cedula quam manibus tenebat, ftans ad finiftram Regis in gradu inferiori Altaris pronunciavit de verbo ad verbum, & Heraldus Regis ad finiftram Pontani ftans eadem verba fucceffive proclamabat, ut ab omnibus intelligerentur. Sententia autem pronuntiationum, & proclamationum fuit: Rex creavit Ill. D. Joannem Borgiam Ducem Gandiæ, S. D. N. . . . . Principem Tricaricenfem, Comitem Clarimontis, Comitem Lauriæ, & Comitem Carinolæ. Item fimili modo per aliam cedulam, ut fupra pronuntiatam, & proclamatam, Rex creavit, conftituit Ill. D. Joffredum Borgium ejufdem S. D. Noftri Alexandri Papæ etiam . . . . de domo Aragoniæ, & fecit ipfum Principem Squillaci, Comitem Cariati, & Regni Siciliæ citra Pharum Protonotarium, quo taliter pronunciato, idem D. Joffridus genuflexit coram Rege, qui impofuit fibi Elmettum, five Galeam fupra aurem finiftram, & creavit eum Militem dicens:* Iddio e S. Giorgio ti facci buon Cavaliere. *Deinde impofuit fibi Stolam albam, fupra quam Stolam, ante impofitionem juravit velle capitula illius obfervare. Tum recepto ab eo, & per ipfum D. Joffredum fuper collanam auri de Sociis Hermelli-*

lini, præstito juramento, quod velit capitula Societatis illius Harmellini observare: Rex eamdem collanam humeris D. Joffredi imposuit, & ipsum Societati hujusmodi Hermellini aggregavit. Postmodum per aliam cedulam simili modo pronuntiatam & proclamatam Rex creavit, constituit Mag. D. Gentilem Virginium Ursinum de domo Aragonia, & Grandem Contestabilem Regni. Insignia autem tam D. Joffredo, quam Gentili Virginio Grandis Contestabulatus hujusmodi non dedit, quia illis receptis debebant per civitatem a Baronibus associari equitantes, quod hodie propter equitationem Regis fieri non potuit, sed ad alium diem hoc reservavit. Creavit post hæc idem Rex decem septem alios Milites, quorum cuilibet Galeam imposuit, & cum puncta ensis singulos inter aurem sinistram, & summitatem Galeæ tetigit dicens: Iddio e S. Giorgio ti faccia buon Cavaliero. *At illis, qui collanas offerebant, illis humeris eorum imposuit, sed nullum eorum de Societate Stolæ sive Harmellini fecit. Primus dictorum decem septem fuit Joannes de Sanguine Nobilis Neapolitanus Camerarius Regis, & ut credo, secundus Martinellus Regis Magister Justitiarius. Creatis Militibus hujusmodi surrexit Rex, & Legatus, qui ipsum Regem usque ad portas Ecclesiæ, extra portam a dextra Regis incedens associavit, sequentibus Prælatis in eorum mantellis: Rex ibidem Legato præsente ascendit equum, cujus frænum pectorale, & gropperam perlis in copioso numero ornaverat, & pallam per stringam suam digito annulari alligari sinistræ manus fecit, sceptrum in dextra ferens, sub baldacchino, quod Barones portabant, equitavit.*

X. Memorat hoc loco Brochartus alteram insignem cæremoniam, qua creabantur septem Proceres Regni. Olim enim in Neapolitano Regno septem præcipua fuere munera totidem Magnatibus commissa, qui proinde post Regem primum locum occupabant. Horum primus dicebatur Magnus Comestabulus, eratque Imperator militum, & supremus Dux belli; secundus Magnus Justitiarius, cui suberant Magistratus omnes, qui in negotiis tum civilibus, tum criminalibus jus dicunt; tertius Magnus Ammiratus, seu supremus classis, & rei maritimæ Præfectus: quartus M. Camerarius, qui

qui Regios proventus curabat; quintus M. Protonotarius servandis Chartis Regiis addictus; sextus M. Cancellarius, cui commissa erat custodia Regii sigilli; septimus denique M. Senescallus, seu supremus Domus Regiæ Prefectus. Hi septem Proceres in publicis, Regiisque cæremoniis assidebant una cum Rege purpureis induti vestibus, singulique habuere suæ dignitatis insigne, uti Magnus Comestabulus ensem, Magnus Justitiarius vexillum, Magnus Ammiratus facem, Magnus Camerarius Coronam Regiam, Magnus Protonotarius librum, Magnus Cancellarius Doctoralem lauream, Magnus Senescallus truncum Unicornis animalis. De eorum origine, (quæ a Normannorum ætate repetenda est) officio, ac jurisdictione, Tutinus in libro de hac re edito, Freccia in libro de Subfeudis, aliique plures cum scripserint, hic cæremoniam in eorum inauguratione adhibitam dumtaxat tractabimus, utpote quæ sæpe in Capella Palatina, absoluto Sacro, peragebatur. Et ex Tutino quidem colligitur, Magnum Comestabulum flexis ante Regem genibus, ab eo accepisse ensem, cum his verbis: *Accipe sanctum gladium, in quo nostros adversarios dejicies*. Verum sæpe in Capella Palatina inaugurabantur hujusmodi Proceres Regni. Ita Alphonsus II. in die coronationis suæ, Joffredo Borgiæ consanguineo Alexandri VI. contulit gradum Magni Protonotarii, & Virginio Ursino Magni Comestabuli. Sed horum munerum insignia alio die ipsis tradidit in Ecclesia Palatina, quod acceptis insignibus debuissent statim Civitatem perequitare; id vero in die coronationis Regis fieri minime potuisset, cum ipsi Regi erat equitandum. Rem narrat Joannes Brochartus in suis Diariis manuscriptis, simulque describit Ordinem hujus cæremoniæ: *Feria sexta dicti mensis Maii ante meridiem, vel circa, in Castro novo. Serenissimus Alphonsus Siciliæ Rex dedit insignia Principalia D. Joffredo Borgia de Aragonia Principi Squillaci, videlicet circulum aureum rotundum simplicem in modum fili, seu cordæ, grossitudinis majoris digiti manus, quem capiti suo imposuit, & duo vexilla, sive stendarda, una cum armis suis, & Aragonum inquartata; quod assignatum fuit portandum D. Calcerando Borgiæ Militi Ordinis S. Joannis Hierosolymita-*

tani, fratri Reverendissimi D. Cardinalis Montisregalis Legati; & aliud, campum habens glaucum, sive glaudum, & duos monticellos pares cum tertio illis superposito, & scalam auream ex passibus undecim aliquantulum per transversum tendentem in altum, quod fuit traditum D. Bartholomaeo Serra Militi de familia dicti D. Joffredi portandum. Quibus insigniis receptis idem D. Joffredus equitavit per Neapolim, hoc ordine: praecesserunt Tibicines, & Fistulatores, quos sequebantur Nobiles, & Barones suo ordine, Mazzerii Regis, illi duo portatores vexillorum praedictorum, Hiraldus Regis, a sinistris D. Joffredus, & ad ejus sinistram D. Fridericus frater Regis, quos sequebantur alii Barones post Regios: non perfecit circulum solitum, quia insigne aureum, quod in capite detecto gerebat, nimis eum premebat; rediit propterea ad Castrum novum, quod exuerat. Haec ex consuetudine Neapolitana debebant heri facta fuisse; sed propter coronationem Regis, & ejus equitationem fuerunt in hodie prorogata. Paulo post describitur ab eodem Brocharto ritus, quo tradita fuerunt Gentili Virginio Ursino insignia Magni Comestabulatus, his verbis: *Feria quinta, decima quinta Maii, Reverendus Episcopus Nicastrensis celebravit Missam solemnem Pontificaliter, cui Serenissimus Alphonsus Siciliae Rex interfuit. Finita Missa, accessit ante Altare Capellae in Castro novo, ubi Missa hujusmodi celebrata fuerat praedictus Rex, ubi eo in sede sedente, venit coram eo Magnificus Gentilis Virginius de Aragonia manto longo rosaceo paucis suffulto usque ad terram indutus, cujus pars ad dextram a brachio infra usque ad terram aperta erat, sinistra vero pars plicata erat super brachium sinistrum, super brachium dextrum habebat bicham, sive lecidipium eisdem paucis subductum, & in capite biretum rosaceum parvum etiam paucis suffultum, cui ipse Rex donavit stendardum unum magnum armorum Regis, & Ursinorum aquartatum, & baculum unum argenteum, sive mazziriam in manu dextra, insignia Grandis Contestabilis Regni Siciliae, officii sibi pridem dati, cum quo, praecedenti stendardo a quodam Nobile portato, idem D. Gentilis Virginius a sinistris D. Joffredi equitavit per Civitatem Neapolitanam more solito a No-*

a Nobilibus & Baronibus associatus. Circulus aureus imponebatur, vexillum quoque tradebatur in signum investituræ Feudorum, iis, qui Reguli, seu Barones creabantur; quique mox, acceptis insignibus, Civitatem magna pompa perequitabant. Hujus rei sæpe occurrit mentio in Annalibus Neapolitanis Raimi to. 23. Script. Ital. a Muratorio evulgatis. Ibi anno 1443. Raymundus Ursinus Princeps Salerni, & Bernardus Aquino Marchio Piscariæ redimiti aureo circulo, & tribus præcedentibus vexillis per Civitatem equites incessisse leguntur. Hinc Joffredum Borgia circulo aureo, & duplici vexillo donatum a Rege exhibet Brochartus, quorum unum spectabat ad Principatum Squillacensem illi concessum, quare a Brocharto dicuntur *Principalia insignia*; alterum vero ad officium Magni Protonotarii. Et in Annalibus Raimi nuper laudatis, anno 1446. Dux Amalphitanorum, Pii II. Romani Pontificis nepos, creatus a Rege Magnus Justitiarius dicitur equitasse cum uno stendardo (& istud erat Ducatus insigne) & uno pennone, hoc est, vexilli quadam specie, quod Magno Justitiario præferebatur. Nunc vero temporis nonnisi nuda supersunt illorum septem Officiorum nomina, quæ honoris causa a Rege Magnatibus quibusdam conceduntur.

XI. At vero Equestres Ordines, quorum Neapolitani Reges auctores fuerant, deficientibus ipsis, defecerant, & hominum memoria fere exciderant; cum CAROLUS BORBONIUS, omnium antehac Regum, clementia erga subditos, animi magnitudine, & rerum gestarum gloria longe præclarissimus, imperium utriusque Siciliæ, non tam sibi ipse vindicavit, quam populorum votis, animis, benevolentia, plausu oblatum, exhibitumque accepit. Ne itaque rem aliquam missam faceret, quæ ad Aulæ Neapolitanæ splendorem, ad sui Nominis gloriam, & ad eorum remunerationem, qui de Rege, vel de Republica essent optime meriti, spectaret; in suis cum MARIA AMALIA Augusti III. Poloniæ Regis, & Saxoniæ Ducis filia nuptiis, anplissimum instituit die 3. Julii anno 1738. Equestrem Ordinem sub S. Januarii Episcopi & Martyris, præcipui Neapolitanorum patroni nomine, auspiciis, ac patrocinio. Hujus Equestris Sodalitii se, suosque succes-
so-

fores, perpetuo jure, ſupremos fore Moderatores dixit; cui, qui adſcripti eſſent, hiſce adſtringerentur officiis defendendi nempe ac tuendi, omni ſtudio, totiſque viribus Catholicam Religionem: Magno Magiſtro fidem & obedientiam promittendi, ac ſervandi: ſi quæ inter Sodales geruntur inimicitiæ, his extinguendis omnem operam dandi: a ſingulari certamine ſive offerendo, ſive acceptando abſtinendi; imo ab aliis indicta pro viribus impediendi: ſingulis diebus Sanctum Miſſæ Sacrificium, & in Paſchate, & die S. Januarii feſto Euchariſticam communionem ſumendi: vita functo e Confratribus aliquo, pro ejus expianda anima Officium Defunctorum recitandi, & Euchariſtiam ſumendi; tum unius ſolemnis Miſſæ celebrationem imperandi: denique interveniendi Rei Divinæ, quam in S. Januarii honorem, Magnus Ordinis Magiſter decreverit. Inſignia vero quotidiana horum Sodalium ſtatuit, faſciam rubeam undatam, ab humero dextro ad ſiniſtrum latus protenſam, e cujus parte extrema Crux pendet octagona, quatuor liliis ad quatuor angulos diſtincta, & in ipſius Crucis medio B. Januarii Epiſcopi imago Pontificalibus induti ornamentis, dextra manu benedicentis, ſiniſtra habentis Evangeliorum librum, & mirifici ſanguinis ampullas; aliam preterea Crucem argenteam ſuperiori veſti conſutam, cum hoc ſymbolo: *In ſanguine fœdus*; quo ſignificatur arctiſſima & religioſiſſima ea eſſe fœdera, quæ ſanguine obſignantur. Inſignia autem ſolemnia, præter recenſita, decrevit, Torquem aureum egregio opere laboratum, liliis & Pontificalibus inſignibus contextum, Crucem etiam in extrema parte habentem; & pallium, ſive talare veſtimentum nobiliſſimum, coccineum, undatum, liliis aureis undique adſperſum, aureo cingulo obſtrictum, & anteriori parte complicatum. Ubi quis a Rege ad hanc Societatem cooptatur, hujus rei conſcius fit a Secretario Ordinis, ad quem debet ille tranſmittere monumenta, quibus ſui generis excellentia comprobetur. Id vero a Rege diſcutiendum demandatur duobus ejuſdem Societatis Sodalibus, iique, re examinata, ſententiam ſuam ſcripto tradunt a Secretario Ordinis, Regi exhibendam. Porro nonniſi viri præclariſſimi vel genere,

vel dignitate, in eam Societatem adſciſci ſolent; Cardinales, Antiſtites, Magnates Aulici, belli Duces, Reguli ampliſſimi. Habet præterea hoc Equeſtre Sodalitium quatuor Officiales, Cancellarium ex Antiſtitum numero ſeligendum, Secretarium, Theſaurarium, & cœremoniarum Prefectum. Ad Cancellarium ſpectat Sacris operari, ad Secretarium Acta & diplomata Ordinis cuſtodire, ad Theſaurarium inſignia Ordinis aſſervare, denique Præfectus cæremoniarum quidquid ad ritus & cæremonias ſpectat, moderatur. Ampliſſimam hanc Societatem BENEDICTUS XIV. nedum ratam habuit, verum etiam nonnullis donavit privilegiis, edita Conſtitutione pridie kalendas Julii an. 1741. quæ incipit *Romanæ Eccleſiæ benignitas*. Nam primum indulſit, *ut Cancellarius ipſius Societatis pro tempore exiſtens in Epiſcopali, ſeu Archiepiſcopali dignitate, prout in Statutis ejuſdem Societatis continetur, conſtitutus, ſeu Presbyter ad audiendas Confeſſiones idoneus per ipſum tamen Cancellarium ad hoc deputandus, vel per ipſos Confratres, eoſdemque Officiales extra fines dicti Regni utriuſque Siciliæ commorantes, ex approbatis tamen a locorum Ordinariis eligendus, ipſos, & eorum ſingulos, ab omnibus & ſingulis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure quavis occaſione, vel cauſa latis, inflictis, nec non ab omnibus eorum peccatis, criminibus, exceſſibus, & delictis, quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam Apoſtolicæ Sedi qualitercumque reſervatis (non tamen de reſervatis locorum Ordinariis) de quibus ore confeſſi, & corde contriti fuerint; de reſervatis autem qualitercumque Sedi Apoſtolicæ ſemel in vita, & in mortis articulo, etiamſi mors ſecuta non fuerit, de aliis vero eidem Sedi non reſervatis, quoties opus fuerit, in foro coſcientiæ dumtaxat abſolvere, ac eis, & eorum cuilibet pro commiſſis debitam abſolutionem impendere, & pœnitentiam ſalutarem injungere: nec non vota pro tempore per eos emiſſa (ultramarino, viſitationis liminum Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ac S. Jacobi in Compoſtella, nec non caſtitatis, & religionis votis dumtaxat exceptis) in alia pietatis opera commutare; nec non in mortis articulo, etiamſi* *mors*

mors non subsequatur, plenariam omnium peccatorum suorum remissionem, & indulgentiam, & Apostolicam nostram benedictionem per se ipsum, vel per alium quemcumque idoneum Sacerdotem per singulos Fratres eligendum impendere, possit, ac valeat. Præterea Cancellario, Confratribus, & Officialibus Ordinis concedit domesticum Oratorium ubicumque locorum fuerint, ubi singulis diebus semel peragatur Missæ Sacrificium, exceptis tamen Paschate, Pentecoste, Natali Domini, & aliis hujusmodi solemnitatibus; & quidem hora una ante auroram, & altera post meridiem. Si Confratres in locis interdictis morari contigerit, fas eis est Eucharistiam & cætera Sacramenta accipere; Missæ, & divinis Officiis privatim celebrandis adesse, una cum suis domesticis, & consanguineis; dummodo non eorum causa latum sit interdictum, vel eorum culpa minime tollatur. Quin si in locis interdictis extremum obierint diem, tumulari in Ecclesia licite possunt. Quadragesimæ tempore, & aliis diebus anni, quibus interdictus est usus lacticiniorum, eis vesci integrum est. Denique diebus B. Januario sacris, nempe primo Sabbato mensis Maii, die decima nona Septembris, die decima sexta Decembris, ac singulis octavæ diebus, si pietatis causa aliquam adierint Ecclesiam, peccata etiam sua apud Sacerdotem confessi fuerint, Eucharisticum insuper panem sumpserint, plenariam Indulgentiam consequuntur. Atque hæc sunt hujus nobilissimæ Societatis initia, statuta, officia, & privilegia. Pergimus ad ritum quo inaugurantur Sodales.

XII. In Capella Palatina solemni ritu in hanc Societatem ii adsciscuntur, quos Rex statuit eo honore afficiendos. Ibi Rex Solio insidet, prope Regem sedent in scamno cæteri Sodales Ordinis; e regione vero quatuor Officiales, Cancellarius, Magister cæremoniarum, Thesaurarius, Secretarius. Cancellarius Sacrum facit, quo expleto, induit Pontificalia ornamenta, & sedet in faldistorio ad Altare. Tum, deposita mitra, benedicit equestria insignia, quæ illi exhibentur in argenteo bacili, pallium, torquem, ensem, cingulum, hac formula: *Adiutorium nostrum in nomine Domini*. ℟. *Qui fecit cælum & terram*. ℣. *Dominus vobiscum*. ℟. *Et cum*

cum spiritu tuo. Oremus. Deus invictæ virtutis Triumphator, & omnium rerum Creator, & Sanctificator, intende preces nostras, & hoc indumentum militaris gloriæ Ministro tuo ferendum, ore tuo proprio benedicere & sanctificare digneris, & hunc servum, qui ipso utetur, tibi devote & laudabiliter servientem, gratum efficere digneris. Per Dominum nostrum. Amen. Adhæc Tyro medius inter duos Sodales, qui sponsorum vices gerunt, salutato Altari, ad Regis Solium accedit, ibique genua submittit: tum e sponsoribus unus Regem illius nomine deprecatur, ut Tyronem donet torque & vestimento Societatis. Mox eumdem Rex sciscitatur, an armatus sit Miles. Qui, si cingulo militari haud donatus fuerit, eo donatur a Rege, hoc ritu. Præfectus Regii stabuli porrigit Regi ensem, quo Rex ter percutit humeros Tyronis, isque ensem deosculatur; mox ense, & equestri cingulo a duobus sponsoribus cingitur. Tum Præsul Sacra faciens, accedit ad Solium Regium, ac stans, hasce preces inchoat. *Accipe gladium hunc in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & utaris eo ad defensionem Sanctæ Ecclesiæ Romanæ, Regis nostri* CAROLI BORBONII *Supremi Principis, ac Magistri Ordinis, & tuam, ad confusionem inimicorum Crucis Christi, ac Fidei Christianæ, & quod maxime ferentis animi præstantia commendat, illo neminem injuste lædas, quod ipse præstare dignetur, qui cum Patre, & Spiritu Sancto vivit, & regnat Deus in sæcula sæculorum.* Tyrone respondente: *Amen*. Quod si Militare cingulum jam induerit, hæc cæremonia omittitur. Tum Secretarius Ordinis Tyronem sciscitatur, an jurare velit, servaturum se se Ordinis Statuta. Quo respondente, se paratissimum esse, defertur a duobus sponsoribus ad Antistitem sedentem in faldistorio ad Altare. Ibi flexis genibus, dextra manu tangens Evangeliorum Codicem, legit hanc juramenti formulam: *Io N. N. prometto a Dio Trino, & uno, alla sempre Vergine Maria, & a S. Gennaro d'esser fedele a sua Maestà, Capo, Sovrano, e Gran Maestro del Real Ordine di S. Gennaro, & a suoi Serenissimi Successori, che saranno Capi di quest'Ordine in tutte l'occasioni, nelle quali si tratterà dell'onore, vita, e stato di S. M. e dell'* Or-

Ordine, facendo cio che dee fare un buon Cavaliero. Prometto di difendere sempre a tutto mio potere la Santa Fede Cattolica Romana, sollevare, e difendere le Vedove, i Pupilli, e le persone miserabili dall'oppressioni con parole, e con opere per quanto mi sarà permesso. Osservarò inviolabilmente tutte le leggi, e statuti dell'Ordine, così prescritte, come da prescriversi. Porterò di continuo la Croce dell'Ordine secondo dispongono li Statuti, e voi Santissima Trinità, Beata Vergine, e S. Gennaro udite questi miei voti, siate presenti al proferire di questa mia ultima volontà. Præstito juramento, sistit se Regi, eumque provolutum in genua duo sponsores induunt Ordinis Vestimento, Rege quoque manum admovente. Interea Cancellarius ab Altari ad Regis Solium pergens, hæc pronuntiat verba: *Accipe hanc vestem immaculatam, quam securus perferas ante Tribunal Dei. Suscipe jugum Domini suave, & onus leve, quo non gravari, sed acquiescere animus debet.* Adhæc Thesaurarius Ordinis exhibet Regi Torquem; & Cancellarius ad Tyronem versus: *Credisne*, ait, *hoc esse vivificæ Crucis signum, in quo Christus pependit, ut sua morte nobis vitam conciliaret?* Cui Tyro: *Credo*. Rursus Præsul. *Et hoc*, inquit, *est Ordinis Beati Januarii signum, quod semper tuo pectori adhæreat.* His dictis Tyro Crucem deosculatur; eique Rex Torquem imponit, Præsule dicente: *Accipe hoc signum in nomine SS. Trinitatis, Beatæ Mariæ Virginis, & Sancti Januarii Martyris, in Fidei, & Christiani nominis incrementum pectori tuo ideo Crucem commendamus, ut tuo sit cordi proximior; & dextera fortiter dimicans illam defendas, & defensam toto zelo reverearis.* Osculata deinde Regis manu, eum Rex amplexu excipit, qui surgens, salutato Rege, singulos Sodales amplectitur, & suo se sistit loco. Interea Præsule præcinente, decantant Musici Psalmum, *Magnus Dominus & laudabilis nimis*: quo finito sequuntur hæ preces: ℣. *Salvum fac servum tuum.* ℟. *Deus meus sperantem in te.* ℣. *Mitte ei Domine auxilium de sancto.* ℟. *Et de Sion tuere eum.* ℣. *Nihil proficiat inimicus in eo.* ℟. *Et Filius iniquitatis non apponat nocere ei.* ℣. *Esto ei Domine turris fortitudinis.* ℟. *A facie inimici.* ℣. *Domine exau-*

exaudi orationem meam. ℟. *Et clamor meus ad te veniat.* ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo. Oremus. Deus qui justificas impium, & non vis mortem peccatoris, Majestatem tuam suppliciter deprecamur, ut hunc famulum tuum de tua misericordia confidentem cœlesti protegas benignus auxilio, & assidua protectione conserves, ut tibi jugiter serviat, & nullis tentationibus a te separetur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.* Tandem sacram rem absolvit in gratiarum actionem Hymnus *Te Deum*.

XIII. Officiales Ordinis pariter in Capella Palatina inaugurantur, hoc ritu. Ubi Cancellarius Rem Divinam egerit, is qui promovendus est, medius inter duos Equites, salutato Altari, procumbit ad Regis Solium; mox e sponsoribus alter a Rege petit, ut illi Crucem Ordinis largiatur. Eumdem Secretarius Ordinis interrogat, an interposita juramenti religione, sit ea, quæ sui sunt muneris, facturus. Eo affirmante, ducitur ad Antistitem in Altari sedentem, Pontificalibus indutum ornamentis, tactisque Evangeliis, flexis genibus, hoc sacramentum emittit: *Io N. N. giuro e prometto a Dio Trino & uno, alla Beatissima Vergine Maria, & al glorioso S. Gennaro di bene e fedelmente servire sua Maestà nel mio impiego, a cui s'è degnata di promuovermi. Sarò sempre fedele alla Maestà sua, Capo, Sovrano, e Gran Maestro, & a suoi Serenissimi Successori, che saranno Capi di quest'Ordine, in tutte l'occasioni, che si tratterà dell'onore, vita, e stato di S. M. Prometto di difender sempre la santa Fede Cattolica Romana, le vedove, i pupilli, e le persone miserabili dall'oppressioni con parole, & opere, per quanto mi sarà permesso, & in tutto il dippiù, che sta disposto nelle constituzioni rispetto alla mia carica, io compliró secondo l'obligo di fedelissimo vassallo di S. M.* Tum Antistes benedictionem pronuntiat, porrecta illi Cruce in argenteo bacili: *Benedic Domine Iesu Christe hanc Crucem tuam, per quam eripuisti Mundum a Dæmonum potestate, & superasti passione tua suggestorem peccati, qui gaudebat in prævaricatione primi hominis per ligni vetiti sumptionem. Per Christum Dominum nostrum. Amen.* Accedit deinde Præsul ad Solium Regium, ubi stans, con-

converſuſque ad ordinandum genibus flexum, eum interrogat: *Credis, ne hoc eſſe vivificæ Crucis ſignum &c.* uti paragrapho antecedenti legitur. His dictis, ordinandus oſculatur Crucem, quam illi Rex collo imponit, Præſule dicente: *Suſcipe hoc ſignum &c.* Deinde Regis manum deoſculatur, & ad ſuum ſe recipit locum. Tum Pſalmus *Magnus Dominus*, preces, & tandem Hymnus *Te Deum* decantantur. Denique ſi qui abſens a Neapolitana Aula in Societatem eſt cooptandus, id muneris a Rege alicui Antiſtiti, vel Socio Ordinis demandatur, iſque alios deſignat, qui in ea cæremonia vices agant Cancellarii, & Secretarii Societatis; Sodales etiam, ſi qui illic ſunt, monet, ut ad novi Socii inaugurationem peragendam conveniant.

XIV. Diximus tum a Sociis Velleris aurei in Hiſpania, feſtum S. Andreæ Apoſtoli tutelaris, tum a Confratribus Ordinis Spiritus Sancti in Gallia, ſacrum Divino Spiritui diem; & a Sodalibus Ordinis Periſcelidis in Anglia, feſtivitatem S. Georgii Cappadocis ſolemni ritu celebrari. Et quidem antiquo more receptum eſt in hiſce Equeſtribus Sodalitiis, ut ſtata ſint ſacra, & dies ſolemnes indicti, quibus cuncti intereſſe debeant, quemadmodum olim a Sodalibus Equeſtris Ordinis S. Michaelis Archangeli in Gallia, & Lunæ Creſcentis apud Andegavenſes Principes, & alibi paſſim uſitatum conſtat. Sed & apud Neapolitanos Reges idem mos viguit: ſiquidem Confratres Equeſtris Societatis Navis a Carolo III. Rege conſcriptæ ſub S. Nicolai Epiſcopi patrocinio, ſingulis annis hujus ſolemnia agebant in Eccleſia ab eodem Rege in honorem Sancti Epiſcopi excitata; de qua re Beatillus in Hiſtoria Barenſi. Pariter Equites Nodi, ſeu Spiritus Sancti, quos Ludovicus Tarentinus conſcripſerat, ſacrum diem Pentecoſtes ſingulis annis celebrarunt ſolemni pompa in Capella Arcis Lucullanæ, vulgo *Caſtello dell'ovo*. Ut enim conſtat ex Statutis illius Societatis ſupra relatis, conveniendum erat omnibus ad agenda Comitia, & ſolemnia Societatis, ex ærario Regio ſubminiſtrata pecunia illis, quibus eſſet inopia rei familiaris. Et in hiſce agendis ſolemniis candida geſtabant indumenta, enſem manu tenebant, auditaque Liturgia, Hymnum

mnum decantabant invocationis Spiritus Sancti, tum Comitia habebantur, omnesque eidem mensæ accumbebant. Ex receptissimo igitur hoc instituto decrevit Serenissimus Rex Carolus Borbonius singulis ânnis festum diem S. Januarii a Sociis hujus amplissimi Sodalitii in Capella Palatina celebrandum. Eo die Sodales solemni vestimento Ordinis induti, & quatuor ejusdem Societatis Officiales adeunt salutatorium Regis cubiculum, ibique Principem expectant, quem mox comitantur ad Capellam Palatinam; ad cujus fores Cancellarius Ordinis Regem adspergit aqua benedicta. Tum Rex sedet in Solio a cornu Evangelii, & ad Regis latus insident scamno sine postergali Socii omnes, servato inter eos antiquitatis ordine; e regione vero assident in simili scamno Officiales Societatis. Rem Divinam facit Pontificali apparatu Cancellarius; qua expleta, Sodales pariter Regem comitantur ad ædes usque suas. Quandoque non in Capella Palatina, sed in nobilissima S. Januarii Capella, quæ adhæret Metropolitanæ Ecclesiæ, celebrantur solemnia: tum vero Socii occurrunt venienti Regi usque ad fores Metropolitanæ Ecclesiæ, & discedentem pariter usque ad eas fores comitantur. Cardinales, & Episcopi, qui in hanc Societatem adsciti sunt, intersunt Rei Divinæ induti sui Ordinis ecclesiastico vestimento, sed simul gestantes Torquem Societatis.

CA-

CAPUT X.

DE RITU PRÆSTANDI SACRAMENTA.

Ritus, quo in Gallia Episcopi recens promoti jurant Regi fidelitatem. II. *De quibusdam aliis sacramentis, quæ in Aula Regum Galliæ præstantur.* III. *Ritus jurandi a Galliæ Regibus inita fœdera.* IV. *Ritus præstandi hominii, & jurandæ fidelitatis Principi Asturicensium in Hispania.* V. *De sacramento edendo a Clericis Aulæ Hispanæ.* VI. *Et quo Reges Hispaniæ se obligant fœderibus custodiendis.* VII. *Ritus jurandi fidelitatem Regi Lusitaniæ.* VIII. *Et Regi Sardiniæ.* IX. *De juramento fidelitatis in Sicilia.* X. *Et in Neapolitano Regno.* XI. *Ritus hominii exhibendi apud Neapolitanos usitatus.*

INsignis est in Aula Principum cæremonia, qua subditi fidem suam eis obligant, interposita juramenti religione; vel Principes ipsi sacramento promittunt servaturos se subditorum jura, aut inita fœdera ad Regni tranquillitatem. Et hæc quidem sacramenta, aut in ipsa Regum inauguratione, aut in Regni Comitiis, sæpe in Capella Palatina, & coram Magno Capellano præstari solent. Hujusmodi est in Gallia fidelitatis sacramentum Regi exhibendum ab Episcopis recens promotis, juxta vetustissimum illarum partium usum, de quo fuse agit p. 2. de Benef. lib. 2. cap. 47. doctissimus Thomassinus. Is ibi tradit, nulla quidem vetustioribus sæculis Episcopos Galliæ sacramenta edidisse; Carolum Magnum, & Ludovicum Pium justis adductos causis ea cœpisse exigere, cujus rei diserte meminit anno 836. Concilium Aquisgranense II. can. 12. at non in Episcoporum consecratione, sed in Regni Comitiis, una cum cæteris Ordinibus præstitum id obsequii; deinde Episcopos, præsertim Hincmarum Remensem hæc juramenta detrectasse, quod humanæ, & Divinæ leges eos a juramentis prohibe-

rent, & nefas esset manus sacro Chrismate delibutas, atque tractandis sacris rebus dicatas, juramentis, & hominiis sæcularibus profanare; hinc Reges inductos, ut a cæteris juramentum, ab Episcopis promissionem exprimerent. Verum posteriores Reges Carolinæ prosapiæ juramenta Episcopalia in integrum restituerunt; & quamvis rursum data esset opera, ut hæc hominia exploderentur, cum de proscribendis investituris actum fuit; ac Urbanus II. in Concilio Claromontano, anno 1095. & Paschalis II. in Concilio Lateranensi a præstandis hominiis Clericos prohibuissent; deinde tamen acquievere Romani Pontifices, ut rejectis investituris, sacramenta, & hominia retinerentur: tum Innocentius III. in Concilio IV. Lateranensi unum id vetuit; ut ne laici a Clericis iis exigerent fidei sacramentum, quibus nulla temporalia contulissent. Exinde in Gallia illis dumtaxat Episcopus incubuit necessitas hominii exhibendi, quorum Ecclesiæ aliquo Regio feudo donatæ essent, reliquis omnibus uno in Reges fidei sacramento defungentibus. Denique Franciscus I. hominii necessitate Gallos Episcopos absolvit, atque ad hæc usque tempora nonnisi fidelitatis juramentum ab ipsis exolvitur. Et olim quidem non Archiepiscopi, & Episcopi dumtaxat, sed etiam Abbates, & Abbatissæ hæc persolvebant sacramenta in Capella Regis, peracto Sacro, aut ad Vesperas, præsente Regis Confessario, uti legitur apud Carolum Degrassalium lib. 2. Regalium Franciæ: deinde vero ad nostram usque ætatem, non jam Confessarius Regis, sed Magnus Eleemosynarius excipit hujusmodi sacramenta dumtaxat ab Episcopis emittenda. Veterem juramenti formulam exhibet Aimonius lib. 4. de gest. Franc. cap. 24. *Ego Hincmarus Laudunensis Ecclesiæ Episcopus, amodo, & deinceps Domino seniori meo Carolo Regi sic fidelis, & obediens secundum ministerium meum ero, sicut homo suo seniori, & Episcopus, per rectum suo Regi esse debet.* Juramentum ab Arnulpho Archiepiscopo Remensi exhibitum in Concilio Remensi anno 989. Hugoni Capetio Regi, & Roberto filio, in præsentia Regis, Episcoporum, Cleri, & populi, ita habet: *Ego Arnulphus gratia Dei præveniente Remorum Archiepiscopus,*

pro-

promitto Regibus Francorum Hugoni , & Roberto me fidem plenissimam servaturum , consilium , & auxilium secundum meum scire & posse , in omnibus negotiis præbiturum , inimicos eorum nec consilio , nec auxilio ad eorum infidelitatem scienter adiuturum ; hæc in conspectu Divinæ Majestatis , & bonorum Spirituum , & totius Ecclesiæ existens promitto , pro bene servatis laturus præmia æternæ benedictionis. Si vero quod nolo , & absit , ab his deviavero , omnis benedictio mea convertatur in maledictionem , & fiant dies mei pauci , & Episcopatum meum accipiat alter , recedant a me amici mei , sintque perpetuo inimici . Ad confirmationem sacramenti manu tangebantur sacra Pignora , unde corporale dicebatur sacramentum , quod iniquo ferebant animo Episcopi Concilii Carisiacensis in epistola ad Ludovicum Germaniæ Regem , quasi Episcopali dignitati minime conveniret . Sed in hominiis præstandis manus supponebantur manibus Domini ad servitutem, subjectionemque denotandam , & hinc hominia Ecclesiæ subinvisa fuere . Sæculo decimo tertio is erat ritus edendi ab Episcopis juramenti , quo usus est Willelmus Episcopus Andegavensis anno 1291. *Fecimus Regi Philippo juramentum fidelitatis in hunc modum , videlicet quod stola nobis , ad collum posita in modum Crucis ante pectus , & manu ad pectus missa , libro Evangeliorum coram posito , dixit nobis de mandato Regis Dominus de Chambery Miles: Vos juratis Domino Regi fidem , & legalitatem , & filio ejus Regi Francorum post eum , & quod servabitis eisdem corpora , & membra , & vitam , & jura sua , & honorem suum temporalem ; & si petat a vobis consilium bonum , & fidele , sibi dabitis . Ita juratis . Et nos respondimus : Ita juro .* Hodiernum vero hujus cæremoniæ ritum describit Peirarius lib. 2. de Orat. Reg. Gall. cap. 63. 64. 65. Antequam Episcopus recens consecratus ad jurandam Regi fidelitatem accedat , Bullas promotionis suæ Magno Eleemosynario exhibeat , necesse est ; ut is inquirat , an Regiis juribus , & Regni statutis consentiant . Has ubi ille probaverit , diem constituit ad juramentum præstandum ; quo die Episcopus Rocchetto , & Mantelletta indutus adesse debet Sacro , quod in Capella Regis , præsente

Principe celebratur. Lecto Evangelio Sacerdos, qui Sacris operatur, sanctum Codicem tradit Clerico alicui, a quo defertur ad Episcopum. Is vero salutato Altari, & Rege, acceptoque libro, ad Regem accedit, flexisque genibus, librum præbet Regi deosculandum, mox tum ipse, tum Rex manus Evangelio superimponunt. Adhæc Magnus Eleemosynarius Antistitem illum sciscitatur, an velit promittere, & jurare Deo, & Regi super sancta Evangelia, se ditiones omnes suæ Diœcesis, oppida, arces in Regis fide servaturum, Regi se fidelem futurum, nil contra Principem moliturum, imo si quid in Principem moliri noverit, conscium ejus rei Principem facturum. Cui reponit Antistes, se se ita jurare, ac promittere Deo, & Regi; eique Rex subdit: *Dieu vous en fasse la grace*. Surgens deinde Episcopus, salutato Altari, & Rege, reddito libro, suo se loco restituit. Tum debet totius rei gestæ documentum propria manu, proprioque sigillo obsignatum exarare, atque Magno Eleemosynario tradere; qui etiam aliud documentum Episcopo exhibet, quo testatur, illum tali die, tali mense, & anno consuetum juramentum fidelitatis exolvisse. Neque enim Gallicanis Episcopis recens promotis conceditur bonorum temporalium suæ Ecclesiæ administratio ante præstitum hujusmodi sacramentum; ea quippe bona statim post Episcopi mortem nomine Regis administrantur jure Regaliæ, de quo fuse agit Petrus de Marca lib. 8. de Conc. Sacerd. & Imperii. Olim præstito juramento, quædam pecuniæ summa solvenda erat ab Antistite Comiti Palatii, seu Senescallo Franciæ, quæ nubendis nobilibus puellis, quibus nullæ essent opes, concedebatur: sed Francisci I. Regis decreto anno 1526. hujus distribuendæ pecuniæ cura demandata est Magno Eleemosynario.

II. Sunt & alia sacramenta, quæ non in Capella Palatina, sed in ædibus Regiis præstantur. Ita ii Proceres, quibus concredita sunt Aulæ, vel Regni primaria Officia, sedenti Regi in suo cubiculo, junctis cum Rege manibus, legente sacramenti formulam, qui est a summis imperii negotiis, jurant Regi fidelitatem. Quod si is est e supremis belli Du-

Ducibus, quos nuncupant Marescallos Franciæ, huic a Rege traditur virga in signum collati imperii militaris: Duces vero Pretorianæ Legionis gentis Francorum, & Scotorum, ense cincti ad juramentum præstandum admittuntur, uti testatur in Cærem. Galliæ lib. 3. cap. 1. §. 1. Dumontius. Magnus quoque Eleemosynarius jurat Regi fidelitatem, ejusque juramentum, uti & aliorum Procerum Regni Rex ipse excipit; attamen juramenta, quæ a cæteris Clericis Capellæ Regiæ emittuntur, a Magno Eleemosynario excipiuntur. Nam Clerici antequam in Clerum Palatinum adsciscantur, fidos se Regi fore sacramento promittunt coram Magno Eleemosynario: quod jam in usu fuisse sæculo decimo sexto regnantibus Francisco II. Henrico II. & III. & Carolo IX. ex pluribus monumentis ostendit Peiratius lib. 1. cap. 16. Qui & ibi observat, illud esse discriminis inter Clericos Palatinos Regum Galliæ, & Regum Hispaniæ in hujusmodi exhibendo sacramento, quod nempe Clerici Aulæ Hispanæ D. Petro, Ecclesiæ Romanæ, Romano Pontifici, Regi, Reginæ, Principi Asturicensium, & Magno Capellano fidelitatem promittunt; hanc vero soli Regi pollicentur Clerici Palatini Regum Galliæ. Cæterum mos est antiquissimus, ut Palatini Clerici sacramento fidem obligent suam. Id enim constat ex querelis, quas detulit Carolus Calvus in Concilio Tullensi ad Saponarias anno 850. de Ganelonis Archiepiscopi Senonensis perfidia, qui illi sacramento fidem suam devinxerat, ex quo fuerat Clericus Regiæ Capellæ: *Vacabat tunc Pastore Metropolis Senonensis, quam juxta consuetudinem prædecessorum meorum Regum, Weniloni tunc Clerico meo in Capella mihi servienti, qui more liberi Clerici se mihi commendaverat, & fidelitatem sacramento promiserat, ad gubernandum commisi.* Memoratur etiam a Carolo Calvo in proclamatione adversus Wenilonem Toutoldus Clericus Capellæ Regiæ, *qui mihi se commendavit & fidelitatem sacramento promisit.* Exinde propensissimos fuisse Reges in promovendis ad Episcopales sedes Clericis Palatinis existimat Thomassinus. Verum ubi promovebantur novo, se sacramento adstringebant, ut patet de Ganelone, quem præter editum sacramentum,

tum, cum primum Regiæ addictus est Capellæ, tria alia protulisse sacramenta, cum nempe creatus est Archiepiscopus, tum quando imperium inter fratres Reges divisum fuit, ac denique ubi Carolus Calvus Regia exornatus est Corona, colligitur ex litteris Patrum Concilii Tullensis ad eumdem datis.

III. At inita fœdera jurantur a Galliæ Regibus solemni ritu in Ecclesia, ut plurimum Palatina. Refert Peiratius lib. 2. cap. 65. Regem Christianissimum anno 1559. in Metropolitana Ecclesia Parisiensi, celebrata Liturgia, solemni sacramento fidem suam devinxisse custodiendis fœderibus initis cum Hispaniæ Rege, & Angliæ Regina, præsentibus horum Principum Oratoribus. Ita etiam anno 1663. die 18. Novembris, uti refert Dumontius lib. 1. §. 37. Cæremonialis Galliæ, in Cathedrali Parisiensi Sacris operante Episcopo Carnotensi Suffraganeo Parisiensis Ecclesiæ, Rege sedente in Solio, præsentibus Oratoribus Principum, & Magnatibus Aulæ, absoluta Liturgia, sacramento firmatum fuit fœdus inter Regem Christianissimum, & Helvetiorum Senatum, præbente Regi Evangeliorum librum Cardinali Antonio Barberino Magno Eleemosynario, & decantato postea Hymno gratiarum actionis. Attamen fœdus inter Ludovicum XIII. Regem Galliæ, & Carolum I. Angliæ Regem sancitum, anno 1629. juratum fuit in Ecclesia Palatina Fontisbellaquei, & ad Vesperas, ut idem narrat Dumontius lib. 2. c. 6. Cæremonialis Galliæ. Decantatis namque Vesperis, Rex Solio insedit, & prope Regem tum Cardinalis Richelius, qui vices agebat Magni Eleemosynarii, tum cæteri adstabant Proceres Aulæ; adhæc a cæremoniarum Præfecto ductus est ad Solium Anglus Orator, isque Regi Christianissimo exhibuit tabulas initi fœderis ab Anglorum Rege subsignatas. Interea ad Cardinalem Richelium delatus est a quodam Clerico Capellæ Regiæ sacer Evangeliorum Codex, quem ille obtulit Regi deosculandum, statutisque a Rege manibus super Sacrum Codicem, lectaque a Secretario juramenti formula, se ita facturum juravit, & propria manu tabulas subsignavit, tum Anglum Oratorem amplexu excepit. His peractis, Palatini Cantores quasdam Antiphonas decantarunt, tum a Feciali-

libus ſemel, iterum, atque tertio acclamatum fuit, *Vivat Rex*. Pariter in Capella Palatina Fontisbellaquei, anno 1679. celebrato conjugio inter filiam Ducis Aurelianenſis, & Carolum II. Hiſpaniæ Regem, pactio Noviomagi inter Gallos Hiſpanoſque conſtituta, ſacramenti religione firmata eſt ad Evangeliorum librum, quem Regi præbuit Cardinalis Buillonius Magnus Eleemoſynarius. Denique Ludovico XIII. e vivis ſublato, hiſce ritibus anno 1644. die 3. Julii, confirmatum eſſe fœdus inter Gallos, Angloſque, narrant lib. 1. §. 78. Dumontius, & Roſſuetius. Rex eo die accubuit menſæ ſolemni pompa, una ſimul cum Anglorum Oratore; tum ſolemni quoque pompa ad Eccleſiam ſe contulit Palatinam, & Veſpertina audivit Officia modis muſicis decantata. His expletis ad Eccleſiam eamdem deductus eſt a Præfecto cæremoniarum Anglus Orator, & ſalutato Rege, inſedit ſcamno prope Solium Regis. Adhæc Epiſcopus Metenſis Primus Eleemoſynarius, Pontificalibus indutus ornamentis, ferens Evangeliorum librum, præeunte Clerico cum Pedo Paſtorali, Cancellarius quoque, & Secretarius ad Regis Solium acceſſere. Et primo quidem a Secretario lecta ſunt pacta conventa, tum a Rege ſignata, mox jurata ſunt, ſtatutis ſuper Sacrum Codicem ab eodem Antiſtite exhibitum manibus, tum a Rege, tum ab Anglo Oratore, & legente Secretario formulam juramenti. Hymnum deinde gratiarum actionis Cantores Palatini ſubjunxere, quem excepit benedictio a Metenſi Antiſtite lata, & iteratæ acclamationes a Fecialibus factæ.

IV. In Hiſpania vetuſtiſſima eſſe fidei ſacramenta ab Epiſcopis, cunctiſque Ordinibus Regi exhibita, probat canon 75. Concilii Toletani IV. anno 633. ubi execratis iis, qui *fidem ſacramento promiſſam Regibus ſuis ſervare contemnunt*, *& juramenti profeſſionem*, decretum fuit, conſtituendum eſſe Regem electione Epiſcoporum, & Optimatum, & anathemate feriendum illum ex Clero, & populo, qui *ſacramentum fidei ſuæ*, *quod pro Patriæ*, *gentiſque Gothorum ſtatu*, *vel conſervatione Regiæ ſalutis pollicitus eſt*, *temeraverit*. Innovatum eſt hoc decretum in Concilio Toletano V. can. 7. tum a Conciliis Toletanis VII. & X. graviſſimæ additæ ſunt pœnæ

næ Clericis reis violati hujus ſacramenti: & hinc ob initam adverſus Regem conjurationem ejectus eſt ſede ſua Sisbertus Toleti Metropolitanus in Concilio Toletano XVI. anno 693. Inde perſpicuum fit, olim in Hiſpania, vel in ſolemni conventu Regiæ coronationis, vel in Comitiis Regni, Epiſcopos, cunctoſque Ordines juramento fidem ſuam Regibus devinxiſſe. Deinde hæc juramenta præſtari conſueverunt, cum jubente Rege hæres, ſucceſſorque imperii ſalutabatur. Ita anno 1498. contigit, regnante Ferdinando Rege, quum Emmanuel Rex Luſitaniæ, qui Iſabellam Ferdinandi filiam duxerat, inauguratus eſt ſucceſſor Regni Caſtellæ, indicto Concilio Regni totius. Ordinem rei geſtæ ita deſcribit Oſorius lib. 1. de reb. geſt. Emman. Reg. Luſit. *Die Dominica, quæ ſecuta eſt, Emmanuel, & Iſabella in Templum deducti ſunt; Dux Metimnenſis, cujus paulo ante mentio facta eſt, pedibus ad Emmanuelis latus incedens, habenam equi illius manu tenebat: a læva vero Frienſis Dynaſta ſimile officium Iſabellæ juniori præſtabat. Hoc etiam modo Magnus equorum Magiſter a dextera, Dux Albanus a læva Fernandum, & majorem Iſabellam deducebant. Archiepiſcopus Toletanus Rem Divinam ſingulari cæremonia, atque ſanctitate peregit. Religione rite procurata, Ferdinandus, & uxor aſſurgunt: ille generum, illa vero filiam manu apprehendit; & utrumque in ſellis in ſublimi poſitis, & pulcherrime inſtratis collocant; ipſique in aliis ſellis ad eorum latera conſidunt. Civitatum procuratores in ſubſelliis ordine jam a multis ætatibus in Hiſpania recepto diſponuntur. Principes, ut forte cuique locus obvenerat, ita cum ſine offenſione cujuſquam occupant .... ſilentio deinde facto, vir quidam juris civilis eruditione præſtans, qui dicendi peritus habebatur, aſſurgit, orationemque luculentam habuit, qua pacis commoda, Hiſpaniæ totius etiam, & tranquillitatem, incrementum imperii, & reliquas utilitates, quæ ex Regnorum conjunctione ſequi videbantur, expoſuit. Hortatus deinde eſt Principes, & Civitates, ut Emmanuelem, & Iſabellam, quos Regum ſuorum hæredes eſſe videbant, certatim amarent, & colerent, ſummaque illis fide rebus in omnibus inſervirent, ſperarentque*

eos, quos jam sciebant esse Regiis virtutibus ornatissimos, similes futuros eorum Regum, quibus erant tempore a Deo constituto, successuri. Deinde ad Emmanuelem, & Isabellam conversus, eos admonuit, ut cernerent animo, quod eis munus imponeretur. Eorum namque officium esse, consulere populis, tueri innocentiam, coercere improbitatem, dare salutem, propulsare pericula, conservare, & bonis omnibus amplificare Rempublicam. Hæc ubi peroravit, quidam sacrorum Antistes assurrexit, & librum, qui Evangelia, & sacrorum rationem continebat, explicuit, & in medio illius Crucem auream imposuit; deinde cum libro ad Principes hæredes accessit, eisque dixit, ut manibus Crucem tangerent. Cum deinde is verbis præiret, ipsi se sanctissimo jurejurando constrinxerunt, fore, ut jura populis administrarent, libertatem Reipublicæ conservarent, omniumque saluti summa contentione prospicerent. Hoc facto, Magnus Equorum Magister librum e Patriarchæ manibus assumit, illumque tenens jurat, se Emmanuelem, & Isabellam pro veris, & legitimis suorum Regum hæredibus habiturum, eorumque imperio semper obedientem futurum, summaque fide pro eorum amplitudine, & dignitate pugnaturum. Deinde reliquos Principes, & civitatum Legatos eodem jurejurando constrinxit. Tum omnes ordines ad Principes, quibus fidem dederant, accedunt, eorumque manus osculantur. Nunc vero temporis, hac cæremonia (quæ est ex insignioribus Aulæ Hispanæ) Principi Asturicensium, hæredi Regni fides juratur. In Ecclesia Regia S. Hieronymi *del Buen Ritiro* inter Aram principem, & Odeum excitatur tabulatum, ubi sub Cortinis consistunt Rex, Regina, & Regia proles; scamna etiam parantur Oratoribus Principum, Præsulibus, Dynastis Castellæ, Consiliariis Castellæ, Delegatis Civitatum, & sedes Magno Capellano. Stata die, universi ab Ædibus Regiis ad Ecclesiam hoc ordine se conferunt: Aulici adolescentes, Cubicularii, Dynastæ, vulgo *Titulati* Castellæ, Delegati Curiarum vulgo *Procurator des Cortes*, quatuor Caduceatores, Præfecti Domus Regiæ, Magnates Hispaniæ, & Magnus Aulæ Magister, quatuor Feciales, Comes Oropesæ ferens Regis ensem, &

eo absente, supremus Præfectus Regii stabuli, Princeps Asturicensium medius inter alios Principes Regiæ prolis, si qui sunt; Rex, & Regina, ac tandem Matronæ Aulicæ. In Ecclesia Rex, Regina, & Regia soboles consistunt sub Cortinis, & prope adstant duo supremi Præfecti Domus Regiæ; ante Regias Cortinas se sistit Ensiger Regius; Matronæ Aulicæ in tabulato; Feciales, & Caduceatores in tabulati gradibus, cæteri in scamnis suo Ordini addictis. Ubi universi locum suum occuparunt, inchoatur Sacrum de Spiritu Sancto ab aliquo Antistite, & Collecta additur pro Rege; interea Magnus Capellanus recitat prope Regem Introitum, & cæteras Missæ partes, atque Evangelium, & osculum pacis exhibet Regi. Peracta Liturgia, Antistes sedet prope imum Altaris gradum, tuncque Fecialis ex ambone cunctos monet, ut audiant sacramentum fidei, hominii, & obedientiæ præstandum a Regiis Principibus, Præsulibus, Magnatibus, aliisque Ordinibus N. Principi Asturicensium, successori, & hæredi Regni, ita jubente Rege. Qua proclamatione facta, senior e Castellæ Consiliariis legit e scripto quodam, adstantes omnes convenisse, & consensisse ut N. Principem Asturicensium, vivente Rege, & eo mortuo, Regem colerent, atque illi fidelitatis juramentum integro, & libero animo præstarent. Tunc, monente cæremoniarum Præfecto, Magnus Capellanus Crucem, & Evangeliorum librum collocat super mensulam coram Antistite, ad hunc Principes Regiæ stirpis accedunt, in genua procumbunt, tactisque Cruce, & Evangelio, interroganti Antistiti, an jurare velint juxta ea, quæ lecta sunt, annuunt. Mox Regem adeuntes ad ei præstandum hominium, manus suas cum Regiis manibus implicant, petente pariter Rege an hominium velint præstare; denique Principem Asturicensium adeunt, illiusque manum osculantur, & ab eo amplexu excipiuntur. Præstito juramento a Principibus Regiæ stirpis, Fecialis Magnatem illum accersit, cui excipiendi hominii munus Rex demandaverit; isque salutato Altari, & Rege, sistit se detecto capite prope Altare in cornu Epistolæ. Tum alium Evangeliorum librum, Crucem quoque aliam ab ea, ad quam Principes Regii jurarunt, Cleri-

ri-

ricus Aulicus supra mensam statuit. Fecialis vero Antistites accersit ad juramentum præstandum; & primo quidem Magnus Capellanus, vel dignior Antistes, monente cæremoniarum Præfecto, tum cæteri Præsules suo ordine, adeunt Pontificem illum, qui Sacris est operatus, flexisque genibus, interroganti, an jurare velint, affirmant; deinde ad Magnatem illum accedentes, hominium exolvunt, complicatis cum eo manibus, ac stantes; eosque ille sciscitatur, an semel, iterum, atque tertio velint hominium facere; ultimo Regis, & Principis manus osculantur. Sequuntur, Feciali accersente, Magnates Hispaniæ; hos excipiunt Dynastæ, seu Titulati Castellæ, Comites nempe, & Marchiones, qui e Magnatum classe minime sunt; tum cæteri nobiles viri, Magnatum filii, Civitatum Oratores, Præfecti Domus Regiæ, Magnus Aulæ Magister, Regius Ensifer, tradito ense Supremo Præfecto Regii stabuli, eodem ritu, primo fidelitatem jurant coram Antistite, tum hominium præstant coram Magnate, denique Regem, & Principem colunt osculo manuum. Sed & a Magnate, cui accipiendi hominii munus demandatum fuit, sacramentum fidelitatis, hominiumque coram Magno Aulæ Magistro emittitur. Ultimus omnium Antistes ipse, qui Sacrum fecit, quique aliorum sacramenta excepit, exutus Pontificalibus ornamentis fidelitatem sacramento promittit coram Magno Capellano, qui Pontificalia induit, & illius sedem occupat; ac pariter Magnatem causa faciendi hominii, Regem, & Principem ad manuum oscula petit. His omnibus peractis, Regem Secretarius Regi sciscitatur, an edito sacramento, præstitoque hominio factum sit satis, & an ei voluntas adsit jurandi servaturum se leges, consuetudines, & jura Regni. Affirmante Rege, tota cæremonia concluditur. Quoniam vero non omnes Regni Proceres, sive Clerici, sive laici, quibus jurandum est, eo conveniunt; hinc ablegantur a Rege in Provincias, qui hujusmodi exprimant sacramenta.

V. Clerici Palatini Aulæ Hispanæ sacramento fidem obligant suam, cum primum obsequio Regis addicuntur. Et quidem, uti refert Turturetus lib. de Sacello Hisp. cap. 5. Magnus Aulæ Magister excipit nomine Regis sacramentum

a Magno Capellano præstandum, is vero juramentum excipit Præfecti Regiarum Cortinarum; at cæteri Capellani Aulici jurant coram Receptore Sacelli, se officio suo minime defuturos. Carpit proinde hunc morem Peiratius lib. 1. cap. 16. quod ipsi Regi potius, quam alicui Aulæ Magnati convenientius sit Magnum Capellanum sacramentum exhibere, quemadmodum in Gallia Magnus Eleemosynarius ipsi Regi juramentum præstat; additque Capellanis Aulicis potius apud Magnum Capellanum, quam apud Sacelli Receptorem jurandum fore. Formula vero juramenti a Turtureto, & Peiratio relata, est hujusmodi: *Ego N. ab hac hora in antea fidelis ero S. Petro, sanctæque Romanæ Ecclesiæ, Dominoque nostro Papæ, ejusque successoribus canonice intrantibus: simili modo fidelis ero Regi N. Domino nostro, Reginæ, & Principi, pro tempore existentibus, eisque fideliter inservire curabo: Regis nostri Majestatem, auctoritatem, præeminentias & regalias, ejusque Regiæ Capellæ, & domus, & quæ utilia erunt pro viribus defendam, tutaborque, & his contraria removebo, & si per me id præstare non potero, Capellano meo Majori Regio pandam, cui tamquam superiori meo Ordinario pro tempore existenti obedientiam, reverentiam, & subiectionem promitto, & quod mihi ab eo & suo nomine fuerit injunctum, omni mora postposita adimplebo, ejus honori, bono, & commodo Capellanorum, & Cantorum aliorumque Ministrorum, & ipsius Regiæ Capellæ consulam, & quæ commoda esse poterunt, procurabo: Capellæ Regiæ secreta, & quæ in ejus Congregationibus agentur, custodiam, ejusque Constitutiones, & Statuta, & tandem ea omnia observabo, quæ ad honorem, & decorem prædictæ Regiæ Capellæ concernere, & spectare intelligam. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia.* Hac sacramenti formula plura indicantur officia Capellani Aulæ Hispanæ, nempe legibus Romani Pontificis, Regis, Reginæ, Principis successoris Regni morem gerere; Regis, & Regiæ Capellæ jura tueri; fidelem operam in suo exequendo munere navare; Magno Capellano tamquam Ordinario suo obedire; Palatini Clericorum Collegii statuta, & secreta custodire; ad ejus gloriam, & utilitatem conferre

re omnem operam, denique sui muneris partes incunctanter obire.

VI. Ratio autem faciendi fœderis in Aula Hispana, hæc est. Cæremoniæ agendæ statuta est aula quædam Domus Regiæ, ubi paratur Solium Regis, & sedes Oratoris illius Principis, quocum fœdus est sanciendum. Adsunt, qui Regis sunt a Consilio, & a secretis; Feciales quoque, sive *Araldi*, & Caduceatores sive *Mazzieri*. Si quis e Cardinalium numero adscriptus sit Regis Consilio, huic sedes apponitur. Anno 1605. cum inter Hispanos, Anglosque pax firmata est, interfuere etiam cæremoniæ Magnus Præfectus Regii stabuli deferens Regium ensem, Magnus Aulæ Magister, & Magnates Hispaniæ scamno insidentes. Stata hora, ducitur Orator Principis, quocum fœdus est ineundum, ad cæremoniæ aulam, illique venienti occurrunt honoris causa Aulici; pauloque post, illuc se confert Rex Catholicus, Oratorem salutat, sedet, innuitque ut ille etiam assideat. Mox a Secretario Regni legitur jurandi fœderis formula; qua lecta, collocatur prope Regem mensula, supra quam Magnus Capellanus Crucem, & Evangeliorum librum statuit. Tum flexis genibus, detecto capite, manibus ad sacra illa admotis, Rex Catholicus affirmat, se in ea jurare verba. Surgit deinde, remotaque mensula, Orator pro inito fœdere diuturnam amicitiam, felicitatem, & imperium Regi precatur. Cæterum & apud Romanos olim insignis, & sacra fuit cæremonia fœderis sanciendi, ut ex Livio lib. 1. cap. 24. aliisque constat. Nam, qui fœdus facturi erant, quique interesse volebant, in publicum aliquem locum congregabantur, & Rege sedente, vel Consulibus, Fecialis rogabat Regem, aut Consulem, an juberet cum eo populo fœdus ferire. Illo jubente, Fecialis ex arce Capitolina verbenam afferebat, seu sacram herbam, qua mos fuit coronandi Feciales, & Patres Patratos fœdera facturos. Tunc utriusque populi Feciales scribebant leges in duabus tabulis, quarum una apud Populum Romanum, altera apud fœderatos servaretur, & scriptas recitabant. Legibus recitatis ex utraque tabula, Feciales Populi Romani, præsente Patre Patrato alterius populi tamquam juris-

risjurandi teste, pronunciabat juramentum, ut qui prius infringeret fœdus, illum Jupiter sic feriret, *ut ego hunc porcum hodie feriam, tantoque magis ferito, quanto magis potes, pollesque*. Id ubi dixerat, porcum saxo silice percutiebat. Idem juramentum Fecialis alterius populi faciebat. Postremo Feciales, & Patres Patrati porcum Jovi immolabant. Progressu temporis deinde institutum est, ut fœdus fieret jactu lapidis, quem Fecialis dextra projiciens ajebat: *si sciens fallo, tum me Diespiter, salva urbe, arceque, bonis ejiciat, uti ego hunc lapidem*.

VII. Lusitani, vivente Rege, eoque jubente, fidelitatem sacramento promittunt successori, & hæredi, indicto Conventu generali Regni. Ita olim Michaeli infantulo Filio Emmanuelis Regis fides jurata est, uti narrat Osorius lib. 1. de Reb. gest. Emm. his verbis: *Emmanuel anno sequenti, qui fuit a Christo nato* MCDXCIX. *ad eam rem sine ulla mora peragendam concilium indixit. Omnes sine ulla recusatione conveniunt. Is ab omnibus postulat, ut fidem dent, se Michaeli ipsius unico filio tamquam successori legitimo, fore semper, postquam ille ad Regnum perveniret, obsequentes. Illi priusquam fidem darent, ab eo expostularunt, ut nomine filii promitteret, idque juramento confirmaret, ut numquam neque jurisdictiones, neque vectigalium administrationes, neque arcium præfecturæ ad Portugalliæ ditionem pertinentes, sive citra, sive ultra mare alicui, qui non esset natura Portugalensis, ullo tempore, aut condicione mandarentur. Quod Emmanuel facile concessit. Illi igitur fidem publice absenti Michaeli dederunt: & Emmanuel promissionis suæ fœdus propria ipsius manu consignatum jussit, ut publico testimonio ad memoriam sempiternam confirmaretur*. Atque is mos apud Lusitanos sequentibus quoque sæculis viguit, uti constat ex Historia Regum Lusitaniæ, quam decem Tomis distinctam nuper edidit Vir Clarissimus Antònius Cajetanus Sousa Teatinus, ubi plurima leguntur exempla præstiti solemnis juramenti Principibus successoribus Regni, pueris etiam, vel adolescentulis, Rege vivente. Ita Alphonso Principi, nato anno 1643. tamquam hæredi imperii jurata est fides anno 1653. & Petro II. filio

filio Regis Joannis IV. anno 1668. & Elisabethæ unicæ illius filiæ, anno 1674. Lusitani Ordines fidelitatem sacramento præstitere. Hanc cæremoniam agere solent in aula quadam Palatii Regii, Rege, & Principe Solio insedentibus, legente juramenti formulam Officiali quodam Aulico, quem vocant *Escrivao de Puridade*, tactis Cruce, & Evangeliis a Magno Capellano delatis, & osculo manuum Regis, ac Principis successoris: & primo quidem Principes Regiæ stirpis, tum Magnates Regni, nullo inter eos servato ordine, Episcopi, Nobiles viri, Magistratus jurant. Hoc fere ritu Joannem V. nunc gloriosissimum Regem, tamquam successorem Regni, octo annis natum, vivente Petro II. Rege, illius parente, die 1. Decembris, anno 1697. consueto juramento Lusitani Ordines coluerunt. Et in ea cæremonia Infans D. Franciscus, vices agens Magni Comestabuli, detulit ensem Regium, primusque juravit, venia a Rege facta tenellæ ætatis, quæ satis non erat edendo sacramento. Ille vero, defuncto Petro II. anno 1706. imperium tenuit, atque Rex salutatus est anno 1707. die 1. Januarii, consueta Exaltationis cæremonia, quam fuse describit to. 8. Historiæ Lusitanæ Clarissimus Sousa. Narrat is, in area Palatii Regii insigniter adornata instructos fuisse in acie milites, & excitatum amplum tabulatum, ubi Solium Regis eminebat; hunc se eo contulisse Fecialium, Caduceatorum, & Aulicorum magno comitatu; præcedentibus ipsum proxime Infante D. Francisco cum Ense Regio, tamquam Magno Comestabulo, & Vexillifero cum vexillo Regni; adhærentibus vero Regi Infantibus Antonio, & Emmanuele; sequentibus Regem Nuno de Ataide Episcopo Targensi Magno Capellano, aliisque Episcopis; Solium conscendisse, acceptoque aureo sceptro a Marchione de Marialuas porrecto, sedisse operto capite, stetisse vero omnes detecto capite, ut moris est in hac cæremonia; tum a Consiliario quodam Regio declaratum regnandi jura ad illum pervenisse; eumdemque juraturum more prædecessorum Regum; statutisque super mensam a Magno Capellano Cruce, & Evangeliis, Regem abjectis sceptro, & pileo, flexis genibus jurasse, servaturum se Regni, & subditorum jura, illique juranti adstitisse

ve-

veluti testes Capellanum Majorem, cæterosque Episcopos; præstitoque a Rege sacramento, Infantes primum, deinde Magnates omnes, nullo servato inter se dignitatis ordine, uti a Feciali monitum fuerat, Episcopos, cæterosque Ordines sacramentum fidelitatis exolvisse; denique universos adiisse Capellam Palatinam, & ad ejus fores Magnum Capellanum Pontificalibus indutum ornamentis obtulisse Crucem deosculandam Regi provoluto in genua, huncque sub umbella a Capellanis Aulicis delata, præcedente Clero ductum ad Altare, habitamque solemnem gratiarum actionem.

VIII. Sabaudis Ducibus, cum primum imperio potiuntur, subditi hoc ritu fidelitatis sacramentum persolvunt, quo Carolo Emmanueli gloriosissimo Duci Sabaudiæ, & Regi Sardiniæ, anno 1730. jurata est fides. Hæc cæremonia peracta fuit in Cathedrali Ecclesia Taurinensi, sedente Rege in Solio, & prope Regem sedentibus Principibus Regiæ familiæ, Sociis Regalis Ordinis SS. Annuntiatæ, Magno Cancellario, operto capite. Aderant Senatores Civitatis, Magistratus, Professores Academiæ cum eorum Rectore, Oratores Provinciarum, & Civitatum, a quibus jurandum erat. In Ecclesiæ medio parata fuit mensa, & super mensam Crux, & Evangeliorum liber; prope sedebat Archiepiscopus Taurinensis Mitra, & Pluviali indutus, facie versus ad populum, medius inter duos Canonicos Tunicella indutos, atque in ligneis subselliis assidentes; ad Archiepiscopi latus stabat Marchio Ormeæ, qui a summis erat imperii negotiis, Italice *Secrètario di Stato*, detecto capite. Ac primo quidem decantatus est Hymnus a Cantoribus Palatinis, tum eo finito, dignior Magistratus, quem vocant primum Præsidem Cameræ, salutatis Rege, & Principibus Regiæ familiæ, hos ad præstandum juramentum ut accederent, monebat. Illorum vero singuli, salutato Rege, accedebant ad mensam, flexisque genibus, quibus Aulicus Capellanus pulvinar supposuit, manu Evangeliorum libro superimposita, Crucem eis exhibente Archiepiscopo, legebant sacramenti formulam a primo Regis Ministro eis porrectam; inde Regem adibant, a quo amplexu excipiebantur. Præstito juramento a Principibus Re-

Regiæ familiæ, Marchio Susæ primum, tum Masserani Princeps jurarunt fidelitatem, cum hoc tamen discrimine, quod illi procumbenti in genua suppositum fuerit pulvinar a Clerico quodam Aulico, & quod a Magistratu quodam, non a Feciali fuerit ad juramentum edendum accersitus. Mox Socios Regalis Ordinis SS. Annuntiatæ ad obligandam sacramento fidem suam Fecialis invitabat; horumque singuli, provoluti in genua, nullo supposito pulvinari, accepta juramenti formula a primo Regis Ministro, jurarunt, & amplexu a Principe donati sunt. His persolutis sacramentis, Fecialis e scripto quodam a primo Ministro ei tradito pronunciabat, quo ordine Provinciarum & Civitatum Oratores accederent ad juramentum faciendum; monebat insuper omnes, ut attento audirent animo sacramenti formulam, quam mox alta voce recitavit Regis primus Minister. Ea lecta, Oratores Sabaudiæ primum, tum Pedemontis, deinde aliarum ditionum Sabaudo Principi subjectarum, accersente singulos Feciali, flexis genibus, tactis Evangeliis, jurarunt; & ad Regem accedentes, ab eo benigne excipiebantur, manu illorum humeris admota. Verum, qui e numero Oratorum, nec ex Equestri erant Ordine, neque ligii erant Regis, hi ad salutandum Regem minime accedebant, curante hoc discrimen Præfecto cæremoniarum. Tandem, dato ab omnibus juramento, Rex procubuit in genua, & decantato Psalmo, *Exaudiat*, Antistes Taurinensis benedictione Episcopali donavit universos.

IX. Meminit non semel Innocentius III. in suis epistolis sacramenti, quo Siculi Ordines Regibus suis obligabantur. Cum enim Constantia Imperatrix, & Regina Siciliæ, Friderici pueri ejus filii, & Regni tutelam Innocentio Pontifici commisisset; cumque in Fridericum, Regnumque movisset arma Marcovaldus, Senescallus olim Henrici Imperatoris, & Marchiæ Anconitanæ Regulus, nil sibi reliquum fecit Pontifex, ut infensissimum hostem repelleret, & Siculos in officio contineret. Quamobrem datis litteris pluribus ad Episcopos, & Primores Siciliæ, eos hortabatur, ut in fide, & obedientia permanerent, utque ab universis Ordinibus fidelitatis

ſacramentum perſolveretur, perſolutum ſanctiſſime ſervaretur. Porro hæc juramenta Siculis Regibus perſolvebantur in illorum inauguratione, indictis Comitiis totius Regni, quæ vulgo Parlamenta dicuntur; eaque conflata ſunt ex tribus Ordinibus, nempe Eccleſiaſtico Epiſcoporum, aliorumque Antiſtitum; Sæculari, Dynaſtarum ſcilicet, ſeu Baronum; ac Demaniali, ſeu civitatum, ac oppidorum Regii Demanii. Tum Reges ipſi juramento promittebant, ſervaturos ſe Regni privilegia, & conſuetudines. Qui ſi a Siciliæ Regno abeſſent, tunc alicui vices ſuas demandabant, qui indictis Comitiis Regni exprimeret hæc ſacramenta. Ita ſublato e vivis Martino II. Rege, cum anno 1412. ad Ferdinandum Regem Aragonum Cæſaraugustæ degentem perveniſſet imperium; Siculi Ordines coram Regina Blanca ut illius Vicaria ſacramentum fidei ediderunt. Exhibet hujus juramenti formulam ex MS. Codice Amatus lib. 8. de princ. Templo Pan. cap. 4. *Forma juramenti præſtandi Regiæ Majeſtati per vaſſallos ſuos Regni Siciliæ, ordinata per Reverendiſſimum Dominum Archiepiſcopum Panormitanum. Ego talis per me, ſucceſſores, & poſteros meos promitto, & etiam puro corde, & ſincera mente juro per Crucem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Sancta Dei quatuor Evangelia, per me corporaliter tacta, quod ſemper, & perpetuo ero fidelis, & obediens, atque legalis ſubditus, & vaſſallus Illuſtriſſimo, ac Sereniſſimo Principi, ac Domino meo, Domino Ferdinando, Dei Gratia, Aragonum, & Siciliæ Regi, ipſumque in verum meum Principem, Regem, ac Dominum habebo, tenebo, nec non faciam, & ſervabo ea omnia, & ſingula, quæ bonus, legalis, & Fidelis ſubditus, & vaſſallus ſuo Regi, & Domino facere, ſervare, & jurare debet juxta formam conſtitutionum & capitulorum hujus Regni Siciliæ, eaque omnia, & ſingula, ut ſupra promitto, & juro in poſſe, & manibus veſtris etiam facio homagium ore, & manibus commendatum. Dominus Rex jurabit, & confirmabit tenere, & obſervare privilegia, libertates, & conſuetudines, & capitula Baronum, Nobilium, prout & ſecundum per Sereniſſimos Reges Siciliæ, ac per præteritos Illuſtriſſimos Dominos Reges Marti-*

ti-

tinum, *&* *Martinum ultimo decessos*, *eisdem confirmata*, *jurata*, *&* *rationabiliter fuerint observata*. Homagium dicitur *ore &* *manibus* commendatum, quia vassallus, dum præstabat hominium, manus suas manibus Domini conjungebat, peractaque fidelitatis, & hominii præstatione, in fidei signum illum osculabatur; & hinc hujusmodi osculum dicebatur fidelitatis. Ita in Charta Jacobi Regis Aragonum anno 1231. apud Joannem Dametum in Historia Regni Balearici, legitur: *Ego Infans Domnus Petrus facio vobis homagium ore*, *&* *manibus*; & apud Marcam in Hist. Beneharn. lib. 6. cap. 1. legitur hominium *in osculo pacis*, *&* *veritatis*. Alia plurima hujus rei exempla congerit Cangius in Glossario, simulque notat, non omnes vassallos, sed nobiles solos ad osculum admissos fuisse. Nunc quoque temporis Angli in coronatione Regis hominium osculo præstant, uti jam diximus. Alphonsus Ferdinandi filius, quem Magnanimum nuncuparunt, imperio potitus anno 1416. demandavit Joanni fratri vices suas in administranda Sicilia obeunti, ut consuetum fidei sacramentum exciperet. Sed anno 1420. Siciliam adiens, die 12. Februarii, convocatis Episcopis, & Oratoribus civitatum, ab eis de more expressit fidei sacramentum, tum & ipse custodiendis juribus Regni sacramento se adstrinxit. Carolus V. victor ex Africa Siciliam adiens anno 1535. in metropolitana Ecclesia Panormitana juravit se consuetudines, & jura Regni e servaturum. Idem præstitum legitur a successoribus Regibus. Est itaque Siciliæ mos, ut Reges servandis moribus, & juribus Regni; subditi vero servandæ illis fidelitati mutuo sacramento vicissim adstringantur. Idque hoc ritu peractum est anno 1735. die 30. Junii, in Cathedrali Panormitana, cum Carolus Borbonius Rex gloriosissimus imperio potitus est. Post solemnem Regis ingressum, & equitationem, post decantatum Hymnum gratiarum actionis, Rex Solium conscendit, seditque operto capite; tum ante eum apposita fuit mensula, supra quam Magnus Eleemosynarius Crucem, & Evangeliorum librum collocavit. Protonotarius Regni stans in gradibus Regii Solii, recitavit juramenti formulam; eaque lecta, Coadiutor Protonotarii singulos, a quibus jurandum erat,

 accer-

accerſivit, ſervato eorum ordine. Primus omnium Panormitanus Archiepiſcopus, tamquam Eccleſiaſtici Ordinis primus, acceſſit ad Regis ſedem flexis ante illum genibus, expanſis ſuper Evangelia manibus, interroganti Protonotario, an vellet Regi fidelitatem promittere juxta formulam nuper pronuntiatam, reſpondit, ſe ita velle, & ita jurare, atque in hujus rei ſignum Crucem, & Evangelia eſt oſculatus. Hunc ſequuti ſunt cæteri Epiſcopi, Præſuleſque Regni; tum Ordo Militaris, ſeu Equeſtris, nempe Principes, Duces, aliique Feudorum Domini; tandem Oratores Civitatum Regii Demanii. Quo facto, jubente Rege, ab eodem Protonotario recitata eſt formula juramenti ab ipſo Rege dandi de cuſtodiendis ſtatutis, atque privilegiis Regni. Mox Protonotarius, flexis genibus, Regem exoravit, ut juramentum præſtaret: Rex vero ſtans, detecto capite, librum Evangeliorum manu tangens, juravit. Poſthæc Prætor Panormitanæ Civitatis pariter a Rege petiit, ut ſacramento promitteret ſervaturum ſe jura, moreſque Civitatis; quod pariter, eodemque ritu, a Rege juratum fuit.

X. In Neapolitano Regno hæredibus, & ſucceſſoribus imperii perſoluta quandoque fuiſse fidelitatis ſacramenta, ut reipublicæ, & familiæ Regiæ tranquillitati conſuleretur, indicat in ſua Hiſtoria Summontius. Narrat enim lib. 3. curaſſe Robertum Regem longæva jam ætate ſenem, indictis anno 1340. Comitiis totius Regni, ut Joanna neptis, hæres imperii, duodecim annis nata, Andreæ Hungarorum Regis filio minuſculæ ætatis deſponſata, ab univerſis Regni Ordinibus, præſtito ſacramento, tamquam imperii hæres ſalutaretur, quod Andream ejus virum regimini adminiſtrando imparem exiſtimaret. Pariter Alphonſus I. convocatis totius Regni Comitiis, anno 1443. Ferdinandum filium conſtituit Calabriæ Ducem, ſucceſſoremque imperii, cui eo nomine hominium, & ſacramentum univerſi Ordines præſtitere: *Eſſendo tutto ciò*, ait Sumontius lib. 5. *con ſodisfazione del Baronaggio inteſo, ſupplicarono Sua Maeſtà, reſtaſſe contenta concederli per ſuo primogenito, ſucceſſor futuro, & erede del Reame D. Ferrante d'Aragona ſuo figliuolo con darli il titolo di*

di Duca di Calabria, *erede*, *e successor del Padre*, *nel Reame di Sicilia* citra Pharum, *e fu dagl'Ufficiali*, *e Baroni suddetti accettato per loro Signore*, *e Luogotenente generale*, *e succedente Re*, *e gli giurarono omaggio*, *e ligio di fedeltà*, ore, & manibus, *del che fu fatto publico instrumento per Giovanni Olzina Secretario*, *e Notaro del Re*. Deinde sublato e vivis Alphonso, anno 1458. Ferdinandus, ordinata solemni equitatione ex Regni Proceribus, & Dynastis conflata, adiit Metropolitanam Ecclesiam, ibique dicto Hymno *Te Deum*, Archiepiscopo Sacris operante, Rex salutatus est; & rediens ad Ædes Regias, Arcem Novam ab ejus Præfecto recepit; tum celebrato Conventu Capuæ, quod Neapoli lues grassaretur; hominium, & fidei sacramentum ab universis Regni Proceribus illi est exhibitum, uti narrat lib. 5. Summontius. Nam in more fuit apud Neapolitanos, ut obeunte Rege, qui in imperio succedebat, statim per Civitatem, & Sessiones Nobilium equitaret magno Procerum comitatu, atque ad Metropolitanam Ecclesiam accederet, ubi fusis precibus, ab Archiepiscopo Rex renuntiabatur; deinde statutis Comitiis, sacramenta, & hominia ei persolvebantur. Quod de Alphonso II. Ferdinando II. & Friderico referunt Neapolitanarum rerum Scriptores. Imperantibus vero Austriacis, qui in Hispania degebant, ei data fuere hujusmodi juramenta, cui Reges hoc munus demandarunt: uti cum Carolus V. Imperator, Rexque Siciliæ, Philippo filio commisit Neapolitani Regni imperium, is Ferdinando Francisco Avolos Marchioni Piscariæ vices suas in possessione Regni ineunda delegavit. Ordo hujus cæremoniæ legitur apud Frecciam lib. 3. de Subfeudis, ubi: *Die autem Dominica 25. ejusdem mensis, sub festivitate S. Catherinæ Virginis, & Martyris, quæ clarissima fuisit in Regio Palatio, prope Ecclesiam Sancti Spiritus, in quo residet Illustrissimus & Reverendissimus Dominus Cardinalis Seguntinus* (Petrus Paceccus) *Locumtenens generalis Serenissimi, & Potentissimi Domini nostri Regis Philippi, venerunt Illustrissimus Dominus Petrus Antonius de Santo Severino Princeps Bisiniani, nobilis Plateæ, seu Sedilis Nidi, & Sindicus hujus Inclytæ, & Fidelissimæ Urbis, una cum*

cum Dominis Electis omnium Platearum, cum Tribuno plebis, ornatis vestibus velluti carmosini cum albis equis pariter faleratis; & deinde venit Illustrissimus D. Franciscus Ferdinandus de Avolos de Aquino, suae aetatis annorum viginti trium, Marchio Piscariae, Princeps Montis Herculis, & Francavillae, Regni Siciliae Magnus Camerarius, Generalis Capitaneus, seu Legatus totius Cavallariae, seu Equitatus, deputatus per eumdem Serenissimum Regem pro capienda fide, homagio, ac ligio juramento ab universis Regni subditis, & fidelibus ob refutationem Regni factam per Caesaream Majestatem dicto Serenissimo suo Filio, ut ex litteris huic Civitati directis, associatus siquidem dictus Dominus cum nonnullis Proceribus, & Illustrissimo Domino Duce Amalphiae Magistro Justitiario ejus avunculo, ac Illustrissimo Domino Indico de Avolos Regni Magno Cancellario ejus fratre, equitarunt omnes cum mirabili comitatu omnium Procerum, & Nobilium, & omnium Officialium, & universo populo, Dominus Cardinalis in medio, a manu dextra dictus Dominus Marchio, & a manu sinistra Dominus Princeps Sindicus, & advenientes in Conventu S. Laurentii in loco solito, in altiori loco a manu sinistra sedit in quodam solio, seu sedia Dominus Cardinalis Locumtenens generalis, Dominus Dux Amalphiae Magister Justitiarius in uno scamno, & ex alio Magnus Cancellarius, & omnes Domini Regentes, & nos Consiliarii in pede scabelli cum aliis Officialibus, prout potuimus locum habere ob multitudinem, Dominus Princeps, ut Sindicus, in alio scabello juxta morem, & post eum omnes Electi, & post eos Proceres, & Barones Regni secundum determinationem Illustrissimi Domini Locumtenentis generalis, & Collateralis Consilii, ibidem existentibus pluribus Dominis, & Sindicis nonnullarum Universitatum. Dominus Marchio per Secretarium Consilii Collateralis legi fecit patentes litteras Serenissimi Domini Regis sub data in Regia Domo, & paucis rebus rem absolvit pro exequatione suae delegationis. Sindicus nomine Urbis, Baronum, & Regni respondit, & sub quadam pagina explicavit intentum, & devotionem Civitatis: & Domini Electi, unus post alium venerunt hora 20. ad praestandum juramentum fidelitatis

tis sub forma consueta, prostati ad pedes dicti Domini Marchionis, tactis Evangeliis. Sindicus non juravit, quia forte non fuit ad hoc constitutus a Plateis. Post eos Magister Justitiarius, & Magnus Cancellarius, deinde Illustrissimus Dominus Antonius de Aragonia puer annorum circa decem, vel parum plus, Dux Montisalti, & dum deferreretur ad praestandum juramentum Dominus Princeps Bisiniani non consentiendo fuit de hoc protestatus, & praetendens primo sibi deferri, & pro illa vice tantum, & citra praejudicium tam in petitorio, quam in possessorio, ex decreto Dominorum de Consilio Collaterali oretenus dato, primus omnium juravit, & ex ordine Princeps Sulmonae, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & inter alios ego etiam praestiti ligii homagii juramentum, & alii procuratores Dominorum, Sindici, & procuratores Universitatum. Et deinde equitantes praefati Domini ex eodem ordine per Plateas nobiles, magna fuit facta ob publicam laetitiam effusio pecuniae aureae, & argenteae pro gloria, & triumpho dicti Serenissimi Domini nostri Regis, Ducis Mediolani, ac Angliae, & Franciae Regis, nostrae Catholicae, atque Christianae Fidei perpetui defensoris. Die lunae sequenti, hora 17. venerunt praedicti Dominus Cardinalis, Dominus Marchio, Dominus Princeps Sindicus ordine suprapositο cum Dominis Electis, & Dominis Baronibus sub eadem regula, & magna comitiva Nobilium in majori Ecclesia, Reverendus Episcopus Mottularum Vicarius Illustrissimi & Reverendissimi Domini Cardinalis Neapolitani, & in majori Altari solemnem Missam decantavit, assistentibus omnibus Dominis de nostro Consilio, & aliis Officialibus. Orationem fecit Dominus Episcopus Sancti Marci Secretarius Martiranus vir religiosissimus, ac doctissimus, quae pro honore utriusque Caesareae Majestatis patris, & filii Dominorum nostrorum Regum, sub candido sermone, laudatissima habita est. Finito Te Deum laudamus, *idem Dominus Secretarius legit patentes litteras dicti Domini nostri Regis confirmantis dicti Domini Illustrissimi Cardinalis in suo officio ad beneplacitum, quia confirmatio omnium officiorum venerat in ejus posse, assistentibus ibidem Dominis Electis, Dominus Joannes Bernardinus Car-*

bo-

bonus Electus Plateæ Capuanæ ab eodem confirmationem, & observantiam omnium Capitulorum Urbis humiliter expetiit, & detulit illi sacramentum, sub quo tactis Evangeliis observare juravit, & recedentibus omnibus facta fuit pecuniarum auri, & argenti effusio pro gloria, & triumpho dicti Serenissimi Domini nostri Regis. At Clementissimo Regi CAROLO BORBONIO jurata est fides, hominiumque præstitum, die 20. Junii, anno 1734. in Capella Palatina, & coram Magno Aulæ Capellano, a Patribus conscriptis Neapolitanæ Civitatis, quos Electos vulgo nuncupant, & hoc quidem ritu. Rex Gloriosissimus medius inter Patres conscriptos Neapolitanos, præeuntibus Aulicis, Capellam adiit Palatinam, ibique Sacrum audivit, stantibus prope Regem Neapolitanis Patribus conscriptis. Peracto Sacro, Solium conscendit excitatum in cornu Evangelii, seditque operto capite; steterunt a dextra Solii parte Primus Regis Minister, Dux militum custodum corporis Regis, & Secretarius Regni juramenti formulam in manu tenens; a sinistra vero Solii Feciales, seu Reges armorum, virgas manu habentes, & Ostiarii, vulgo *Portieri di Camera*; aderant quoque Notarii Aulæ, & Civitatis, qui rem tabulis consignarent. Tum Neapolitani Patres conscripti ante Solium Regis constitere, eoque innuente, capita operuerunt, tamquam Hispaniæ Magnates. Interea a Secretario lecta est juramenti formula, qua finita, accedentes ad Altare, ubi aderat Magnus Capellanus Pontificalibus indutus ornamentis, Evangeliorum librum in manibus habens, in genua procubuerunt. Eos vero Magnus Capellanus est percuntatus, an ita jurarent; singulique statutis super sacrum Codicem manibus affirmarunt, his verbis: *Così giuro, e prometto*. Dato juramento, mox ante Regem Solio insidentem genua submiserunt, eorum primus verba fecit, statutisque manibus intra manus Regis, a quo & amplexu exceptus est, hominium tum ipse, tum singuli eodem ritu præstitere, denique Regem ad ædes suas deduxerunt. Excipiendis vero sacramentis, hominiisque, quæ tum a Feudorum Dominis vulgo Baronibus, tum a Civitatibus, oppidisque Regii Demanii persolvenda erant, Rex delegavit Adrianum Ulloam Lau-

Lauriæ Ducem, Regiumque Consiliarium; tum promulgatis ad hanc rem Regiis Edictis, imperatum est omnibus, a quibus jurandum est, ut statis diebus, in Ecclesia Regia SS. Sacramenti, vel ipsi, vel eorum Delegati, si impedimento aliquo prohiberentur, convenirent. Ibi igitur assidente prope Aram in cornu Evangelii Delegato Regis, medio inter Magnum Capellanum Prælatitiis indutum vestibus a sinistra parte Evangeliorum librum in manibus habentem, & Secretarium Regni a dextra habentem juramenti formulam, utrumque stantem, & illum quidem nonnullis Clericis Aulicis, hunc quibusdam Officialibus associatum: stantibus quoque in cornu Epistolæ e regione ipsius Delegati Regis, tum Feciali Regio, tum quatuor Officialibus vulgo *Portieri di Camera*, tum etiam milite hastato hinc inde instructo, Secretarius Regni proferens singulorum nomina, qui ad jurandum convenerant, recitavit juramenti formulam, qua Carolo Regi, ejusque successoribus fidem se servaturos, ejus jussa pace belloque facturos, arma contra eum numquam laturos illi pollicebantur. Tum singuli flexis primo genibus ante Magnum Capellanum, statutisque manibus super sancta Evangelia, huic sciscitanti an jurare vellent, ita jurare se affirmarunt; mox ante Regis Delegatum procumbentes, manibus intra hujus manus conjunctis, hominium præstitere: eorumque nomina, exhibitumque sacramentum a Tabellionibus in acta referebatur.

XI. Porro is ritus edendi coram Magno Capellano sacramenti fidei Regibus debitæ, solemnique pompa, antiqui est instituti in Aula Neapolitana. Pontanus enim narrans lib. 2. de bello Neapolitano, Ursum Nolanum Comitem, Joannis Andegavensis partibus adhærentem, opera Bartholomæi Cardinalis Rovarella, qui Beneventi Pontificias res curabat, in partes Ferdinandi I. Regis venisse, & huic fidem sacramento promisisse, ita describit hujus cæremoniæ ritum: *Sedet Rex medius Regia in sede, editiore loco constituta. Assident juxta primi Ordinis Optimates, ac Proceres. Stant inde purpuratorum frequentes Ordines, loco quisque suo: Regis ad pedes, genibus innitens, a dextra procumbit parte epistolarum Ma-*

 gi-

gister, qui nunc Secretarius dicitur: sinistra Antistes Evangeliorum libros Regio in sinu adstratos tenens. Horum medius genibus & ipse ille innisus procumbit, qui in verba jurat, utraque manu libris adapertis imposita. Ibi epistolarum Magister verba prait: quae juraturus in verba, sequitur. Igitur posteaquam Ursus Regios ad pedes provolutus, palmam in Codice utramque expansam statuit, tum Magister praire verba haec coepit; Ursusque ea est secutus: Ursus ego Ursinus Nolae, & Atripaldi Comes, Asculi, Lauri, ac Ferini Dominus, illorumque, & agrorum, & finium, civium, atque popularium, tibi Ferdinando Regi, liberisque, successoribusque in Regno Neapolitano tuis polliceor, promitto, spondeo pro liberis, successoribusque in hisce item urbibus, oppidis, agris, finibusque meis, fidelem meque, illosque utique futuros, tuisque, illorumque imperiis ubique meque, illosque parituros, atque imperata facturos, cum hisce urbibus, oppidis, agris, finibus, popularibusque, perpetua cum constantia, & fide. Si quid vero adversum teve, illasve, parari fraudis, dolive, insidiarumve audiero, sciero, compertumve, significatumve habuero, indicaturum illud e vestigio, ac facturum palam tibique, illisque: officia demum obiturum, meque, illosque omnia domi, forisque, pace, belloque adversum quoscumque, ac pro imperio, quae probi, & fidelis subjecti jure, lege, natura, obeunda, ac praestanda sunt Regi. Deumque his Optimum Maximum testem invoco, perque haec sacrosancta Evangelia sciens, volens, libensque verbis conceptis juro. Atque his dictis, manus ipse e libris sustulit. Tum Rex Ursi manus utriusque digiti pollicibus apprehensis, suosque intra pollices iis insertis devinxit illos suis, statuitque super Evangelia. Hic rursum Ursus, Magistro praeeunte verba: Ego me, inquit, cum liberis, successoribusque meis, Ferdinandi Regis mei, Domini mei, liberorum, ac successorum ejus ligium hominem statuo, dedicoque, eumque me hic sisto. Haec ubi dixit Regios osculatus est pollices, Rexque ore suo illius os excepit, moxque comiter appellatum dimisit. Is est usitatus jurandi mos in verba Regum Neapolitanorum, quique ligios illorum se faciunt, ipsum hunc servant: dicti inde ligi,

gi, *quod ligatis Reges pollicibus*, *illos fidei*, *imperiisque sic suis vinciant*, *atque obnoxios statuant*. Antistes ille, quem Evangeliorum libros in sinu Regis adstratos tenuisse refert Pontanus, non alius sane fuit, quam qui in Aula aderat, & sacro ibi fungebatur ministerio. Et vetustissimum fuisse morem alibi diximus, ut Aulici Capellani exciperent sacramenta Regibus persolvenda, ad Sanctorum Reliquias in Oratorio Palatino asservatas. Quod vero in faciendo hominio vassallus inter manus domini junctas manus immittat ad subjectionem denotandam, id usitatissimum ubique fuit, ac pluribus exemplis constat apud Cangium in Glossario, verbo *Hominium*. Non ita tamen de osculo pollicum, quod in Delphinatu a plebeis in faciendo hominio præstitum, non vero a nobilibus, qui anulum, vel manum Domini osculabantur, scribit Dionysius Salvaingus lib. de usu feud. cap. 4. & apud Provinciales quoque obtinuisse colligitur ex Charta homagii anno 1371. Galterio de Ulmeto Domino de Masalgiis præstiti a suis Vassallis apud Cangium: *Et pollices vestrarum manuum in signum veræ submissionis & homagii devote osculavimus*. E contra receptissimum fuit, ut præstito hominio ad osculum Domini vassallus admitteretur. Hinc sæpe apud veteres mentio fit homagii manuum & oris, quamvis solis nobilibus id permissum fuerit, uti colligitur ex Speculatore lib. 4. de Feudis §. *Quoniam* 2. n. 66. ubi: *Porro in Regno Franciæ facilius se expediunt*, *nam nobilis homo flexis genibus coram Rege*, *& immissis manibus junctis intra manus Regias sibi fidelitatem jurat*, *& homagium facit*, *& Rex illum recipit ad osculum*; *si vero sit ignobilis*, *licet habeat nobile feudum*, *non recipitur ad osculum*. Atque hæc fuit antiqua forma hominii faciendi. Nunc vero temporis, etsi in inauguratione Regis sacramenta, & hominia, solemni ritu, in Ecclesia, & coram Magno Capellano persolvuntur; attamen ubi quis vel hæreditario jure, vel emptione, aut alio titulo feudum consequitur, juramentum, & hominium præstat coram Ministro Regis ad hanc rem delegato, flexis genibus, positis super Evangeliorum librum apertum manibus, recitata juramenti formula, conjunctisque cum eo manibus, ac devinctis, & ab eo dona-

 tur

tur osculo. Formula vero juramenti his fere verbis constat: *Io N. N. utile Padrone della Terra N. in detto nome riconoscendo, e confessando il Serenissimo Signor D. Carlo per la Dio Grazia Re di Napoli, e di Sicilia, Infante di Spagna esser vero, legittimo, & indubitato Re di Napoli, e di Sicilia, fo solenne giuramento all'Onnipotente Dio per i suoi Santi Vangeli corde & ore jurando & propriis manibus tangendo a voi Signor Commissario, che essendo stato detto Signore ...... sin qua, etiandio da oggi avanti sarà buono, fedele, e Reale Vassallo, Suddito, e Feodatario della Maestà predetta, e de' suoi predetti eredi e successori, e di qualsisia loro Officiali, e Ministri colla debita soggezzione, umiltà, e riverenza, e procurerà fedelmente, & accortamente l'utile servigio, onore, e salute della Maestà predetta, e de suoi Serenissimi eredi, e successori, esaltazione, & aumento de loro Stati, e conservazione di questo Regno. Item se alcuna cosa di loro perfidia, insidia, o altro qualsisia sinistro male intenderà, che gl'inimici, emoli e ribelli della Maestà predetta, altri contro la sua Regal persona, e di detti suoi eredi machinassero, trattassero, o tentassero, li disturberà, & impedirà subito, e non potendo disturbarli, o impedirli, lo rivelerà subito a Sua Maestà, e suoi predetti Serenissimi eredi, e successori e loro Officiali, e Ministri, e contro li predetti emoli, e ribelli farà guerra, e tregua, siccome li sarà comandato, e gl'amici, aderenti, e seguaci di detta Maestà averà per amici, e benevoli, e così per lo contrario averà per inimici li ribelli e disobbedienti di detta Maestà, e finalmente osservarà, & eseguirà tutte le altre cose, e tutto quello, e quanto li buoni, fedeli, e leali vassalli, sudditi, e feodatarii sono tenuti, e devono fare complire, & osservare per lo loro Re e Signore naturale, supremo, e diretto, quale esser confesso &c.... e così nel nome suddetto giuro per li Santi Vangeli che tocco colle mie mani.*
Item. *Io N. N. mi fo uomo ligio della Maestà predetta, e de suoi Serenissimi eredi, e successori promettendo fedeltà, lealtà, ligio, & omagio in mano di voi Signor Commissario assistente in questo atto per la detta Maestà contro ogni persona.* Simile sacramentum, hominiumque ipsi feudi Domino persolvunt subditi.

CA-

CAPUT XI.

DE SACRIS QUIBUSDAM ALIIS CÆREMONIIS PALATINIS.

De Rosa aurea benedicta. II. *Deque Ense*, *&* *Pileo Regibus a Romano Pontifice dono missis*. III. *Ordo*, *quo Cardinales recens promoti donantur insignibus suæ dignitatis in Aula Regum Galliæ*. IV. *&* *Regum Hispaniæ*. V. *Atque Regum Lusitaniæ*. VI. *Ordo*, *quo Serenissimus Rex* CAROLUS BORBONIUS *contulit Cardinalatus insignia Dominico Ursino Gravinensium Duci*.

Onsueverunt Summi Pontifices ab annis supra octingentis, uti colligitur ex Ordinibus Romanis editis a Mabillonio, quarta Dominica Quadragesimæ, in qua cantatur *Lætare Hierusalem*, in ipsius lætitiæ signum adeuntes Ecclesiam S. Crucis ad agendam Liturgiam, Rosam auream musco & balsamo inunctam equo insidentes deferre, atque ad eam rem sermonem in Liturgia habere, cujusmodi extat Innocentii III. sermo, tum eam Præfecto Urbis tradere, a quo magna pompa, & comitatu ad ædes suas deferebatur. Invaluit deinde (neque enim in Ordinibus Romanis istius benedictionis fit mentio) ut Rosam illam suo in cubiculo quibusdam precibus Romani Pontifices consecrarent, & consecratam deferrent, atque agentes Liturgiam super Altari statuerent, tamdem insigni alicui Principi, qui præsens adesset, dono darent, vel ad absentes transmitterent: cujus quidem rei meminit Benedictus Canonicus Basilicæ Vaticanæ, auctor duodecimi sæculi in suo Cæremoniali. Ita eam Alexander III. anno 1163. Parisiis degens Ludovico VII. Galliæ Regi dono dedit; & anno 1177. cum Venetiis moraretur, in eadem Dominica, *indutus sacris vestibus*, *&* *de consuetudine auream ferens Rosam cum Episcopis*, *&* *Cardinalibus ad Altare majus processit*: *Post Evangelicam lectionem*, *populo Dei ex diversis partibus congregato pastoraliter prædicavit*: *Et comple-*

tis

tis Missarum officiis, *Rosam*, *quam detulerat*, *Duci Venetiarum in signum gratiæ Sedis Apostolicæ contulit*, ut habent Acta ejusdem Pontificis apud Baronium. Eumdemque morem subsequentes Romani Pontifices servarunt: siquidem Honorius III. Alphonsum Hispaniæ Regem; Clemens VI. Ludovicum Regem Hungariæ; Eugenius IV. Sigismundum Imperatorem; Callixtus III. Carolum Regem Galliæ; Julius II. Emmanuelem Regem Lusitaniæ, Urbanus VIII. Mariam Austriacam sororem Philippi IV. Neapoli degentem, aliique Romani Pontifices, alios Reges, Principesve, insignes quoque Proceres, illustres Ecclesias, uti constat ex indice a Carolo Cartario edito in opusculo de Rosa aurea, hoc sacro munere donarunt. Neapolitanis etiam Regibus non semel Rosam auream concessere. Nam Urbanus V. anno 1368. eam dono dedit Joannæ Reginæ, uti scribit his verbis Rainaldus: *Eodem mense* (Martio) *venerunt ad ipsum Romam Joanna Regina Siciliæ*, *&* *Petrus Rex Cypri superius nominati*: *&* *cum tunc occurreret Dominica Lætare Hierusalem*, *in qua consuevit dari per Papam Rosa aurea viro nobili*, *tunc in Curia existenti*, *dictam Rosam memoratæ Joannæ tamquam nobiliori*, *majori*, *&* *excellentiori*, *licet vir non existeret*, *dedit*; *Regi prædicto ipsam in hoc præferendo*; *quæ more solito demum cum Cardinalibus*, *&* *aliis Nobilibus per Urbem equitavit*. Et Nicolaus V. misso Neapolim Michaele Marliano Clerico Cameræ Apostolicæ, & Pontificio Cubiculario, deinde Episcopo Placentino, eamdem ad Alphonsum Regem transmisit: cujus rei meminit Ughellius in Episcopis Placentinis, & Morigia de Nobilitate Mediolanensi. Helionora Alphonsi Neapolitani Regis neptis, Friderico III. Imperatori desponsata, Romam adiens, eodem sacro munere donata fuit anno 1451. a Nicolao V. Pontifice, uti narrat Ciacconius in hujus vita. Qui idem testis est Paulum II. anno 1470. Rosam auream Friderico Ferdinandi Neapolitani Regis filio concessisse: *Per id tempus*, ait, *Fridericus adolescens egregius*, *Ferdinandi filius*, *Mediolanum iturus ad ducendam Francisci Sfortiæ filiam*, *fratris uxorem in Regnum*, *Romam veniens*, *prodeunte obviam honestissi-*

stissimo quoque, *&* *Roderico Vicecancellario*, *perbenigne*, *a Paulo suscipitur*, *ac Rosa donatur*, *quam Pontifices quotannis donare alicui ex Principibus Christianis consuevere*. Paucis vero abhinc annis, nempe anno 1741. Serenissima Maria Amalia Regina utriusque Siciliæ donata est sacro Rosæ aureæ munere in honoris, & benevolentiæ argumentum a Sanctissimo Papa BENEDICTO XIV. ablegato Neapolim ad eam deferendam Paschali Acquaviva, a Pontificis Cubiculo, nunc Vicelegato Avenionensi emerititissimo. Sed & Magnatibus Regni Neapolitani datam quandoque fuisse referunt Scriptores, uti Nicolao Acciajolo Senescallo Regis, & ejus apud Pontificem Oratore ab Innocentio VI. & Raymundo Ursino Comiti Nolæ ab Urbano VI. Pontifice. Porro ipsum hoc munus, quod precibus, & benedictione Summi Pontificis sit consecratum, sacro quodam ritu dandum, transmittendum, excipiendumque præscribit Cæremoniale Romanum. Si enim præsens in Aula Romana sit, qui aurea Rosa est donandus, hunc jubet flexis genibus sacrum illud munus, absoluta Liturgia, vel in Capella, vel in cubiculo Pontificio, accipere a Pontifice, his verbis: *Accipe Rosam de manibus nostris*, *qui licet immeriti locum Dei in terris tenemus*, *per quam designatur gaudium utriusque Hierusalem triumphantis scilicet & militantis Ecclesiæ*, *per quam omnibus Christi fidelibus manifestatur flos ipse speciosissimus*, *qui est gaudium*, *&* *corona Sanctorum omnium*: *Suscipe hanc tu*, *dilectissime fili*, *qui secundum sæculum nobilis*, *potens*, *& multa virtute præditus es*, *ut amplius omni virtute in Christo nobiliteris*, *tamquam Rosa plantata super rivos aquarum multarum*, *quam gratiam ex sua uberanti clementia tibi concedere dignetur*, *qui est trinus*, *& unus in sæcula sæculorum*. *Amen*: eumdemque statuit, acceptam Rosam deferentem Urbem equitare, & quidem, si Rex sit, a Cardinalibus associatum. Ad absentes vero Reges transmitendam, quandoque illorum in Urbe Oratoribus Romani Pontifices eam commisere; uti Alexander VI. Oratori Hispano, Julius II. Oratori Poloniæ, & Leo X. Lusitanis Legatis. Quandoque aliquem e Pontificio famulitio ablegarunt, qui sacrum illud munus deferret, & vel

vel ipse exhiberet Regibus, vel ab aliquo insigni Antistite, cui id Pontifex demandaverit, exhibendum curaret. Nec raro Cardinales Legati a latere hoc munere functi sunt: siquidem Cardinalis Franciscus Barberinus, anno 1625. auream Rosam præbuit Henrichettæ Borboniæ Anglorum Reginæ, Henrici IV. Galliæ Regis filiæ; & Cardinalis Nicolaus Ludovisius, Legatus a latere Innocentii X. anno 1649. Mariæ Annæ Austriacæ Philippi IV. Hispaniæ Regis conjugi. Qua autem pompa, quove ritu sacrum hocce munus sit Regibus porrigendum describit Paris Crassus in suo Cæremoniali; quod nempe venienti Pontificio Ablegato obviam a Rege mittantur nobiles viri, qui eamdem Rosam palam in manibus gestantem deducant ad ædes, ubi ei est commorandum; quod Dominica, vel festiva dies statuenda sit agendæ cæremoniæ, & in Ecclesia, in cujus Ara principe Rosa aurea est collocanda; quod antea Sacrum sit celebrandum, & ante benedictionem, Antistes, cui Pontifex injunxit officium Rosam auream tradendi, accepta Mitra sedeat in faldistorio facie versus ad Regem ante Altare sedentem, iisque sedentibus, legantur litteræ Romani Pontificis; quod lectis litteris, Antistes surgens Rosam de Altari sumptam præbeat Regi provoluto in genua, his verbis: *Accipe Rosam de manibus nostris, quam ex speciali commissione Sanctissimi in Christo Patris N. N. nobis facta tibi tradimus, per quam designatur gaudium utriusque Hierusalem, scilicet triumphantis, & militantis Ecclesiæ &c.* quod denique data ab Antistite benedictione, Rex auream Rosam manibus suis deferens ad Ædes Regias redeat, illamque in Capella sua custodiat. Atque ad hunc modum, anno 1579. Margaritæ Austriacæ Caroli V. Imperatoris filiæ, Parmensium Duci; & anno 1584. Principi Eleonoræ filiæ Ducis Hetruriæ porrigendam fuisse auream Rosam colligitur ex monumentis editis a Cartario in laudato Opusculo. Sed Margaritæ Austriacæ conjugi Philippi III. Hispaniæ Regis ipse Pontifex Clemens VIII. Ferrariæ degens anno 1598. sacram Rosam præbuit. In Cæremoniali Hispaniæ a Dumontio, & Rossuetio edito ritus describitur, quo Rosam auream a Gregorio XIV. Pontifice missam, die 24. Augusti, an-

anno 1591. in Ecclesia Regia S. Laurentii ab Apocrisiario Pontificio accepit Catharina Infans Hispaniæ. Finitis nempe Vespertinis Horis, Apocrisiarius Pontificius sacra induit ad Altare ornamenta, lectisque litteris Pontificiis ab Aulico Secretario, Infans pluribus matronis stipata ad Altare accessit, & genua submisit, cui Antistes consueta verborum formula Rosam præbuit, quam illa Magno Capellano Garsiæ Loaysæ tradidit deferendam. Pariter cum Clemens VIII. anno 1595. Elisabethæ Hispaniarum Infanti Rosam auream dono mitit, Apocrisiarius Pontificius hoc munere functus est in Capella Palatina, idemque Magnus Capellanus Garsias Loaysa sacrum donum ante Serenissimam Principem detulit. Neque diverso modo res se habuit anno 1618. cum a Paulo V. Romano Pontifice Princeps Asturicensium (postea Philippus IV. Rex Hispaniæ) donatus est Ense, Pileoque, atque Elisabetha Borbonia ejus conjux donata est Rosa aurea. Hanc cæremoniam in Capella Palatina Franciscus Chirinus Patriarcha Hierosolymitanus, & Apocrisiarius Pontificius absolvit, expleto Vespertino Officio; Rosam Serenissima Infans osculo excepit, præbuitque Magno Capellano, qui, redeunte ad ædes suas Infante, illam præferebat. Ex his patet, sacram hanc cæremoniam in Capella Palatina agi solitam merito hic fuisse commemorandam.

II. Eadem causa agendum hic est de Ense, & Pileo, qui a Romanis Pontificibus ex antiquo more in die Natalis Domini quibusdam precibus sanctificantur, & Regibus, vel Principibus dono mittuntur; tum religionis causa, ut olim Principes, ac belli Duces congressuri cum hostibus ense benedicto ab Episcopis antea cingebantur, vexilloque utebantur precibus Ecclesiæ consecrato; tum causa symboli, ut nempe admoneantur de imperio sancte administrando, cum per Ensem Justitia; per Pileum superaddita Columbæ effigie, dona Spiritus Sancti indigitentur. Testis est Theodoricus Urie in Historia Concilii Costantiensis, Joannem XXII. in die Natalis Domini Rem Divinam solemni ritu fecisse, & Imperatorem Sigismundum decantasse Evangelium, *Exiit edictum*; peractoque Sacro, Ensem de manu Pontificis acce-

pisse, admonitumque de Ecclesia tuenda, ac defendenda, id se pro viribus facturum dato sacramento promisisse. Mentio fit benedictionis Ensis & Pilei in libro de sacris Romanæ Ecclesiæ cæremoniis ab Augustino Patricio Piccolomineo diligenter concinnato sub Innocentio Papa VIII. & deinde edito a Christophoro Marcello Archiepiscopo Corcyrensi, Pontificatum obtinente Leone X. Porro hæc militaria instrumenta largiri consuevere Summi Pontifices Principibus de Ecclesia optime meritis, uti inter alios donarunt Callixtus III. Henrico IV. Castellæ Regi, quod Mauros Granatenses subegisset; Pius II. Friderico III. Imperatori; Pius V. Ferdinando de Toleto Duci Albæ, ob res in Belgio contra Hæreticos optime gestas; Sixtus V. Alexandro Farnesio ob vindicatas ab Hæreticis ditiones Coloniensis Archiepiscopi; Innocentius XI. Joanni III. Polonorum Regi, quod ejus virtute Vienna Turcarum obsidione soluta fuisset; Alexander VIII. Francisco Mauroceno Duci Venetorum ob subactam Venetorum imperio Corcyram; Clemens XI. Eugenio Sabaudo Principi ob expugnatum Temiswarium; ac denique Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. anno 1747. Emmanueli Pinto Magno Hierosolymitani Ordinis Magistro. Quoad Neapolitanos Principes; quamvis Urbanus VI. anno 1383. Neapoli in Metropolitana Ecclesia in die Nativitatis Sacrum solemni ritu, præsente Carolo III. celebraverit; attamen Ensis vel Pilei benedicti, Regisque traditi nulla mentio fit a nostrarum rerum Scriptoribus, qui tamen referunt, eumdem Pontificem die prima Januarii, ibidem Rem Divinam solemni ritu fecisse, benedictoque vexillo, & Regi tradito, hunc declarasse S. R. E. Vexilliferum, tum Aloysium Andegavensem ejus æmulum diris devovisse: quod argumento est, illam cæremoniam benedictionis Ensis, & Pilei in Nativitate Domini nondum invaluisse. At Alexander VI. anno 1492. Fridericum Aragonium Ferdinandi I. Neapolitani Regis filium, qui Romam adierat, ut paterno nomine coleret Romanum Pontificem, donavit Ense, Pileoque benedictis ipsa die Natalis Dominici, uti narrat Joannes Brochartus in suis Diariis MSS. his verbis: *Finita Missa, Papa ascendit Solium, ubi benedixit Ensem, non tamen ad-*

adspersit, quia non erat ibi aqua benedicta. Tum dedit eum Illustrissimo D. Friderico coram se genuflexo sub verbis annotatis, ut solent Romani Pontifices: expletis verbis, Papa recepit ipsum Principem ad osculum pedis, manus, & oris; ego dedi ensem suo Majori Domus, qui eum postea immediate ante ipsum Principem portavit. Papa sub porticu S. Petri dedit licentiam omnibus Cardinalibus, & voluit, quod ipsi Cardinales omnes collegialiter usque ad Palatium Apostolorum habitationis suæ associarent, quia sic fuerat nuper de ipsorum Cardinalium Consilio ordinatum, sicque factum est. Venimus per pontem S. Angeli via recta ad Campum Floræ, Domum de Maximis, Minervam, ad Apostolos. Interfuerunt 18. *Cardinales, qui bini succedentes sibi mutuo equitarunt, inter Reverendissimos D. D. Senensem, & Camerarium in ultimo loco equitantes Princeps medius, & immediate ante ipsum Miles Ensem cum Pileo gestans, more solito. Hi autem Cardinales interfuerunt, videlicet Neapolitanus, S. Petri ad Vincula, S. Angeli, Ulyssiponensis, Rachanatensis, S. Clementis, Januensis, Parmensis, Beneventanus, S. Anastasiæ, Montisregalis, S. Severini, Ascanius, Ursinus, Columna, Sabellus, Camerarius, Senensis. Cum essent ante portam Palatii Apostolorum* (ubi Princeps diversabatur) *Cardinales ordine solito se locarunt, quibus ex more Princeps egit gratias, & recesserunt omnes. Ad primam lectionem dedit aquam manibus Leonus Orator Venetus; ad secundam Dux Gravinæ, Orator Regis Neapolitani, ut Orator, non ut Dux; ad tertiam Magn. D. Joannes della Serra Regis Orator Franciæ, & affinis Papæ; is debebat secundam dedisse, & dictus Dux tertiam, tamen sic voluit Pontifex; ad quartam Illustrissimus D. Fridericus.* Narrat & ibi Brochartus, qua pompa, quove ordine Fridericus Aragonius Romæ exceptus fuerit, quod nempe ei venienti ad Ecclesiam usque Lateranensem obviam ivere tum Cardinalium famuli, tum nobiles plurimi viri, tum nomine Romani Pontificis Cardinales duo, nempe Montisregalis e Presbyterorum Ordine consanguineus Papæ, & Ascanius ex Ordine Diaconorum, qui eumdem inter eos medium receperunt; & ubi ad Capitolium ventum est, Pala-

tini eidem occurrerunt, verba faciente Bartholomæo Episcopo Segobiensi, Præfecto Apostolici Palatii; quodque ei locus tum in Capella, tum in Conciſtorio datus inter duos ultimos Cardinales. Memorat & alios Oratores cum eo miſſos, nempe Vincentium Archiepiſcopnm Acheruntinum, Zenonem S. Marci Epiſcopum, Hieronymum Epiſcopum Policaſtrenſem, Franciſcum Ducem Gravinæ, Carolum Comitem Venafri, Lucium Comitem Conchæ, & Bartholomæum Comitem Palenæ; ornatumque Principis ita deſcribit: *Princeps veſte de velluto violaceo indutus erat, collanam habens ex perlis, & lapidibus æſtimationis ſex millium ducatorum, cingulum cum enſe æſtimationis ejuſdem, frænum totum ex perlis, & pretioſis lapidibus compoſitum valoris trium millium ducatorum, ac totum equi ſui fornimentum auratum ab ante, & retro geſtans: præcedebant Familiam ſuam Salmæ* 200. *omnes copertæ copertis rubeis; familiares vero ad numerum inter* 700 *&* 800., *quos tamen, ut audivi, ad eam ſummam non aſcendere dicebatur*. Narrat quoque, die 21. Decembris, feſto S. Thomæ, in Conſiſtorio publico præſtitiſſe paterno nomine Romano Pontifici obedientiam, a duobus ultimis Cardinalibus Diaconis, & a Palatinis aſſociatum, exhibitis, lectiſque Regis ejus parentis litteris, Epiſcopum S. Marci verba feciſſe, ac tamdem finito Conciſtorio Principem detuliſſe fimbrias poſteriores Pluvialis Papæ. Illud vero haud eſt ſilentio prætereundum, quod nempe Pontifex in Matutinis Officiis Natalis Domini quintam lectionem canendam voluerit ab ipſo Friderico Aragonio, cui Enſis benedictus tradendus erat. Ita enim addit Brochartus. *Antequam hoc mane ſecretam ſuam Cameram exiret S. D. N. intellectis autem tribus diverſis ordinibus in dicendis lectionibus in Matutinis Natalis Domini diverſis temporibus obſervatis, voluit, quod primam lectionem Accolitus, ſecundam Auditor, tertiam Subdiaconus, quartam Reverendiſſimns D. Cardinalis Montiſregalis junior Presbyter, quintam Illuſtriſſimus D. Fridericus Enſem habiturus, ſextam Reverendiſſimus D. Cardinalis S. Anaſtaſiæ, ſeptimam Vicecancellarius, octavam Senenſis, Diaconi Sanctitatis Suæ Aſſiſtentes dicerent, & nonam Sanctitas*

Sua

Sua se dicturum dixit, quod voluit singulis per me intimari, prout tunc feci: tum describens Matutina Officia Natalis Dominici, refert quintam lectionem a D. Friderico decantatam fuisse: *quintam*, ait, *Illustrissimus D. Fridericus indutus superpelliceo pluviali accinctus ense, observatis prius solitis cæremoniis*. Eumdem Pontificem anno 1494. in die Natalis Domini Ensem benedictum præbuisse Ferdinando Calabriæ Duci, Alphonsi II. Neapolitani Regis filio, indicat in suis Diariis idem Brochartus; hinc investitum Ferdinandum de Calabriæ Ducatu scripsit Summontius. At anno 1496. Alexander Pontifex Philippum Archiducem Austriæ, Ducemque Burgundiæ donavit Ense & Pileo; & anno 1497. Ducem Stetinensem Regiæ stirpis Principem, qui Romæ aderat, uti refert Brochartus: *Publicata Indulgentia plenaria, & Evangelio S. Joannis post Missam per Papam lecto, Papa ascendit ad Solium, ubi cum Mitra sedens donavit Ensem, quem hodie, antequam Cameram Papagalli paratus exiret, publice benedixit sub verbis in Cæremoniali ad hoc ordinatis, Illustrissimo Duci Stetinensi supradicto coram se genuflexo, cujus nomine volui Sanctitati Suæ post ipsum Ensem sibi datum paucis verbis ad hoc aptis per me conceptis, gratias agere, sed Papa asserens, id consuetum non esse, negavit me audire, existimo ne haberet ex tempore respondere. Dux ensem cum Cappello habito consignavit uni ex suis nobilibus, qui ipsum continuo ante Ducem portavit, & descendit ipse Dux cum Ense ad planum Capellæ.* Sequenti vero anno, Ludovico XI. Francorum Regi transmittendum Pontifex decrevit: *Anno a nativitate D. N. Jesu Christi*, ait Brochartus, 1498. *die Martis 25. dicti mensis Decembris S. D. N. circa horam 16. vel quamprimum venit ad Cameram Pappagalli, ubi receptis paramentis, dempta Mitra, benedixit Ensem, aspersit, incensavit more solito, ipsum me tenente quousque D. Adrianus Clericus Cameræ superpelliceo indueretur, qui ipsum deinde ante Crucem ad Basilicam prædictam portavit, & reportavit. Finita Missa more solito, Papa antequam exiret Cameram secretam convocatis ad se Cardinalibus decrevit Ensem cum Pileo mittere Illustrissimo D. Ludovico XI. Francorum Regi Christianissimo. Venit deinde ad*

ad Basilicam prædictam processionaliter ordine consueto sub Thiara, sive Regno, & licet prædictus D. Adrianus etiam Protonotarius, & Secretarius Apostolicus, ac habitum Protonotarii deferret, tamen quia ensem deferre spectabat ad Clericos Cameræ, non autem ad Protonotarios, vel Secretarios, volui, quod in habitu Clerici Cameræ, non Protonotarii, vel Secretarii, ut conveniebat, ipsum ensem portaret, prout factum est. Ex his patet, quo olim ritu Romani Pontifices Ensem Pileumque tradiderint, eosque Principes acceperint. Cum vero ad absentes Principes sacra hæc munera transmissa sunt, pariter non sine solemni, sacroque ritu exhibenda fuere. Ita cum ab Innocentio X. Rex Poloniæ donatus est Ense, & Pileo; & ejus conjux Rosa aurea, Archiepiscopo Andrinopolitano Apocrisiario Pontificio datum est in mandatis, ut in illorum munerum traditione hunc servaret ordinem relatum a Cartario in laudata Dissertatione. *Ordo servandus in traditione Ensis, & Rosæ aureæ. Ad Illustriss. & Reverendiss. D. Archiepiscopum Andrinopolitanum apud Regem Poloniæ Apostolicæ Sedis Nuncium. Statim ac ad manus Dominationis vestræ Illustrissimæ pervenerint Rosa aurea, Ensis cum Galero, & Brevia Sanctissimi Domini nostri Papæ, Serenissimis Regi, & Reginæ Sanctitatis Suæ nomine præsentanda, hoc idem ipse iisdem notum faciet; ab iisque diem præsentationis celebrandæ statui curabit, & Brevia Regi, ac Reginæ consignabit; non tamen nisi in ipso Ensis, & Rosæ traditionis actu aperiendo. Qua die, Dominatio vestra Illustrissima (modo si commode poterit) cum solemni equitatu Ecclesiam designatam adibit, immediate ante Dominationem vestram Illustrissimam equitando præeuntibus duobus familiaribus, talari habitu indutis, altero Rosam auream, altero Ensem cum Galero desuper apposito, deferentibus. In Ecclesia ponetur Rosa supra medium Altaris prope Crucem: Ensis vero cum Galero a parte Epistolæ erectus sustinebitur. Cumque Dominatio vestra Illustrissima e sua habitatione discedet, Rex Regali indutus clamyde, una cum Regina Regiis itidem ornamentis amicta, e Regia discedet, ut simul ad eam hora in Ecclesia reperiri valeant. Statim ac pervenerit ad Ecclesiam Dominatio vestra Illustrissima*

ma induet Paramenta *sacra prope faldistorium a parte Epistolæ collocandum*; & *Regem, ac Reginam advenientes capitis inclinatione reverebitur. Deinde Missam inchoabit, quam solemni, vel non solemni ritu, prout magis Regi placuerit, prosequetur. Responso autem,* Deo gratias, *ad versiculum,* Ite Missa est, *Dominatio vestra Illustrissima sedebit in Faldistorio ante medium Altaris, renibus eidem versis, cum Mitra. Rex mandabit legi Breve Sanctissimi Domini nostri, quo alta voce perlecto, Serenissimus Rex accedet ad Dominationem vestram Illustrissimam, cui ante se ipsam genuflexo Galerum super caput imponet: dicendo:* Accipe, Serenissime Rex, Galerum hunc, quem tibi elargiendum Sanctissimus universalis Ecclesiæ Pastor ad nos transmisit, aureis Spiritus Sancti radiis micantem, ubi candentes uniones non rapacis Aquilæ crudelitatem, sed paciferæ Columbæ innocentiam effingunt; ut scias, bella tum demum justa esse, cum non usurpandi imperii, aut opum rapiendarum cupidine geruntur; sed suscipiuntur, Spiritu Sancto admonente, ad propugnandam fidem, & ad stabiliendam pacem, quæ relicta Principibus terræ fuit hæreditas Christi in Cælum redeuntis; qui vivit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen. *Deinde Dominatio vestra Illustrissima Ensem e vagina eductum eidem Serenissimo Regi attribuet dicendo:* Accipe insuper Mucronem Domini, & Gladium salutis; & fiat in dextra virtutis tuæ innocentium tutela, & impiorum flagellum, & ad gloriam Dei omnipotentis, & S. Matris Ecclesiæ illucescant coruscationes ejus Orbi terræ. *Mox eodem Ense intus vaginam reposito Serenissimum Regem accinget, dicendo:* Accingat te Gladio suo super femur tuum Potentissimus, qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Tu autem crebris victoriis cole Deum exercituum, & ultionum Dominum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. *ter supra Regem Crucis signum producendo. Tunc Rex dimisso Galero, manum Dominationis vestræ Illustrissimæ exosculabitur, & ad thalamum revertetur. His absolutis, Breve ad Serenissimam Reginam directum evulgabitur: eoque perlecto, Serenissima Regina ad Dominationem vestram Illustrissimam accedet, cui ante ipsam genuflexæ Rosam auream tra-*

tradet dicendo: Accipe Rosam, quam tibi nomine Sanctissimi universalis Ecclesiæ Pastoris Innocentii Domini nostri elargimur, per quam designantur gaudium utriusque Hierusalem, triumphantis scilicet, & militantis Ecclesiæ, & per quam omnibus Christi Fidelibus manifestatur flos ipse speciosissimus, qui est gaudium, & corona Sanctorum omnium. Suscipe hanc tu Serenissima Regina, quæ secundum sæculum nobilis, potens, & multa virtute prædita es, ut amplius omni virtute in Christo Domino nobiliteris, tamquam Rosa plantata super rivos aquarum multarum; quam gratiam ex sua uberanti clementia tibi concedere dignetur, qui est trinus, & unus in sæcula sæculorum. Amen. In nomine Patris, & Filii; & Spiritus Sancti: *ter signum Crucis super Reginam producendo. Serenissima Regina manum Dominationis vestræ Illustrissimæ exosculabitur, & ad Sedem suam se recipiet. Tunc Dominatio vestra Illustrissima solemnem Benedictionem populo elargietur, & reliquum Missæ de more absolvet. Peracta Missa, solemniter ad Regiam redibit Rex Serenissimus cum Regina, ante se immediate equitantibus duobus Nobilibus Rosam auream, & Ensem cum Galero desuper apposito, deferentibus. Prædicta solemnitas decentius in digniori Ecclesia peragetur; verum si Serenissimo Regi magis placuerit, eadem in Sacello Palatii Regii celebrare, utique ibidem rite, ac perfici poterit*. Describunt Dumontius, & Rossuetius in Cæremoniali Hispaniæ lib. 1. cap. 4. §. 13. quo ordine in Ecclesia Regia S. Laurentii, die 24. Augusti, anno 1591. Philippus Princeps Asturicensium postea Philippus III. Rex Hispaniæ, ab Apocrisiario Pontificio Ensem, Pileumque receperit a Gregorio XIV. transmissum. Narratur ibi, Pontificium Apocrisiarium Aulicis associatum, præeunte Prælato quodam sacra munera deferente, adiisse Ecclesiam, indutumque in Sacrario vestibus sacris accessisse ad Altare ad Rem Divinam faciendam, collocatis super eo sacris muneribus, præsentibus Rege, & Principe sub Regiis Cortinis; ad Missæ finem in faldistorio consedisse, lectisque a Secretario Regio litteris Pontificiis, stantem, recitatis quibusdam precibus, Ense cinxisse Regem provolutum in genua, eductumque e vagina

ei

ei præbuisse, mox Pileum Regio capiti imposuisse, denique universos benedictione donasse. Philippi III. filius primogenitus Princeps Asturicensium, qui deinde Philippi IV. nomine imperium tenuit, & ipse donatus est Ense, Pileoque a Paulo V. Pontifice, simulque Rosa aurea donata est Elisabetha Borbonia illius conjux. Hanc cæremoniam Matriti in Capella Palatina peractam fuisse ab Apocrisiario Pontificio Patriarcha Hierosolymitano, celebrato Sacro, præsentibus Rege, & Principe ornatis Torque Velleris aurei, Oratoribus Principum, Magnatibus Aulæ, die 25. Septembris, anno 1618. constat ex laudato Cæremoniali Dumontii, atque Rossuetii. Redeuntibus vero a Capella ad ædes suas Principibus, Supremus Præfectus Regii stabuli proximus incessit ante Principem deferens Ensem, Pileumque; Magnus vero Capellanus deferens Rosam auream proximus incessit ante Serenissimam Principem memorati Philippi uxorem.

III. Sacris hisce cæremoniis Capellæ Palatinæ addimus aliam, qua Cardinales recens in hunc cœtum adscitos, & in Aula præsentes, honoris causa, & nomine ipsius Summi Pontificis, Principes ipsi donant insignibus illius dignitatis. Cujus quidem moris prima vestigia non ultra sæculum decimum tertium repetenda esse, patet ex eo, quod tunc primum ab Innocentio IV. in Concilio Lugdunensi I. anno 1214. ut invitarentur ad amorem effundendi pro Ecclesia sanguinis, Cardinales decorati fuerint purpureo galero. Quibus ne tum temporis quidem purpurea indumenta peculiaria fuerunt, utpote quæ Legatorum propria erant, his enim, ut majorem auctoritatem Romani Pontifices conciliarent, purpurea sua vestimenta communicarunt. Compertum siquidem est, priscis illis temporibus Romanorum Pontificum purpureas fuisse vestes; & hinc Arnulphus Episcopus Aurelianensis in Synodo Remensi anno 991. cap. 28. indicat Romanum Pontificem *in sublimi solio residentem*, *veste purpurea*, *& aurea radiantem*; & Joannes Sarisberiensis lib. 6. de nugis Curial. cap. 24. eumdem dicit non *modo purpuratum*, *sed deauratum* incedere; & Otto Frisingensis lib. 6. cap. 33. loquens de electione Leonis IX. scribit illum assumpsisse *purpuram Pontifi-*

tificalem; denique Leo Ostiensis lib. 3. cap. 65. agens de electione Urbani II. memorat cappam rubeam, quam Romani Pontifices induebant. Itaque, ut olim Vicariis Sedis Apostolicæ concessum est Pallium, ita & Legatis purpureum indumentum; quamobrem apud Rainaldum ad annum 1213. legitur Legatus Constantinopolim missus calceis, & indumentis rubeis amictus; atque Matthæus Westmonasteriensis refert Joannem quemdam Rufum ab Innocentio in Hyberniam anno 1247. missum, quasi Legatum, non tamen rubris vestibus insignitum: hæcque Legatorum ornamenta vocantur ab Innocentio III. in Concilio Lateranensi *insignia Sedis Apostolicæ*. A Legatis ad Cardinales omnes profluxit illud vestimenti genus; iisdemque Paulus II. addidit rubrum galericulum, seu pileum, quem Biretum vocant, ut a Prælatis cæteris secerni possent in sacris cæremoniis, ubi galeri usus non est ullus. Ita tradit Cardinalis Papiensis lib. 2. Comm. *Cardinalibus, qui sacris induti vestibus a Prælatis inferiorum ordinum præterquam loco non noscebantur, usum mitræ sericeæ Damasceni operis, rubraque capitia indulsit, quibus soli Antistites Romani antea utebantur*. Addit Platina in hujus Pontificis vita, prohibitum ab eo fuisse, ne quis præter Cardinales indumento illo purpureo caput tegeret. Deinde Gregorius XIV. anno 1591. Cardinalibus quoque e Cœnobiis, vel Monasteriis adlectis rubrum pileum concessit: qua occasione Antonius Scappus de hac re libellum edidit. Consuetudo tamen mittendi pilei ad absentes, non admodum vetusta dici potest, uti notat Thomassinus par. 1. lib. 2. cap. 114. cum anno 1316. Joannes XXII. interpellatus a Galliæ Rege Philippo, ut recens creato Cardinali Gallo pileum mitteret, recusaverit, excusaveritque priscum morem, per quem id minus liceret: *Quia nec prædecessores nostri Romani Pontifices consueverunt extra Curiam hujusmodi pileos mittere*: & a temporibus B. Ludovici pileum Cardinalitium non esse missum, nisi ad duos Angliæ Nuncios, quorum necesse esset dignitatem exaggerari, ut hinc pondus, & authoritas accederet eorum statutis. Clemens VI. cum Cardinalibus adscripsisset Abbatem S. Dionysii pileum misit, concredideritque tribus Episcopis cum episto-

la,

la, qua significabat, quamvis inolevisset mos, ut Romam proficiscerentur pileo donandi a Papa: *Licet imitanda servarit antiquitas, ut ad honorem Cardinalatus evectus, non prius Capello ruboo uteretur, quam illum de manu Pontificis suscepisset*, missum tamen a se esse, quem a tribus acciperet Episcopis, quod certior factus esset, illum propter gravissima Regni negotia non posse a Rege divelli. Deinde invaluit mos, qui nunc temporis obtinet, ut rubrum galerum nulli absenti, nisi Principi Regiæ stirpis transmittatur, bene vero purpureum Biretum ad absentes ab aliquo e Pontificio famulitio deferatur. Sique Cardinalitiis insignibus donandus in alicujus Regis Aula commoratur, hunc solet Rex ipse honoris causa exornare insignibus collatæ ei dignitatis. Et id quidem Reges utplurimum præstant in Capella sua Palatina. Sed in Aula Regum Galliæ sæpe in Capella, quandoque etiam in cubiculo Regis peractam testantur Dumontius, & Rosuetius in Cæremoniali Galliæ; iique hunc cæremoniæ ordinem referunt. Ablegatus Pontificius primo ad invisendum Regem, eique exhibendas Pontificis litteras ducitur ab Oratorum Receptore, salutatur a Rege detecto capite, & ubi Rex Pontificis litteras accipit, rursum caput in honoris signum detegit. A conspectu Regio ad Capellam pergens, ibi supra mensam rubrum Biretum in argentea concha a Capellano quodam porrecta collocat. Stata die, ad eamdem Capellam se confert; quo etiam Receptor Oratorum curru Regio advectus Cardinalem ducit, ibi a Magno cæremoniarum Præfecto excipitur, atque dum Sacrum celebratur, consistit prope sedem precatoriam Regis a sinistra parte. Sacro peracto, Pontificius Ablegatus rubrum Biretum e mensa sumptum Regi porrigit, qui illud capiti Cardinalis imponit, isque surgens Regi gratias agit. Tum alibi purpureas vestes induit, rursum ad Regem a Receptore Oratorum, & Magno cæremoniarum Præfecto ducitur; tum Reginam adit, venientique occurrit Aulica Matrona; ad Delphinum, tamdem cæterosque Regiæ familiæ Principes salutandos pergit; quos alloquens sedet, detecto capite. Olim quidem, imperante Henrico III. mos fuit, ut qui a Rege accipiebant Cardinalatus in-

 signe

ſigne, ſive exteri, ſive ſubditi, eo die cum Rege diſcumberent. At imperante Henrico IV. deſiit mos ille, ſolique Apocriſiario in Gallia Pontificio ad Cardinalatum promoto ſervata eſt hujuſmodi honoris prærogativa. Et hunc quidem Capellam adeuntem ad accipienda Cardinalitia inſignia, nedum Oratorum Receptor, ſed & e Principum numero aliquis comitantur; militeſque conſueto militari obſequio colunt, ingredientem Capellam medium inter Principem a dextra, & Receptorem a ſiniſtra, Magnus Præfectus cæremoniarum excipit. Acceptis inſignibus, accumbit menſæ una cum Rege, qui ſurgens detecto capite ſe in honorem, ac proſperitatem Romani Pontificis bibiturum enuntiat; tum ſedens, opertoque capite bibit: at Cardinali ſtandum eſt, & detecto capite, bibente Rege. Mox ſtans Cardinalis ipſe in honorem, & obſequium Regis ebibit. Porro in eorum numero, qui a Rege acceperunt Cardinalatus inſignia, fuere anno 1622. Lugduni, Armandus Richielius Epiſcopus Lucionenſis, & anno 1634. in Capella Palatina Fontisbellaquei Alexander Bichius Apocriſiarius Pontificius: at Petrum Berullium ab Urbano VIII. in Collegium Cardinalium adſcitum anno 1627. inſignia illa accepiſſe a Maria Medicea Galliæ Regina ſcribunt citato loco Dumontius, & Roſſuetius.

IV. Eamdem hanc cæremoniam Hiſpani Reges agere etiam conſueverunt in Capella Palatina. Ciacconius in vitis Romanorum Pontificum ordinem indigitat, quo Albertus Auſtriacus, Archidux Auſtriæ, Maximiliani II. Imperatoris filius, anno 1577. rubrum Biretum, Galerumque a Gregorio XIII. Pontifice illi tranſmiſſum acceperit: *Laudavit*, inquit, *Gregorius Albertum in Senatu, & per Comitem Annibalem Pepulum patritium Bononienſem, Cardinali S. Sixti conjunctum, & ab intimo ipſius Pontificis cubiculo, Alberto pileum, & galerum purpureum peculiari benignitate miſit; Reginæ vero Hiſpaniarum Roſam auream Pontificia conſecratione nobilem. Pervenit Madritum Pepulus Quadrageſima pene exeunte, Nicolao Ormanetto Epiſcopo Patavino, Apoſtolico Internuncio adhuc ſuperſtite, qui eum direxit, in Regioque Sacello extra Madritum Albertum tondens Clerica-*

cali militiæ adſcripſit, & rubeo bireto coram Rege, Reginaque honeſtavit: traditio tamen galeri, Regis voluntate in diem Pentecoſtes rejecta eſt. Tunc in celeberrimo S. Laurentii Templo apud Monachos Hieronymianos Ormanettus Sacrum ſolemni ritu celebravit, & galerum rubrum, ampliſſimæ dignitatis inſigne, Rege, & Regio ſanguine ſpectante, Alberti capiti impoſuit, & hic jurejurando, ut receptum eſt more, ſe obſtrinxit. Die ſequenti, Internuncius idem ſolemne Sacrum peregit, ſedenſque, Reginæ, quæ ſola ad Aram aſcenderat, Pontificium aureæ Roſæ donum, Rege, Regiiſque præſentibus, tradidit, & illa religioſe accepit. Namque Principibus Regiæ ſtirpis tum rubeum Biretum, tum Galerum conſueverunt Romani Pontifices tranſmittere; etſi quandoque alios etiam hac honoris prærogativa affecerint, uti Gregorius XIII. anno 1583. Rodericum de Caſtro, virum nobiliſſimum, de quo Ciacconius: *Philippus Hiſpaniarum Rex ab ipſo Pontifice jampridem petierat, ut galerum dignitatis inſigne Roderico abſenti mitteret; ad hoc Gregorius nonniſi poſt multos menſes adduci potuit; non enim impedimentum agnoſcebat, quod Rodericum ne Romam proficiſceretur, retardaret.* Et Pius IV. anno 1561. Stanislao Hoſio pileum & galerum Viennam uſque tranſmiſit, quæ ille accepit inſignia ab Archiepiſcopo Strigonienſi. Cæterum Alberto non Rex ipſe, ſed Apocriſiarius Pontificius contulit Cardinalatus inſignia. At Sereniſſimum Infantem Ludovicum Borbonium Philippi V. Hiſpaniarum Regis, & Eliſabethæ Farneſiæ filium, a Clemente XII. an. 1735. in Cardinalium Ordinem adſcitum, ablegato in Hiſpaniam Joanne Conſtantio Caracciolo e Principibus Sancti Boni, viro nobiliſſimo, atque ornatiſſimo, tunc Pontificis a cubiculo, nunc Cameræ Apoſtolicæ Clerico, & ſupremo rerum maritimarum Præfecto, qui rubeum Biretum deferret, Rex ipſe donavit inſignibus collatæ Eccleſiaſticæ dignitatis. Ea vero cæremonia, nulla ſolemni pompa, & in Oratorio privato Regis, die 11. Martii, anno 1736. peracta eſt, quod ruri, in loco Regiis deliciis addicto, quem *Pardo* nuncupant, Rex, & Regia familia recreationis cauſa commoraretur. Ablegato tamen Pontificio Madriti degenti hoſpitium, menſa, vehicu-

la

la a Rege magnificentissime suppeditata, cui ille Pontificias exhibuerat litteras, quas stans Rex accepit. Stata ad cæremoniam agendam die, Pontificius Ablegatus rubrum Biretum in argentea concha positum super mensam prope Altare Capellæ Regis collocavit, tum ædes Cardinalis primum, deinde Regis ædes adiit, ut Regem, Regiosque Principes, una cum Hispaniæ Magnatibus, Oratoribus Principum, Aulicisque Capellam adeuntes associaret. Serenissimus Cardinalis Infans, quod ea die occurreret quarta Dominica Quadragesimæ, quæ dicitur *Lætare*, non rosaceas, sed rubeas vestes induit. In Capella ob angustiam loci, Aulici, Oratores, Magnatesque nullo servato ordine constitere; Ablegatus Pontificius Altari proximus adhæsit; Rex, Regina, Cardinalis, Regiique Principes prope Altare in cornu Epistolæ, Sacrum a Patriarcha Indorum submissa voce celebratum audivere. Sacro peracto, Ablegatus Pontificius primum exhibuit Regi litteras Pontificias, simulque eum paucis est allocutus, cui Rex paucis etiam respondit, gratum erga Romanum Pontificem animum, filialemque observantiam contestatus. Tum a Josepho Patigno, qui Regis erat a summis imperii negotiis, lectæ sunt Pontificiæ litteræ, iisque lectis, Ablegatus Pontificius rubrum Bireto Regi porrexit, quod is surgens accepit, ac capiti Serenissimi Filii imposuit. Quo facto, universi Regem ad ædes suas deduxere. Nullum tunc quidem a Serenissimo Cardinali præstitum juramentum, ut moris est, a Cardinalibus recens promotis emittendum; quod illud in rubei Galeri ab Antonio Altovito delati traditione, ei esset persolvendum. Verum non Regiis tantum Principibus in Cardinalium albo relatis, sed & Apocrisiariis in Hispania Pontificiis, aliisque ex nominatione Regia Cardinalatu auctis, rubra insignia Reges contulere. Ita anno 1747. cum a gloriosissimo Pontifice BENEDICTO XIV. Cardinalium Collegio adscriptus est, petente Rege, Alvarus Mendozza Patriarcha Indorum; ablegatusque in Hispaniam Gregorius Salviati nobilissimus adolescens, qui dignitatis insignia deferret. Nam die 16. Julii, in Hieronymianorum Ecclesia (siquidem in rurali Palatio *del Buon Ritiro* Rex diversabatur) Regi sedenti in Solio Pontifi-
cias

cias litteras in argenteo bacili ſupra menſam prope Altare poſitas Ablegatus Pontificius (qui locum, ſcamnulumque a cornu Evangelii inter Altare, & Solium Regium obtinebat) brevi latina oratione exhibuit; quas ubi Receptor Regii Sacelli legit, rubrum Biretum pariter in argenteo bacili poſitum ſupra eamdem menſam prope Altare in cornu Epiſtolæ præbuit Regi; ſimulque ad hujus Solium Patriarcha e loco ſuo inter Altare nempe & Pontificium Ablegatum (ubi ſcamnulum cum tapete, quod Patriarchatu emineret, occupabat) acceſſit; ejus capiti ſurgens Rex Cardinalitium inſigne impoſuit, eumdemque amplexu excepit. Quo facto, Cardinalis in Sacrario purpureas veſtes induit, rediensque ad Eccleſiam, ut Liturgiæ celebrationi adeſſet, conſedit e regione Solii Regii in ſede ſerici villoſi, ſubſtrato ejus pedibus tapeto cum pulvinari, uti Cardinalibus locus conceditur in Capella Regis Hiſpaniæ. Die hanc cæremoniam præcedenti, in Oratorio ſuo domeſtico, præſentibus Apocriſiario, & Ablegato Pontificiis conſuetum ſacramentum a Cardinalibus dandum, exolverat.

V. Progredimur ad Aulam Regum Luſitaniæ, ubi etiam Cardinales recens promoti donantur a Rege ornamentis ſuæ ampliſſimæ dignitatis. Ita anno 1707. die 6. Januarii Michael Angelus Conti Apocriſiarius in Luſitania Pontificius, a Clemente XI. Pontifice Cardinalatu auctus, donatus eſt a Joanne V. Rege in Palatino Oratorio Bireto rubro, uti narrat Antonius Cajetanus Souſa Teatinus to. 8. lib. 7. cap. 6. pag. 28. Hiſtoriæ Regum Luſitaniæ. Is idem pag. 132. accurate deſcribit, quo ritu ab eodem Joanne V. religioſiſſimo Luſitaniæ Rege acceperit anno 1712. Cardinalatus inſignia Nunus da Cunha de Ataide, Epiſcopus Targenſis, Magnus Regis Capellanus, & ſupremus in Luſitania Fidei Vindex, his verbis: *Na promoçaõn, que o Papa Clemente XI. fez neſte meſmo anno de 1712. foy por nomina del Rey creado Cardeal Nuno da Cunha de Ataide, Biſpo de Targa, do Conſelho de Eſtado, Miniſtro do Deſpacho, Capellaõ mor, e Inquiſidor Geral deſtes Reynos, em quem concorriaõ alem de taõ grandes lugares, ſangue illuſtre, virtudes, e lettras, que o fizeraõ benemerito da particular honra, com que el Rey o favorecia, e que elle nunca deſme-*

mereceo. Chegou a noticia a Lisboa por hum Expresso a 15. de Julho do referido anno, e foy recebida com universal applauso da Corte. Tanto, que o Cardeal recebeo o aviso de Roma, passou a render as graças a el Rey, e a Rainha, que estavaõ de residencia em Pedrouços na Quinta do Duque de Cadaual. Trouxelhe o Barrete Monsenhor Marculini, Camereiro privado do Papa, e no dia 8. de Outubro em hum Sabbado determinou el Rey de lhe fazer a honra de lhe por com a sua Real maõ o Barrete; e assim no referido dia, as onze horas da manhãa, foy o Cardeal ao Paço em publico com hum luzido estado, composto ainda das vestes Episcopaes roxas, como andava, levando comsigo na liteira ao Prelado, que lhe trouxera o Barrete, sendo acompanhado de todos os Grandes, e Fidalgos da Corte, entrando no pateo da Capella, por ordem, que tiveraõ, o foraõ receber o Conde de Redondo Thomé de Sousa, Vedor da Casa del Rey, e Dom Filippe de Sousa, Capitaõ da Guarda Alemãa, com a mesma guarda, que se poz em duas alas para elle passar: e sendo conduzido a huma salla do Paço da parte do Forte, estava nella hum Altar ricamente ornado, e da parte da Epistola hum bofete coberto com hum pano, e sobre elle huma bandeija dourada, em que estava o Barrete, que naquelle lugar puzera o Guarda de Tapessaria Ioaõ de Leiros, coberto com hum tafetá encarnado: estava huma almofada de tela para el Rey, e outra hum pouco distante de veludo para o Cardeal. Sahio el Rey para ouvir Missa, e o Prelado lhe offereceo en huma salva a Bulla do Papa, que el Rey tomou, e tornando-a a por na salva, a mandou ler pelo Prelado, que lida, a tornou a offerecer a el Rey, o qual lhe ordenou a desse ao Cardeal. Acabada a Missa tomou o Mestre das Ceremonias a salva, em que estava o Barrete, e dando-a a Monsenhor Marculini, apresentou a el Rey o Barrete: que tomando-o, o poz na cabeça do Cardeal. Acabada la ceremonia da imposiçaõ do Barrete, foy o Cardeal conduzido até huma casa, onde estava sobre hum bofete huma bandeija de prata, na qual estavaõ as Vestes Cardinalicias, e huma cadeira de veludo franjada de ouro. Nesta casa, que se deputou para o Cardeal depor as vestiduras roxa, e tomar a purpura, naõ entraraõ mais, que os seus criados. Depois passou a au-

audiencia del Rey accompanhado dos dous Conductores. Os Grandes estavaõ cobertos no lugar, que lhe tocava, e os Officiaes da Casa Real, no que lhe pertencia. Entrou o Cardeal, e a primeira venia, que fez, tirou el Rey o chapeo, e o mesmo fez a segunda, e quando o Cardeal chegou, deu el Rey tres passos: o Cardeal com hum profundo respeito lhe fez huma reverencia, e logo Reposteiro trouxe huma cadeira de espaldas, e de veludo, e quando el Rey o mandou sentar, lhe chegou a cadeira o Porteiro da Camera Antonio Rebello da Fonseca; e depois de se cobrir, mandou por o Barrete ao Cardeal, e coberto, rendeo a el Rey as graças por taõ repetidas honras, com que a sua innata benignitade o favorecia, e honrava, attendendo a elle ser em tudo feitura da su Real grandeza, a que el Rey respondeo com palauras de estimaçaõ, e levantandose, affastou a cadeira o Porteiro da Camera, e a levou o Reposteiro, e o Cardeal foy acompanhando a el Rey detraz atè a sua Camera: e passou logo a audiencia da Rainha, que estava assentada, e quando chegou quasi a ponta do estrado, se levantou, dando tres passos, e mandando-o assentar na cadeira, que chegou o Porteiro da sua Camera, o mandou cobrir, e depois do Cardeal expressar a sua grande obrigaçaõ, se despedio, e como era Capellaõ mor, foy a Capella Real, acompanhado dos Conductores, e de muitos Senhores, a fazer oraçaõ. Ex his habes cæremoniam illam in Capella Palatina peractam, Cardinalem a nonnullis Aulicis Officialibus exceptum, instructum in acie militem, nobilem sedem Cardinali concessam, lectas ab Ablegato Pontificis litteras, Sacrum celebratum, Biretum a Rege Cardinali impositum, denique a Rege, & Regina magnis honoribus exceptum, sedisse ante Regem capite operto.

VI. Narrat Ciacconius in vitis Romanorum Pontificum, & Cardinalium, Joannem Aragonium Ferdinandi Neapolitani Regis, & Isabellæ Claromontiæ filium, a Sixto IV. anno 1477. in Cardinalium Ordinem cooptatum, in Neapolitana Ecclesia principe, die Epiphaniæ, purpureum galerum a Francisco Scannasoricio delatum accepisse. Atque id præter morem, & ex privilegio illi indultum indicat Cardinalis Papiensis his verbis: *Creatus jam dum is Cardinalis, et tribus post men-*

mensibus solemni more apud nos publicatus; *pileus etiam contra veterum Patrum consuetudinem missus*. Meminit ejusdem rei Summontius lib. 5. Hist. Neapol. scribens: *Il Pontefice Sisto IV. avendo nelli* 10. *di Decembre creato Cardinale Giovanni d'Aragona figliuolo del Re, tosto gli mandò il Cappello rosso fino a Napoli per Francesco Scannasorice Commissario della Sede Apostolica, il quale nel giorno dell'Epifania del* 1478. *con molta cerimonia nella Chiesa Cattedrale ce lo consegnò, nel qual atto celebrò la Messa solenne Giovan Paolo Vassallo Vescovo d'Aversa*. Cardinalitia siquidem insignia ad absentes transmissa, in Ecclesia, & solemni pompa recipiebantur, cujusmodi plura exempla apud Ciacconium occurrunt. Cæterum extincta hoc ipso sæculo decimoquinto, quo Paulus II. Cardinalibus addiderat purpurei pilei ornamentum, nostrorum Principum successione, jam nulli ex hac Aula, & ex hoc Regno occurrunt, quibus Neapolitani Reges purpureum pileum imposuerunt. Primus fortasse nostris hisce temporibus eo titulo contigit honestari spectatissimus genere, dignitate, ac virtute Neapolitani Regni Dynasta, Dominicus Ursinus Dux Gravinensium, Papæ Benedicti XIII. pronepos, Regis a cubiculo aurea clave donatus, Eques Torquatus Regalis Ordinis S. Januarii; quem Serenissimus Rex Carolus Borbonius exornavit insignibus collatæ ei a BENEDICTO XIV. Pontifice Optimo Maximo Cardinalitiæ dignitatis. Ad eam rem Pontifex purpureum Biretum Neapolim deferendum, ut moris est, Philippo Pirellio Nobili Neapolitano, ex antiquis Castri Pirelli Dominis, intimo suo Cubiculario commisit; quem adhuc adolescentem ob summam in utroque Jure peritiam, in Collegium Advocatorum Aulæ Consistorialis ex duodecim etiam diversarum Italiæ regionum doctis viris conflatum adsciverat, ut qui sedem in eo consessu Neapolitanis olim ab immortalis memoriæ Pontifice Innocentio XII. addictam, & ipsius munificentia eisdem vindicatam, firmatamque, meritissimo occuparet; datis in hanc rem hujusmodi litteris ad Patres conscriptos Neapolitanæ Civitatis. *Dilectis filiis Nobilibus Viris Electis Civitatis Neapolitanæ. BENEDICTUS PP. XIV. Dilecti Filii Nobiles viri salutem, &c. Permagni semper fecimus inclytam vestram Civitatem*; *egregia-*

gia-

giaque perpetuo apud Nos fuit opinio pietatis, atque observantiæ, quibus Nobilitates Vestræ Pontificem Maximum, Romanamque Sedem debito cultu prosequutæ, veram inesse sibi Religionem, hoc etiam documento palam ostendunt. Quæ Nobis cum ante oculos obversarentur, vix dum ascendere in hanc supremam Ecclesiæ Cathedram, Dei manifesto numine, jussi fuimus, vicem Vobis reddere benevolentiæ nostræ, ubicumque res ita ferat, profecto constituimus. Quocirca Dilectum Filium Philippum Mariam Pirellium in illustre Advocatorum Consistorialium Collegium nominatione Vestra cooptari mandavimus, gratumque Nobis accidit, ei primum post longas difficultates locum redditum fuisse, Vestris Civibus in eodem Collegio assignatum. Illum siquidem novimus conspicua clarum nobilitate, virtute, bonisque literis instructum, & modo sedulam exhibet Nobis operam, studiumque suum inter Nostros intimos Cubicularios honorifice adscriptus. Vestro igitur non minus merito, quum benignitati nostræ referre debetis quicquid gestum a Nobis fuit pro restituendo uni ex Civibus vestris Consistorialis Advocationis decore; persolutum idcirco Nobis obsequentissimis literis officium ab ea parte libenter inspeximus, qua Vestram erga Nos voluntatem plenam singularis obsequii, religiosæque venerationis officiosissime comprobavit. Et Nos quidem Apostolicam invicem Benedictionem Nobilitatibus Vestris, Dilecti Filii Nobiles Viri, peramanter impertimur. Datum Romæ, & cæt. Die 4. Februarii 1741. Quibus sane literis tum clementissimi Pontificis erga Neapolitanos munificentia, tum Neapolitanorum erga Pontificem observantia, deque Sede Apostolica præclara merita insigniter comprobantur. Hunc itaque, quem Regi, cunctisque Ordinibus acceptissimum fore noverat, ablegavit Pontifex ut sacrum insigne deferret, Gravinensium Duci conferendum: isque die 10. Novembris, anno 1743. Neapolim adiit, facto antea ad extremam Pausilippi oram periculo suæ valetudinis, quindecim fere dierum spatio, quod grassante in Sicilia, & Calabria lue, publicæ incolumitati ita expediret. Tum præstito in Capella Archiepiscopalis Palatii a præfato Cardinali, consueto juramento a Cardinalibus cum primum inaugurantur emittendo; indicta est a Rege

dies 17. Decembris ad agendam cæremoniam: qua die, Pontificius Ablegatus, simulque Cardinalis, insigni pompa ad Ædes Regias pervenere; & ille quidem a Receptore Oratorum ductus, Regem stantem, detectum capite, ense cinctum, stipatumque Aulæ Magnatibus adiit, delegationis suæ causam aperuit, Pontificias hasce litteras exhibuit: *Carissimo in Christo Filio nostro* CAROLO *utriusque Siciliæ, & Hierusalem Regi Illustri. BENEDICTUS PP. XIV. Carissime in Christo Fili noster salutem &c. Obversatur Nobis perpetuo ante oculos eximia Majestatis tuæ in Deum pietas, religiosa in hanc supremam Sedem observantià. Utraque vero Nos vehementer extimulat non modo ad reddendam tibi singularis paternæ caritatis vicem, sed ad eam ubicumque commoda ferat occasio, in tui memoriam redigendam, ut de gratissimo animo nostro tibi penitus persuasum sit. Cum igitur per dilectum Filium Philippum Mariam Pirellium intimum Familiarem nostrum Illustri Cardinali Ursino mittamus purpureum Biretum, ornamentum acceptæ dudum amplissimæ dignitatis, ei mandavimus, ut præsens Majestatem tuam humili obsequio veneretur, de nostroque flagrantissimo erga te animo, studio, voluntate certiorem faciat. Quicquid eidem Ablegato Regiæ benignitatis commodare tibi placuerit, argumento nobis erit, te favere virtuti, quæ in illo non mediocris inest, & qua plurimam a nobis benevolentiam sibi conciliavit. Apostolicam interim Benedictionem, Carissime in Christo Fili noster, Majestati tuæ amantissime impertimur. Datum Romæ die 23. Septembris.* 1743. Salutato Rege, Pontificius Ablegatus Serenissimæ Reginæ Matronis Aulicis stipatæ, ducente illum pariter Oratorum Receptore, idem præstitit officium, obsequiumque; porrectis Pontificiis literis hujuscemodi: *Carissimæ in Christo Filiæ Nostræ, Mariæ Amaliæ utriusque Siciliæ, & Hierusalem Reginæ Illustri. BENEDICTUS PP. XIV. Carissima in Christo Filia nostra salutem &c. Incredibile nobis gaudium affert eximia Majestatis tuæ virtus, & in hanc Sanctissimam Sedem reverentia, de qua plurimum celebraris. Hinc enim vero augescit quotidie magis paternus amor erga te noster, addictissimaque voluntas, quam palam tibi facere vehementer cupimus.*

Mo-

Modo saltem ipsam intelliges commemorari a dilecto Filio Philippo Maria Pirellio intimo nostro familiari, qui a nobis dimissus ad Cardinalem Ursinum cum purpureo Bireto indice acceptæ amplissimæ dignitatis, præcipuum mandatum habuit adeundæ Majestatis tuæ, ac renunciandi, Nos sollicito studio nuncupare assidua vota pro tua cumulatissima felicitate, quam scimus in bonum veræ Fidei te adhibituram. Ut Ablegatum nostrum generis nobilitate, & splendidæ virtutis ornamento Nobis præcipue gratum, perhumaniter Regia benignitate prosequaris, obsecratam te esse volumus, eademque tua benignitas, id ita fore sperare facit. Interea Majestati tuæ, Carissima in Christo Filia nostra Apostolicam Benedictionem amantissime impertimur. Datum Romæ &c. die 23. Septembris 1743. Scripserat quoque in eamdem rem Pontifex Josepho Joachimo de Monteallegre, Duci de Salas, qui Regis erat a summis imperii negotiis, litteras hasce: *Dilecto Filio Nobili Viro Duci de Salas utriusque Siciliæ Regis Secretario Status. BENEDICTUS PP. XIV. Dilecte Fili Nobilis vir salutem &c. Cum isthuc iter a Nobis aggrediatur Philippus Maria Pirellius purpureum Biretum suæ indicium dignitatis allaturus Dilecto Filio nostro Cardinali Ursino, officiose te convenire jussimus, ac renuntiare singularem nostram erga te benevolentiam respondentem vicissim eximiæ tuæ in Apostolicam Sedem, ac nos ipsos venerationi, qua celebriorem reddis tuam pietatem, ac religionem. Propensæ voluntatis nostræ si facere experimentum, libitum tibi erit, comperies vera dixisse Ablegatum nostrum. Huic autem intimo nostro Cubiculario, & sanguinis, morum, virtutum decore non leviter apud Nos commendato si plurimum commodaveris benignitatis tuæ, magnam inibis a Nobis gratiam, cujus pignus Apostolicam Benedictionem tibi, Dilecte Fili, Nobilis vir, peramanter impertimur. Datum Romæ &c. die 23. Septembris* 1743. His peractis, Ablegatus Pontificius violaceo vestimento, quo Cubicularii Pontificii utuntur, cappam rubeam superinduit, Regiamque Capellam in interioribus Regiis Ædibus positam petiit: neque enim in publica Ecclesia Palatina, sed in interiori Sacello Regis; neque publice, sed privatim cæremonia

per-

peracta est. Eo loci Rex, Regina, Magnates Aulæ, Cardinalis, Magnusque Capellanus se contulere; dumque Sacrum submissa voce ab Aulico Capellano agebatur, Regiis sedibus proximus a sinistra parte adhæsit Cardinalis Ursinus, & ipse donatus sede, scabelloque cum pulvinari, & tapete ad genua flectenda; hunc prope aderat Pontificius Ablegatus, & hunc excipiebant Oratores Principum, & Aulæ Magnates. Absoluto Sacro, Serenissima Regina sedem alibi positam prope Sacelli fores a cornu Evangelii adiit, seditque: tum Ablegatus Pontificius acceptis litteris Pontificiis, quas *Traditionis* vocant, ducente illum Magno Aulæ Magistro Soranorum Duce, stetit ante Regem, eumdemque his verbis disertissime est allocutus: *Illustrem Cardinalem Ursinum Gravinensium antea Ducem ornamentum acceptæ dudum amplissimæ dignitatis, Rex Serenissime, tua e manu habes hic exspectantem; qui & ipsam dignitatem ultro tuæ erga se benevolentiæ acceptam potissimum referre debet. Pontificiæ hæ litteræ sunt, quibus mihi, BENEDICTI XIV. P. M. Optimi, & clementissimi Principis Cubiculario Intimo, & pro Neapolitana natione Sacri Consistorii Advocato, Biretum illud purpureum deferri mandatum est. Gratulandum est tibi, Rex invictissime, quod hoc splendidissimæ Romanæ Purpuræ indice Tibi contingat Alumnum tuum, insignire, Tuique in obsequiis nutritum, Juvenem Nobilissimum, qui excitari primum cœpit ad gloriam sub* Te *Principe; in quo ex majoribus Patreque Rege Hispana pietas religioque, Gallicum robur, & fortitudo, ex Matre Clarissima Italica omnis vetusta virtus ad immortalitatem Nominis cumulantur.* Adhæc lectæ sunt Pontificiæ litteræ a Josepho Joachimo de Montallegre Regis a secretis imperii negotiis, sedentibus Rege, & Cardinali capite operto, iisque lectis, exhibitum Regi fuit a Pontificio Ablegato purpureum Biretum, & a Rege stante Cardinalis capiti impositum; quod is statim capite suo amovit, acceptoque pileolo a Pontificio Ablegato, Regi pro collato beneficio gratias quamplurimas egit. Summa vero fuit Regia erga Pontificium Ablegatum de Sede Apostolica, deque Patria optime meritum munificentia; summa quoque Regis erga Pontificem observantia, cui hasce litteras rescripsit: *Mui*

S. Pa-

S. Padre. D. Phelipe Maria Pirelli Camarero intimo de V. Santid. y ſu Ablegado para traer la Berreta al Cardenal Orſini me ha preſentado el Breve, con que en eſta occaſion me ha favorecido V. S. para recommendarme la perſona del miſmo Pirelli: he recivido con el reſpecto, y veneracion que profeſo a la S. Sede, y a la ſagrada Perſona de V. B. eſte nuevo teſtimonio de ſu paternal afecto, en prueva de lo qual he manifeſtado al miſmo Ablegado la gran diſtincion, que hago de todo lo que me viene de mano de V. S. la gratitud que me han merecido las benemeritas circumſtancias de un Sujeto tam accepto a V. B. y tam parcial a mi Perſona, y a los intereſes de ſu Patria; y con mucho guſto me he aſſumido la occaſion de dar al Card. Orſini la Berreta, con que le ha decorado V. B. aſſi por la particular eſtimacion, que hago de un tam digno, y buen Vaſſallo mio, como por el afecto, que ha ſabido merecerme en los muchos annos, que ha eſtado en mi immediato Servicio; y effectivamente executé la funcion el dia 17. de eſte mes, de que habrá individualmente informado a V. S. el referido Ablegado, y aun podrá ſerle teſtigo fiel de los ſinceros ſentimientos que conſervo a V. B. anſioſo de merecer ſemper la continuacion de ſu paternal amor, y ſu Apoſtolica Bendiction, que imploro devotamente, rogando a N. S. guarde la Santa Perſona de V. B. al proſpero, y feliz regimiento de ſu univerſal Igleſia. Napol. a 30. de Deciembre 1743. Ablegatum Rex Sereniſſimus donavit inſigni gemma, & annua penſione quingentorum aureorum Regni e Sacerdotiis Regii juris percipienda; eumdemque, die 14. Januarii ab Oratorum Receptore ad ejus præſentiam ductum, eodemque ritu exceptum benigniſſime dimiſit. At antea ſe Beneventum contulerat, ubi die 5. Januarii, in Cathedrali Eccleſia, Sacrum ſolemni ritu faciente Dominico Manfredo Epiſcopo Bojanenſi, purpureum inſigne præbuerat Franciſco Lando ornatiſſimo ac digniſſimo illius Eccleſiæ Archiepiſcopo.

CA-

CAPUT XII.

DE REGUM FUNERE.

Ordo Regii funeris in Aula Imperatorum Germanorum. II. *Ordo Regii funeris in Aula Regum Galliæ.* III. *Et in Aula Regum Hispaniæ.* IV. *Atque Regum Lusitaniæ.* V. *De Regiis funeribus in Anglia, Suecia, Polonia, Moscovia, Borussia.* VI. *De Regum funere in Sicilia.* VII. *Et in Neapolitano Regno.* VIII. *Ordo funeris in Aula Neapolitana, regnante Serenissimo Rege* CAROLO BORBONIO.

Postremo loco funera Regum a nobis tractanda sunt, quod ea ad Cleri Palatini ministerium, sacrasque Aulæ cæremonias spectare compertum sit. Quo ritu olim Ethnicis Romanis Imperatoribus fuerit parentatum, fuse describit Franciscus Modius to. I. Pandectarum triumphalium, neque id ad nostrum pertinet institutum. Apud Christianos vero illud ex antiquissimo more receptum fuit, ut quemadmodum Episcopi, Presbyteri, aliique Clerici congruis suis Ordinibus ornamentis sepeliebantur; ita etiam Imperatores imperialibus insignibus ornati, Reges regalibus, Milites militaribus terræ mandarentur. De Constantini funere hæc habet Eusebius in illius vita lib. 4. cap. 66. *Post hæc milites sublatum e lecto corpus in arca aurea deposuerunt, eamque purpurea obtectam veste Constantinopolim deportarunt, atque in præcipuo imperialis Palatii cubiculo sublimem collocaverunt. Dehinc aurea super candelabra luminibus undique accensis, admirabile spectaculum intuentibus præbebatur, & quale in nullo umquam mortalium ab ipso orbis conditu visum in terris fuerat. Quippe in medio conclavi regalis Palatii funus Imperatoris in arca aurea sublime jacens regiis insignibus, purpura scilicet, & diademate exornatum multi circumdantes noctu, atque interdiu vigiles custodiebant.* Imperiali quoque ornatu sepultum Honorium Imperatorem colligit Martene lib. 3. de antiq. Eccl. rit. cap. 12. ex epistola Bul-

Bullingeri ad Vadianum inter Philologicas a Goldasto editas, ubi illius Imperatoris, & duarum ejus conjugum cadavera in subterranea Vaticana Ecclesia inventa anno 1543. dicuntur palliis aureis involuta, ipsæque calvariæ aureis diadematibus cinctæ. Caroli Magni cadaver ita in sepulcro compositum exhibet Monachus Engolismensis in ejus vita cap. 24. *Corpus ejus aromatizatum est, & in sede aurea sedens positum est, in curvatura sepulcri; ense aureo accinctus, Evangelium aureum tenens in manibus, & genibus reclinatis humeris in cathedra, & capite honeste erecto, ligato aurea catena ad diadema. Et in diademate lignum Crucis positum est. Et repleverunt sepulcrum ejus aromatibus, pigmentis, & balsamo, & musco, & thesauris multis in auro. Vestitum est corpus ejus vestimentis Imperialibus, & sudario sub diademate facies ejus operta est, cilicium ad carnem ejus positum est, quod secreto semper induebat, & super vestimentis Imperialibus pera peregrinalis aurea posita est, quam Romam portare solitus erat. Sceptrum aureum, & scutum aureum, quod Leo Papa consecraverat, ante eum posita sunt dependentia, & clausum, & sigillatum est sepulcrum ejus.* Quod vero de Constantini cadavere memorat Eusebius, illud nempe in sublimi lecto in conclavi quodam Regii Palatii positum, donec funus efferretur, ac interea noctu, diuque aliquos ibi excubasse; id usitatissimum fuit apud Veteres, qui mortua corpora aliquamdiu jacere sinebant insepulta, ne, si quis forte vitalis spiritus adhuc superesset, per festinatam humationem penitus extingueretur. Hac de causa nonnullis post obitum diebus mortui sepeliebantur, & interea ditiores in lectis, tenuis autem fortunæ homines in arcis seu loculis in vestibulo ædium ad januam ipsam collocari solebant: Judæi vero non arcis utebantur, sed vestibus sepulcralibus; quibus cadavera involvebant. Christiani itaque juxta hunc receptissimum morem vel septimo, vel quarto, vel tertio ab obitu die mortuos suos sepulturæ mandarunt, ac interea in loculis in interiori ædium parte, vel etiam in Ecclesia eos collocabant, vigilesque custodiebant. Atque id quidem privatis quoque hominibus vita functis commune fuit. Illud tamen Imperatoribus, ac Regibus privilegii loco con-

cedebatur, quod nempe, cum interdictum esset cæteris sepelire intra Civitates, & Ecclesias, ipsi in atrio, sive porticu, & exterioribus ædificiis Ecclesiæ tumulabantur; & nonnisi post sextum sæculum primo Episcopi, Abbates, digni oresque Clerici, vel laici, tum universi intra Civitates, & Ecclesias tumulari cœperunt. Nunc vero temporis, uti colligitur ex monumentis editis a Dumontio, & Rossuetio in Cæremoniali Imperii lib. 2. cap. 5. cadavera Imperatorum tribus diebus in aula quadam Imperialis Palatii, sublimi, & splendido in lecto collocata jacent, & ea prope ponuntur insignia Imperialia, Corona, & Sceptrum, tum quoque Coronæ Regnorum Hungariæ, & Bohemiæ; Cubicularii, & Capellani Aulici funebrem lectum undique circumstant; tum pluribus in ea aula excitatis Aris Sacerdotes Sacra faciunt, vespertinis vero horis Cantores Imperialis Capellæ Psalmum *Miserere* modis musicis decantant. Deinde Regio cadavere in arca incluso, superimpositis arcæ Regiis insignibus, funus ducitur, præcedentibus Cœnobitis, Magistratibus, Aulicis, Equitibus Torquatis Velleris aurei, Canonicis Cathedralis Ecclesiæ, Episcopis; Cubicularii arcam efferunt, eamque sequuntur primi quatuor Aulæ Magnates, nempe Magnus Præfectus Regii stabuli, Magnus Marescallus, Magnus Aulæ Magister, & Magnus Cosmeta; hos excipiunt Imperiales Principes. Ubi ad Cappuccinorum Ecclesiam, quæ tumulandis Imperatoribus addicta est, funus pervenit; Magnus Cosmeta, reserata arca, Regium cadaver Cappuccinorum Præsuli ostendit, simulque ei clavem unam tradit, alteram ipse sibi vindicat in Aula Imperiali servandam. Hoc fere ordine, Leopoldo Imperatori, anno 1705. & Josepho itidem Imperatori, anno 1711. & Eleonoræ Maddalenæ Imperatrici anno 1720. parentatum fuit; & quidem Leopoldi deducendo funeri interfuere Joseph Imperator filius, Torque ornatus Velleris aurei, Imperatrix ejus conjux, & defuncti Imperatoris filiæ; quemadmodum etiam funus Josephi Imperatoris secutæ sunt Imperiales fœminæ (nam Carolus frater, successorque Vienna aberat) denique in agendis exequiis Eleonoræ Imperatricis, Imperator, & Augustæ fœminæ interfuere. Hujus vero cadaver Matronæ

Au-

Aulicæ in arca collocarunt, quam deinde Cubicularii detulerunt: & a Parocho Aulico sacrum pro defunctis ministerium in Aula exhibitum; in Ecclesia vero ab Antistite Viennensi. Quandoque nulla pompa Imperiales Principes tumulantur; uti anno 1716. Leopoldus Archidux Caroli VI. Imperatoris filius, quem ab Educatrice in arca inclusum, & a Magno Aulæ Magistro, & Magno Cosmeta advectum curru, sequentibus Parocho, & Capellanis Aulicis in altero curru, sepulturæ mandarunt.

II. Dolet Peiratius lib. 2. de Orat. Reg. Gall. cap. 67. a veteribus Scriptoribus omissum, quo præcipue ritu Regibus Galliæ olim justa persolverentur. Illud tamen a Veteribus traditum notat, successores nempe Reges adesse solitos funeri suorum prædecessorum; & ita factum legitur in exequiis Philippi Augusti, Philippi I. S. Ludovici, & aliorum. Imo Childebertus, & Clotarius I. deduxere Clotildis Reginæ eorum matris cadaver ad Parisiensem usque Ecclesiam S. Genovefæ: & quatuor Clotarii filii paterno cadaveri in Suessionensi Ecclesia S. Medardi tumulando idem obsequium præstitere. Desiit deinde mos ille; invaluitque, ut successores Reges prædecessorum corpora adspergant aqua benedicta, Magno Eleemosynario aspersorium præbente; itemque Principes Regiæ stirpis, accepto a Feciali aspersorio. Illud quoque e veterum monumentis colligitur a Martene, Reges Francorum Regiis ornatos insignibus sepulturæ traditos fuisse. Ita enim legitur in antiquo ordine sepeliendi Reges Francorum: *Premierement, convient auoir une litiere portée par certains Officiers Royaux, & doit entre en la dite litiere une forune ou forme en semblance du Roy couché en lit, en grands draps; la forme toute vestuë en forme de homme comme Roy. C'est a scavoir vestu d'un pourpoint, tunique, & dalmatique de drap d'or a fleurs de lys fourré d'harmines fermé dessus l'espaule d'un bouton des perles, tenant en sa main dextre un grand sceptre, & en la main finistre une main de justice avecques anneaux esdites mains, en sa teste une couronne, les sandales, chausses semblables aus dits vestemens, avec soliers de mesme, couvert la dite littiere de drap d'or, pendant de trour coste de la dite littiere vers la teste du dit*

Roy a deux orilliers de velous vermeil a quattre houppes de perle chacun au pied de la dite littiere deux lampiers d'or pleins de cire ardans continuellement jusqué apres la sepulture, une croix, un benoistier, & deux ascensiers d'or; & pour couvrir la dite littiere, un ciel de drap d'or a quattre lances; & apres la sepulture du dit Roy, est couverte la place d'un drap d'azur a fleur de lys a une croix blanche de velous. Quod de simulacro Regiis insignibus componendo, ne putridum cadaver in conspectum omnium efferatur, hic indigitatur; id quoque legitur to. 1. Pandectarum triumphalium Francisci Modii, & apud Tilletium, a quibus describitur Ordo funeris Regum Galliæ olim usitatus. Hodiernum vero morem exhibent Dumontius, & Rossuetius in Cæremoniali Galliæ lib. 2. cap. 7. in exequiis Ludovici XIII. & Ludovici XIV. observatum. Itaque Ludovico XIII. e vivis sublato, in San-Germanensi Palatio die 14. Maii, *1643*. Episcopus Metensis Primus Eleemosynarius (qui morienti Sacramenta Ecclesiæ contulerat) oculos clausit juxta antiquissimum omnium fere gentium morem oculos claudendi, & ora obturandi simul atque quis decessisset; ac tum ipse, tum cæteri Eleemosynarii, Primus quoque Cubicularius, & Dux militum custodum corporis Regis, in eodem constitere cubiculo, ubi Rex obierat, & ubi Regium cadaver domesticis indutum vestibus jacuit, donec sequenti die, præsentibus Principe Regiæ stirpis, Magnate Regni, & Primo Cubiculario evisceratum unguentis condiretur: cujus intestina ab Eleemosynario, & Cubiculario ad Ecclesiam delata sunt. Tum Regium cadaver balsamo conditum, nullisque Regiis insignibus exornatum, in aula quadam Regii Palatii super sublimem, nobilemque funebrem lectum, ligneis cancellis cinctum, ac sub umbella collocarunt. Porro intra ligneum septum, a dextra lecti parte tribus insidebant sedibus Episcopus Metensis Primus Eleemosynarius, duoque alii Antistites Rocchetto & Mantelletta induti; hos excipiebant Eleemosynarii scamnis insidentes; tum Cœnobitæ, qui preces recitabant: a sinistra vero lecti parte considebant sedibus Primus Cubicularius, Dux militum custodum corporis Regis, Magnusque cæremoniarum Magister; quos sequebantur in

ſcamnis aſſidentes alii Officiales Aulici, & Cœnobitæ. Nam ſtatis horis, alii aliis ſuccedentes Cœnobitæ continuas preces effundebant. Extremam lecti partem quatuor Feciales occupabant: & in anteriori cubiculo Milites cuſtodes Regii corporis adſtabant. In eadem aula, ubi ſex dierum ſpatio, Regium cadaver jacuit, conſtructis tribus Altaribus, plurima ſacrificia pro expiatione animæ oblata ſunt, ſinguliſque diebus Sacrum modis muſicis a Palatinis Cantoribus decantatum. Et quidem Metenſi Epiſcopo principem ſedem concedere alii Epiſcopi detrectaverant, quod illi tamquam Primo Eleemoſynario ſedendum eſſet ante cæteros Eleemoſynarios, atque adeo poſt Epiſcopos locum obtinere. Verum quod Metenſis Antiſtes, vices tunc temporis ageret Magni Eleemoſynarii, ſeu Antiſtitis Aulici, decreto Regis, Stola indutus primam obtinuit inter Epiſcopos ſedem. Septimo ab obitu die funus deductum eſt ad celebrem S. Dionyſii Eccleſiam, ubi Galliæ Reges tumulantur; atque is fuit ordo funeris, cui imminebant Primus Cubicularius, & Primus Eleemoſynarius. Præibant Milites, Adoleſcentes Aulici, Cubicularii, equites omnes; tum curru vehebantur nonnulli Eleemoſynarii Regii ſacris ornati veſtibus, quos ſequebantur in alio curru Metenſis Antiſtes Pontificalibus indutus ornamentis, Primus Cubicularius, & Confeſſarius. Poſt hos incedebant Feciales, & cæremoniarum Præfecti: tum Regium cadaver arca incluſum, ſuperimpoſitis Regiis inſignibus, curru advectum, atque famulitio, & milite ſtipatum. Clerus cujuslibet Oppidi, vel Pagi venienti funeri occurrebat, deductumque in Eccleſiam conſuetis precibus colebat: ita quoque Clerici Sandionyſianæ Eccleſiæ, ad cujus Eccleſiæ fores Metenſis Antiſtes cadaver, quod Ludovici XIII. Regis eſſe teſtabatur, Monachis illius Monaſterii tradidit. Die 20. Maii, in Eccleſia S. Dionyſii defuncto Regi ſolemni ritu juſta perſoluta ſunt, præſentibus Aulicis Officialibus, ac pluribus Epiſcopis, qui illuc convenerant, iique omnes, abſoluto Sacro, Regium cadaver aqua benedicta adſperſere. Epiſcopus Metenſis Primus Eleemoſynarius, dum Liturgia agebatur, ſedit tunc prope Regium cadaver, & juxta illum cæteri Eleemoſynarii ſcamno inſidentes, tum cære-

re-

remoniarum Præfecti. Prope Aram vero assidebant a dextra parte Primus Cubicularius Regis, cæterique Magnates Aulici; ex altera vero parte Episcopi. In funere Ludovici XIV. res eodem fere modo se habuit. Regium quippe cadaver octo dierum spatio in aula Regii Palatii omnium oculis expositum, assistentibus Magno Eleemosynario, Episcopis, Proceribus Aulicis, & Cœnobitis noctu diuque preces effundentibus, nono die e Versaliensi Palatio ad S. Dionysii Ecclesiam feretro clausum, positis super feretrum Regiis insignibus, opertum stragulo, cujus oras quatuor Eleemosynarii equites gestabant, curru vectum, Milite, Aulicis, Eleemosynariis, Magno Eleemosynario, Confessario, Parocho Versaliensi funus comitantibus adsportarunt. Ibi Magnus Eleemosynarius Rem Divinam solemni ritu fecit; cui interfuere Episcopi plures, Principes Regiæ stirpis, Aulici Proceres, Oratores Principum, & Magistratus: atque ad Offertorium, tum Dux Aurelianensis primus e Principibus Regiæ stirpis, tum cæteri hujus Ordinis Principes Oblationes exhibuere; Episcopus vero Carnotensis funebrem orationem habuit. Tandem ubi a Militibus custodibus Regii corporis tumulo inlatum fuit; Magnus Aulæ Magister, cæterique Præfecti Domus Regiæ fractis, projectisque in ipsum tumulum baculis, qui officii sui insignia sunt, Regem e vivis excessisse Magnus Aulæ Magister primum, tum Fecialis semel, iterum, atque tertio conclamavit, his verbis: *Le Roi est mort prions tous pour le repos de son ame*, brevique interjecta prece, rursum Fecialis proclamavit: *Vive le Roi Louis XV.* quod universi acclamationibus excepere. At in Regiarum feminarum exequiis, Matronæ quoque Aulicæ funus comitantur; uti in funere Mariæ Teresiæ Austriacæ Ludovici XIV. conjugis, anno 1683. In iis vero exequiis sacro functus est ministerio Episcopus Aurelianensis Primus Eleemosynarius; quemadmodum in exequiis Mariæ Victoriæ Bavaræ Serenissimi Delphini conjugis, anno 1690. Episcopus Metensis; & in exequiis Mariæ Adelaidæ Sabaudæ anno 1712. Episcopus Silvanectensis, uterque tunc temporis Primus Eleemosynarius. Unde patet, Magnum Eleemosynarium, aut eo absente Primum Eleemosynarium in Regiis

giis funeribus sacra moderari. Et hinc ubi Regium funus deducitur, primum præ cæteris Episcopis occupat locum, proximiorem nempe Regio cadaveri, uti etiam legitur apud Franciscum Modium loco citato. Idipsum his verbis, exemplisque tradit Peiratius lib. 1. cap. 21. de Orat. Reg. Gall. *Le mesme du Tillet est aussi mal fondé, quand il soustient que l'Evesque de Paris, comme Curé du Roy, aux enterremens des Roys, leve le corps, s'il y est, mesmes hors son Diocese, dautant que cela ne peut etre auec raison, pourceque les Dioceses sont limitez, & un Evesque ne peut legitimement entreprendre sur un autre, cela est defendu par les saincts Canons, son authorité est bornée de l'estendue de son Diocese; & bien que le Roy estant decede dans Paris, l'Evesque de Paris a l'enterrement de Sa Majesté ayt marché quelques fois le dernier des Evesques, si ne paut-on pas inferer de la qu'il soit Curé du Roy, & qu'en cette qualité il puisse, ny doive tenir ce rang, mesme hors son Diocese; cet honneur luy est deferé a l'absence du grand Ausmonier, qui est l'Euesque de la Cour comme a l'Evesque du lieu ou le Roy est decedé, & d'ou l'enterrement part auec cerimonie, de mesme q'un autre Evesque le pourroit pretendre en son Diocese, comme Evesque du lieu, a l'absence dudit grand Aumosnier de France, & non comme Cure, du Roy: Neantmoins a l'enterrement du Roy Henry le Grand, feu Monseigneur le Cardinal du Person ne povuant, a cause de son indisposition, assister a ses obseques, commis en sa place Messire François Miron Evesque d'Angers, qui marcha le dernier des Evesques. Ainsi l'Advocat Rovillard remarque que le grand Aumosnier a coustume de marcher aux ceremonies des obseques du Roy, ioignant, & devant l'effigie: & combien qu'aux pompes funebres d'Henri II. l'Evesque de Paris accompagna le grand Aumosnier, disant qu'il estoit l'Evesque du Roy aussi bien que luy, puis qu'il estoit Evesque de la capitale du Royaume, & qu'on gardoit pour la plusspart en l'Oratoire du Roy l'usage de Paris, & eu esgard a ses remonstrances, pour ce coupla, luy fut permis d'etre proche du grand Aumosnier: si est-ce qu'a l'enterrement du Roy Francois I. le lieu luy fut refusé: de sorte que pour eviter a desordre, force fut a l'Evesque de Paris de se retirer, selon*

son

son rang auec les autres Prelats assistans au conuoy, sur ce qu'il luy fut remontré, que le Roy ny sa Cour ne recognoissoit d'autre Euesque propre, & special que le grand Aumosnier, & que sa Chapelle auoit un usage propre, different en beaucoup de choses de celuy de Paris. L'Oraison ou harangue de l'Euesque de Paris, faite au Prieur de S. Denys, & aux Religieux, a l'enterrement du Roy Henry II. l'an. 1559. lors qu'ils receurent le corps, & l'effigie du Roy decedé, a la Croix qui panche pres sainct Denys, le tesmoigne evidemment, ou il luy certifie, comme Euesque de Paris, (ce sont les mesmes termes) que le corps du feu Roy gisant en ce cercueil a rendu son esprit a Dieu en son Diocese, comme Prince Fidele, auec l'administration de tous les saincts Sacremens. En quoy il faut noter, que ce certificat est donné par l'Euesque de Paris, comme par l'Euesque au Diocese du quel le Roy est mort & non comme par le Curé du Roy. Ex quibus colligitur, in exequiis Regum Galliæ Episcopo Parisiensi tamquam Episcopo loci, Magno autem Eleemosynario tamquam Episcopo personæ, partes fuisse concessas. Cæterum ex monumentis a Dumontio, & Rossuetio editis constat Parochum quoque Versaliensem Stola indutum Regia funera comitari usque ad sepulturæ locum. Itaque his præcipue ritibus Regum Galliæ parentalia celebrantur: nempe Regium cadaver diebus aliquot in aula jacet sublimi in lecto ante omnium oculos positum; adsunt Eleemosynarii, Aulici, Feciales, & Milites, tum Sacrificia, precesque continuo a Cœnobitis aguntur: deinde loculo inclusum, & superpositis Regiis insignibus, tectum stragulo a quatuor Eleemosynariis suffulto, magno comitatu Aulicorum, & Eleemosynariorum, carpento ducitur ad Ecclesiam S. Dionysii: occurrunt supplicatione ordinata ad portam Civitatis Clerici, tumque Milites custodes corporis Regii feretrum humeris suis efferunt usque ad Ecclesiam: ad hujus fores Magnus Eleemosynarius Regium tradit cadaver Præsuli S. Dionysiani Monasterii, testatus Regem in Ecclesiæ communione defunctum, atque in ea Ecclesia humari voluisse; tandem in Ecclesia fit Res Divina Pontificali apparatu ab eodem Magno Eleemosynario.

III. Hispani Regibus suis hoc ritu justa persolvunt. Statim

tim ac Rex e vita decessit, Castellæ Præses, Magnus Aulæ Magister, Primusque Cubicularius hæredem, successoremque imperii adeunt, & an Testamento proferendo assentiat, explorant: eo consentiente, in ædibus defuncti Regis coram Regio cadavere, suprema ejus voluntas ab uno e Secretariis Regiis e scripto recitatur. Tum in aula quadam Palatii funebrem lectum excitant, ibi Regium cadaver sub umbella collocant; circumstant undique Milites; Cœnobitæ Matutinas, Vespertinasque pro defunctis preces recitant; Sacra quoque faciunt Presbyteri in Altaribus ibidem extructis; Rem Divinam Pontificali apparatu agit Antistes, & prope Aram principem a cornu Evangelii sedem occupat Magnus Aulæ Magister, ibidem Hispani Magnates in scamno assident; altero Altaris lateri Magnus Capellanus, cæterique Capellani Aulici, ille in sede, hi in scamno considentes, adhærent. Cum vero tumulandum est Regium corpus, atque ad celebrem S. Laurentii Ecclesiam Escurialensem asportandum, illud feretro includunt, tradita feretri clave Magno Aulæ Magistro, feretrumque Magnates, & Præfecti Domus Regiæ efferunt ad definitum usque Palatii locum, ibi illud Cubiculariis gestandum tradunt, sequuntur funus Capellani Aulici, Rex hæres imperii, Regiique Principes. Tum Cubicularii feretrum in lecticam inferunt, ad ædes suas redeunt Principes Regii, funus hoc ordine progreditur: Officiales Aulæ, quos Alcaldos vocant, Cubicularii, Præfecti equorum, Capellani Palatini, præcedente Cruce, Duces Prætorianorum militum, Præfecti Regiæ Domus, Magnates Hispaniæ, universi equis vel mulis insidentes; sequitur Regium feretrum lectica vectum, stipatumque milite, & Aulicis adolescentulis; deinde a dextra parte equitat Magnus Aulæ Magister, a sinistra Magnus Capellanus: claudunt agmen Milites Prætoriani. Ad Ecclesiæ ostium obviam occurrunt Monachi, feretrumque e lectica sublatum Cubicularii media in Ecclesia super funebre pegma collocant, peractoque sacro ministerio, Magnates, & Domus Regiæ Præfecti feretrum ad sepulturam deferunt, eoque reserato, Magnus Aulæ Magister Regium cadaver exhibet Præsuli Monasterii, sique traditi, acceptique Regii cadaveris tabulas præbet

Magno Aulæ Magiſtro. In exequiis tamen Reginarum, Prima Aulæ Matrona atratis induta veſtibus, mulæ inſidens, feretro proxima, funus proſequitur. In exequiis alicujus Regii Infantis, hujus cadaver ab Educatrice loculo includitur, & in Capella Palatina collocatur; quum vero tumulo inferendum eſt, tunc Educatrix feretrum Magno Aulæ Magiſtro, & Antiſtiti tradit, acceptis ab eis hujus rei tabulis: Magnates tamen Hiſpaniæ funus Infantis minime comitantur. Quandoque defuncti Regis corpus in Capella Palatina jacet omnium conſpectui datum: ubi Caroli II. Regis, vitâ functi die 1. Novembris, anno 1700. cadaver tribus diebus jacuiſſe, atque prope funebrem lectum ſtetiſſe nonnullos nobiles viros in manu habentes Regia inſignia, referunt Dumontius, & Roſſuetius. Porro mos eſt Aulæ Hiſpanæ, ut defunctorum Regum anniverſarii dies utplurimum in Cœnobio S. Hieronymi celebrentur: quibus tum Rex ſub Regiis Cortinis, tum Magnates, Oratores Principum, Conſiliarii Regii, Epiſcopi, Capellani Aulici ſuis in ſcamnis interſunt; & ad Miſſæ Offertorium Rex Catholicus a Magno Aulæ Magiſtro, cæteriſque Domus Regiæ Præfectis aſſociatus accedit ad Altare, acceptumque a Magno Capellano in argentea concha aureum nummum offert Antiſtiti Sacra facienti. Quin etiam illorum Principum funera, qui Hiſpanis Regibus cognationis nexu conjuncti ſunt, ibi ſolemni ritu celebrari conſueverunt.

IV. Celebris, & antiqua eſt apud Luſitanos cæremonia, qua defuncti Regis ſcuta franguntur. Hanc memorat Coneſtaggius lib. 2. de conjunctione Regni Caſtellæ, & Portugalliæ, agens de Sebaſtiani Regis in Africano prælio cæde, & funere in Luſitania peracto, his verbis: *Ea de cauſa ventum fuit ad ritus, quos illa gens in Rege lugendo, & ſcutis ejus frangendis adhibere conſuevit: id in hunc modum. Ex Curia Cameralium Liſybonæ civis quidam panno nigro indutus, & equo ejuſdem coloris panno tecto inſidens egrediebatur, manu geſtans vexillum magnum, & nigrum, ac in humerum ita reclinatum, ut pars ejus ſolum attingeret. Hunc ſequebantur tres ſenes pedites, pulla veſte amicti, ſingulique manu elevata ferebant ſcutum, nullo alio niſi atro colore inſigne. Hos iterum ali-*

aliquot cives ex numero eorumdem Magistratuum, & nonnulli inferioris ordinis cum ingenti turba sequebantur. Ubi autem per primarias urbis Lisybonæ plateas transierunt, perveneruntque ad gradus Templi Cathedralis, quod est vicinum illi loco, unde exierant: illi, qui scuta gestant aliquot gradus conscendunt; & unus ex ipsis, scuto sublato, alta voce clamat. Cives Lisybonenses deflete Regem vestrum Sebastianum, qui mortuus est: his dictis, & turba clamoribus lachrymas miscente, scutum, quod fragile est, gradibus, quibus insistit, illisum confringit. Deinde progrediuntur, & ubi ad plateam novam, quam vocant, perventum est, conscensis gradibus parvi Templi, quod sacræ Virgini de Olivera dicatum est, alter ex numero scuta gestantium eadem, quæ prior, verba pronuntiat, scutumque ad eumdem modum frangit. Idem faciunt in gradibus Nosocomii: ac sic omnibus tribus scutis ita, ut dictum est, fractis, redeunt, unde egressi fuerant. Eamdem cæremoniam peractam in funere Petri II. Regis Lusitaniæ, anno 1706. e vita sublati, narrat Antonius Cajetanus Sousa Teatinus lib. 7. Historiæ Regum Lusitanorum. Refert is hunc funeris ordinem; Regium nempe cadaver Franciscanorum Tunica amictum (quod pietatis causa Rex se Tertiariis Franciscanis adscripsisset) tum superindutum vestimento Equestris Ordinis Christi, cui tamquam Supremus Moderator imminebat, ense cinctum, in eodem jacuisse lecto, in quo decesserat, assistentibus Confessario, & Magnatibus Aulicis; altera vero die, evisceratum, conditumque unguentis, feretro impositum, straguloque nobilissimo a Præfecto stratorum (*Reposteiro mor*) tectum, & in sublimi lecto collocatum, prope positis in argentea concha Regiis insignibus Corona nempe, & Sceptro; Magnum Capellanum Pontificali apparatu Rem Divinam fecisse, Magnates Regni a dextra parte, Aulicos a sinistra, stantes, detecto capite adstitisse; & ad illius fores consedisse in ligneo scamnulo Magnum Ostiarium Domus Regiæ (*Porteiro mor*) Principem successorem imperii, cæterosque Regios Principes aqua benedicta feretrum adspersisse, præbente eis adspersorium Magno Capellano; tum a Magnatibus, qui in supremo Principis Consilio sententiam di-

dicunt, feretrum delatum, ſequentibus illud Regiis Principibus atratis, atque in lecticam inlatum, tectumque pretioſiſſimo operimento a Stratorum Præfecto, Regiis Principibus ad ædes ſuas reverſis, funus ad Eccleſiam S. Vincentii, ubi humandum erat, proceſſiſſe. Et quidem a Palatio Regio uſque ad S. Vincentii Eccleſiam a dextra, lævaque itineris inſtructos fuiſſe in acie milites; Cœnobitas quoque, Clericoſque cum cereis accenſis hinc inde in eodem itinere conſtitutos; Magnates a dextra parte, Aulicos a ſiniſtra, Capellanos Aulicos, Magnum Aulæ Magiſtrum medium inter duos ſupremos Conſiliarios Regios, proximumque feretro, præiviſſe; prope feretrum Magnum Regii ſtabuli Præfectum, circum vero inceſſiſſe Aulicos Cubicularios cereos accenſos manibus geſtantes; poſt feretrum, Ducem militum cuſtodum corporis Regii, Currum lugubri apparatu ornatum, militeſque. Ubi ad Eccleſiam ventum eſt, Sodales cujuſdam Religioſæ Confratriæ ſub invocatione Divinæ Miſericordiæ Regium feretrum e lectica ſublatum in Eccleſiam intuliſſe; & a Magno Capellano Pontificalibus inſignibus induto, cæteriſque Capellanis Aulicis preces pro expiandis defunctis effuſas, tum a Clericis illius Eccleſiæ, tandem a Sodalibus Confratriæ jam dictæ; deinde in ſublimi pegmate funebri collocatum; poſitiſque ſuper feretrum Cruce, & Evangelio, iiſque tactis, juraſſe Magnum Aulæ Magiſtrum ibi Regium contineri corpus, traditis feretri clavibus Antiſtiti Monaſterii, his verbis: *Juro aos ſantos Evangelhos, que neſte caixaon eſta o corpo do muito Alto, e muito Poderoſo Rey D. Pedro Segundo, meu Senhor; porque eu o vi metter nelle e Voſſa Paternidade dara conta do dito corpo, ou de ſeus oſſos, a ſeus ſucceſſores, para o que lhe entrego as chaves deſte caixaon*: & Secretarium Regis rei geſtæ tabulas a Regiis Conſiliariis ſubſignatas conſcripſiſſe. Elapſis deinde octo diebus ab obitu Regis, narrat idem clariſſimus Auctor, Senatores, Magiſtratus, Curatores Regiorum proventuum conveniſſe, ut antiquam illarum partium cæremoniam frangendi ſcuta peragerent: & primo ex ædibus Senatoriis progreſſum eſſe Civem quemdam ex illorum numero, quos vocant *Procuradores de Cidade*, atratum, equo inſidentem, lu-

lugubre ferentem vexillum ad terram usque demissum; hunc secutos esse alios Cives pullis indutos vestibus, nigras virgas in manibus habentes, tresque Magistratus, quorum singuli nigrum scutum gestabant; denique Senatores incessisse, & quidem pedites omnes; funebrem hanc pompam ad præcipua quædam Civitatis loca accessisse; ibique in sublimi tabulato ad id extructo, & lugubribus adornato, singulos ex illis tribus Magistratibus scutum, quod manu gerebat, confregisse, & projecisse, his prolatis alta voce verbis: *Choray Nobres, choray Povo, que morreo a vosso Rey D. Pedro II. de Portugal*: & postquam tertio ad hunc modum conclamatum esset funus, universos adiisse Ecclesiam ad agendum Sacrum pro expiatione defuncti Regis. Narratur & ab eodem Auctore, quo ritu, Mariæ Sofiæ de Neoburgo Petri II. Regis conjugi, anno 1699. justa fuerint persoluta; eam nempe Franciscana veste ab Aulicis Matronis indutam, inclusamque loculo, assistentibus Aulicis Matronis, in sublimi lecto positam, & a Præfecto Stratorum lodice tectam, a Principibus Regiis aqua benedicta adspersam, Magno Capellano, aliisque Episcopis sacra facientibus: tum a Proceribus feretrum delatum, stipatumque Cubiculariis accensos cereos gestantibus, funus prosequentibus Regiis Principibus detecto capite, atque in lectica collocatum: deinde recedentibus Principibus Regiis deductum ad sepulturam, hoc ordine, ut primo quidem præcesserint Magnates a dextra, & Officiales Aulici a sinistra; tum Capellani Palatini cum superpelliceis, cereisque accensis; Magnus Aulæ Magister proximus lecticæ, qua feretrum vehebatur stipatum Cubiculariis cereos accensos gestantibus; denique funus sequebantur supremus Regii stabuli Præfectus, Dux militum corporis Regii, Currus funebris, Milltesque Prætoriani. In Ecclesiam S. Vincentii, ubi humandum erat, Sodales jam dictæ Religiosæ Confratriæ Regium cadaver exceperunt; Magnus Capellanus primum cum cæteris Capellanis Aulicis preces pro defunctis effudit, tum Clerici illius Ecclesiæ, tandem illius Confratriæ Sodales, feretroque superimposita erat Corona: denique ritu jam dicto, traditum est Antistiti Monasterii Regium cadaver a Magno Aulæ Præfecto. Fuerunt quoque hinc inde in itinere in-

instructi Milites, Cœnobitæ, Clericique. In humandis Regiis Infantibus idem fere ordo servatur in Aula Lusitana. Nam Joannem Infantem, Petri II. Regis filium tenellæ etatis, anno 1688. e vivis sublatum, arculæ inclusum, in sublimi lecto deposuerunt, prope collocarunt Principatus insigne, Magnus Capellanus sacrum egit ministerium, Rege, & Regiis Principibus præsentibus, Proceres Aulici in lectica posuerunt, iique, cum Capellanis Palatinis, & Cubiculariis feretrum circumeuntibus, cereosque accensos gestantibus, magna pompa ad Ecclesiam deduxerunt. Atque hi sunt apud Lusitanos ritus præcipui agendi funeris Regii. Constat vero plurimis exemplis ex laudata Historia Regum Lusitanorum, morienti Regi Magnum Capellanum Sacramenta ministrare, mortuoque Rege eumdem sacro fungi ministerio, tum in Aula, tum in Ecclesia. Ita in funere Joannis IV. Regis, anno 1656. Emmanuel da Cunha Episcopus Heluarum; & Ludovicæ Reginæ ejus conjugis, anno 1666. Franciscus de Sottomayor Episcopus Targensis; atque Mariæ Franciscæ Sabaudæ, Petri II. Regis uxoris, anno 1683. Archiepiscopus Ulyssipponensis, Magnus & ipse Capellanus; tum in funere Mariæ Sofiæ de Neoburgo, ejusdem Regis conjugis, anno 1699. Cardinalis Sousa, Magnus quoque Capellanus; denique in funere Petri II. Regis, anno 1706. Nunus de Cunha de Ataide, extrema Sacramenta, solemne Sacrificium, sacras pro defunctis cæremonias administrarunt.

V. Quo ritu olim Anglorum Reges sepelirentur colligitur ex Matthæo Parisio ad annum 1183. ubi de Henrici junioris funere ait: *Corpus in lineis vestibus quas habuit in consecratione sacro chrismate delibutas regaliter involutum apud Rotomagum delatum est, & in Ecclesia Cathedrali prope majus Altare cum honore tanto Principi congruo tumulatur*. Et de Henrico II. ad annum 1188. *Dum portarentur*, inquit, *ad sepeliendum, Regio indutus apparatu, Coronam in capite habens auream, & chirothecas in manibus, calceamenta auro texta, annulum magnum in digito, & in manu sceptrum, accinctusque gladio, discooperto vultu jacebat*: Nunc vero temporis Regia insignia prope feretrum, quod iu Palatio aliquamdiu ja-

jacet in conspectu omnium collocantur; cum vero funus ducitur ad Westmonasteriensem Ecclesiam, ubi in Sacello Henrici VII. Regum cadavera tumulantur, eadem insignia a quibusdam Proceribus præferuntur. In humatione Regis, Supremi Officiales Regni virgas dignitatis suæ insignia frangunt, abiiciuntque, ut illam innuant defuncto Rege desiisse; & a Feciali alta voce conclamatur, Regem e vivis decessisse. Hæc quidem in exequiis Mariæ Reginæ anno 1695. & Guilelmi III. anno 1702. peracta referunt in Cæremoniali Angliæ Dumontius, & Rossuetius. Pariter in Suecorum Regum funere, præcedunt Senatores Regni deferentes Regia insignia; feretrum vero curru advectum ducitur ad Ecclesiam sub umbella a Magnatibus Aulæ, vel Regni delata, sequentibus funus Principibus Regiæ stirpis; quemadmodum Carolo XII. Regi parentatum fuisse Holmiæ anno 1719. iidem Auctores referunt. In Polonia defuncto Regi justa persolvenda sunt, die præcedenti Coronationem successoris Regis. Magnates omnes Poloniæ, & Lituaniæ, Delegati Provinciarum, seu Palatinatuum, & Rex ipse, qui defuncto successit, pedites, & atrati funus prosequuntur; Patres conscripti Polonorum, seu Senatores manibus gestant Regia insignia, Coronam, Sceptrum, Globum, Ensem; feretrum efferunt Ecclesiastici Proceres; in Ecclesia Duces belli, seu Marescialli militaria confringunt sceptra, fractaque in tumulum proiiciunt; quo etiam projiciunt cæteri Officiales Regni suæ dignitatis insignia, & confracta defuncti Regis sigilla. Moschorum Principes splendidissima pompa funebri terræ mandantur. Namque in deducendo funere præcedunt Cives, Aulicique longo ordine, tum plures belli Duces gestantes Provinciarum, & Regnorum omnium Moscho imperio subjectorum vexilla; eorumdem Regnorum, & Provinciarum insignia a totidem equis delata; sequuntur Cantores, Monachi, Clerici, Præsules, Episcopi; tum feretrum stipatum milite, curru advectum, sub umbella, cujus fulcimenta Primoribus Aulæ & Militiæ commissa sunt; Imperialia ornamenta, Coronam, Sceptrum, Ensem, Globum; Coronas itidem aliorum Regnorum; & Equestrium Ordinum insignia totidem belli Duces, vel Aulici Magnates deferunt;

Re-

Regii Principes, Impariales feminæ, Matronæ Aulicæ, cunctique Ordines, pedites funus comitantur. Atque hoc fere ordine Petri Alexiovitſii Moſchorum Imperatoris funus anno 1725. proceſſit. Denique in agendis exequiis Boruſſorum Principum eamdem fere eſſe funebrem pompam colligitur ex monumentis editis a Dumontio, & Roſſuetio in Cæremoniali Boruſſiæ, cap. 3. ubi funera deſcribuntur Willelmi Marchionis Brandeburgi anno 1688. & Friderici I. Boruſſiæ Principis anno 1713. & Sofiæ Carlottæ Principis Boruſſiæ anno 1705. e vivis ſublatæ. In horum Principum exequiis delata fuere vexilla omnium Provinciarum, quæ illorum imperio ſubjecta ſunt; tum etiam Electoralia, Brandeburgica, atque Boruſſiæ ſtegmata, & inſignia, nempe Enſis, Sceptrum, Corona, Sigillum; inſignia quoque Ordinum Equeſtrium, quibus defunctus Princeps fuerat adſcriptus; feretrum curru invectum ſub umbella a primis belli Ducibus, vel Proceribus Aulæ delata; Principes omnes Regiæ familiæ feretrum ſequuti ſunt; tandem in Eccleſia decantatis quibuſdam Hymnis, habita quoque funebri oratione, eadem pompa tumulo inlata ſunt. Jam vero ex his omnibus conſtat, receptiſſimum eſse morem in Regiis funeribus, ut ornamenta Regalia præferantur funeri, illudque conſanguinei Principes comitentur.

VI. Haud ſatis compertum eſt, quo olim ritu noſtris Siciliæ Regibus parentaretur; neque enim veteres noſtrarum rerum Scriptores Regia funera deſcripſere. Illud tamen ex Hugone Falcando colligitur, cadavera nempe defunctorum Regum aliquandiu in Aula jacuiſse omnium conſpectui exhibita, funus conclamatum, cui deducendo nedum Proceres, ſed & Epiſcopos Regni interfuiſse, denique Cives omnes in morte Regis atratas veſtes induiſse. Narrat enim in Hiſtoria rerum Sicularum, Guillelmi I. mortem primo occultatam, ne multitudinem ad ſeditionem concitaret, interea vero parata fuiſse omnia ad ſucceſsoris Regis coronationem, ſubditque: *Quod ubi paucis diebus peractum eſt, primum in Palatio, more lugubri, funere conclamato, repente totius luctus ſubſequutus eſt Civitatis. Moxque Proceres cum Epiſcopis & Magnatibus Curiæ de loco, ubi ſepultum fuerat, in Capellam corpus Regium tran-*

transtulerunt. Universi quoque cives nigris induti vestibus usque in diem tertium in eodem habitu permanserunt. Per totum autem hoc triduum mulieres, nobilesque matronæ, maxime Saracenæ, quibus ex morte Regis dolor non fictus obvenerat, saccis opertæ, passis crinibus, & die noctuque turmatim incedentes, ancillarum præeunte multitudine, totam civitatem ululatu complebant, ad pulsata tympana cantu flebili respondentes. Quod de femineo ululatu in lugendo Rege memorat Falcandus, id Saracenorum de more erat. Hinc Saraceni qui cadaver Friderici Imperatoris in Apulia mortui adsportandum in Siciliam comitabantur, lamentis, gemitu, ululatu, quæcumque in itinere adibant oppida complebant. Ita narrat oculatus testis, qui Bitunti degebat Matthæus Spinellus Juvenacensis in suis Diariis a Muratorio editis to. 7. Script. Ital. *Transit hac*, inquit, *corpus Imperatoris, quod ferebatur Tarentum; & ego egressus sum, ut viderem. Gestabatur autem in lectica holoserica rubro operta, cinctum ducentis Saracenis peditibus, ordinaria corporis Regis custodia, & sex cohortibus equitum armatorum: qui omnes cum locum aliquem ingrediebantur, plangentes inclamabant mortui nomen: sequebantur autem eos Barones aliquot vestiti lugubribus, & Syndici Oppidorum*. Notatu dignum est, quod indicat Falcandus, olim nempe in nostrorum Regum funere cives universos triduo atratos prodiisse: *Universi quoque cives nigris induti vestibus usque in diem tertium in eodem habitu permanserunt*. Id quoque apud Græcos in more fuit; siquidem, uti narrat Codinus lib. de Offic. Aul. Const. cap. 11. & 21. in luctu Aulæ Constantinopolitanæ, nedum Proceres Imperii, sed & universi pullas induebant vestes, Imperator vero albas. Præterea ex Falcando constat, exequias Guillelmi I. Regis in Capella Palatina peractas esse; quamvis deinde illius cadaver Margarita conjux ad Montisregalis Ecclesiam ab ipso Rege excitatam transferri, ibique humari curaverit. In eadem Capella Palatina, anniversarii dies defunctorum Siciliæ Regum celebrabantur, uti colligitur ex Henrici Imperatoris, dato anno 1195. diplomate apud Pirrum to. 2. Siciliæ Sacræ, quo rata habet privilegia omnia illi Ecclesiæ concessa; jubetque, ut Rogerii, & utriusque Wil-

lelmi Regis anniverſarii dies emortuales ibi colerentur. Quod igitur in Capella Palatina defunctorum Principum exequiæ, & anniverſarii dies celebrarentur, hinc ibi dies emortuales Principum tabulis conſignabantur: eaſque, in quibus dies depoſitionis Regum, & Reginarum deſcripti ſunt, ex antiquis quibuſdam Codicibus erutas edidit Amatus lib. 13. cap. 3. de principe Templo Panormitano. Cæterum in Metropolitana Eccleſia Panormitana Siculi Reges tumulabantur, & ibi quoque defunctis Regibus funera, & ſacra anniverſaria celebrata ſunt; traditque Fazellus lib. 8. dec. 1. cap. 1. *Henricus VI. quotannis Rogerio, & aliis Siciliæ Regibus ſolemnes exequias celebrabat, & Imperator Fridericus II. filius, ejus veſtigia ſectatus, eiſdem tria per ſingulos annos anniverſaria perpetuo celebranda, & decreto dum viveret, & teſtamento moriturus ſancivit*. Addit Amatus, funebres haſce ſolemnitates temporum injuria omiſſas, deinde reſtitutas ad hunc uſque diem agi; imo etiam extinctis alibi Siciliæ Regibus, ſolemni ritu, præſentibus Præſule, Prorege, Senatu juſta perſolvi.

VII. Neapolitanorum Regum funera aliquot ab obitu diebus peracta, Regium corpus primo in Aula ſplendidiſſime collocatum, tum ad ſepulturam a cunctis Ordinibus ductum indicant Diaria Neapolitana Ducis Montisleonis edita a Muratorio tom. 21. Script. Ital. ubi de funere Reginæ Mariæ conjugis Ladislai Neapolitani Regis, & ſororis Jani Regis Cypri legitur: *Alli 4. de Settembre morì la Regina Maria dopo eſſer ſtata due anni col Re. Alli 7. ne foro fatte l'eſequie al Caſtiello novo honoratamente, e con due pallii de orò, uno a lo letto, e l'altro ſopra lo corpo; e fu tutta Napole, e tutti Clerici, e tutti l'Ordini, Veſcovi, Arciveſcovi, Abbati, e fo ſepolta a S. Domenico. La cauſa de ſua morte dicono, che furono i rimedi de fare figli*. Quibus verbis indigitatur, in Capella Palatina Arcis novæ, ubi Regium erat domicilium, collocato cadavere in ſublimi pegmate funebri ſub umbella, præſentibus cunctis Ordinibus parentalia celebrata fuiſſe; tum funus ad ſepulturam ductum. Quo vero ritu Regium cadaver ad tumulum efferebatur, indicant Annales Raimi a Muratorio editi tom. 23. Script. Ital. ubi de funere Iſabellæ Claromontiæ Ferdi-

dinandi I. Neapolitani Regis conjugis dicitur: *Foro vestiti de nigro quattro uomini per Seggio, li quali portaro lo Pallio con altri Signori dello Reame; e fu portata a S. Pietro Martire, & andò vestita con abito di S. Domenico con una Corona in testa & una palma d'oro alla mano sinistra, & una bacchetta alla mano destra; e foro date torcie a tutti Gentiluomini d'una libra, & all'altri di mezza libra. Lo Pallio fu de panno d'oro, e la coltra del letto di panno d'oro, li quali foro donati alla Chiesa di S. Pietro Martire; e foronci all'esequie tutte le Religioni, e tutti li Preti.* Igitur Regium cadaver Regalibus ornatum insignibus sub baldacchino a Nobilibus, & Primoribus Neapolitanis delato, præeunte longo Clericorum, & Monachorum cereos accensos gestantium ordine ad Ecclesiam, ubi humandum erat, deducebatur. Et quidem quam splendidissima pompa Neapolitanis Regibus funebre officium persolveretur, testatur Pontanus lib. de Magnific. cap. 15. scribens: *Ferdinandus Rex Neapolitanorum non Isabellæ solum uxoris, aut Helionoræ filiæ, atque Hyppolitæ nurus funera singulari pompa edidit; verum & Francisco, & Blanchæ Mediolanensium Ducibus, Hyppolitæ ipsius parentibus, ac Joanni Aragoniæ Regi patruo, Matthiæ Hungariæ Regi genero, Friderico quoque Imperatori, qui diversis ac longinquis in locis e vita migrarant, exequias, rara quadam magnificentia, splendoreque persolvit. In hunc autem ipsum Ferdinandum Alphonsus filius difficile explicatu est, quam fuerit etiam effusus, cum supra decem & septem aureorum millia in illius funus effuderit.* Quod innuit Pontanus de sumptuosissimis exequiis Ferdinando Regi persolutis, illud diserte constat ex epistola quadam Tristani Caraccioli de funere Ferdinandi Regis. Ibi refert ille, die 31. Januarii (obierat Ferdinandus die 25. Januarii, anno 1494.) Regis corpus solemnissima, ac pene incredibili pompa fuisse ad S. Dominici Ecclesiam deductum, illud comitantibus Clero universo, Magistratibus, Nobilibus, & populo; Alphonsum filium iis exequiis adfuisse, & pedestrem incessisse facie cooperta, mediumque inter Archiepiscopos Neapolitanum, & Cosentinum Pontificalibus amictos ornamentis, albisque Mitris redimitos; in Ecclesia S. Dominici recitatam fuisse in-

ter sacra funebrem orationem de illius laudibus a Francisco Puccio Florentino insigni Oratore. Hæc ex Tristani epistola refert Chioccarellus agens de Alexandro Carafa Archiepiscopo Neapolitano. Inde vero illud emergit in Aula quoque Neapolitanorum Regum usitatum, ut successores Reges prædecessorum funera prosequerentur. Quod olim solemne fuisse Francorum Regibus jam diximus; etsi nunc temporis desierit mos ille, atque in illius antiqui moris loco, successores Reges, omnesque Principes Regiæ stirpis Regium cadaver adspergant aqua benedicta. At in Aula Regum Hispaniæ, & Lusitaniæ nedum Rex hæres imperii, cæterique Regiæ familiæ Principes sacram aquam in Regium cadaver effundunt, sed & funus comitantur ab aula, ubi sublimi in lecto jacuerat, usque ad Palatii atrium, ubi in lectica, qua vehendum est ad Ecclesiam, collocatur. Sed & in Regio funere apud Germanos, Moschos, Polonos, Suecos, Borussos, uti jam dictum est, & uti constat ex monumentis editis a Dumontio, & Rossuetio, Rex ipse, qui in imperio succedit, tum Regii Principes, & Regales feminæ, pedestri itinere feretrum ad sepulturam ductum sequuntur. Cæterum mos hic vetustissima habet initia; siquidem certum est, olim a consanguineis, amicisque ex receptissimo more defunctos ad sepulturam delatos fuisse. Imperantibus deinde Austriacis, quo tempore Proreges Neapolitanum Regnum administrabant, magnis quoque solemnibus, Regibus in Hispania defunctis justa persolvebantur. Nam Prorex, Patres conscripti Neapolitanæ Civitates, septem supremi Proceres Regni, Dynastæ, Nobiles viri, Magistratus, Clerici, Cœnobitæ, longo ordine, atrati omnes, peditesque ad Ecclesiam accedebant; ibique excitato sublimi pegmate funebri, solemne Sacrum agebatur. Regia insignia, Corona nempe, Sceptrum, Ensis, Globus, Vellus aureum deferebantur a supremis septem Proceribus Regni, tum in Ecclesia super pegma collocabantur. At in funere Philippi II. Hispaniæ Regis, anno 1598. quod Regni Prorex Henricus Gusmanius Comes Olivarensium ex accepto in prælio vulnere a pedestri itinere faciendo prohiberetur, invaluit, ut non jam pedites universi Ordines, sed equites ince-

ce-

cederent ad Regum exequias agendas. Quamobrem ordinata funebri equitatione, jam neque Clerici, neque Cœnobitæ huic cæremoniæ interfuere. Omnium tamen splendidissima pompa sub Prorege Cardinali Aragonio, anno 1665. Philippo IV. Hispaniæ Regi parentatum fuit. Nam in Capella Palatina lugubribus insigniter adornata primo magnis solemnibus, præsente Prorege, celebratum est novendiale sacrum: tum indicta consueta funebri equitatione, deferentibus Regiis insignibus nonnullis e septem Proceribus Regni, quæ deinde pegmati nobilissimo media in Ecclesia extructo superimposita sunt, Prorex, cunctique Ordines in Ecclesia S. Claræ, sacris pro defunctorum expiatione Officiis, Reique Divinæ a Gregorio Carafa Archiepiscopo Salernitano, assistentibus aliis Episcopis, peractæ, interfuerunt. Fuse hanc pompam funebrem describunt Marcianus, & Parrinus in Theatro Proregum Neapolitanorum.

VIII. Tandem commemoranda sunt suprema officia queis Serenissimæ Neapolitanæ Principes Maria Josepha Antonia, & Maria Elisabetha, Caroli Borbonii, & Mariæ Amaliæ Clementissimorum Regum filiæ, in tenella ætate vivis ereptæ, superisque additæ, tumulatæ fuerunt. Illarum prima, paucis supra duos menses diebus nata, supremum obiit die 3. Aprilis, anno 1742. quo die, Regiis induta vestibus, sublimi in lecto jacuit ante omnium oculos in cubiculo quodam Palatii Regii candidis holosericis splendide exornato, adstante milite Regii corporis custode, magnaque circa lectum ardente luminum copia. Ubi vero prima incepit noctis vigilia, exanime Principis corpusculum feretro inclusum, traditis Magno Capellano, & Præfecto Domus Regiæ clavibus, quatuor Domus Regiæ Præfecti usque ad definitum Palatii locum, tum totidem equorum Magistri (*Cavallerizzi di Campo*) ad atrium usque Palatii Regii, ubi curru vehendum erat, detulerunt: præibantque hastati milites, famuli Aulici accensas faces gestantes, Capellani Palatini psallentes, Parochus Aulicus, Magnus Capellanus; sexque Aulici adolescentes cum cereis accensis Regio cadaveri adhærebant. Tum ab Ædibus Regiis ad Ecclesiam Monialium S. Claræ, ubi Infantis cadaver humandum erat, fu-

funus hoc ordine processit. Præibat eques Magistratus ille, qui in negotiis militum jus dicit, (*Auditore Generale dell' esercito*) suis stipatus ministris pariter equitantibus; sequebatur miles hastatus; famuli Aulici præferebant accensas faces; Infantis cadaver nobilissimo Regio curru sex equis ducto vehebatur, & una simul eodem vehebantur curru Parochus Aulicus Crucem in manu habens, Magnusque Capellanus sacris induti vestibus; sex Aulici adolescentes cum cereis accensis a dextra lævaque currus pedites incedebant; turma militum custodum corporis Regis, aliique tres Regii currus, quorum singulis alligati erant sex equi, & quibus Aulici nonnulli vehebantur, claudebant agmen. Porro a Regiis Ædibus usque ad Ecclesiam instructi fuere in acie milites a dextra, lævaque itineris; & in atrio ejusdem Ecclesiæ Helvetii milites Prætoriani in acie pariter constitere. Venienti funeri ad Ecclesiæ fores occurrerunt Franciscani Cœnobitæ, qui in ea Monialium Ecclesia ministrant sacra; ibi Infantis cadaver e curru sublatum super mensulam strato subtus tapete collocatum est; deinde ordinata supplicatione præeuntibus Cœnobitis, Capellanis Palatinis, Parocho Aulico, Magno Capellano, Præfecto Domus Regiæ, feretrum efferentibus quatuor Aulicis equorum Magistris in Ecclesiam illatum, atque super nobilissimum pegma media in Ecclesia constructum, cereorum magna copia onustum, collocatum. Quo facto, preces, sacræque cæremoniæ subsecutæ sunt, quas in parvulorum exequiis indicit Ecclesia. Nocte tota, flagrantibus undique cereis, apertis Ecclesiæ foribus, Capellani Aulici, & milites custodes Regii corporis circa feretrum excubarunt; hastati milites ad Ecclesiæ limina vigilias egerunt. Sequenti die, ex Ordinibus Mendicantium Cœnobitæ quamplurimi psalmorum cantu, cereisque accensis Regio cadaveri obsequium præstitere. Deinde ministrantibus Capellanis Palatinis, Res Divina modis musicis, solemnique ritu peracta est; cui interfuerunt ii, qui Regis sunt a supremo Consilio, quique sunt a secretis imperii negotiis, Proceres Aulici, belli Duces, Patres conscripti Neapolitanæ Civitatis purpureo Vestimento induti, Dynastæ, Patritii, Magistratus, universi festivis, splendidisque vestibus ami-

amicti. Denique feretrum a pegmate sublatum iidem Aulici equorum Magistri ad Sacellum, ubi tumulo mandandum erat, adsportarunt. Ibi, traditis a Magno Capellano, & Præfecto Domus Regiæ clavibus, reserata est arcula, qua Principis cadaver includebatur, illudque exhibitum, traditumque Procuratori Monialium, qui harum nomine custodiendum accepit. Aderant Proceres Aulici, Neapolitani Patres conscripti, Præsides Magistratuum, & spectatissimus dignitate, ac virtute Marchio Cajetanus Branconius Regis a secretis in negotiis ecclesiasticis, Regalisque Ordinis S. Januarii Secretarius, qui rem gestam Regique significandam scripto tradidit. Atque hoc ordine, cui Præfectus Domus Regiæ, & Magnus Capellanus imminebant, Serenissima infantula Maria Josepha Antonia in tumulum illata est. Rursum hoc ipso anno 1749. die 5. Martii ereptam doluimus Regno, Regiisque Parentibus Mariam Elisabetham Serenissimam, dulcissimamque Principem, quæ die 30. Aprilis, anno 1743. venerat in vitam. Quam in ædibus Regiis, ipsa obitus die, nobili in lecto jacentem, adstante Educatrice Regiæ prolis, & milite custode corporis Regii; adveniente noctis initio, loculo inclusam, & in curru, quo Magnus Capellanus vehebatur, collocatam; eodem ordine funeris ex hastato milite, famulitio, Aulicis adolescentulis, militibus custodibus Regii corporis, cohortibus quoque Prætorianis Helvetiis, Italisque conflati; duplici constituta in itinere militum acie ab Ædibus Regiis usque ad Ecclesiam S. Claræ Monialium, sepeliendam adsportarunt. Ibi in funebri pegmate magnificis operibus adornato positam Clerici Aulici, militesque custodes corporis Regii, & Prætoriani, nocte tota custodierunt, usquedum sequenti die, sacris rebus de more peractis, præsentibus Palatinis Proceribus, Aulicis Matronis, Patribus conscriptis Neapolitanis, Magistratibus festiva vestimenta induentibus; postquam Magnus Capellanus, aperta arcula, inclusum Principis cadaver Præsuli Monasterii exhibuisset, ac tradidisset, tumulata est in ædicula ejusdem Sacelli, ubi cadavera jacent germanarum Principum, quæ ad superos advolarunt.

CAPELLANI MAJORES REGNI SICILIÆ.

I. FRATER JOANNES DE NUSCO Benedictinus Congregationis Montis Virginis, una cum B. Guillelmo illius fundatore, & aliquot ejusdem Instituti sociis Panormum accersitur a Rogerio Rege, ad instituendam Benedictinam familiam in Monasterio, quod prope Regium Palatium Rex construxerat, quodque ab his Monachis eremiticam vitam ducentibus dictum est S. Joannis de Eremitis. B. Guillelmo in Montem Virginis reverso creatur primus illius Monasterii Abbas, simulque a Rege declaratur Consiliarius, familiaris, Major Capellanus, ac suus Pater & Confessarius. Ita legitur in diplomate fundationis & dotationis illius Monasterii dato a Rege Rogerio anno 1148. quod extat to. 2. Siciliæ Sacræ novissimæ editionis ait, *Statuentes, ut idem Abbas semper in omnibus festivitatibus solemnibus tamquam præcipuus Capellanus noster, quem nobis Patrem ordinavimus, & specialissimum Confessorem ad celebrandum divina in Capella supradicti nostri Palatii Panormitani Prælatis Regni nostri cæteris præponatur*. Eidem auctoritate Apostolica Rex permittit Pontificalia ornamenta. Mortuo deinde Rogerio, cum a Willelmo I. ejus filio excitatum esset aliud Monasterium Benedictinum in Adriano nemore: Joannes solitariæ & eremiticæ vitæ amans, petiit, obtinuitque a Rege, ut eo loci se conferret, ubi sanctissime obiit circa annum 1163.

II. GUALTERIUS Capellanus Regis Anglorum, ab eodem in Siciliam mittitur, una cum Joanna Regis filia nuptura Willelmo II. Siciliæ Regi, ut hunc adolescentulum Regem liberalibus disciplinis erudiret. Hinc Petrus Blesensis ep. *66.* huic Gualterio scribit: *Scitis, quod Dominus Rex Siciliæ per annum discipulus meus fuit, qui & a vobis versificatoriæ, atque litteratoriæ artis primitias habuerat*. Ex eodem Petro Blesensi colligitur, Gualterium fuisse Willelmi II. Majorem Capellanum. Nam in ep. 10. ad ipsum data, ut moneat, & deterreat Regem, ne indignum quemdam præficiat Ecclesiæ Agrigentinæ; ait, illum exercere ministerium pastorale, Regem esse illius ovem, Regis custodiam illi esse commissam, il-

illumque rationem reddere debere animæ Regis. Hæc epistola conscripta est paulo post Willelmi unctionem, ut patet ex his verbis Blesensis: *doleo quod inter primitias dominatus sui, & inter initia unctionis Regiæ hoc præsumit; virtus equidem consecrationis ab hujusmodi violentiis eum utinam temperasset*. At Willelmus circa annum 1166. Regia corona donatus fertur. Eo itaque temporis Gualterius Capellanum agebat. Fuit & Decanus Agrigentinus, Archidiaconus Cephaludensis, Cantor Palatinæ Capellæ S. Petri, Regis Consiliarius, & Cancellarius, ac tandem circa annum 1169. Archiepiscopus Panormitanus. Plura de eo Pirrus in notitia Panormitanæ Ecclesiæ. Illius consecrationi in Panormitanum Antistitem, quæ annuente Alexandro III. Panormi peracta est, Rex & Regina mater interfuere; ac in illius gratiam pluribus beneficiis Panormitanam Ecclesiam donarunt. Diu hanc Ecclesiam administravit, quemadmodum etiam maxima Reipublicæ negotia: Anno tandem 1190. decessit e vivis; eique successit frater ab Agrigentina Sede ad Panormitanam translatus.

III. Gregorius Mustaccio Major Capellanus Friderici Imperatoris, Siciliæ Regis. Usque ad annum 1206. nulla alterius Majoris Capellani mentio occurrit in Regiis libris, aut Siculis Historicis. At eo anno, cum obiisset Stephanus Pactensis, & Liparensis Episcopus, Fridericus Rex, & Imperator concessit Casale S. Luciæ de Milatio, quod erat juris Ecclesiæ Pactensis, quodque suis deliciis deputaverat, Gregorio Mustaccio Magistro Capellano Regalis Curiæ. Exinde hæc Ecclesia adsignata fuit Majori Capellano; ac ad nostram usque ætatem Abbas S. Luciæ de Milatio est Capellanus Major Regni Siciliæ; atque habet in oppido S. Luciæ, aliisque pagis sibi subjectis jurisdictionem Episcopalem. Ecclesiæ deinde Pactensi Imperator an. 1248. loco oppidi S. Luciæ concessit Sinagræ oppidum cum juribus suis. In his monumentis Gregorius dicitur Major Capellanus cum assignatione oppidi S. Luciæ, ejusque jurium, & decimarum; ut legitur to. 2. Siciliæ sacræ postremæ editionis in notitia hujus Ecclesiæ.

IV. Bartholomæus Antiochenus, ita dictus ab avo Friderico, filio Friderici Imperatoris, qui de Antiochia ap-

pellabatur, ſub Friderico II. Siciliæ Rege ex Aragonum ſtirpe, Majorem Capellanum egit. Quo nomine Beneficia Capellæ Palatinæ S. Petri inſtituit, ac litem inter Guarinum de Renda Canonicum, & Rainerum Clericum ejuſdem Regiæ Capellæ definivit, ut ex tabulariis hujus Capellæ narrat Pirrus in notitia Eccleſiæ Panormitanæ. Epiſcopus deinde Syracuſanus renunciatus, electioni non acquievit, tandemque Panormitanæ Eccleſiæ fit Archiepiſcopus an. 1305., cui laudabiliter præfuit uſque ad annum 1311.

V. Damianus de Palicio genere ac virtute præſtantiſſimus ejuſdem Friderici & Petri filii Major Capellanus. Orator a Rege ad Bonifacium Papam VIII. mittitur an. 1302. pro componenda pace, utque Fridericus ab Excommunicatione, & Siciliæ Regnum ab Interdicto ſolverentur. Fuit etiam Regis Conſiliarius, Cancellarius, & Regni Logotheta. Nam diploma quoddam Petri II. Siciliæ Regis, quo Catana fit immunis ab hoſpitio militum, relatum a Pirro in notitia Catanenſis Eccleſiæ dicitur datum Catanæ an. 1337. *Per venerabilem Damianum de Palitio de Meſſana juris civilis Profeſſorem, & Cancellarium, Capellæ noſtræ Magiſtrum Capellanum, Regni Siciliæ Logothetam*. Anno 1340. Vicarium Regni egiſſe ſcribit Pirrus in Chronologia Regum Siciliæ. Ejus frater fuit, & Regis Conſiliarius, ac Magnus Cancellarius. Deinde uterque Regio favore deſtitutus exulavit: ac Damianus mortem obiit Piſis circa annum 1343. alter vero Meſſanam reverſus anno 1350. una cum uxore, ac liberis necem ſubiit.

VI. Frater Peregrinus de Pactis Ordinis Prædicatorum, germanus frater Peregrini de Pactis Protonotarii Regni Siciliæ, Major Capellanus Friderici II. Siciliæ Regis, & anno 1317. Epiſcopus Mazarienſis. Hinc duos habebat generales Vicarios, alterum præfectum cauſis Canonicorum, & Clericorum Capellæ Palatinæ; alterum vero pro Mazarenſis Eccleſiæ regimine, ut teſtatur Pirrus in Epiſcopis Mazarenſibus. Orator una cum Damiano Palicio miſſus eſt ad Joannem XXII. Romanum Pontificem, ut inito jam fœdere inter Fridericum II. Siciliæ Regem, & Robertum Neapolitanum

num

num Regem oppida omnia a Friderico occupata, Roberto restituerentur. Obiit circa annum 1326. Hujus non extat mentio in notitia Capellaniæ majoris S. Luciæ de Milatio.

VII. Franciscus de Petro Episcopus Liparensis anno 1342. fungebatur munere Majoris Capellani Ludovici Regis, ut ex publicis tabulariis testatur Pirrus in notitia Liparensis Ecclesiæ. Hujus tamen non meminit Ughellius in Episcopis Liparensibus; neque mentio fit in notitia Capellaniæ majoris S. Luciæ de Milatio to. 2. Siciliæ sacræ, postremæ editionis. Sed post Damianum de Palicio occurrit.

VIII. Frater Petrus de Pernis Ordinis Minorum, Theutonicus dictus, Major Capellanus Ludovici Regis, anno 1346. Episcopus Pactensis a Clemente VI. ex præsentatione Regia creatur. Vir fuit litterarum peritia, & virtutum exemplo præclarus, ut ait Pirrus in notitia Pactensis Ecclesiæ. Obiit circa annum 1354.

IX. Orlando Brunello Messanensi civi collatam Majoris Capellani dignitatem, simulque Regiæ Capellæ Cantoriam scribit Pirrus in notitia Capellæ Palatinæ S. Petri. Fuerat Vicarius Petri Episcopi Pactensis, gessitque Capellani Majoris munus sub Ludovico, & Friderico III. Regibus. Obiit anno 1355.

X. Frater Franciscus de Luca Ordinis S. Augustini S. Th. M. Orlando successit, ut ibidem refert Pirrus. Cujus officii auctoritate Canonicatum Palatinæ Capellæ ex Orlandi morte vacantem contulit Antonio de Guerreris Messanensi.

XI. Frater Dionysius de Murcia Ordinis S. Augustini in Academia Parisiensi Theologiam docuit, scripsit in libros sententiarum commentaria, fuit Magister Capellanus Regius Friderico regnante; & anno 1363. Archiepiscopus Messanensis. Varias obiit legationes, ut pacem inter Fridericum, & Joannam Neapolitanam Reginam conciliaret. Plura de eo Pirrus in notitia Ecclesiæ Messanensis, quem obiisse credit circa an. 1380.

XII. Frater Philippus de Castro Joanne Ordinis Minorum, Magistri Capellani munus anno 1363. gerebat, cui Fridericus Rex commisit, ut Clericum Joannotium de Ripa in Abbatem Sancti Philippi de Sancta Lucia a

ſe electum in Abbatiæ ejuſdem poſſeſſionem immitteret.

XIII. Frater Ubertinus de Corleone, ſeu ut alii ſcribunt de Coriolano, Ordinis Minorum, vir magnæ eſtimationis, ac in rebus gravibus peragendis eximius, egit Magiſtrum Capellanum Friderici III. Siciliæ Regis. Hinc ei Gregorius XI. facultatem conceſſit adminiſtrandi Sacramenta Regi, & Aulicis omnibus pleno jure: cujus diploma datum anno 1372. exhibet Wadingus in Annalibus Fratrum Minorum. A Pontifice creatus eſt Capellanus Pontificius, & Epiſcopus Coriocenſis. Anno 1372. a Rege delegatus eſt ad firmandas fœderis pactiones cum Joanna Neapolitana Regina; eodemque anno Pactenſi Eccleſiæ præficitur, quæ conjuncta erat Liparenſi. Sed cum anno 1385. Ladislaus Rex Neapolitani Regni inſulam Liparenſem ſuo ſubjeciſſet imperio, ei Ubertinus adhæſit; quare Martini Regis Siciliæ, qui Friderico ſucceſſerat, iram in ſe provocavit, ac Pactenſi Epiſcopatu abdicare coactus eſt circa annum 1392.

XIV. Simeon de Puteo Ordinis Prædicatorum Capellanus, & Conſiliarius Friderici Regis, Quæſitor generalis de rebus Fidei in Regno Siciliæ, tum circa annum 1378. Epiſcopus Catanenſis. Mortuo Friderico III. cum plurimæ excitatæ eſſent in Sicilia turbæ, eo quod Mariam Friderici filiam, Regni hæredem Martinus Aragonius uxorem duxiſſet, quas nuptias adverſabatur Urbanus VI., e contra vero probabat Clemens VII. Pſeudo-Pontifex: Simon in Martinum Regem populum Catanenſem concitavit. Deinde cum Rege rediit in gratiam, a quo conſtitutum fuiſſe Majorem Aulæ Regiæ Capellanum, & Oratorem miſſum ad Bonifacium IX. ut tandem hæ turbæ componerentur, ſcribit Pirrus in Epiſcopis Catanenſibus. At cum rurſus Simon in Martinum conjuraret, carceri mancipatur, & circa annum 1396. Epiſcopatu deiicitur. Is vero Romam adiit, ibique vita functus eſt.

XV. Fratrem Andream de Pace Ordinis Minorum functum eſſe munere Majoris Capellani Martini Regis anno 1392. pluresque quæſtiones a Rege ei demandatas definiiſſe, tum ad Melitenſem conſcendiſſe ſedem, teſtatur idem Pirrus in notitia Melitenſis Eccleſiæ.

XVI.

XVI. Frater Nicolaus de Papalla Ordinis Minorum Eleemosynarius, atque Capellanus Friderici III., tum anno 1397. Locumtenens Magistri Capellani Regii, Reginæ Mariæ Friderici filiæ Confessarius, ac Major Capellanus, tandem circa annum 1393. Episcopus Melitensis. Obiit sequenti anno. Ita Pirrus in Episcopis Melitensibus.

XVII. Frater Joannes de Pino Ordinis Minorum, Catalaunus, Confessarius, Magister Capellanus, & Eleemosynarius Martini Regis, subrogatur Nicolao de Papalla in Melitensi Episcopatu. In Regio diplomate, quo anno 1394. Melitensi Ecclesiæ præficitur, nuncupatur *Magister Capellanus Capellæ Domini Regis*. Translatus deinde est ad Agrigentinam sedem circa annum 1398. ac supremum diem obiit circa annum 1412. Pirrus ibidem. At in notitia Capellaniæ majoris Sanctæ Luciæ inter Capellanos Majores Simeon de Puteo, Andreas de Pace, Nicolaus de Papalla, & Joannes de Pino minime numerantur: sed post Ubertinum de Corleone legitur.

XVIII. Philippus Crispus Messanensis, nobili genere ortus, Major Regius Capellanus, ex Episcopali sede Squillacensi, ad Archiepiscopalem Messanensem transfertur anno 1392. A Martino Rege Legatus mittitur anno 1394. ad Bonifacium IX. Papam, tum ab eodem Pontifice Nuncius Apostolicus ad Aragoniæ Regnum ablegatur. Obiit anno 1402. ut scribit Pirrus in Episcopis Messanensibus. Ughellius tamen in Episcopis Squillacensibus refert illius mortem ad an. 1392. Fuit ex Ordine Eremitarum S. Augustini.

XIX. Fr. Philippus de Ferrario Ordinis Carmelitarum, eximius concionator, occupatis primis sui Ordinis gradibus, & Romam missus causa promovendæ canonizationis B. Alberti de Drepano Carmelitæ, ubi etiam gravissima Martini Regis negotia gessit, creatur Episcopus Pactensis anno 1401. Mox fit Aulæ Regiæ Major Capellanus datis a Rege litteris Catanæ die 12. Januarii an. 1402. Tum anno 1412. legatione functus est, una cum Ubertino Archiepiscopo Panormitano nomine totius Regni apud Ferdinandum Regem in Aragonia degentem. Ab eodem Regius Consiliarius declara-

ra-

ratur. Deinde anno 1414. ad Agrigentinam ſedem transfertur. Per hæc tempora Thomam Bellacera Abbatem S. Joannis de Eremitis egiſſe Majorem Capellanum refert Pirrus in notitia hujus Abbatiæ. Idemque Pirrus in notitia Capellæ Palatinæ S. Petri, Bernardum de Figuera Cantorem Regiæ ejuſdem Capellæ vocat Majorem Capellanum circa an. 1392. Hi fortaſſe ad breve tempus hoc officium adminiſtrarunt.

XX. Fr. Thomas de Chrysafi nobilis Meſſanenſis, Ordinis Minorum, Patriæ ſuæ Archiepiſcopus, legationem obeunte apud Ferdinandum Aragoniæ & Siciliæ Regem Philippo Ferrario Epiſcopo Pactenſi, & Regni Magiſtro Capellano, hoc munus Majoris Capellani a Rege obtinuit. Deinde Ferdinandus re comperta declaravit datis litteris Cæſaraugustæ die 13. Maii an. 1414. quod cum officium Magiſtri Capellanatus Regni Siciliæ a Martino Rege conceſſum fuerit Epiſcopo Pactenſi: *noſtræ intentionis numquam fuit de dicto officio alicui providere cum juris alieni præjudicio*. Attamen Thomas Chryſaphius donatur titulo Majoris Capellani in quibuſdam litteris Joannis Infantis Siciliæ Proregis an. 1416. ut refert Pirrus in Epiſcopis Meſſanenſibus. Fuerat etiam Archimandrita, vixitque ad annum 1426.

XXI. Joannes de Stephano Monachus Ciſtercienſis Abbas S. Mariæ de Altofonte, ſeu de Parco, & ſimul Regius Magiſter Capellanus, ut legitur in notitia Capellaniæ majoris S. Luciæ de Milatio, anno 1424.

XXII. Guillelmus Vitalis Cantor Regiæ Capellæ in quadam Bulla Eugenii IV. data anno 1435. nuncupatur Major Capellanus Regius, ut teſtis eſt Pirrus in notitia ejuſdem Capellæ.

XXIII. Jacobus Porcus, Meſſanenſis Archidiaconus, Alphonſi Regis Major Capellanus, creatus Pactenſis Epiſcopus anno 1438. tum ad Metropolitanam Meſſanenſ[illegible] translatus anno 1449. obiit eodem anno. De eo Pirrus in Eccleſia Pactenſi.

XXIV. Puccius de Palicio, clariſſimo genere natus, Canonicus Meſſanenſis, Abbas S. Philippi de S. Lucia, & Major Capellanus Alphonſi Regis, a quo declaratur immunis a collectis ſuper Eccleſiaſticis perſonis, atque Eccleſiis impoſitis,

tis, dato diplomate Puteoli an. 1452. Extat hoc diploma in notitia Capellaniæ majoris S. Luciæ de Milatio. Idem Puccius anno 1455. mandante Alphonſo Rege litteris datis Neapoli in Caſtello novo, Jacobum Gallarat in poſſeſſionem immiſit Cantoriæ Regiæ Panormitanæ. Refert Pirrus in notitia Regiæ Capellæ.

XXV. Jacobus Bonannus nobiliſſimæ familiæ Siculæ ab Alphonſo Rege S. Luciæ Beneficium, & Majoris Capellani munus obtinuit circa annum 1456. ut ex libris Cancellariæ narrat Lucas Barberius in Capibrevio Eccleſiarum.

XXVI. Jacobus Gagliardus Magiſter Capellanus, Beneficialis S. Luciæ, & Cantor Capellæ Palatinæ S. Petri anno 1457.

XXVII. Gabriel Enguerra Cantoris ejuſdem Capellæ dignitate, Abbatia S. Luciæ, ac munere Regii Majoris Capellani donatur anno 1458. Præfuit Capellæ Regiæ ad annum 1467. De eo Pirrus in notitia Capellæ Palatinæ, & in notitia Capellaniæ majoris S. Luciæ de Milatio.

XXVIII. Angelus Stayti nobilis Meſſanenſis Vicarius Archiepiſcopi, Magiſter Capellanus, & Abbas S. Luciæ. Hujus ſpiritualem & Epiſcopalem juriſdictionem in oppido Sanctæ Luciæ Milatio vindicavit Comes de Cardona Siciliæ Prorex, datis litteris die 21. Januarii anno 1479. ad Meſſanenſem Stratigotum.

XXIX. Leonardus de Albertis ob Angeli mortem a Gaſpare de Spe Regni Prorege renunciatur Magiſter Capellanus, & S. Luciæ Abbas, ex litteris datis Suteræ die 9. Octobris an. 1483. apud Barberium in Capibrevio Eccleſiarum.

XXX. Joannes Martinus de Vitali Panormitanus, Archidiaconus Metropolitanæ Eccleſiæ, Cantor Capellæ Palatinæ ab eodem Prorege fit Abbas S. Luciæ an. 1484. ad Regium tamen beneplacitum.

XXXI. Dalmatio de Tolosa, Meſſanenſi Canonico, Capellania Major, & S. Luciæ Eccleſia defertur circa annum 1485. ut legitur in hujus Eccleſiæ notitia tom. 2. Siciliæ Sacræ.

XXXII. Alphonsus de Aracona filius nothus Regis Fer-

Ferdinandi, Cantor Regiæ Capellæ, Abbas S. Luciæ, Archiepiſcopus Cæſaraugustanus, aliiſque pluribus beneficiis & muneribus cumulatus. Anno 1497. ejuſdem Ferdinandi Regis ac patris ſui munificentia omnia Eccleſiæ S. Luciæ privilegia, & jura, firma ac rata obtinuit ſpeciali diplomate, quod refertur to. 2. Siciliæ ſacræ loco citato.

XXXIII. Jacobus Conchilles Hiſpanus, Epiſcopus Oppidanus in Calabria, & anno 1505. Capellanus Major in Sicilia, tum anno 1508. Epiſcopus Catanenſis. Ex Pirro in notitia Catanenſis Eccleſiæ. Anno 1509. Oratorem Regis Ferdinandi II. apud Imperatorem Maximilianum egit in Alemania, uti refert Surita in Ann. Arag. In Galliam quoque Orator miſſus, & anno 1512. a Julio II. ad Eccleſiam Ilerdenſem in Catalaunia translatus.

XXXIV. Joannes Michael de Mayo Barcinonenſis circa annum 1508. Eccleſiam S. Luciæ, & majorem ſimul Capellaniam adminiſtravit, ſuaque jura ſtrenue vindicavit, to. 2. Siciliæ Sacræ in notitia hujus Eccleſiæ.

XXXV. Didacus Herrera Cæſaraugustanus, Sacriſta major Reginæ Ferdinandi II. uxoris, Capellanus Major, & S. Luciæ Abbas, aliiſque Beneficiis donatus. Ibidem.

XXXVI. Joannes Riccius, Decanus, Canonicus, & Patricius Meſſanenſis, Protonotarius Apoſtolicus, Abbas S. Luciæ, & Capellanus Major. Anno 1523. fit Archimandrita, tum Regius, & Apoſtolicus Commiſſarius Eccleſiarum juris Regis Patronatus. Obiit an. 1530.

XXXVII. Hieronymus Zafferana nobilis Meſſanenſis, Abbas S. Luciæ, & Capellanus Major. Cum anno 1535. a Tunetana expeditione victoriis auctus Auguſtiſſimus Carolus V. in Siciliam appuliſſet; Hieronymus ſui officii, Majoris ſcilicet Capellani, munia omnia coram eodem Sereniſſimo Imperatore obivit, Miſſas celebrando, Regiaſque dapes benedicendo. Obiit anno 1576.

XXXVIII. Petrus Butiron de Manriquez Hiſpanus an. 1577. Major Capellanus, Abbas S. Luciæ, & S. Mariæ de Roccadia conſtituitur, tum etiam Viſitator Eccleſiarum juris Regis Patronatus. Eo Abbate Eccleſia S. Luciæ viſita-

fitatur a Francifco de Puteo anno 1580. *qui Magiſtrum Capellanum teneri ad reſidentiam in propria Eccleſia, in qua exercet tamquam Prælatus ordinariam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, ſicut quilibet alius Epiſcopus in ſua Diœceſi declaravit*. to. 2. Siciliæ facræ in hujus Ecclefiæ notitia.

XXXIX. Hieronymus Riggio Panormitanus, genere, pietate, doctrina ornatiffimus, Philippi II. Hifpaniarum Regis Capellanus, Archidiaconus Agrigentinus, tum Abbas Sanctæ Luciæ, & Major Regni Capellanus. Quo in munere inftitit apud Proregem Comitem de Alba, ut fibi tamquam Magiftro Capellano reftitueretur jurifdictio in Capella Palatina S. Petri. Quod cum eviciffet, fuo muneri ex antiquo more deberi, veteri juri reftitutus eft, ac tamquam Judex ordinarius ejufdem Regiæ Capellæ a Canonicis exceptus, Curiam, Officiales, ac fuum Locumtenentem conftituit; cujus rei monumenta affervantur in tabulariis Regiæ Capellæ, & Ecclefiæ S. Luciæ. Deinde Canonici Palatini mutato confilio, ex Regis præfcripto fe Judici Monarchiæ fubmiferunt. Obiit Hieronymus anno 1589. poftquam nonnullos fcripfit libros, quos enumerat Clariffimus Mongitore in Bibliotheca Sicula.

XL. Joannes de Espinar Hifpanus, Regni Sardiniæ Inquifitor, ac Siciliæ Major Capellanus circa an. 1590. Obiit in Sardinia an. 1601.

XLI. Simon Rao et Grimaldi an. 1602. Abbas Sanctæ Luciæ, Capellanus Major, & Beneficialis S. Angeli de Monte nominatur. Is primus omnium in fua S. Luciæ Ecclefia refedit, & ab Apoftolica Sede obtinuit, ut in folemni Miffa omnibus ornamentis Pontificalibus uti poffet. Fuit fede vacante Ecclefiæ Montifregalis Vicarius. Typis edidit refponfiones ad dubia fuper immunitate & jurifdictione Ecclefiaftica, de quibus loco citato Mongitore. Obiit an. 1616.

XLII. Antonius de Franchis Neapolitanus genere & virtute confpicuus, Philippi III. Capellanus, fit Abbas S. Luciæ, & Capellanus Major Regni Siciliæ an. 1616. De Ecclefia fua præclariffime meritus, deceffit an. 1626. cum magna fanctitatis opinione, ac populorum veneratione. Ejus vitam typis evulgavit doctus vir Meffanenfis.

XLIII. Vincentius Firmatura Siculus Corleonensis, eligitur Abbas & Capellanus Major S. Luciæ an. 1628. eamque Ecclesiam cum laude administravit usque ad annum 1648.

XLIV. Martinus la Farina nobilis Panormitanus, eodem anno Capellania Majori à Rege donatur. Jura Abbatiæ acriter defendit. Anno 1650. Regnum nomine Philippi IV. moderante Joanne Austriaco ejusdem Regis filio, Martinus pro exequendo Majoris Capellani munere apud eumdem Joannem institit; id enim contendebat extendi etiam ad Regiæ cognationis Principes, quemadmodum in Regnis Lusitaniæ, Neapolis, & Belgio, cum Ducissa Mantuæ, & ipsomet Joanne Austriaco actum fuerat. Re delata a Prorege ad Consultorem, is sententiam tulit, Abbatem S. Luciæ a Friderici Imperatoris tempore Majorem simul esse Capellanum, ac illi competere Majoris Capellani officia. Quod etiam declaratum fuit an. 1655. a Duce de Infantado Regni Prorege. Fuit Martinus Abbas etiam S. Catharinæ de Linguagrossa, Capellanus, Historicus, Regiusque Consiliarius; nonnulla publici juris fecit, quæ recenset Mongitore in Bibliotheca Sicula. Vivis excessit an. 1688.

XLV. Simon Impellizeri Syracusanus nobili familia procreatus, huic Ecclesiæ & officio præficitur an. 1670. Synodum coegit, constitutiones in ea editas typis vulgavit, Seminarium Clericorum, & Academiam Theologiæ moralis in ædibus suis instituit. Vivere desiit an. 1701.

XLVI. Carolus Massa Catanensis, Philippi V. Hispaniarum Regis Capellanus, donatur hac Abbatia anno 1702. Sed anno 1706. supremo fato functus est.

XLVII. Petrus Solera et Montoja, Hispanus, Ecclesiæ Contrensis Vicarius, hanc Abbatiam obtinuit paucis annis: siquidem an. 1710. mortem obiit.

XLVIII. Franciscus Barbara, Drepanensis, cum in Hispania pluribus annis egisset Theologum & Examinatorem apud Apostolicum Nuntium, cumque in patriam reversus varia Regni negotia gessisset: a Philippo V. nominatur an. 1712. Abbas S. Luciæ, ac Capellanus Major Regni. Hoc vero munere functus est paucos post annos coram Victorio Amedeo

Sa-

Sabaudiæ Duce, & Siciliæ Rege, ſacra faciendo, & Regias dapes benedicendo. Ab eodem Rege an. 1717. nominatur Epiſcopus Pactenſis, & Magnus Eleemoſynarius; tum a Carolo VI. Imperatore ac Siciliæ Rege an. 1723. Epiſcopus Cephaludenſis.

CAPELLANI MAJORES NEAPOLITANI REGNI.

I. JOANNES DE MENELIIS Protocapellanus Caroli I. Andegavenſis. Hujus extat mentio in Regio regeſto ad annum 1269. ut teſtis eſt Chioccarellus to. 4. Iſque ille idem fuiſſe videtur Joannes Miſnelius, ſeu de Maſneliis Capellanus Caroli Andegavenſis, cujus meminit Pirrus in Chronologia Regum Siciliæ, in notitia Panormitanæ Eccleſiæ, & in notitia Capellæ Regiæ S. Petri. Is enim fuit Caroli Regis Conſiliarius, Magnæ Regiæ Curiæ rationum Magiſter, Archidiaconus Panormitanus, Cantor Capellæ Palatinæ, Magnus Siciliæ Cancellarius, ac tandem Archiepiſcopus Panormitanus. Ad hujus Archiepiſcopi preces anno 1273. Rex Capitulo Panormitanæ Eccleſiæ privilegia confirmavit.

II. PETRUS DE BOLONNESIO Canonicus Beluacenſis, Magiſter Capellæ Caroli II. Siciliæ Regis, eligitur Epiſcopus Averſanus, & confirmatur a Clemente V. anno 1309. tum creatur Patriarcha Conſtantinopolitanus, & abdicato Titulo Epiſcopali, fit Eccleſiæ Averſanæ Commendatarius per ceſſionem Leonardi Cardinalis Albanenſis. Obiit anno 1324. Ita Ughellius ex regeſto Vaticano in Epiſcopis Averſanis. Fortaſſe is fuit ille Petrus Capellanus Caroli II. qui anno 1300. una cum Joanne de Monteforti Comite Squillacii, ac Montiſcaveoſi, Regni Siciliæ Magno Camerario, & Bartholomæo de Capua Regni Logotheta interfuit, cum a Philippo Minutolo Archiepiſcopo Neapolitano, auctoritate Bonifacii VIII. Romani Pontificis, diſſoluta ſunt ſponſalia jam inita inter Eleonoram Regis filiam, atque Philippum Tuziacum; eo nomine, quod illa eſſet natu minor, cum iis ſponſalibus fidem præſtitit. De qua re Summontius in Hiſt. Neap. & Chioccarellus in Ep. Neapolitanis.

III. Frater Christophorus de Tolomeis Ordinis Prædicatorum, Senensis, nobili natus familia, Cœnobii S. Dominici in patria Prior an. 1307. sequentique anno ibidem fidei Inquisitor, tum anno 1312. Romanæ Provinciæ Prior Provincialis, ac anno 1313. Roberti Regis Neapolitani Theologus, Pœnitentiarius, familiaris, & Major Capellanus, ut ex Roberti litteris in Dominicano Archivo Senensi testatur Ugurgerius p. 1. tit. 7. de pompis Senensibus, & ex eo Fontana in Theatro Dominicano p. 2. tit. 5. Fuit etiam Episcopus Sebastenus. At a Lombardello in vita B. Bonaventuræ Tolomei dicitur Episcopus Savonensis in Liguria; & a Lopez in Historia S. Dominici Episcopus Monopolitanus.

IV. Magister Joannes de Exarcellis, Religiosus vir legitur Magister Regalis Capellæ sub Roberto Rege anno 1313. in regesto ejusdem Regis, ut testis est Chioccarellus to. 4. MSS.

V. Petrus de Moreth Regalis Capellæ Magister snb eodem Roberto Rege annis 1333. & 1334. ut in ejusdem Regis regesto legitur: idemque annis 1339. & 1340. hoc officium gerebat, ut ex eodem regesto constat. In quadam Charta, quam exhibet Wadingus in Annalibus Minorum ad annum 1344. qua Sancia Regina Roberti Regis conjux, Clarissis nomen datura, plura statuit circa suorum bonorum administrationem, legitur Petrus Eleemosynarius & Magister Capellæ ipsius Reginæ. Dicuntur enim hæc acta esse, *in præsentia ipsius excellentiæ Reginalis, ac Domini Petri Eleemosynarii, Reginalis Capellæ Magistri; Magistri Nicolai de Alisia Secretarii Reginalis, & Magnæ Reginalis Curiæ Magistri rationalis; Abbatis Perrotti Marchisani de Salerno Clerici Capellæ Reginalis, & aliorum*. Idemque Petrus subscribit ut testis: *Petrus Eleemosynarius Reginalis, & Magister Capellæ, præmissis interfui, & subscripsi*.

VI. Episcopus Marsicanus Magister Regalis Capellæ occurrit in Regio regesto Joannæ I. ad annum 1343. Quo tempore Marsicensem Ecclesiam administrasse leguntur apud Ughellium in Italia sacra Rogerius, qui deinde a Clemente VI. translatus est ad Tricaricensem sedem; & Fr. Petrus, cujus

jus ordo & patria ignoratur, qui Rogerio ſucceſſit. At hunc Petrum Epiſcopum Marſicenſem Ordini Prædicatorum adſcribit Fontana in Theat. Domin. par. 1. tit. 367. Is tamen nonniſi anno 1349. Marſicenſem Sedem conſcendit; atque adeo Epiſcopus ille Marſicanus, qui anno 1343. agebat Magiſtrum Regalis Capellæ vel Rogerius fuit; vel ejus præceſſor Petrus, quem idem memorat Ughellius.

VII. Frater Joannes de Gallinario Ordinis Minorum, regnante Joanna I. geſſit officium Magiſtri Regalis Capellæ circa annum 1343. ut ex Regio regeſto colligitur. Deinde a Clemente VI. anno 1350. 6. Kal. Junii fit Epiſcopus Gravinenſis, uti refert Ughellius. Is idem a Wadingo in Annalibus Minorum dicitur Reginæ Confeſſarius: ab eadem Regina Legatus conſtitutus ad pacem cum Friderico III. Siciliæ Rege componendam; qui ad eamdem rem delegavit Fratrem Ubertinum de Corleone Epiſcopum Liparenſem, Majorem ſuum Capellanum. Hujus pacis conditiones fuere, ut Fridericus Rex Trinacriæ, Joanna Regina Siciliæ dicerentur; utque ille nuberet Antoniæ de Baucio Andrienſium Ducis filiæ, & Joannæ conſanguineæ, utque ſingulis annis quamdam pecuniæ ſummam Reginæ perſolveret.

VIII. Frater Andreas de Valle Regia Ordinis Minorum anno 1344. creatur Magiſter Regalis Capellæ a Regina Joanna I. cujus in hanc rem litteras ex Archivo Neapolitano deſumptas exhibent to.4. Chioccarellus, & in Annalibus Fratrum Minorum Wadingus. Eodem anno 5. Kal. Jun. ad Epiſcopatum Larinenſem evectum, & anno 1365. obiiſſe ſcribit Ughellius. Hunc etiam laudant Toppius in Bibliotheca Neapolitana, & Joannes Andreas Tria olim Epiſcopus Larinenſis, nunc Archiepiſcopus Tyri, in eruditiſſimis notitiis Larinenſis Eccleſiæ, quas nuper Romæ edidit.

IX. Magister Matthæus de Acquaputida Ordinis Minorum, legitur Magiſter Capellæ Regalis, & Confeſſarius Reginæ Joannæ I. in Regio regeſto ad an. 1345. Eodem anno Idibus Julii Teleſinus Epiſcopus ungitur, ut tradit Ughellius in Epiſcopis Teleſinis; quo eodem teſte, obiit anno 1348. Wadingus in Annalibus Minorum ad annum Chriſti 1343.

ſcri-

ſcribit Matthæum Teleſinum Epiſcopum, fuiſſe Confeſſarium, & Conſiliarium Sanciæ Reginæ, & ante aſſumptionem ad Epiſcopatum Regii Sacelli Magiſtrum. Refert etiam privilegium a Joanna I. die 9. Februarii an. 1347. Fratri Matthæo Epiſcopo Teleſino conceſſum, in quo is nominatur Confeſſor, ac Conſiliarius Reginæ.

X. Frater Ubertinus de Corleone, ſive de Coriolano Ordinis Minorum, Epiſcopus Pactenſis, ac Liparenſis, Magiſter Regalis Capellæ, Ladislao regnante. Extant to. 4. Chioccarelli, hujus Regis litteræ datæ Gajetæ an. 1393. die 18. Junii, Fratri Franciſco de Arpino Confeſſori, Capellano, & Oratori ſuo, quibus eum declarat Vicarium, Locumtenentem, & Subſtitutum Ubertini Pactenſis, & Liparenſis Epiſcopi, Magiſtri Regalis Capellæ, & Regii Conſiliarii ab Aula abſentis, cum plena poteſtate, in iis, quæ ſpectant ad ipſam Capellam, & cum omnibus prærogativis, quibus frueretur ipſe Epiſcopus, ſi præſens eſſet. Hujus Ubertini crebra occurrit mentio apud Wadingum in Annalibus Minorum, & Pirrum in Sicilia Sacra. Is Friderici III. Siciliæ Regis fuit præceptor, & Magiſter Capellanus; cumque anno 1372. inter ipſum Fridericum, & Joannam Neapolitanorum Reginam pax inita fuerit, hujus pacis procurandæ, ac conciliandæ actores fuere; ex parte Friderici, Frater hic Ubertinus; ex parte vero Joannæ, Frater Joannes Epiſcopus Gravinenſis, ejuſdem Inſtituti, Reginæ Confeſſarius, & nobilis vir Leo de Lambertis Miles Neapolitanus. Multæ in hanc rem conſcriptæ litteræ, in quibus, ut teſtatur Wadingus, maxime commendatur Ubertini in proponendis negotiis prudentia, & in peragendis dexteritas. Hinc illum Pontifex Gregorius XI. declaravit ſuum Capellanum, & familiarem, deinde Epiſcopum Corioceuſem. Ab eodem Pontifice anno 1372. facultas illi conceſſa eſt adminiſtrandi Friderico Trinacriæ Regi, cujus erat Magiſter Capellanus, Sacramenta omnia, & Aulicis ſuis, nullius requiſita licentia. Utriuſque conceſſionis Pontificium diploma exhibet Wadingus ad calcem to. 8. Ann. ultimæ editionis. Translatus deinde eſt ad Eccleſiam Pactenſem & Liparenſem: at occupata Liparis inſula anno 1385. a Ladislao Neapolita-

litanorum Rege huic adhæsit, a quo donatus est munere Magistri Regalis Capellæ. Exinde Martini Regis, qui Friderico III. successerat, ducta Maria ejus filia, iram in se provocavit, cujus opera prohibitus est a gerendo Episcopatu Pactensi; quem Rex concessit anno 1392. Joanni de Aragonia filio Vinciguerræ de Aragonia, Magni Cancellarii Siciliæ. Ubertinus tamen adhuc Pactensis, & Liparensis Episcopus dicitur an. 1393. De eo Pirrus in notitiis Ecclesiarum Pactensis, ac Liparensis.

XI. Abbas Gentilis de Sancto Angelo de Fasanella Magister Regalis Capellæ sub Joanna II. circa annum 1422. Huic Joanna II. Regina litteras dedit anno 1422. quibus constituit, ut ad Rem Divinam faciendam in Capella Regali octo adsint Capellani, eisque adsignat annuos proventus centum unciarum argenti e Beneficiis Regii juris percipiendos, distribuendosque auctoritate Magistri Regalis Capellæ; cui viginti uncias, singulis vero Capellanis uncias decem singulis annis statuit concedendas. Exhibet has litteras to. 4. MSS. laudatus toties Chioccarellus.

XII. Fratrem Joannem Ingium, Majoricensem, Ordinis Prædicatorum, Confessarium, & Majorem Capellanum Alphonsi Regis; tum anno 1443. Syracusanum Antistitem, ad cujus Ecclesiæ administrationem delegavit Fr. Thomam de Naro Ordinis Prædicatorum Vicarium suum, deinde traslatum ad Majoricensem Sedem, memorat Pirrus in Episcopis Syracusanis. Alphonsus vero Neapolitano imperio potitus est an. 1442. illudque tenuit usque ad annum 1458. Fortasse is idem est Joannes Garsias ille Episcopus Majoricensis, Confessarius Alphonsi, quem morienti Regi adfuisse scribit Summontius in Historia Neapolitana.

XIII. Frater Dominicus Xarach de Aragonia, Major Capellanus Alphonsi Regis, & Magister Regalis Capellæ anno 1445. uti constat ex litteris datis hoc anno ab Alphonso, die 29. Junii, quas e Regiis Tabulariis protulit to. 4. MSS. Chioccarellus. Hunc patria fuisse Barcinonensem, Monachumque Cisterciensem, tum anno 1450. Episcopum Pactensem, sequenti autem anno Episcopum Agrigentinum scribit Pirrus in notitia Ecclesiæ Agrigentinæ. Anno 1452. is adhuc fungeba-

batur officio Majoris Capellani: ſiquidem in quibuſdam litteris Alphonſi Regis hoc anno datis, & a Chioccarello relatis, ut Nicolaum de Rainaldo Diœceſis Vicanenſis in Regios adſcriberet Capellanos legitur in illarum calce. *Viſa per Dominicum Capellanum Majorem*. Hunc eumdem anno 1465. Oratorem egiſſe apud Joannem Regem Siciliæ pro rebus Siculis componendis, & obiiſse Romæ anno 1471. Pirrus teſtatur.

XIV. Ursus Leo de Leone Patritius Arianenſis, Major Capellanus Alphonſi Regis, & Patriæ Antiſtes. De eo ita ſcribunt Fabius Barberius, & Ughellius in Epiſcopis Arianenſibus: *Hic Præſul, qui fuit Patritius Ariani, jam ſatis dilectus ab Alphonſo Neapolis Rege ob ingentem ejus eruditionem, fidelitatem, atque in agendo eximiam peritiam. Idcirco antequam Patriæ Epiſcopus cooptaretur, non ſolum fuit Major Capellanus ipſius Regis, ſed etiam peritus Orator, atque ita aliquot annis in Curia verſatus eſt, quamobrem meruit pro ſe ſuiſque poſteris quædam privilegia, & quidem non minoris momenti ab eo obtinere*. Fuerat etiam Canonicus, & Theſaurarius Eccleſiæ Arianenſis circa annum 1448. tum Epiſcopus circa an. 1449. ad cujus preces Nicolaus IV. inſtituit officium Sacriſtæ Majoris in Eccleſia Arianenſi, uti legitur in Statutis hujus Eccleſiæ editis anno 1737. ſub Philippo Tibalda Epiſcopo. Obiit circa annum 1470. Ex hac familia prodiit nuper Joannes Xaverius de Leone, vigilantiſſimus Epiſcopus Æſernienſis, deinde Melphienſis, Cardinalis Marcelli Paſsari conſobrinus, ante Epiſcopatum Auditor Cardinalis Laurentii Corſini, deinde Clementis XII. qui obiit Neapoli anno 1735. jacetque in Eccleſia S. Pauli Teatinorum.

XV. Joannes Geraldinus, nobilis Amerinus, Pontificii Juris peritiſſimus, poſt diuturnam in Romana Curia moram, ubi Abbreviatoris munus exercuit, Alphonſi Regis, & Ducis Calabriæ Major Capellanus, & anno 1467. Epiſcopus Catacenſis. Is etiam Oratorem egit Alphonſi Regis apud Romanum Pontificem. Præfuit Eccleſiæ Catacenſi uſque ad annum 1485. quo e vivis deceſſit. De eo Ughellius in Epiſcopis Catacenſibus. Ex eadem familia Epiſcopatum Catacenſem adminiſtrarunt Angelus Geraldinus Joannis nepos anno 1532. & Sfor-

& Sfortia Geraldinus anno 1536. quos Ughellius pluribus laudibus extollit. In eadem quoque familia natus est Alexander Geraldinus Episcopus Vulturariensis, Major Capellanus Ferdinandi Catholici Hispaniarum Regis, rerum gerendarum peritia, functis legationibus, ac muneribus, editisque libris longe clarissimus. Nam is, nomine Ferdinandi Regis, plurima fœdera composuit cum Alexandro Pontifice, cum Maximiliano Cæsare, cum Republica Venetorum, & cum Mediolanensium Duce: & ad Consilia sanctiora a Regibus Ferdinando, & Elisabetha adhibitus, expeditionem Christophori Columbi, cui plurimi e Consilio Regis reluctabantur, suffragio, & opera sua plurimum fovit, promovitque. Erudiendæ Regiæ proli præfectus quatuor Reginas sanctissimis moribus instituit. In Angliam missus, apud Catharinam Reginam functus est munere Majoris Capellani, & Apostolici Nuncii. Denique cum plurimas obiisset legationes nomine Maximiliani Cæsaris, tum etiam Leonis X. cujus Legatum egit ad omnes Christianos Principes ad ineundum fœdus contra Selimum Turcarum Imperatorem, donatus anno 1515. Episcopatu Sancti Dominici in India Occidentali, ubi anno 1525. supremum diem obiit; ejusque vitam edidit Onufrius Geraldinus nepos.

XVI. Petrus Brusca Hispanus, Episcopus Aversanus, Major Capellanus Ferdinandi I. Neapolitani Regis, circa annum 1473. Hoc enim anno, die 3. Decembris, Rex Ferdinandus litteris suis graviter monuit Umbriaticensem Episcopum, ut nisi vellet Regis iram in se provocare, abstineret a ferenda sententia in causa Caroli Pycitæ Regii Capellani, quinimo hujus causam sineret ab Episcopo Aversano Majori Capellano discuti, ac definiri. Idem Rex scripsit Aversano Antistiti Capellano Majori, ut ne Capellanus quidam Regius, cui nomen Matthæus de Lauro solvere cogeretur decimas suorum Beneficiorum, a quibus solvendis, tamquam Capellanus Regius, erat immunis. Extant hæ litteræ to. 4. MSS. Chioccarelli. Hunc Ughellius in Episcopis Aversanis scribit creatum a Paulo II. Episcopum anno 1467. & vivere desiisse anno 1474.

XVII. Julianus Myrtus Frangipanus, nobili apud Cajacenses natus familia, a Sixto IV. anno 1472. designatur Cajacensis Antistes, a Ferdinando I. Rege, apud quem plurimum valebat gratia, & existimatione, præficitur Neapolitano Gymnasio, inter Regios adscribitur Consiliarios, ac Majoris Capellani munere donatur in locum demortui Petri Bruscæ, Episcopi Aversani. Præfuit Cajacensi Ecclesiæ annis novem, & Rege favente translatus est ad Tropejensem Ecclesiam anno 1480. die 18. Junii. Mortuo Ferdinando Rege, una cum quibusdam Aulæ Proceribus, & Joanne Brocharto Magistro cœremoniarum Pontificiarum moderatus est totum ordinem Coronationis Alphonsi II. nuptiasque conciliavit in Capella Palatina inter Sanciam Alphonsi II. filiam, & Joffredum Borgiam Alexandri VI. Papæ consanguineum. Tropeæ mortem obiit, die 26. Septembris, anno 1499. sepultusque est in Cathedrali Ecclesia cum hac brevi inscriptione: *Julianus Myrtus Frangipanus Tropejensis Episcopus, olim Cajacensis, obiit anno Domini MD.* Sed antecedenti anno illum obiisse ex actis Consistorialibus asserit Ughellius. Qui hoc de Juliano cenotaphium refert ex ædibus Myrtanorum Calatinæ Civitatis: *Julianus Myrtus Episcopus Tropejensis, olim Cajacensis, Invictissimi, & Serenissimi D. Ferdinandi de Aragonia Siciliæ Regis Major Capellanus, & Consiliarius, ac Almi studii Neapolitani Gubernator. Anno Domini MCCCCLXXXII.* Julianum laudant Ughellius in Episcopis Tropejensibus, & Cajacensibus, Scipio Ammiratus de nobilibus familiis Neapolitanis, & Zazzera de familia Myrta Frangipana.

XVIII. Frater Joannes de Mediolano Monachus Olivetanus, dicitur Major Capellanus Alphonsi II. Neapolitani Regis a Joanne Brocharto Magistro Pontificiarum cæremoniarum in suis Diariis MSS. ubi describit Coronationem Alphonsi II. anno 1494. Ibi enim hi nominantur, qui Regi in solio adhærere, eumdemque a Solio ad Altare comitari debebant: *D. Julianus Episcopus, qui Regi super thalamo genuflexo a sinistris Regis erit genuflexus, & Frater Joannes de Mediolano, Ordinis Montis Oliveti, Capellanus Major a dextris Regis erit, ut supra genuflexus, & ambo de Missali Regi servient.*

Cum

Cum duo in hisce Diariis occurrant Majores Capellani, Julianus Episcopus Tropejensis, qui hoc officio functus est sub Ferdinando I. Rege, quique præcipuas partes egit in Coronatione Alphonsi II. & nuptias Sanciæ filiæ Regis conciliavit, & Capellæ Palatinæ ministerio præerat, ut ex iisdem Diariis constat, & Joannes; hinc dicendum est, Joannem de Mediolano, hoc munus gessisse, vel sub Alphonso Calabriæ Duce, antequam imperio potiretur, vel in absentia Tropejensis Episcopi. Illius tamen non meminit Lancellottus in Historia Olivetana, etsi innuat Alphonsum duos ex Olivetanorum Ordine sibi a sacris rebus habuisse, quorum unum nominat Fratrem Michaelem Volaterranum ejus Confessarium. Quam vero Alphonsus II. fuerit Olivetanis Monachis addictus, idem tradit Lancellottus. Hinc Isabellam Friderici Aragonii Regno dejecti conjugem, magna oppressam calamitate, grato animo subministrata pecunia illi adjuvarunt.

XIX. Antonium Jacconiam Liciensem, Ugentinorum Antistitem anno 1489. tum anno 1494. Puteolanorum, munus obiisse Majoris Capellani, indicat epitaphium in Cathedrali Puteolana illius sepulcro insculptum: *Antonius Jacconia Liciensis, Episcop. Puteol. Majorque Reginalis Capellanus LXX. ann. cum omni integritate vixit, suam Pontificiam dignitatem XX. an. officiose gessit, vitæ munere defunctus MDXIV. Christi. Anno vero III. Sanctissimi Papæ Leonis conditur: tamen hic sibi tumulum ubi suos insignes virtutum titulos etiam post funera servat. Omnes hic in Christo legentes valete, & pro eo semper J sum orate*. Quod Regium dicimus, id veteres interdum *Reginale* dixere, uti constat pluribus exemplis apud Cangium in Glossario.

XX. Joannem Castriotum nobilissimæ familiæ ex patre Bernardo Castrioto Comite Galatonis, & Copertini natum, Majorem egisse Capellanum Ferdinandi II. Neapolitani Regis circa annum 1496. scribit Pirrus in notitia Ecclesiæ Mazariensis. Is idem, uti refert Pirrus, cum esset annorum decem & octo, Ecclesiæ Mazariensis Administrator constitutus est, obtinuitque a Pontifice, ut Episcopalia munia ab Antistite aliquo ab eo nominando in illa Ecclesia exercerentur, do-

nec ad vigesimum septimum ætatis annum ipse perveniret. Constituit vero ad hoc munus Episcopum quemdam nomine Rainaldum, tum Jacobum Carduinum Liparensem Antistitem. At anno 1503. se se abdicavit Episcopatu. Porro Ferdinandus II. regnare cœpit anno 1495. cum Alphonsus II. ejus parens, Caroli VIII. Galliæ Regis armis, & subditorum odio territus, imperio sponte cessit, quod anno uno administraverat. Tum Ferdinando II. e vivis sublato, anno 1496. successit Fridericus patruus, Princeps Altamuræ, qui ad annum usque 1503. imperium tenuit. Quamobrem circa hæc tempora Castriotus Majorem egit Capellanum.

XXI. Joannes Maria Pudericus Neapolitanus, claris ortus natalibus, ab Innocentio VIII. die 15. Aprilis, anno 1491. fit Archiepiscopus Nazarenus, & a Ferdinando Catholico Hispanorum, atque Neapolitanorum Rege circa annum 1506. Major Capellanus. In ea sede, cui vetera privilegia confirmari ab Innocentio Pontifice curaverat, cum sedisset decem, ac novem annis, translatus est ad Ecclesiam Tarentinam. Huic annis quindecim cum laude præfuit, obiitque Neapoli anno 1535. jacetque in Ecclesia S. Laurentii, cum hac inscriptione: *Joanni Mariæ Puderico Tarentinorum Pontifici, ac intimo Regum Consiliario, de Patria, suaque familia optime merito, Paulus Pudericus Patruo benemerenti pusillum gratitudinis munus posuit. Anno Domini M. D. XXXV.* Hujus cum laude meminit Lellus agens de Pudericorum familia.

XXII. Joannes Ruffus Forolivienfis, Archiepiscopus Cosentinus, Puderico successor datus est, Carolo V. imperante, Prorege Carolo de Lanoja. Hunc a Julio II. Pontifice creatum Bertinorii Episcopum, deinde anno 1511. die 24. Octobris translatum ad Cosentinam Ecclesiam, in locum Francisci Borgiæ, quem Cardinalatu, & Episcopatu dejecerat, scribit Ughellius in Episcopis Cosentinis. A Leone X. Nuncius Apostolicus in Hispaniam missus, Caroli V. Imperatoris gratiam sibi conciliavit, a quo donatus est munere Majoris Capellani, & Episcopatu Gadicensi, quem tamen dimisit in favorem Hieronymi nepotis. Adriano VI. dum Cardinalis esset

effet familiariter ufus eft, illique poftea ad fupremum Pontificıtum evecto in graviffimis expediendis negotiis egregiam operam præftitit. Demum S. R. E. Thefaurarius generalis vivis exceffit Romæ anno 1528. fub Clemente VII. jacetque in Ecclefia S. Mariæ de populo.

XXIII. Carolus de Aragonia fubrogatus eft Archiepifcopo Cofentino, anno 1528. ac Majorem egit Capellanum, regnante Carolo V. cujus vice Regnum moderabatur Philippus de Chalon Princeps Araufic anorum.

XXIV. Thomas Caracciolus genere, & virtute clariffimus, Epifcopus Triventinus, Adminiftrator Ecclefiæ Caputaquenfis per ceffionem Cardinalis Laurentii Puccii anno 1523. quam deinde dimifit in favorem Henrici de Loffredo, tum translatus anno 1536. ad Capuanum Archiepifcopatum, cum retentione Triventinæ Ecclefiæ, quam dimifit circa annum 1540 functus eft officio Majoris Capellani fub Carolo V. Imperatore, & Rege, & Petro de Toledo Marchione Villefrancæ Prorege. Carolum V. Imperatorem Neapolim adeuntem tamquam Major Capellanus afperfit aqua benedicta in Ecclefia Cathedrali Neapolitana. Is idem primum jecit lapidem in erectione Ecclefiæ S. Jacobi gentis Hifpanæ, uti fcribit Engenius in Neapoli facra. Obiit anno 1546. ac tumulatus eft in Ecclefia S. Catharinæ de Formello Ordinis Prædicatorum, uti idem refert Engenius.

XXV. Joannes Fonseca Hifpanus ex nominatione Caroli V. Imperatoris a Paulo III. anno 1537. die 14 Martii præficitur Ecclefiæ Stabienfi, feu Caftri maris; defuncto Archiepifcopo Capuano, geffit Officium Majoris Capellani. Interfuit Concilio Tridentino, obiitque anno 1562.

XXVI. Antonius Laureo nobili familia Amanthea oriundus fucceffit Fonfecæ, tum in Epifcopatu Stabienfi, tum in Majoris Capellani munere: eoque functus eft, regnante Philippo II. Cardinali Granvelano vices Regis obeunte, ufque ad annum 1577. quo Neapoli e vivis deceffit, fepultufque eft in Ecclefia S. Mariæ Gratiarum cum hoc epitaphio: *D. O. M. Antonius Laureus nobili familia Amanthea oriundus, Stabienfium Epifcopus, Regii Sacelli Antiftes, Publici Gymnafii*

nasii Præfectus, Neapolitani Collegii primarius vetere Juris prudentia, consilii magnitudine, spectata in rebus maximis fide, Philippo Regi e Consiliis, & Patriæ æque charus. Hic situs est. Vix. An LXXIX. obiit An MDLXXVII. Bartholomæus, Jacobus Laurei Patruo B. M. cum lachrymis P. P.

XXVII. VINCENTIUS SPINELLI summo loco natus, morum integritate clarissimus, Episcopus Oppidensis a Julio III. Pontifice, anno 1550. renuntiatus, Majoris Capellani officium administravit ab anno 1577. usque ad annum 1580. sub Philippo II. Rege, & Marchione Mondejarensium Prorege. Abdicaverat se Episcopatu Oppidensi anno 1561. mortemque subiit anno 1580. non vero anno 1568. uti scribit Ughellius, cum Vincentius anno 1577. ad Majoris Capellani dignitatem fuerit accersitus. Jacet Neapoli in Ecclesia S. Petri de Majella in Sacello gentilitio, hac posita ejus tumulo inscriptione, quam refert Engenius: *Vincentio Spinello I. U. D. Marini F. Oppiden. Episcopo, Fabricæ S. Petri de Urbe Generali Commissario, in Regno Neapolitano Regio Capellano Majori, viro in tuenda ingenuitate constanti, atque in rebus agendis solerti, qui majora studuit mereri, quam adipisci, quique jam sexagenarius mortem obivit die* 15. *Anno* 1580. *Jacobus Spinellus Fratri amantissimo memoriam P.*

XXVIII. FABIUS PULVERINUS Neapolitanus, Episcopus Isclanus electus die 8. Junii anno 1565. donatus est officio Majoris Capellani ab anno 1580. quo Spinellus vivis excessit, usque ad annum 1582. Hunc vero obiisse anno 1590. scribit Ughellius.

XXIX. GABRIEL SANCHEZ DE LUNA Alphonsi Grottulensium Marchionis, Regii ærarii supremi Præfecti, Regiique Consiliarii filius, Protonotariatu Apostolico, & Abbatia S. Joannis Majoris a Clemente VIII. donatus, & a Philippo II. pluribus Beneficiis Regii juris, nempe S. Nicolai de Pergoneto, S. Nicolai de Bucciano, S. Catharinæ de Celano, S. Philippi de Lauria, Majorem egit Capellanum ab anno 1582. usque ad annum 1621. sub Philippo II. & Philippo III. Regibus. Quo tempore Neapolitanis rebus præfuerunt Proreges, Petrus Giron Dux Ossunensium, anno 1582. Joannes Zunica

nica Comes Mirandensium, anno 1586. Henricus Gusmanius Comes Olivarensium, anno 1595. Ferdinandus de Castro Comes Lemosensium, anno 1599. Franciscus de Castro Ferdinandi filius; Joannes Pimentelius Comes Benaventi, anno 1603. Petrus de Castro Comes Lemosensium, anno 1610. Petrus Giron Dux Ossunensium, anno 1616. Cardinales Borgia, & Zappata, anno 1620. Denique Antonius Alvarus de Toleto Dux Albanorum, anno 1622. Gabrielem plurimum commendat Lellus agens de familia Sanchez, illumque scribit a Philippo III. ob egregie navatam operam in suo exequendo munere, adscitum fuisse in Collaterales Consiliarios Status, ut ajunt, quem gradum Clericis conferre antea minime erat consuetum, ita ut primus ille fuerit ex Clericorum Ordine, qui eam occupaverit dignitatem.

XXX. Paulus Cajatia Patritius Capuanus, J. U. D. & in Neapolitano Gymnasio Pontificii Juris Interpres, Major Capellanus, tum anno 1624. ex nominatione Philippi III. Hispaniæ Regis Episcopus Arianensis. Præfuit Arianensi Ecclesiæ annis tribus supra viginti, deque ea optime meritus, obiit anno 1647. cui in Ecclesia S. Mariæ Novæ Neapoli hoc monumentum illius consanguinei posuerunt: *D. O. M. Paulo Cajatia Patritio Capuano, Ariani Episcopo, Regii olim Sacelli Majori Capellano, qui Juris Canonici Interpres, & vindex, sapientiæ gloria nobilitatem auxit, e Galterio Cajatia deductam, qui Capuam in Rempublicam Friderico Barbarossa sacrorum societate interdicto instituit, signavitque diplomata manu sua, & laureata. Paulus Cajatia nepos funebre hoc amoris monumentum anno Dom. MDCXLVII. M. P.*

XXXI. Joannes Salamanca Hispanus, Major Capellanus Regni Neapolitani, Philippo IV. imperante, sub Proregibus Parafanio Ribera Duce Alcalensium, Emmanuele Zunica Comite Montisregii, Ramiro Gusmanio Duce Metimnensium.

XXXII. Carolus Maranta Venusinus, vir doctissimus, causarum in Foro Neapolitano Patronus, Consultor S. Officii, & Nuntiaturæ Apostolicæ, Capellanus Regius Honorarius, tum Major Capellanus, deinde Episcopus Juvenacensis,

censis, tandem anno 1657. ex præsentatione Philippi IV. Episcopus Tropejensis. Opus edidit pluribus tomis distinctum, cui titulus: *Controversiarum Juris utriusque Responsionum in Foro causarum Ecclesiastico præsertim discussarum, & ad pias causas*. Scripsit quoque librum cum hoc titulo: *Medulla decreti alphabeticis distincta litteris, in qua, quidquid in Decreto continetur, per propositiones distinctas producitur*. Scripsit etiam: *Apologeticum Tractatum pro juribus Ecclesiæ*. Ex eadem familia prodiere Robertus Maranta, auctor libri inscripti: *Speculum Advocatorum*; & Fabius Maranta Episcopus Calvensis. Carolum laudant Ughellius in Episcopis Juvenacensibus, & Toppius in Bibliotheca Neapolitana.

XXXIII. Joannes Cespedes Hispanus, ex Capellano Honorario Aulæ Hispanæ, Major Capellanus Regni Neapolitani usque ad annum 1576. Philippo IV. & Carolo II. regnantibus. Ei successor datus est.

XXXIV. Hieronymus la Marra Neapolitanus, nobili familia, optimisque moribus conspicuus, Majoris Capellani munere functus est usque ad an. 1693. Carolo II. imperante.

XXXV. Didacus Vincentius de Vidania Hispanus, diu gessit Majoris Capellani officium sub Carolo II. & Philippo V. Hispaniæ Regibus, & Carolo VI. Imperatore, usque ad annum 1732. quo obiit.

XXXVI. Cælestinus Galianus Monachus Congregationis S. Petri Cælestini Ordinis S. Benedicti, in humanis Divinisque litteris versatissimus. Romæ in Monasterio S. Eusebii, & in Archigymnasio Sapientiæ diu Theologiam, & Historiam Ecclesiasticam docuit, summa cum sui nominis laude. Illum tamquam rerum Mathematicarum peritissimum Clemens XI. Pontifex Maximus Bononiam misit, ut exploraret, sententiamque diceret, quibus modis aquæ stativæ in agro Bononiensi, quæ magnam incolis perniciem inferunt, perennes fierent, ac in Padi alveum efluerent. Illius quoque opera plurimum usus est sub Benedicto XIII. Romano Pontifice Cardinalis Alvarus Cienfuegos Orator Caroli VI. Imperatoris apud Pontificem pro restituenda Sicula Monarchīa. Cælestinæ Congregationis Procurator Generalis primum; deinde Abbas Genera-

neralis renuntiatus, eo in munere a Carolo VI. Imperatore, & Rege utriusque Siciliæ nominatur anno 1731. ad Archiepiscopalem Ecclesiam Tarentinam. Sed anno sequenti Major Capellanus Regni Neapolitani constitutus ab eodem Imperatore, ne ex sua absentia Ecclesia Tarentina aliquid detrimenti caperet, abdicavit se illius Sacerdotio, atque Archiepiscopali Titulo donatur Ecclesiæ Thessalonicensis. Regnante deinde CAROLO BORBONIO Rege, Romam anno 1740. mittitur, ut una cum amplissimo Cardinali Trojano Acquaviva, Regis Oratore apud Pontificem, curaret quæstiones plurimas inter Ecclesiasticam & laicam potestatem diu agitatas definiri, modumque iis in rebus deinceps servandum præscribi. Ad eamdem rem Pontifex nonnullos statuit Cardinales, eorumque omnium opera Concordata Neapolitana inter Sacerdotium & Imperium, Romani Pontificis, Regisque consensu inita sunt, & typis edita. Sed & ab eodem Gloriosissimo Summo Pontifice Benedicto XIV. antiqua jura Majoris Capellani Regni Neapolitani confirmari, nova insuper addi curavit, obtinuitque Galianus, editis Pontificiis Constitutionibus mox exhibendis. Dum vero is Romæ ageret, interim in Aula Neapolitana vicario nomine munus Capellani Majoris administrarunt Dominicus Rossi ex Episcopo Catacensi Episcopus Melphiensis deinde Archiepiscopus Panormitanus, & Nicolaus Rosa Episcopus Puteolanus, ornatissimi Antistites. Quoniam vero novis Concordatis statutum fuerat, ut in quibusdam negotiis mixti fori, neque soli Judices Ecclesiastici, neque soli laici jus redderent; sed Magistratus quidam immineret ex Ministris Ecclesiasticis a Romano Pontifice, laicisque a Rege designatis, unde Tribunal mixtum nuncupatur, (uti olim in Gallia sub Carolo Calvo factum esse colligitur ex epistolis Hincmari Remensis) cui præesset Antistes mutuo consensu Romani Pontificis Regisque seligendus; hinc primus omnium huic Magistratui, faventibus Romano Pontifice, & Rege, Præses datus est Galianus. In bello ad Velitras gesto Regem, & castra sequutus, ut sacrum moderaretur ministerium in Aula, & in castris; parta victoria, fusis, pulsisque hostibus, servata Neapolitanis rebus tranquillitate, Regnique

felicitate confirmata, fovit Sereniſſimi Regis pietatem Deo referentis victoriam acceptam. Vivit religioſiſſimus, & doctiſſimus Antiſtes, magnaque cum ſui nominis gloria præeſt Aulicis Sacris Rebus, & Neapolitano Gymnaſio; illique longævos annos a Deo precamur.

SANCTISSIMI IN CHRISTO PATRIS

BENEDICTI XIV.

PONTIFICIS MAXIMI

CONSTITUTIO

SUPER JURISDICTIONE ET FACULTATIBUS CAPELLANI MAJORIS REGNI NEAPOLITANI.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Convenit providæ Apoſtolicæ Sedis benignitati facilem ſe, & liberalem oſtendere in gratiis, & favoribus elargiendis Chriſtianis Principibus, qui ex præclaris majorum ſuorum meritis, & ſuarum virtutum ornamentis, pietate erga Deum, devotione, & obſequio erga hanc Sanctam Sedem in conſpectu omnium ſplendere noſcuntur, piiſque eorum votis libenter annuere, quæ ad Dei gloriam, & quietem, ac tranquillitatem ſacrorum miniſtrorum procurandam conducunt, eorum præſertim, qui ſacro ſuarum Capellarum ſervitio adſcripti in Regiis Aulis verſantur, ut Chriſti fidelibus ibidem commorantibus, vel inſervientibus Sacroſanctæ Eccleſiæ Sacramenta adminiſtrent, eoſque verbo, & exemplo ad pietatem, & religionem inſtruant, atque informent.

Sane dilectus Filius noſter Trojanus tituli S. Cæciliæ S. Romanæ Eccleſiæ Presbyter Cardinalis de Acquaviva nuncupa-

cupatus pro parte cariſſimi in Chriſto Filii noſtri Caroli Siciliæ, & Hieruſalem cum tota terra citra Pharum Regis Illuſtris, & Hiſpaniarum Infantis Nobis nuper expoſuit, quod a tempore, cujus memoria non exſtat, ad Capellæ Regiæ Capellanum Majorem in toto Regno Neapolitano pro tempore exiſtentem non ſolum cura ſpiritualis Regiæ familiæ, conſanguineorum, affinium, ac omnium perſonarum in Curia, ſeu Aula Neapoli exiſtente commorantium, ipſamque Curiam ſequentium pertinet; ſed & in quibuſvis Civitatibus, Oppidis, & locis, in quibus Rex pro tempore exiſtens, Regiaque familia reſidere contigerit continue, vel ad tempus, curam animarum familiæ Regiæ, omniumque, & ſingularum perſonarum tam ex propriis Regnis, & Dominiis originem habentium, quam extraneorum cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis, & præeminentiæ exiſtentium, tam Eccleſiaſticorum, quam ſæcularium, (Archiepiſcopis & Epiſcopis exceptis,) & inſuper omnium militum, & Officialium, aliarumque perſonarum cujuſcumque ordinis & gradus in caſtris, arcibus, ſeu fortalitiis, exercitibus, nec non triremibus, navibus, ratibus, aliiſque hujuſmodi maritimis lignis Regio famulatui inſervientium & militantium, exercere, earumque Rector in ſpiritualibus nuncupari, eaſque corrigere, & viſitare, ac in eaſdem omnimodam juriſdictionem ordinariam, omnia & ſingula alia, quæ Archiepiſcopi & Epiſcopi, ac alii locorum Ordinarii in Diœceſibus ſuis de jure vel conſuetudine, aut alias quomodolibet facere, & exercere conſueverunt, idem Capellanus in prænominatas perſonas non ſolum in Regia Capella, & Palatio, ſed in omnibus aliis ſupranominatis ac deſignatis locis exercere, vel per ſe, vel per alios Miniſtros, & Capellanos a ſe deputatos ſolet.

Cum autem ex hujuſmodi facultatum uſu, & exercitio plura dubia, quæſtiones, & diſſidia inter Archiepiſcopos, & Epiſcopos Regni Neapolitani, & prædictum Capellanum Majorem exorta fuerint, quæ adhuc vigent, & graviora in diem non ſine fidelium ſcandalo timeri poſſunt, nomine prædicti Caroli Regis pro eximia ſua pietate hujuſmodi malo congrua adhibere remedia cupientis ſupplicavit, ut omnes & ſingulas

 gulas

gulas facultates, jura, & prærogativas in quascumque personas, & in quibusvis locis, Capellano Majori totius Regni Neapolitani pro tempore existenti ex antiqua & immemorabili consuetudine, vel etiam ex indulto, & privilegio Sedis Apostolicæ, vel alia quacumque ratione competentes, nostræ confirmationis robore communire, easque nominatim, & expresse designare, earumque terminos, & limites præscribere, & definire, & quatenus opus sit, de novo rursus concedere, & elargiri dignaremur, atque alias salubriter providere ad tollendas omnes controversias, & dissensiones abolendas, prout in Domino conspicimus expedire.

Nos, qui de præmissis omnibus sufficienter instructi sumus, supplicationibus prædicti Caroli Regis humiliter Nobis a prædicto Cardinali de Acquaviva porrectis inclinati, & laudabili ejus desiderio, & commendabili pro pace, & concordia inter sacros ministros retinenda, fovendaque studio satisfacere volentes, eumque gratiis, & favoribus prosequi singularibus cupientes, etiam omnium disputationum, & jurgiorum caussas prorsus eliminare, ac periculis, quæ exinde fidelium animabus imminere possunt, opportune occurrere; & præterea dirigentes considerationis nostræ intuitum ad personam Venerabilis Fratris nostri Cœlestini Archiepiscopi Thessalonicensis moderni Capellani Majoris in toto Regno Neapolitano, ejusque successorum, quos a provida dicti Caroli Regis, & Hispaniarum Infantis, suorumque in prædicto Regno successorum vigilantia, & prudentia ei non absimiles electum iri minime dubitamus, in ejus, eorumque probitate, zeloque Divini cultus, & in rebus Ecclesiasticis peritia ac scientia, recte ac prudenter hujusmodi facultatibus, Indultis, Privilegiis, Gratiis, & Concessionibus ad decorem domus Dei, & animarum salutem usuros esse, minimeque in subversionem Ecclesiasticæ disciplinæ, & perturbationem Episcopalis jurisdictionis abusuros, certo confidimus, & in Domino obsecramus. Propterea abrogatis in futurum, & penitus submotis quibuscumque, quæ contra & præter præsentium tenorem hactenus quomodolibet observata, vel prætensa fuerunt, ex certa scientia, & matura deliberatione nostra; deque Apostolicæ pote-

poteſtatis plenitudine, adhibito etiam nonnullorum Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, tenore præſentium volumus, & decernimus.

I. Ut Regia Capella in Regali Palatio Neapoli exiſtens omnia & ſingula jura, & prærogativas, excepto tamen jure aſyli, quibus publicæ Eccleſiæ fruuntur, habeat, ac potiatur, in eaque liceat Divina Officia, horaſque Canonicas ad Breviarii ac Miſſalis Romani regulam, & formam, Romanumque morem, & uſum recitare, & Miſſas per unam horam ante auroram, & unam poſt meridiem celebrare, ſeu recitari, & celebrari facere; in eaque Sacram Euchariſtiam in Sacra Cuſtodia, ſeu Tabernaculo decenter, & cum debito honore, & veneratione retinere; illamque pro gratiarum actione, vel ad Divinam opem implorandam, vel pro alia quacumque neceſſaria cauſa, & in Feſto Corporis Chriſti, & per totam ejus octavam publicæ fidelium venerationi exponere, & in uno ejuſdem octavæ die circum eamdem Capellam proceſſionaliter deferre; in quinta autem, & ſexta Feria majoris hebdomadæ Sacrum Domini Noſtri Corpus, in Sacra Cuſtodia, ſeu urna reponere, & pro Religioſo Eccleſiæ more monumentum, ſepulturamque ejuſdem Chriſti Domini, luminibus adhibitis, repræſentare. Præterea non ſolum in eadem Regia Capella, ſed in omnibus Capellis Caſtrorum, ſeu Fortalitiorum Sacra Olea, & tempore navigationis Oleum extremæ Unctionis in Regiis triremibus, & navibus bellicis congruo honore, & reverentia ſervare, & cuſtodire.

II. Inſuper ut dictus Carolus Rex, ejuſque in Regno Neapolitano Succeſſores facultatem habeant nominandi, & eligendi Sacerdotem Sæcularem, vel Regularem ab Epiſcopo ſuo approbatum, & in Romanæ Eccleſiæ communione viventem, qui munere Capellani Majoris in toto Regno Neapolitano fungi, & pro majore officii ſui decore, habitu, ſeu veſte Prælatitia, quam in Romana Curia Prælati, ſive Regulares, ſive Sæculares geſtare ſolent, pro ſua conditione ac ſtatu uti, abſque tamen geſtatione Crucis in pectore more Epiſcoporum, niſi ſit in eadem Epiſcopali dignitate conſtitutus, poſſit; & inſuper ab omni ordinaria juriſdictione exemptus,

dum-

dumtaxat Nobis & Sedi Apostolicæ immediate subjectus existat. Tum etiam ut eidem Carolo Regi, ejusque in Regno Successoribus, vel eorum Proregibus, vel per seipsos, vel per dictum Capellanum Majorem alios inferiores Capellanos, & Scholares eligere, & deputare liceat pro servitio tam Regiæ Capellæ, quam pro indigentia Hospitalium, Militum, & Classiariorum, Regiorum castrorum, seu arcium, exercituum, triremium, navium, aliorumque hujusmodi Lignorum maritimorum actu, & revera Regi inservientium, dummodo tamen personæ eligendæ se de nullo crimine inquisitos esse, testimoniales literas suorum respective Ordinariorum, ac Superiorum exhibeant. Hujusmodi vero omnes Clerici, & Sacerdotes Regio servitio adscripti, eo durante, a Locorum Ordinariorum jurisdictione prorsus exempti, solum præfato Capellano Majori subjecti sint, quemadmodum per præsentes exemptos, & respective subjectos esse declaramus. Itaque idem Capellanus Major omnes, & singulas controversias, lites & causas tam civiles, quam criminales, seu mixtas, atque etiam beneficiales, exceptis tamen causis hæresis, tum omnes causas excipimus a Sacris Canonibus, & Apostolicis Constitutionibus Summo Pontifici privative reservatas, contra dictos Capellanos, Clericos, & Scholares dictæ Capellæ in ea actu servientes, nec non in dictis Castris, Arcibus, seu Fortalitiis, aliisque locis constitutos Clericos, & Capellanos ibidem & actu inservientes, extra tamen Romanam Curiam, motas, vel movendas, tam in prima, quam in secunda, & tertia instantia audire, cognoscere, fineque debito, omni appellatione remota, pro justitia terminare possit; ita tamen ut a dicto Carolo Rege, ejusque in Regno Successoribus loco Ordinarii Assessoris alii novi Consultores tam in secunda, quam in tertia instantia, singuli in singulis eo modo, qui nunc servari solet, nisi gravitas causæ plures in qualibet instantia eligendos exigat, destinentur: & quicumque locorum Ordinarii, aut alii Judices nec eidem Majori Capellano inhibere, nec in prædictos inferiores Capellanos, Clericos & Scholares in eadem Capella actu servientes, ac alios in eisdem Fortalitiis constitutos, & constituendos, & ibi residentes, & actu inser-

inservientes Capellanos, & Clericos, tanquam ab illorum jurisdictione prorsus exemptos, & totaliter liberatos, & dicto Capellano Majori dumtaxat immediate subjectos, ullam penitus superioritatem, dominium, & jurisdictionem prædictis respectibus exercere, aut se de illis quomodolibet intromittere valeant; sed prædicti Capellani, Scholares, & aliæ personæ Ecclesiasticæ ejusdem Capellæ, & Fortalitiorum, exercituum, triremium, & locorum hujusmodi coram eodem Capellano Majori, seu ab eo Subdelegato Judice dumtaxat in omnibus causis tam motis, quam movendis extra Romanam Curiam de justitia respondere teneantur.

III. Ad hoc vero, ut præfatorum exemptorum numerus in immensum, & plus quam oportet, non augeatur, & nimium præjudicium inferatur jurisdictioni Ordinariorum, eidem Capellano Majori vigore suarum facultatum non liceat alios Clericos, & Capellanos designare, & deputare, nisi eos, qui actuali servitio Ecclesiarum, Exercituum, Regiarumque navium necessarii sunt; qui in Castris, seu Fortalitiis totius Regni, ejusque pertinentiis duo, aut tres in unoquoque Castro, seu Fortalitio esse debeant. In Exercitibus autem, Triremibus, Navibus, aliisque Lignis maritimis, quæ Regi actu inserviunt, itemque in Hospitalibus militum, & Classiariorum illi solum, qui non modo actu inserviunt, sed etiam stipendia a Rege percipiunt. In Capella autem Regia, & in Castris, seu Fortalitiis in Civitate Neapolitana existentibus solum Capellani, Scholares, & Clerici, qui actu serviunt; ita tamen, ut Scholarium numerus actu Regiæ Capellæ inservientium ultra decem, & Ecclesiæ Parochiali S. Sebastiani ultra quatuor non egrediatur; omnium autem aliorum Capellanorum, & Clericorum, comprehensis etiam Capellanis honorariis, numerum nonaginta, ita ut omnes Capellani, Scholares, & Clerici Regiæ Capellæ servitio addicti, Castrorum, seu Fortalitiorum Urbis Neapolitanæ, ejusque adjacentium, connumeratis etiam Capellanis honorariis, centum numerum non excedant: præter quem numerum si eidem Carolo Regi, ejusque Successoribus alios addere necessarium visum fuerit, id speciali dumtaxat ipsius Regis rescripto fiat,

in

in cujus pietate, eorumque Successorum certam fiduciam habemus, si opus fuerit, seligendos fore probos Ecclesiasticos viros, literas testimoniales suorum respective Ordinariorum, ut præfertur, habentes, qui morum probitate aliis ædificationi esse possint, & eo tantum numero, qui ad Divinum cultum promovendum, & ad inserviendum Regiæ devotioni, & pietati necessarius omnino, & conveniens reputabitur; & ulterius cujuslibet additorum nota Curiæ Archiepiscopali eam requirenti per Capellanum Majorem statim, ac sine ulla mora, & dilatione tradatur.

IV. Præterea volumus, & constituimus, quod ad eumdem Capellanum Majorem pro tempore existentem pertineat directio, & superintendentia circa celebrationem Divinorum Officiorum, aliarumque Ecclesiasticarum functionum, quæ in eadem Regia Capella peragi consueverunt, & tam in ipsa, quam in Ecclesia Sancti Sebastiani, sita in Arce, seu Castronovo, etiamsi Episcopali dignitate non sit insignitus, mitra, anulo, & baculo pastorali, ac aliis Pontificalibus insigniis hujusmodi uti, nec non solemnem benedictionem post missarum, vesperarum, matutinorum, & aliorum Divinorum Officiorum solemnia super populum tuum interessentem impertiri, & ducentorum dierum, si præsens Rex aut Regina fuerit, si autem Prorex, centum dierum de injunctis sibi, aut quomodolibet debitis pœnitentiis indulgentiam, & remissionem ab omnibus fidelibus ibi præsentibus vere contritis & confessis consequendam auctoritate Apostolica concedere, & publicare possit: In aliis vero Ecclesiis, nisi coram Rege, aut Regina, aut Prorege, & dummodo Episcopus loci in eadem Ecclesia præsens non adsit, qui per se ipsum ea peragere desideret, ac velit, & insuper in Cathedralibus, & Metropolitanis, nisi ab Ordinario licentia obtenta, Pontificalia exercere nequeat.

V. Liceat autem eidem Capellano in quibuscumque Collegiatis, Parochialibus, & aliis inferioribus Ecclesiis Sæcularibus, & quorumvis Ordinum Regularibus, etiam Monialium in eodem Regno constitutis, non autem in Ecclesiis Cathedralibus, seu Metropolitanis, nisi de expressa suorum Ordina-

dinariorum licentia, ad quas eumdem Regem, vel Reginam, aut Proregem pro tempore existentem devotionis, aut alia ex causa declinare contigerit, per se, aut alios Capellanos cum Scholaribus, & Capellæ prædictæ Ministris Divina Officia, & Missas tam privatas, quam solemnes celebrare, aut celebrari facere.

VI. Quotiescumque vero in eadem Regia Capella, & Ecclesia Parochiali Sancti Sebastiani, in aliis autem Ecclesiis cum Rex, aut Regina, aut Prorex præsentes aderunt, & Episcopus Loci in eadem Ecclesia præsens non reperiatur, verbum Dei annunciare opus fuerit, in ejus arbitrio sit, quemcumque velit, & idoneum censuerit, Evangelii Concionatorem accersire sive Sæcularem, sive Regularem, dummodo is ab hujusmodi prædicationis officio, si Sæcularis sit, a suo Ordinario, & ab Episcopo Loci, si vero Regularis, a suo Superiore Regulari suspensus, & interdictus non fuerit; sed in Ecclesiis, & Capellis ejus jurisdictioni subjectis, in quibus Rex aut Regina præsentes non aderunt, idem Capellanus Major Concionatorem eligat, qui tamen alias per Episcopum, si Sæcularis fuerit, si vero Regularis, etiam per ejus Superiorem Regularem ad verbum Dei prædicandum approbatus sit, ac licentiam, vel benedictionem juxta Concilii Tridentini decreta ab ipso Ordinario obtinere teneatur.

VII. Si vero Capellanus Major sit in Episcopali, seu Archiepiscopali Dignitate constitutus; prædictis Scholaribus Regiæ Capellæ, & Ecclesiæ Parochialis Sancti Sebastiani dumtaxat conferre primam tonsuram, ac deinceps ad omnes Ordines minores, atque etiam ad Ordines majores, seu Sacros juxta Sacrorum Canonum præscripta, & Apostolicarum Constitutionum regulas promovere; sin minus, datis literis testimonialibus super eorum ætate, vita, & moribus, titulo ordinationis, & idoneitate scientiæ eos remittere ad proprios Ordinarios ab ipsis promovendos: Si autem non sint Episcopi, aut ordinationes non habeant, a quocumque alio Episcopo in Regno Neapolitano existente, dummodo non sit Episcopus Titularis, & prænominati Scholares habeant omnes, & singulas qualitates Clericis promovendis in Regno Neapoli-

tano præſcriptas in noviſſimis Concordatis inter Sedem Apoſtolicam, & dictum Carolum Regem, & inſuper in ſupradicta Regia Capella, aut Eccleſia Parochiali Sancti Sebaſtiani per triennium continuum actu inſervierint: præterea per ſe, aut alios a ſe deputatos ejuſdem Regiæ Capellæ Capellanos, Scholares, & Clericos, qui propter violentam manuum injectionem in alios Clericos, citra tamen membrorum mutilationem, aut enormem læſionem, ſententiam excommunicationis incurrerint, & hujuſmodi ſententia ligati Miſſas, & alia Divina Officia, non tamen in contemptum clavium, celebrando, irregularitatem aliquam contraxerint, ab eadem ſententia excommunicationis, injuncta eis pro modo culpæ aliqua pœnitentia ſalutari in forma Eccleſiæ conſueta, abſolvere, & ſuper irregularitate prædicta diſpenſare, omnemque inhabilitatis, & infamiæ maculam, ſive notam per eos propterea contractam abolere libere, ac licite poſſit, & valeat, & reſpective poſſint & valeant.

VIII. Inſuper ut idem Capellanus Major pro tempore exiſtens Regum, Reginarum, ac Filiorum, & ſingulorum utriuſque ſexus ipſorum Familiarium, ubicumque Rex, aut Regia Curia, ſeu Aula fuerit, etiam ruri recreationis cauſa, qui eis actu inſervientes ſint, & eorum impenſis, uti familiares continui commenſales, viventes, & aliorum omnium, qui in Regio Palatio, & viridario, & in navali, ſeu interiori portus parte, vulgo *Darſena*, & in Caſtris, ſeu Fortalitiis clauſis Neapolitanæ Civitatis, ejuſque adjacentiis, nempe in caſtro novo, in caſtro ovi, & in caſtris S. Herami, Bajæ, & Hiſchiæ, & in omnibus aliis locis ſupra nominatis ejuſdem Capellani juriſdictioni ſubjectis morantur, & degunt, donec, & quouſque in iiſdem locis commorentur, animarum curam gerat æque, ac ſi eorum Rector, & proprius Parochus exiſteret, & per ſe, vel alium, ſeu alios Presbyteros Sæculares, vel quorumvis Ordinum Regulares de Superiorum ſuorum licentia, prævio tamen examine ab eodem Capellano Majori approbandos, & ſalva Regi, & Reginæ facultate eligendi ſibi proprium Confeſſarium arbitrio ſuo ex Presbyteris ab eodem Capellano Majori approbatis, ſupradictorum omnium con-

confeſſiones audire; eiſque Sacramenta adminiſtrare etiam in mortis articulo; & tempore interdicti eorum corpora Eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ, dummodo ipſi cauſam interdicto non dederint, neque per eos ſteterit, quo minus interdicto pareatur.

IX. Matrimoniis etiam celebrandis, factis tamen prius denunciationibus, ſeu proclamationibus a Concilio Tridentino requiſitis, ſi uterque contrahens in locis præſignatis habitent, & morentur; Si vero mulier ibi domicilium non habuerit, denunciationes, ſeu proclamationes pro parte mulieris fiant, & matrimonium celebretur in Parochiali Eccleſia, intra cujus fines ipſa mulier commoratur; ſi autem aliqui ex prædictis Exteri fuerint, capta prius per loci Ordinarium informatione, ac ab eodem decreto gratis obtento, quod inter eos licite matrimonium celebrari valeat, ſimiliter idem Capellanus Major, vel alius, ſeu alii ab eo deputandi, nulla alterius Parochi licentia requiſita, ſolemniter intereſſe: inſuper filios infantes in iiſdem locis natos, necnon Judæos, ſeu Turcas, ſufficienter tamen prius cathechizatos, quos in eorumdem Regum præſentia ex quavis cauſa baptizari oportuerit, aut prædicti Reges tenere, ſeu ſuſcipere voluerint, baptizare; ita tamen, ut baptizatorum, Parentumque, ac Compatrum, & Commatrum, necnon Matrimonio ſimul junctorum nomina deſcribantur in libro, quem idem Capellanus Major, vel quiſque Capellanus curatus in ſingulis prædictis locis habere, & penes ſe retinere debeat, ex quo ad omnem Ordinariorum locorum, & partium requiſitionem fides, ſeu atteſtationes in forma ſolita tradantur.

X. Capellanos, & Presbyteros juxta numerum, ac modum ſupra ſtabilitum, ad audiendas Confeſſiones pro militaribus copiis tam Regis propriis, quam auxiliaribus, tam in Regno utriuſque Siciliæ, quam extra, ubicumque ab eis iterfaciendum, vel morandum eſſe contigerit, tum etiam pro ſervitio triremium, & Regiarum navium, & perſonarum in eis exiſtentium deputatos, prævio examine, cæteriſque ſervari ſolitis, approbare, & omnia Parochialia Sacramenta exiſtentibus militibus in actuali itinere, & expeditione contra hoſtes per eoſdem adminiſtrari facere. Si autem milites in

ftationibus fint, præfati Capellani exhibere teneantur literas patentes ejufdem Capellani Majoris fuper eorum approbatione locorum Ordinariis, feu eorum Vicariis Generalibus, fi præfentes adfint; fi vero abfentes, Paròchis, in quorum Parochiis caftra, feu ftationes militum prædictorum pofitæ funt, a quibus licentia parochialia munera peragendi impertiri, & nullatenus, iifdem literis infpectis, denegari poffit: Matrimonia autem coram Parocho loci cum interventu Capellani militum celebrentur, & quoad alia omnia Sacramenta, & functiones parochiales peragantur a Parochis locorum, dummodo vocati intereffe non recufent; Si autem adeffe noluerit, liceat Capellano militum eafdem functiones obire cum dimidia parte emolumentorum, quæ de jure integra ad Parochum loci fpectarent; eademque omnia pro militibus ftationariis præfcripta, quoad milites in caftris, feu Fortalitiis Regni non claufis exiftentes, & proprium Parochum non habentes, omnino ferventur.

XI. Eofdem autem milites, ac Officiales tempore tamen actualis expeditionis dumtaxat belli actu exiftentis contra hoftes, a crimine hærefis, apoftafiæ a fide vel per fe, vel per alios abfolvere, ea tamen lege & conditione, ut hujufmodi facultas in Italia, ejufque Infulis adjacentibus quoad eos dumtaxat locum habere debeat, qui nati funt in locis, ubi hærefis impune graffatur, nec umquam errores judicialiter abjuraverint, vel Sanctæ Romanæ Ecclefiæ reconciliati fuerint.

XII. Omnibus infuper perfonis utriufque fexus in militaribus copiis exiftentibus, dum actualis expeditio contra hoftes habetur, tam quadragefimalibus, quam aliis anni temporibus, & diebus, quibus efus carnium, ovorum, cafei, butyri, & aliorum lacticiniorum eft prohibitus, eifdem ovis, cafeo, butyro, & aliis lacticiniis, atque etiam carnibus, excepta tamen quoad carnes hebdomada Sancta, & omnibus diebus Veneris, & Sabbati totius anni, & fervata forma jejunii, quatenus pro locorum, temporum, & perfonarum conditione fieri poteft, præfcripta in noftris literis noviffime editis fub datum Romæ die xxx. Maji MDCCXLI. utendi, & vefcendi licentiam impendere.

XIII.

XIII. Insuper triremibus, & navibus pro Regis usu ac servitio noviter constructis, tum etiam vexillis, aliisque rebus hujusmodi ad militiam spectantibus benedictionem in forma Ecclesiæ solita impertiri.

XIV. Et demum omnibus supranominatis personis utriusque sexus ejusdem Capellani Majoris curæ in spiritualibus commissis ab observatione diei festi, si aliquod urgens opus in supradesignatis locis, nempe in Regia Aula; & Palatio, in Castris clausis Civitatis Neapolitanæ, in Navali, seu interiori Portus parte, vulgo *Darsena*, in hospitalibus classiariorum, & militum, aliisque hujusmodi facere necesse fuerit, dispensationem, cum obligatione tamen audiendi Missam, & aliquod aliud pium opus, quoad tempus, & occupatio, & personarum conditio sinet, obeundi, concedere: Illos insuper per se vel per alios Ecclesiasticos Viros probos, & prudentes visitare, & corrigere, atque in eosdem omnimodam jurisdictionem ordinariam, atque omnia alia, quæ pro bona animarum curæ directione Archiepiscopi, & Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in suis respective Diœcesibus facere consueverunt, iis dumtaxat exceptis, quæ ad exercitium Ordinis Episcopalis pertinent, quæ in Regia Aula tantum, ubi Rex, & Regina, seu Prorex totius Regni moratur, & in Ecclesia Parochiali Sancti Sebastiani ab eo, si sit Episcopus, peragi posse volumus, & constituimus, libere facere, & exercere; iisdemque omnibus, & singulis a quibuscumque eorum peccatis, criminibus, excessibus & delictis quantumvis gravibus, & enormibus, etiam Episcopis, & locorum Ordinariis reservatis, de quibus ore confessi, & corde contriti fuerint, salutari pœnitentia pro modo, & gravitate culpæ imposita, debitam absolutionem vel per se, vel per alios impendere, & elargiri libere, ac licite possit, & valeat, auctoritate Apostolica, scientia, & potestate prædicta concedimus, & indulgemus.

XV. Decernentes præsentes literas, & in eis contenta quæcumque nullo umquam tempore de subreptionis, aut obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, vel alio quovis etiam quantumvis magno & inexcogitato, & substantiali defectu, etiam ex eo quod super præmissis solemnitates,

tes, & alia quævis servanda, & adimplenda servata & adimpleta minime fuerint, aut ex alio quolibet capite a jure, vel facto, aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, aut quocumque alio colore, vel causa etiam tali, quæ ad effectum validitatis prædictorum specialiter exprimenda foret, notari, impugnari, aut in jus, vel in controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, aut aliud quodcumque juris, gratiæ, & justitiæ remedium impetrari non posse; sed illas semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, ac perpetuo observari: Sicque, & non aliter per quoscumque Judices quavis auctoritate fungentes, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & causarum Palatii Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, interpretandi, & definiendi facultate, & auctoritate, ubique, & in quacumque instantia, interpretari, judicari, & definiri debere, irritum quoque, & inane quidquid secus super his a quocumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibusvis Apostolicis, necnon in Provincialibus, vel Generalibus Conciliis editis constitutionibus, & ordinationibus, necnon quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, atque etiam dictæ Ecclesiæ Neapolitanæ, juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, Privilegiis quoque & indultis, & literis Apostolicis contra præmissa quomodolibet editis, concessis, confirmatis, & innovatis; quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia singularis forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores perinde, ac si de verbo ad verbum, nil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, præsentibus inserti foret, pro plene & sufficienter expressis, ac insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie ad effectum præmissorum scientia, & potestatis plenitudine similibus derogamus, & ad plenum derogatum

esse

esse volumus, & declaramus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus denique, mandamus, & decernimus, quod tam ipse Capellanus Major, quam alii supradicti de cætero nullis aliis, præter quam supra expressis facultatibus, privilegiis, gratiis, & indultis, & quoad personas, res, loca & casus supra expressos dumtaxat respective uti valeant, nec etiam aliam ipse Capellanus Major, quam supra expressam jurisdictionem, & superioritatem in Ecclesiis, & Capellis, ac personis hujusmodi habere, exercere, vel vindicare, aut prætendere, etiam vigore extensionis, seu comprehensionis, seu etiam rationis Majoritatis, aut sub prætextu cujuscumque privilegii, aut indulti præsertim Leonis X. aut quorumcumque aliorum Prædecessorum nostrorum, seu Regaliæ, aut possessionis etiam immemorabilis, & tituli ex ea resultantis, scientia, patientia, & tolerantia quorumcumque Superiorum, & Ordinariorum, etiam Sedis Apostolicæ, roboratæ, nequaquam possit. Nos enim quascumque alias facultates, exemptiones, privilegia, gratias, & indulta per quoscumque Romanos Pontifices, & præsertim Leonem prædictum, Prædecessores nostros, ac Sedem Apostolicam Capellæ Regiæ Capellano Majori, aliisque suprascriptis personis hactenus concessa, literasque Apostolicas etiam in forma Brevis, aut sub plumbo, aut alias quomodolibet, & quibusvis clausulis, & conditionibus desuper expeditas, motu proprio, scientia, & potestatis plenitudine paribus perpetuo revocamus, annullamus, cassamus, & abolemus, ac revocata, annullata, cassa, & abolita esse declaramus, & quamcumque quasi possessionem etiam immemorabilem, & centenariam & ultra improbamus; ita ut nunquam in judicio, aut extra allegari, aut ad effectum aliquem eis suffragari possint: Salvis tamen omnibus juribus, prærogativis, privilegiis, & facultatibus in Scholares, Lectores, aliasque personas Regiæ Universitatis Studiorum Neapoli existentis, tum etiam quoad causas, & personas, Rectores, seu Possessores nonnullorum Beneficiorum, & Ecclesiarum, vel iisdem Ecclesiis inservientes, quæ ad nominationem, seu præsentationem, aut jus patronatus Regium spectant, ab immemorabili tempore eidem Capellano Majori,

ut

ut afferitur, competentibus, quæ per præfentes neque approbare, neque eis ullatenus derogare intendimus.

Cæterum quia difficile foret, præfentes noftras literas ad fingula loca, ubi fortaffe opus erit, deferri, volumus, ut earum exemplis etiam impreffis, manu tamen publici Notarii fubfcriptis, & prædicti Capellani Majoris figillo munitis eadem prorfus fides adhibeatur, quæ præfentibus adhiberetur, fi forent exhibitæ, vel oftenfæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noftræ conceffionis, privilegii; indulti, decreti, mandati, declarationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei aufu temerario contraire: fi quis autem hoc attentare præfumpferit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoftolorum ejus fe noverit incurfurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millefimo feptingentefimo quadragefimo primo pridie nonas Julii, Pontificatus noftri anno primo.

P. Cardinalis Aldrovandus Prodat. = Pro D. Cardinali Paffioneo. = Cajetanus Amatus. = Vifa de Curia. = Loco ✝ Plumbi. = N. Antonellus. = J. B. Eugenius.

MO-

MOTUS PROPRIUS
SANCTISSIMI IN CHRISTO PATRIS
BENEDICTI PAPÆ XIV.
SUPER NONNULLIS ALIIS FACULTATIBUS CAPELLANI MAJORIS REGNI NEAPOLITANI.

BENEDICTUS PP. XIV.
NEAPOLITANA.

MOtu proprio &c. Cum alias per nostras literas sub plumbo, datas Romæ apud S. Mariam Majorem pridie nonas Julii, Pontificatus nostri anno primo, ad supplicationem carissimi in CHRISTO Filii nostri CAROLI Siciliæ, & Jerusalem cum tota Terra citra Pharum Regis Illustris, & Hispaniarum Infantis, varias & diversas facultates Venerabili Fratri nostro Cœlestino Archiepiscopo Thessalonicensi moderno Capellano Majori, ejusque successoribus concesserimus, inter cæteras, ut Capellanos, & Presbyteros, juxta numerum, ac modum in iisdem literis stabilitum, ad audiendas confessiones pro militaribus copiis tam Regis propriis, quam auxiliaribus, tam in Regno Utriusque Siciliæ, quam extra, ubicumque ab eis iter faciendum, vel morandum esse contingeret, prævio examine, cæterisque servari solitis, approbare; & omnia parochialia Sacramenta existentibus militibus in actuali itinere, & expeditione contra hostes per eosdem administrari facere; necnon eosdem milites ac officiales tempore actualis expeditionis a crimine hæresis, apostasiæ a fide vel per se, vel per alios absolvere: omnibus insuper personis utriusque sexus in militaribus copiis existentibus, tam quadragesimalibus, quam aliis anni temporibus & diebus, quibus esus carnium, ovorum, casei, butyri, & aliorum lacticiniorum est prohibitus, eisdem ovis, caseo, butyro, & aliis lacticiniis, atque etiam carnibus, exceptis tamen quibusdam

diebus, & ſervata forma jejunii a Nobis præſcripta, utendi, & veſcendi licentiam impendere: iiſdemque omnibus, & ſingulis diſpenſationem ab obſervatione diei feſti, ſi aliquod opus faciendum neceſſario fuerit, concedere: & præterea a quibuſcunque eorum peccatis, criminibus, exceſſibus, & delictis, quantumvis gravibus & enormibus, etiam Epiſcopis & locorum Ordinariis reſervatis, de quibus ore confeſſi, & corde contriti fuerint, ſalutari pœnitentia pro modo & qualitate culpæ impoſita, debitam abſolutionem vel per ſe, vel per alios impendere, & elargiri libere ac licite poſſit & valeat, prout latius in præfatis literis noſtris continetur; quarum tenores hic pro ſufficienter inſertis, & expreſſis haberi volumus. Cum autem poſtea a præfato Archiepiſcopo Theſſalonicenſi Nobis expoſitum fuerit, ad opportunam Sacramentorum adminiſtrationem, & procurandam animarum ſalutem pro militibus in actuali expeditione contra hoſtes exiſtentibus, nonnullis aliis facultatibus, per ſe vel per alios eccleſiaſticos viros exercendis, omnino indigere; Nos animarum ſaluti, quantum in Domino poſſumus, conſulere cupientes, motu ſimili &c. eidem Venerabili Fratri noſtro Cœleſtino Archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus in dicto Regno utriuſque Siciliæ Capellanis Majoribus pro tempore concedimus & impartimur infraſcriptas etiam facultates, ad noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum duraturas, per ſe, vel per alium ſeu alios Sacerdotes probos & idoneos, & juxta formam in præfatis literis noſtris præſcriptam approbatos, ab eodem Capellano Majori ſubdelegandos, pro militaribus tamen copiis, tam propriis dicti Regis, quam auxiliaribus, in actuali expeditione contra hoſtes exiſtentibus dumtaxat, non autem in hibernis, aut præſidiis commorantibus, exercendas: Videlicet abſolvendi omnes & ſingulas perſonas in iiſdem copiis militaribus exiſtentes a quibuſcunque eorum peccatis & delictis, quantumvis gravibus & enormibus, non ſolum Epiſcopis & locorum Ordinariis, ſed etiam Nobis & eidem Sedi Apoſtolicæ ſpecialiter reſervatis, & reſervari ſolitis: commutandi, relaxandi, diſpenſandi, & abſolvendi reſpective, prout & in quantum Epiſcopis & locorum Ordinariis juxta Sacros Canones, & Concilii

cilii Tridentini decreta id facere licet & permittitur, quoad vota, juramenta, irregularitates, & censuras Ecclesiasticas, nempe excommunicationes, suspensiones, & interdicta; necnon quoad omissionem omnium, seu aliquarum ex denunciationibus, quæ Matrimoniis personarum, ad prædictas copias pertinentium, & cum illis commorantium, contrahendis præmitti deberent: concedendi quibuscunque utriusque sexus CHRISTI fidelibus, ad præfatas copias pertinentibus, in articulo mortis, saltem contritis, si confiteri non poterunt, necnon in Nativitate Domini nostri JESU-CHRISTI, Paschatis Resurrectionis, & Assumptionis B. Virginis festis diebus vere pœnitentibus & confessis, ac Sacra Communione refectis plenariam omnium suorum peccatorum indulgentiam & remissionem: singulis autem diebus Dominicis, & aliis festivis de præcepto relaxandi iis, qui ejus concionibus intervenerint, decem annos de injunctis illis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta: celebrandi Missam una hora ante auroram, & alia post meridiem, & si cogat necessitas, etiam extra Ecclesiam in quocunque loco decenti, etiam sub dio, & sub terra, & gravissima omnino urgente necessitate, etiam bis in die, si tamen in priori missa ablutionem non sumpserit, ac jejunus fuerit; necnon super Altari portatili, & non integro, seu aliqua in parte fracto, aut læso, & sine Sanctorum Reliquiis; ac demum, si aliter celebrari non possit, & absit periculum sacrilegii, scandali, & irreverentiæ, etiam præsentibus hæreticis, aliisque excommunicatis: benedicendi quæcunque vasa, tabernacula, vestimenta, paramenta & ornamenta ecclesiastica, aliaque ad Divinum cultum pro servitio earundem copiarum dumtaxat necessaria, & pertinentia; exceptis tamen iis, in quibus sacra unctio adhibenda erit: reconciliandi Ecclesias, Capellas, & Cœmeteria, ac Oratoria quomodolibet polluta, in illis partibus, in quibus ipsæ copiæ consederint, si ad locorum Ordinarios commodus non pateat accessus, aqua tamen prius per aliquem Catholicum Antistitem, ut moris est, benedicta, imo etiam, magna urgente necessitate, ut Missæ Dominicis, & aliis festivis diebus celebrari possint, illa etiam a memorato

 Anti-

Antiſtite non benedicti. Demum celebrandi Miſſam de Requiem in quocunque altari, etiam portatili, ſi aliter celebrari non poſſit, & per ejus applicationem liberandi animam alicujus ex pie defunctis dictarum copiarum, ſecundum celebrantis intentionem, a Purgatorii pœnis per modum ſuffragii. Cæterum cum facultates prædictæ ad animarum ſalutem admodum pertineant, præſentes, & deſuper conficiendas literas nullo unquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quoquam alio defectu notari, vel impugnari poſſe, ſed eas validas & efficaces fore & eſſe, ſuoſque plenarios & integros effectus ſortiri & obtinere debere, Apoſtolica auctoritate decernimus. Non obſtantibus quibuſvis Apoſtolicis, etiam in univerſalibus, provincialibus, & ſynodalibus Conciliis editis, vel edendis, generalibus, vel ſpecialibus conſtitutionibus & ordinationibus, privilegiis quoque indultis & literis Apoſtolicis, quibuſvis ſuperioribus, & perſonis in genere, vel in ſpecie, etiam motu pari &c. conceſſis, approbatis, & innovatis: quibus omnibus & ſingulis, hac vice dumtaxat, ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque, cum clauſulis opportunis.

Fiat. Motu Proprio P.

Et cum abſolutione a cenſuris ad effectum &c. & quod aliæ dicti Cappellani Majoris conceſſiones & facultates habeantur pro expreſſis, ſeu in toto, vel parte exprimi poſſint in literis, & de conceſſione & impartitione hujuſmodi, aliiſque præmiſſis, ut ſupra latiſſime extenſis, & quod præmiſſorum omnium, & ſingulorum aliorumque neceſſariorum major, & verior ſp. & expoſitio fieri poſſit in literis per viam de Curia, ut vocant, ſi videbitur, expediendis, aut ſola præſentis ſchedulæ Motus proprii Noſtri ſignatura ſufficiat, & ubique fidem faciat in judicio, & extra illud, regula quacunque contraria non obſtante. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem IV. Idus Novembris, anno ſecundo.

Fiat P.

S. V.

S. V. Motu proprio concedit Capellano Majori in toto Regno Neapolitano, ejusque successoribus facultates, ad V.S. & Sedis Apostolicæ beneplacitum duraturas, pro militaribus copiis in actuali expeditione contra hostes existentibus dumtaxat, celebrandi in casu necessitatis in quibusvis locis; benedicendi paramenta, & alia necessaria ad Divinum cultum; reconciliandi Ecclesias, & Oratoria quomodolibet polluta; absolvendi a peccatis, etiam Summo Pontifici, & Sedi Apostolicæ reservatis; commutandi, relaxandi, dispensandi, & absolvendi respective quoad vota, juramenta, irregularitates, & censuras; celebrandi Missam de Requiem in quocunque altari, & per ejus applicationem liberandi animam alicujus pii defuncti a Purgatorii pœnis; concedendi plenarias peccatorum indulgentias diversis festis diebus, & præsertim in articulo mortis, omnibus utriusque sexus = N. Antonellus Abbreviator de Curia.

APPENDIX

DE CAPELLA, LITURGIA, ET SACRIS CÆREMONIIS AULÆ LUSITANÆ.

Apellam Aulæ Lusitanæ vetustissimam esse tradit Clarissimus Antonius Cajetanus Sousa Teatinus lib. 4. cap. 178. Historiæ Regum Portugalliæ. Nam Alphonso I. regnante, Ecclesia Sanctæ Mariæ de Oliveira Capellæ Regiæ dignitate ornabatur; tum etiam in Civitate Conimbricensi, ubi aliquando Regium fuit domicilium, Ecclesiæ Sanctæ Crucis, & Sancti Michaelis, eadem insignitæ sunt prærogativa. Regibus in Santaremi Civitate degentibus, Capella Regia fuit Ecclesia Sanctæ Mariæ de Alcacova: & in Civitate Ulyssiponensi, Ecclesiæ S. Bartholomæi, S. Martini, & Sanctæ Mariæ de Escada. At Dionysius Rex Portugalliæ Capellam in Palatio suo excitavit Sancto Michaeli Archangelo sacram; & ibi S. Elisabeth Regina Divinis vacabat Officiis, quæ a Capellanis plurimis persolvebantur, uti dictum fuit

fuit Capite primo hujus libri. Eugenius IV. Pontifex anno 1439. in gratiam Alphonsi V. Portugalliæ Regis concessit, ut in ejus Capella celebrarentur Divina Officia ritu Romano. Pontificis literas e Regiis Tabulariis erutas exhibet laudatus Auctor to. 5. monumentorum Hist. Lusit. seu *Provas da Historia Genealogica da Casa Real Portugueza*; atque ita se habent: *Eugenius Episcopus servus servorum Dei. Carissimo in Christo filio Alphonso Portugalliæ, & Algarbii Regi illustri salutem, & Apostolicam benedictionem. Meruit tuæ nobilitatis, atque devotionis sinceritas, ut te paterno confoventes affectu, precibus tuis, quantum cum Deo possumus, annuamus. Cum itaque sicut tua nobis nuper exhibita petitio continebat in dicendis Horis Canonicis morem Romanæ Ecclesiæ in Capella tua observari speciali devotione desideres, nos tuis in hac parte supplicationibus inclinati, ut per Capellanos, & Cantores tuos pro tempore existentes, Horas Canonicas, nec non Missas, & alia Divina Officia, juxta ritum supradictum in dicta Capella celebrari facere possis, ipsique Capellani, & Cantores, ut præmittitur, pro tempore existentes, Horas, nec non Missas, & Officia hujusmodi juxta morem hujusmodi dicere valeant, nec teneantur, si voluerint, ad morem, vel ordinem alium super his observandum, devotioni tuæ, nec non Capellanis, & Cantoribus ejusdem auctoritate Apostolica tenore præsentium de speciali gratia indulgemus. Nulli ergo hominum liceat &c. Datum Florentiæ anno 1439. undecimo Kalendas Octobris Pontificatus nostri anno nono.* Deinde Adrianus VI. anno 1522. petente Joanne Rege Portugalliæ indulsit, ut in Regia Capella singulis Sabbatis totius anni Officium Sanctæ Mariæ Virginis; singulis vero feriis tertiis Officium Sancti Michaelis Archangeli solemni ritu celebraretur. Pontificis litteræ ab Antonio Cajetano Sousa editæ to. 2. monumentorum Hist. Lusit. pag. 758. ita ajunt: *Carissime in Christo Fili noster salutem, & Apostolicam benedictionem. Singularis fidei constantia, & integritas, ac eximiæ devotionis affectus, quibus in nostro conspectu semper claruisti, & continuo clares, promerentur, ut votis tuis, illis præsertim, quæ ex devotionis fervore prodire conspicimus, quantum cum Deo*

Deo

Deo possimus favorabiliter annuamus. Sane exponi nobis nuper fecisti, quod ob singularem devotionem, quam ad Beatam Mariam Virginem Dei Genitricem, & Sanctum Michaelem Archangelum geris in Capella tua, in qua quamplures Capellani ad serviendum Domino in Officiis Divinis sunt deputati, singulis Sabbati, Missam solemnem, & alias Horas Canonicas de Beata Maria etiam cum cantu, singulis vero martis diebus Officium S. Michaelis hujusmodi solemniter celebrari facere posse, summopere cupis: Nos igitur tuis votis in hac parte favorabiliter annuentes, tibi, ut tam in dicta Capella, quam extra eam quocumque alio loco convenienti, & honesto, per proprios Capellanos per te deputatos, & pro tempore deputandos singulis Sabbati, & martis diebus, nisi festum solemne, aut duplex occurrant; quo casu, sequenti die, Missas, & solemnes, & cum nota de Beata Maria Virgine, & de Sancto Michaele, ac alias Horas Canonicas, & Divina Officia celebrari facere libere, ac licite valeas, devotioni tuæ de specialis dono gratiæ tenore præsentium indulgemus. Tunc temporis, Capellam Regum Lusitaniæ fuisse Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Escada tradit citatus Auctor lib. 4. cap. 12. Historiæ Regum Lusitaniæ. Verum ab Emmanuele Rege, anno 1581. excitata est Palatina Capella D. Thomæ Apostolo, Indiarum Protectori consecrata, hac posita inscriptione: *Deo Optimo Maximo. Sub honore Divi Thomæ Apostoli. Hic Rex Emmanuel Capellam Regiam dicavit, & translata fuit. An. M. D. LXXXI. Locum profanari vetat Religio.* Et huic Palatinæ Ecclesiæ Clemens XI. anno 1716. addidit Patriarchalis, & Cathedralis Ecclesiæ dignitatem, sub invocatione tamen Sanctæ Mariæ Virginis in cælum assumptæ.

II. Porro nedum Palatina Capella, & insignis, & antiqua fuit in Aula Lusitana; verum etiam Majoris Capellani dignitas, utpote quæ sub antiquis Lusitaniæ Regibus obtinuit, & ea utplurimum clarissimi Episcopi donabantur. Constat enim ex decem libris Historiæ Regum Lusitanorum a laudato Auctore editis, hanc Majoris Capellani dignitatem gessisse sub Alphonso V. Rege Joannem Manuelem Episcopum Septæ (*Ceuta*) & Rodericum de Noronha, Episcopum Lamacen-

censem, Regium Consiliarium, & Confessarium: sub Joanne II. Rege, Ferdinandum de Miranda, Episcopum Visejensem (*Viseu*) sub Joanne III. Paulum Pereira, Priorem Majoricensem; Franciscum Vasconcellos Episcopum Lamacensem, deinde Ulyssiponensem: sub Emmanuele Rege, Petrum Vaz Gaviaon Episcopum Guardensem: sub Sebastiano Rege, Ferdinandum Vasconcellos Archiepiscopum Ulyssiponensem, Julianum de Alva Episcopum Mirandæ, & Joannem de Castro Regium Consiliarium: denique sub Cardinali & Rege Henrico, Sebastiani patruo, Majorem egisse Capellanum, tum præfatum Joannem de Castro anno 1580. tum Georgium de Ataide Episcopum Visejensem, deinde supremum in Lusitania Vindicem Fidei. Sed & Decani ipsius Capellæ Regiæ ex Episcopis creabantur. Nam inter alios hoc munere functi sunt, anno 1551. Turibius Lopez Episcopus Mirandæ, Regiusque Consiliarius; & anno 1574. Emmanuel de Almada Episcopus Angræ. Mortuis Henrico, & Sebastiano Regibus, nulla superstite prole, Philippus II. Rex Hispaniæ Lusitano imperio potitus est; quamobrem nulli fuerunt in Lusitania Reges usque ad annum 1641. quum regnante in Hispania Philippo IV. excitata seditione, Joannem Ducem Brigantinum ex atavis Regibus progenitum, Lusitani Regem salutarunt. Eo imperante sub nomine Joannis IV. Alvarus Costa Episcopus Visejensis Majorem egit Capellanum. Joanni IV. successit Alphonsus VI. in cujus Aula Emmanuel a Cunha Episcopus Helvarum, Regius Consiliarius, circa annum 1656. Majoris Capellani munere fungebatur; eodemque anno Franciscus de Sottomayor Episcopus Targensis Decanum agebat Regiæ Capellæ. Is vero sub Petro II. Alphonsi VI. successore electus Episcopus Lamacensis, fuit quoque Major Capellanus: cui in eodem munere successit Ludovicus de Sousa, Regius Consiliarius, & Episcopus primum Bonæ, deinde Archiepiscopus Ulyssiponensis, & Cardinalis. Archiepiscopo Ulysiponensi Majori Capellano subrogatus fuit in eo munere anno 1702. Joseph de Lencastre Episcopus Leiriensis, Regius Consiliarius, & supremus in Lusitania Fidei Vindex. Denique anno 1705. Nunus da Cunha de Ataide, Præfectus Regiarum Cortinarum, Episcopus Tar-

Targensis, donatus est Majoris Capellani dignitate, & anno 1712. Cardinalatu auctus. Atque hi amplissimi Episcopi sacris Aulæ Lusitanæ rebus præfuerunt ad annum usque 1716. cum a Clemente XI. Pontifice Optimo Maximo Capella Regia in Patriarchalem Ecclesiam erecta est, Magnoque Capellano dignitas Patriarchæ Ulyssiponensis addita fuit.

III. Neque tunc primum Lusitanos Reges, Majoresque suos Capellanos Romani Pontifices magnis honoribus affecerunt: siquidem jam antea plurima, & amplissima illis contulerant privilegia. Diximus Capite quarto hujus libri, Leonem X. datis Bullis anno 1514. & anno 1515. declarasse a Majori Capellano discutienda, ac definienda esse negotia sive civilia, sive criminalia Capellanorum, & Aulicorum omnium, tum etiam negotia Ecclesiarum Regii juris. Hasce Bullas exhibent Cabedus in libello de Patronatu Regiæ Coronæ, & Sousa in Historia Regum Lusitaniæ: tunc vero temporis hoc ministerio fungebatur Petrus de Menezes Episcopus Guardensis, Emmanuele regnante. At insigniorem Magno Capellano potestatem addidit idem Pontifex Leo X. Brevi edito die 12. Junii, anno 1518. statuens, ob censurarum in Regios Magistratus inflictarum frequentiam, ut ne ullis Archiepiscopis, Episcopis, aliisve Præsulibus totius Regni fas esset censuras proferre sive in Regios Magistratus, sive in Civitates, & Oppida Regni, nisi antea a Majori Capellano discussa, ac probata fuisset causa ferendi censuras. Hanc Leonis X. Constitutionem habes to. 2. monumentorum Historiæ Lusitanæ, Auctore Antonio Cajetano Sousa, pag. 249. ibi: *Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati, tibi, & qui pro tempore fuerit in Capella dicti Emmanuelis Regis Major Capellanus, qui etiam, ut idem asserit Rex, Judex est Ordinarius familiarium, & Curialium ipsius Emmanuelis Regis, de quorum numero pro majori parte Rectores, Correctores nuncupati Provinciarum, & Civitatum hujusmodi existunt in omnibus causis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus per Sedem Apostolicam deputatus, de validitate, vel nullitate censurarum, & pœnarum ecclesiasticarum per quoscumque locorum Ordinarios Judices, & Commissarios in aliquem, vel aliquos ex modernis, & pro tempore*

Ppp *pore*

pore existentibus Provinciarum, & Civitatum Rectoribus hujusmodi, vel aliis Regiis Commissariis Foraneis nuncupatis, seu eorum ministris pro tempore promulgatarum, tam per viam appellationis, quam simplicis querelæ cognoscendi, & appellatione remota eas si juste repererit esse latas, observari faciendi, sin minus relaxandi, & dum eorum cognitio pependerit, ne interim dictorum Rectorum in jure dicendo, & justitia ministranda populis eorum regimini commissis officium cesset, censurarum earumdem effectum recepta in forma juris idonea cautione de ejus mandatis parendo suspendi, & sub similibus censuris, & aliis etiam pecuniariis pœnis quibusvis Judicibus, & personis inhibendi, & brachium sæculare contra inobedientes invocandi, & in præmissis etiam per edictum publicum constito tibi, & dicto pro tempore existenti Majori Capellano de non tuto accessu procedendi, ac alia omnia, & singula in eisdem præmissis, & circa ea quomodolibet opportuna faciendi, gerendi, & exequendi, Apostolica auctoritate, tenore præsentium plenam, & liberam concedimus facultatem. Id etiam a Julio III. Pontifice statutum est, datis litteris die 8. Decembris, anno 1551. Majori Capellano Regis Lusitaniæ, ibidem a Sousa relatis, quibus Suspensionis pœnam, Interdictumque ab ingressu Ecclesiæ pronuntiat in Archiepiscopos, Episcopos, aliosve Antistites Regni Lusitaniæ, qui Regios Magistratus, Regnique Civitates innodassent censuris, quas Magnus Capellanus ratas minime habuisset. In eos quoque Clericos totius Regni, qui in locis Regiæ venationi addictis venarentur, Majorem Capellanum censuras, aliasve pœnas infligere posse statuit Leo X. litteris conscriptis die 16. Septembris, anno 1519. Episcopo Lamacensi Majori Capellano, ubi ei committit: *quatenus ad ipsius Emmanuelis omnimodam requisitionem, omnes, & singulos Clericos etiam in sacris, & Presbyteratus Ordinibus constitutos sub excommunicationis, ac pecuniariis pœnis tuo arbitrio imponendis, & moderandis, & per ministros tuos exigendis, moneas, quatenus in aliquo ex dictis sylvis, & aliis locis prohibitis sine ipsius Regis expressa licentia venari, aut per illa cum canibus, vel accipitribus, seu falconibus, aut alio venatorio apparatu vagari præsumant.*

Cum

Cum itaque Majori Capellano amplissima hæc jura communicata essent; æquum erat, & consentaneum, ut ne cæteris Regni Episcopis inferior esset Ordine, quibus dignitate præstabat, ex Episcoporum numero ipse accerseretur. Quamobrem cum Joannes de Castro Regius Consiliarius, Majorque Capellanus tum Sebastiani Regis, tum Henrici Cardinalis, ac Regis, Episcopali dignitate minime effulgeret; ei tamen Pius V. Pontifex Brevi dato, die 12. Junii, anno 1571. fas esse dixit, ut jura, facultates, & prærogativas Majoris Capellani exerceret, quamvis nulla dignitate præstaret. Ita refert laudatus toties Antonius Cajetanus Sousa lib. 4. cap. 17. pag. 613. Historiæ Regum Lusitaniæ.

IV. Sed & Clericos Palatinos Lusitanorum Regum plurimis donarunt beneficiis Romani Pontifices. Nam petente Joanne III. Rege Portugalliæ, ut sibi integrum, liberumque esset Clericos, sacris Ordinibus innexos, & residentiæ legibus adstrictos, & a tractandis sæcularibus negotiis prohibitos in Consilium suum adsciscere, quorum doctrina, ac pietate adjuvaretur Respublica: Paulus III. Romanus Pontifex Breve edidit die 28. Septembris, anno 1538. permisitque, *omnibus, & singulis dictorum Regnorum personis ecclesiasticis, etiam in sacris, etiam Presbyteratus Ordinibus constitutis, etiam quæcumque, quotcumque, & qualiacumque Beneficia Ecclesiastica obtinentibus, ut quamdiu in humanis egeris, in dicto tuo Consilio intervenire, & interesse, & civiles causas in eo pro tempore introductas, non tamen ad forum ecclesiasticum spectantes audire, cognoscere, & prout justitia suadebit, terminare libere, ac licite valeant*. Munificentior in eumdem Joannem Regem Julius III. Pontifex in quodam Brevi signato die 25. Martii anno 1551. Clericis, qui in Consilio Regis sederent, potestatem fecit dicendi sententiam, jusque reddendi in causis criminalibus, quin irregulares evaderent, vel ullis censuris alligarentur; eosdemque, dum Regis obsequio addicti in Aula versabantur, liberos dixit a residentiæ vinculo, quo sive in suis Ecclesiis, sive in Cœnobiis suis, si ex Monachorum numero fuissent, adstringebantur. Jam diu antea Joannes XXII. die 8. Martii, anno 1325. Alphonsum Portugal-

tugalliæ Regem hoc donaverat privilegio, ut qui Clerici illius Aulæ, & obsequiis mancipati erant, suorum Beneficiorum proventibus fruerentur, etsi in iis minime residerent, imo nec umquam illic residentiam fecissent.

V. Quamvis tot emineret titulis Capella Regum Lusitaniæ, insigniorem tamen assecuta est dignitatem, splendoremque cum Brigantini Duces ad imperium pervenere. Horum namque summa semper fuit erga res sacras religio, ut proinde nobilissimam habuerint in Palatio Ducali Civitatis Vecæ (*Villa-Viçosa*) Capellam S. Hieronymo dicatam, privilegiis pluribus a Romanis Pontificibus cumulatam. Ut enim refert idem Antonius Cajetanus Sousa lib. 6. Hist. Lusit. Paulus III. Romanus Pontifex anno 1534. Theodoro I. Duci Brigantino potestatem fecit habendi in Capella sua Clericos plures, qui Divina Officia ritu Romanæ Ecclesiæ persolverent; eisque Julius III. anno 1552. & Gregorius XIII. anno 1575. Sacerdotia plurima contulere, quæ Præbendarum loco essent. Oratorium domesticum Brigantinis Ducibus concessit Pius V. & facultatem ministrandi ibi Baptismi eorum filiis. A Gregorio XIII. Pontifice, Brevi dato, die 20. Decembris, anno 1576. sacræ illæ pro expiandis defunctis Indulgentiæ, quas Romæ in Ecclesia S. Gregorii lucrantur Fideles, communicatæ sunt Capellæ Palatinæ Ducum Brigantinorum, ita ut Sacrum ibi in Ara principe (quam idcirco privilegiatam nuncupant) celebratum pro defuncti expiatione, hunc absolveret satisfactionis necessitate. Alio insuper Brevi ejusdem Pontificis die 22. Aprilis, anno 1581. Clericorum illius Capellæ Collegio addita est Decani Dignitas, quem Princeps præsentaret Archiepiscopo Eboræ, is vero institueret, quique residentiæ vinculo adstringeretur, Divinis præesset Officiis, & curaret Statuta servari a Principe lata. Tum quoque idem Pontifex signato Brevi, die 8. Augusti, anno 1581. Thesaurarium, secundam a Decano Dignitatem in eadem Capella constituit; litteras quoque dedit in forma Brevis, die 30. Augusti, anno 1581. ut quotidianæ distributiones iis denegatæ Clericis, qui Divinis persolvendis Officiis defuissent, Capellæ fartis tectis concederentur. Denique privilegio ejusdem

Pon-

Pontificis fas erat in ea Capella Divina omnia Officia solemni ritu celebrari, Euchariſtiam aſſervari, eamdemque ſtatis quibuſdam diebus publicæ adorationi exponi. Succeſſores deinde Pontifices nova, & inſignia in Capellam, Capellanoſque Brigantinorum Ducum beneficia adjunxere. Nam ex Brevi Sixti V. die 10. Januarii, anno 1590. Clericis prædictæ Capellæ permittuntur quotidianæ diſtributiones, ſi alibi eis commorandum eſſet, ut Principi famularentur. Quod privilegium eiſdem firmavit, extenditque Clemens VIII. die 13. Auguſti, anno 1592. Quin etiam ab eodem Clemente VIII. Pontifice, die 18. Septembris, anno 1601. poteſtas Duci Brigantino facta eſt, ut ſibi adjungeret Clericos quamvis reſidentiæ legibus adſtrictos ad civilia, & ſæcularia munia exercenda, dummodo ne in criminalibus negotiis jus redderent. Hucuſque tamen Capellæ, & Capellanis Brigantinorum Principum imminebat Archiepiſcopus Eboræ, tamquam Diœceſanus; at Clemens VIII. Breve edidit anno 1601. die 18. Septembris, quo Decanum, Capellanos, alioſque Clericos Capellæ S. Hieronymi in Civitate Vecæ immunes, exemptoſque declaravit ab Ordinarii juriſdictione, ita ut nec viſitari, nec cenſuris innodari ab eo poſſent; neque vel ratione contractus, aut delicti, aut Beneficii ullo modo ei ſubeſſent, ubicumque verſarentur; ſed ſoli Apoſtolicæ Sedi immediate ſubjicerentur. Hujus privilegii executio demandata eſt Decio Carafæ Archiepiſcopo Damaſceno, Pontificio in Luſitania Miniſtro, deinde Cardinali, & Archiepiſcopo Neapolitano: & Souſa lib. 6. Hiſt. Luſit. pag. 502. plura profert exempla vindicatæ a Pontificiis Miniſtris exemptionis illorum Capellanorum ab Ordinaria auctoritate. Prterea eodem Clemente VIII. annuente, litteris datis die 10. Martii, anno 1604. Divina Officia Majoris Hebdomadæ in ea Capella noctu celebrari; & ex litteris Urbani VIII. die 20. Februarii, an. 1636. Sanctiſſimam Euchariſtiam aſſervari fas erat. Denique Brigantino Duci a Clemente VIII. Brevi emanato die 11. Decembris, anno 1591. poteſtas facta eſt eligendi ſibi Confeſſarium, quem maluiſſet ex adprobatis ad audiendas Confeſſiones, qui crimina, & cenſuras, quarum abſolutio eſſet Apoſtolicæ Sedi reſer-

reservata, etiam in Bulla Cœnæ, relaxaret; & lacticiniorum usum permitteret iis diebus, quibus illorum esus fuerat interdictus. Ex his itaque Romanorum Pontificum privilegiis facile colligitur, quanta dignitate excelluerit Capella Brigantinorum Principum; cui Decanus, Thesaurarius, Capellani sexdecim, aliique plures Clerici, & Cantores quotidiana Divinorum Officiorum celebratione inserviebant. Illud etiam ex his colligitur, summam semper fuisse Brigantinorum Principum religionem, pietatemque in sacris domesticis rebus colendis, augendisque: quo nomine a Clarissimo Sousa lib. 6. Hist. Lusit. præsertim laudantur Brigantini Duces Jacobus IV. & Joannes I. utpote qui Capellam, Capellanosque suos opibus, privilegiis, splendidissima sacra suppellectile cumularunt, & sacris cæremoniis, Divinisque Officiis rite, ac magnifice in Capella sua agendis summo studio incubuerunt.

VI. Atavorum in Rem Divinam pietas traducta est ad posteros, imo splendidissime aucta; siquidem Joannes V. Gloriosissimus Rex Lusitanorum tanto studio, tantaque fertur religione erga sacrum ministerium, ut merito de eo dici possit, quod olim Leo Pontifex scripsit de Theodosio Imperatore, ipsi non solum *Regium*, sed etiam *Sacerdotalem* inesse animum; quodve de Constantino scripsit Eusebius, ipsum esse tamquam Episcopum; eidemque acclamari, ut olim Concilium Chalcedonense Marciano Augusto, *Sacerdoti Imperatori*. Eo igitur petente, Clemens XI. Pontifex Maximus an. 1710. Bulla, quæ incipit, *Apostolatus ministerio*, antiqua jura Majoris Capellani rata habuit, constituitque Capellam Regiam D. Thomæ Apostolo dicatam Collegiatam Ecclesiam, cui insignis Clericorum cœtus ex sex Dignitatibus, decem & octo Canonicis, duodecim Beneficiatis, octo Mansionariis conflatus ministraret. Hos omnes Rex vi Juris Patronatus Regii nominavit, Magnusque Capellanus Nunus de Ataide instituit. Deinde anno 1716. ab eodem Clemente XI. Pontifice Capella Regia aucta est dignitate Cathedralis, & Patriarchalis Ecclesiæ, sub titulo Sanctæ Mariæ in Cælum assumptæ; divisa Provincia, & Diœcesi Ulyssiponensi in partes duas Orientalem, & Occidentalem; quarum prima veteri subesset Archiepisco-

piscopo, alteram Magnus Capellanus, idemque Patriarcha administraret. Primus vero Ecclesiæ Occidentali Ulyssiponensi Patriarcha Magnusque Capellanus datus est Thomas Almeida, olim Episcopus Lamacensis, & Portuensis, vir amplissimus; cui ad majorem honoris cumulum decreto Regis die 17. Februarii, anno 1717. eædem prærogativæ concessæ sunt, quæ Cardinalibus in Lusitania conceduntur. Sed ex Clementis XII. Constitutione anno 1737. Patriarchæ Ulyssiponensi conjuncta est perpetuo jure dignitas Cardinalitia. Canonicis quoque Capellæ Regiæ, seu Patriarchalis Ecclesiæ, qui Principales dicuntur, privilegia plurima collata sunt, tum a Romano Pontifice, tum a Rege, cujus decreto die 24. Decembris, anno 1716. parem honoris, & dignitatis locum cum cæteris Episcopis Regni acceperunt. Porro aliis Constitutionibus datis anno 1717. & 1720. Clemens XI. majora beneficia in Patriarchalem Ecclesiam effudit, quartam insuper partem proventuum Episcopalium Lusitaniæ eidem Ecclesiæ addixit, Rege petente. Quibus omnibus novum robur addidere Pontifices Innocentius XIII. Constitutione, *Rationi congruit*, die 18. Maii 1721. & Clemens XII. Constitutione, quæ incipit *Religiosa Christianorum Principum*, data anno 1738. Tum a religiosissimo Principe, cujus eximio erga Divinum Cultum studio nondum factum erat satis, etsi tot, & tantis beneficiis Patriarchalem Ecclesiam cumulasset, conscriptus est Clerus numerosus, atque insignis in Presbyteros, Protonotarios, Subdiaconos, Accolitos, Canonicos, Beneficiatos, aliosque Ordines distinctus ad sacrum ejusdem Ecclesiæ ministerium; Cantores quoque plurimi addicti, qui illic modis musicis Divina Officia decantarent; statutumque est, ut in omni sacro ministerio peragendo mores, ritusque Romanæ Ecclesiæ, & Pontificiæ Capellæ servarentur. Tandem, quod ex ea divisione Diœcesis Ulyssiponensis in partes duas plura sequerentur incommoda, Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. Constitutione lata Idibus Decembris, anno 1740. Pontificatus anno primo, quæ incipit *Salvatoris nostri*, sublata divisione illa, unam eamdemque constituit Patriarchalem & Cathedralem Ecclesiam totius Diœcesis Ulysiponensis, Capellam

lam nempe Regiam, ita ut antiquæ Cathedrali servaretur dignitas Collegiatæ Ecclesiæ sub titulo S. Mariæ. Alia deinde ejusdem Pontificis Constitutione *Divini præceptoris*, edita die 21. Julii, anno 1741. in antiquo Episcopio Ulyssiponensi nobilissimum Clericorum Seminarium excitatum est, ubi ecclesiasticis disciplinis, sacris ritibus, & ecclesiastico cantui addiscendis pro ministerio Patriarchalis Ecclesiæ, Clerici darent operam. Romanorum Pontificum in hanc rem Constitutiones plurimæ extant in Bullario Romano, tum etiam una cum pluribus Regiis Chartis tomo quinto monumentorum Historiæ Regum Lusitaniæ, Auctore Antonio Cajetano Sousa Teatino. Ex quibus omnibus patet, Capellam Regiam, seu Ecclesiam Patriarchalem Ulyssiponensem, ob summam, ac fere singularem Joannis V. Regis munificentiam, & pietatem, nulli in toto Christiano orbe Ecclesiæ, vel Ministrorum copia, dignitate, & opibus, vel sacrarum rerum cultu, & splendore, vel denique privilegiis, juribusque, concedere. Merito proinde Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. cujus eximia est erga Principes de Ecclesia optime meritos munificentia, ut hujus Principis pietatem perpetuo commendaret, illum, successoresque Lusitaniæ Reges, hoc ipso anno 1749. ornavit titulo *Regis Fidelissimi*: quo eos insigniri titulo expetiit, curavitque Emmanuel Pereira de Sampayo, Commendatarius Equestris Ordinis Christi, Orator Regis apud Pontificem, vir amplissimus, & multiplici nomine de tanto Rege optime meritus.

VII. Jam de Liturgia dicendum est, quæ olim viguit in Capella Regis Lusitaniæ, antequam Patriarchalis Ecclesiæ dignitate ornaretur. Ordinem hujus Liturgiæ sub Joanne IV. constitutum eruimus e monumento quodam Lusitano idiomate edito ab Antonio Cajetano Sousa tomo 4. pag. 738. Historiæ Regum Lusitaniæ. Is ergo ita se habet. Regem in iis festis solemnibusque diebus, quum Regia pompa adest Divinis in Capella sua Officiis, Magnus Capellanus conscium facit, omnia in promptu esse, horamque imminere faciendæ Rei Divinæ. Tum spectat ad illum, qui est a summis imperii negotiis, Oratores Principum admonere, ut ad associandum Regem

gem conveniant: Dynastæ vero, seu Titulati convocantur ab Ostiario Regii Cubiculi, quem nuncupant *Porteiro da Camera*. Deinde hoc ordine ad Capellam itur. Præcedunt causarum capitalium Prætor, Aulici, Patritii, quos *Fidalgos* appellant, & Titulati. Sequuntur tres conspicui Proceres Aulæ dicti *Officiaes da Cana*, nempe Magnus Ostiarius (*Porteiro mor*) medius inter Œconomum Domus Regiæ a dextra (*Vedor*) & Architriclinum (*Mestre Salla*) a sinistra. Magnus Aulæ Magister virgam manu gestans paulo ante Regem incedit, etiamsi aliqui Duces adsint. Verum si adsint Infantes, hi proxime præeunt Regem. Cardinales proxime sequuntur Regem, & post Cardinales sequuntur Oratores Principum, Archiepiscopi, Episcopi. Magnus Capellanus si ex Episcoporum numero sit, inter Episcopos incedit; sin minus, inter cæteros Aulicos. Prætoriani Milites instructi in acie consistunt in Capellæ vestibulo. Ad hujus fores, Archiepiscopus, vel eo absente senior Episcopus, vel si nullus adsit Episcopus, Magnus Capellanus Regem adspergit aqua benedicta. Porro Regis locus in Ecclesia est ædicula quædam velis seu Cortinis obducta; ubi tum Rex, tum Princeps hæres imperii prope Regem sedent, cæteri Infantes aliquo interjecto spatio assident; sed Infantum filiis non sedes, sed pulvinaria ad sedendum conceduntur. Spectat ad Præfectum Stratorum, seu *Reposteiro mor* sedes Regi, & Infantibus admovere, eorumque genibus pulvinaria supponere. Spectat vero ad Præfectum Regiarum Cortinarum (*Sumilher da Cortina*) vela ducere, ac reducere, & hinc prope Regis ædiculam adstat, circumstant Milites. Cardinales insident sedibus cum postergali a cornu Evangelii inter Altare, & Regis ædiculam; illos sequuntur Episcopi assidentes in scamno tapete tecto, quorum antiquiores propius Altare accedunt. Magnus Capellanus, si sit Episcopus sedem occupat sine postergali prope ædiculam Regis, a cornu Evangelii; & Rege haud in Capella præsente, sedet primo loco inter Episcopos, etiamsi senior non sit, quia est Antistes Aulæ. Si vero Episcopali dignitate minime fulgeat, stat prope Regias Cortinas. Oratores Principum consident e regione Solii Regii in sedibus serici villosi sine postergali, sed

cum ſcamnulo, & pulvinari ad genua flectenda. Ducibus prope Regium Solium ſedilia ſine poſtergali, pulvinaria, & tapetum, ubi procumbant in genua conceduntur. Magnus Aulæ Magiſter ſedem occupat poſtergali deſtitutam; & hunc ſequuntur Marchiones ſimilibus inſidentes ſubſelliis; tum Comites in ſcamno cum dorſuali fulcro, & tapete. Prædicti tres Proceres Aulici, Magnus Oſtiarius, Œconomus, & Architriclinus virgas manu geſtantes ſtant e regione Solii Regii prope Oratores Principum. Univerſis hoc ordine conſtitutis, Sacrum inchoatur, ſique in ipſo Miſſæ initio, Fideles ſint ſacris aquis adſpergendi: Magnus Capellanus accedit ad Regis ſedem, eoque ſalutato, eumdem aſpergit ſacris aquis; deinde ex eodem loco aſpergit Reginam, quæ in abſide adeſſe ſolet, tum Principem hæredem imperii, denique Infantes, horumque filios. At Infantes, & eorum filii tantiſper a ſuis recedunt locis, cum a Magno Capellano aſperguntur. Si is ex Epiſcoporum numero minime ſit, ſenior Epiſcopus hoc officio fungitur. Inchoato Sacro, Magnus Capellanus prope Regem recitat Introitum, Confeſſionem, *Gloria*, & *Credo*, Divinumque Curſum. Is idem thure Regem colit, eique præbet Evangelii, paciſque oſculum: ſed antea Præfectus Regiarum Cortinarum locum tergit Sacri Codicis, ſacrique inſtrumenti, quo pax datur, a Rege deoſculandum. Rex, & Princeps hæres imperii ſedent, dum oſculantur; Infantes tamen ſurgunt, & aliquantulum verſus Magnum Capellanum progrediuntur, ut pacis oſculum accipiant. At ſi Magnus Capellanus ex Epiſcoporum Ordine minime ſit, tunc hæc munia præſtanda ſunt ab Epiſcopo antiquiore; & a Magno Capellano detergenda ſunt loca, quæ Princeps oſculatur. Si nec ullus Epiſcopus, neque adſit Magnus Capellanus, Decanus Capellæ Regiæ hoc miniſterium exequitur. Si a Rege facienda ſit Oblatio, ea hoc ritu peragitur. Præfectus Stratorum (*Repoſteiro mor*) accepto, oſculatoque pulvinari illud prope infimum Altaris gradum collocat. Tum Rex e loco ſuo ad Altare pergit, Regemque comitantur Magnus Aulæ Magiſter, treſque illi Proceres Aulici, quos vocant *Officiaes da Canna*. Infantes ex ædicula recedunt, atque extra eam manent, donec Rex ad ſedem ſuam

ſuam redeat. Oratores quoque Principum, & Antiſtites ſurgunt, ac aliquantulum a ſuis recedunt ſedibus, pariter donec Rex ſuo ſe loco reſtituat. Idque totum obſervandum eſt, ſemper ac Princeps e ſede ſua ad Altare, vel alio progreditur. Regi ad Altare provoluto in genua Antiſtes ſacra faciens oſculandas exhibet ſacras Imagines, ſique ſit Epiſcopus, anulum. Eleemoſynarius vero Oblationem Regis in bacili poſitam porrigit Antiſtiti; demum accepta ab Antiſtite benedictione, Rex ſedem ſuam repetit. Tum Princeps hæres imperii, cæterique Infantes ad faciendam Oblationem accedunt; ſed Infantes genua flectunt extra infimum Altaris gradum. In Epiphania Eleemoſynarius præbet Oblationem Principi, Princeps Regi, Rex eam ſuis manibus in concham iniicit: cæteris vero diebus, Oblatio Regis porrigitur ab Eleemoſynario. In feſto Purificationis cereos ab Antiſtite Sacra faciente accipiunt primo Præſules, tum Capellani, deinde Rex, Regina, Infantes: acceptumque cereum Rex tradit Magno Capellano, a quo rurſum ei porrigitur ſupplicatione progrediente, quam Rex ſtipatus Equitibus Ordinis Chriſti ſequitur poſt Antiſtitem ſacra facientem. Eodem modo res ſe habet in Dominica Palmarum. Cæterum in aliis ſacris Proceſſionibus, cum a Rege deferendus eſt cereus, is ei a Magno Aulæ Magiſtro porrigitur, quod non fuerit ab Altari acceptus. In die Cinerum, Rex, Regiique Principes ad Altare aſperguntur cinere ab Antiſtite ſtante & ſine Mitra; qui deinde accepta Mitra adſpergit cinere Oratores, Duces, Marchiones, Comiteſque; ſedens deinde cæteris hoc officium præſtat. In magna Hebdomada, Rex, & Equites Ordinis Chriſti induti Veſtimento Ordinis adſunt Divinis Officiis; & in Paraſceve ad Crucem adorandam accedunt primo Antiſtites, deinde Capellani, tum Rex, Princeps, Infantes, Oratores, Duces, Marchiones, Comites, Patritii. In Paſchate Euchariſtia circumfertur ab Antiſtite, quem ſequuntur Equites Ordinis Chriſti induti Veſtimento Ordinis, eoſque Rex ſequitur, cujus tamen Veſtimenti ſyrma haud a Cubiculario defertur, uti cæteroquin fit, quod in iis Proceſſionibus, in quibus Euchariſtia circumfertur, Veſtimentum Regis ad terram uſque demittitur. Eo die, Rex,

cæterique Equites Chriſti Euchariſtica communione donantur. Regi Euchariſtiam Antiſtes porrigit, Magnus Capellanus purificationem; aut ſi Magnus Capellanus Sacris operatur, Decanus Regiæ Capellæ: duo Præfecti Regiarum Cortinarum ſuffulciunt mappam: Præfectus Stratorum ſupponit Regiis genibus pulvinar; ſed Rex ſolet nuda humo procumbere. Atque his præcipue ritibus olim ſolemnis Liturgia Palatina agebatur in Capella Regum Luſitaniæ ſub Joanne IV. & ſucceſſoribus Regibus.

VIII. Nunc vero temporis, quod Capella Regia ſit ſimul Eccleſia Patriarchalis, quod ibi Patriarcha Sacris operetur, quodque eccleſiaſticum miniſterium ex Clericorum diverſis Ordinibus, privilegiiſque, majori ſplendore, & pompa peragatur, alii & diverſi ritus obtinent. Itaque ſtata ad Liturgiam agendam hora, Patriarcha induit ſacra ornamenta, & præcedente Cruce, inſigni Clericorum, Principalium, Protonotariorum, Aſſiſtentium comitatu progreditur ad Eccleſiam; quo pariter Rex e ſuis ædibus, Aulicorum præeunte multitudine, ſe confert. Ubi Rex, & Patriarcha ſibi invicem occurrunt, mutua ſalutatione facta, præcedunt Aulici, ſequuntur Clerici cum Cruce, Patriarcha cum Principalibus, Protonotariis, & Aſſiſtentibus, Rex denique, ad Eccleſiam accedunt. In hujus limine, olim Cardinalis Patriarcha accepto a Sacriſta aſperſorio, adſpergebat ſacris aquis Regem, Regioſque Principes: ſed hanc cæremoniam nunc deſiiſſe accepimus. Tum in Eccleſia primo ad Sacellum, ubi aſſervatur Euchariſtia brevi fuſa oratione, deinde ad Aram principem procedunt univerſi; ubi Patriarcha in ſua ſede precatoria genua ſubmittit; Rex Solium conſcendit, ibique procumbit in genua. Dum vero Liturgia celebratur, Rex ſtat, aut ſedet, vel procumbit in genua; ſtantibus, vel ſedentibus, aut genua ſubmittentibus ſacris Miniſtris. Decantato Evangelio, Subdiaconus ſacrum Codicem Patriarchæ oſculandum exhibet, deinde accepto altero Evangelii Codice a Præfecto cæremoniarum, hunc oſculandum præbet Regi, Regiiſque Principibus. Ad Offertorium poſtquam Patriarchæ thus datum fuerit a Presbytero Aſſiſtente, is idem Regem, Regioſque Infantes thure

thure colit, ter singulis ducto thuribulo. Sed sacris operante Patriarcha, Diaconus ipse, qui ad Altare ministrat, hoc officio fungitur. Pacis osculum Patriarchæ primum, tum Regi, Regiisque Infantibus aliquis e Principalium Ordine exhibet; & Rem Divinam faciente Patriarcha, statim post acceptam a Celebrante pacem, Rex, & Infantes donantur osculo pacis. In Epiphania offeruntur a Rege in Liturgia aurum, thus, & myrrha, quæ in argenteis vasibus a tribus Aulicis delatis posita ab Eleemosynario accipit, porrigitque Patriarchæ stanti in Solio, is Diacono; interim stant Regii Principes, donec ad Solium redeat. In festo Purificationis, ac Dominica Palmarum, Rex, Regiique Principes accedentes ad Patriarchæ sedem, flexis genibus (quod tamen religionis causa fit, ac præter ordinem) Cereum, Palmamque ab eo accipiunt; sequuntur Principales. Sed in die Cinerum, hi adsperguntur cinere ante Regem, Regiosque Principes. Pariter in Parasceve Sanctam Crucem Principales primum, deinde Rex, Regiique Infantes adorant; & a Magno Eleemosynario aurei centum pro Oblatione Regis donantur. In festo Corporis Christi, ab Ecclesia usque ad definitum locum, Rex, Regii Principes, Equitesque Ordinis Christi deferunt baldacchini hastas, cum Eucharistia circumgestatur; easque rursum in definito loco accipiunt, redeunte ad Ecclesiam supplicatione. Porro Rex Lusitaniæ consuevit solemni pompa adesse Divinis Officiis in Epiphania, Die Cinerum, Festo Purificationis, Dominica Palmarum, Feria quinta in Cœna Domini, Parasceve, Paschate, Festo Corporis Christi, hujusque Festi octava die ad Vespertinum Officium, Festo Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis. Præterea intervenit Sacris Rebus in Ecclesia S. Vincentii, die 16. & 18. Januarii, cum ibi Divina Eucharistia publicæ adorationi exponitur. Insignis quoque est Joannis V. Regis erga Beatam Virginem sine labe conceptam pietas; cujus festum diem solemni ritu celebrandum in omnibus Regni Ecclesiis statuit lata lege anno 1717. Neque id solum: siquidem anno 1733. die 15. Decembris, in Capella Palatina Brigantinorum Ducum, edito sacramento, una simul cum Sociis Regalis Academiæ Historiæ Lusitanæ, tuendæ, ac vindican-

dicandæ Immaculatæ Conceptioni Virginis Deiparæ fidem obligavit suam. Quod etiam præstiterat Joannes IV. an. 1646. cum & in Comitiis generalibus Regni sancivit Beatam Mariam sine labe conceptam totius Lusitani imperii Protectricem habendam esse. Sed & Sancti Joseph solemnia agi, tum in Patriarchali Ecclesia, tum in omnibus Ecclesiis Regni, præmisso sacro novemdiali, Joannes V. curavit, imperavitque. Festum quoque diem S. Francisci summa religione in Franciscanorum Ecclesia S. Joseph de Riba-mar singulis annis colit; peractisque sacris rebus consuevit eo die cum Cœnobitis discumbere. Postrema anni die, in Jesuitarum Ecclesia adest solemni gratiarum actioni, Patriarcha sacris operante: & alia plurima pietatis in Deum, Divosque argumenta Princeps religiosissimus edit in diem.

IX. Regiæ sobolis Baptismata solemni pompa administrantur in Aula Lusitana; uti plurimis exemplis constat libris septimo, & octavo Historiæ Regum Portugalliæ. Et quidem primo solemnis gratiarum actio cum Liturgia, & Hymno *Te Deum* haberi solet in Ecclesia Palatina, præsente Rege cum universo Aulico Comitatu, & Oratoribus Principum. Quandoque etiam Cœnobitæ ad Ecclesiam eamdem se conferunt, ad gratias Deo agendas, quemadmodum in nativitate Joannis Infantis filii Petri II. Regis, die 30. Augusti 1688. qui paucos post dies obiit, factum esse refert Sousa. Deinde elapsis nonnullis a nativitate diebus, Regius Puer baptisatur in Ecclesia Palatina, olim quidem a Magno Capellano, nunc a Patriarcha. Spectat ad supremum Præfectum Domus Reginæ ulnis suis complexum ducere Regium Puerum ad Ecclesiam; illo absente, Œconomus Domus Reginæ (*Veador da Casa da Rainha*) fungitur hoc officio. Ducitur vero sub baldacchino a sex Magnatibus Aulicis, utplurimum supremis Consiliariis, delato. Præcedunt Caduceatores, quos vocant *Porteiros das Maças*, Feciales, vulgo Reges armorum, Præcursores dicti *Passavantes*, Nobiles viri, Officiales Aulici, Magnates. Sequuntur detecto capite nonnulli Proceres deferentes instrumenta administrationi Baptismi inservientia, quæ ab Hispanis *insignia*, a Gallis *bonneurs* dicuntur: eaque sunt ce-

cereus, malluvium, manutergium, salinum, Chrismale. Sponsores, seu qui procuratorio nomine sponsores agunt proxime incedunt ante Puerum baptisandum; hunc vero proxime sequitur Educatrix, clauduntque agmen Matronæ Aulicæ. In Ecclesia dum Regius Puer sacris aquis abluitur, circumstant nonnulli Aulici, quos *Moços Fidalgos* appellant, cereos accensos in manibus habentes, quemadmodum factum legitur in Baptismo Infantis Isabellæ filiæ Petri II. Regis, & Mariæ Franciscæ Sabaudæ Reginæ, anno 1669. Rex, Regina, Regiique Principes adesse solent in abside, seu ædicula, ut ajunt *incognito*. Attamen in Baptismo Infantis Mariæ Franciscæ Isabellæ filiæ Principis Brasileensium, die 9. Januarii, anno 1735. Serenissimus Rex Joannes V. & Regina ejus conjux solemni pompa Solio insidentes interfuere, atque dum Infantula ad Ecclesiam deducebatur ulnis excepta a Supremo Præfecto Domus Principis Brasileensium, simul sub umbella incessere; precedentibus umbellam Regiis Infantibus, sequentibus Regiis feminis. Atque hoc fere ordine in Ecclesia Palatina Lusitana Baptismum perceperunt Alphonsus VI. an. 1643. Petrus II. anno 1648. uterque Joannis IV. filius, & Portugalliæ Rex, ab Emmanuele da Cunha Magno Capellano: Isabella Infans Petri II. Filia, anno 1669. a Francisco de Sottomayor, Episcopo Targensi, & Decano Palatinæ Capellæ: Joannes V. ejusdem Petri II. Regis filius, anno 1689. a Ludovico de Sousa Magno Capellano: & Infantes D. Franciscus, anno 1691. D. Antonius, anno 1695. D. Emmanuel, anno 1697. D. Francisca, anno 1699. ab eodem Ludovico de Sousa Magno Capellano, Cardinali, Supremo Fidei Vindice & Archiepiscopo Ulyssiponensi. Eodem quoque ritu Infantes Joannis V. Lusitaniæ Regis filii, Maria Barbara, nunc Hispaniæ Regina Clementissima, anno 1711. Petrus Princeps Brasileensium anno 1712. Joseph itidem Brasileensium Princeps ob illius mortem, anno 1714. & Carolus, anno 1716. sacris aquis abluti sunt a Cardinali de Cunha Magno Capellano. Et post Ecclesiæ Patriarchalis dignitatem additam Capellæ Palatinæ, simili ordine sacrum Baptisma collatum est a Thoma de Almeida Patriarcha, deinde Cardinali In-

Infantibus Alexandro, anno 1723. Mariæ Franciſcæ Iſabellæ, anno 1735. Mariæ Annæ Franciſcæ anno 1736. uti ex laudata Hiſtoria colligitur. Hinc patet, ſolemne eſſe in Aula Luſitana, ut Regii Principes, paucis a nativitate diebus, etiamſi hæredes imperii minime ſint, magna pompa ſacro regenerationis lavacro abluantur. Quum vero Principes imperii hæredes in vitam veniunt, ad hos ſolent Romani Pontifices honoris, & benevolentiæ cauſa faſcias benedictas traſmittere, quibus Regius Puer involvatur, quod Innocentius XII. anno 1691. cum Joanne Principe, nunc Luſitaniæ Rege, & Clemens XI. anno 1715. cum Joſepho Principe Braſileenſium præſtitere. Id quoque officii, aliis Chriſtianis Principibus præſtant Romani Pontifices, cum ſucceſſores paterni imperii naſcuntur. Sed Regum Luſitanorum pietati ſingulare eſt, quod nati Infantes ſolemni quodam ritu Deo offerantur in Eccleſia a Regina eorum parente; Magnuſque Capellanus Pontificalibus indutus ornamentis Regium Puerum ad Altare admovet, dum interim Hymnus *Te Deum* decantatur. Hac inſigni religione Mariam Sofiam de Neoburgo Reginam Petri II. conjugem natos ſuos omnes Deo obtuliſſe teſtatur Souſa; illiuſque pietatem ad Mariam Annam Auſtriacam Joannis V. Regis uxorem traductam. Quo autem ritu Joſeph Princeps Braſileenſium natus die 6. Junii, anno 1714. baptiſatus, ac Deo oblatus fuerit enarrat his verbis laudatus Auctor lib. 7. cap. 7. pag. 336. Hiſt. Luſit. *Em o dia 27. de Agoſto recebeo o Infante o ſagrato Bautiſmo com o nome de Dom Joſeph Franciſco Antonio Ignacio Norberto Agoſtinho, que lhe conferio o Cardeal da Cunha, Capellaõ mor, aſſiſtindo os Biſpos de Viſeu D. Jeronymo Soares, de Leiria D. Alvaro de Abranches, do Porto D. Thomas de Almeida, de Elvas Dom Fernando de Faro, de Tagaſte D. Manoel da Sylva Francez, de Hypponia D. Fr. Joſeph de Oliveria, e de Patara D. Fr. Joſeph de Jeſus Maria. Foy Padrinho el Rey Luiz XIV. de França, e com procuraçaõ ſua Raynaldo de Mornay, Abbade de Orleans, ſeu Embaixador, e Madrinha a Emparatriz Iſabel. Foy levado a Pia nos braços do Duque de Cadaval, Mordomo mor da Rainha, debaixo de rico Paleo, de que tinhaõ as varas da parte direita o Mar-*

Marquez de Cascaes D. Manoel de Castro, o Conde da Ribeira Grande D. Joseph Rodrigo da Camera, o Conde da Sarzadas D. Rodrigo da Sylveira, e da parte esquerda o Marquez de Alegrete Fernaõ Telles da Sylva, Gentil-homem da Camera del Rey, e do Conselho de estado, o Conde dos Arcos D. Marcos de Noronha, Gentil-homem da Camera do Infante D. Francisco, e o Conde Santiago Aleixo de Sousa da Sylva, Aposentador mor. As insignias foraõ levadas nesta ordem: o Senhor D. Miguel o Salleiro, o Duque D. Jayme Estribeiro mor del Rey, e do Conselho de Estado o Maçapaõ, o Marquez das Minas D. Luiz de Sousa Estribeiro mor da Rainha, e do Conselho de Estado a Vela, o Marquez de Fronteira D. Fernando Mascharenhas do Conselho de Estado, e Vedor de Fazenda a Veste Candida, e o Marquez das Minas D. Joaõ de Sousa Gentilhomem da Camera del Rey, e do Conselho da Guerra a Toalha para purificar; e sendo accompanhado na forma do Ceremonial da nossa Corte, por todos os Grandes, e Officiaes da Casa Real, e mais pessoas, que tem lugar em semelhantes occasioens, hia assistido da Marqueza de Santa Cruz D. Theresa de Moscoso Osorio sua Aya, e se fez a funçaõ com Real magnificencia. El Rey, a Rainha, e os Infantes assistaraõ na Tribuna todo o tempo, que durou este acto. No dia 29. do referido mez sahio a Rainha em publico a Igreja de S. Roque a offerecer o Infante recemnascido a Deos pela intercessaõ de S. Francisco Xavier. Depois da Rainha estar na Igreja dentro do sitial, tomou ao Infante nos seus braços dos da Marqueza Aya, e neste tempo desceo do Altar o Cardeal da Cunha Capellaõ mor, revestido de Pontifical com Cappa, e Mitra, e a Rainha lhe entregou o Infante, e sobindo ao Altar da banda da Epistola, fez a oblaçaõ, e voltando, o entregou a Rainha, que o deu a Marqueza Aya, que entrou com a Rainha para o sitial, e logo se cantou o Te Deum *com grande solemnidade. Esta devota oblaçaõ havia ja praticado a Rainha D. Maria Sofia com todos os seus filhos, deixando no Paço este, e outros devotos exemplos de exercicios, que foraõ bem observados da pietade da Rainha sua successora.*
Petrum quoque Infantem genitum die 29. Augusti anno 1717. eadem pompa baptisatum, oblatumque Deo idem Auctor scribit lib. 7. cap. 9. Præterea Lusitanorum Regum filii in prima

 æta-

ætate solent Confirmationis Sacramento signari a Magno Capellano. Ita Infans Maria Isabella Petri II. Regis, & Mariæ Franciscæ de Sabaudia filia, die 6. Januarii, anno 1669. nata, sacro Chrismate uncta est a Ludovico Sousa Magno Capellano, & Archiepiscopo Ulyssiponensi anno 1683. Infans D. Antonius ejusdem Regis filius, die 15. Martii, an. 1695. natus, Confirmationis Sacramentum percepit, simulque Tonsura Clericali initiatus est, anno 1703. in Oratorio privato Regis a Magno Capellano Josepho de Lancastre, Supremo in Lusitania Fidei Inquisitore. Is idem Antistes anno 1704. pariter in Oratorio privato Regis, Tonsura donavit Clericali Emmanuelem Infantem natum anno 1697. Denique Lusitaniæ Infantes in prima quoque ætate armantur Milites, atque in Equestrem Ordinem Christi adsciscuntur insigni cæremonia, quæ fit in Ecclesia Palatina. Ita Joannem Principem, nunc Lusitaniæ Regem, una cum Infante D. Francisco in Capella Regia anno 1696. armatum fuisse Militem, creatumque Socium Equestris Ordinis Christi; Infantem quoque D. Antonium, qui in lucem venerat anno 1695. donatum Militiæ, & Equestris Ordinis Christi insignibus anno 1717. narrat Antonius Cajetanus Sousa.

X. Quoad conjugia Lusitanorum Principum, mos est, ut cum primum Regales feminæ Lusitanis Regibus desponsatæ ad conjugis Aulam perveniunt, ibi benedictionem nuptialem accipiant a Magno Capellano in Ecclesia utplurimum Palatina. Ita Maria Francisca Elisabetha de Sabaudia Alphonso VI. Portugalliæ Regi desponsata fuit anno 1666. Rupellæ in Gallia ab Episcopo Laudunensi; vicesque Regis egit Marchio de Sande illius Orator. Ubi vero Lusitaniam appulit, in Ecclesia quadam Monialium S. Claræ prope Ulyssiponem una cum Rege conjuge sub umbella excepta, decantato solemniter Hymno gratiarum actionis, benedictione nuptiali donata est ab Episcopo Targensi, Magno Capellano, & electo Episcopo Lamacensi. Quod quidem conjugium infeliciter cessit: siquidem anno 1668. ex sententia Curiæ Archiepiscopalis Ulyssiponensis irritum, nullumque habitum est; ut proinde illa Petro Principi Alphonsi Regis fratri, cui Lusitani Ordines imperium commiserant, nupserit; obtenta relaxatione impe-

impedimenti publicæ honestatis a Cardinali Vindocinensi Legato Clementis IX. Atque hæc omnia rata habuit Pontifex, ad quem illa Franciscum de Villes e Societate Jesu Confessarium suum transmiserat, datis litteris Supremo in Lusitania Fidei Vindici, aliisque nonnullis Præsulibus, ut rem hanc discuterent, ac sententiam dicerent. Has vero nuptias, die 2. Aprilis, anno 1668. in Oratorio Palatino conciliavit Targensis Episcopus Magnus Capellanus. Deinde anno 1684. Maria Francisca de Sabaudia e vivis sublata est; atque Petrus II. Rex Portugalliæ anno 1687. secundas iniit nuptias cum Maria Sofia de Neoburgo Palatini Electoris filia. Hæc sponsalia in Capella Electorali Hildebergæ celebrata sunt, ministrante rem sacram Episcopo Spirensi Coadjutore, & vices Lusitani Regis agente ipsius Oratore: tum in Aula Ulyssiponensi, & in Ecclesia Palatina Magnus Capellanus Regiis sponsis contulit benedictionem nuptialem. E Petri II. & Mariæ Franciscæ de Sabaudia conjugio Elisabetha Ludovica filia Victorio Amedeo Sabaudiæ Duci nuptum danda erat; postquam a Comitiis generalibus Regni, venia facta esset illarum legum, quæ Regales feminas imperii Lusitani hæredes prohibent cum exteris Principibus in matrimonium collocari. Et eam ob rem Dux Sabaudus Ulyssiponem ablegaverat Carolum d'Este Marchionem Ornani Oratorem suum, qui vice sua promissis fidem obligaret: Isque anno 1682. in Aula Ulyssiponensi, Principe, & ejus conjuge sub umbella sedentibus, adstante universo Aulico comitatu, postquam ab Episcopo Emmanuele Pereira, qui Regis erat a summis imperii negotiis, recitatæ essent matrimoniales Tabulæ, juravit tactis Evangeliis, flexisque genibus, se Infantem uxorem ducturum, & inita pacta servaturum. Deinde simile sacramentum, eodemque ritu Dux Cadavalensis ipsius Infantis nomine exhibuit. Verum hæ nuptiæ irritæ fuere; illaque anno 1690. obiit innupta. Petri II. Regis, & Mariæ Sofiæ de Neoburgo Reginæ Joannes V. filius, nunc Fidelissimus Rex Lusitaniæ, anno 1708. die 9. Julii, Mariam Annam Austriacam Leopoldi Imperatoris filiam duxit uxorem: hasque felicissimas nuptias primum in Germania in Pago quodam prope Viennam Cardinalis de Saxonia-Zeits conciliavit; vicesque Lusitani Regis obivit Imperator; tum

in Lusitania consuetis Ecclesiæ precibus benedixit in Ecclesia Palatina Nunus da Cunha de Ataida Magnus Capellanus. Inde præclarissima soboles ad Lusitani, & Hispani imperii felicitatem nata, Maria Barbara Xaveria, quæ anno 1728. Ferdinando Principi Asturicensium, nunc Inclyto Hispaniæ Regi nupsit; & Joseph Princeps Brasileensium, qui eodem anno Mariam Annam Victoriam Philippi V. Hispaniæ Regis filiam, sororemque CAROLI BORBONII Regis utriusque Siciliæ duxit uxorem. Porro Serenissimæ Infantis Mariæ Barbaræ Xaveriæ sponsalia cum Ferdinando Principe Asturicensium, qui vices suas Lusitano Regi demandaverat, in Patriarchali Ecclesia Ulyssiponensi magnis solemnibus inita sunt, Patriarcha Sacris operante, Rege cum Oratoribus Principum, Magnatibus Aulæ, Regiisque Infantibus præsente; sacraque cæremonia absoluta est Hymno gratiarum actionis, & data benedictione a Patriarcha. Pariter Hispana Infans Madriti in Ecclesia Palatina Brasileensium Principem sibi matrimonio conjunxerat. Deinde anno 1729. uterque Rex cum Regia familia, Regiisque sponsis ad utriusque imperii confinium accessere; quo pariter Ulyssiponensis Patriarcha cum nonnullis amplissimi Patriarchalis Collegii Prælatis, quos Principales vocant, se contulit, ut Regiis conjugibus benedictionem Ecclesiæ administraret. Totum rei gestæ ordinem fuse describit Antonius Cajetanus Sousa lib. 8. Hist. Reg. Lusit. cap. 6. pag. 275. & seq. narratque Serenissimos conjuges in Ecclesia Helvarum sub umbella exceptos accepisse a Patriarcha nuptialem benedictionem: *Entraraõ*, ait, *os nossos Reys na Cidade* (Helvarum) *acompanhados do seu luzido, e pomposo cortejo: o Senado da Camera esperava na porta da Cidade, e l'he fez a costumada ceremonia: foraõ a Cathedral, onde o Patriarcha revestido em Pontifical, assistido de parte do seu Collegio, e de todos aquelles Ministros Ecclesiasticos, & Seculares, que lhe assistem, deitou agua benta a todas as pessõas Reaes, que conduziraõ debaixo do Paleo, e passando a Capella mor, receberaõ os Principes as bençãos nupciaes: levantou Patriarcha o* Te Deum, *que proseguiraõ os Musicos, e ditas as Oraçoens, se recolheraõ ao Paço*. Atque hæc de Sacris Aulicis Rebus dicta sint satis.

FINIS.

INDEX PARAGRAPHORUM.

CAPUT I.

De Capella Palatina.

CAPUT II.

De Clero Palatino.

CAPUT III.

De Magno Capellano.

CAPUT IV.

DE PRIVILEGIIS CAPELLÆ REGIÆ, CLERI PALATINI, ET MAGNI CAPELLANI.

CAPUT V.

DE LITURGIA PALATINA.

Ri-

CAPUT VI.

DE CORONATIONE REGUM.

CAPUT VII.

DE BAPTISMO REGUM.

CAPUT VIII.

DE NUPTIIS REGUM.

CAPUT IX.

DE RITU CONFERENDI ORDINES EQUESTRES.

CAPUT X.

DE RITU PRÆSTANDI SACRAMENTA.

CA-

P

LEGATORIA A. PANDIMIGLIO
ROMA
1971